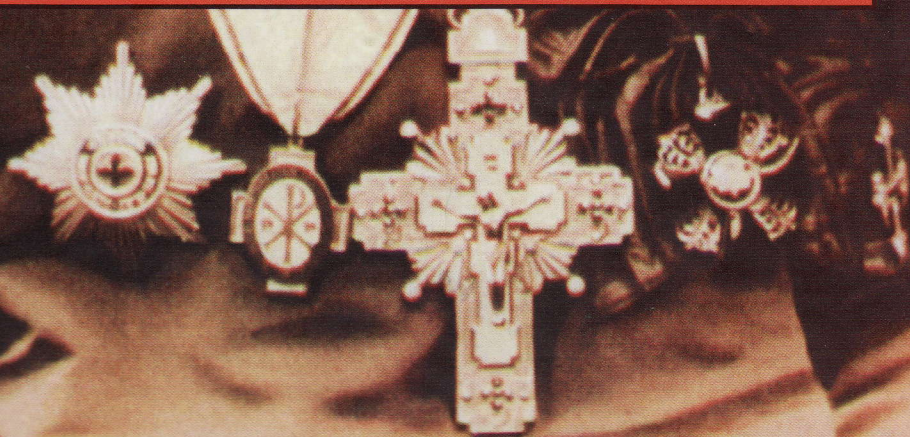

Sfântul Ioan de Kronstadt

viața mea în
HRISTOS

SFÂNTUL
IOAN DE KRONSTADT

Viața mea în Hristos

În românește de Boris Buzilă

Tipărită cu binecuvântarea
Prea Fericitului Părinte TEOCTIST,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

editura
Σοφία

Redactor: Anișoara Berbece

Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru ediția prezentă

Traducerea a fost făcută după originalul în limba rusă: *Moia jizn' vo Hriste*. Izdanie knigoprodavța A.D. Stupina, Moskva, 1899.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IOAN DE KRONSTADT, st.

Viața mea în Hristos/ Sfântul Ioan de Kronstadt;
în românește de Boris Buzilă. - București: Editura Sophia, 2005
ISBN 973-7623-06-1

I. Buzilă, Boris (trad.)

235.3 Ioan de Kronstadt

281.93 Ioan de Kronstadt

929 Ioan de Kronstadt

Cuvântul lui Dumnezeu trăiește în veac și rămâne mereu viu și lucrător

Descoperitu-mi-ai, Doamne, cu asupra de măsură, adevărul Tău și dreptatea Ta. Dezvăluitu-mi-ai, prin cunoașterea științelor, întreaga bogăție a credinței, a naturii și a minții omenеști. Cunoscut-am cuvântul Tău, cuvânt de iubire care „pătrunde până la despărțitura sufletului și duhului“ (Evrei 4, 12); învățat-am legile care guvernează rațiunea omului, aspirația lui spre înțelepciune, alcătuirea și frumusețea vorbirii; pătruns-am, pe cât mi-a fost cu putință, tainele și rânduielile firii, infinitul întocmirii lumii, legile devenirii ei; cunosc din cine este alcătuită populația pământului; am cunoștință despre diferite popoare și despre oamenii de seamă care s-au succedat în lume și despre faptele lor. Am învățat câte ceva din marea știință a cunoașterii de sine și a căilor pe care ne putem apropia de Tine; într-un cuvânt, am ajuns să cunosc o mulțime de lucruri, „descoperitu-mi-s-au destule din cunoștințele omenеști“ (Sirah 3, 22). Voi mai cunoaște multe și de-acum încolo. Am o mulțime de cărți, pe tot felul de subiecte, le citesc și le recitesc, dar nu mă satur cu ele. Mai jinduiesc cu duhul după cunoaștere, inima mea nu-și află încă mulțumire, nu încetează să flămânzească, toate cunoștințele agonisite cu mintea nu i-au adus încă deplina, fericita, mulțumire de sine. Sătura-se-va, oare, vreodată? Sătura-se-va, „când se va arăta slava Ta“ (Psalmul 16, 15); până atunci însă, nu mă voi satura. Cuvântat-a Mântuitorul: „Oricine bea din apa aceasta (cea a cunoașterii lumești) va înseta iarăși. Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viața veșnică“ (Ioan 4, 13-14).

Vă puteți da seama singuri că omul nu moare nicicând cu cuvântul; el rămâne nemuritor prin cuvânt, vorbește și după moarte. Eu voi muri, dar voi vorbi și după moartea mea. Câte cuvinte nemuritoare viază printre oameni, cele pe care le-au lăsat după ei morții, de multă vreme duși dintre noi, cuvinte care continuă să trăiască, uneori pe buzele unui întreg popor! Câtă vitalitate cuprinde în sine cuvântul, fie acesta și omenesc! Cu atât mai vărtos cuvântul lui Dumnezeu; el trăiește din veac în veac și rămâne mereu viu și lucrător.

Dumnezeu fiind Rațiunea creatoare, vie, de-viață-făcătoare, greșesc enorm cei care, gândind după cum îi îndeamnă duhul lor, se îndepărtează de la Rațiunea ipostatică, preocupându-se doar de cele materiale, stricătore și exprimând prin aceasta esența propriului lor duh. Cad într-o imensă greșală mai cu seamă cei ce în timpul Dumnezeieștilor slujbe sau al rugăciunii de-acasă își lasă gândurile să se îndepărteze, răcind aiurea, în afara bisericii. Aceștia jignesc în cel mai înalt grad Divinitatea, Cea în care se cuvine să ne stea ațintită mintea.

La ce folosesc postul și pocăința? Pentru ce ne străduim să le facem? Ele ne pot curăța de păcate, ne dau liniște sufletească, ne pot duce la unirea cu Dumnezeu, la dobândirea conștiinței de fii ai lui Dumnezeu, ne dau îndrăznire înaintea Domnului. Iată deci că avem de ce să ținem postul și de ce să ne spovedim cu inima curată! Lucrând acestea, cu bună-credință, căpăta-vom neprețuită răsplată. Câți dintre noi nutresc oare sentimentul dragostei filiale față de Dumnezeu? Câți dintre noi oare L-ar putea chema pe Dumnezeu, Tată ceresc, zicând-I cu îndrăznire fără de osândă *Tatăl nostru!* Oare nu se întâmplă tocmai altminteri: din inimile noastre nu se înalță glas de fii, fiindcă sunt înăbușite de deșertăciunile acestei lumi, nu se pot dezlega de lucrurile și desfătărilor ei? Cerescul Tată nu este oare departe de inimile noastre? Oare nu s-ar cuveni să ni-L închipuim mai degrabă pe Dumnezeu ca pe Cel ce ar trebui să ne pedepsească, deoarece L-am părăsit, ducându-ne într-o țară îndepărtată? Așa ar trebui să fie, fiindcă toți merităm dreapta-I mânie și pedeapsă pentru păcatele noastre, dar cu totul minunat este că El se arată față de noi îndelung-răbdător, că nu ne taie, ca pe smochinul neroditor. Să ne grăbim cu pocăință și cu lacrimi a-L ruga să ne fie milostiv. Să ne regăsim pe noi înșine, să ne privim cu asprime inima și să-i descoperim necurăția, din pricina multor gunoarie care nu lasă să intre în ea darul dumnezeiesc; să recunoaștem că suntem morți cu duhul.

Domnul cel iubitor este aici, lângă mine. Cum aș putea să îngădui să-mi pătrundă în inimă o umbră de răutate? Să piară din mine toată răutatea, umple-se inima mea de mireasma cea bună a nerăutății. Învingă-te pe tine iubirea lui Dumnezeu, diavole, cel plin de răutate, cel ce ne îndemni pe noi, cei răi după firea căzută, către tot răul. Nimic nu poate ucide mai repede și trupul, și sufletul ca răutatea; ea lasă în urmă pârjol, strivește, chinuie. Nimeni dintre cei legați de răutate să nu cuteze a se apropia de altarul Dumnezeului iubirii.

Atunci când ne rugăm se cade să ne luăm în stăpânire inima și s-o întoarcem spre Domnul. Să facem ca să nu fie rece, vicleană, prefăcută, fățarnică. Altminteri ce folos ar mai avea rugăciunea noastră, postul?

Părea-ne-va bine oare să-L auzim pe Domnul rostind cu mânie: „poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar inima lor este departe de Mine“ (Matei 15, 8)? Să nu stăm în biserică slăbănogiți cu duhul, să fim fiecare cu duh arzător, lucrând Domnului. Chiar și oamenii pun puțin preț pe serviciile făcute cu răceală, în virtutea obișnuinței. Iar Dumnezeu vrea de la noi tocmai inima: „Dă-mi, fiule, mie inima ta“ (Pilde 23, 26). Fiindcă nimic nu este mai de preț în om decât inima, e viața lui și chiar mai mult: inima înseamnă omul însuși. De aceea cine nu se roagă și nu-I slujește lui Dumnezeu cu inima, acela ar putea chiar nici să nu se roage, fiindcă așa se roagă doar cu trupul, cel care, el singur, fără suflet este ca și cum ar fi pământ. Țineți minte că, atunci când vă rugați, stați în fața lui Dumnezeu, Cel ce cuprinde întreaga rațiune. De aceea și rugăciunea voastră trebuie să fie toată, ca să spunem așa, duh și rațiune. ...

Sfinții lui Dumnezeu trăiesc și după moarte. Deseori aud în biserici cum cântă Maica lui Dumnezeu acea minunată cântare a Sa, care ne pătrunde inima și pe care a alcătuit-o în casa mătușii sale Elisabeta, după primirea veștii celei bune de la Arhanghelul. Aud, iată, și cântarea lui Moise, și a lui Zaharia, tatăl Înaintemergătorului, a Anei, mama proorocului Samuil, cântarea celor trei tineri, cântarea lui Mariami. Și câți alți cântăreți din Noul Testament nu desfătează până azi auzul întregii Biserici a lui Dumnezeu? Dar slujbele divine? Dar Tainele? Dar sfintele rânduieli? Al cărui duh lucrează în ele, aducând umilință în inimile noastre? Al lui Dumnezeu, al sfinților lui Dumnezeu. Iată, dacă vreți, dovada că sufletul omului nu moare. Luați aminte cum acești oameni, care, și după ce au murit, ne îndrumă, de dincolo de moarte, viețile noastre. Au murit, dar nu încetează să cuvânteze, să ne învețe, să ne călăuzească, să ne emoționeze!

După cum trupul nu poate trăi fără să respire, iar fără respirație omul nu poate să trăiască, tot așa fără respirația (suflarea) Duhului lui Dumnezeu, sufletul omului nu poate duce o viață adevărată. Ceea ce este aerul pentru corp, aceea este Duhul lui Dumnezeu pentru suflet. Aerul închipuie, într-un fel, Duhul lui Dumnezeu. „Duhul, unde va/ voiește/ suflă“ (Ioan 3, 8, apud *Biblia de la 1688*).

Atunci când vă simțiți ispitit de păcat, gândiți-vă îndată că păcatul îl mânia mult pe Domnul, Care urăște fărădelegea. „Că Tu ești Dumnezeu, Care nu voiești fărădelegea“ (Psalmul 5, 4). Ca să înțelegeți mai bine aceasta, închipuiți-vă un tată drept, sever, care își iubește familia, care caută prin toate mijloacele să-și crească copiii cinstiți și cu deprinderi alese și care dorește să le răsplătească buna purtare cu bogățiile sale cele mai mari, pregătite anume pentru ei cu imense strădanii, și care, cu toate acestea, își dă seama, cu o nemărginită amărăciune, că copiii nu răspund iubirii tatălui lor cu

propria lor iubire, nu iau în seamă moștenirea pe care le-a pregătit-o tatăl cu atâta dragoste, trăiesc în desfrânare, se îndreaptă orbește spre pieire. Căci fiecare păcat înseamnă – luați aminte – moarte pentru suflet (Iacov 1, 5 și celelalte), fiindcă ucide sufletul, ne face robi diavolului, ucigași de oameni și, cu cât stăruim mai mult în păcat, cu atât mai grea ne este întoarcerea la calea cea bună, cu atât mai sigură pieirea. Feriți-vă, din toată inima, de tot păcatul.

Când ți se va apleca inima spre gânduri viclene și când vicleanul va începe să-i dea târcoale ca să o cucerească, pentru a o face să se clinească de pe temelia credinței, atunci spune-ți în sinea ta: știu cât sunt de sărac cu sufletul și că fără credință nimic nu înseamnă; spune-ți: sunt atât de fără putere, încât nu trăiesc decât prin numele lui Hristos, prin El îmi aflu liniștea, prin El mă înveslesc, prin El mă împart cu inima; fără de El sunt mort cu sufletul, mă cuprinde neliniștea, inima mi se frânge; fără Crucea Domnului aș fi căzut de mult jertfă celei mai cumplite amărăciuni și deznădejdi. Hristos mă ține în viață, El este crucea și liniștea mea.

Ne putem bucura de rațiune deoarece există o rațiune nemărginită, după cum putem inspira aerul fiindcă există un spațiu aerian nemărginit. De aceea și numim inspirație toate gândurile luminoase despre un lucru sau altul. Gândirea noastră decurge neconținut în condițiile existenței unui Duh gânditor nemărginit. Iată de ce spun Apostolii: „Nu că de la noi înșine suntem destoinici să cugetăm ceva ca de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu“ (2 Corinteni 3, 5). Iată de ce Mântuitorul nostru spune: „Nu vă îngrijiți cum sau ce veți vorbi, căci se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiți“ (Matei 10, 19). Bagă de seamă, gândul, și chiar cuvântul (inspirația) ne vin din afară. Aceasta se întâmplă deopotrivă, când ne este dat darul de Sus și când suntem la nevoie. Atunci însă când ne aflăm într-o stare obișnuită, toate gândurile luminoase ne vin de la îngerul păzitor și de la Duhul lui Dumnezeu. Și dimpotrivă, gândurile impure, întunecate, ne vin de la ființa noastră căzută și de la diavolul, care ne stă totdeauna în preajmă. Cum trebuie să se poarte creștinul? Dumnezeu Însuși „este Cel ce lucrează în noi“ (Filipeni 2, 13). Tot ce există în lume ni se arată a sta sub imperiul rațiunii, atât în ceea ce privește modul general în care este alcătuită lumea văzută, cât și în particular: pe pământ, în mișcarea și în existența globului pământesc, în modul cum sunt distribuite stihiiile, cele ale luminii, aerului, apei, pământului, focului (în manifestările sale ascunse), celelalte stihii aflându-se dispersate în toate viețuitoarele, câte există: în păsări, în pești, în gadini, în fiare și în oameni. În alcătuirea lor înțeleaptă și judicioasă, în calitățile, năravurile și obișnuințele lor. În plante, în modul cum sunt ele întocmite și cum se nutresc etc. Într-un cuvânt, vedem pretutindeni domnia rațiunii, până și în pietrele cele neînsuflete și în firele de nisip.

* **S**lujitorilor ai lui Dumnezeu, preoților! Învățați-vă să preschimbați, prin puterea mângâietoare a credinței, sălaşul durerii, pe care suferă creștinul, într-un sălaş al bucuriei; învățați-vă să faceți din cineva care se consideră pe sine cel mai nefericit dintre oameni, cel mai fericit om de pe pământ, convingeți-l că, „fiind pedepsit cu puțin, mare răsplată va primi“ (Întelepciunea lui Solomon 3, 5). Atunci veți fi prietenii oamenilor, îngeri-mângâietori, organe ale Duhului-Mângâietor.

De nu veți ține aprins în inimă focul credinței, putea-se-va stinge cu totul în tine credința; creștinismul ar putea să dispară din tine cu totul, cu toate Tainele (sacramentele) sale. Vrajmașul tocmai către aceasta se străduiește, să ni se stingă în inimă flacăra credinței, să dăm uitării adevărurile creștinismului. Așa se explică de ce există creștini doar cu numele, iar cu fapta sunt păgâni sadea.

Să nu vă treacă prin minte că credința nu ne-ar aduce roade și nouă, păstorilor, că îi slujim lui Dumnezeu cu fățarnicie. Nu! Noi suntem cei ce dobândim folos din milele lui Dumnezeu în primul rând și mai mult decât toți, și știm, din experiență, ce înseamnă pentru noi Domnul, cu Tainele Sale, Preacurata Sa Maică și sfinții Săi. De pildă, atunci când ne împărtășim cu de-viață-făcătoarele Taine ale Trupului și Sângelui Domnului simțim adesea asupra noastră înșine puterea lor de viață făcătoare, cereștile daruri, de pace și bucurie întru Duhul Sfânt. Știm că un împărat pământesc nu va fi în stare să-l înveselească cu o milostivitoare privire pe ultimul dintre supușii săi, așa cum ne bucură și ne înveselește privirea binevestitoare a Stăpânului nostru ceresc și dumnezeieștile Sale Taine. Am fi cum nu se poate mai necunoscători față de Domnul nostru și am vădi o inimă de piatră dacă n-am înălța grai spre slava de-viață-dăătoarelor Taine înaintea celor care îl iubesc pe Dumnezeu, dacă nu am preamări minunile Sale, cele care se săvârșesc în inima noastră la fiecare dumnezeiască Liturghie! Tot noi suntem aceia care simțim deseori asupra noastră nebiruita, nepătrunsa, dumnezeiasca putere a de-viață-făcătoarei Cruci a Domnului, cu care izgonim din inimă patimile, deznădejdea, meschinăria, spaima și toate uneltirile diavolești. Ea este prietena și binefăcătoarea noastră. Aceasta o spunem cu sinceritate, cunoscând tot adevărul și toată puterea cuvintelor noastre.

Ai vrea să atingi cele cu neputință de atins. De ce nu înțelegi oare că te împiedică amărăciunile care te macină și îți omoară sufletul și nu poți găsi mijloacele de a le înlătura lipsindu-te de ajutorul Domnului. Învață-ți inima cum să se elibereze de amărăciuni, cum să-și găsească liniștea și abia atunci, dacă vei simți nevoia, cugetă la cele de neatins. „Dacă nu puteți să faceți nici cel mai mic lucru, de ce vă îngrijiți de celelalte?“ (Luca 12, 26).

Fă-ți timp să te întrebi mai des: cărei înțelepciuni datorezi alcătuirea perfectă a corpului tău; ce îl ține constant în viață și îl direcționează? Cine a statornicit legile intelectului, cele ce se manifestă până astăzi la toți oamenii? Cine a înscris în inimile oamenilor legea conștiinței, cea care lucrează în noi întru răsplătirea binelui și osândirea răului? Dumnezeule Atotputernic, preaînțelept și Atotbun! Tu ții mereu mâna Ta ocrotitoare asupra mea, păcătosul, și nu există clipă în care bunătatea Ta să mă fi părăsit! Fă-mă să-Ți pot săruta mereu, cu credință vie, dreapta Ta. De ce-ar trebui oare să caut undeva departe semnele bunătății, înțelepciunii și atotputerniciei Tale?! Mă bucur nespus că le pot găsi, mai evident ca oriunde, în mine însumi. Eu sunt un miracol al bunătății lui Dumnezeu, al înțelepciunii și atotputerniciei Sale. Eu cuprind în mine în mic un întreg univers. Sufletul meu este o expresie a lumii nevăzute, trupul, o expresie a lumii văzute.

Fraților! Care este scopul vieții noastre pe pământ? Acela ca, după ce am fost supuși la tot felul de neazuri și răutăți pe pământ și după ce am sporit, puțin câte puțin, în virtute cu ajutorul harului pe care l-am primit prin Taine, să adormim, în ceasul morții, în Domnul, găsind în El odihnă sufletului nostru. De aceea cântăm: „Odihnește, Doamne, sufletul adormitului robului Tău“. Odihna pe care i-o dorim adormitului este o încununare a tuturor dorințelor și pentru aceasta ne rugăm lui Dumnezeu. Atunci nu este oare lipsit de rațiune să ne întristăm atât când moare cineva? „Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi“ (Matei 11, 28), zice Domnul. Răposații noștri, cei ce s-au săvârșit creștinește, răspund chemării Domnului și își găsesc odihna. Atunci de ce să ne întristăm?

Cei ce se străduiesc să ducă o viață duhovnicească trebuie să poarte neconținut cea mai anevoioasă și mai subtilă luptă: lupta duhovnicească cu gândurile. Li se cere să aibă în fiecare moment ochi treaz și limpede pentru a ține sub supraveghere toate gândurile care trec prin suflet și care ar putea veni de la cel viclean, ca să le poată respinge. Inima acelora trebuie să fie mereu pătrunsă de credință arzătoare, de smerenie și dragoste. Altminteri viclenia diavolească ar putea pătrunde lesne în ea, iar după viclenie, slăbirea credinței sau chiar necredința. Apoi, tot răul, de care nu se vor putea izbăvi curând, oricâte lacrimi ar vărsa. Iată de ce nu trebuie să-ți lași inima să se răcească; mai cu seamă în timpul rugăciunii caută să te ții deoparte cu orice chip de nepăsarea cea rece. Se întâmplă adesea ca buzele să se roage, dar inima să fie cuprinsă de vicleană puțină credință, sau chiar de necredință. Omul pare aproape de Domnul cu buzele, dar cu inima este departe de El. În timp ce noi ne rugăm însă, vicleanul diavol recurge la toate mijloacele, pe care de cele mai multe ori nici măcar nu le observăm, pentru a ne răci inima și a ne-o atrage spre viclenie. Roagă-te și fii tare! Întărește-ți inima!

Dacă vrei să ceri, rugându-te lui Dumnezeu, ceva bun și de folos, se cuvine să te pregătești înainte de a te ruga, ținând puternică, neclintită credința și să iei din vreme măsuri împotriva îndoielii și necredinței. Căci rău îți va fi dacă în timpul rugăciunii inima va slăbi în credință, nerămânând statornică în ea. Atunci nici să nu-ți treacă prin minte că vei primi de la Dumnezeu ce-ai cerut, îndoiindu-te că ți se va da, fiindcă L-ai jignit pe Dumnezeu; iar Dumnezeu îl lipsește de dar pe cel ce îi aduce jignire. „Toate câte veți cere – zice Domnul – rugându-vă cu credință veți primi“ (Matei 21, 22). Aceasta înseamnă că ceea ce se cere fără credință sau cu îndoială nu se primește. Și se mai spune încă: „dacă veți avea credință și nu vă veți îndoii“ (Matei 21, 21), veți putea mișca și munții din loc. Înseamnă că cine se îndoiește și nu are credință nu va putea face aceasta. „Să ceară (tot omul) cu credință, fără să aibă nici o îndoială – spune apostolul Iacov... Să nu gândească omul acela că va lua ceva de la Dumnezeu. Bărbatul îndoielnic este nestatornic în toate căile sale“ (Iacov 1, 6-8). Inima care se îndoiește că Dumnezeu i-ar putea da ceea ce cere își primește pedeapsa, se simte chinuită și apăsată de îndoială. Să nu-L mânia pe atotputernicul Dumnezeu nici cu o umbră de îndoială, mai cu seamă atunci când știi că ai simțit nu o dată asupră-ți atotputernicia Lui. Îndoiala este hulă împotriva lui Dumnezeu, o minciună fără rușine a inimii, expresie ea însăși a duhului minciunii care s-a oploșit în inimă, luând locul Duhului adevărului. Teme-te și ferește-te de ea ca de un șarpe veninos – sau mai bine zis, n-o lua în seamă, nu-i da nici cea mai mică atenție. Ține minte că, atunci când I te rogi, Dumnezeu așteaptă de la tine un răspuns afirmativ la întrebarea pe care ți-o pune înăuntrul tău: „Crezi că pot să fac Eu aceasta?“ Iar tu trebuie să răspunzi din adâncul inimii: „Da, Doamne!“ (Matei 9, 28). Și fi-va atunci după credința ta. Te mai pot ajuta să-ți înfrângi îndoiala sau necredința și următoarele raționamente: îi cer lui Dumnezeu: 1) ceva ce există, nu ceea ce ar putea ține doar de domeniul imaginarului, al fantasticului; ceva ce există și a primit viață de la Dumnezeu, „căci fără El nimic nu s-a făcut, din ce s-a făcut“ (Ioan 1, 3). Aceasta înseamnă că nimic nu există fără El, în tot ce există și totul, fie că a luat ființă de la El, fie că ființează cu îngăduința Lui sau se face prin făpturile cărora El le-a dat însușiri și putere de a face, și că în tot ce există, El, Domnul, este Stăpân atotputernic. Și nu numai atât. El „cheamă la ființă cele ce încă nu sunt“ (Romani 4, 17). Înseamnă că dacă aș cere și ceea ce nu este încă, El mi l-ar putea da, făcându-l. 2) Pot să cer ceea ce este cu putință, știind că pentru Dumnezeu este cu putință ceea ce oamenilor le este cu neputință. Înseamnă că nici în această privință nu mi se pun opreliști. Fiindcă Dumnezeu ar putea face pentru mine chiar și ceea ce, după mintea mea, ar fi cu neputință. Nenorocirea vine însă de-acolo de unde în credința noastră se amestecă o judecată

mioapă, care, asemenea unui păianjen, prinde adevărul în plasa raționamentelor, concluziilor și analogiilor sale. Credința îmbrățișează și percepe dintr-o dată, în timp ce raționamentul ajunge la adevăr pe căi ocolitoare. Credința este un mod de comunicare între un suflet și altul; raționamentul este o comunicare la nivelul intelectului sau pur și simplu la un nivel material. Unul este duh, celălalt, trup.

Tot ceea ce înseamnă fericirea sufletului, adică ceea ce reprezintă adevărata viață, pacea și bucuria sufletului, vine de la Dumnezeu! Am simțit-o din experiență. Îmi spune inima. Tu, Duhule Sfânt, ești comoara fericirilor!

Păstrează numele lui Hristos în inimă, teme-te să nu-l pierzi, cu El pacea îți va sălăslui în inimă. Dacă îl vei pierde, îți va fi greu să o iei de la început. strădania de a ți-l lega din nou de inimă, după ce ai căzut, va fi foarte mare și mulți plătesc pentru aceasta plângând cu amar. Ține-te de Hristos, cu toată puterea, însușește-ți-L, nu pierde sfânta îndrăznire în fața Lui.

Privești icoana Mântuitorului și vezi că El se uită la tine cu ochi plini de negrită lumină. Această privire este imaginea iconică a faptului că El ne vede cu ochii Săi, mai strălucinoși decât soarele, că ne vede gândurile, ne aude suspinele și dorințele inimii noastre. Icoana este un chip care înfățișează în trăsături și semne simbolice ceea ce nu poate fi redat prin linii și forme și nici tradus în simboluri, putând fi perceput doar prin credință. Crede, așadar, că Mântuitorul veghează mereu asupra ta, că ne cuprinde pe toți într-o singură privire, ca-n palmă, cu toate gândurile, necazurile, suspinele noastre, în orice împrejurare ne-am afla. „Iată, te-am însemnat în palmele Mele; zidurile tale sunt întotdeauna înaintea ochilor mei“ (Isaia 49, 16), spune Domnul. Câtă mângâiere și câtă viață cuprind aceste cuvinte ale Atotputernicului proniator! Să ne rugăm, deci, în fața icoanei Mântuitorului, ca și cum ne-am afla înaintea Lui Însuși. În ea se arată Iubitorul de oameni prin harul Său, iar ochii zugrăviți pe ea ne privesc, fiindcă „ochii Domnului sunt pretutindeni“ (Pilde 15, 3), deci și pe icoană, și cu urechile zugrăvite pe ea ne ascultă cu adevărat. Luați aminte că acești ochi sunt ochi dumnezeiești și aceste urechi sunt urechile lui Dumnezeu, pretutindeni prezent.

În toate scrierile pătrunse de gânduri și intenții bune poți cinsti lumina lui Hristos „care luminează pe tot omul, care vine în lume“ (Ioan 1, 9). Citește-le cu dragoste, mulțumind dătătorului de lumină Hristos, Care revarsă din belșug lumina Sa asupra tuturor celor râvnitori.

Oriunde m-aș găsi, de îndată ce îmi ridic din întristarea mea ochiul inimii către Dumnezeu, Iubitorul de oameni răspunde neîntârziat credinței și rugăciunii mele și tristețea mea se risipește îndată. El îmi stă

aproape în toată vremea și în tot ceasul. Atâta doar că nu-L văd, dar cu inima Îl simt puternic. Tristetea este moartea inimii, ea înseamnă și căderea de la Dumnezeu. Când ți-e inima largă, când domnește în ea pacea și când credința în El îți este vie, înțelegi cum nu se poate mai limpede că Domnul se află neconținut lângă tine, că viază înlăuntrul tău. Ce mijlocitor dintre sfinți sau ce înger ne-ar putea da izbăvire de păcate și de necazuri? Nimeni, decât singur Dumnezeu. O știu din proprie experiență.

Am putea vedea cât de rodnică este rugăciunea noastră măsurând-o cu o măsură omenească, și anume prin calitatea raporturilor noastre cu cei din jur. Cum ne purtăm față de oameni? Uneori, când le exprimăm cererile, laudele, mulțumirile sau îi ajutăm în vreun fel, o facem rece, fără inimă, din datorie sau din politețe. Alteori cu căldură, din inimă, cu dragoste; uneori fățarnic, alteori sincer. Și față de Dumnezeu procedăm în chip diferit. Și nu trebuie să fie așa. Lui Dumnezeu se cuvine să-I aducem întotdeauna, din toată inima, și mărire, și mulțumire, iar cererile pe care le facem să fie tot așa. Orice facem înaintea Lui trebuie făcut din toată inima. Să-L iubim mereu din toată inima și să ne punem nădejdea în El.

Credința în existența lui Dumnezeu este strâns legată de credința în existența propriului nostru suflet, ca parte a universului spiritual. Pentru un suflet binecredincios, existența lui Dumnezeu este tot atât de evidentă ca și propria-i existență. Fiecare gând, bun sau rău, fiecare dorință, intenție și cuvânt sau faptă fac să se producă anumite schimbări în inimă: spre liniște sau spre neliniște, spre bucurie sau spre întristare, acestea toate fiind determinate de acțiunea pe care o exercită asupra inimii Dumnezeu duhurilor și a tot trupul, cel care se reflectă într-un suflet binecredincios, întocmai ca Soarele într-un strop de apă. Cu cât este mai curată picătura, cu atât mai bună și mai deslușită este imaginea reflectată; cu cât este mai tulbure, cu atât este mai neclară, iar atunci când sufletul se află într-o stare de necurăție și întunecare extreme, nu se mai reflectă nimic, sufletul rămânând cufundat în beznă duhovnicească și în totală insensibilitate. Un asemenea om are ochi, dar nu vede, are urechi, dar nu aude. Domnul Dumnezeu mai poate fi, în raport cu sufletul nostru, precum aerul față de mercurul termometrului, cu singura deosebire că dilatarea sau contractia, urcarea sau coborârea mercurului se produc în urma schimbărilor din atmosferă, iar în cazul nostru Dumnezeu rămâne neschimbat, etern, mereu bun și drept. Dar sufletul se schimbă în raporturile cu Dumnezeu, suportă mutații în sine însuși, în sensul că atunci când se apropie de Dumnezeu cu credință și cu fapte bune capătă îndată amplexare, dobândește pacea inimii, după cum atunci când se îndepărtează de Dumnezeu, prin puțină credință, neîncredere în adevărul dumnezeiesc și prin fărădelege, se chircește îndată, suferă de neliniște și apăsare.

Vicleanul diavol caută să ne împrăstie rugăciunea cum ai împrăstia o mână de nisip, după cum și cuvântul ei l-ar dori să fie tot ca nisipul, neînchegat, fără vlagă, adică lipsit de văpaia inimii. De asemenea, rugăciunea poate fi ca o casă construită pe nisip sau ca o casă construită pe stâncă. Construiesc pe nisip cei ce se roagă fără credință, împrăștiat, cu răceală. O asemenea rugăciune se risipește de la sine și nu-i aduce nici un folos rugătorului. Construiesc pe stâncă cei care, atât timp cât durează rugăciunea, țin ochii ațintiți spre Dumnezeu, rugându-I-se așa cum s-ar ruga unei persoane vii, vorbindu-I față către față.

Cuvintele de mântuire, scrierile Sfinților Părinți, rugăciunile și mai cu seamă cuvintele Cuvântului Ipostatic Însuși sunt cu adevărat apă vie. Apa este curgătoare, cuvântul curge și el ca apa. Apa împrăștează și dă viață trupului; cuvintele de mântuire dau viață, umplu sufletul de pace și bucurie sau de umilință și zdrobire a inimii, pentru păcate.

Nutrim speranța că vom obține ceea ce cerem când ne rugăm, biziindu-ne pe credința în bunătatea și îndurarea lui Dumnezeu, fiindcă este Dumnezeu mililor, al îndurărilor și al iubirii de oameni, aducându-ne prin aceasta aminte nenumărate exemple prin care Dumnezeu și-a arătat bunătatea și mila, atât asupra altora (potrivit Sfintei Scripturi și vieților sfinților), cât și asupra noastră. Pentru ca rugăciunea să dea roadă, se cuvine ca rugătorul să creadă cu tărie, din toată inima, că a obținut deja de la Dumnezeu cele cerute. Deseori obținem, rugându-ne, ceea ce cerem, îndeosebi în cazul cererilor făcute pentru mântuirea sufletului nostru. Îndeplinirea acestor cereri trebuie atribuită neapărat lui Dumnezeu, harului Său, nu întâmplării. Dar există oare loc pentru întâmplare în împărăția lui Dumnezeu Cel Atotputernic? Nimic nu se poate face, cu adevărat, fără voia Sa, „fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut“ (Ioan 1, 3). Mulți nu se roagă având impresia că n-au primit nimic de la Dumnezeu din cele ce l-au cerut, sau consideră rugăciunea o inutilitate. Ei zic că, oricum, Dumnezeu știe tot, ne cunoaște dinainte cererile, uitând ceea ce s-a spus: „Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide“ (Matei 7, 7). Avem nevoie de cereri (rugăciuni) tocmai pentru ca să ni se întărească credința, fiindcă prin credință ne mântuim. „Căci în har sunteți mântuiți prin credință“ (Efeseni 2, 8). „O, femeie, mare este credința ta!“ (Matei 15, 28). Mântuitorul a pus-o pe acea femeie să se roage stăruitor pentru a-i trezi credința și a i-o întări. Asemenea oameni nu văd că le lipsește credința – avuția cea mai de preț a creștinului, de care are nevoie așa cum are nevoie de viață – că fac mărturie mincinoasă înaintea lui Dumnezeu prin necredință, că au devenit copii diavolului, care nu sunt vrednici de milele lui Dumnezeu, că alunecă spre pierzare. Trebuie ca în timpul rugăciunii inima să ardă de dorința dobândirii de bunuri duhovnicești, de

dragoste față de Dumnezeu, pe care inima să o simtă deplin, înțelegând nemărginita Lui bunătate față de neamul omenesc, voința Sa de a ne asculta rugăciunile cu părintească dragoste. „Deci dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El?” (Matei 7, 11).

Dumnezeu, Cel ce este Adevărul etern, nu rabdă să ne știe îndoindu-ne de adevăr nici o clipită. Dumnezeu, Cel ce este bunătatea veșnică, „voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (Timotei 2, 4). Se cuvine ca și noi, fiii lui Dumnezeu Celui bun fiind, să dorim tuturor din toată inima, chiar și vrăjmașilor noștri, mântuire și să ne îngrijim de aceasta.

* **A**i grijă toată viața de inima ta, caută spre ea și ascult-o, încearcă să descoperi ce o împiedică să se unească cu Dumnezeu, izvorul a toată fericirea. Va fi aceasta știința științelor, cu ajutorul lui Dumnezeu vei putea lesne descoperi ce te desparte de Dumnezeu și ce te apropie și te unește cu El. Despre aceasta poate depune mărturie inima însăși, atât cea aflată în legătură cu Dumnezeu, cât și cea care s-a rupt de El. Diavolului îi convine cel mai mult să se interpună între inima noastră și Dumnezeu. El ne îndepărtează de Dumnezeu, prin patimi și prin pofte trupești sau prin goana după lux și după onoruri în viață.

Oare ce este de mirare în faptul că Însuși Dumnezeu-Cuvântul, Făcătorul tuturor văzutelor și nevăzutelor, preface pâinea și vinul în preacuratul său Trup și preacuratul său Sânge? În acestea – în pâine și vin – nu se întrupează din nou Fiul lui Dumnezeu, deoarece El s-a întrupat o dată și este de-ajuns pentru toate veacurile, ci se întrupează acea fire omenească pe care și-a asumat-o o dată Hristos, într-un chip care se aseamănă cu minunea înmulțirii celor cinci pâini, din care s-au hrănit mii de oameni. Natura ascunde o mulțime de taine, pe care mintea mea nu le poate pătrunde. Și deși, aparent, ele par lesne de înțeles, fiecare lucru are enigmele sale. Asemenea și taina de-viață-dătătorului Trup și Sânge rămâne pentru mine de neînțeles: Cum se prefac pâinea și vinul în Trupul și Sângele Domnului? Dar deși eu n-o pot pătrunde, această taină are o existență reală. Creatorul meu (eu nefiind decât lucrarea mâinilor Sale, făcută din carne și sânge peste care Domnul a suflat duh), Dumnezeu Cel preaînțelept, a Cărui putere este nemărginită, păstrează multe taine. Eu însumi sunt pentru mine o taină, ca și creație a mâinilor Sale. Pentru sufletul meu există Duhul Domnului. Pentru sufletul și trupul meu există Trupul și Sângele Domnului.

După cum sufletul ne pune în mișcare trupul, tot așa și Dumnezeu pune în mișcare Universul, lumile toate, fără a fi cuprins în ele. Sufletul umple trupul, iar „duhul lui Dumnezeu umple lumea” (Înțelepciunea

lui Solomon 1, 7); sufletul se cuprinde în trup, fără a fi „blocat“ de el într-un singur loc, fiindcă se poate deplasa oriunde; Duhul Domnului nu stă cuprins în lume, nu se închide în lume, ca sufletul în trup.

Hristos, atunci când credința ni-L aduce în inimă, face să se sălășluiească în ea pacea și bucuria. Nu în zadar se spune despre Dumnezeu: „Sfânt ești și cu sfinții sălășluiești“.

Nu căuta la frumusețea chipului, ci la aceea a sufletului omului; nu lua în seamă haina (trupul este o haină vremelnică), ci vezi ce anume îmbracă ea; nu te lăsa sedus de o casă arătoasă, ci află mai întâi cine stă în ea și ce fel de om, este. Altminteri vei batjocori chipul lui Dumnezeu, îl vei înjosi pe Împărat, ploconindu-te în fața robului Său, nedându-I Împăratului nici cea mai mică parte din cinstea ce i se cuvine. Așijderea, nu sta să admiri cât de frumos e tipărită cartea, ci caută să-i descoperi spiritul; căci altminteri înjosești duhul și înalți trupul, fiindcă litera tipărită e trupul, iar cuprinsul cărții, duhul. Nu te lăsa vrăjit de armonia sunetelor scoase de instrumente și de voci omeneste, ci caută să descoperi efectul acestora asupra sufletului sau, cu alte cuvinte, care este spiritul lor. Dacă acea muzică îți aduce în suflet o stare de liniște, de înțelepciune, de sfințenie, ascult-o, nutrește-ți sufletul cu ea. Iar dacă prin ea îți pătrund în suflet patimi, nu o mai asculta, ține-te deoparte de trupul și de spiritul acelei muzici.

Ființa lăuntrică a omului, liberă de zădărniciile acestei lumi, de bezna în care o ține firea cea trupească, nelegată în vreun fel de ispitele celui rău, pare a se bucura de o libertate mai mare dimineăta, îndată după trezirea din somn; atunci ea arată precum peștele care se aruncă uneori vesel deasupra luciului apei. În restul timpului ea pare să stea într-o umbră aproape compactă, ca legată la ochi, ceea ce o împiedică să vadă adevărata ordine a lucrurilor duhovnicești și a celor ce sunt percepute prin simțuri. Prindeți orele de dimineată, bucurați-vă de ele, acestea arată a fi ca ale unei vieți noi, care s-a primenit în timpul somnului. Ele preînchipuie într-un fel acea stare când vom fi cu toții înnoiți, în dimineăta de obște a neînseratei zile a învierii, când ne vom dezlega de trupul cel muritor.

Chiar și atunci când se roagă, omul nu este fiu al libertății, ci, în cea mai mare parte, robul necesității și datoriei. Uitați-vă la oricare om, chiar și la un preot. Oare mulți dintre cei ce se roagă o fac cu inimă slobodă și deschisă, cu credință vie și cu dragoste?

În timpul rugăciunii trecem uneori prin clipe de beznă ucigătoare și de strângere de inimă, care vin de la necredința inimii (necredința este beznă). În aceste momente, nu slăbi în duh; gândește-te că, dacă s-a stins în tine lumina dumnezeiască, ea rămâne mereu, în toată strălucirea și grandoa-

rea ei, în Dumnezeu, în Biserica Lui, cea cerească și cea pământească, în universul material, în care se face văzută „veșnica Lui putere și dumnezeire“ (Romani 1, 20). Să nu crezi că adevărul a slăbit. Adevărul nu slăbește nicio dată, fiindcă el este Dumnezeu Însuși și tot ce există își are în El izvor și temelie. Numai inima ta cea slabă, păcătoasă și întunecată poate cădea din adevăr, fiindcă, uneori, nu este în stare să suporte lumina acestuia și să-i cuprindă în ea curăția. Nu o va putea face decât atunci când se va curăți sau va fi curățită de păcat, acesta fiind cauza primordială a întunericii duhovnicești. Că este așa ai putea să-ți dai seama observându-te pe tine însuți. Atunci când lumina credinței sau a adevărului dumnezeiesc trăiește în inima ta, ea se simte cuprinsă de liniște, de forță, de vitalitate; când se lipsește de acestea, devine neliniștită și neputincioasă, ca o trestie bătută de vânt, sleită de orice viață. Nu te lăsa cuprins de această beznă diavolească. Izgonește-o din inimă cu semnul de-viață-dătătoarei Cruci.

Nu pregeta a te ruga din inimă, chiar și la capătul unei zile de muncă istovitoare. Nu fi nerăvnic în sfânta rugăciune, spuneți-o toată Domnului, din tot sufletul, ținând seama că este lucrare închinată Domnului. Dacă ai intrat în horă, joacă. „Dacă ai pus mâna pe plug, nu te mai uita îndărăt“ (Luca 9, 62). O rugăciune care nu e făcută din inimă, nerăvnicitoare, nu te va lăsa să dormi (dacă te afli asupra nopții) până când nu-ți vei plânge păcatul înaintea lui Dumnezeu. Dar aceasta nu se întâmplă cu toți, ci doar cu cei îmbunătățiți. Ia aminte, nu pune mai presus de Dumnezeu propriul tău trup, nu te deda odihnei trupesti neglijând cele duhovnicești. Oricare rânduială de rugăciune îți vei fi ales, îndeplinește-ți-o conștiincios (dacă ți-ai ales rugăciuni mai lungi, du-le până la capăt, cum se cuvine; pe cele scurte, de asemenea). Tot ce faci, fă din toată inima. Lucrând cele ale Domnului, să nu-ți fie inima îndoită, ca și cum o jumătate i-ar aparține lui Dumnezeu, iar cealaltă trupului tău. Domnul Dumnezeu nu-ți va răbda viclenia, cruțarea de sine. Te va da diavolului și acela va face ca inima ta să nu mai cunoască pacea, fiindcă ai fost nerăvnic față de Cel ce este adevărata pace a inimii tale și Care va face întotdeauna toate spre folosul tău, pentru a-ți ține inima aproape de El. Fiindcă orice rugăciune nesinceră îndepărtează inima de Dumnezeu și o face să se îndrepte împotriva omului însuși. Și dimpotrivă, orice rugăciune sinceră apropie inima de Dumnezeu și îl face pe om supus Lui. Deci crede ceea ce spui; de te vei grăbi să dai gata mai repede rugăciunea, pentru a te bucura mai curând de odihna trupului, vei pierde, deopotrivă, odihna trupestă și pacea sufletească. Și, vai! cu ce chinuri, sudoare și lacrimi se dobândește apropierea inimii de Dumnezeu! Am putea face, oare, chiar din rugăciunea noastră (neglijentă) un mijloc de a ne îndepărta de Dumnezeu și Lui să nu-i pese de aceasta? Fiindcă lui Dumnezeu îi este milă

de noi și ține seamă de strădaniile noastre de mai demult. El vrea – iată – să ne determine cu orice chip să ne întoarcem din nou la Dânsul și să o facem din toată inima. Vrea să fim mereu ai Lui.

Nici o mișcare a minții și a inimii mele nu se poate produce fără știrea lui Dumnezeu, Cel ce este pretutindeni. Orice efect are o cauză, orice sfârșit are un început. După cuvântul Apostolului: „Nu ca de la noi înșine suntem destoinici să cugetăm ceva ca de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu“ (2 Corinteni 3, 5). Viu este Dumnezeu, viu este și sufletul meu!

Așa cum curge timpul fără să se oprească, și trupul meu, atâta vreme cât este în viață, se schimbă mereu și se trece, precum și lumea întreagă se trece – după cum arată modul cum evoluează – de parcă s-ar grăbi spre un sfârșit prestabilit, asemenea unei jucării puse în mișcare de un resort. Unde s-ar putea afla ceva stabil? Stabil este ceea ce pune în mișcare și direcționează totul spre un țel anumit. Stabilă, neschimbătoare, este cauza primordială a tot ceea ce este creat și întocmit și care, ea însăși, nu este creată și de aceea nu este trecătoare, ci veșnică. Neschimbătoare sunt și spiritele îngerilor și oamenilor, create după chipul cauzei primordiale. Restul – baloane de săpun! Prin aceasta nu subapreciez creația, vreau doar să o pun în raport cu Creatorul și cu fericitele duhuri.

Prețuiește după vrednicie cea mai mare minune a lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, cea care se vădește în împărtășirea cu Dumnezeieștile Sale Taine. Ce fel de minune este aceasta? Cea care dă pace și înzdrăvenire inimii celei mortificate de păcat, minunea care se arată după o deasă împărtășire, primită după ce ai trăit un timp în neliniște și moarte spirituală. Să nu reduci împărtășania la o deprindere oarecare, la ceva obișnuit și fără importanță. Dacă vei gândi așa, dacă vei înclina către o asemenea concepție, îți vei atrage mânia lui Dumnezeu și nu vei mai simți după cuminecare că ai gustat pace și viață. Purtând o vie recunoștință, pornită din adâncul inimii, acestor daruri dătătoare de viață, vei dobândi de la Domnul viață, iar credința îți va spori mereu și mereu. Spaimele și neliniștile vin din necredință. După ceea ce simți în timp ce primești Sfânta Împărtășanie, poți fi sigur că necredința te face să rămâi departe de acea viață care îți stă înaintea în Sfântul Potir. Caută să nu le iei în considerație. O, credință! Tu însăși ești minunea noastră, mântuirea noastră! „Credința ta te-a mântuit“ (Marcu 5, 34). Credința vie în adevărul lui Dumnezeu ne face să plecăm întotdeauna de la Domnul în pace. Și, dimpotrivă, necredința nu ne aduce niciodată pace. Și – vai! – Satana își face deseori apariția după o nevrednică împărtășire cu Sfintele Taine, încercând în tot chipul să ne semene în inimă minciuna sa, adică necredința, fiindcă necredința este tot una cu minciuna.

Ucigaș de oameni fiind de când lumea, diavolul caută și acum prin orice mijloace să-l ucidă pe om, cu minciuna și cu tot felul de uneltiri. Când se strecoară în inimă sub forma necredinței sau a vreunei patimi, nu va înceta să-și descopere mai târziu adevărata față și anume prin neîndurare și răutate. Atunci când ți-ai dat seama că a intrat în tine, de cele mai multe ori nu vei reuși să-l scoți dintr-o dată. Aceasta fiindcă diavolul caută să blocheze toate căile prin care ar putea fi scos din inimă și face aceasta cu ajutorul necredinței, al cruzimii și al altor mijloace care îi stau la îndemână. **Zadarnic** te zvârcolești în mine, arhanghele căzut! Eu sunt robul Domnului meu Iisus Hristos. Tu, cel ce te-ai înălțat cândva cu trufie, te înjosești acum luptându-te atât de cumplit cu mine, cel slab! Așa să-i spui în gând duhului celui rău, care îți stă ca un pietroi pe inimă și care te îndeamnă la tot răul. Duhului celui trufaș aceste cuvinte îi cad ca un bici de foc; rușinat de tăria și de înțelepciunea ta duhovnicească, el va fugi de tine. Îți vei da seama îndată de aceasta, vei vedea și simți săvârșindu-se în tine schimbări minunate; nu vei mai simți apăsându-ți inima povara ucigătoare de suflet; ți se va părea că ai devenit ușor ca fulgul și te vei convinge, din proprie experiență, că există duhuri ale răului, cele de sub cer, care caută mereu să ne ducă spre pierzare, folosindu-se de otrava gândurilor negre și ticăloase, cele care ne înveninează inima, căznindu-se să nimicească dragostea de oameni și dorința de a intra în comuniune unii cu alții.

Toate nenorocirile mi se întâmplă în minte și în inimă, astfel încât ele nu pot fi văzute; de aceea îmi trebuie un Mântuitor nevăzut, singurul care poate fi călăuză inimii. O, tăria mea, Iisuse Fiul lui Dumnezeu! O, lumina minții mele, pacea, bucuria, bogăția inimii mele – slavă Ție! Slavă Ție Celui ce mă izbăvești de vrăjmașii mei nevăzuți, cei ce duc război în mintea și în inima mea și care stau gata să mă ucidă în însuși izvorul vieții mele, în locul cel mai sensibil.

Veghează cu tărie să nu încolțească în tine trufia. Ea apare însă pe nesimțite, mai cu seamă atunci când te superi și îți ieși din fire pe alții, din cele mai neînsemnate motive.

Minunata lucrare a Sfintei și de-viață-dătătoarei Cruci asupra sufletului nostru atins de otrava răului arată în chipul cel mai limpede următoarele: 1) că avem un suflet, ființă spirituală, și lucrul acesta este în afara oricărei îndoieli; 2) că există spirite rele care acționează ucigător asupra sufletului nostru; 3) că Îl avem pe Dumnezeu și Domnul nostru Iisus Hristos mereu cu noi, prin dumnezeirea Sa, și că 4) El ne-a adus prin Cruce, prin patimile, răstignirea și moartea Sa mântuirea, că a surpat prin Cruce puterea diavolului. Iată câte dovezi desprindem spre folosul credinței noastre din minunata lucrare a de-viață-dătătoarei Cruci asupra noastră.

Cei ce trăiesc viață duhovnicească văd cu ochii inimii cum uneltește diavolul, cum îi călăuzesc pe oameni îngerii păzitori, cum îngăduie Domnul, prin putere Sa, să fim supuși ispitelor și cum ne aduce mângâiere.

Pentru a petrece ziua toată sfântă, în pace, fără de păcat, există un singur mijloc: cea mai sinceră și cea mai fierbinte rugăciune, dimineața, îndată ce ne-am sculat din somn. Ea ni-L aduce pe Hristos în noi, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, și în acest chip dă sufletului tărie pentru a ține piept asalturilor răului. Dar pentru aceasta trebuie să ne păzim inima.

Uneori, când amărăciunea îți cuprinde sufletul, ajungi să-ți dorești moartea. Să mori e lesne și nici nu trebuie să aștepti prea multă vreme. Dar oare ești pregătit pentru moarte? Fiindcă nu se poate să nu știi că după ce vei muri vei fi supus judecății, după cum ți-ai trăit viața (Evrei 9, 27). Nu ești pregătit de moarte și, dacă ar fi să mori acum, a-i începe să tremuri din toate măduarele. Nu-ți bate gura degeaba, nu mai spune „mai bine ar fi să mor“, mai curând spune: „cum să mă pregătesc creștinește de moarte, cu credință, cu fapte bune, îndurând cu inimă ușoară toate necazurile și amărăciunile ce se vor abate asupra mea, ca să pot primi moartea fără frică, neînfruntat, cu pace, nu ca pe o teribilă lege a firii, ci ca pe o părintească chemare a părintelui ceresc Cel fără de moarte în împărăția cea fără de sfârșit, făcută unui sfânt, unui fericit?“ Adu-ți aminte de acel bătrân care ducea în spate o povară grea și care, nemaivoid să trăiască, a chemat moartea. Aceasta, ascultându-l, i-a ieșit în cale, dar bătrânul, sperându-se, nu și-a mai dorit moartea, preferând să-și poarte mai departe povara cea grea.

Văd în închipuire, cu ochii inimii, cum inima mea Îl inspiră pe Hristos în sine, cum Acela pătrunde în ea, aducându-i, dintr-o dată, pace și dulceță. Nu mă voi lipsi de Tine, Iubitorule de oameni, Tu care ești respirația și bucuria mea! Bolnav sunt fără Tine.

Putem, oare, să ne rugăm mai repede fără a dăuna în vreun fel asupra rugăciunii? Pot să o facă cei ce au deprins rugăciunea lăuntrică, cea din inimă curată. Se cuvine ca în timpul rugăciunii inima să dorească sincer ceea ce cere; să se pătrundă de adevărul cuvintelor rostite, iar pentru o inimă curată acestea vin de la sine. Ea se poate ruga și mai repede, dar numai cu evlavie, deoarece graba ca atare nu poate vătăma rugăciunea, adevărul (sinceritatea) ei. Dar cei ce n-au ajuns să se roage cu toată inima trebuie să se roage fără grabă, așteptând ca fiecare cuvânt al rugăciunii să-și găsească ecou corespunzător în inimă. Dar cel ce nu a deprins practica rugăciunii contemplative nu poate obține cu ușurință aceasta. Iată de ce pentru unii ca aceștia trebuie să devină regulă obligatorie rostirea rară a cuvintelor rugăciunii. Așteaptă ca fiecare cuvânt să-ți trezească în inimă propriul său ecou.

În inima omului se produce fie apropierea de Dumnezeu, fie îndepărtarea de El și, în același timp, pace și bucurie sau tulburare, spaimă, apăsare, viață sau moarte duhovnicească. De cele mai multe ori apropierea se produce când avem necazuri și când doar Domnul, spre Care ne îndreptăm cu toată inima, ne poate izbăvi de ele. Așa ni se apropie inima de El. Îndepărtarea survine atunci când nu ducem lipsă de nimic, când ne bucurăm de belșugul bunurilor pământești, care îl fac să se trufească pe omul vechi, trupesc. Inima omului pierde credința și îl uită pe Dumnezeu, Judecătorul și Binefăcătorul său, tocmai atunci când omul devine avid de bogăție, de slavă, de faimă și când le-a obținut pe acestea. Atunci uită de nemurirea sufletului, uită datoria de a-L iubi din toată inima pe Dumnezeu, pe fiecare om, ca pe sine însuși.

Așa cum un om rău, când vine să-i ceară ceva unui om bun, blând și smerit, pentru a-și asigura succesul cererii, caută el însuși să se asemene aceluia, tot astfel și creștinul, când vine să se roage Domnului, sau preacuratei sale Maici, sau îngerilor și sfinților, pentru succesul rugăciunii sale trebuie să se asemene, pe cât îi este cu putință, Domnului Însuși, Preacuratei Sale Maici, îngerilor sau sfinților. Iată în ce constă secretul ca rugăciunea noastră să-și atingă scopul și să fie grabnic auzită.

Dumnezeu, Cel în trei ipostasuri, mă vede și mă aude. Este convingerea care îmi însuflețește inima cu prisosință, mi-o umple de pace și bucurie. Mă vede și Maica Dumnezeu-Cuvântului, îmi aude rugăciunile și suspinele către Ea și aceasta este tot o convingere mângâietoare, care se confirmă neconținut în fapt. Umbla-voi întotdeauna, simțind pretutindeni prezența și ochiul lui Dumnezeu.

Dovadă hotărâtoare că diavolul există în lume o reprezintă faptul că oamenii nu simt, sau simt într-o prea mică măsură (deși unii încearcă să simtă) mila lui Dumnezeu în făptură, puterea Lui proniatoare și răscumpărătoare. Există deci și cel ce se împotrivește din răspuțeri la tot ce e bun și drept.

Unirea cu Dumnezeu este țelul de căpetenie al vieții noastre, iar păcatul se opune acestuia, la modul absolut. De aceea, fugiți de păcat ca de cel mai cumplit vrăjmaș, ca de cel ce ucide sufletul, pentru că o viață fără Dumnezeu înseamnă moarte. Să ne pătrundem de menirea noastră, să ținem minte mereu că obștescul nostru stăpân ne cheamă să ne unim cu El.

Un creștin trebuie să aibă mai întâi de toate inimă curată, pentru a-L putea vedea pe Dumnezeu, așa cum ni se arată El, cu dragostea pe care ne-o poartă și cu toate desăvârșirile Sale; cu frumusețea îngerilor, cu toată slava Stăpânei noastre – frumusețea sufletului și măreția Ei de Maică a lui Dumnezeu, cu frumusețea sufletului sfinților lui Dumnezeu și cu dragos-

tea pe care o nutresc ei față de noi. Trebuie să-i vedem așa cum sunt ei înșiși, trebuie să vedem și să pătrundem adevărurile credinței creștine cu toate tai-nele ei, să le percepem măreția, să cunoaștem, de asemenea, starea sufletelor noastre și îndeosebi să ne cunoaștem păcatele. O inimă necurată, închinată spre dobândirea celor pământești, nutrind în sine pofte ale trupului, pofte ale ochiului și poftirea faimei pământești nu poate vedea și cunoaște nimic din toate cele de care am vorbit mai înainte.

Rugăciunea este înălțarea minții și a inimii către Dumnezeu. Este lim-pede așadar că nu se poate ruga cel ale cărui minte și inimă sunt le-gate strâns de ceva pământesc – bani sau onoruri – sau a cărui inimă stă în ro-bia unor patimi – ură, invidie. Aceasta pentru că patimile de cele mai multe ori înlănțuie inima, după cum Dumnezeu o lărgeste, dăruindu-i adevărata libertate.

Este mai presus de orice închipuire cum se unește Hristos Însuși cu semnul Crucii, dându-i minunata putere de a stârpi patimile, de a-i izgoni pe demoni, de a da împăcare sufletelor zbuciumate. După cum tot mai presus de închipuire este și atunci când Duhul Domnului nostru Iisus Hristos se unește cu pâinea și vinul, prefăcându-le în trup și sânge și când ne curățește desăvârșit sufletul de păcate, aducându-i pace cerească și liniște, făcându-l bun, blând, smerit, plin de credință pornită din inimă și de nădăjduire. Aceas-ta se explică în parte prin aceea că Duhul Domnului nostru Iisus Hristos cel atotputernic și atotziditor este pretutindeni și că pretutindeni El poate „să cheme la ființă cele ce încă nu sunt“ (Romani 4, 17), cu atât mai mult să facă altceva din ceea ce este. Și pentru ca o inimă puțin credincioasă să nu-și închi-puie că Crucea sau numele lui Hristos lucrează de la sine, și nu prin Hristos, nici singură Crucea, nici chemarea numelui lui Hristos nu vor face minuni atunci când creștinul nu Îl va vedea cu ochii inimii sau ai credinței pe Hristos Domnul și nu va crede din inimă tot ce a săvârșit El pentru mântuirea noastră.

Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului“ (Matei 28, 20). Așadar, Stăpâne, Tu ești cu noi în toate zilele; nu trăim nici o zi fără Tine, fără prezența Ta. O, cât de real și cât de esențial sălășluiești Tu în Sfintele Taine! Tu iei, Stăpâne, la fiecare Liturghie un trup într-un totu asemănător cu al nostru, în afară de păcat, și ne hrănești cu Trupul Tău dătător de viață. Prin Sfintele Taine ești întreg în noi, Trupul Tău se unește cu trupul nostru și Duhul Tău se unește cu sufletul nostru. Percepem, simțim această unire dătătoare-de-viață, liniștitoare și dulce. Simțim că, unindu-ne cu Tine în Sfânta Euharistie, devenim același Duh cu Tine, după cum s-a spus: „Cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El“ (1 Corinteni 6, 17). Ne facem asemenea Ție, buni, blânzi și smeriți, după cum ai zis despre Tine Însuși: „Că sunt blând și smerit cu inima“ (Matei 11, 29). Este adevărat că adesea trupul nostru cel viclean și nevăzător sau stăpânul veacului acestuia

care sălășluiește în păcătosul nostru trup ne șoptește că în Sfintele Taine se află doar pâine și vin, nu însuși Trupul, și însuși Sângele Domnului, chemând în ajutor, ca pe niște martori vicleni, simțurile văzului, gustului și mirosului. Noi însă nu dăm ascultare cleветirilor celui rău și cugetăm după cum urmează: la Tine, Doamne, totul este cu putință; Tu crezi trupurile oamenilor, animalelor, peștilor, păsărilor, reptilelor, ale tuturor făpturilor. N-ai putea oare Tu, Care „pretutindenea ești și toate le împlinești“, să-Ți crezi propriul Tău trup? Oare ce sculptor, lucrând statui pentru alții, n-ar fi în stare să-și facă propria sa statuie? Și nu numai atât. Tu ești Cel ce poți prefăce un obiect neînsuflețit într-o ființă vie, precum toiagul lui Moise într-un șarpe, nimic nu este la Tine cu neputință. Oare nu-Ți poți face Ție Însuți Trup din pâine și vin, acestea fiind atât de apropiate trupului nostru și care, întrebuințate ca hrană și băutură, se prefac în carnea și sângele nostru? Tu faci în așa chip încât credința noastră să nu ne fie pusă la încercare mai mult decât am putea suporta; Tu nu prefaci un bulgăre de pământ în preacuratul Tău Trup și preacuratul Tău Sânge, ci pâinea cea albă, moale, curată și plăcută la gust; nu faci Sângele Tău din apă, ci din vin, care seamănă la culoare cu sângele (vinul care e numit în Scriptură *sângele strugurelui* (Sirah 50, 17), plăcut la gust și care veselește inima omului. Tu cunoști neputința noastră, slaba noastră credință și de aceea ai binevoit să Te folosești, în Taina Trupului și Sângelui Tău, de acele elemente care se potriveau cel mai bine. Să credem deci cu tărie că sub aparența pâinii și vinului ne împărtășim cu adevăratul Trup și adevăratul Sânge ale lui Hristos și că, în Taina Împărtășaniei, Domnul va fi cu noi „în toate zilele, până la sfârșitul veacului“ (Matei 28, 20).

Am putea spune că sufletul nostru este o reflectare a chipului lui Dumnezeu. Cu cât aceasta este mai fidelă și mai clară, cu atât sufletul ne este mai luminos și mai liniștit. Cu cât Dumnezeu ni se reflectă în suflet într-o mai mică măsură, cu atât el este mai întunecat și mai neliniștit. Și fiindcă la noi sufletul e totuna cu inima, se cuvine ca în ea să se reflecte, prin simțăminte, prin recunoștința noastră, adevărurile dumnezeiești și să lipsească cu desăvârșire tot ceea ce ar putea reflecta minciuna. Simte dragostea lui Dumnezeu în preacuratele Taine, simte adevărul tuturor rugăciunilor; inima noastră e ca o oglindă. Adevărul trebuie să ni se reflecte deplin și exact în inimă, precum obiectele lumii exterioare într-o oglindă obișnuită.

Ebine, cum nu se poate mai bine, să faci fapte bune. Omul bun este împăcat cu sine, este prietenul lui Dumnezeu, este și altora plăcut. Cel ce face binele atrage fără să vrea asupra-i toate privirile. De ce? Fiindcă, atunci când simți o mireasmă plăcută, te oprești fără să vrei să o miroși. Priviți înfățișarea unui om care stăruie în fapte bune, chipul său. Cum arată la față? Ca și un chip îngeresc. Blândețea și smerenia se revarsă din el, pe toți

îi cucerește fără să vrea cu frumusețea sa. Luați aminte și cum vorbește: răspândește și mai mult bună mireasmă. Parcă v-ați afla față către față cu sufletul lui, topiți de dulceața unei dulci convorbiri.

Dragostea aduce liniște și destinde în chip plăcut inima, o însuflețește, în timp ce ura o chircește chinuitor și o tulbură. Cine urăște pe alții, acela se chinuie și se tiranizează pe sine; e prostul proștilor.

Când trupul vă este atins distrugător de vreo boală, nu cârțiți împotriiva lui Dumnezeu, ci mai bine spuneți: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat“ (Iov 1, 21). V-ați obișnuit să vă considerați trupul ca pe o proprietate inalienabilă și nu este deloc așa, fiindcă trupul vostru este templu al lui Dumnezeu.

Există, oare, o mai înaltă slujire decât cea preotească? Preotul vorbește mereu cu Domnul și Acela îi răspunde; la orice ierurgie, la orice rugăciune, Domnul dă un răspuns. Putea-va oare preotul, atunci când este asaltat de patimi, să nu-și aducă aminte că patimile sunt josnice, necurate, mai cu seamă pentru un preot, că nu trebuie să le lase să pătrundă în inimă, acolo unde trebuie să sălășluiască deplin doar Iisus Hristos? Preotul nu este om, ci înger. Toate cele lumești trebuie să le lase deoparte în urma sa. Doamne Iisuse! Îmbrăca-se-vor preoții Tăi cu dreptate (Psalmul 131, 9), pentru a nu uita niciodată înalta lor chemare și pentru a nu se lăsa prinși în capcanele lumii acesteia și ale diavolului, pentru a îndepărta de la inimile lor grijile veacului și înșelăciunea bogăției și poftele după celelalte care pătrund în inima lor (cf. Marcu 4, 19).

Multe și felurite sunt căile prin care diavolul ne pătrunde în suflet, îndepărtându-l de Dumnezeu și căutând să ne subjege cu întreaga-i ființă întunecată, plină de ură și ucigătoare. Orice mișcare a patimilor devine pentru el o cale de acces și nu scapă nici cea mai mică ocazie ca să o folosească. Și căile Duhului Sfânt sunt de asemenea multe și felurite: calea credinței sincere, a inimii smerite, a iubirii din toată inima de Dumnezeu și de semenii ș.a. Nenorocirea este că ucigătorul de oameni caută prin toate mijloacele să pună stavilă acestor căi. Cea mai obișnuită cale pe care ne putem întoarce la Dumnezeu, noi păcătoșii, cei ce L-am părăsit, ducându-ne într-o țară îndepărtată, este aceea a trecerii prin grele suferințe și a plângerii cu lacrimi amare. Și Sfânta Scriptură, și experiența arată că, pentru a se apropia de Dumnezeu, păcătosul trebuie să sufere, să se tânguiască, să verse lacrimi, să-și vindece inima de fățarnicie. „Pătrundeți-vă de durere. Întristați-vă și vă jeliți“ (Iacov 4,9). Lacrimile au puterea să ne curețe înținăciunea inimii, iar suferințele ne sunt de trebuință fiindcă prin ele scad, mântuitor, pornirile păcătoase ale inimii. O inimă întoarsă spre sine poate vărsa mai lesne lacrimi de pocăință.

Oamenii au căzut în necredință fiindcă s-au lipsit de duhul rugăciunii

Când diavolul ni se află în inimă, simțim ceva ca o greutate ucigătoare, neobișnuită, o pară de foc în piept și în inimă; sufletul simte că ceva îl strânge și că se întunecă; totul ne irită; simțim repulsie față de orice faptă bună; interpretăm anapoda orice cuvânt și orice gest ale altora față de noi, vedem în ele porniri împotriva noastră, făcute cu rea intenție, o lezare a onoarei și de aceea nutrim față de ei ură adâncă, ucigașă, gând de mânie și răzbunare. „După roadele lor îi veți cunoaște“ (Matei 7, 20). Sunt zile când duhul rău mă tulbură și pe mine.

Oamenii au căzut în necredință fiindcă s-au lipsit cu totul de duhul rugăciunii sau fiindcă nu-l au și nu l-au avut niciodată. Într-un cuvânt, pentru că nu se roagă. De aceea inima unor asemenea oameni devine câmpul în care poate lucra în voie Stăpânul lumii acesteia, diavolul. El este și stăpânul lor. Aceștia nu s-au rugat și nu se roagă Domnului să coboare asupra lor roua harului dumnezeiesc (iar de darurile Domnului au parte doar cei ce le cer). Inimile întinate după fire, lipsite de roua însuflețitoare a Duhului Sfânt se usucă și astfel, pălite de o teribilă arșiță, cad, până la urmă, mistuite de flăcările infernale ale necredinței și ale patimilor de tot felul, diavolul neștiind să facă altceva decât să atâte patimile, cele care întrețin acest foc grozav; el saltă de bucurie văzând cum pier nefericitele suflete, cele răscumpărate cu sângele Domnului, al Celui ce i-a surpat puterea.

O rugăciune de dimineață. Dumnezeu! Făcătorule și Stăpâne al lumii, caută cu milostivire în ceasul acesta al dimineții asupra făpturii Tale împodobită cu dumnezeiescul Tău chip. Fă ca ochiul Tău să mă înviioreze și să vină lumina Ta cea mai strălucitoare decât Soarele în bezna sufletului meu, cel ticăloșit de păcat. Ia de la mine întristarea și lenea, dăruiește-mi veselie și vigoare sufletească, pentru ca inima mea să slăvească cu bucurie bunătatea și sfințenia Ta, nemărginita-Ți măreție, desăvârșirile Tale fără de sfârșit, în toată vremea și în tot locul. Că Tu ești Făcătorul meu și Stăpânul vieții mele, Doamne, și Ție se cuvine slavă de la toate făpturile Tale raționale, în tot ceasul, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

În clipa când omul, prin propria-i voință, a căzut de la Dumnezeu, el care fusese cândva o viețuitoare de pe lângă casă, dar care s-a sălbăticit, hălăduind prin păduri de nepătruns, el privește fără chef către locul viețuirii sale de odinioară, preferând întunericul pădurii, adică al lumii acesteia, luminii vechiului loc, adică raiului dumnezeiesc. Îi vine greu să se unească cu

Dumnezeu, iar atunci când reușește să o facă, cade adeseori de la Dumnezeu. Îi este greu să creadă sincer în Dumnezeu și în toate câte El i le-a descoperit, nu se îngrijește să păstreze în suflet neșrămutat cerescul dar al credinței.

Dacă Dumnezeu poartă de grijă, cu înțelepciunea Sa proniatoare, firului de iarbă, florii sau frunzei unui copac, lăsa-ne-va oare pe noi în părăsire? Convinge-te, din toată inima, omule, că Însuși Domnul Dumnezeu, în a Sa iconomie, se îngrijește de toată făptura Sa, până la cea mai de pe urmă. Înțelege că lângă fiecare făptură stă nevăzut Creatorul. După cuvintele Mântuitorului, Dumnezeu îmbracă iarba câmpului (Matei 6, 30), hrănește păsările cerului (Matei 6, 26). Cu ce nu ne înveselește Domnul pe noi, făpturile Sale? Chiar și cu flori. Ca o gingașă mamă, cu puterea Sa atotfiitoare și cu înțelepciunea Sa, în fiecare primăvară face să crească pentru noi, din nimic, superba vegetație. Să ne desfătăm cu ea și să nu uităm a preaslăvi bunătatea Creatorului, Părintele nostru ceresc; să răspundem iubirii Sale cu inimile noastre iubitoare.

Cine nu crede în Dumnezeu, Cel ce ne scapă din situațiile cele mai grele, cine se arată neîncrezător și slab de fire, acela nu vrea să dea slavă lui Dumnezeu, și-L închipuie că nu veghează, ci doarme, că nu este nici atotputernic, nici bun, acela minte față de Dumnezeul Adevărului și prin aceasta cade în cumplit păcat. Cu deosebire, nu pot fi scuzate neîncrederea și scepticismul acestora după ce au văzut oameni care s-au învrednicit să primească nu o dată ajutor minunat de la Dumnezeu-Mântuitorul. O, câte păcate mă apasă!

Dumnezeu Cel nevăzut și atotefăcător vine în atingere la modul sensibil cu sufletul meu nevăzut, care, în urma acestei atingeri, se umple de o minunată liniște și de o bucurie cerească. Dovezi despre prezența lui Dumnezeu nu-mi aduc ochii (ca în cazul obiectelor obișnuite ale existenței), nici urechile pe calea cuvintelor și sunetelor vocii, nu acestea fac să ajungă la mine „semnale“ de la Cel de necuprins; mi le aduce sufletul, care, ca să zic așa, se pătrunde de Dumnezeu.

Atunci când se tulbură și îți umple inima de deznădejde răutatea oamenilor, adu-ți aminte că Domnul Dumnezeu Cel atotputernic și atotdrept te iubește nemărginit și că El rabdă o vreme răutatea oamenilor, dar când vine timpul, o pedepsește după merit. Tu nu ești în stare să dispui, așa cum ai dori, de tine, de gura ta, de un singur mădular al trupului tău. Ținând seama de aceasta, gândește-te cum este Cel ce conduce întreg universul, ținându-l într-o asemenea, minunată, extraordinară ordine, Cel ce stăpânește tot neamul omenesc cel cuprins de răutate și desmățare, oamenii fiind gata oricând să se nimicească unii pe alții, dar în același timp având parte, sub

stăpânirea Lui, mai mult de bucurii decât de supărări. Cât de atotputernic și de preaînțelept este Domnul, Cel ce cârmuiește peste o asemenea imensă și felurită multitudine! Bizuie-te pe ajutorul Său la modul absolut.

Când este vorba de dumnezeieștile Taine nu sta să te întrebi: oare cum se întâmplă? Nu-ți este cunoscut cum a făcut Dumnezeu lumea din nimic și nici în această privință nu poți și nu trebuie să știi ceea ce face Dumnezeu în chip tainic. Taina lui Dumnezeu trebuie să rămână pentru tine taină, fiindcă tu nu ești Dumnezeu, nu poți cunoaște tot ceea ce cunoaște Dumnezeu Cel atotputernic, a Cărui înțelepciune este nesfârșită. Tu ești lucrul mâinilor Lui, neînsemnata lui creatură. Ține minte că a fost o vreme când nu exista nimic și că după aceea tot ce există până astăzi a fost creat din nimic de Cuvântul lui Dumnezeu: „Fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut“ (Ioan 1, 3).

Predați-vă, rugătorilor, lui Dumnezeu inima, acea inimă iubitoare, sinceră, cu care vă iubiți părinții, binefăcătorii, prietenii, cea în care simțiți dulceața iubirii curate, neprefăcute.

Uneori, în timpul unei rugăciuni îndelungate, abia dacă ajung să fie plăcute lui Dumnezeu câteva minute, cele ce sunt rugăciune sinceră și adevărată slujire lui Dumnezeu. Principalul într-o rugăciune este apropierea inimii de Dumnezeu, cea care dă mărturie despre dulcea prezență a lui Dumnezeu în inimă.

Fie după cum Eu voiesc, nu după cum voiești tu. Acesta este glasul Stăpânului Dumnezeu, pe care îl aude mereu sufletul nostru căzut în păcat și care nu vrea să iasă din starea de întristare pe care i-o dă păcatul. Fie așa cum Eu voiesc: sau te pocăiești din adâncul inimii, pe măsura păcatului săvârșit și te întorci la calea vieții, cea pe care ți-am arătat-o Eu, sau supune-te unei pedepse, pe măsura păcatului, așa cum ți-o va da dreapta Mea judecată. Altminteri, păcatul pe care l-ai săvârșit te va chinui, ca unul ce este o abatere de la poruncile Mele. Sufletul nostru își va afla liniștea numai atunci când va face în mod real și din adâncul inimii dovadă de pocăință, pe măsura păcatului săvârșit, sau va suporta pedeapsa dumnezeiască corespunzătoare. O, stăpânire atotputernică și atotdreaptă a Dumnezeului nostru, cea care cârmuiești în chip nevăzut nevăzutele noastre suflete, Ție se cuvine toată mărirea! Slavă Ție, Doamne, Mântuitorul nostru! Facă-se voia Ta!

Cât de repede și de ușor ne poate mântui Domnul nostru! Într-o clipită, pe neașteptate, pe nebagate în seamă. Adesea am fost în timpul zilei un mare păcătos, iar seara, după rugăciune, am mers la culcare îndreptat și mai alb decât zăpada, prin darul Sfântului Duh, cu inima plină de dulceață și de o adâncă pace. Cât de ușor îi este Domnului să ne mântuiască,

în seara vieții noastre, în amurgul zilelor noastre! Mântuiește-mă, mântuiește-mă, o, Preabunule Doamne, primește-mă în cereasca Ta împărăție. Totul îți este cu putință. Sluga „pentru stăpânul său stă sau cade. Dar va sta, căci Domnul are putere ca să-l facă să stea“ (Romani 14, 4).

Ceea ce este de cea mai mare importanță și reprezintă elementul vital pentru orice făptură, aceea s-a ascuns de către Creator în adâncul făpturii. Putem observa aceasta pretutindeni. Bunăoară la om. Sufletul este așezat în chiar mijlocul făpturii sale, în inimă, de aceea se și spune adesea în loc de suflet – inimă și în loc de inimă – suflet. „Mâhnit e duhul în mine și inima mea încremenită înlăuntrul meu“ (Psalmul 142, 4); „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeu, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele“ (Psalmul 50, 11).

Dumnezeul nostru este Dumnezeuul milei, îndurărilor și al iubirii de oameni (Psalmul 102, 8 ș.a.), și nu Dumnezeuul chinurilor și al pedepselor. Chinurile vin ca o consecință a păcatului, ele fiind și partea acelor ființe fără trup care l-au părăsit pe Dumnezeu. De aceea, dacă te căiești, sincer, din inimă, poți crede că vina pentru chinurile și suferințele tale o poartă păcatul și diavolul, dar nu numai acestea, ci și tu însuți, fiindcă diavolul nu ți-ar fi putut face nici un rău dacă n-ar fi găsit ceva în tine de care să se agățe.

Sunt un Dumnezeu zelos... (Ieșirea 20, 5). „Nu voi da nimănui slava Mea“ (Isaia 42, 8). Aceste cuvinte ale Domnului slavei devin o realitate atunci când slava lui Dumnezeu, care lucrează în mine prin Sfintele Daruri, o atribui, în sinea mea, altcuiva, sau la altceva, neaducându-I Lui recunoștință, din toată inima. Atunci devine Domnul zelos pe slava Tainelor Sale, întotdeauna minunate, dătătoare de viață. Și atunci sufletul meu va fi pedepsit prin dreapta Sa Judecată, cu toiag părintesc. Atunci aude el deslușit cuvintele Domnului: „Nu voi da nimănui slava Mea“. „Pentru că nu-mi dai Mie slava care mi se cuvine, cea pe care o vezi tu însuți atât de limpede în Tainele Mele, lovi-voi lăuntru tău cu toiagul dreptății Mele și prin aceasta te voi face să știi și să crezi că nu voi da slava Mea altcuiva niciodată. Eu îți curăț păcatele și îți fac sufletul mai alb decât zapada, cu Sângele Meu. Îți aduc în suflet pace și bucurie. Te încălzesc și te alint ca o mamă pe pruncul său, pun în tine blândețea și smerenia Mea. Umplu de dragoste inima ta. Te prefac, îți dau o altă înfățișare, spre propria-ți uimire, ca să te faci om nou, duhovnicesc, și cui altuia i-aș putea da slava faptelor Mele? Fiindcă Eu rămân veșnic neschimbat: „Dumnezeu nu este ca omul, ca să-L minți, nici ca fiul omului ca să-i pară rău“ (Numeri 23, 19).

Dumnezeu Cel nevăzut lucrează asupra sufletului meu, ca și când ar fi văzut și ca și cum s-ar afla aievea în fața mea, cunoscându-mi tot

ce gândesc și tot ce simt: orice lene ascunsă și orice îndărătnicie, orice patimă își primește întotdeauna pedeapsa cuvenită. În general, dacă poziția mea launtrică nu este vrednică de Dumnezeu, de sfințenia Lui, inima se simte pedepsită ca de un foc dogoritor, iar atunci când sunt vrednic mă simt vesel și liniștit.

O rice s-ar spune, omul devine uneori din cale-afară de supărăcios și de rău nu fiindcă e în firea lui să fie așa, ci fiindcă diavolul s-a străduit din răsputeri să-l facă așa. Observați-vă pe voi înșivă, observați-i și pe alții atunci când devin irascibili și răi, când voi înșivă și ei ați fi fost în stare să faceți una cu pământul pe cineva care vă dușmănește în mod real sau numai vi s-a părut că o face. Comparați această stare cu liniștea care vă cuprinde și îi cuprinde și pe alții (uneori foarte repede, prin lucrarea îngerului păzitor), blândețea, bunătatea de caracter care reapar la propria voastră persoană sau la alții, trecerea de la o anumită stare la contrariul ei. Vă veți spune în sine: acesta pare un alt om, nu seamănă cu cel care cu puțin timp în urmă era plin de mânie și răutate. Acest om este cel „din care ieșiseră demonii... șezând jos, la picioarele lui Iisus“ (Luca 8, 35) (adică blând și smerit), cumițit și întreg la minte. Oare să nu se mai afle în el nici urmă din vechea răutate și din nebunia de mai înainte? Unii tăgăduiesc existența duhurilor rele. Dar asemenea cazuri precum cele de mai sus din viața unor oameni arată limpede că ele există. Dacă fiecare efect are propria sa cauză și dacă pomul se cunoaște după roade, cum ar putea să nu se vadă în cineva, care este cuprins de o furie dementă, duhul rău care lucrează în el și care nu se poate manifesta decât într-un mod care îi este întru totul propriu. Poate cineva să nu recunoască în dezlănțuirea de ură a cuiva pe începătorul a toată răutatea? Mai mult decât atât, omul care s-a molipsit de țăfnă și iritare și care emană ură simte deslușit în piept prezența unei forțe malefice; ea îi produce în suflet o cu totul altă stare decât aceea de care vorbește Mântuitorul, referindu-se la prezența Sa: „Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară“ (Matei 11, 30). Când este prezent cel rău, te simți îngrozitor, simți o apăsare trupească și sufletească.

Cea mai frecventă cerere care se face în biserică prin glasurile preoților, citeților, cântăreților este să fie miluiți. Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că toți cei ce ne aflăm în biserică merităm pedeapsa dumnezeiască și că primul lucru de care trebuie să ne aducem aminte când venim la biserică este că suntem păcătoși și că ne-am înfățișat înaintea Domnului cerului și pământului, Făcătorul și Binefăcătorul nostru, Cel pe Care îl mâniem în fiecare zi și în fiecare ceas cu fărădelegile noastre, ca să-i cerem milă, fiecare pentru sine și – în duhul iubirii creștine – și pentru alții. Rugăciunile pentru miluire pot fi mari sau mici, precum și de cerere stăruitoare. Întrucât în biseri-

că nu se rostește nici un cuvânt de prisos, în timpul ecteniei cererii stăruitoare se cuvine să ne rugăm cu și mai multă tărie lui Dumnezeu, din adâncul sufletului, cu zdrobire de inimă, după cum se spune și la începutul acestei ectenii: „Să zicem toți din tot sufletul și din tot cugetul nostru, să zicem“. În acest timp trebuie să lăsăm deoparte răceala și neatenția inimii și, arzând de duhul smereniei, stând numai ochi și urechi, să înălțăm către Creator cea mai fierbinte rugăciune ca să ne miluiască pe noi, păcătoșii. Dar ce observăm în timpul ecteniei cererii stăruitoare și al celei mari, în timp ce liturghisesc sfinții slujitori și cântă cântăreții: ca de obicei, rugătorii sunt neatenți și indiferenți.

Atât după o împărtășire nevrednică, cât și după o rugăciune nevrednică și rece, sufletul boalește. Înseamnă că Domnul nu ne-a intrat în inimi, că L-am jignit cu necredința și răceala inimii noastre și că îngăduie duhurilor rele să ni se cuibărească în inimă, ca să ne facă să simțim deosebirea dintre jugul Său și cel al vrăjmașului.

Ce adevăr înspăimântător! Păcătoșii care nu se căiesc pierd după moarte orice posibilitate de a se achimba în bine, adică rămân mereu pradă chinurilor veșnice. Păcatul înseamnă chin. Cum s-ar putea demonstra aceasta? În modul cel mai distinct prin starea în care se află unii păcătoși și prin caracteristicile păcatului însuși: de a-l ține pe om în prinsoare și de a-i bloca toate căile de ieșire din el. Cine nu știe oare cât de greu îi vine păcătosului, atunci când este lipsit de un anume dar de la Dumnezeu, să părăsească calea păcatului pe care a îndrăgit-o atât și să aleagă calea virtuții?! Cât de adânc își slobozește păcatul rădăcinile în inima păcătosului și în toată făptura lui, cum îi impune acestuia propria sa viziune, denaturată, asupra lucrurilor, înfățișându-le pe cele mai rele dintre ele într-o lumină ispititoare. Știm de asemenea că de cele mai multe ori păcătoșii nu se gândesc să se îndrepte, nu se socotesc pe sine mari păcătoși, lăsându-se orbiți de trufie și egoism. Și chiar atunci când se consideră păcătoși, cad în acea deznădejde ce vine de la iad, care le învăluie mintea ca o păclă înăbușitoare și le înrăiește inima. Dacă n-ar lucra în el harul dumnezeiesc, nici un păcătos nu s-ar întoarce la Dumnezeu, deoarece păcatul are însușirea de a ne întuneca mintea și de a ne lega de mâini și de picioare. Dar timpul și locul când putem primi lucrarea harului este doar în această viață. După moarte, numai rugăciunile Bisericii, cele făcute pentru păcătoșii care s-au căit, pot lucra asupra acelor suflete care se arată primitoare harului, luminii faptelor bune, cea pe care au dus-o cu ei dincolo, suflete peste care poate să coboare harul lui Dumnezeu sau să lucreze cucernicele rugăciuni ale Bisericii. Neîndoielnic, păcătoșii care nu se căiesc rămân fiii pierzării. Ce-mi spune propria-mi experiență atunci când mă aflu prins de păcat? Mi se întâmplă uneori să mă chinuiesc ziua întreagă și să nu mă pot înălța cu inimă curată, fiindcă păcatul mă înrăiește, mă face să nu mă

pot bucura de milostivirea lui Dumnezeu; mă pârjolesc ca în foc, dar rămân de bunăvoie în el, fiindcă păcatul mi-a legat puterea. Mă simt ca și cum aş fi înlănțuit în mine însumi, nu sunt în stare să mă pot întoarce către Dumnezeu, până când, văzându-mi neputința și smerenia, lacrimile mele, El nu se va milostivi de mine și îmi va trimite harul Său. Nu zadarnic omul predat păcatului este numit legat cu legăturile întunericului (2 Petru 2, 4).

Viața ta sufletească se împarte în mod distinct în două stări, între care există o profundă deosebire. O stare este aceea care înseamnă pace, bucurie, inimă largă și deschisă; o alta e cea în care domină suferința, spaima, iar sufletul se simte în strâmtorare. Cea dintâi stare este rezultatul acordului desăvârșit dintre suflet și legile Creatorului. La originea celei de-a doua stări stă încălcarea sfintelor sale porunci. Pot observa și observ realmente cum începe o stare sau alta. Presimt și pe una, și pe cealaltă. Știu ce se întâmplă întotdeauna: dacă stârpești de la început sămânța născătoare de suferință și strâmtorare, stârpești și roadele ei, adică suferința și strâmtorarea sufletului.

Sau nu vă cunoașteți voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? „Afară dacă nu sunteți netrebnici“ (2 Corinteni 13, 5). Cu adevărat, Hristos trăiește în mine. De fapt, până acum am fost netrebnic; nu mi-a trecut prin minte și n-am știut bine că Domnul este în mine. El, Cel Atotșfânt, Se arată atât de prevenitor față de mine și față de cea mai mică scădere a inimii mele. El deșteaptă în mine hotărârea de a-mi elibera sufletul de cel mai neînsemnat germen al păcatului, care ar putea să încolțească. Dar – vai! – Satana mă pândește la tot pasul, gata să mă înghită, mă dispută cu Domnul.

Roagă-te pentru iertarea păcatelor altora așa cum te rogi pentru iertarea propriilor tale greșeli atunci când, cu sufletul copleșit de durere și apăsare, simți în tine nevoia să te rogi lui Dumnezeu, cu zdrobire de inimă, cu sinceritate, cu lacrimi, cerându-i milostivire. Roagă-te pentru mântuirea altora întocmai cum te rogi pentru a ta. Dacă vei izbuti să faci aceasta și îți va intra în obișnuință, vei primi de la Domnul belșug de daruri duhovnicești, darurile Duhului Sfânt, care iubește sufletele celor ce arată compătimire față de mântuirea altora, deoarece El Însuși, Duhul Sfânt, dorește în tot chipul mântuirea noastră a tuturor, numai să o dorim și noi să nu fim învârtosiți la inimă. „Însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite“ (Romani 8, 26).

Deseori auzim din gura altora sau citim în cărți scrise de alții unele lucruri pe care Dumnezeu ni le-a împărtășit și nouă, pe care le-am păstrat în minte și în inimă sau către care am năzuit. Altfel spus, ne descoperim adesea altora unele dintre cele mai scumpe gânduri și ne vine să credem că ne-au fost luate, că noi le-am gândit prima dată și că ne aparțin numai nouă. Convingeri egoiste! Fiindcă Domnul rațiunii este Unul, Duhul Său este

Unul, Care lucrează în toți cei ce caută adevărul. Și oare nu tot Unul este Luminătorul nostru, „Care luminează pe tot omul care vine în lume“ (Ioan 1, 9)? Slavă Dumnezeului unic, slavă Celui ce ne iubește pe toți și ne împarte, prisositor, darurile Sale duhovnicești și trupești! Slavă Celui ce nu caută la fața omului și Care își deschide taina iubirii Sale, a atotputerniciei, a înțelepciunii, cea descoperită pruncilor (Luca 10, 21).

Sfinții lui Dumnezeu stau aproape de inimile credincioșilor și, asemeni celor mai buni și mai apropiați prieteni, sunt gata să sară grabnic în ajutorul celor credincioși și cucernici, care îi cheamă cu credință și dragoste. La ajutătorii pământești trebuie, de cele mai multe ori, să apelezi insistent și să le aștepti uneori răspunsul vreme îndelungată, în timp ce după ajutătorii cerești nu trebuie să umbli și nici să le aștepti multă vreme răspunsul. Credința rugătorului poate să și-i aducă într-o clipă în inimă, ei ne pot da neîntârziat, după credință, ajutorul cerut, cel duhovnicesc, se înțelege. O spun din experiență. Am în vedere cazurile frecvente când s-a obținut izbăvire de nevoi și supărări sufletești, chemându-se ca mijlocitori și apărători sfinții, și mai cu seamă mijlocirea Stăpânei noastre Născătoarea de Dumnezeu. S-ar putea ca unii să-mi spună că în asemenea cazuri a lucrat pur și simplu credința, sau convingerea nestrămutată, decisă, a omului că va fi izbăvit de necazuri, deci nu mijlocirea sfinților înaintea lui Dumnezeu. Nu este așa. Din ce-ar putea rezulta ceea ce susțin? Din faptul că, dacă nu voi chema cu o rugăciune pornită din inimă sfinții pe care îi știu (fără a le acorda numai acestora atenție), dacă nu-i voi vedea cu ochii inimii, nu mă voi alege cu nici un ajutor, oricâtă încredere aş avea că pot să mă mântuiesc și fără ajutorul lor. Eu simt limpede că am primit ajutor prin mijlocirea sfinților pe care i-am invocat, în virtutea credinței mele vii, a încrederii pe care o am față de ei. Aceasta se întâmplă întocmai ca în ordinea obișnuită a lucrurilor pământești. Mai întâi îmi văd ajutătorii prin credință pornită din inimă, apoi, după ce i-am văzut, îi rog tot din inimă și fără a-i vedea cu ochii trupului, ci fiind convins în sine de prezența lor. Apoi, obținând ajutor nevăzut, fără a-mi da seama cum, dar simțindu-l cu sufletul, primesc o dată cu aceasta și convingerea neclintită că acest ajutor vine de la ei, nu de la altcineva, așa cum bolnavul vindecat de un anumit doctor este convins că acel doctor l-a făcut sănătos și că nu s-a însănătoșit de la sine, ci ajutat de acel doctor. Totul se produce atât de simplu, trebuie doar să ai ochi să vezi.

Sunt om, în mine lucrează neconținut mila, dreptatea și adevărul lui Dumnezeu. Dumnezeu mă miluiește și îmi dă liniște. O dată mă pedepsește și mă ceartă cu necazuri, pentru acele porniri ale sufletului care îi sunt potrivnice. E plin pământul de oameni asemeni mie. Deci și în ei

Domnul își arată mila Sa, adevărul și dreptatea Sa, ca și în mine. *Dumnezeu lucrează toate în toți* (1 Corinteni 12, 6).

Să nu creadă cineva că păcatul e ceva lipsit de importanță. Nu, păcatul este un rău teribil, el ucide sufletul și acum, și în veacul ce va să vină. În veacul viitor păcătosul va fi legat de mâini și de picioare (din punct de vedere al sufletului) și va fi aruncat în întunericul cel mai dinafară, după cum cuvântează Mântuitorul: „Legati-l de picioare și de mâini și aruncați-l în întunericul cel mai dinafară“ (Matei 22, 13). Aceasta înseamnă că el și-a pierdut cu desăvârșire posibilitatea de a-și folosi liber capacitățile spirituale, care au fost create anume pentru o activitate liberă, suferind prin aceasta un ucigător blocaj al oricărei activități îndreptate spre săvârșirea binelui. Păcătosul își recunoaște o anumită putere a sufletului, dar în același timp simte că ea îi este legată în lanțuri ce nu pot fi rupte. „Cel fără de lege este prins în lanțurile fărădelegilor lui și de funiile păcatelor lui este înfășurat“ (Pilde 5, 22). Adăugați la acestea îngrozitoarele chinuri care vin de la păcatele însele, de la conștiința nechibzuinței de care s-a făcut vinovat în timpul vieții, de la convingerea de a-L fi mâniat pe Creator. Și în veacul nostru păcatul înlănțuie și ucide sufletul. Oare cine dintre oamenii cu frică de Dumnezeu nu știe ce durere și ce apăsare cuprinde sufletul, ce foc chinuitor pârjolește rărunchii celui ce cade în păcat? Înlănțuind și ucigând sufletul vremelnic, păcatul poate să-l ucidă pentru totdeauna dacă nu ne căim din toată inima pentru păcatele și fărădelegile noastre. Iată, deci, demonstrația pe viu a faptului că păcatul poate ucide sufletul și vremelnic, dar și veșnic. Dacă cineva dintre oamenii cu frică de Dumnezeu s-ar întâmpla să meargă la culcare fără să se căiască de vreun păcat sau de unele păcate săvârșite în timpul zilei și care i-au chinuit sufletul, omul acela se va chinui toată noaptea, până când nu se va căi din toată inima că a păcătuit (știu din experiență). Chinul păcatului îl va face să nu se bucure de dulceața somnului, fiindcă își va simți sufletul apăsător, legat cu funiile păcatului. Să presupunem și că cineva s-a dus să se culce după ce va fi săvârșit un păcat oarecare, torturat de conștiința celui păcat și că îl va lovi în timpul nopții moartea. E limpede că sufletul aceluia se va muta în celălalt veac în chinuri și, fiindcă după moarte nu există pocăință, el se va chinui acolo pe măsura păcatelor săvârșite. Despre aceasta aduce mărturie și Sfânta Scriptură (Matei 25, 46; Romani 2, 6, 9; 2 Corinteni 5, 10 ș.a.).

Poartă-ți de grijă, fii atent la patimile tale, îndeosebi atunci când ești la tine acasă, unde ele ies nestânjenite la vedere, precum cârțile când se simt neamenințate. Când nu suntem în mediul nostru de acasă, patimile caută de obicei să se ascundă sub o mască mai respectabilă, iar acolo nu mai avem posibilitatea să punem pe fugă aceste cârțițe negre care sapă la temelia integrității noastre sufletești.

În sufletul unui om evlavios, cu frică de Dumnezeu se stabilește pe nevăzute o comuniune sufletească cu Dumnezeu. Asemenea unui tată sau unui preceptor sever, Dumnezeu fie că ne încuviințează, fie că ne condamnă gândurile, dorințele, intențiile. Ne spune: asta e bine!, sau: asta e rău!, ne răsplătește pentru ceea ce am făcut bine, ne pedepsește pentru ceea ce am făcut rău. Toate acestea sufletul le simte îndată.

Începe să ții poruncile, mai întâi cele care se referă la lucrurile mici, ca să le poți ține și pe cele care se referă la lucrurile mari. Lucrurile mici duc întotdeauna la lucrurile mari. Începe cel puțin să ții porunca postului de miercuri și vineri, sau porunca a zecea din Decalog, în care se vorbește de gândurile și poftele rele, și vei putea ține toate poruncile, iar cine este necredincios în cele mici rămâne necredincios și în cele mari.

Omule, cel ce ți-ai legat toate visele de viața cea stricăcioasă și care nu te gândești la viața cerească, cea fără de sfârșit! Cugetă ce înseamnă viața ta vremelnică. Este o continuă acumulare de combustibil (am în vedere hrana) pentru ca focul vieții noastre să nu se stingă și să nu scadă, pentru ca și casa noastră (adică trupul) să aibă căldură și pentru ca viața trecătoare a trupului nostru să fie menținută cu acele substanțe nutritive provenite din organismul altor ființe vii, cărora li s-a luat viața pentru a da viață propriului nostru trup. În realitate, viața ta, omule, nu-i decât o efemeră pânză de păianjen. Pentru a o face trainică, îi dai tainul de două ori pe zi (adică prinzi putere de două ori pe zi cu mâncare și băutură), și în fiecare noapte îți zăvorăști sufletul în trup, ținând închise simțurile trupești așa cum ai trage obloanele, pentru ca sufletul să nu se afle în afara trupului, ci ca să-l încălzească și să-l țină viu. Viața nu-i decât o pânză de păianjen și ce ușor se rupe! Smerește-te și fii evlavios în fața vieții celei fără de sfârșit.

Adevărul este în egală măsură o temelie și un element diversificator a tot ce este creat atât pentru propriile noastre fapte, cele dinlăuntru și cele dinafară, cât și pentru tot ce există și, în special, temelia rugăciunii. Fie ca toată viața să ți se întemeieze pe adevăr, toate faptele, toate gândurile și toate dorințele.

Străduiți-vă să petreceți măcar o zi ținând poruncile lui Dumnezeu și vă veți da seama singuri. Vă va spune inima ce bine este să faceți voia lui Dumnezeu (iar pentru noi, a face voia lui Dumnezeu înseamnă viață, înseamnă fericire veșnică). Iubiți pe Domnul din toată inima, măcar așa cum vă iubiți rudele și binefăcătorii; prețuiți, pe cât vă stă cu putință, dragostea și bunăvoința pe care vi le arată, marile și nenumăratele Sale binefaceri (căutați să pătrundeți acestea cu inima: cum v-a trezit la viață, făcându-vă părtași tuturor bunătăților, cum vă rabdă, la nesfârșit, păcatele, cum vi le iartă, la nesfârșit, așteptându-vă pocăința cea din toată inima, în puterea pătimirii pe Cruce și a morții Fiului lui

Dumnezeu, cel Unul-Născut; amintiți-vă de fericirea cea veșnică pe care v-a făgăduit-o dacă îi rămâneți credincioși). Apoi, iubiți pe fiecare om ca pe voi înșivă, adică nu-i refuzați nimic din ceea ce faceți pentru voi, alungați-vă din inimă orice amintire a răului pe care vi l-au făcut alții, după cum și voi ați vrea ca alții să uite răul pe care l-ați făcut voi lor; să nu nutriți voi înșivă gânduri necinstite și ticăloase și nici să nu le atribuiți altora; considerați-i și pe alții bine intenționați, așa cum vă considerați voi înșivă, faceți altora ceea ce faceți pentru voi, sau cel puțin nu le faceți ceea ce nici vouă nu vă faceți, și veți vedea ce mare liniște și fericire vă va cuprinde inima. Vă veți afla în rai înainte de a cunoaște raiul, vă veți afla în ceruri înainte de a cunoaște raiul, în raiul de pe pământ. „Împărăția lui Dumnezeu este înăluntrul vostru“ (Luca 17, 21), zice Domnul. „Cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el“ (Ioan 4, 16), zice Apostolul.

Închină-te lui Dumnezeu în duh și adevăr. Zici, bunăoară, după cum se cucine, *sfințească-se numele Tău*. Dorești, oare, într-adevăr să se sfințească numele Domnului prin faptele cele bune ale oamenilor și ale tale însuși? Spui *vie împărăția Ta*. Dorești, oare, cu adevărat să vină împărăția lui Dumnezeu, te dorești pe tine locaș al Duhului lui Dumnezeu și nu locaș al păcatului? Nu cumva îți este mai dragă viețuirea în păcat? Spui *Facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ*. Nu cumva cauți să faci voia ta mai mult decât voia lui Dumnezeu? Nu-i așa? Zici: *Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi*. Nu cumva în inimă spui altceva: n-am nevoie să-ți cer Ție, Doamne; am destulă pâine, să ți-o ceară săracii; sau, din lăcomie, îți dorești multe, nu te mulțumești cu puțin, ori cu ceea ce primești de la Dumnezeu? Nu mulțumim pentru ceea ce avem și pentru ce trebuie să mulțumim. Te rogi la Dumnezeu, zicând: *Și ne iartă nouă greșelile noastre precum și noi iertăm greșiților noștri*. Nu cumva mintea te duce la altceva: eu nu sunt Dumnezeu știe ce mare păcătos; nu sunt mai rău decât alții și n-aș avea nevoie să cer să-mi fie iertate datoriile sau păcatele? Atunci când te rogi, nu o faci cumva purtând nemulțumire sau mânie împotriva cuiva și în felul acesta rugăciunea ta către Dumnezeu este obraznic de mincinoasă? Zici: *și nu ne duce pe noi în ispită*, în timp ce tinzi tu însuși către ispita tuturor păcatelor? Zici: *ci ne izbăvește de cel viclean*; dar oare nu trăiești tu însuși în cârdășie cu cel viclean, sau cu tot răul, al cărui începător este diavolul? Ia aminte, să nu spună limba ceea ce nu spune inima. Nu-l minți pe Domnul când te rogi. Ține minte aceasta, ori de câte ori spui Rugăciunea Domnească sau alte rugăciuni, ai grijă să nu zică gura ceea ce nu zice inima.

Cu cât inima este mai curată, cu atât este mai largă și mai primitoare, cu atât primește mai mult pe cei cărora le poartă dragoste. Cu cât este mai păcătoasă, cu atât devine mai strâmtă și mai puțin în stare să-i cu-

prindă în sine pe cei pe care îi iubește, ajungând în cele din urmă să se iubească numai pe sine și, chiar așa, să o facă în chip mincinos. Fiindcă ne iubim pe noi înșine în obiecte care nu aduc nici un folos sufletului nemuritor: iubim aurul și argintul, desfrânarea, beția și altele asemenea.

Dacă Domnul dă dătătoarei-de-viață Cruci o putere de neînchipuit, nebiruită, dumnezeiască, să ne mai mirăm că poate da putere de neînchipuit și propriei noastre naturi, pentru a o face să se nască din nou, prin preacinstitele, înfricoșătoarele și de-viață-făcătoarele Taine ale Trupului și Sângelui Său? O, cât de măreț ești, Doamne! Și cât de minunate lucrurile Tale! Nemărginită este puterea Ta! Orice atinge puterea și harul Tău devine de la sine de-viață-dătător.

Dacă vrei să îndrepti neajunsurile unuia, nu încerca să o faci biziindu-te pe propriile tale mijloace. Bunele noastre intenții pot cădea adesea chiar din pricina noastră, a unor patimi cum ar fi trufia și a răutății ce vine din ea. „Aruncă spre Domnul grija ta“ (Psalmul 54, 25), roagă-te *Celui ce cearcă inimile și rărunchii* (cf. Psalmul 7, 9), din toată inima, pentru ca El Însuși să lumineze mintea și inima omului. Dacă va vedea că rugăciunea ta este plină de iubire și pornește din toată inima, va îndeplini, de bună seamă, dorința inimii tale și vei vedea îndată schimbare la cel pentru care te rogi. *Aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt* (Psalmul 76, 10).

Cine dă culorile cele mai delicate și care se potrivesc cel mai bine, amorfe a pământului, cine dă florilor forme fără seamăn? Atoatefăcătorule, dă-ne nouă să putem săruta în florile pământului înțelepciunea, bunătatea și atotputernicia Ta!

Deoșebește în tine Duhul dătător-de-viață și duhul care ucide sufletul. Când nutrești în suflet gânduri bune îți este bine și ușor. Atunci simți în inimă liniște și bucurie și ai în tine duh bun, Duhul cel Sfânt; atunci însă când ești frământat de intenții rele sau de porniri ticăloase ale inimii, ți-e rău, te simți împovărat; această tulburare lăuntrică îți arată că ai în tine duh rău, duh viclean. Când duhul viclean se află în noi, simțim o strângere de inimă și o neliniște și de cele mai multe ori o mare greutate de a ajunge cu inima la Domnul, fiindcă duhul cel rău leagă sufletul și nu-l lasă să se înalțe la Dumnezeu. Duhul viclean este duhul îndoielii, necredinței, patimilor, strâmtorării, întristării, neliniștii; duhul cel bun este duhul credinței care nu se îndoiește, duhul virtuții, al libertății sufletești și al lărgimii, duhul păcii și al bucuriei. După aceste semne cunoaște când ai în tine Duhul lui Dumnezeu și când ai duhul rău; înalță-te cât poți de des cu inimă recunoscătoare către Duhul Atotsfânt, Cel ce te luminează și te însuflețește, și fugi din rășputeri

de îndoială, de necredință și de patimi, cele prin care ne pătrunde în suflet șarpele răutății, furul și ucigătorul de suflete.

Apar uneori și în viața creștinilor râvnitori clipe când se îndepărtează de Dumnezeu, momente de beznă diavolească și atunci omul strigă către Dumnezeu din adâncul inimii: de ce m-ai îndepărtat, Doamne – Lumina netrecătoare –, de la fața Ta? Fiindcă năpustitu-s-a asupra mea străina beznă a celui blestemat și rău, Satana; sufletul mi se înăbușă în întunericul chinuitor cel care mă face să simt caznele împărăției întunericului – iadul. Întoarce-mă, Mântuitorule, la lumina poruncilor Tale, îndreaptă calea sufletului meu, mă rog Ție din inimă.

Dacă nu vei cunoaște din proprie experiență cum lucrează asupra ta relele uneltiri ale duhurilor răului, nu vei cunoaște și nu vei prețui după cuviință binefacerile care îți vin de la Duhul cel bun. De nu cunoști duhul cel ucigător, nu vei cunoaște nici Duhul cel dătător de viață. Numai în măsura în care ne dăm seama de contrastul dintre bine și rău, dintre viață și moarte, putem cunoaște deslușit binele și răul; dacă n-ai fost supus necazurilor, primejdiei de moarte trupească și sufletească, inima ta nu-L va cunoaște pe Mântuitorul, dătătorul-de-viață, Cel ce ne poate izbăvi de necazuri și de moartea sufletului. O, Iisuse! Tu ești mângâierea, viața, pacea și sporirea întru bucurie a inimilor noastre! Slavă lui Dumnezeu Cel Preaînțelept și Atotbun, Cel ce îngăduie duhului răului și morții să ne ispitească și să ne chinuie! Altminteri cum am mai putea prețui mângâierile harului, ale Duhului mângâietor și dătător de viață?

Domnul Dumnezeu, Cel ce e Însuși Viață și viață prisositoare, din vecie – cum spune Sfântul Grigorie Teologul – a lucrat și lucrează prin trei Persoane și s-a statornicit în acestea trei, adică: Dumnezeu este Tatăl, Cuvântul și Duhul. Mă întrebi cum pot fi în Dumnezeu trei Persoane? Îți răspund, nu înțeleg, dar știu că așa trebuie să fie și că nu se poate altfel. Mă mai întrebi: de ce se numește a treia Persoană a lui Dumnezeu Duhul și de ce trebuie să fie o Persoană aparte, atâta timp cât și fără Aceasta Dumnezeu este Duh? Îți răspund. Duhul lui Dumnezeu este numit duh în raport cu făptura. Domnul a suflat Duhul Său ipostatic și a făcut să apară prin voința Sa – a Duhului de-viață-făcător, un număr infinit de duhuri: „cu duhul gurii Lui, toată puterea lor“ (Psalmul 32, 6). A suflat și asupra neamului omenesc „și s-a făcut omul ființă vie“ (Facerea 2, 7) și din această suflare se nasc până astăzi oamenii și se vor naște până la sfârșitul veacului, după poruncă: „creșteți și vă înmulțiți“ (Facerea 1, 28). Dacă Domnul a creat prin Duhul Său atâtea ființe care reprezintă fiecare o identitate, o persoană, ar putea oare să nu fie El Însuși o Persoană sau o Ființă care, ca și persoană, să-l fi putut crea pe Duhul lui Dumnezeu Însuși? *Duhul suflă unde voiește* (Ioan 3, 8). Țineți seama deci:

Duhul se numește Duh ca ipostas al Dumnezeirii. Dacă există o infinitate de duhuri create ca tot atâtea persoane, ar putea oare Dumnezeu Însuși să rămână fără Duh, fără a fi Persoană de-sine-stătătoare, ipostatică? Dar Fiul, Înțelepciunea Tatălui cea vie, lucrătoare, nu trebuie să se afle în Dumnezeu ca Persoană? Ia aminte la tine. Ești o ființă creată; ai fost înzestrat cu o inteligență pe care ți-o admiră mulți, faci adesea lucruri pe drept cuvânt minunate și primești laude ca autor al acelor lucruri. Și totuși, nu ești decât o faptură neînsemnată și neputincioasă. Stai deci și judecă: ar putea oare să nu existe în Dumnezeu înțelepciunea, inteligența unei persoane, ar putea oare Dumnezeu să nu fie creator, să nu aibă înțelepciunea Sa lucrătoare și care există prin sine? Privește la toate câte există în lume, cât de înțelept sunt alcătuite. Cum se vedește în toate o inteligență fără de asemănare; cât de înțelept sunt gândite toate cu o nemaipomenită exactitate și cu o acuratețe fără de cusur. Oare nu se vede în toate acestea înțelepciunea unui Dumnezeu Personal? Cum ar fi putut crea Dumnezeu multitudinea de persoane, ființe vii, raționale, fără să fie El Însuși Persoană, izvorând din Sine o înțelepciune „personală”. Putea fi oare altfel? Dacă da, s-ar fi potrivit oare cu perfecțiunea absolută a Creatorului? Deci, în Dumnezeu nu poate să nu existe o inteligență ipostatică, personală, sau un Cuvânt ipostatic al Tatălui, precum și Duhul de-viață-făcător, Care purcede de la Tatăl și sălășluiește în Fiul. Răsuflarea* ta („duhul”) este materială, impersonală; „răsuflarea” (duhul) lui Dumnezeu – Cel ce este Viața însăși – este Duhul personal, El nu se risipește, rămâne întreg și dă viață.

Nefireasca dominație a cărnii asupra spiritului se explică printre altele și prin aceea că spiritul pare a fi „îngropat” în carne, legat de aceasta. Aceasta iese în evidență îndeosebi în raport cu slujirea lui Dumnezeu. Omul pare a se apropia de Dumnezeu mai mult cu gura, cu trupul, fals, nu l se închină în duh și adevăr. Într-adevăr, trăim adesea ca și cum n-ar exista în noi spirit, suprema treaptă a desfrânării vădindu-se în om atunci când spiritul este sufocat cu totul și când omul rămâne doar trup și nimic altceva. „Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceștia pentru că sunt numai trup” (Facerea 6, 3). Priviți cu atenție în ce chip Îl cinstesc oamenii pe Dumnezeu: veți constata că trupul încearcă să o ia înaintea spiritului. La sfinți se vede că spiritul precumpănește asupra trupului, fiindcă aceștia trăiesc cu spiritul, nu văd în lume nimic altceva decât spirit, înțelepciunea, atotputernicia și bunătatea lui Dumnezeu vădindu-se în toate. În orice fenomen, în orice lucru văd pecetea spiritului. La oameni există o preponderență considerabilă a trupului asupra spiritului și ea apare în faptul că ei recunosc doar cele ce pot fi percepute prin simțuri, nu văd – cum se spune – mai departe de lungul nasului; omul simțurilor, omul trupesc vede lumea aproape

---

* Trebuie menționat că în limba rusă cuvântul *duh* înseamnă etimologic *sufflare* – n.tr.

ca și ființele necuvântătoare, iraționale; îl lasă rece înțelepciunea, puterea puterea fiitoare, bunătatea Creatorului. Citește Cartea Sfântă și vede în ea numai buchea. Când se roagă, mintea îi zburdă, trecând mecanic peste cuvintele rugăciunii, nu le pătrunde sensul, ignoră arta rugăciunii în duh și adevăr. Trupul predomină și sistemul de învățământ. (Nicăieri nu se învață în școală ceea ce reprezintă lucrul de căpetenie al practicii creștine: cum să ne rugăm; se învață oare undeva cum să-L vedem pe Dumnezeu?) Trupul va continua să domine lumea până la sfârșitul veacului, astfel încât „Domnul când va veni – să judece lumea – va găsi oare credință pe pământ?” (Luca 18, 8), ca și la oamenii lumii celei dintâi (necredința este isprava trupului).

* **D**umnezeu se bucură atunci când omul descoperă lucrarea Sa în inima lui, fiindcă El este lumina și adevărul. Diavolul se teme grozav de aceasta, fiindcă el este întuneric și minciună. Iar întunericul nu se arată la lumină, pentru a nu i se putea descoperi faptele. Diavolul este puternic doar atunci când se folosește de întuneric, de înșelăciune, de minciună. Dă-i în vileag minciuna, scoate-i-o la lumină și el va dispărea îndată. Diavolul îl atrage pe om în toate patimile prin înșelăciune; prin înșelăciune îi adoarme pe oameni, îi face să nu vadă lucrurile în adevărata lor lumină. Peste multe lucruri stă pusă acoperitoarea diavolului.

De ce oare sufletul păcătos nu primește iertare de păcate decât dacă recunoaște, în adâncul inimii, cât sunt ele de iraționale, de primejdioase și de mincinoase? Fiindcă inima înseamnă sufletul. Așa cum, atunci când a săvârșit păcatul, omului i s-a părut plăcut și „respectabil”, tot așa atunci când se căiește de păcat, trebuie să-l recunoască vătămător și cu totul mincinos. Iar căința, atunci când are loc, aduce durere inimii, după cum și pofta păcatului provoacă durere în inimă.

* **S**ă nu te tulbure ura care clocotește în tine și care tinde să dea pe dinafară în vorbe de mânie; poruncește-i mai bine să tacă și să moară. Altminteri, obișnuindu-se să vadă că i te supui și că poate să se reverse nestăvilat din gura ta, te va lua în stăpânire. Întocmai ca apa oprită de un dig de pământ care, când găsește o spărtură, o lărgește tot mai mult, căutând să răzbească prin ea; dacă nu o astupăm deloc, sau o astupăm de mântuială, în cele din urmă, slăbind preocuparea noastră de a drege digul și după asalturile repetate ale apei, aceasta nu încetează să-și facă loc, din ce în ce mai insistent, încât până la urmă devine foarte greu, dacă nu imposibil, să fie zăgăzuită. Așa și cu ura care se strecoară în sufletul omului: dacă îi îngăduim să răzbească afară, o dată, de două, de trei ori, va începe să se reverse din ce în ce mai tare și, în cele din urmă, va rupe zăgazul și va inunda. Ține seama că apele răutății stau adunate în suflet, după cuvântul Psalmistului: „au intrat ape până la sufletul meu” (Psalmul 68, 1).

De vei păcătui înaintea lui Dumnezeu și păcatele te vor chinui, te vor arde, grăbește-te să cauți unica jertfă, veșnică și vie, pentru iertarea păcatelor și mărturisește-ți păcatele înaintea Celui ce s-a dat pe Sine jertfă. Altminteri nu vei mai primi mântuire de nicăieri. Să nu crezi că te vei putea mântui singur.

Domnul ar fi putut să-și facă trup Sineși din tot universul, cer și pământ, sau, dacă n-ar fi creat lumea, putea să facă în locul ei un templu al trupului Său. Numai pentru tine însă a binevoit să se facă pe Sine trup, asemenea trupului tău, ca să te mântuiască și, după ce a creat lumea din nimic, să facă, dintr-o infimă cantitate de materii, trupul Său, pentru a te aduce la viață, lăsând lumea așa cum a creat-o. O, câtă bunătate și milosârdie dumnezeiască! „Suntem mădulare ale trupului Lui și din carnea Lui și din oasele Lui“ (Efeseni 5, 30).

Lumea ca și creație a Dumnezeului Celui Viu și Preaînțelept este plină de viață. Pretutindeni și în toate este viață și înțelepciune, în toate vedem o expresie a inteligenței, atât în mare, cât și în mic, în întreg și în parte. Lumea este asemenea unei cărți de învățătură, deși nu poți învăța din ea cunoașterea de Dumnezeu atât de limpede cum ne învață Revelația dumnezeiască. Înainte să fi existat lumea a fost numai Dumnezeu, Cel Viu și nemărginit. Când lumea a fost adusă la ființă din neființă, este de înțeles că Dumnezeu n-a devenit mărginit; întreaga plenitudine a vieții și nemărginirea au rămas în El, dar această plenitudine și nemărginire s-a vădit și în creaturi, în cele vii și organice, care sunt de o infinită multitudine, înzestrate toate cu viață.

Despre caracterul limitat al lumii și îndeosebi al omului: lumea dă un punct de sprijin făpturilor corporale, ca să nu se risipească în nemărginire.

Cuvântul lui Dumnezeu scris vorbește mai adevărat și mai clar despre lume decât lumea însăși și decât cuvintele omenești despre lume. Cuvântul naturii este închis în ea și nu poate exprima nimic deslușit, de la sine, rămânând literă moartă, fără glas. „Unde erai tu – omule – când am întemeiat pământul?“ (Iov 38, 4). Erai, oare, lângă Dumnezeu când a întocmit universul? „Cine a căutat în adânc Duhul Domnului și cine L-a sfătuit pe El“ (Isaia 40, 13)? Voi, geologilor, vă lăudați că ați descoperit gândul Domnului în scoarța pământului și susțineți aceasta în pofida Sfintei Cărți a Facerii. Dați mai multă crezare buchiilor moarte ale straturilor solului, ale pământului neînsuflețit decât cuvintelor, de Dumnezeu inspirate, ale marelui prooroc și văzător de Dumnezeu Moise.

Îmi spui că nu poți pricepe cum se întâmplă că ne ascultă sfinții din ceruri când ne rugăm lor. Dar cum se face că razele Soarelui se revarsă peste noi pretutindeni și că luminează peste tot pământul? În universul spiri-

tual sfinții sunt ceea ce sunt razele soarelui în universul material. Dumnezeu este Soarele veșnic, dătător de viață, sfinții sunt razele acestui Soare al rațiunii. După cum ochii Domnului privesc fără încetare pe pământ și asupra fiilor pământului, tot astfel și ochii sfinților; ei nu pot să nu se îndrepte într-acolo unde se îndreaptă vederea pronietoare a Domnului făpturilor și unde sunt și comorile lor (trupurile lor, faptele lor, locurile lor sfinte și cinstitorii lor). „Căci unde este comoara ta, acolo va fi ai inima ta“ (Matei 6, 21). Știi că inima poate vedea repede, departe și limpede (îndeosebi cele ale lumii spirituale). Poți observa aceasta mai cu seamă în cele duhovnicești, unde multe lucruri nu pot fi percepute decât prin credință (prin „văzul“ inimii). Inima este ochiul ființei noastre. Cu cât este mai curată, cu atât vede mai departe, mai repede și mai clar. La sfinții lui Dumnezeu ochiul duhovnicesc a atins încă din timpul vieții suprema treaptă de curăție accesibilă omului, iar după moarte, când s-au unit cu Dumnezeu, capacitatea lor de a vedea s-a limpezit și mai mult, a devenit mai cuprinzătoare, prin har dumnezeiesc. De aceea sfinții văd foarte deslușit, cuprinzător și departe. Văd trebuințele noastre duhovnicești. Îi văd și îi aud pe toți cei ce îi cheamă, din toată inima, adică pe cei ai căror ochi lăuntrici sunt îndreptați către ei și pe care nici îndoiala, nici necredința nu-i deznădăjduiește și nu-i întunecă atunci când îi cheamă pe sfinți, când privirile rugătorilor întâlnesc – ca să spunem așa – privirile celor la care se roagă. Este o vedere mistică! Cine a dobândit o asemenea experiență mă poate înțelege. Așa se explică de ce comunicarea cu sfinții se face atât de lesne. Trebuie numai să cureți ochiul inimii, să-l întorci neclintit spre sfântul pe care îl cunoști, să ceri ceea ce vrei să-i ceri și ți se va da. Ce este însă Domnul în raport cu vederea? Totul în El este vedere, sfințenie, cunoștință. De El este plin cerul și pământul, tot locul, El vede tot și pretutindeni. „Ochii Domnului sunt pretutindeni, veghind asupra celor buni și a celor răi“ (Pildele lui Solomon 15, 3).

Credința din toată inima în lumea spirituală, mai cu seamă în Soarele spiritual, Cel ce înțelegește și însuflețește totul, bucură, dă viață sufletului celui cu o conștiință neprihănită. Prin credință, trebuie să ajungem să vedem cu inima. Aceasta înseamnă că sufletul trebuie să atingă o treaptă de sensibilitate mai presus de cea trupească, de cea a ființei noastre întunecate și să pătrundă cu vederea inimii, cea mai curată cu putință, în lumea spirituală. Acolo se va simți bine, va avea parte de viață adevărată, de liniște și de bucurie. O știu din experiență.

Dacă Domnul n-ar fi iubitor de oameni și îndelung-răbdător, ar fi putut oare să îndure nechibzuitele defăimări pe care I le aducem? S-ar mai fi întrupat oara, ar mai fi pătit, ar mai fi murit pentru noi, ne-ar mai fi dat Preacuratul Său Trup și Preacuratul Său Sânge, către care îngerii privesc cu frică și cu cutremur? Ne-ar mai fi izbăvit, oare, de păcate și de moartea sufletului, așa cum de nenumărate ori o face? Poate că ar fi apus

atunci: chinuiți-vă dacă sunteți atât de răi, nu vă voi mai izbăvi, după ce în atâtea rânduri v-am dat izbăvire. Așa însă, El îndură toată mulțimea nenumărată a defăimărilor noastre, așteptând să ne întoarcem la El. Dă slavă iubirii Sale și îndelungii Sale răbdări! Închipuie-ți ce-ar fi dacă nu L-am avea pe Domnul, dacă ne-am lipsi de a Sa mântuire! Sufletul ni se cuprinde de frică și cutremur. Dar pe păcătoșii care nu se căiesc îi ajunge, în cele din urmă, cu adevărat mânia lui Dumnezeu, „în ziua mâniei și a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu“ (Romani 2, 5).

Atunci când vii să te rogi Împărătesei, Maicii lui Dumnezeu, crede cu tărie, înainte de rugăciune, că nu te vei întoarce de la ea fără a primi milostivire. Așa este și așa se cuvine să gândești și să crezi despre Dânsa. Fiindcă este Maica Atotmilostivă a Atotmilostivului Dumnezeu-Cuvântul și despre milele sale nemăsurate și fără de număr mărturisesc toate veacurile și toate Bisericile creștine. Ea este, cu adevărat, „noian de milostivire și de binefaceri“, așa cum aflăm spus în Canonul Odighitriei (Canon, cântarea 5, vers 1). De aceea, a nu veni cu încredere când te rogi către Dânsa ar fi o sminteală și o necuviință, neîncrederea i-ar defăima bunătatea, așa cum este defăimată bunătatea lui Dumnezeu când nu nădăjduiești că vei obține ceea ce ceri atunci când I te rogi. Oare cum alergi să ceri mila unei persoane sus-puse și bogate, milă pe care toți i-o cunosc și pe care și-a arătat-o în nenumărate rânduri? De obicei, fiind ferm conșisă și cu speranță vie că vei obține de la ea ceea ce vrei. Așa se cuvine să fii și când te rogi: să nu te îndoiești și să nu șovăi.

Așa cum mama își învață copilul să meargă, ne învață și Domnul să credem în El cu credință vie. Mama își pune copilul pe picioare, îl lasă să stea așa, se îndepărtează de el, apoi îl cheamă să vină la ea. Rămânând singur, fără sprijinul mamei, copilul începe să plângă, vrea să se ducă la ea, dar nu încearcă, de frică să facă primii pași, până când se hotărăște să pășească și cade. Întocmai ca o mamă, Domnul îl învață pe creștin să creadă în El, credința fiind ca și mersul (credința – cale duhovnicească). Credința noastră este firavă, lipsită de experiență, întocmai ca un copil care învață să meargă. Domnul ne lipsește de sprijinul Său, lăsându-ne pe seama diavolului sau a feliuritelor necazuri și supărări. Ceva mai târziu însă, când avem mare nevoie de ajutor ca să scăpăm de ele (când nu simțim nevoia mântuirii nu suntem gata să mergem la El), parcă ne-ar îndemna să ne îndreptăm către El (și trebuie, într-adevăr, să o facem) după ajutor. Creștinul își dă silința să facă aceasta, „dă drumul“ ochilor minții (așa cum copilul își dă drumul la picioare), încearcă să-l vadă cu ei pe Domnul, dar inima care nu este obișnuită să-l „vadă“ pe Dumnezeu se teme să-și facă curaj, se împiedică și cade. Vrajmașul și stricăciunea păcatului pe care o avem de la naștere închid ochii inimii care încerca să vadă, ținându-l pe om departe de Dumnezeu, făcându-l să nu poată înainta. Domnul îi este totuși aproape, gata să-l aducă la sine, să-l cuprindă chiar

și în brațe, numai să vină la El cu credință; și atunci când, străduindu-te, reușești să-L vezi pe Domnul cu ochii inimii, El îți întinde o mână de ajutor, ca și cum te-ar lua în brațe și ți-ar alunga vrăjmașii. Atunci simte creștinul îmbrățișarea Mântuitorului Însuși. Slavă bunătații și înțelepciunii Tale, Doamne! Așa cum, atunci când ești strâmtorat de diavolul și de toate necazurile, trebuie să vezi îndată că înaintea ta stă Sânul iubitor de oameni al Mântuitorului tău, caută cu îndrăznire la acest Sân părintesc, ca la o nesecată comoară de bunătate și dărnicie și roagă-te Domnului, din toată inima, ca să ne facă și pe noi părtași acestui nesecat izvor de bunătate și ajutorare duhovnicească și îndată ți se va da ceea ce ceri. Principalul este să ai credință sau vedere a inimii către Domnul și speranță că vei primi de la El ceea ce ți ceri, ca de la un Atotbun. Așa este! Experiența ne-o arată. Așa ne învață și Dumnezeu, adică să recunoaștem că fără El suntem de o neputință morală fără seamăn și, cu zdrobire de inimă, să menținem duhul nostru într-o neconținută dispoziție rugătoare.

* **C**reștinul nu are nici un temei să țină în inimă ură împotriva cuiva, cura fiind lucrul diavolului. Creștinul se cuvine să țină în inimă numai dragoste. Și fiindcă dragostea nu gândește răul, nu trebuie să poarte gând rău împotriva nimănui. Când nu am nici o dovadă în această privință, nu se cuvine să gândesc despre altul că e rău, trufaș sau altcumva. Să cred, bunăoară, că dacă îi voi arăta respect, el va cădea în trufie, sau dacă îi voi trece cu vederea o jignire, mă va jigni din nou sau își va bate joc de mine. Trebuie să nu lăsăm răul să se cuibărească în noi sub nici o formă. Iar răul pe care îl face ura poate fi, de cele mai multe ori, lesne descoperit.

Pacea și belșugul de viață pe care le simte inima după împărtășanie este cel mai mare și mai de preț dar pe care ni-l face Domnul nostru Iisus Hristos, unul mai presus de toate darurile, luate împreună, de care se poate bucura trupul. Fără pace sufletească – atunci când inima este chinuită și strâmtorată – omul nu se poate folosi de nici un bun, fie el material sau spiritual, nu-l încearcă nici o bucurie dintre acelea care vin de la sentimentul adevărului, binelui și frumosului. Aceasta fiindcă i-a fost strivit și ucis nucleul central al vieții – inima, adică omul cel dinlăuntru.

Unește-ți sufletul cu Dumnezeu prin credință izvorâtă din inimă și vei putea face tot ce dorești. Poartă război cu tine vrăjmașii nevăzuți, puternici și neadormiți? Îi vei învinge! Sau vrăjmașii din afară, văzuți? Îi vei birui și pe aceia! Te hărțuiesc patimile? Le vei înlătura. Te copleșesc supărările? Le vei depăși. Ai slăbit cu duhul? Vei dobândi tărie. În toate vei obține biruință prin credință, te vei învrednici și de împărăția cerurilor. În viața pământească credința este supremul bine. Ea îl unește pe om cu Dumnezeu, iar când se află în om, îl face puternic, de nebiruit. „Cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El“ (1 Corinteni 6, 17).

Datu-ne-a Domnul din bunătatea Sa, deși nu ne-am arătat vrednici de ea, să vedem soarele și să ne bucurăm de razele lui. Lumina soarelui să-ți fie chezășie, dar mai cu seamă lumina lină a Sfintei slave a Tatălui ceresc, a Fiului Său, Unul-Născut, cea care ne-a fost dată nouă, și Duhul dragostei dat inimilor noastre.

Ce văd când privesc lumea creată de Dumnezeu? Văd cât este de vastă, văd pretutindeni, în regnul animal, viața pulsând vioi printre patrupede, printre reptile, insecte și păsări și printre pești. Te întrebi de ce viața oamenilor este atât de tristă, strâmtorată, plină de amărăciuni, mai cu seamă a celer înclinați spre evlavie. Domnul a răspândit peste tot, din belșug, viață, mulțumire, bucurie și toate făpturile, în afară de om, Îl preaslăvesc pe Creator vesele, bucurându-se de viață. Oare de ce viața omului se desfășoară cu totul altfel decât a celorlalte făpturi? Nu este oare și el zidirea Aceluiași Demiurg? Explicația e simplă. Viața noastră este otrăvită fie de noi înșine, prin păcat, fie de vrăjmașul cel fără de trup, acesta „ocupându-se“ mai cu seamă de cei ce vor să ducă o viață mai râvnitoare. Viața omului, a creștinului adevărat, aparține viitorului, veacului ce va să vină. Acolo îl așteaptă toate bucuriile, deplina fericire. Aici pe pământ nu este decât un surghiunit, care își ispășește pedeapsa. Uneori natura toată i se ridică împotriva, din cauza păcatelor, ca să nu mai vorbin de dușmanul său învederat, diavolul, care „umbă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită“ (1 Petru 5, 8). Așa că nu mă tulbur când văd peste tot în lume bucurie și mulțumire, chiar dacă de multe ori n-am de ce să mă bucur și privesc cu mâhnire la creaturile lui Dumnezeu care se bucură în tot largul. Mi s-a pus la spate, pentru păcatele mele, un gâde care nu mă părăsește o clipă și nu încetează să mă lovească. Dar îmi va veni și mie cândva vremea să mă bucur; nu aici însă, ci în lumea de dincolo.

Fie ca masa ta să fie întinsă asemenea mesei Domnului!
Zgârcitul este vrăjmașul Domnului!

Privesc lumea, așa cum a zidit-o Dumnezeu, descoperind pretutindeni neasemuita dărnicie a Creatorului, vădită și în felul cum a înzestrat natura. Pământul, cât este de întins, pare o masă pregătită pentru cel mai bogat, mai îmbelșugat și mai variat ospăț, așa cum numai cel mai iubitor și mai generos amfitrion putea să o pregătească. Adâncurile apelor oferă de asemenea omului hrană din belșug. Și ce să mai vorbim despre animalele patru-

pede, despre păsări. Ele îi pun omului la îndemână, cu aceeași generozitate, hrană și îmbrăcăminte. Nenumărate sunt darurile Domnului. Priviți numai câte nu ne oferă pământul vara și toamna? Cuvine-se ca tot creștinul și mai ales preotul să imite dărnicia lui Dumnezeu! Fie ca masa ta să fie întinsă asemenea mesei Domnului! Zgârcitul este vrăjmașul Domnului.

Pomul cu rădăcini bine înfipite în pământ crește și aduce roadă. Sufletul omului, care s-a legat prin credință și dragoste de Domnul, slobozind rădăcini duhovnicești, crește, sporește și rodește virtuțile plăcute lui Dumnezeu, cele care dau viață sufletului și îl fac să trăiască acum și în veacul de apoi. Pomul smuls din pământ cu tot cu rădăcini nu mai are viață, aceasta venindu-i prin rădăcini din pământ. Așijderea și sufletul omului care a pierdut credința și iubirea de Dumnezeu și care nu viețuiește în Dumnezeu, Cel care îi dă viață: el moare duhovnicește. Ceea ce este pământul pentru plante este Dumnezeu pentru suflet.

Pentru ca să nu fii mereu robul patimilor și al diavolului, trebuie să ai un țel pe care să-l urmărești neconținut, străduindu-te să-l atingi, biruind în numele Domnului tot ce ți-ar putea sta în cale. Care ar putea fi acest țel? Împărăția cerurilor, dumnezeiescul locaș al slavei cerești, pregătit credincioșilor de la întemeierea lumii. Dar, fiindcă orice țință poate fi atinsă numai prin anumite mijloace, trebuie să ți le asiguri pe acestea. Care ar putea fi ele? Credința, nădejdea și dragostea. Dar mai cu seamă dragostea. Crede, nădăjduiește, iubește – mai cu seamă iubește – fără să ții seama de nici un fel de obstacole; iubește pe Dumnezeu mai presus de toate și pe oricare dintre semenii tăi ca pe tine însuși. Dacă nu te simți atât de puternic ca să poți ține în inimă aceste neprețuite comori ale spiritului, îngenuchează mai des înaintea Dumnezeului iubirii, cere, caută, bate la ușă și vei primi, vei afla, ți se va deschide (Matei 7, 7-8), căci Cel ce a făgăduit aceasta adevăr a grăit. Fie că mergi, fie că ești așezat sau culcat, sau stai de vorbă, sau lucrezi, roagă-te în toată vremea și din toată inima, ca să ai parte de credință și iubire. Încă n-ai cerut așa cum s-ar fi convenit să ceri, cu înflăcărare și statornicie; ți-a lipsit hotărârea nestrămutată de a le obține. De acum încolo spune: așa voi face!

Când diavolul îți va ridica opreliști în calea ce duce către Dumnezeu – îndoială și necredință în inimă, ură chiar și față de persoane care merită, necondiționat, respect și dragoste, precum și alte patimi, nu te lăsa tulburat de ele. Dar ține seama că ele sunt fumul și duhoarea vrăjmașului și că nu se pot risipi decât cu semnul Domnului nostru Iisus Hristos.

Ce trebuie să ne preocupe în primul rând în educarea tinerilor? Să-i facem să li se „lumineze ochii inimii“ (Efeseni 1, 18). N-ați observat că inima este cea dintâi care reacționează în trupul omului și care ne face

să acumulăm cele mai multe cunoștințe, în măsura în care anumite adevăruri (idei) sunt descoperite mai întâi de *ochii inimii* și după aceea de o cunoaștere rațională? Fiindcă în dobândirea cunoștințelor se întâmplă așa: inima vede dintr-o ochire, instantaneu, integral; apoi acest act unic de cuprindere cu „ochii inimii” este transmis minții, unde va fi descompus, segmentat. Cauză și efect. Ceea ce inima a „văzut”, mintea analizează. Ideea aparține inimii, nu minții, omului launtric, nu celui din afară. De aceea este atât de important să lucreze *ochii inimii* în dobândirea de cunoștințe, dar mai ales în cunoașterea adevărurilor de credință și a regulilor morale.

Viața viitoare înseamnă desăvârșita curăție a inimii, obținută, puțin câte puțin, încă de aici, de pe pământ, deși de cele mai multe ori inima se strânge și se închide în sine, se întunecă de păcat și de suflarea diavolească; uneori însă, prin lucrarea harului dumnezeiesc, se limpezește, se curăță, vede pe Dumnezeu, se unește cu Acela, în mod real, în rugăciune și în Taina Sfintei Împărtășanii.

Cum prăznuim sărbătorile? Prăznuim, de obicei, fie un eveniment (când se cuvine să ne pătrundem de importanța lui, să-i înțelegem rostul, să ne dăm seama ce roadă poate aduce credincioșilor), fie o persoană, de pildă Domnul nostru Iisus Hristos, Maica Domnului, îngerii și sfinții (pentru a ne desluși relația dintre acea persoană cu Dumnezeu și cu omenirea, înrăurirea bunefăcătoare pe care o poate avea asupra Bisericii lui Dumnezeu, în special). Se cuvine să pătrundem în istoricul evenimentului sau al persoanei, să ne apropiem inima de acel eveniment sau de acea persoană, făcându-ni-le ca și ale noastre. Altminteri, sărbătoarea nu va fi deplină și nici plăcută lui Dumnezeu. Sărbătorile trebuie să lucreze asupra vieții noastre, să ne însuflețească și să ne încălzească credința (cea din inimă) în bunătățile duhovnicești viitoare, să cultive pornirile bune, evlavioase. Dar, de cele mai multe ori, noi le petrecem în păcat, le întâmpinăm cu o nechibzuită necredință, cu inimă rece, nepregătiți pentru înțelegerea mărețelor binefaceri pe care ni le-a dat Dumnezeu prin prăznuirea unei persoane sau a unui eveniment.

Porți întotdeauna în suflet destul rău, dar fereste-te, cum spune pro-
verbul „să scoti la masă tot ce ai în cuptor”. Unuia Dumnezeu, Cel ce cunoaște toate cele tainice și ascunse, să-i fie cunoscute și întinăciunile tale, oamenilor nu le da în vileag, nu-i umple de miasmele răului care mocnește în tine, ține-ți închis „cuptorul”. Fumul răului ține-l în tine, lasă-l să moară acolo. Recunoaște-ți necazul numai în fața lui Dumnezeu; că sufletul ți-e plin de răutate, iar viața aproape un iad. Oamenilor arată-le o față luminoasă, blândă. Crezi că lor le pasă de nebunia ta? Sau mergi și spune-ți boala duhovnicului, sau unui prieten, ei îți vor înțelege situația, te vor sfătui, te vor susține.

Uitându-te la cer, zărește cu mintea în înaltul lui pe Iisus Domnul, unde i-a apărut întâiului mucenic Ștefan și lui Saul, și roagă-te Lui de mântuire. Nu trebuie să credem însă că prin arătarea Domnului atunci s-ar fi deschis cerul ca să-i poată vedea pe cei doi prin acea deschidere. Să fim convinși că Domnul ne vede mereu pe toți din cer; ne vede faptele, cuvintele, gândurile, intențiile, după cum tu însuți te vei fi convins după multe experiențe, atunci când ți-ai îndreptat ochii spre Domnul și ai primit de la Dânsul mare și minunat ajutor. Înseamnă că doar în anumite împrejurări, precum cele despre care am vorbit, se arată pe Sine din ceruri.

Căderea în păcat este pentru suflet pagubă și nebunie. Fiindcă omul păcătos se disprețuiește pe sine și se îndepărtează de ceilalți, fiindcă tensiunea pe care o are în inimă și viermele care îi roade sufletul îl fac să suporte greu o societate care nu răspunde modului său de viață. Păcătosul se simte stingherit oricât ar fi lumea de largă, fiindcă lumea este opera lui Dumnezeu cel Atotsfânt și Drept, iar păcătosul care nu ține poruncile lui Dumnezeu, poruncile iubirii și păcii, apare printre fapăturile lui Dumnezeu ca o ființă monstruoasă, care nu și-ar avea locul în lume. Iată de ce nu se simte în largul său; i se pare că e mereu urmărit: de Dumnezeu, de propria-i conștiință, de întreaga Creație.

Cui aduc oare suferință îndoiala, necredința, hula? Celui căruia i se cade seacă, adică celui pe care îl acuzi că se îndoiește, că nu crede, că hulește, sau celui care într-adevăr se îndoiește, nu crede, hulește? Firește, acestuia din urmă. Când face aceste învinuiri, el tremură de frică, deși n-ar trebui să se teamă (Psalmul 13, 5), îl chinuie îndoiala, necredința, hula. Obsesia agoniei sale spirituale rămâne neschimbată, ea îl domină, crede că își va putea face o părere mai bună despre sine, care să-i aducă liniște sufletească. Dar nu va ajunge la liniște decât prin căință și după ce va părăsi vechile, falsele idei legate de această deprindere, începând să gândească altfel, în spiritul adevărului și al bunelor intenții. De aceea, nu trebuie să ne îndoim sau să ne revoltăm și cu atât mai puțin să cădem în descurajare și deprimare atunci când ne rugăm sau în altă vreme, când ne vin gânduri de îndoială, necredință, hulă. Pentru că aceasta este o ispită diavolească.

* Răutatea sau orice altă patimă care intră în inimă caută, în virtutea * „legii” răului, cea care acționează automat, să se „verse” pe dinafară. De aceea se spune de obicei despre un om rău sau mândru că și-a vărsat răutatea sau mânia asupra altuia sau a altceva. Partea cea mai proastă a răului este că el nu rămâne doar în inimă, ci caută să se răspândească, să dea pe dinafară. De aici vedem că pricinuitoarea răului are putere mare și „lucrează” pe un teren vast. „Lumea întreagă zace sub puterea celui rău” (1 Ioan 5, 19).

După cum aburii sau gazele, atunci când se adună într-o cantitate mai mare într-un anume loc, caută să răzbească afară, tot așa și patimile, ca o suflare a duhului răului, atunci când umplu inima omului, caută să se reverse și trec dintr-un om în altul, îmbolnăvind cu duhoarea lor sufletele altora.

Dumnezeu ne-a dat viață, cel mai mare dar al bunătății Sale; după ce am căzut de la El, căzând și din viață în moarte, Dumnezeu ne-a dat pe Fiul Său, pentru a ne naște din nou, pentru a trăi o nouă viață. Față de aceste două mari daruri, cât de mici par toate celelalte, pe care I le cerem când ne rugăm și pe care așteptăm să le primim la primul cuvânt sincer de mărturisire a credinței dacă ele ne sunt într-adevăr necesare! Și cât suntem de vinovați atunci când ne îndoim că ni le va da Dumnezeu, prin rugăciune! Domnul ne-a îndemnat limpede: „Cereți și vi se va da!” (Matei 7, 7).

Aici pe pământ, într-o lume a deșertăciunilor, într-o lume adulterină și păcătoasă, *moliile și rugina*, cele văzute numai cu gândul, *sapă și fură* comoara sufletului (Matei 6, 19). Care este remediul cel mai sigur împotriva acestei continue degradări prin păcat, împotriva moliilor *spirituale*? Rugăciuni de iertarea păcatelor și credință. Credința dă viață, învie sufletul istovit și ademenit de poftă, stârpește *moliile* gândurilor păcătoase. Ea le este lor bici pedepsitor, iar nouă, izvor de putere, de viață, de mântuire. Slavă Domnului pentru toate! Rugăciunea ne apără și ne izbăvește de păcat. Credința face casă bună cu rugăciunea, fiindcă prin rugăciune trăim împreună cu Domnul, Care le-a făgăduit celor ce cer cu credință toate bunătățile: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide. Că oricine cere ia, cel care caută află și celui care bate i se va deschide” (Matei 7, 7-8). Slavă cuvintelor Tale cuprinzătoare a tot adevărul, Doamne! Dă tuturor celor care îți cer prin mine, nevrednicul, bunătăți felurite, cele pe care și le dorește inima lor! Amin, așa să fie!

Dacă vrei ca Domnul să-ți creadă „din inimă” rugăciunea, străduiește-te din tot sufletul ca tot ceea ce vorbești și faci față de oameni să fie făcut cu sinceritate, nu fii niciodată nesincer cu ei. Când vei fi față de oameni încrezător și cu inima deschisă, Domnul te va face să fii sincer și cu inima deschisă și în rugăciune către Dumnezeu. Celui ce nu arată oamenilor o inimă deschisă nici Domnul nu-i acceptă deschis rugăciunea, făcându-l pe acela să simtă că, întrucât este nesincer față de oameni, nu poate fi cu desăvârșire sincer nici față de Dumnezeu, fără să nu-l mustre conștiința.

Omule vătămat de patimi, ce-ți mai trebuie? Zici că să ai zile, să trăiești. Pentru ce te zbați? Pentru ca să trăiești. Dar oare viața pe care o trăiești este ea cea adevărată? Inteligența și experiența te-ar putea îndemna să spui că nu. Spune-mi din ce se alcătuieste viața. Eu știu – îmi spune expe-

riența și rațiunea -- că din credință, nădejde și dragoste. Viața sufletului este Dumnezeu, credința vie în El, dragostea față de El, dragostea față de aproapele, acestea dau inimii și liniște, și larghete, fără ele sunt un osândit al păcatului, un rob nevolnic al patimilor. Viața mi se scurge în tristete și strâmtorare.

Îmi găsesc pace în Hristos și cu Hristos; cum să nu cred că după moarte mă așteaptă pacea veșnică în Hristos, liniștea de după lupta cu vrăjmașii de pe pământ? Și aici îmi este greu fără Hristos, mă chinui. Cum să nu cred că și dincolo îmi va fi mai greu și mai chinuitor fără El, dacă mă va îndepărta pentru totdeauna de la fața Sa? Starea sufletelor noastre aici preînchipuie viitorul. Acesta va fi o prelungire a stării noastre launtrice de acum, dar într-o formă schimbată, pe o altă treaptă. Pentru cei drepti schimbarea va însemna plenitudinea slavei veșnice, pentru păcătoși, plenitudinea chinurilor veșnice.

Mie a mă lipi de Dumnezeu bine este" (Psalmul 72, 27), spune „David, cel ce a gustat din dulceața rugăciunii și a laudei adusă lui Dumnezeu. Același lucru îl confirmă și alții, îl confirm și eu, păcătosul. Luați aminte: încă de aici, de pe pământ, bine este a ne lipi de Dumnezeu (e bine chiar dacă suntem trup păcătos, cu bune, dar și cu rele în noi). Cât de bine va fi când ne vom uni cu Dumnezeu acolo în cer! Fericirea de a ne lipi de Dumnezeu aici pe pământ este un model și o cheazășie a fericirii de a ne putea lipi de Dumnezeu după moarte, în veșnicie. Vezi cât de bun, de milostiv și de drept este Creatorul? Pentru a te face să crezi în fericirea viitoare, cea care îți va fi dată prin unirea cu El, te face să guști din arvuna acelei fericiri aici pe pământ, atunci când cazi înaintea lui Dumnezeu cu tot sufletul. Da! Sufletul meu nevăzut își află cu adevărat pacea în Dumnezeu Cel nevăzut. Înseamnă că, la despărțirea de trup, cu atât mai mult își va găsi pace în El.

Sufletul este puternic, de aceea și poate „ține“ greutatea trupului; acesta însă este neputincios, îl poate doborâi lesne materia, chiar dacă este de o obârșie cu el. Prin comparație, și Dumnezeu, Care este duh, ține tot universul, ca și când n-ar fi, „cu cuvântul puterii Sale“ (Evrei 1, 3), iar sufletul omului, cu binecuvântată de Dumnezeu ușurință, își poate supune trupul său, ba chiar și pe al altora, cu duhul (precum vedem că fac sfinții). El face ca, în timpul rugăciunii, cuvintele acestora să se prefacă lesne în duh. Omul trupesc însă se supune la fiecare pas materiei trupului și se împiedică în literatura rugăciunii, nefiind în stare să o prefacă în duh, fiind el însuși doar trup. Duhul sfânt și curat al rugăciunii nu poate fi pătruns de duhul necurat, captiv al trupului.

Din pricina păcatului, omul pierde fără conținere și are nevoie de un Mântuitor statornic, de fiecare zi. Acesta este Mântuitorul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Roagă-te de mântuire, din launtruul tău, numai

Lui, fă-o cu credință vie, limpede văzătoare și Acela te va mântui. Așa m-a mântuit și pe mine în chip minunat, de nenumărate ori. Mântuirea pe care am primit-o a fost tot atât de vădită ca și cum m-aș fi găsit în temniță și mi-ar fi venit un izbăvitor să mă scoată de acolo. Preotul trebuie să experimenteze singur și puterea credinței, și dulceața rugăciunii, și iertarea greșelilor, chiar și atunci când aceasta nu reușește, și necazurile sufletești, când vin, și mângâierile binefăcătoare, pentru ca atunci când se roagă lui Dumnezeu pentru credincioși să poată spune: „Dă-le, Doamne, binele pe care mi-l dai mereu mie, nevrednicului“. Toate să le ceară din proprie experiență.

I-a căzut cu tronc la inimă“, se spune când în relația dintre două persoane, situate pe trepte diferite, una – cea mai puternică – oferă protecție celei mai slabe. Cel ce s-a învrednicit de protecția celui mai mare, căzându-i aceluia cu tronc la inimă, își dă seama de aceasta și, prin reciprocitate, caută să-i fie aproape de inimă. Așa se întâmplă și între Dumnezeu și cei ce Îl slujesc din toată inima: inima acestora este întotdeauna aproape de Dumnezeu și Dumnezeu este aproape de inima lor. Așa trebuie să se întâmple ori de câte ori se roagă creștinul. Să fim aproape de Dumnezeu cu inima când ne rugăm. Aceleași relații bune, sincere, pe care căutăm să le avem cu oamenii, se cuvine să le avem și cu Dumnezeu.

Să nu uiți niciodată că umbli în fața Dulcelui Iisus. Spune-ți mai des: Vreau să trăiesc în așa fel încât de viața mea să se bucure Cel ce este iubirea mea, Cel ce S-a răstignit pentru mine pe cruce. Iată de ce, umblând pe calea vieții, îmi voi lua, înainte de toate, drept tovarășă de drum iubirea cea sfântă, cea care mă face să-i cuprind în inimă pe toți oamenii, cea care dorește mântuirea tuturor, cea care se bucură cu cei ce se bucură și plânge cu cei ce plâng. Aceasta mai cu seamă va mângâia pe Mângâietorul meu, Hristos.

Părinți și educatori! Nu treceți cu vederea capriciile copiilor, ferțiți-i cu toată grija de ele, fiindcă altminteri ei vor uita cât de curând prețul dragostei pe care le-o purtați, inima li se va îmbolnăvi de răutate, vor pierde de timpuriu sfânta, sincera, fierbinte dragoste a inimii, iar la maturitate se vor jeli amarnic și vă vor învinui că în tinerețea lor nu le-ați purtat de grijă așa cum s-ar fi cuvenit, că ați cedat capriciilor inimii lor. Capriciul este germele stricăciunii (corupției), rugina inimii, molia care roade iubirea, sămânța răului, necuviință în fața lui Dumnezeu.

Taina curățirii de păcate se săvârșește îndeosebi în biserică. Mergi cu evlavie spre locul unde se face curățirea de întinăciunea ta sufletească, unde te împaci cu Dumnezeu, unde sufletul tău dobândește viață adevărată. De câte ori nu mi-a dat Domnul aici curățire de păcatele mele, fără de care n-aș fi putut gusta darurile lui Dumnezeu! Darul cel mai de preț este

viața, darurile păcii și bucuriei, bunătățile materiale! Slavă Ție, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu! Tu ești „jertfă de ispășire pentru păcatele noastre, dar nu numai pentru ale noastre, ci pentru ale lumii întregi“ (I Ioan 2, 2).

Nimic nu este mai schimbător decât materia. Ea se transformă în milioane de feluri, pe cale naturală, sau după legile Creatorului. Ca să nu mai vorbim de transformările miraculoase, de pildă: focul în rouă, apa în sânge, apa în vin, toiagul în șarpe; omul însuși transformă materia în mii de feluri. Ce-am putea spune atunci de Atotfăcătorul Dumnezeu? Schimbarea este o calitate a materiei. Dumnezeu nu i-a dat spiritului rațional această calitate și nu i-o va da niciodată. Calitatea de căpetenie a sufletului este că rămâne neschimbat. Dar spiritul rațional cel creat are însușirea de a se desăvârși în lucrarea binelui. Triumful spiritului asupra materiei constă în faptul că spiritul o transformă în mii de feluri. Luați seama, de pildă, cum transformă el materia în regnul vegetal, cât de infinit variate sunt formele plantelor care cresc toate din același pământ, aceeași lumină solară, același aer, aceeași apă, același sol. Dar corpurile animalelor cât sunt de variate! Schimbarea este, așadar, o calitate a materiei; lumea în toată varietatea sa a fost creată în funcție de aceasta. Slavă Atotputernicului Creator, Unul, Cel neschimbat în veci! Dacă materia nu s-ar schimba, atunci Dumnezeu nu ar fi Atotputernic. Slavă naturii spirituale! Fie ca ea să supună întotdeauna natura materială. Roagă-te lui Dumnezeu să rămâi neschimbat în săvârșirea binelui.

De ce oare nu uităm niciodată defăimările care ne vin de la oameni, ne mâniem pe ei și îi dușmănim, dar uităm repede cele mai rele, mai nocive și mai îndărătnice defăimări ce ne vin de la diavolul, deși suntem victima acestora de o mie de ori pe zi, în timp ce ținem minte, și nu doar o singură zi, jignirea pe care ne-a adus-o o persoană oarecare? Aceasta este o ispită diavolească (diavolul știe cum să ne înșele și o face cu abilitate; atunci când ne defăimează în vreun fel, o face sub masca propriului nostru egoism, ca și când ar vrea mai întâi să ne facă pe plac, folosindu-se de o pornire pătimasă a noastră, pentru ca mai pe urmă să ne lovească de moarte și să ne facă să plătim amarnic iraționalul, nerodul nostru egoism). Jignirile care ne vin de la alții diavolul caută de fiecare dată să le umfle de o sută de ori, înfățișându-ni-le într-o lumină mincinoasă. Și aici nu face decât să se ascundă în spatele egoismului nostru, ca și când ne-ar pizmui pentru bunăstarea noastră, pe care alții ar vrea, chipurile, să ne-o distrugă, defăimându-ne.

Asupra mea lucrează două forțe cu desăvârșire opuse: forța binelui și forța răului, una care dă viață, alta care ucide. Fiind amândouă de ordin spiritual, ele sunt nevăzute. Atunci când mă rog în deplină libertate și cu inimă deschisă, forța binelui izgonește forța răului, a cărei putere stă doar în răul care zace ascuns în mine. Ca să poți ține piept asalturilor necurmate

ale duhului răului trebuie să ai mereu în inimă rugăciunea lui Iisus: „Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!“ Împotriva celui nevăzut (diavolul) – Dumnezeu Cel nevăzut! Împotriva celui puternic – Cel Atotputernic!

Dacă oamenii, ființe slabe, repede trecătoare, muritoare, fac atâtea fapte mari și minunate, grație talentului și însușirilor cu care i-a înzestrat Dumnezeu; dacă uneori milioane de oameni se supun unui singur om, de ce nu s-ar cuveni oare să ne supunem cuvântului Celui ce îi aduce la viață pe toți oamenii? Țineți minte cuvintele sutașului: „Eu – spunea el – sunt om pus sub stăpânire, având sub mine ostași și zic acestuia: Du-te, și se duce, și altuia: Vino, și vine, și slugii mele: Fă aceasta, și face“ (Luca 7, 8). Mai departe: dacă multe animale sunt înzestrate cu priceperea de a face lucruri uimitoare, pe care nici omul nu le poate face – animale pe care le călcăm în picioare, care sunt atât de neînsemnate și de firave, ce n-ar putea face Atotfăcătorul, Cel care ne-a înzestrat din belșug cu tot felul de priceperi, îndemnări și posibilități? Dacă niște plante neînsuflețite, care astăzi sunt și mâine se aruncă în cuptor (cf. Matei 6, 30), se alcătuiesc după cuvântul Lui în forme atât de frumoase și de gingașe, dacă vedem toată materia supunându-se cuvântului Lui, voinței Sale de a se transforma la infinit (prin mijlocirea a numai cinci stihii), cine oare, văzând toate acestea, ar mai sta să ceară dovezi ale Atotputerniciei Sale? Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne, la fiecare pas și în fiecare clipă! Umpli cerul și pământul de slava înțelepciunii Tale, a bunătății Tale, a atotputerniciei Tale! Tu nu ești numai Demiurgul cel mai înțelept, Cel ce Te arăți neconținut ca Demiurg înțelept; Tu ai dat și făpturilor Tale însușirea de a crea, și ele creează, prin puterea pe care le-a dat-o slava Ta, lucruri minunate și de folos! O, Doamne, în câtă frumusețe Te-ai îmbrăcat! Ce mult ne-am înjosit pe noi înșine, natura noastră, prin păcate. Dar cât de mult ne prețuiești, Doamne, și pe ce înaltă treaptă ne vede ochiul Tău! Pentru noi, Dumnezeu nu L-a cruțat pe Fiul Său. L-a făcut să ia trupul nostru, firea noastră, pentru a ne mântui. Ne-a pregătit, încă de la întocmirea lumii, împărăție veșnică; de întoarcerea noastră se bucură îngerii cei buni după fire. Iar noi ce facem? Nici măcar nu vrem să știm de toate acestea, ne înjosim din ce în ce mai rău, ne distrugem sufletul cu tot felul de vicii și împătîmindu-ne de toate cele ale lumii. Nespus de trist este să vezi așa omul, făptură creată după chipul lui Dumnezeu, îndeosebi creștinul, cel ce s-a învrednicit de o asemenea înaltă chemare, pe care Dumnezeu îl cinstește atât de mult, dăruindu-l cu toate bunătățile.

* **R**ugăciunea silită naște fățarnicie, îl face pe om incapabil de orice reflecție, apatic față de toate, chiar și față de îndeplinirea obligațiilor sale. Aceasta ar trebui să-i facă pe toți cei ce se roagă așa să-și îndrepte modul de a se ruga. Trebuie să ne rugăm cu drag, cu vigoare, din inimă. Nu din

cauza supărărilor și necazurilor și nici din obligație. „Căci Dumnezeu iubeste pe cel care dă cu voie bună“ (2 Corinteni 9, 7).

În toate trupurile binecinstitorilor creștini, care sunt temple nezidite de mână omenească, se află o lumină rațională – sufletul, care vine de la Soarele rațiunii supreme – Dumnezeu, Cel ce se face „văzut“ în lume, ca și sufletul în trup. Îmi dau seama când îmi pătrunde în suflet Soarele cunoștinței – Dumnezeu; atunci mă simt ușor, simt căldură și lumină; simt și când se îndepărtează de mine, lăsând în urmă întuneric și suferință. Așa cum, în universul material, atunci când soarele se acoperă sau se îndepărtează, vine întunericul, și în universul spiritual întunericul vine o dată cu îndepărtarea de suflet a Soarelui care luminează mintea și când El este acoperit de o negură blestemată. Așa cum în universul material rămâne întotdeauna o urmă de lumină și după apusul soarelui, fiind acela de o incomparabilă imensitate, tot așa și în suflet rămâne o urmă de lumină și după îndepărtarea Soarelui duhovnicesc, fiindcă Acela este pretutindeni și fiindcă stăpânul întunericului nu este din cale-afară de puternic și, fără îngăduința lui Dumnezeu, nu ne poate întuneca sufletul cu totul. Trebuie totuși să ne ferim, pentru ca, așa cum a spus Mântuitorul, să nu ne cuprindă cu desăvârșire întunericul (cf. Ioan 12, 35).

Când obții vindecare de vreo boală, adu mulțumire Domnului cu această scurtă rugăciune doxologică: „Slavă Ție, Doamne, Iisuse Hristoase, Fiule Unule-Născut din Tatăl Cel fără de început, Cel ce Tu singur vindeci toată neputința și toată boala în oameni și Care m-ai miluit și pe mine păcătosul, izbăvindu-mă de boala mea, neîngăduindu-i să se înrăutătească și să mă dea morții pentru păcatele mele. Dăruiește-mi, Stăpâne, de-acum înainte puterea de a face cu tărie voia Ta, pentru mântuirea blestematului meu suflet și întru slava Ta, cu Cel fără de început al Tău Părinte și cu Cel de o ființă cu Tine Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin“.

Ce înseamnă o inimă curată? O inimă blândă, smerită, neviclemă, simplă, încrezătoare, nemincinoasă, nesuspicioasă, bună, care nu știe de răutate, de lăcomie, de invidie, de desfrânare.

Suflete al meu! Ține minte că ai o demnitate cerească, nu da atenție lucrurilor stricăcioase și derizorii. Respectă și demnitatea cerească a altora și nu cuteza să-i defăimezi pentru cine știe ce lucru stricăcios. Iubește din toată inima tot ceea ce este ceresc și spiritual, disprețuiește ceea ce este pământesc și material. Ține minte cuvintele Mântuitorului: „Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi“. O mare înțelepciune a credinței noastre creștine se cuprinde în aceste cuvinte. Adu-ți aminte cum Însuși Domnul a dat prin viața Sa exemplu de negrijă față de cele ale gurii, mulțu-

mindu-se doar cu ceea ce I se aducea de bunăvoie: „Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine“ (Ioan 4, 34).

Îți urăști vrăjmașul? Ești un prost! De ce? Fiindcă atunci când te prigonește vrăjmașul, tu însuți te prigonești în suflet. Fiindcă, spune-mi: nu este, oare, o prigoană asupra ta însuți, o cumplită prigoană, să te chinuie ura pe care i-o porți vrăjmașului? Iubește-ți vrăjmașul și vei fi înțelept. O, dacă ai ști ce triumf este și ce fericire aduce iubirea și facerea de bine față de vrăjmași! În acest chip Fiul lui Dumnezeu, în acest chip Dumnezeu, Cel în Sfânta Treime, a triumfat și triumfă prin iubirea Lui asupra neamului omenesc cel nerecunoscător și învechit în răutăți; în acest chip au triumfat sfinții lui Dumnezeu asupra vrăjmașilor lor, iubindu-i și făcându-le bine.

Nu dispera luptându-te cu vrăjmașul cel fără de trup; slăvește-L pe Domnul când te afli în mare strâmtorare și suferință, Cel ce te-a învrednicit să înduri pentru El război cu șarpele cel perfid, defăimat fiind de el pentru Domnul în fiecare ceas. Fiindcă dacă nu ai fi dus o viață cinstită și nu te-ai fi străduit să te unești cu Dumnezeu, vrăjmașul n-ar fi tăbărât pe tine, nu te-ar fi chinuit.

Slavă Ție, Mântuitorule Atotputernice! Slavă Ție, Mântuitorule, Puterea cea Atotfiitoare! Slavă Ție, sânul părintesc cel atotprimitor și atotmilostiv! Slavă Ție, urechea cea pretutindenți deschisă, care aude rugăciunea mea, blestematul, miluindu-mă și izbăvindu-mă de păcate! Slavă Ție, ochiul cel prealuminos, care mă vezi mereu cu iubire și care îmi pătrunzi tainele! Slavă Ție, slavă Ție, slavă Ție, preadulce Iisuse, Mântuitorul meu!

Rugăciunea pornită din inimă îi este de trebuință omului fiindcă lumina minții noastre nu răzbește departe și nu poate cuprinde în sine prea mult din lumina supremei Înțelepciuni; Domnul Dumnezeu este Lumina cea nemărginită și în lume se vădește noianul înțelepciunii și atotputerniciei Sale, în timp ce în noi nu se află, ca să spun așa, decât un strop infim din puterea și înțelepciunea Sa, fiindcă doar atât ni s-a dat să avem în trupul nostru supus putreziciunii.

Pământul este stabil și rigid, deși se mișcă în jurul soarelui cu o mare viteză; apa este fluidă și fluentă; aerul este mai „fluid“, mai subtil și mai „fluent“ și se poate deplasa cu o mare rapiditate când se pun în mișcare curenții atmosferici; lumina este și mai sensibilă, se deplasează cu o și mai mare viteză decât apa și aerul, poate parcurge în spațiu, într-o secundă, distanțe inimaginabile. Dacă lumina are o atât de mare mobilitate, putând parcurge spații imense într-o durată de timp absolut neglijabilă, cum ar trebui să fie spiritul creat, cât de ușor și de rapid și, în sfârșit, cum trebuie să fie spiritul cel necreat, Duhul Sfânt, Domnul Însuși? Poate fi oare comensurabil?

Dacă lumina se răspândește cu o iuteală uluitoare, cât de repede trebuie să se răspândească în spiritele raționale create Lumina cea necreată, Izvorul oricărei lumini și a toată făptura. În sfârșit, cum cuprinde ea – Lumina cea atotfăcătoare – toate făpturile Sale, noianul de lumi? Slavă Ție, Lumină nematerială, necreată, care luminează pe tot omul care vine în lume (Ioan 1, 9)!

✱ **M**ajoritatea oamenilor poartă de bunăvoie în inimă o povară satanică, dar s-au obișnuit într-atât cu ea, încât de cele mai multe ori n-o simt și chiar și-o sporesc, fără să-și dea seama. De altfel, vrăjmașul cel rău le înzecește acea povară și atunci cei ce o poartă încep să fie cuprinși de o teribilă deprimare, de spaimă, cârtesc, iau în deșert numele lui Dumnezeu. Cele mai obișnuite mijloace prin care oamenii veacului acesta își alungă „aleanul” sunt petrecerile, jocul de cărți, dansurile, teatrul. Dar, după ce recurg la aceste mijloace, plictisul și lăncezeala inimii sporesc. Dacă oamenii aceștia au norocul să se îndrepte spre Dumnezeu, inima li se despovărează, încep să-și dea seama limpede cât de apăsată le era ea mai înainte, cât de mare era greutatea care o strivea, deși de cele mai multe ori ei nu-și dădeau seama. Cât de mulți sunt oamenii care *L-au părăsit* pe Dumnezeu, s-au îndepărtat de „izvorul apei celei vii” (...) și „și-au săpat fântâni sparte, care nu pot ține apa” (Ieremia 2, 13)? Foarte multe asemenea fântâni sparte se întâlnesc la oameni, aproape câte una de fiecare. Fântânile sparte sunt inimile noastre, patimile noastre.

Când descoperi la aproapele tău neajunsuri și patimi, roagă-te pentru el. Roagă-te pentru toți, chiar și pentru vrăjmașii tăi. Dacă vezi că fratele tău e trufaș și îndărătnic, că te tratează cu dispreț pe tine și pe alții, roagă-te pentru el, să-i lumineze Dumnezeu mintea și să-i încălzească inima cu văpaia harului său. Spune așa: „Doamne, învață-l pe robul Tău, cel căzut în diavolească trufie, blândețea și smerenia, scoate din inima lui întunericul, povara mândriei drăcești”. Dacă vezi un om pornit spre răutate, roagă-te astfel: „Doamne, întoarce spre bunătate cu harul Tău pe acest rob al Tău”. Dacă este iubitor de arginți și lacom, spune: „Doamne, comoara noastră nestricăcioasă, bogăția noastră cea nesfârșită! Fă ca robul Tău acesta, creat după chipul și asemănarea Ta, să cunoască cât de amăgitoare este bogăția și că zădărniciile lumii sunt umbră și vis. Căci zilele omului sunt ca iarba sau ca firul de păianjen și Tu singur ești bogăția, pacea și bucuria noastră”. Când vezi un om invidios, roagă-te: „Doamne, luminează mintea și inima robului Tău acesta întru cunoașterea marilor, nenumăratelor și nepătrunselor Tale daruri, pe care le-a primit din dărnicia Ta nesecată. Orbit fiind de patima sa, a uitat de Tine și de bogatele Tale daruri, socotind-se pe sine sărac și uitându-se cu gând pizmaș la bunătățile pe care le-ai dat robilor Tăi; o, negrăitul nostru Binefăcător, Cel ce tuturor cu prisosință dăruiești, uneori nu după me-

ritul fiecăruia, dar întotdeauna după voia Ta; ridică mult milostive Stăpâne vâul diavolului de pe ochii inimii robului Tău și dă-i Lui zdrobire de inimă, lacrimi de pocăință și de mulțumire, ca să nu se bucure pentru el diavolul, cel ce l-a supus voii sale și să nu-l mai poată smulge din mâinile Tale“. Când vezi un om beat, spune în inima ta: „Doamne, caută cu milostivire la robul Tău, cel ispitit de poftele pântecelui și de desfătărilor trupești, fă-l să înțeleagă dulceața înfrânării și postului, a roadelor duhovnicești care vin de la ele“. Când vezi pe unul împătimit de lăcomia mâncării și care își află în ea fericirea, spune: „Doamne, Tu, Care ești dulcea noastră hrană, Care nu se sfârșește nicicând și care ține de foame spre viață veșnică, curăță pe robul Tău acesta de întinărirea lăcomiei, cea care pe toate le supune cărnii și care îndepărtează de Duhul Tău, dă-i lui să cunoască dulceața hranei Tale celei dătătoare-de-viață – Trupul și Sângele Tău, precum și cuvântul Tău cel sfânt, viu și lucrător“. În acest chip sau în altul roagă-te pentru toți păcătoșii și nu cuteza a disprețui pe nimeni din pricina păcatului său sau să-i porți gând de răzbunare. Fiindcă așa făcând, plăgile păcătoșilor mai tare se vor obrinti. Caută să îndrepti cu sfat, cu mustrare și cu pedeapsă care să slujească drept mijloc de stărpire a răului, sau de înfrânare a lui în limitele moderației.

Simțim lucrând în inimă două forțe potrivnice, dintre care una se opune cu înverșunare celeilalte și care, atunci când pătrunde în inimă, silnic sau prin vicleșug, aduce primejdie de moarte. Cealaltă, pe care înțelepciunea o face să se simtă batjocorită de orice întinărirea, se îndepărtează în liniște când inima este atinsă de cea mai mică necurăție. Una ucide, cealaltă aduce desfătare vieții și bucurie inimii. Prezența acestor două forțe în mine mă poate lesne convinge că există, neîndoielnic, diavolul, întotdeauna ucigător de oameni, și Hristos, dintotdeauna Dătătorul de viață și Mântuitorul nostru. Unul este întuneric și moarte, Altul luminează și viață. De aceea, iubitorule de Dumnezeu, dacă ți se întâmplă vreodată să-ți descoperi în minte și în inimă întuneric absolut, mahnire, urât, strâmtorare și necredință, unite într-o putere care se împotrivesc cu tărie credinței în Dumnezeu, să știi că a intrat în tine o forță diavolească, potrivnică lui Hristos. Ea este întunecată și ucigătoare, se strecoară în inimă prin vreun păcat al aceleia și de cele mai multe ori ne împiedică să-L chemăm pe Hristos, să-i chemăm pe sfinți, ascunzându-ni-i în bezna necredinței. De ce face așa? Pentru ca să ne tortureze sufletul, fiindcă diavolul știe că credința ne scapă de uneltirile lui. Dar prin aceasta ne și oferă dovada existenței celeilalte forțe puternice, care îi stă împotrivă, cea a lui Hristos Dumnezeu, de la care diavolul caută să ne abată prin ticăloșia necredinței, forță care, prin credința noastră, poate să biruie puterea celui rău și să o țină „la păstrare, sub întuneric, în lanțuri veșnice, spre judecata zilei celei mari“ (Iuda 1, 6). De aceea trebuie să ne străduim din răs-

puteri și cu credință să-L chemăm pe Hristos – Mântuitorul. Se cuvine ca fiecare creștin să-și facă obicei din a veni grabnic înaintea lui Dumnezeu, cu rugăciuni de cerere, pentru toate (asemenea unui neputincios la Izvorul a toată puterea și a tot binele). „Întru toate prin închinăciune și prin rugă cu mulțumire, cererile voastre să fie arătate lui Dumnezeu“ (Filipeni 4, 6). „Dați mulțumire pentru toate“ (1 Tesaloniceni 5, 18). Dați slavă precum îngerii care strigă „Aliluia“.

Cel mai mare dar al lui Dumnezeu, de care avem cel mai mult nevoie și pe care ne învrednicim a-l primi des de la Dumnezeu, prin rugăciunile noastre, este pacea inimii, după cum cuvântează Mântuitorul: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi“ (Matei 11, 28). Iar atunci când dobândiți pacea, bucurați-vă, socotiți-vă bogați, îndestulați cu de toate.

Să nu uite nimeni că este al lui Dumnezeu cu sufletul și cu trupul, că se depinde de Acela în toate clipele vieții și în toate cerințele sufletului și trupului. De aceea să se îndrepte către Dumnezeu ori de câte ori sufletul și trupul simt o anumită nevoie, când existența trupească sau sufletească îi este stânjenită în vreun fel, când îl doboară deznădejdea (bolile sufletului) sau patimile (bolile trupului), când îl amenință nestatornicia stihilor (focul, apa, aerul, furtunile), când pune început vreunui lucru. Să-și aducă aminte atunci de unicul Demiurg, Care a făcut totul din neființă și Care a dat făpturilor Sale puteri de tot felul, pentru a face multe și felurite treburi.

Orice ideal, orice gând pozitiv presupune existența în noi a unui principiu pozitiv, unul care să se identifice cu o sfântă convingere a sufletului nostru. Aceasta, de bună seamă, fiindcă în străfundul ființei noastre par a fi ascunse toate formele de manifestare ale binelui, pe care ne străduim să le readucem în inimă ca pe unele care au aparținut cândva acesteia. Cât adevăr cuprind cuvintele Apostolului: „Ce ai pe care să nu-l fi primit? (orice gând bun, toate darurile naturale), iar dacă l-ai primit, de ce te fălești, ca și cum nu l-ai fi primit? (1 Corinteni 4, 7).

Observăm în noi înșine cum luptă credința cu necredința, forța binelui cu forța răului, iar în lume duhul Bisericii cu duhul lumii. În lume veți distinge, în ordinea spiritului, două poziții opuse: una a luminii, cealaltă a întunericului, una a binelui, alta a răului, una a religiozității, duhovniciei, alta a necredinței și secularismului. De unde se trage aceasta? Din lupta celor două puteri opuse: puterea lui Dumnezeu și puterea diavolului. Dumnezeu lucrează în aceia dintre fiii Săi care Îi arată ascultare; diavolul, în fiii neascultării („Duhul care lucrează în fiii neascultării“, cf. Efeseni 2, 2). Și eu simt în mine adesea lupta dintre cele două tendințe opuse. Uneori,

când încep să mă rog, puterea cea rea mă apasă chinuitor, îmi împovărează inima, ca să nu mă pot înălța cu ea către Dumnezeu.

Cu cât sunt mai sigure și mai solide mijloacele care mă leagă de Dumnezeu (rugăciunea și pocăința), cu atât mai aprig se înverșunează împotriva lor, folosindu-se de tertipuri distrugătoare, vrăjmașul lui Dumnezeu și al nostru. Nimic nu lasă să-i treacă nefolositor: nici lenea noastră trupească, nici slăbiciunea sufletului, atracția acestuia către bunuri și preocupări pământești, nici îndoiala, căreia îi cădem victimă toți, puțină credință sau necredință, gândurile spurcate, viclene sau hulitoare, apăsarea sufletească, întunecarea minții, toate sunt îndreptate împotriva celor neatenți la uneltirile vrăjmașului, pentru a face să ne poticnim pe drumul rugăciunii, când urcăm pe scara care ne duce la Dumnezeu. De aceea sunt atât de puțini rugătorii sinceri, râvnitori, de aceea sunt atât de rari cei ce țin post pentru a se pregăti pentru spovedanie și împărtășanie. Poate că n-ar posti nici jumătate dintre cei ce postesc astăzi la noi dacă legile statului (de atunci – n.tr.) nu i-ar obliga pe toți să se spovedească și să se împărtășească o dată pe an. Toți cunoaștem aceasta din experiență.

Sufletul nostru, cel în care ne stă puterea, rămâne nevăzut. Și „sufletul“ animalelor este invizibil. Există și în plante un suflu dătător de viață care rămâne imperceptibil ochiului. Existența și mișcarea întregii lumi materiale sunt date de o forță nevăzută („legile naturii“). În locașurile cele din înalțuri există forțe cerești pure, străine de orice materialitate. Tot ce ființează în cer și pe pământ, în cele înalte și în cele de jos, ține de o forță atotputernică, una care produce energie în cer și pe pământ. Să laude puterile toate Puterea Unică, cea în trei Persoane, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh! Iar fiii pământului să o preaslăvească, știind că în ea lucrează îndeosebi puterea iubirii, cea care împarte pretutindeni viață și fericire.

Multă vreme nu mi-am dat seama destul de limpede ce mare nevoie are sufletul să primească tărie de la Duhul Sfânt. Acum Multmilostivul m-a făcut să cunosc valoarea acesteia. Fiecare moment al existenței noastre cere ajutorul Duhului Sfânt; nu ne putem lipsi de el, așa cum nu ne putem lipsi de respirație. Ne trebuie când ne rugăm, ne trebuie toată viața. Fără întărire de la Duhul Sfânt, sufletul nostru ar aluneca mereu spre tot răul, deci spre moarte duhovnicească. Ar slăbi mereu, s-ar arăta cu totul neputincios când răul ar căuta să intre în inimă, nu ar mai putea face binele. Fără întărire de la Duhul Sfânt simți cum răul îți ia în stăpânire inima, amenințând-o în fiecare clipă să dispară în bezna fărădelegii. Fiind supusă unor asemenea încercări, se cuvine ca inima să stea pe o temelie de piatră rezistentă. Aceasta este Duhul Sfânt. El ne dă tărie, iar când ne rugăm ne întărește credința și nădejdea că vom obține ceea ce cerem. El ne înflăcărează sufletul cu iubire de

Dumnezeu; El ne aduce în suflet gânduri sfinte, care ne întăresc mintea și inima. Dacă omul depune o muncă oarecare, El îi sădește în inimă conștiința importanței și necesității acelei munci și-i dă răbdare neclintită, prin care să îndeparteze de la sine toate greutățile. El inspiră omului, în raporturile sale cu semenii, de orice condiție și de orice sex, respectul față de persoana umană, oricare ar fi ea, ca una ce a fost creată după chipul lui Dumnezeu și răscum-părată cu sângele lui Hristos Domnul. El ferește inima și atenția omului de atracția pe care o pot exercita uneori asupra sa o ținută a corpului și o îmbră-căminte necuviincioasă, de la orice vulgaritate în vorbire și comportament. Duhul Sfânt ne unește pe toți în iubire, ca fii ai Părintelui Ceresc, și ne învață să ne rugăm întru Iisus Hristos: „Tatăl nostru, Care ești în ceruri“.

Închipuiți-vă că vedeți lumina cea nepătrunsă, din care a purces lumi-na soarelui, a lunii, a stelelor; că vedeți acea Dragoste nemărginită, cea care L-a trimis în lume pe Fiul Său Unul-Născut, „ca să mântuiască prin El lumea“ (Ioan 3, 17) de chinurile veșnice, că vedeți Frumusețea cea dintru început, din Care odrăslește toată frumusețea și diversitatea lumii: diversi-tatea și frumusețea vegetației, a mineralelor, cetaceelor, peștilor, păsărilor, animalelor, toată frumusețea oamenilor. Închipuiți-vă că Îl vedeți pe Crea-torul cerului și pământului, Care este tot numai iubire, strălucind de lumina nepătrunsă a desăvârșirilor Sale. Ce veți simți atunci? Fiindcă credința creș-tină ne pregătește pe toți pentru o asemenea viziune. Luați aminte la lumea vegetală; ce deslușim limpede în ea? 1) Că în structura tuturor plantelor se vădește o inteligență de supremă înțelepciune; 2) o forță care susține și revi-gorează viața și care face ca toate părțile componente ale plantei să se afle într-o relație organică; 3) puterea absolută a infinitei Înțelepciuni care face să se transforme de la sine materia amorfă, supunând-o, firesc, nemărginitelor Sale planuri și scopuri. „Că m-ai veselit, Doamne, între făpturile Tale“ (Psal-mul 91, 4). „Minunată este știința Ta, mai presus de mine“ (Psalmul 138, 6).

Așa cum obiectele de pe pământ situate la o distanță mai mare nu pot fi văzute de departe, oricât de mari ar fi ele, dacă nu se reflectă în ele soarele și devin vizibile numai când se întâmplă aceasta, chiar și în cazul celor ceva mai mici, la fel se întâmplă și cu oamenii. Cei în care nu-și află oglindire, în toate desăvârșirile Sale, Dumnezeu, Soarele Dreptății, nu pot fi observați decât de la mică distanță și de către foarte puțină lume. Când se re-reflectă în ei Soarele Dreptății, devin vizibili tuturor, de departe. Acești oameni (sfintii), din orice loc și din orice timp, se bucură de obștească laudă, unii dintre ei strălucind ca soarele, alții ca luna, alții ca stelele.

Privind făpturile pe care le-a creat Dumnezeu, nesfârșita lor multitu-dine, mă văd pe mine ridicat deasupra tuturor, prin chip și asemă-nare cu Dumnezeu, prin rațiune și prin libertate, prin capacitatea de a percepe

cu mintea toată creația și de a mă amuna de chipul cum se vădește în ea mâna Creatorului preînțelept și atotbun. Cu câtă evlavie se cuvine să stau înaintea Creatorului meu? Și câtă cinstire trebuie să dau celor ce m-au adus la viață, tatăl și mama mea? Ei mi-au dat ființă în timp, pentru timp și pentru eternitate. M-au adus, prin voința lui Dumnezeu, în pântecele maicii mele și în frumusețea fără seamăn a lumii, pentru ca, la vremea rânduită, Creatorul să mă ducă în frumusețea cerească, cea fără de seamăn.

Statul sau societatea, oricare ar fi ea, este întocmai ca un trup însuflețit. Ca și într-un trup, toate mădularele în ansamblu și fiecare în parte sunt așezate de Dumnezeu la locul ce li se cuvine și în corpul unei societăți. Dumnezeu așază pe fiecare la locul cuvenit, cu toate că și preocupările fiecăruia determină locul ocupat în societate.

Observăm cu toții că lumina se revarsa asupra pământului din cer, fiindcă soarele, luna, stelele dau lumină din sistemul solar. Aceasta învederează că și lumina cea rațională, necreată, Dumnezeu, sălășluiește cu deosebire în cer, de la Acela venind toată lumina, și cea materială, și cea spirituală, lumina minții și a inimii. „Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume” (Ioan 1, 9). „Dumnezeu este iubire” (1 Ioan 4, 16). Gândurile, simțămintele, impulsurile inimii care tind să spulbere iubirea și să cultive ura vin de la diavolul. Scrie-ți aceasta în inimă și caută să păstrezi cu orice preț dragostea. *Căutați dragostea* (1 Corinteni 14, 1)! Ține minte: fă tot ceea ce se împotrivesc omului trupesc, vechi, păcătos; pune-te toată viața de-a curmezișul faptelor rele. Acesta să-ți fie scopul vieții și, o dată cu el, dobândirea slavei întru Hristos. „Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul, împreună cu patimile și cu poftele” (Galateni 5, 24). Înscrie-ți în inimă și următorul adevăr: un singur lucru este vrednic de ura noastră: păcatul sau viciul. Față de oameni să ai numai iubire. Porunca Împăratului ceresc sună limpede: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși” (Matei 22, 39).

Dacă atunci când te rogi inima îți este cuprinsă de descurajare și tristețe, să știi că aceasta vine de la diavolul, care, văzându-te că te rogi, încearcă cu orice chip să te facă să te poticnești. Ține-te tare, bărbătește, cu gândul la Dumnezeu, îndepărtează de la tine aceste stări ucigătoare. Ia seama: când diavolul nu reușește să te facă hulitor de Dumnezeu cu mintea, caută de cele mai multe ori să te facă hulitor cu inima. Cum adică poate fi hulit Atotputernicul Dumnezeu cu inima? Prin îndoială, necredință, descurajare, făcându-te să nu rabzi pedepsele pe care ți le trimite, să cârtești. Toate acestea sunt patimi. Făcându-te neîncrezător în dreptatea și bunătatea lui Dumnezeu, vrăjmașul te face să hulești dreptatea, bunătatea și atotputernicia Lui. Prin descurajare, hulești mai cu seamă bunătatea lui Dumnezeu. Prin dezlănțuirea patimilor sale, omul hulește pronia dumnezeiască atotbună și adevărul dumnezeiesc.

Un adevăr pe care caută să-l înscrii în minte și în inimă. Nevăzutul joacă primul rol pretutindeni în lume, în toate ființele. Când nevăzutul părăsește ființa, aceasta nu mai există, moare, întrucât, atunci când a rămas doar partea vizibilă, fără cea invizibilă, aceea nu mai înseamnă decât un pumn de țărână. Eu și toți oamenii trăim grație unui principiu nevăzut.

Oamenilor care se cufundă în bezna necunoașterii lui Dumnezeu, a necunoașterii de sine, a necunoașterii vrăjmașilor mântuirii lor le poate fi lesne prădată casa sufletului, zestrea ei de cuget.

Când i se spune omului lăuntric: „Deșteaptă-te cel ce dormi și te scoală din morți“ (Efeseni 5, 14), se înțelege prin aceasta somnul sufletului, mult asemănător somnului trupesc. Ca și atunci când cântăm: „Suflete al meu, scoală, pentru ce dormi?“ se înțelege chiar somnul sufletului, aici nu mai vorbim la figurat. Când trupul doarme, intri într-o anumită inerție și insensibilitate. Tot așa și sufletul, atunci când este cufundat în somnul păcatului, devine inert, fără pic de vlagă și total insensibil față de credință, nădejde și dragoste. Spune-i, de pildă, că Fiul lui Dumnezeu a coborât pe pământ pentru tine și S-a făcut om pentru a te izbăvi de moartea veșnică, explică-i învățătura Sa mântuitoare, vorbește-i de minunile și patimile Sale, de moartea pe cruce, de înviere și de înălțarea Sa la cer, despre a doua venire; va rămâne cu totul opac, nu va simți binefacerile lui Dumnezeu, va continua să doarmă, nepăsător față de credință, nădejde, dragoste. Nu-i va păsa nici de Dreptul Judecător, nici de chinurile care îl așteaptă în viața viitoare, nici de viermii neadormiți, nici de focul cel veșnic. Doarme, nu aude, nu simte! Este interesant de observat că și somnul trupesc începe cu ațipirea inimii. Omul, când doarme, ține ochii închiși, nu vede, urechile nu aud. Sufletul cufundat în somnul păcatului așijderea. Dar sufletul trebuie să-și țină ochii mereu deschiși – ochii inimii – chiar și în timpul somnului: „de dormit, dormeam, dar inima îmi veghea“ (Cântarea Cântărilor 5, 2).

Nu puteți să nu observați că toată puterea vă stă în inimă. O „inimă ușoară“ dă omului senzația de bine. Când îi este „greu la inimă“, se simte rău de tot. O „inimă ușoară“ poate fi „obținută“ însă numai prin credință și mai cu seamă în Biserică, locul prin excelență al credinței. Aici îl simțim pe Dumnezeu, prin harul curățitor pe care ni-l coboară în inimi și prin *jugul ușor* pe care ni-l așază pe umeri. Iată marele secret, pe care ar trebui să-l cunoască toți. Cu inimă ușoară, omul poate să alerge, să joace. De aceea David „sălta jucând înaintea chivotului“ (cf. Paralipomena 13, 8).

Când ești vorbit de rău și când defăimările te tulbură și fac să ți se strângă inima, înseamnă că ești stăpânit de mândrie și că trebuie, fără a mai sta pe gânduri, să calci peste ea, să ți-o scoți din inimă. Împunsăturile rău-

voitoare să nu te scoată din fire, nu ține ură față de cei ce te urăsc sau te defăimează, iubește-i ca pe niște doctori pe care ți i-a trimis Dumnezeu ca să te înțeleptească și să te învețe smerenia; roagă-te pentru ei lui Dumnezeu; „Bine-cuvântați pe cei ce vă blestemă“ (Matei 5, 44). Spune-ți: ei nu mă vorbesc de rău pe mine, ci patima mea; nu lovesc în mine, ci în șarpele care și-a făcut cuib în inima mea și care o face să mă doară atunci când sunt vorbit de rău. Mă mângâi cu gândul că oameni buni îl vor scoate de-acolo cu vorbele lor usturătoare și astfel inima n-o să mă mai doară. Mulțumește lui Dumnezeu pentru defăimările care îți vin din afară. Celor ce le rabdă aici nu i se vor pune în seamă în veacul viitor. „Fărădelegea sa a fost ispășită“ (Isaia 40, 2). „Doamne, revarsă pacea peste noi, căci toate lucrurile noastre pentru noi le-ai făcut“ (Isaia 26, 12).

Când te rogi de iertarea păcatelor, întărește-te în credință, pune-ți nădejdea în milosârdia lui Dumnezeu, Care este gata oricând să ne ierte păcatele dacă ne rugăm cu sinceritate; ferește-ți inima să nu cadă în deznădejde și în deprimare și să verși din această pricina lacrimi silite. Ce sunt păcatele tale, oricare ar fi ele, înaintea milosârdiei lui Dumnezeu? Dacă te vei căi cu sinceritate, ierta-ți-se-vor toate. Deseori se întâmplă ca omul să se roage fără a nutri în inimă speranța că îi vor fi iertate păcatele, considerându-și-le oarecum mai prejos de milosârdia lui Dumnezeu. De aceea nici nu primește iertare, deși varsă lacrimi silite, și se îndepărtează de Domnul cel darnic cu tristețe și strângere de inimă, așa cum și merită. „Toate câte cereți rugându-vă, să credeți că le-ați primit și le veți avea“ (Marcu 11, 24). Neîncrederea față de ceea ce ai putea primi de la Dumnezeu atunci când I-ai cerut este blasfemie înaintea lui Dumnezeu.

Atunci când pui la îndoială ceea ce este adevărat și sfânt, mintea ți se întunecă, inima neîncrezătoare ți se strânge și se umple de spaimă. O credință sinceră și neclintită aduce însă bucurie, liniște, te face să te desfășori în tot largul în viață, iar mintea ți se luminează, devenind departe văzătoare. Oare aceasta nu arată cât se poate de clar că adevărul triumfă asupra inimii zdruncinate de necredință? Nu demonstrează cum se poate înșela inima? Atunci când suferă, punând la îndoială adevărul și sfîntenia, inima scoate la iveală faptul că nu crede în adevăr și sfîntenie. Când pune la îndoială adevărul, inima moare de la sine, vrând să spulbere prin scepticism ceea ce nu poate fi spulberat. O inimă deschisă, animată de neclintită și curată convingere, întărește adevărul de credință, obiectul credinței fiind și cel ce transmite energie inimii, o regenerează și o fortifică. Atunci când este îmbolnăvită de păcat, inima nu poate deveni o păstrătoare validă a vieții, fiindcă păcatul înseamnă moarte, nu viață. Atunci plenitudinea vieții se află în afara noastră. Dar în măsura în care ni se transmite viață spirituală nevăzută, după cât de mare este credința noastră, devenim și noi în chip nevă-

zut parte din viața (existența) lui Dumnezeu. Calea pe care ne vine această viață este credința vie, sinceră în Dumnezeu. Dacă este lipsită de credință, este firesc ca inima să se simtă strâmtorată, tristă, asemenea unei vieți frustrate și chircite. Dar credința trebuie să implice și un acord între activitatea noastră spirituală și obiectul credinței, ca pe o condiție esențialmente morală.

„Căci dorința cărnii este moarte, dar dorința Duhului este viață și pace“ (Romani 8, 6). Ar putea exista cineva care să nu fie de acord cu cuvintele Apostolului? Dorința cărnii este într-adevăr moarte. Apropie-te, omule iubitor de arginți și de avuție, invidios, egoist, trufaș, dornic de onoruri, lasă-ne să te privim, să-ți vedem faptele! Dezvăluie-ne, dacă vrei, gândurile inimii! Ne vom convinge, din exemplul tău, că „dorința cărnii“ este moarte. Viața pe care o duci nu este viață adevărată, ești mort cu duhul, în libertate aflându-te ești captiv înlăuntrul tău; având minte ești fără de minte, fiindcă „lumina care este în tine este întuneric“ (Matei 6, 23). Dumnezeu ți-a dat inimă capabilă să se desfăteze cu simțămintele adevărului, sfințeniei, binelui și frumosului; tu însă, prin dorința cărnii, ai strivit în ea sentimentele și pornirile nobile; ești ca și mort, „nu ai viață în tine“ (Ioan 6, 53). Dar dorința Duhului este viață și pace. Tot creștinul care își trăiește viața cu credință, care își înfrânează patimile și căruia îi stă gândul la „câte sunt adevărate, câte sunt de cinste, câte sunt curate, câte sunt vrednice de iubit, câte sunt cu nume bun“, la „orice virtute și la orice laudă“ (cf. Filipeni 4, 8), să vină la noi și să ne spună ce simte în suflet „dorind cele ale Duhului“. Eu – va spune acela – simt în inimă mereu „pace și bucurie în Duhul Sfânt“ (Romani 14, 17). Îmi simt inima largă, simt viață prisositoare, disprețuiesc tot ce ține de dorința cărnii, mă minunez cum se face că are atâta putere asupra omului trupesc, mă îndeletnicesc neîncetat cu contemplarea bunătăților cerești, duhovnicești, nevăzute, pregătite celor ce-L iubesc pe Dumnezeu.

Pe mulți dintre noi ne duce – vai! – în ispită darul libertății, care i-a fost dat de Dumnezeu omului, posibilitatea de a alege între bine și rău, iar după căderea noastră în păcat, înclinarea mai mult spre rău decât spre bine. Creatorului I se găsește chiar și o vină: oare de ce nu ne va fi creat Dumnezeu astfel încât să nu facem răul și să nu cădem în el? Alții atribuie vătămarea omului prin păcat naturii imperfecte a omului. În acest caz, se face abstracție de Dumnezeu, întreg universul, cu tot ce se întâmplă și se află în el, fiind considerat ca o realitate impersonală, dependentă, neliberă, din care ar face parte și omul. Iată unde vă poate duce îndepărtarea de Biserică, în ce ignoranță crasă ați căzut, firoșcoșilor! Nu cunoașteți ceea ce știu pe de rost și copiii; Îl faceți „vinovat“ pe Creator. Dar cu ce este El vinovat că voi, neascultându-I glasul, dedându-vă la rele și făcându-vă nerecunoscători, ați folosit în sens negativ supremul dar al bunătății, înțelepciunii și atotputerniciei Sale, care este liberta-

tea rațională, ea însăși calitate inseparabilă a Chipului lui Dumnezeu? Tocmai de aceea, nu s-ar cuveni, oare, cu atât mai vârtos să-i recunoașteți bunătatea de a ne fi oferit acest dar, neținând seamă de ingratitudea celor ce l-au primit, pentru ca bunătatea Sa să strălucească mai puternic decât soarele? Și nu și-a învederat Dumnezeu în fapt nemăsurata-I iubire și infinita-I înțelepciune atunci când, după ce ne-a dăruit libertatea și după ce am căzut în păcat, îndepărtându-ne de El și fiind amenințați de moartea duhovnicească, L-a trimis în lume pe Fiul Său, Unul-Născut, Cel de o ființă cu Sine, ca să ia „asemănarea chipului omului celui stricăcios” (Romani 1, 23), dându-L pe Acela pătimirii și morții pentru noi? După toate acestea, cine ar mai cuteza să-L „învinuiască” pe Creator că ne-a dăruit libertatea? „Dumnezeu se vădește întru adevărul Său, pe când tot omul întru minciună” (Romani 3, 4). Mântuiește-te singur, luptă, învinge, dar nu cugeta la cele ce nu se cuvin cugetate și nu zice despre Creator că nu este bun și înțelept. Nu-L huli pe Atoțbunul Dumnezeu.

De-a lungul întregii noastre vieți ni se înfruntă în trup două principii: al vieții și al morții, al binelui și al răului, al sănătății și al bolii. Principiul morții luptă vreme îndelungată cu principiul vieții (vitalității), prevalând în cele din urmă asupra principiului vieții. Fiindcă trupul nostru, stricăcios și robit răului, nu are de la sine principiul vieții, acesta fiindu-i dat de suflet, cel care, prin păcat, conține el însuși într-o măsură apreciabilă principiul morții, fiind prea slab ca să se opună singur acestuia. Afară de aceasta, omul lăuntric se înnoiește pe măsură ce se degradează omul cel din afară. Un duh viguros, mereu lucrător, ajunge până la urmă, prin propriile eforturi, să surpe trupul cel slab și stricăcios. În afară de aceasta, bolile trupului ereditare ajung să se agraveze cu timpul, distrugând și ele organismul omului. Astfel, viața omului pe pământ nu este decât o moarte treptată, de fiecare zi. Dar patimile? Cât de mult ne ruinează și ele sănătatea? Dar necumpătarea, folosirea nechipzuită a hranei, băuturii, somnului, distracțiilor? Cât de mult subrezesc și acestea trupul! Așadar, dacă trupul ni se distruge mereu și se îndreaptă în mod evident spre sfârșit, să-l disprețuim ca pe ceva trecător și să ne apropiem oricât de mult și cu cea mai mare tărie de sufletul nepieritor. Trupul este un prieten infidel și vremelnic.

Avem un barometru care nu greșește și care arată cum urcă și coboară nivelul vieții noastre duhovnicești. Acesta este inima. Am putea-o numi și busolă, după care ne călăuzim când navigăm pe marea vieții. Ea ne arată încotro mergem: spre Răsăritul cel duhovnicesc, Care este Hristos, sau spre apus, adică spre întunecata împărăție a morții, cea a diavolului. Caută cu luare-aminte la această busolă, să nu te înșele; să-ți arate calea cea dreaptă. „Dacă inima noastră nu ne osândește, avem îndrăznire către Dumnezeu” (1 Ioan 3, 21), adică ne îndreptăm spre Răsărit.

Arată ca niște credincioși puternici, dar inima lor doarme și n-au habar ce le zice gura

Ce va iubi omul, încotro se va îndrepta, aceea va găsi. Va iubi cele pământești, pe acelea le va găsi și ele i se vor așeza în inimă și îi vor transmite aceluia natura lor pământească, legându-se de ea. Va iubi cele cerești, pe acelea le va găsi, îi vor intra în inimă și o vor face să bată viguros pentru viață. Inima nu trebuie să se lege de cele pământești, fiindcă acestea, când nu sunt folosite cu măsură și când dau în patimi, sunt ale duhului răului, potrivnicul cel mai înverșunat al lui Dumnezeu.

Când Dumnezeu se va afla în toate gândurile, dorințele, intențiile, cuvintele și faptele omului, atunci înseamnă că va veni în om împărăția lui Dumnezeu. Omul îl va vedea în toate pe Dumnezeu, în lumea ideilor, în lumea faptelor, în lumea materială. I se va descoperi omului atunci, în chipul cel mai limpede, omniprezența lui Dumnezeu și cea mai curată frică de Dumnezeu își va găsi sălaș în inima lui. În fiecare clipă va căuta să placă Domnului și tot în fiecare clipă se va teme să nu greșească cu nimic înaintea Domnului – Cel ce va sta de-a dreapta lui (v. Psalmul 15, 8). *Vie împărăția Ta!*

Pune-te mai des la încercare, omule. Caută să vezi încotro ți se îndreaptă ochii inimii: spre Dumnezeu, spre veacul ce va să vină, spre seninele, fericitele, purtătoare de lumină puteri cerești și spre sfinții care sălășluiesc în ceruri sau spre lume, spre bunurile pământești: mâncare, băutură, îmbrăcăminte, casă, spre oamenii păcătoși și spre zadarnicele lor îndeletniciri? O, dacă ochii noștri s-ar îndrepta mereu spre Dumnezeu! Fiindcă noi ne ridicăm ochii spre Dumnezeu numai când ne împresoară necazurile și nevoile; când nu ducem lipsă de nimic privirile noastre se îndreaptă spre lume și spre lucrurile ei zadarnice. Vei spune: ce m-ar putea face să stau mereu cu ochii inimii spre Dumnezeu? Adânca pace și liniștea inimii, lumina minții tale, sfânta râvnă a voinței tale și izbăvirea de toate cursele vrăjmașului. „Ochii mei sunt pururea către Dumnezeu” – spunea David Proorocul și arăta și de ce: „El va scoate din laț picioarele mele” (Psalmul 24, 16). Dumnezeu va grăi pace peste poporul Său „și peste cei ce își întorc inima spre Dânsul” (Psalmul 24, 8-9).

Când ai îndoieli dacă un anumit eveniment sau o anumită persoană despre care se vorbește în Sfânta Scriptură au existat cu adevărat, adu-ți aminte că, după cuvântul Apostolului, „toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu” (2 Timotei 3, 16). Aceasta înseamnă că tot ce scrie în ea este adevărat, nu există în ea persoane închipuite, fabule sau povești: deși există parabole, istorisirea nu se face la persoana întâi. Cuvântul lui Dumnezeu

alcătuiește un singur adevăr, integral, nedespărțit, iar dacă tu crezi că o singură relatare, un singur cuvânt sau o singură zicere sunt neadevărate, greșești față de adevărul întregii Sfinte Scripturi. Iar adevărul ei primordial este Dumnezeu Însuși: „Eu sunt Adevărul“ (cf. Ioan 14, 6), spune Domnul; „Cuvântul Tău este adevărul“ (Ioan 17, 17), spune lui Dumnezeu-Tatăl Iisus Hristos. De aceea trebuie să consideri toată Sfânta Scriptură adevărată; ceea ce se spune în ea așa a și fost sau este.

Nu-ți lăsa inima pradă unor porniri sumbre și dușmănoase împotriva aproapelui tău, caută să ți le stăpânești și să ți le scoți din inimă cu puterea credinței și cu lumina minții sănătoase și vei avea liniște în suflet. „Eu intru nerăutate am umblat“ (Psalmul 25, 1). Asemenea porniri apar adeseori în străfundul inimii care nu s-a obișnuit să le stăpânească și cel ce le are va fi mereu mohorât, dus pe gânduri, greu se va suporta pe sine, greu îl vor suporta și alții. Atunci când îți vin, caută să-ți impui o altă stare sufletească, fii vesel, fă glume nevinovate și pornirile rele se vor risipi ca fumul. Cunosc din experiență.

Firea noastră vătămată de păcat își dă uneori în petec cu niște ciudățenii brutale: îi urâm pe cei ce ne fac binele, plătindu-le faptele bune cu răutate. O, cât de neprimitoare și avară ne este inima față de dragoste și față de milă și cât de egoistă! Vrăjmașul râde de noi în hohote, el fiind acela care vrea să nu se mai facă fapte bune. Dar iubirea noastră trebuie să fie cu atât mai mare cu cât celui căruia îi faci bine se arată mai nerecunoscător, știind că milostenia pe care o faci îți va fi ție chezășie a milostivirii pe care ți-o va da Dumnezeu.

Atunci când cerem Domnului, sau Preacuratei Sale Maici, sau îngerilor, sau sfinților, trebuie să avem și noi credința sutașului din Capernaum (Luca 7, 6 ș.u.). El era convins că așa cum îl ascultă pe el ostașii și nu ies din cuvântul lui, cu atât mai vârtos se va îndeplini cuvântul Domnului atotbun, adică cererea sa. Dacă niște făpturi cu o putere limitată au dus la îndeplinire ceea ce li s-a cerut, cum să nu poată îndeplini însuși Stăpânul nostru cel atotputernic cererile robilor Săi, ale celor ce aleargă la Dânsul cu credință și speranță? Și oare nu ne vor satisface cererile, dacă le vom face cu credință, nădejde și dragoste, și slujitorii Domnului, cei tari în fapte bune și în mijlociri înaintea lui Dumnezeu, Preacurata Maică a lui Dumnezeu, îngerii, sfinții? Cred și eu precum sutașul că, dacă voi cere cum se cuvine și ce se cuvine unui sfânt, îmi va da; sau „vino în ajutorul meu“, va veni, „fă aceasta“ și va face. Iată credința simplă și puternică pe care trebuie să o avem.

Orice gând sau idee falsă poartă în ea însăși dovada falsității sale, o dovadă din care putem înțelege cât de ucigătoare este ea pentru suflet; „Căci dorința cărnii este moarte“ (Romani 8, 6). În aceeași măsură

gândurile și ideile adevărate cuprind în ele dovada adevărului lor. Ea arată cât de întremătoare este acea idee pentru inimă. „Dorința Duhului este viață și pace“, spune Apostolul (Romani 8, 6).

Si prin sufletul Tău va trece sabie, ca să se descopere gândurile din „multe inimi“ (Luca 2, 35). Aceste cuvinte au fost spuse Maicii Domnului și s-au adeverit întocmai, dar se potrivesc și altora, oamenilor buni și evlavioși; și prin sufletul lor trece sabie, atunci când li se descoperă ce țin în inimă unii oameni din preajma lor. Cu alta cuvinte, Domnul ne scoate uneori în cale oameni care ascund multă răutate în inimile lor, dar pe care nu o arată, uneori aceasta ieșind singură la iveală, atunci când veninul dinlăuntru dă pe dinafară; când încep să vorbească, răul le curge din gură ca un torent murdar sau chiar ca un uriaș râu de necurătenii. Încep să facă fapte care întinează numele de om și abia atunci află lumea cum erau de fapt acești oameni, considerați mai înainte deștepți, instruiți, respectabili.

Vie împărăția Ta, adică împărăția vieții, fiindcă acum continuăm să trăim în împărăția morții, aflată în cea mai mare parte sub domnia stăpânului morții – diavolul. Cum ar putea veni în oameni împărăția Domnului încă din această viață? Prin pocăința cea din toată inima. „Pocățiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor“ (Matei 3, 21). Înceteze necredinciosul să mai dea sfaturile sale, părăsească iubitorul de arginți iubirea de arginți, înșelătorul – înșelăciunile, bețivul – beția, mâncăul – ghiftuiala, curvarul – curvia, trufașul – trufia, iubitorul de slavă deșartă – slava deșartă, pizmașul – pizma, lacomul – lăcomia, nerăbdătorul și grăbitul – nerăbdarea și graba și să învețe toți lucrarea iubirii creștine. Și mai cu seamă „Cei tari și puternici să poarte slăbiciunile celor neputincioși“ (Romani 15, 1).

Rugăciunea exterioară se face, de cele mai multe ori, pe seama rugăciunii celei dinlăuntru. Adică dacă mă rog cu gura sau citind, multe lucruri nu mi se așază în inimă, cad în duplicitate. Spun una cu gura și alta cu inima. Gura spune adevărul, iar starea inimii nu mi se acordă câtuși de puțin cu cuvintele rugăciunii. Dar atunci când mă rog, în sinea mea, cu inima, nu mai dau atenție cuvintelor pe care le spun, îmi adun inima în conținutul rugăciunii, în puterea ei, învățându-mi-o treptat să-și însușească adevărul, eu însumi intrând cu toată ființa în acea stare sufletească în care au fost scrise cuvintele rugăciunii. În felul acesta încep, câte puțin, să mă rog în duh și adevăr, după cuvântul Adevărului veșnic. „Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și adevăr“ (Ioan 4, 24). Când omul se roagă „pe dinafară“, cu glas tare, nu este în stare de cele mai multe ori să observe mișcările inimii, care sunt foarte repezi, astfel încât este constrâns să rămână doar la zicerea rugăciunii, adică la învelișul sonor al cuvintelor. În acest fel mulți citeți, citind cu grăbire, nu reușesc să treacă dincolo de o rugăciune cu totul

înșelătoare. Parcă se roagă doar buzele, arată ca niște credincioși cucernici, dar inima lor doarme și n-are habar ce zice gura. Aceasta se întâmplă din pricina grabei și a faptului că nu cugetă la ceea ce spun. Se cuvine să ne rugăm pentru ei, așa cum și ei se roagă pentru noi. Să ne rugăm pentru ca vorbele pe care le spun să le ajungă în inimă și să le-o încălzească. Ei se roagă pentru noi cu cuvintele Sfinților Părinți, să ne rugăm și noi pentru ei!

Păcătuim cu gândul, cu cuvântul, cu fapta. Pentru ca să ne facem icoane curate ale Sfintei Treimi, trebuie să ne străduim ca gândurile, cuvintele și faptele noastre să fie sfinte. În raport cu Dumnezeu, gândul corespunde Tatălui, cuvântul – Fiului, faptele – Duhului Sfânt, Care pe toate le împlinește. Creștinul nu trebuie să considere că păcatele cu gândul pot fi trecute cu vederea, fiindcă ceea ce ne poate face plăcuti lui Dumnezeu se cuprinde, după cum învață Sfântul Macarie Egipteanul, în gânduri (Gândurile) pun început la toate, din ele vin cuvintele și faptele. Cuvintele pot aduce har în sufletele ascultătorilor, sau pot rămâne deșarte sau slujind altora drept ispită, corupând gândurile și faptele acelor, faptele, cu atât mai mult, fiindcă cel mai cu spor lucrează asupra oamenilor exemplul, atrăgându-i să-l urmeze.

Domnul tău este iubire. Iubește-L și tu pe Dânsul și în persoana Sa pe toți oamenii, ca pe frați întru Hristos. Domnul tău este flacăra, nu fi rece la inimă, fii și tu flacăra de credință și dragoste. Domnul tău este Lumină; nu umbla în întuneric, nu fă nimic cu mintea întunecată, necugetând și neînțelegând, fără credință. Domnul tău este Dumnezeu milelor și al îndurărilor: fii și tu pentru semenii tăi izvor de milă și îndurare. De vei fi așa, te vei învrednici de mântuire și de slavă veșnică.

Cine citește rugăciunile în grabă, fără să le pătrundă cu inima și fără să participe, doborât de lene și de un trup care trage la somn, acela nu slujește lui Dumnezeu, ci propriului său trup, hulindu-L astfel pe Dumnezeu prin lipsă de considerație și printr-o inimă nepăsătoare față de rugăciune. „Bun este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și adevăr“ (Ioan 4, 24), adică fără fățarnicie. Oricât de leneș și de slăbănogit te-ai simți cu trupul, oricât te-ar trage el spre somn, stăpânește-te, nu-ți precupeți eforturile, nu te cruța pe tine în defavoarea lui Dumnezeu, stai drept înaintea Lui pentru ca darul pe care i-L aduci să fie desăvârșit: inima.

Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria. Ziua zilei spune cuvânt și noaptea nopții vestește (Psalmul 18, 1-2). Acest mesaj fără cuvinte, dar atât de grăitor, pe care ni-l transmit cerurile despre cum le-a creat Atotputernicul Dumnezeu a ajuns până la noi și el „vorbește“ și este înțeles în toate limbile. După ce Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat, vorbesc acum despre slava iubirii lui Dumnezeu pentru neamul

omenesc și despre slava creației, Evanghelia și Sfânta Biserică, vorbesc și ne învață prin glasul propovăduitorilor Evangheliei, al celor ce săvârșesc Sfințele Taine și rugăciuni – păstori duhovnicești, citeți, cântăreți –, prin dangă-tul clopotelor, ținând seama însă și de „predica“ pe care o „rostește“ cerul cu luminătorii săi. Propovăduirea prin viu glas este însă mai vie, mai pătrunzătoare, poate convinge mai bine. Tot pământul, întreaga lui viață, spune slava lui Dumnezeu.

Indiferent de treaba în care am putea fi prinși, acasă sau la serviciu, să nu uităm că puterea, lumina, izbânda ne vin toate de la Hristos și de la Sfânta Sa Cruce. De aceea să nu pregetăm a-L chema pe Domnul înainte de a începe orice lucru: Iisuse, ajută-mă! Iisuse, luminează-mă! Astfel ne va fi susținută și încălzită în inimi credința vie și nădejdea în Hristos, ale Căruia sunt puterea și slava în vecii vecilor.

Ia seama, creștine, păstrează mereu în inimă credința în Cel ce îți este ție viață nevăzută, pace, lumină, putere, respirație, adică Iisus Hristos. Să nu dai ascultare inimii atunci când se îngrașă, se întunecă, își pierde credința, se răcește de prea multă mâncare și băutură și din pricina distracțiilor lumești. Când inima își cedează locul minții, adică atunci când vei pune mai mult la treabă mintea, neîngrijindu-te de inimă, îți vei mări și perfecționa năvodul, lăsându-l pe pescar în nelucrare și sărăcie. Fiindcă inima ar putea fi asemuită cu un pescar, iar mintea cu un năvod. Când te bucuri de tihnă și trăiești pe picior mare și în desfătări, toate patimile și deprinderile rele ți se trezesc în trup; când ești strâmtorat, apăsător de lipsuri și necazuri, trupul slăbește și o dată cu el toate patimile. Iată de ce înțelepciunea și bunătatea Tatălui ceresc ne supune uneori și trupul și sufletul la încercări grele și la boli și iată de ce bolile și supărările trebuie îndurate cu răbdare și, mai mult decât atât, ele trebuie să ne bucure mai mult decât atunci când avem parte de liniște sufletească, suntem sănătoși și ne merg toate din plin. Fiindcă, de bună seamă, sufletul omului se află într-o stare mult mai rea atunci când nu trece prin supărări sau prin boli ale trupului și mai cu seamă când omul nu mai știe ce să facă cu averea. Pe nesimțite îi cresc în inimă păcate și patimi de tot felul, ducându-l la moarte veșnică.

Nu uita că Domnul se află în fiecare creștin. Când aproapele tău vine la tine, arată-i de fiecare dată cel mai mare respect, fiindcă în el este Domnul, Care de multe ori își face cunoscută prin el și voia Sa: „Dumnezeu este Cel ce lucrează în noi, și ca să voim, și ca să săvârșim“ (voia Lui; cf. Filipeni 2, 13). Să nu regreti când faci ceva bun pentru aproapele, consideră că ai făcut pentru Domnul, cu atât mai mult cu cât nu știi niciodată în care dintre cei ce vin la tine este Domnul. Fii față de toți nepărtinitor, bun, sincer, plin de bunăvoință. Ține minte că Domnul vorbește uneori și prin necredin-

cioși, le deschide acelora inimile spre noi, cum s-a întâmplat în Egipt cu maimarele temniței, a cărui inimă a fost îndreptată de Domnul către Iosif (Facerea 39, 21).

Îmi găsesc liniștea inimii în cele de sus, spirituale, nu în cele de jos, materiale. Dă-mi Doamne, mereu, înțelepciunea cea de sus, îndepărtează de la mine înțelepciunea cea de jos. În bunătatea Ta îmi pun nădejdea! „Ridicat-am ochii mei la munți, de unde va veni ajutorul meu“ (Psalmul 120, 1).

Așa cum vorbirea dezvăluie gândul și inima omului (confirmând existența unei inteligențe nevăzute, stăpână pe sine, creatoare) și prin cuvinte care îi învederează inteligența omul emite și suflare de duh, într-un chip oarecum asemănător, Cuvântul lui Dumnezeu ni-L descoperă pe Tatăl, inteligența atotcreatoare, și prin Cuvânt porcede din Tatăl și Se arată veșnic oamenilor Duhul Sfânt, Făcătorul de viață, Cel care este puterea Celui de Sus („Cu puterea Celui Preaînalt te va umbri“ – Luca 1, 35). Putem înțelege de aici și cuvintele Mântuitorului: „Nimeni nu cunoaște pe Fiul, decât numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaște nimeni, decât numai Fiul și cel cărui va voi Fiul să-i descopere“ (Matei 11, 27). Ai văzut? Numai Fiul Îl descoperă lumii pe Tatăl, așa cum cuvântul nostru descoperă ceea ce mintea păstrează tainic în suflet. Vezi ce strânsă unitate există între Tatăl și Fiul? Și fiecare persoană a Sfintei Treimi are propria sa autoritate și, ca să spunem așa, lucrează pe propriul său „teren“. De aceea Mântuitorul le spune ucenicilor: „Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi“ (Ioan 16, 7). Slavă Ție, Fiul lui Dumnezeu, Care ne dezvăluie nouă taina Preasfintei Treimi – Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt! Cuvântul Tău este adevăr, trăim prin cuvintele Tale toți laolaltă și fiecare în parte. Ele sunt dulceața noastră, pacea noastră, viața noastră, îndeosebi cuvintele despre Duhul Mângâietor.

Fii neclintit în convingere atunci când chemi pe Mângâietorul, Duhul Adevărului; Îl cunoști prea bine. Îl chemi atât de des, la Sfintele Daruri, când, răspunzând rugăciunilor tale, El le preface negreșit, neîntârziat și de fiecare dată în Trupul și Sângele Domnului, iar tu guști de nenumărate ori roadele dumnezeieștii Sale lucrări.

Să păstrăm cu cea mai mare grijă în modestul vas al inimii noastre comoara Duhului Sfânt. „Râuri de apă vie vor curge din pântecul lui“ (Ioan 7, 38). Să ne ținem inima trează, blândă, să nu ne lăsăm cuprinși de mânie, de iubire de sine, să nu ne legăm de cele pământești, să ne ferim de poftele cele necurate ale trupului. Altminteri, neprețuita comoară a Duhului Sfânt se va lua de la noi într-o clipă. Îndată ne vor dispărea din inimi pacea și bucuria, acea neobișnuită, îngerească stare de ușurătate a inimii, cea

care vine din libertatea inimii și a minții. Vor dispărea și acele râuri de apă vie care curgeau până nu demult, stropindu-ne din belșug țarina sufletului. Sufletul va fi cuprins de un foc străin, care îl va pârloli chinuitor pe dinăuntru, lipsindu-l de pace și de bucurie, îl va umple de amărăciune, făcându-l să se simtă stingher, să cadă în ursuzenie și blasfemie. Și astfel, frapant și brusc, ajung să ia ființă și să se schimbe una cu alta, în ființa noastră, fie împărăția lui Dumnezeu, fie împărăția vrăjmașului, când împărăția vieții, când împărăția morții! Creștinul vede cu ochii lăuntrici dreptatea și sfințenia lui Dumnezeu și se minunează. Vede și se miră și de veghea necurmată a vrăjmașului, care nu-l scapă din ochi și care *umblă mereu, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită* (cf. 1 Petru 5, 8).

Dumnezeu-Tatăl este viață; Dumnezeu-Fiul este viață; Dumnezeu-Duhul Sfânt este viață. Sfânta Treime este viață. Viață este în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. De îl va respinge inima ta pe Tatăl, respinge-va însăși viața ei. De Îl vei respinge pe Fiul, respinge-vei propria ta viață; de Îl vei respinge pe Duhul Sfânt, respinge-vei și prin aceasta propria ta viață. Din pricina îndoielii tale, chiar așa se va întâmpla: moartea inimii, suferință, o chinuitoare strâmtorare. Dumnezeu însă va rămâne Dumnezeul vieții, Cel în trei Persoane. Vei îndepărta de la tine îndoiala, dacă vei recunoaște pe toate cele trei Persoane ca fiind Dumnezeu și lucrând și asupra vieții tale și atunci inima ți se va însufleți din nou; Dumnezeu, Cel căruia ne închinăm în Treime, fi-va în ea.

Când citești sau ascuți citindu-se din cărțile sfinte, cinstește din toată inima în cei ce le-au scris chipul Dumnezeu-Cuvântului, sau pe Însuși Dumnezeu Cuvântul, Care se vestește în ele. Când citești cărți cu conținut spiritual sau profan, nu uita că omul este chip al lui Dumnezeu și chipul lui Dumnezeu se arată în gândurile, cuvintele și duhul lui. Învață-te să privești întotdeauna la fiecare om cu mult respect, ca la chipul lui Dumnezeu, mai cu seamă când acela vorbește despre Dumnezeu. O, atunci el devine dumnezeiesc! Obişnuindu-ne prea mult cu oamenii, cunoscându-i din viața de fiecare zi, familiarizați cu darul vorbirii, al nostru și al altora, am ajuns să nu-l prețuim cum se cuvine, iar uneori chiar să-l disprețuim, mai cu seamă la alții. Și așa, diavolul, folosindu-se de egoismul și indiferența noastră, hulește chipul lui Dumnezeu din om. Smerească-ni-se inima în tot felul și gândurilor trufase să le punem stavilă, pentru a nu ajunge și noi asemenea celor ce au trăit pe vremea proorocilor și care nu vedeau în aceștia decât niște cântăreți cu dulce glas și nimic mai mult. Refuzau să le îndeplinească poruncile, ba chiar îi și urmăreau, disprețuiau, bătându-i și chiar ucigându-i. Să nu gândim precum aceia, care credeau că proorocii nu pot fi bine primiți în patria lor (cf. Luca 4, 24). Oricât de mic și de neînsemnat ar fi omul în aparență, cinstește

în el chipul lui Dumnezeu, îndeosebi când vorbește cu dragoste și în primul rând când cuvântează despre iubire și face fapte de iubire.

Să presupunem că ai scris o carte despre Sfânta Treime și că ai tipărit-o într-o mie de exemplare sau chiar în mai multe, câte vei fi dorit. Și toate sunt scrise nu doar în spiritul tău, irepetabil, dar și cu aceleași cuvinte și construcții de fraze. Așa se întâmplă și cu jertfa Trupului și Sângelui lui Hristos. Ea se aduce pretutindeni, în nenumărate biserici și pe toate altarele acestora lucrează una și aceeași Sfântă Treime, în toate *agnetele* este Același Hristos și Duhul Său (ca și într-o carte, din multe altele, cuprinsul său), pretutindeni se vede aceeași forță a jertfei și putem deduce de aici că această Taină, cea mai sfântă din câte există, este ca și o singură carte sfântă a iubirii lui Dumnezeu pentru neamul omenesc, în nenumărate exemplare, răspândite pretutindeni în una și aceeași formă, cu unul și același Duh, Care sălășluiește în ea, Duhul acelei Iubiri care a luat asupra Sa păcatele lumii, Duhul lui Hristos. Și încă o comparație. Să ne gândim la multitudinea ființelor omenesti de pe pământ, fiecare cu persoana sa. Toți au aceeași formă a trupului, toți au suflet, cu o seamă de aptitudini, diversificate însă în funcție de persoană și toți au un nume comun: sunt oameni; toți ca unul și toți din aceeași obârșie, creați de Dumnezeu-Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, iar mai apoi dintr-o singură pereche. Așa se explică, printre altele, de ce legea lui Dumnezeu ne poruncește să ne iubim unii pe alții ca pe noi înșine, deoarece suntem toți de aceeași fire. Vedem, așadar, multe chipuri, dar ele sunt una, legate prin aceeași natură a sufletului și trupului. Așijderea și Domnul, în Sfintele Sale Taine, dătătoare-de-viață, oriunde s-ar aduce jertfa acestea. El este același, unicul și nedespărțitul Creator, „Care a făcut dintr-un sânge tot neamul omenesc“ (Faptele Apostolilor 17, 26). Prin Duhul Său unic, Care viază în Sfânta Taină a Trupului și Sângelui Său, care se săvârșește în toate bisericile, El vrea să ne unească cu Sine pe noi cei ce ne-am făcut, prin păcat, supuși diavolului, despărțindu-ne de Domnul; vrea să stârpească și să curețe din noi toate cele ce ne despart de El și cele ce ne fac să fim și între noi despărțiți. „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una“ (Ioan 17, 21). Spre această țintă ne duce Sfânta Împărtășanie.

Ce poate fi de mirare în faptul că pâinea și vinul se prefac în Trupul și Sângele lui Hristos și că în ele sălășluiește Hristos, precum sufletul în trup? Poate fi oare de mirare că diavolul își face cuib într-un neînsemnat embrion (inima) al pruncului și, pe măsură ce acesta crește și se întărește în trup, se va descoperi la maturitate că îl are oploșit și ascuns în inimă pe diavolul? O, ce nesfârșită bunătate și înțelepciune arată Domnul, dăruind-ne preacuratele Taine ale Trupului și Sângelui Său pe care creștinul le primește în inima sa! Luați seama, în inimă, acolo unde își face cuib diavolul, cel care

are stăpânirea păcatului și a morții (cf. Evrei 2, 14). Ele ni se dau ca un antidot desăvârșit, ca un dar de viață și sfințenie, de izgonire a păcatului și a morții! Așa cum este în afară de orice îndoială că diavolul și tot păcatul își fac cuib adesea în inima noastră, neîndoielnic este și că în noi Se sălășluiește Hristos, Dătătorul de viață, sfințirea noastră. Ar putea fi Domnul nostru mai slab decât diavolul? Diavolul există și lucrează în inima noastră prin aceea că noi ne legăm de lucruri pământești. Și cum ar putea Hristos să ne rămână în afară și să nu intre în ea prin credința și pocăința noastră, de vreme ce inima ne-a fost creată de Dânsul anume ca să fie templu al lui Dumnezeu? Cum să nu intre Hristos în inimile noastre chiar cu Trupul și Sângele Său, pe măsura sporirii noastre duhovnicești, și să nu intre sub forma unor substanțe materiale pe care să le primească trupul? Și încă ceva. Dacă diavolului i s-a dat să insufle duh chipului fiarei (cf. Apocalipsa 13, 15), de ce nu s-ar putea sălășlui Hristos în chipul pâinii și vinului și nu le-ar face pe acestea ale Sale, ca trup și ca sânge?

Putem aprinde cu o lentilă o bucată de lemn, de hârtie sau de alt material lesne inflamabil, atunci când asupra obiectului respectiv focalizăm într-un punct razele soarelui, obținând pe acel obiect un fel de soare în miniatură. Așa se întâmplă și când ne rugăm, sufletul ni se înfierbântă, se înviorază, se aprinde de la Soarele rațiunii – Dumnezeu, când așezăm propria noastră rațiune, asemenea unei lentile focalizatoare, deasupra inimii – nucleul spiritual al întregii noastre existențe, făcând să „vină” acolo Soarele rațiunii, ca să lucreze asupra inimii cu toată simplitatea și puterea Sa. O putem „aduce” în același chip acolo și pe Maica Domnului, îi putem aduce pe îngeri și pe sfinți. Icoana lor poate să apară în inimă, așa cum este, cu toată puterea și sfințenia, pentru ca inima să ia de la dânsii cât mai multă și mai deplină lumină, să se aprindă de prisositoarea lor iubire ca de la un izvor de foc; vei primi de la dânsii în inimă curăție, sfințenie, bunătate, putere și inima se va purifica de la sine, întărindu-se în credință și dragoste și, cu cât mai mult, mai hotărât și mai statornic îți vei îndrepta inima către Dumnezeu și către sfinții Lui, cu atât se va lumina, se va curăța și se va umple de viață mai mult.

Dacă atunci când te adresezi unui sfânt te îndoiești că îți este aproape, sau că îți poate asculta rugăciunea și simți că îți stă inima în cumpănă, oprește-te, sau mai bine caută, cu ajutorul Domnului nostru Iisus Hristos, să-l îndepărtezi de la tine îndată pe clevetitorul (diavolul) care și-a făcut cuib în inima ta. Dacă îl chemi pe un sfânt cu convingere, cunoscând că îți este aproape întru Duhul Sfânt și că îți ascultă rugăciunea, îndată te vei simți ușurat. Dacă în timp ce te rogi simți în inimă o apăsare și o sfârșeală, să știi că acestea vin din lipsă de sinceritate, din falsitatea și viclenia ei, întocmai ca atunci când într-o convorbire obișnuită cu cineva nu ne simțim

în apele noastre și vorbim nesincer, fals, nu din inimă. „Greu îți este să lovești în țepușă cu piciorul“ (Faptele Apostolilor 26, 14). Fii cu inima deschisă în orice timp și în orice loc și vei avea, în orice timp și în orice loc, pace în inimă. Dar mai cu seamă fii sincer când vorbești cu Dumnezeu și cu sfinții Săi; căci „Duhul este adevărul“ (1 Ioan 5, 6).

Fiecare cuvânt, când te rogi, rostește-l din inimă, ca să simți puterea cuprinsă în el. Fă-o ca și cum ai lua o doctorie, știind că are o acțiune vindecătoare, prin puterea pe care i-a dat-o Cel de Sus. Atunci când medicamentul își pierde puterea vindecătoare, nu mai rămâne în el decât gustul amar. Așa se întâmplă și cu rugăciunea, dacă o reducem la rostirea unor cuvinte fără vlagă și al căror adevăr nu-l simțim cu inima. O asemenea rugăciune va rămâne fără nici un folos, fiindcă rugăciunea adevărată și lucrătoare trebuie făcută în duh și adevăr. Cuvintele rugăciunii se aseamănă cu medicamentele, în sensul că fiecare dintre ele posedă însușiri caracteristice și dau efecte ce le sunt proprii, toate la un loc constituind mijloace de tratare a organismului. Așa cum farmaciștii țin la calitățile și efectele unor substanțe, pe care le combină după o anumită rețetă, conservând cu grijă medicamentele în recipiente speciale, din sticlă sau din alte materiale, tot așa trebuie să păstrăm și noi în inimă, cu grijă, fiecare cuvânt cu însușirile lui, ca într-un vas și să le rostim astfel încât să-și pună în valoare puterea.

Când te rogi, închipuie-ți că toată făptura nu înseamnă nimic înaintea lui Dumnezeu. Iar pe Acela vezi-L prezent pretutindeni, în tot ce există, asemenea unui strop de apă vie, dând viață și mișcare la toate.

Rugăciunea creștinului, cel ce nu este pe pământ decât un pribeag și un venetic, este veriga de aur care îl leagă de universul spiritual, căruia aparține, și mai cu seamă de Dumnezeu, Izvorul vieții. Sufletul care e de la Dumnezeu, către El trebuie să tindă mereu, prin rugăciune. Rugăciunea aduce mare folos rugătorului. Ea dă liniște sufletului și trupului. Ea nu aduce liniște doar sufletului celui ce se roagă („Eu vă voi odihni pe voi“ – Matei 11, 28), dar deseori și sufletelor strămoșilor, părinților și fraților noștri care s-au pristävit. Vedeți cât de mare este puterea rugăciunii?

După cum fumul de la un copac care arde urcă în aer, așa urcă și sufletul dintr-un trup mistuit de putreziciune. Conștiința omului este vocea lui Dumnezeu Cel Atotprezent care vorbește în inimile oamenilor. Cel Atoatefăcător și Cel ce este, Domnul, ne cunoaște pe toți ca și pe Sine, cu gândurile, intențiile, cuvintele și faptele noastre, cele prezente, trecute și viitoare. Oricât de mult mi-aș lăsa gândurile și imaginația să alerge în viitor, știu că Dumnezeu întotdeauna mi le va devansa, le va cunoaște înaintea mea și la capătul acestei alergări va fi întotdeauna El, după cum El mă urmărește

în toate drumurile mele: „Ochii Lui sunt deschiși asupra tuturor căilor fiilor oamenilor“ (Ieremia 32, 19). „Unde mă voi duce de la Duhul Tău și de la fața Ta unde voi fugi?“ (Psalmul 138, 7).

Iată, avem înaintea noastră un om viu: ochii săi ne privesc țință, urechile sunt gata să ne asculte, stă în fața noastră cu trupul și cu sufletul. Nu-i vedem încă gândurile, dorințele, intențiile, deși sufletul lui nu încetează nici o clipă să gândească, să trăiască, la modul care îi este propriu. Natura văzută, lumea lui Dumnezeu, în toată splendoarea ei, stă în același chip în fața și în preajma noastră. Pretutindeni vedem în ea viață, armonie și ordine, mișcare, dar nu-L vedem pe Făptuitorul vieții și al ordinii, nu-L vedem pe Artist, deși Acela este pretutindeni în toată vremea și în tot locul, precum sufletul în trup, cu toate că nu stă numai în această lume. Nu este clipă în care El, cu Duh Atotputernic, Preaînțelept, Atotbun, Atotvăzător și Atotprezent, să nu gândească la făpturile Sale, să nu reverse asupra lor bună-tatea și înțelepciunea Sa. Nu este clipă în care El să nu adauge ceva lucrării Sale preaînțelepte și atotputernice, fiindcă Dumnezeu este Ființa prin excelență și infinit lucrătoare. Așa ni se arată lumea; să căutăm să vedem în ea pretutindeni, în primul rând, pe Cel ce este pretutindeni, pe Cel ce lucrează în tot locul, pe toate le împlinește și le orânduiește.

Conștiința fiecărui om este o rază de lumină, venită de la soarele duhovnicesc, Dumnezeu, Unul, Cel ce luminează pe toți prin conștiința noastră, Dumnezeu domnește peste toți, ca un Împărat Drept și Atotputernic. Și ce puternic lucrează stăpânirea Lui prin conștiință? Nimeni nu este în stare să reducă la tăcere cu totul glasul conștiinței! Ea vorbește fiecăruia, fără să facă hatârul nimănui, ca și cum ar vorbi Dumnezeu Însuși! Conștiința noastră ne așază pe toți înaintea lui Dumnezeu ca pe un singur om. De aceea Decalogul este astfel alcătuit încât pare a se adresa unui singur om: „Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău, să nu ai alți dumnezei afară de Mine... să nu-ți faci chip cioplit... să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert... Adu-ți aminte de ziua odihnei... Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta... Să nu ucizi... Să nu fii desfrânat... Să nu furi... Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău... Să nu dorești...“ (Ieșirea 20, 1-17). Sau: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta... și pe aproapele tău ca pe tine însuși“ (cf. Marcu 12, 30-31). Aceasta fiindcă *el* este tot una cu *eu*.

Silindu-vă să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii (Efeseni 4, 3). Cât de importantă este această poruncă! Ea trebuie negreșit ținută: a păzi unitatea Duhului. Fiul lui Dumnezeu aceasta a dorit-o și o dorește mereu, s-a rugat și se roagă pentru ea Tatălui: „Părinte Sfinte! Păzește-i în numele Tău – S-a rugat Domnul pentru ucenicii Săi – în care Mi i-ai dat ca să fie una, precum suntem și Noi“. „Dar nu numai pentru aceasta Mă rog, ci

și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor. Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis“ (Ioan 17, 11, 20-21). Vezi, oare, că unitatea noastră, după duh și după viață, demonstrează cu tărie și dumnezeirea Întemeietorului credinței noastre, Iisus Hristos Domnul? Cel ce dorește să-i unească pe toți, să fie toți ca un singur suflet, nu poate fi decât Cel ce a ieșit din unicul Dumnezeu, Cel ce Însuși a creat și a unit tot și Care vrea să-i aducă la unitate, la Sine, prin credință și ascultare, pe toți cei ce s-au desprins din unitatea ascultării. Învățătorii care nu vin de la Dumnezeu, care n-au fost nici chemați, nici trimiși de El („N-am trimis Eu pe proorocii aceștia, ci au alergat ei singuri“ – Ieremia 23, 21; „Nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu, după cum și Aaron“ – Evrei 5, 4) aduc de obicei dezbinare în comunități, dezacorduri și prin aceasta se dau în vileag că nu sunt de la Dumnezeu. Ca Luther, ca unii care lucrează pentru dezbinarea Bisericii, ca ereticii. Ei au scindat Biserica lui Dumnezeu cea unică, au despărțit ceea ce este de nedespărțit, acea unitate în multitudine, unită sub singurul Cap al Bisericii, Care este Hristos, însuflețită de Duhul lui Dumnezeu Cel Unul și prin aceasta s-au dat de gol ca unelte ale diavolului, care chiar aceasta dorește: să dezbine, să irosească, să risipească oile Domnului. „Lupul răpește și risipește oile“ (cf. Ioan 10, 12). Slavă credinței creștine ortodoxe! Adevăratele ei roade se vădesc prin unirea credincioșilor între ei, prin dragoste, împărțându-și reciproc bunuri spirituale și materiale. Cu cât se îndepărtează creștinii de duhul credinței, cu atât mai mult se separă unii de alții prin egoism, cu atât mai mult se închid în sine și cu atât mai puțin se bucură împreună de bunuri spirituale și materiale; în special de cele materiale care le sunt necesare, cu atât mai mult seacă în ei dragostea și cu atât mai vârtos suferă toată omenirea. Adevăratul creștinism luptă ca și aici pe pământ să fie propășire, fiindcă acesta îi privește pe creștini ca pe un singur trup, ale cărui mădulare pot fi de neam nobil, sau fără noblețea pe care o dă locul sau funcția în societate, mai viguroase sau mai slabe, mai bogate sau mai sărace, iar Duhul lui Dumnezeu lucrează în toți deopotrivă, lucrează și în sufletele celor puternici și înstăriți pentru ca aceștia să vină în ajutorul celor slabi și lipsiți prin punerea laolaltă a bunurilor spirituale și materiale. „Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una“ (Faptele Apostolilor 4, 32).

Creștinii n-ar trebui să cunoască, nici măcar după nume, discordia, Cura, vrăjmășia. Poate să existe, oare, ură între creștini? Pretutindeni în alcătuirea lumii vedem iubire, simțim mireasma iubirii; Dumnezeuul nostru este Dumnezeuul iubirii, împărăția Sa este împărăția iubirii. Din iubire El n-a cruțat pe Fiul Său, Unul-Născut, ci L-a dat morții, pentru ca prin El viață să avem (cf. 1 Ioan 4, 9). Acasă întâlnești dragoste la toți ai tăi (fiindcă au

primit la Botez și la Mirungere pecetea semnelui lui Hristos, Crucea, și fiindcă poartă cruce și fiindcă gustă cu tine în Biserică cina dragostei). În Biserică afli pretutindeni simbolurile iubirii: cruci, închinare cu semnul Crucii, sfinți care au bineplăcut lui Dumnezeu iubindu-L și iubindu-și aproapele, aflăm însăși întruchiparea iubirii. Iubirea este pretutindeni în cer și pe pământ. Asemenea lui Dumnezeu, ea aduce pace și desfătează inima, în timp ce ura ucide și sufletul, și trupul. Caută și tu mereu și oriunde să descoperi dragostea! Cum să nu iubești când auzi pretutindeni vorbind dragostea și când singur diavolul, ucigașul oamenilor, este ură veșnică!

El care pe Însuși Fiul Său nu L-a cruțat.... cum nu ne va da oare toată te împreună cu El?“ (Romani 8, 32). Ceea ce a fost lucrul cel mai de seamă ni s-a dat, tot restul din ceea ce cerem înseamnă infinit mai puțin decât Fiul lui Dumnezeu. De aceea, cu bună nădăjduire, putem cere de la Dumnezeu totul, în numele lui Iisus Hristos, toate bunătățile pe care ni le putem închipui. „Și orice veți cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul“ (Ioan 14, 13). Ceri iertare păcatelor și odihna sufletelor adormiților? „El este jertfa de ispășire pentru păcatele lumii întregi“ (1 Ioan 2, 2). „Sângele Lui ne curățește pe noi de păcat“ (1 Ioan 1, 7). El le poate ierta și adormiților noștri toată greșeala, cu cuvântul, cu fapta sau cu gândul; El este „înviearea și viața și odihna adormiților robilor Săi“. Ceri pentru cei vii și pentru tine? „Cereți ceea ce voți – zice Domnul – și se va da vouă“ (Ioan 15, 7).

Așa cum cunoaște Domnul numărul stelelor cerului, tot așa îl cunoaște și pe cel al îngerilor din cer și numărul gândurilor lor; așa cum cunoaște Domnul numărul firelor de nisip de pe malul mării și al puzderiei de făpturi de pe tot întinsul pământului, cu mădulele lor, cu părțile care le alcătuiesc, de la cele mai mari până la cele mai mărunte; așa cum cunoaște numărul atomilor tuturor stihiiilor, în infinita lor infinitate, tot așa cunoaște și numărul neamului omenesc, care a fost, este și va fi, numărul gândurilor tuturor oamenilor care au fost, sunt și vor fi, numărul tuturor por-nirilor inimilor lor, al cuvintelor și al faptelor lor. După cum în natura văzută și sensibilă nimic nu poate fi ascuns și nici un atom nu se pierde, fiindcă fără știința și voia lui Dumnezeu nimic nu se poate distruge din ceea ce a chemat El la viață, tot așa și în natura spirituală lui Dumnezeu nu-i scapă nici un gând, nici o intenție, nici o mișcare a inimii, dorință sau faptă. În vistieriile Sale totul se păstrează, știindu-se și numărul și măsura, cantitatea și calitatea, în ce grad și la ce intensitate se manifestă lucrurile, și cele bune, și cele rele, gândurile, dorințele, cuvintele, faptele, mărturisite sau ispășite și îndreptate în viață. Numărul atomilor pământului, al atomilor făpturilor de pe pământ stă în echilibru perfect cu numărul gândurilor și mișcărilor sufletului ome-

nesc. Dacă ceea ce este creat și nu are viață de la sine nu se distruge, cum ar putea fi distrus ceva căruia Dumnezeu i-a dat capacitatea de a crea, ceea ce este viu prin excelență, adică mintea, cea care înveșmântează în cuvinte pe însuși făcătorul ei, sufletul? Așa ceva nu este cu putință. Pregătiți-vă, muritorilor, să dați răspuns. La judecată vă vor aștepta toate gândurile, dorințele, cuvintele voastre, faptele bune și faptele rele, nemărturisite sau neîndreptate, acestea din urmă, prin fapte bune. De toate vei da socoteală înaintea lui Dumnezeu. Doamne, Cel ce ne ții la Sânul Tău părintesc!, „Să nu intri la judecată cu robul Tău“ (Psalmul 142, 2). „De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?“ (Psalmul 129, 3).

Luminătorul cel mai mai mare, soarele, se reflectă în infinitatea celor mai mici corpuri de pe pământ, în nenumărata lor multitudine; și chipul omului se reflectă în minuscula pupilă a ochiului. Tot astfel Soarele rațiunii – Hristos, capătă chip în ființe minuscule – oamenii –, în infinita lor multitudine și, tot așa, în cele mai mici particule din Trupul și Sângele Său, fiindcă viața primordială și veșnică este simplă (necompusă) și unică. Soarele se reflectă într-o multitudine de corpuri, mari și mici, luminează tot pământul, îl cuprinde cu razele sale. Așijderea și Domnul.

Același vânt, o dată dezlănțuit, poate să bată în multe locuri; asemenea și Duhul lui Dumnezeu, Unul și același, poate să „bată“ cu putere și tărie în soboarele îngerești cele fără de număr și în toți oamenii sfinți. „Vântul suflă unde voește și tu auzi glasul lui“ (Ioan 3, 8).

Domnul păzește – nu numai – toate oasele (Psalmul 33, 19), dar și chipurile sfinților Săi, făcându-le să nu se dea putreziciunii, negrijii și să nu rămână multă vreme ascunse, scoțându-le la vedere în chip minunat, după cum aflăm din descrierile descoperirilor de icoane făcătoare de minuni, îndeosebi cele ale Maicii Domnului Preacurata, Stăpâna noastră. Iată cât de mult prețuiește Domnul chipul omului, îndeosebi al omului sfânt, vas ales al harului. Prin icoane, Domnul face minuni, revarsă puteri nevăzute de vindecare și mângâiere.

Dumnezeu este mai mare decât inima noastră și știe toate (Ioan 3, 20). Ochiul lăuntric ne face să cunoaștem și să vedem cele mai mici mișcări ale inimii, toate gândurile, dorințele, intențiile, în general, tot ce ni se petrece în suflet. Dar Dumnezeu este „mai mare decât inima“. El se află în noi și în preajma noastră și pretutindeni, în tot locul, ca un unic atotvăzător ochi spiritual, și numai o palidă comparație L-ar putea asemui cu ochiul inimii noastre. El știe tot ce se află în noi mai bine de o mie de ori decât știm noi înșine, știe tot despre fiecare om și despre fiecare înger, și în toate puterile cerești și în fiecare faptură însuflețită sau neînsuflețită vede ca-n palmă;

vede înlăuntrul nostru și al tuturor fapturilor ceea ce este caracteristic fiecăreia, ca un Atotfăcător și Pronietor, Care ține totul în viață și în putere.

După cum în Iisus Hristos sălășluiește în trup întreaga plenitudine a Dumnezeirii (cf. Coloseni 2, 9), întocmai este și cu dătătoarele-de-viață Taine ale Trupului și Sângelui Său. Într-un trup omenesc, oricât ar fi de firav, sălășluiește întreaga plinătate a Dumnezeirii celei nevăzute și necuprinse; în micul *agneț* (pâine), în cea mai infimă particulă a sa, se află întreaga plinătate dumnezeiască. Slavă atotputerniciei și bunătății Tale Doamne!

Așa cum soarele, deși rămâne întotdeauna pe cer, atinge pământul pe toată suprafața sa cu razele sale, ca și când l-ar mângâia cu mii de mâini, transmițându-se tuturor organismelor vii, pătrunzându-le (soarele pătrunde în corpuri cu razele sale), încălzindu-le, însuflețindu-le, împrumutându-le căldura sa, trecând prin corpurile transparente, penetrabile sau reflectându-și strălucirea în transparența lor, iar celor impenetrabile, solide, opace dându-le doar căldură, întocmai și Soarele rațiunii – Dumnezeu, deși rămâne mai cu seamă în cer, își transmite razele întregii făpturi raționale, îngerilor și oamenilor, pătrunzând în ființa lor spirituală, sfințindu-i, întărindu-i, făcându-i să crească așa cum pătrund razele soarelui organisme animale și vegetale, dându-le viață, făcându-le să se dezvolte. După cum soarele, aflat într-un singur loc pe cer, luminează întreg pământul, făcându-i să primească lumină și pe cei buni, și pe cei răi, ființele și lucrurile, tot așa și Domnul, luminează pe toți oamenii cu lumina Sa ipostatică, El fiind Lumina cea adevărată „care luminează pe tot omul care vine în lume“ (Ioan 1, 9).

Cei care începeți să lucrați Domnului prin rugăciune se cuvine să vă asemănați Lui. Să fiți blânzi, smeriți, cu inimă curată, sufletul vostru să nu țină viclenie, să nu fiți fățarnici, nici nepăsători. Străduiți-vă să aveți Duhul Lui, fiindcă, „Dacă nu are cineva Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui“ (Romani 8, 9). Iar Domnul dorește să găsească în noi cele ce îi sunt asemenea, sau apropiate, pe care să altoiască harul Său. Țineți seama că nici un cuvânt de rugăciune nu va fi zadarnic dacă îl veți spune din inimă. Domnul aude și „cântărește“ fiecare cuvânt. Uneori ni se pare că ne batem gura degeaba, că suntem glasul ce strigă în pustie. Nu este așa! Să fim convinși de un lucru: că atunci când ne rugăm, Domnul ne va putea înțelege, așa cum înțeleg, să zicem, cuvintele rugăciunilor rugătorii desăvârșiți, fiindcă omul este chipul lui Dumnezeu. Ca orice dorință a inimii, fie că este sau nu exprimată în cuvinte, Domnul răspunde.

Când mă împărtășesc cu Sfintele dătătoarele-de-viață Taine cu credință neîndoielnică, îl primesc în chip sensibil pe Hristos cel Atotprezent. Cum anume? Iată cum. Cu fiecare părtică de Trup și cu fiecare

strop de Sânge îl primesc pe Hristos întreg, văzând astfel cu ochii inimii că El este, în unul și același timp, în toate particulele de pâine și în toți stropii de vin, oricâți ar fi aceștia, până la infinit. În același chip, Domnul se află în oricare biserică, în Sfintele Taine și în fiecare părticică a lor, oricât de minusculă. Și întrucât biserici ortodoxe se află în toată lumea, Domnul participă nu doar cu dumnezeirea Sa, ci și cu sufletul și trupul Său pretutindeni pe pământ, intrând în comuniune cu credincioșii nedespărțit, făcându-i să se bucure de roade desfătătoare: curățirea de păcate, sfințirea trupurilor creștinilor, dreptate, pace și bucurie întru Duhul Sfânt, unirea tuturor cu Sine, cu Tatăl și cu Duhul Său Sfânt. Și încă mai știm că Hristos Domnul intră și se sălășluiește în sufletele credincioșilor împreună cu al Său Părinte și cu Duhul Sfânt și prin rugăciunea sânguitoare. Aflându-se pretutindeni în lumea materială, dând viață tuturor lucrurilor care o compun, împreună și fiecăruia în parte, Domnul este, cu atât mai mult, prezent în oameni, mai cu seamă în creștini; trăiește în ei. „Au nu știți că trupurile voastre sunt mădularele lui Hristos?” (1 Corinteni 6, 15). „Sau nu vă cunoașteți voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi?” (II Corinteni 13, 5).

Neamul omenesc este mărețul arbore sădit de Dumnezeu și crescut pe pământ, ale cărui ramuri îl acoperă pe tot întinsul lui. Dumnezeu, cu neasemuita Sa înțelepciune și bunătate, a altoit pe bătrâna, uscata tulpină a lui Adam cel căzut o tulpină tânără, viguroasă – pe Iisus Hristos Domnul, din care își trag începutul creștinii, ca ramură a aceluiasi arbore. În arbori aflăm viață pământească, vegetală. În neamul creștinesc – viața lui Hristos, cerească, duhovnicească. Calitățile și potențialul spiritual al adevăraților creștini trebuie considerate ca fiind ale lui Hristos Însuși. *Gândul lui Hristos îl avem* (cf. 1 Corinteni 2, 11), spune Apostolul despre adevărații creștini. În același sens trebuie privite și virtuțile, ca roade ale harului lui Hristos. Creștinii care nu viețuiesc creștinește sunt ramuri uscate pe tulpina care vine de la Hristos. Și „orice mlădiță care nu aduce roadă întru Mine El (Tatăl) o taie și o aruncă în foc” (cf. Ioan 15, 2 și 6). Păgânii sunt o ramură nerenăscută (prin botez – n.tr.), neînsuflețită, rămasă pe tulpina uscată a lui Adam. Prin credință, vor deveni și ei un altoi pe o ramură vie sănătoasă, pe trupul Bisericii, al lui Hristos.

* **A**le cui sunt frunzele copacilor? Ale lui Dumnezeu. Ale cui sunt gândurile bune care îți vin în minte? Ale lui Dumnezeu. Cine a dat copacilor, pomilor, însușirea de a se forma și crește în ei o parte lemnoasă, de a se forma și dezvolta în ei frunze, flori și roade? Dumnezeu le-a dat-o. Cine te-a înzestrat cu darul gândirii și al vorbirii? Dumnezeu. Folosesc oare arborii și pomii însușirile pe care le au de la Dumnezeu spre dauna lor? Nu. Folosește oare omul însușirile și puterile ce i-au fost date de Dumnezeu spre

dauna lui? Da, folosește. Abuzează de minte, cea dată de la Dumnezeu pentru cunoașterea lui Dumnezeu și a adevărilor Sale, abuzează de inimă, creată de Dumnezeu pentru a iubi pe Dumnezeu și pe aproapele, pentru a simți comunicarea cu Dumnezeu; abuzează, în sfârșit, de liberul arbitru, care i-a fost dat omului pentru continua sa desăvârșire și pentru a cultiva virtuțile.

În trupul nostru, în manifestările sale firești, lucrează Dumnezeu, susținându-l, nutrindu-l, crescându-l. În firul de iarbă, într-o plantă sau într-un animal lucrează de asemenea El; firul de iarbă „îl îmbracă“ (Luca 12, 28), planta o crește, o împodobește cu frunze și flori, o face să rodească, pe animale le nutrește și le crește. Noi înșine nu putem face nimic în propriul nostru trup, nici cu o jumătate de iotă, cum se spune; nu putem face „un fir de păr alb sau negru“ (Matei 5, 36). Domnul ni Se descoperă în macrocosmos și în microcosmos, nu cunoaște limite, nici într-unul, nici în altul, există tot în toate, neîmpărțit și mai presus de toate.

Se pot oare lipsi frunzele de copac, iar copacul să se lipsească de pământ, de aer, de apă și de căldură? Nici sufletul nu poate exista fără Dumnezeu, fără Fiul Său, fără Duhul Său. Dumnezeu îmi este viață, lumină, putere, apă, hrană. El mă poartă așa cum o mamă își poartă în brațe pruncul. Și chiar mai mult: mă poartă pe mine, îmi poartă sufletul și trupul. El este în mine, așa zice chiar se „dizolvă“ în mine, se face una cu mine.

Când vă rugați la Dumnezeu, țineți minte că este în trei Persoane. Și fiindcă este, deopotrivă, Persoană și Persoane, are la infinit toate perfecțiunile pe care ne închipuim că le-ar putea avea un om care a atins culmea perfecțiunii. De pildă, Preasfânta Fecioară Maria, Sfântul Nicolae Făcătorul de minuni, Sfântul Ioan Gură de Aur, Apostolii, Proorocii cei plini de Duhul lui Dumnezeu. Omul este făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. După un chip care a atins desăvârșirea îți poți da seama, într-o anumită măsură, cum „arată“ „Prototipul“ – Dumnezeu. Tot ceea ce există mai bun în om, tot ceea ce atrage mai mult ochiul și inima vine de la Dumnezeu-Tatăl, de la Fiul Său, de la Duhul Său. Iată, de pildă, Sfântul Nicolae a arătat și arată compasiune și milosârdie oamenilor prin harul primit de la Dumnezeu. În trecut, ca și acum, și-a aplecat urechea cu bunăvoință către cei ce l-au chemat întru ajutorare, fiindcă prin harul lui Dumnezeu și-a păstrat și își păstrează aceeași inimă iubitoare. Cum ar putea să nu fie Domnul Însuși nemilosârdnic? Dragostea Lui este infinit mai mare decât aceea a sfinților Lui, Sfântul Nicolae, Sfântul Apostol Pavel de pildă. Și ce imensă iubire de oameni încălzește la sânul său Apostolul Pavel! Iată ce-i spune unui stăpân despre sluga sa: „Pe acesta ți l-am trimis, pe el însuși, adică inima mea; primește-l“ (Filimon 12). Câtă dragoste încapă în aceste cuvinte! Ca de altfel în toate epistolele sale. „Inima noastră s-a lărgit – le scrie corintenilor – în inima

noastră nu sunteți la strâmtoare“ (2 Corinteni 6, 11-12). Într-o altă epistolă, Apostolul a înfățișat ce este dragostea dumnezeiască. Citind această descriere, simți că Apostolul a îndeplinit el însuși, cu fapta, ceea ce a scris despre dragoste. Dar de unde îi vine această dragoste unui apostol care mai înainte îl prigonise și îl batjocorise pe Hristos, care umbla prin case căutând bărbați și femei, dintre cei ce urmau calea lui Hristos, pentru a-i arunca, fără milă, în temniță (Faptele Apostolilor 9, 1-2)? De la Domnul, Izvorul iubirii. El este veșnica și nemărginita iubire care cuprinde toate făpturile.

Ca și Treime, Dumnezeu este o singură Ființă în Trei Persoane. Așa trebuie să fim și noi, oricât de mulți, o singură persoană. Dumnezeu este simplu (necompus), și noi trebuie să fim așa, cu toții una: o singură minte, o singură voință, o singură inimă, o singură „bunătate“, fără nici cel mai mic amestec de răutate, într-un cuvânt, iubire pură, așa cum Dumnezeu este iubire. „Ca să fie una, precum noi suntem“ (Ioan 17, 22).

Oamenii și îngerii Domnului sunt suflări ale lui Dumnezeu; de aceea se și numesc îngerii duhuri sau, totuna, suflare a lui Dumnezeu, iar duhurile oamenilor suflete, fiindcă provin din suflarea dumnezeiască și *răsuflă* prin Dumnezeu. „Prin Sfântul Duh – cântăm noi – tot sufletul viază și cu curăție se înalță“. Dar și celelalte făpturi sunt suflare a lui Dumnezeu: „Toată suflarea să laude pe Domnul“ (Psalmul 150, 6), fiindcă și ele sunt din Duhul lui Dumnezeu, deși nu se bucură de rațiune și de libertate. De aceea trebuie să avem grijă de orice făptură, să nu o batem, să nu o chinuim. „Să nu legi gura boului care treieră“ (1 Corinteni 9, 9).

Dumnezeu este Duh, ființă simplă (pură, necompusă). Prin ce se vedește duhul? Prin gând, cuvânt și faptă. De aceea Domnul, ca Ființă pură, necompusă, nu se alcătuiește din câteva sau dintr-o multitudine de gânduri, cuvinte sau fapte. El se cuprinde întreg într-o singură idee simplă, Dumnezeu este Treime, sau numai dintr-un singur cuvânt: Treimea, sau Trei Persoane unite. Dumnezeu se află întreg în tot ce există, străbate peste tot, umple totul cu Sine. De pildă, când citiți o rugăciune: El este întreg, tot, în fiecare cuvânt, trece prin fiecare cuvânt, ca un foc sacru. Oricine poate să o simtă dacă se va ruga cu inimă deschisă, sânguitor, cu credință și dragoste. El se află cu deosebire în numele care I se atribuie: Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt, sau Sfânta Treime, sau Domnul Dumnezeu, Domnul Savaot, Iisus Hristos Domnul, Fiul lui Dumnezeu, Duhul Sfânt, Împărate Ceresc, Mângâietorul, Duhul Adevărului și în alte numiri. Îngerii și sfinții cu numele lor ne sunt de asemenea apropiați, ne stau aproape de inimă, după cum apropiate le sunt și lor numele noastre și credința noastră. Fiindcă și ei sunt suflare a lui Dumnezeu și „un duh cu El“ (1 Corinteni 6, 17).

Oare sfinții pe care îi chemăm în ajutor se roagă pentru noi? Se roagă. Dacă eu, om păcătos, lipsit de căldură sufletească, hain și răuvoitor, uneori mă rog pentru alții, fie că așteaptă sau nu să mă rog pentru ei, și o fac cu credință, pomenindu-i cu răbdare, după numele fiecăruia, deși nu întotdeauna din toată inima, sfinții, oamenii lui Dumnezeu, atât de iubitori față de frații lor de pe pământ, să nu se roage oare pentru mine și pentru noi, atunci când îi chemăm cu credință, nădejde și dragoste? Se roagă pentru sufletele noastre, ca niște grabnici ajutători și rugători, ne spune Sfânta Biserică, Maica noastră, cea de Dumnezeu insuflată. Așadar, roagă-te, fără a te îndoii, sfinților, oamenii lui Dumnezeu, cere-le să mijlocească pentru tine înaintea Lui. Te vor auzi, în Duhul Sfânt, atunci când te vei ruga, din suflet, cu duh curat, fiindcă atunci când te rogi nefățarnic ai în tine suflare de la Duhul Sfânt, Care este Duhul Adevărului și al sincerității, Care este El Însuși Adevărul și Sinceritatea. În oamenii sfinți și în noi lucrează același Duh Sfânt. Sfințirea sfinților se face de la Duhul Sfânt, Cel ce veșnic viază în ei.

Doamne, a Căruia dragoste pentru noi depășește la infinit dragostea oricărui tată, a oricărei mame, a celei mai iubitoare soții, miluiește-ne!

Născătoare de Dumnezeu, Stăpâna noastră! Tu, a cărei dragoste pentru neamul omenesc nu poate fi măsurată cu aceea a nici unei mame de pe pământ, a nici unei soții, ia aminte la rugăciunile noastre și ne mântuiește. Ca să te pomenim din adâncul inimii! Ca să ne rugăm Ție cu sârguință! Ca să alergăm sub acoperământul Tău grabnic, nepregetând, neșovăielnic.

Ne rugăm Maicii lui Dumnezeu celei Preabune și fără de prihană și Ea se roagă pentru noi. O preaslăvim pe cea care este mai presus de orice slavă și ea ne pregătește nouă slavă veșnică. Îi spunem adeseori: „Bucură-te!“, iar Ea îl roagă pe Fiul Său, Dumnezeu: Fiul meu preaiubit, pentru că îmi dau binețe, zicându-mi „Bucură-te!“, dă-le lor bucurie veșnică!

Să crezi neclintit, cu aceeași convingere cu care știi că te vede tatăl tău, când sunteți față către față, sau oricare altă persoană, că te vede Dumnezeu. Singura deosebire este că Tatălui ceresc nu-I scapă nimic din vedere, știe ce ții în tine, ce ai pe suflet, știe tot despre toate fapăturile, despre îngeri, despre sfinți, despre noi păcătoșii, despre orice ființă, vede tot dintr-o dată, așa cum luminează dintr-o dată razele soarelui, „ochii Domnului fiind de zece mii de ori mai luminoși decât soarele“ (Sirah 24, 27). A ți-L reprezenta într-o asemenea imagine vie pe Domnul îți aduce în suflet pace și bucurie. A pune la îndoială prezența Sa ne tulbură sufletul, ni-l umple de mâhnire și apăsare. O rugăciune izvorâtă din inimă este ea însăși izvor de pace; o rugăciune indiferentă, superficială, neatentă înveninează inima.

Iisus Hristos cu Tatăl și cu Duhul Sfânt sunt un zăcământ de iubire de oameni prea puțin cercetat. În el se află belșug de milosârdie pentru toți cei ce vin înaintea lui Dumnezeu cu credință, cu nădejde, cu inimă zdrobită, pentru toate fărădelegile lor, pentru supărările pe care le-au pricinuit Domnului, Stăpânul și Binefăcătorul nostru.

Dumnezeu este mai aproape de noi decât ar fi putut și poate să fie oricine și orice, în orice loc și în oricare timp. Îmi este mai aproape decât îmbrăcămintea, decât aerul, decât lumina, mai aproape decât mama, tatăl, soția, fiul, fiica, prietenul. Trăiesc prin El cu sufletul și cu trupul. Respir prin El, gândesc prin El, simt, înțeleg, vorbesc, îmi fac planuri, iau inițiative. „Căci în El trăim și ne mișcăm și suntem“ (Faptele Apostolilor 17, 28). „Căci Dumnezeu este Cel ce lucrează în noi, și ca să voim, și ca să săvârșim, după a Lui bunăvoință“ (Filipeni 2. 13). De aceea trebuie să ni-L închipuim întotdeauna pe Dumnezeu stând aieva în fața noastră, și să nu ne clintim, și să nu păcătuim, să stăm în așa chip încât nimeni și nimic să nu ni-L scoată din gând și din inimă, să nu ni-L ascundă; nici o patimă, oricare ar fi ea: pentru mâncare, băutură, bani, haine, locuință și fala ei, pentru anumite persoane, pentru nici un fel de distracții lumești și jocuri. Nimic din toate acestea să nu ni-L ia pe Preadulcele, Preaiubitul nostru Stăpân, să fim ai Lui în fiecare ceas și în fiecare minut, nedespărțiți de El, așa cum și El este nedespărțit de noi, păzindu-ne și îngrijindu-Se de noi neconținut. Când cad în păcat, sau când fac o patimă pentru ceva sau pentru cineva, știu că El se îndepărtează de mine, nu în spațiu, fiindcă El cuprinde totul în fiecare clipă, ci fiindcă eu m-am îndepărtat de Dânsul cu inima, mi-am întors fața de la El, m-am lipsit de harul Său, de sălășluirea Sa în inima mea; fiindcă atunci îl am în mine pe vrăjmașul Său – diavolul.

Așa cum în mări, în lacuri sau în râuri fiecare particulă de apă se află în combinație cu alte particule și este înconjurată de acelea; așa cum în aer fiecare particulă de aer este înconjurată de altele și se combină cu acelea, și noi, fiii pământului, suntem înconjurați din toate părțile de Dumnezeu, iar cei mai curați dintre noi, sau pe cale de a se curăți, sunt în unire cu El, aflându-se pretutindeni în El. Noi toți, pământenii, suntem întocmai ca apa, ca aerul, ca un arbore rămuros, alcătuind un întreg, uneori însă dezmembrat, din pricina invidiei diavolului, a egoismului, enervării, dușmăniei, dihoniei, trufiei, ereziilor și dezbinărilor, pizmei, avarității, izolaționismului, răutății, vrăjitoriei și atâtor altor patimi. Pe de altă parte, diavolul și îngerii lui stau toți laolaltă, asemenea unei ape tulburi, stătute, otrăvite, sau ca aerul încins, asfixiant, ucigător. Ei ne stau jur-împrejur, se căznesc să ne pătrundă în suflet, atunci când acesta nu-și poartă de grijă și se lasă pradă patimilor, ca să-l întunece, să-l tulbure, să-l pârjolească, să-l chinuie în tot chipul. În-

tocmai ca atunci când, ieșind uneori la aer curat, plăcut mirositor, nimeriți dintr-o dată lângă o groapă de gunoi sau de scârnă, de unde exală cele mai neplăcute miasme și vă grăbiți să treceți cât mai repede de locul acela, ca să respirați din nou aer într-un spațiu neviciat. Așa se întâmplă cu duhoarea diavolească. Însuși Domnul numește văzduhul și apa întunecatelor oștiri diavolești atunci când vorbește despre asaltul stihiiilor asupra sufletului omului: „A căzut ploaia, au venit râurile mari, au suflat vânturile și au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stâncă“ (Matei 7, 25).

Cei cu puțină credință, sau cu totul necredincioși, cei ce urăsc oamenii sunt și cei mai nefericiți

Se spune: dacă nu m-aș fi uitat, nu aș fi căzut în ispită, dacă n-aș fi auzit, nici inima nu m-ar fi durut, dacă n-aș fi gustat, nu mi s-ar fi trezit pofta. Luați seama câte ispite ne vin de la văz, de la auz, de la gust. Cât de mulți oameni au suferit și suferă fiindcă, neavând o neșovăielnică aplecare a inimii către virtuți, au privit fără precauție, cu ochi necurat; au ascultat cu urechi neobișnuite să despartă binele de rău; au gustat cu poftă lacomă. Simțurile trupului, care este lacom, iubitor de păcat, când nu este înfrânat de rațiune și de ținerea poruncilor dumnezeiești, i-au atras pe oameni în tot felul de patimi, le-au întunecat mintea și inima, aducându-i acesteia din urmă neli-niște, i-au făcut neliberi și nevolnici, robi ai simțurilor. Cât de prevăzători trebuie să fim când privim, auzim, gustăm, mirosim, pipăim, sau, mai bine zis, cât de mult trebuie să ne păzim inima, pentru a nu se furișa în ea, ca prin niște ferestre deschise, păcatul și însăși cauza păcatului, care este diavolul. Să nu ne întunece sufletul – acea pasăre cerească – să nu ni-l răpună cu săgețile sale otrăvite, ucigăse.

Sufletul Îl primește în sine pe Domnul prin dătătoarele-de-viață Taine, cu gând de credință și cu inimă convinsă că în Taine este prezent cu adevărat Însuși Domnul și că trupul nostru Îl primește în gură și în măruntaiele sale. Atunci când sufletul Îl primește pe Domnul cu nezdruccinată credință, Domnul pătrunde îndată în el ca o esență curată; intră în tot trupul, umplând toate măduarele, așa cum a umplut și sufletul în virtutea atotplinătății Sale.

Creștinului îi sunt de trebuință în toată viața încercările, ca niște mijloace de verificare a stării sale sufletești. Și fiindcă viața noastră, dacă o comparăm cu interiorul unei case, se umple de necurătenii, trebuie

negreșit să dereticăm în ea, să ștergem lucrurile de praf. Așa cum pentru verificarea anumitor obiecte – de argint, de pildă – trebuie să avem instrumente speciale, tot așa pentru a ne verifica și pune la încercare sufletul avem nevoie de cei din jurul nostru, care, cu voie sau fără voie, prin faptele lor în raport cu noi, să ne demonstreze nouă înșine și celorlalți în ce măsură ținem sau nu poruncile lui Dumnezeu, date nouă prin Sfânta Evanghelie, dacă trăim în duh, zăgăzuim cele ale cărnii, sau dacă trăim cu trupul, supunându-ne ca niște robi cărnii, patimilor, gândurilor trupești. Aflând că nu trăim după voia lui Dumnezeu, după poruncile dulcelui nostru Mântuitor, ci după voia noastră oarbă și păcătoasă, să căutăm a ne îndrepta cu grabire și a urma îndată cu sârguință poruncile dumnezeieștii Evanghelii.

Trupul nostru trăiește prin stihiiile din care este alcătuit, asimilând neîncetat apă, aer, substanțe organice. Sufletul nostru asimilează neîncetat, pentru a-și susține viața, viață din Dumnezeu, Cel în Trei ipostasuri; o face prin rațiune, prin înclinări și dorințe pozitive ale inimii și voinței, prin statornicie în bine. După cum trupul, dacă nu asimilează elementele din care a fost compus dintru început, nu poate trăi, moare, tot așa și sufletul, dacă nu se nutrește cu rugăciune, cu gânduri, simțăminte și fapte bune, moare. După cum partea materială a ființei noastre se poate dezvolta atât timp cât primește o hrană corespunzătoare, iar dacă în mâncare, în băutură sau în aerul pe care îl respiră nimereste o otravă sau un microb, trupul se îmbolnăvește și poate chiar să și moară dacă nu primește la timp ajutor, tot așa și în ființa noastră spirituală totul poate decurge bine până când apare diavolul. Sufletul se îmbolnăvește, cuprins parcă de paralizie, are nevoie de un grabnic ajutor de la Doctorul ceresc, Dumnezeuul duhurilor, ajutor care nu poate fi obținut decât prin rugăciunea credinței. (Uneltirilor diavolești din sufletul omului li se aseamănă otrăvurile care pătrund în corp; numai că otrava materială arareori se întâmplă să ne intre în corp, în timp ce uneltirile diavolului ne stau mereu în preajmă.) După cum alimentarea și susținerea vieții trupului nostru sunt asigurate de mediul în care trăim și de unde ne vin lumina, apa, hrana, aerul – acesta fiind elementul esențial al vieții, cel care ne însoțește mereu, după cum și apa o avem la îndemână, și vegetația și lumea animalelor, din care ne hrănim, tot așa și sufletul are la îndemână, din belșug, elemente care să-i susțină viața, să-i dea tărie duhovnicească, să-l adape, să-l îmbrace în Dumnezeu, Cel în Trei Persoane. Aflându-Se întreg, în orice loc, asemenea aerului sau luminii rațiunii, Domnul este gata, în fiecare clipă a vieții noastre, dacă sufletul nostru are credință și o predispoziție permanent rugătoare, să ne susțină puterile sufletului, prin harul Său atotlucrător, El fiind pentru noi lumina nestinsă a minții și inimii, aerul pe care îl respiră sufletul, hrana care îl nutrește și îl întărește, căldura dătătoare-de-viață care îl încălzește, îmbrăcă-

mintea cu care își acoperă goliciunea păcatului, dar se și împodobește, ca într-o porfiră împărătească. Este îmbrăcămintea îndreptăririi lui Hristos. În fiecare moment al existenței sale, omul se mișcă în două medii, în cel material și în cel spiritual, de unde primește toate; unul îi susține natura materială, celălalt, natura spirituală. Un mediu este cel al naturii văzute, celălalt, infinit, al Duhului lui Dumnezeu ipostatic, care se află pretutindeni, este mai presus de toate și le conține pe toate, El însuși neavând nici o limită. Prin sine însuși, omul este atât de neînsemnat și neputincios, încât primește toate cele de trebuință numai din afară. El singur nu reprezintă nimic. Și așa cum trupul îi este menținut în viață de aer, de mâncare și băutură, tot așa și viața sufletului se menține prin rugăciune, citirea cuvântului lui Dumnezeu, Sfintele Taine. Pe de altă parte, așa cum în creația Atotbunului și Atotputernicului Dumnezeu există loc și pentru duhurile rele, și locul lor este tocmai în aer și pe pământ, și cum omul dintru început a fost atins de rău, și fiindcă aceste duhuri au fost și vor rămâne până la sfârșitul veacului împreună cu neamul omenesc, de aceea ele intră – ca să spunem așa – în componența mediului care ne înconjoară și în care trăim. Oamenii sunt ființe libere, dar și ființe căzute, deși restaurate prin Fiul lui Dumnezeu și așezate în har prin credință liberă, prin întoarcere pozitivă către Dumnezeu și către faptele bune. Ei trebuie, prin rugăciune neîncetată către Dumnezeu, să se ferească de forțele potrivnice, cele care poartă război în sufletul nostru, care vor să ne înrobească și să ne facă asemenea lor după duh. Trebuie să ne păzim cât putem mai mult, pentru ca prin duhul și prin faptele noastre să nu ne dăm duhurilor rele, celor de sub cer. Pentru ca ele să nu fie suflare a sufletului nostru, luând locul lui Dumnezeu, pentru ca răul din care este alcătuită natura lor să nu devină propria noastră natură. De altfel, trebuie să ne aducem mereu aminte că ele sunt mai mult în noi decât în lume, dar că Dumnezeu are asupra lor deplină autoritate și le îngăduie să lucreze în lume pentru dezmeticirea și îndreptarea oamenilor, în limitele adevărului, bunătății și înțelepciunii Sale. Sunt însă oameni care îl au pe diavolul în îmbrăcămintă, în mâncare și în băutură, după cum creștinii adevărați se îmbracă întru Hristos și se hrănesc cu Trupul și cu Sângele Lui. Pretutindeni în lume există o dualitate a contrariilor: unul împotriva altuia; sufletul se luptă cu trupul, binele cu răul. Satana își are slugile și ajutoarele sale pentru a-și răspândi domnia în lume. Domnul îi are pe îngeri, pe care îi dă fiecărui creștin drept paznic și drept călăuză spre fericita împărăție a lui Hristos.

Cel ce nu crede că Dumnezeu este pretutindeni prezent clevește în gândurile sale și în inima sa stăpânirea Dumnezeirii, neatribuindu-I nici măcar acea însușire pe care o are aerul de a fi pretutindeni. Oare Cel ce a creat aerul nu poate fi pretutindeni? O dovadă puternică a faptului că

Dumnezeu este pretutindeni o constituie însăși necredința în omniprezența Lui sau orice păcat în general: fiindcă atunci când îi lipsește credința, inima mea este strâmtorată, suportă parcă un fel de contracție, se simte apăsată și chinuită, iar mintea mi se întuneacă, sunt cuprins tot de întristare. Atunci însă când există credința vie că Dumnezeu este pretutindeni, în orice loc, și ca atare că este întotdeauna cu mine și în mine, inima mea este largă, liberă, ușoară, vioaie, mintea e luminată – sunt într-o stare de bucurie. Astfel, însuși lucrul care mă ucide slujește drept dovadă izbitoare a faptului de a căru existență mă îndoiesc. Necredința mă torturează fiindcă ea este clevetire a inimii mele sau a duhului rău împotriva lui Dumnezeu, Care este viața mea. Tăgăduirea gândită a Înseși-Vieții de către sufletul meu liber este, în chip firesc și pe bună dreptate, moarte pentru el. Dumnezeu este Ființă gândită/inteligibilă, sufletul meu este de asemenea ființă gândită/inteligibilă de la Gânditul/Inteligibilul primordial: de aceea și comuniunea mea cu Dumnezeu se face prin gând, prin credința inimii, această credință nefiind altceva decât gândul viu și limpede că Dumnezeu este în orice loc. Când nu am acest gând înseamnă că în mine este gândul contrar, negator. Când dispare principiul în virtutea căruia sufletul meu se unește cu Dumnezeu, dispare pentru mine și adevărata viață, rămânând în locul ei doar o nălucă exterioară, o viață falsă, redusă la nivelul animalității.

Din veacul viitor vor exista trepte diferite de fericire, dar și de cazne. O putem demonstra și prin starea sufletească de astăzi a diferitelor persoane, sau a aceleiași persoane în diferite momente și situații. Cu cât este omul mai bun, mai comunicativ, cu atât este mai fericit sufletește; cu cât este mai viclean, mai rău, mai egoist, cu atât devine mai nefericit. Cu cât este mai puternică în om credința și dragostea, cu atât se simte mai fericit. Cu cât mai mult îi slăbesc acestea, cu atât se simte mai rău. Cei cu puțină credință sau cu totul necredincioși, cei ce urăsc oamenii sunt și cei mai nefericiți. Cuge-tând la aceasta, gândește-te și la caznele din veacul viitor.

Iubește pe tot omul, oricât ar fi de păcătos. Păcatele sunt păcate, dar în fiecare om rămâne neclintită temelia și aceea este chipul lui Dumnezeu. Metehnele unor oameni sar în ochi: sunt răi, trufași, invidioși, zgârciți, lacomi, iubitori de arginți, dar gândește-te că ai și tu destule răutăți, poate că mai multe decât alții. Cel puțin în privința păcatului, oamenii sunt egali. S-a spus: „Toți au păcătuț și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu“ (Romani 3, 22). Toti suntem vinovați înaintea lui Dumnezeu și tuturor ne este de trebuință milosârdia Sa. De aceea, să ne iubim unii pe alții și să-i iertăm pe semenii noștri în ceea ce au greșit față de noi, pentru ca și „Tatăl nostru cel ceresc să ne ierte greșelile noastre“ (cf. Matei 6, 14). Deci caută să iubești și să cinstești din toată inima, în fiecare om, chipul lui Dumnezeu, neluându-i în sea-

mă păcatele; singur Dumnezeu este fără de păcat. Și vezi cât de mult ne iubeste Dumnezeu, câte a făcut și face pentru noi, pedepsindu-ne cu milostivire și miluindu-ne cu bunătate și prisosință. Dar trebuie să-l cinstești pe om și pentru că se poate îndrepta oricând.

Unii dintre așa-zișii progresiști văd în Biserică un dușman. Dar dacă este cineva prisositor iubitoare, binevoitoare și înțeleaptă față de oameni (după Dumnezeu), aceea este Biserica. În Biserică aflăm, ca într-o comoară, tot ce se potrivește mai bine firii noastre și îi este mai de folos, după cum în Sfânta Evanghelie aflăm cuvintele vieții veșnice. Biserica este mama întregii omeniri, cea cu adevărată credință în Hristos, prietena cea mai fidelă a credinciosului. Ea vibrează și răspunde la toate cerințele esențiale ale trupului și sufletului creștinului, ca o călăuză și o ajutorătoare activă, prin puterea Domnului nostru Iisus Hristos și a Sfântului Duh, prin care tot sufletul viază.

Despre rugăciunea de laudă. Când îți îndrepti privirile spre cerul înstelat, sufletul se înalță de la sine în rugăciune de laudă. Dar se avântă și mai mult în rugăciune doxologică atunci când, privind stelele și cerul, creații ale lui Dumnezeu, se gândește și la lucrarea proniatoare a lui Dumnezeu în raport cu oamenii: că le poartă o nemărginită dragoste, că se îngrijește de fericirea lor veșnică, că nu L-a cruțat nici pe Fiul Său, Unul-Născut pentru mântuirea noastră și pentru odihna de care vom avea parte în Împărăția cerurilor. Nu poți să nu-L preamărești pe Dumnezeu dacă îți aduci aminte că ai fost creat din nimic, că ai fost juruit, nu după vrednicie, fericirii veșnice, încă de la facerea lumii, dacă îți amintești de harul pe care ți-l dă Dumnezeu pentru mântuire de-a lungul întregii vieți, ci de nemăsurata mulțime de păcate pe care ți le iartă, și nu o dată, nici de două ori, de nenumărate ori, de mulțimea darurilor naturale de care te bucuri, de la sănătatea trupului până la aerul pe care îl respiri și la apa pe care o bei. Începi fără să-ți dai seama să zici rugăciune de laudă, când te minunezi văzând pe pământ infinita diversitate a creației – regnul animal, regnul vegetal, regnul mineral. Ce înțeleaptă alcătuire în mic și în mare! Fără să vrei lauzi pe Domnul, zicând: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut!” (Psalmul 103, 25). Slavă Ție, Doamne, Atotfăcătorule!

Dacă Biserica a alcătuit și a transmis spre folosință obștească rugăciunile și cântările închinat lui Dumnezeu, Cel în Trei Persoane, și sfinților Săi, înseamnă că Dumnezeu ne aude rugăciunile și se află mereu lângă cei ce se roagă. Dar cei mai mulți oameni se roagă de parcă Dumnezeu n-ar fi cu ei, sau nu i-ar asculta. Să-i acordăm Domnului măcar acea puțină atenție pe care o acordă părinții buni copiilor atunci când aceștia îi roagă ceva, măcar acea grijulie și îndatoritoare iubire arătată de aceștia copiilor lor. Așa ne învață Domnul Însuși: „Dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune

fiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El“ (Matei 7, 11). Deci și cererile noastre vor fi împlinite dacă ne vom ruga din toată inima. Așa este. Știu din zilnică experiență.

Când ți se va isca în inimă ură împotriva cuiva, fii sigur că este de la diavolul. Îndepărtează-l de la tine cu asprime, pe el și isprava sa, și te va lăsa în pace, iar pornirea care ți s-a iscat uit-o ca și cum n-a fost a ta. Mi s-a întâmplat și mie. Nenorocirea este că diavolul ne dă iluzia că suntem cu totul răspunzători de faptele noastre, își ascunde în noi capul și coada, iar noi suntem convinși că facem ce se cuvine, ne batem pentru un lucru diavolesc, ca și cum ar fi chiar al nostru și ar fi și drept. Deși orice justificare a patimilor nu-i decât minciună și este potrivnică lui Dumnezeu, să te conduci după același principiu, în raport cu alții, când vezi că cineva se înversunează cu ură împotriva ta; să nu consideri că ceea ce face face de la el, nu! El nu este decât victima părintelui răului, diavolul, și nu și-a dat seama la timp de viclenia aceluia, lăsându-se amăgit de el. Roagă-te să-l lase în pace și pe el vrăjmașul și să-i lumineze Domnul ochii inimii, întunecați de suflarea otrăvitoare, ucigașă a duhului răutății. Roagă-te din inimă lui Dumnezeu pentru toți oamenii vătămați de patimi; în ei lucrează diavolul.

Prin structura lor duhovnicească, patimile sunt molipsitoare. Iată, de pildă, răutatea neexprimată în cuvinte, care n-a apucat să treacă la fapte, care rămâne ascunsă în inimi și se reflectă într-o mică măsură pe față și în ochi. Chiar și numai prin aceasta, ea se transmite sufletului celui pe care îl urăște și poate fi observată și de alții. Când mă tulbură o patimă, tulburarea mea face să vibreze și inima altuia, se creează un fel de flux afectiv, un curent impur care pleacă dintr-un anumit recipient sufletesc spre altul. Iar dacă stârpești patima rea pe care o ai față de aproapele, se va stârpi și în sufletul aceluia. Te vei liniști, vă veți găsi liniștea amândoi. Ce strânsă legătură există între suflete! Cât de adevărate sunt cuvintele Apostolului: „Unul altuia suntem mădule“ (Efeseni 4, 35)! Sau: „Un trup suntem, cei mulți“ (1 Corinteni 10, 17); „Și a făcut dintr-un sânge tot neamul omenesc“ (Faptele Apostolilor 17, 26). Iată de ce porunca dumnezeiască ne cere: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți“ (Matei 22, 39). Pe o reciprocitate afectivă sau pe înțelegere reciprocă se bazează și succesul sau insuccesul predicatorilor. Dacă predicatorul nu vorbește din inimă, este fățarnic, ascultătorii, printr-un simț lăuntric, percep discrepanța dintre cuvintele aceluia și ceea ce este în inima și în viața lui și atunci cuvântul nu mai are forța pe care ar fi putut-o avea dacă s-ar fi vorbit din toată inima și, mai ales, dacă cuvintele ar fi avut aco-perire în fapte. Există un sistem de comunicare foarte strâns între sufletele oamenilor. De aceea dispozițiile sufletești bune, cordiale, cinstitute se comunică lesne și altora și mai cu seamă exemplul faptelor bune.

Omul fiind alcătuit din suflet și din trup, în funcție de aceasta și mijloacele de întreținere a vieții sunt de două feluri: materiale și spirituale. Aerul, alimentele, băutura, lumina, căldura întrețin existența materială. Rugăciunea (asemenea aerului), citirea cuvântului lui Dumnezeu, dăătoarele-de-viață Taine, meditațiile pioase întrețin existența spirituală.

Știi din viață că gândul poate să se înalțe de oriunde, că nici un fel de ziduri nu-i pot aține zborul. Într-o clipită poate să se avânte din odaia în care te afli, să zboare pe deasupra norilor, dintr-o parte a lumii într-alta, dintr-un oraș într-altul, dintr-o țară într-alta. Iar sufletul, acest nucleu gânditor, este chip al lui Dumnezeu, minusculă icoană a nemărginitului Duh al lui Dumnezeu. Dacă gândul nu-ți poate fi oprit între patru pereți, nu-l stingherește nici spațiul, nici timpul, cine sau ce l-ar putea opri pe Dumnezeu, Cel care a creat toate câte sunt? Ar putea oare să-I stea în cale pereții, să-I impună limite spațiul și timpul, oricât ar fi ele de infinite, după măsura noastră omenească? Stăpânirea Sa se întinde peste tot locul! Ochiul Său vede tot și pe toți. Pe cei ce se ascund în locuri tainice – în creierul munților sau în cetăți inaccesibile – El îi vede ca-n palmă. Uneori Domnul își ascunde fața de la tine, de parcă ar vrea să te lase în beznă sufletească, să te chinui în ea, ca să nu uiți nicio dată lumina lui Dumnezeu, cea prin care și sufletul tău viază și că dacă Dumnezeu își va întoarce fața de la tine și îl va lua de la tine pe Duhul Sfânt, atunci vei rămâne definitiv în beznă iadului, în chinurile iadului, și vei cunoaște, fie și într-o mică măsură, ce va însemna cândva pentru tine iadul.

Să crezi și să îți amintești cu tărie că în tine sunt doi oameni. Pe de o parte omul vechi, trupesc, bolnav de patimi, cedând ispitelor diavolului, umblând după cele trupesti și viețuind doar în trup; acestuia să nu-i facem pe plac, să rezistăm pornirilor sale păcătoase, să-l lăsăm să moară cu încetul; pe de altă parte, omul duhovnicesc, omul lui Hristos, cel nou, sănătos, care îl caută pe Hristos în toate, care trăiește în Hristos, care nu cedează poftelor lumești și care găsește în Hristos pace și viață; care vrea să-L aibă pe Hristos în această viață și nu râvnește la nici una din bucuriile acesteia, mulțumindu-se cu cele pe care le primește de la Hristos. Dacă pretențiile omului trupesc nu trebuie luate în seamă, fiindcă a face pofta lor înseamnă moartea sufletului, cerințele omului duhovnicesc trebuie împlinite prin toate mijloacele, fiindcă ele duc la viața cea adevărată, veșnică. Tot creștinul să cunoască aceasta și să făptuiască potrivit celor cunoscute.

Nu deznădăjdui atunci când deasupra sufletului ți se adună norii iadului, unul mai negru decât altul, când răutatea drăcească, îndoiala, invidia, cărteala prind rădăcini în suflet. Fii convins că apariția norilor negri la orizontul conștiinței tale este inevitabilă, dar nu se întâmplă mereu și nu

poate dura prea mult, întocmai cum se întâmplă în natură cu norii de vreme urâtă; vor apărea și vor trece, sufletul și mintea ți se vor însenina. Apariția norilor care întunecă lumina zilei este un fenomen natural obișnuit, dar acești nori sunt întodeauna nestatornici, trec repede și, după ce au trecut, se luminează, soarele strălucește din nou, cu și mai mare putere.

Ce minunată făptură este omul! Ia seama: în ceea ce a făcut din țărână, Dumnezeu a pus suflare de viață și, ca să se deosebească de alte ființe, i-a dat însuși chipul Său. Câtă înțelepciune, frumusețe și armonie arată felul în care este alcătuit trupul omului; câtă înțelepciune, câtă dragoste – altminteri spus, câtă asemănare cu Dumnezeu poate vădi omul însuși în viață, ca stăpân al pământului, după cum stă scris: „Să facem om, după chipul și asemănarea Noastră, ca să stăpânească (...) tot pământul“ (Facerea 1, 26). Dar pentru ca, omule, să nu te lași cuprins de trufie, ia aminte ce ți s-ar putea întâmpla dacă chipul lui Dumnezeu pe care îl porți în tine nu-l vei mai avea. Atunci nu vei mai fi nici tu, vei dispărea pentru lumea aceasta. Templul duhului tău își va pierde podoabele, frumusețea se va da pământului și se va preface în pământul din care a fost luat, va deveni parte a acestuia. Ce minunată făptură este omul! Domnul a pus în țărână în chip minunat Chipul Său – duh nemuritor. Pătrunde-te, creștine, încă mai mult de înțelepciunea atotputernică și bunătatea Creatorului – Duhul Său preacurat și dătător-de-viață preface pâinea și vinul pe care ți le oferă în Preacuratul Trup și Preacuratul Sânge al lui Hristos-Dumnezeu. Și aceasta pentru ce o face? Pentru ca să te curețe de păcate pe tine, păcătosul, să te sfințească și, așa sfințit, să te unească cu Sine și după ce te-a unit să te îndumnezeiască, să-ți dea ție fericire și viață veșnică. O, mare e bunătatea, înțelepciunea și atotputernicia Domnului.

Ați observat cu cât respect, supunere, corectitudine se poartă subalternii față de superiorii lor, aceasta întâmplându-se în toate stările și condițiile, ca un mod al celor „mici“ de a-și face datoria față de „cei mari“. Dar ați văzut câtă supunere se arată și ce protocol riguros se aplică la Curtea Țarului? Acestea pot deveni modele de comportament în raport cu Creatorul; purtarea corectă față de Aceasta, supunerea față de poruncile Sale dau scop și fericire vieții.

Uneori avem impresia că ne rugăm sârguitor, dar rugăciunea noastră nu aduce inimii roadele păcii și ale bucuriei întru Duhul Sfânt. De ce, oare? Fiindcă rugându-ne numai cu rugăciuni gata scrise, nu ne căim cu sinceritate greșelile făcute în timpul zilei, prin care ne-am întinat inima – templul lui Hristos – și l-am mâniat pe Domnul. Dacă ne vom aduce aminte de ele, căindu-ne din toată inima și osândindu-ne fără părtinire, în aceeași clipă ni se va umple inima de „pacea lui Dumnezeu, care covârșeste orice minte“ (Filipeni 4, 7). Rugăciunile bisericesti enumeră greșelile, dar nu pe

toate, și deseori nu găsim în această enumerare păcatele în care am căzut. Pe acestea trebuie să ni le spunem noi înșine, când ne rugăm, conștienți de gravitatea lor, cu smerenie și inimă zdrobită. De aceea, în rugăciunile de seară, atunci când se numesc păcatele, apare deseori cuvântul *sau*, „sau altceva rău am făcut“, adică ni se lasă libera voință de a pomeni pe lângă păcatele specificate și altele.

Credința noastră și Biserica pot fi asemănate unei sfinte maici, plină de înțelepciune dumnezeiască, bucurându-se de cea mai aleasă cinstire, o „bătrână“ duhovnicește îmbunătățită, neclintită în credință, neatinsă însă de bătrânețe, cu o inimă în care pulsează mereu duh tânăr, viguros și care nu încetează să-i însuflețească pe fideliile săi învățacei. După cum în fața marilor „bătrâni“ îmbunătățiți, trăitori duhovnicește, ne înfățișăm întotdeauna cu cel mai adânc respect, cinstindu-le părul cărunț și înțelepciunea – rod al experienței – prețuindu-le fiecare cuvânt și căutând a-i da viață, tot așa trebuie să acordăm o cinstire deosebită Bisericii, să stăm cucernici înaintea sfințeniei, vechimii, neclintitei sale tărie, înaintea înțelepciunii celei de la Dumnezeu, a experienței duhovnicești, a poruncilor sale mântuitoare de suflet, a rânduielilor și slujbelor divine, a Tainelor și ierurgiilor ei. Cum să nu cinstim, fie și numai pentru faptul că în sânul său s-au mântuit atâtea și atâtea, cei pe care i-a mutat la loc de veșnică odihnă și bucurie și pe care nu i-a dat uitării nici după ce s-au săvârșit, rostindu-le numele până astăzi, spre laudă veșnică și spre proslăvirea faptelor lor, ca pe credincioși fii ai săi. Unde v-ați putea găsi un prieten mai apropiat, o mamă mai gingașă? Așadar, alipiți-vă, creștini, cu toată inima de Biserica lui Hristos, statorniciți-vă în ea neclintit, până la capătul vieții vremelnice, arătați-vă râvnitori în îndeplinirea poruncilor și rânduielilor sale, ca să vă găsiți în ea mântuire veșnică întru Hristos Iisus Domnul.

După preaînțeleapta rânduială dumnezeiască, în această lume există o continuă alternanță, un fapt sau o stare precede altuia (alteia) unul (una) ia locul altuia (alteia): necinste-cinste; sărăcie-bogație; sănătate-boală. Înainte ca Dumnezeu să ne facă parte din darurile Sale bogate, poate veni un timp de sărăcie, bogății se pot bucura de toate pentru ca apoi să piardă totul, ne bucurăm de cinstire după ce mai întâi am fost defăimați, suntem tratați cu onoruri după ce am fost umiliți; acestea se întâmplă pentru a ne învăța să prețuim darurile care ne vin de la Dumnezeu și să nu cădem în trufie atunci când ne simțim fericiți, știind că n-am dobândit această stare prin meritul nostru, ci prin dar de la Dumnezeu.

Inima trebuie trezită mereu pentru rugăciune, altminteri se va usca de tot. Dragoste de Dumnezeu, sinceritate, firesc, iată calitățile de care nu trebuie să se lipsească rugăciunea. Să ne rugăm în duh, fiindcă Dumnezeu nu este trup, ci duh. Să ne rugăm adevărat, nu fățarnic, fiindcă Dumnezeu

este Adevărul. Tot așa și în rugăciunile către sfinți. Să nu-i chemăm doar cu gura, fiindcă ei nu mai au gură, nu mai au glas, nu mai au nimic din cele ale trupului, ci cu inima, cu suflet fierbinte și atunci ne vor auzi, fiindcă ceea ce se aseamănă se adună. Nu carnea și sângele vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu, ci duhul curat, arzând de iubire de Dumnezeu.

Duhul să nu-l stingezi (1 Tesaloniceni 5, 19), spune cuvântul lui Dumnezeu. Ține minte că orice creștin, și îndeosebi preotul, trebuie să fie și un educator. Mai cu seamă noi, preoții, în timpul înaltei slujiri înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor trebuie să fim mereu cu duh arzător. Ce mult am fi putut face pentru Dumnezeu, pentru oameni, pentru noi înșine dacă ne-am fi săvârșit întotdeauna lucrarea cu credință, cu dragoste, cu osârdie, cu ardoare, cu energie și cât de puțină și de uscată ne este ea atunci când ne-o facem apatic, nerăvnic, cu răceală, fără pic de strădanie și de energie! Serios răspuns va trebui să dăm cândva lui Dumnezeu pentru ceea ce am făcut pentru noi și pentru cei încredințați nouă.

Fiți cu luare-aminte ce veți face atunci când un sărac care are nevoie de ajutor va veni să vi-l ceară. Vrajmașul va face atunci tot ce îi va sta în putință ca să vi se răcească inima, să cadă în indiferență și chiar în dispreț față de cel în suferință. Căutați să vă scoateți din inimă aceste porniri necreștinești și neomenești; treziți-i inimii sentimente de dragoste compătimitoare față de acel om, seamănul vostru, față de acel mădular al lui Hristos și al vostru: „Căci unul altuia suntem mădulare“ (Efeseni 4, 25), față de acel templu al Duhului Sfânt, pentru ca să vă iubească și pe voi Hristos. Și îndepliniți-i cererea omului în suferință, care a venit după ajutor. „Celui care cere de la tine, dă-i; și de la cel ce voiește să se împrumute de la tine, nu întoarce fața ta“ (Matei 5, 42).

Cuvintele rugăciunii trebuie rostite cu convingere, din toată inima. Când vă rugați seara, nu uitați să arătați, în rugăciunea către Duhul Sfânt, cu toată sinceritatea și cu zdrobire de inimă, păcatele în care ați căzut în timpul zilei. Prin câteva clipe de pocăință fierbinte, Duhul Sfânt vă va curăți de toată întinăciunea, mai albi decât zăpada vă va albi, din ochi vă vor picura lacrimi de curăție a inimii, acoperiți veți fi cu haina adevărului lui Hristos, uniți cu El, cu Tatăl și cu Duhul Sfânt.

Afi sărac cu duhul înseamnă să te consideri pe tine însuși ca și cum n-ai fi, iar pe Dumnezeu singur fiitor; înseamnă să prețuiești cuvintele Sale mai presus de orice pe lume și să nu precupețești nimic pentru a le duce la îndeplinire fie și cu prețul vieții; înseamnă să respecti întru totul voința lui Dumnezeu, atât în ceea ce te privește, cât și în privința altora, iar de voința ta să nu-ții seama. Cel sărac cu duhul dorește și afirmă din toată

inima: „Sfintească-Se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-Se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ“. Zicând aceasta, el se face pe sine dispărut, vrând să vadă pe Dumnezeu pretutindeni și în toate, în sine și în alții. „Ale Tale să fie toate, Doamne, nu ale mele!“ Dorește să vadă sfințenia lui Dumnezeu în sine și în alții, Împărăția Sa, de asemenea, voia Sa; să-L vadă pe unicul Dumnezeu umplând inimile oamenilor, așa cum se cade, fiindcă El singur este Cel ce este, bun și desăvârșit întru toate, Creatorul a toate, iar diavolul și slugile lui, oamenii care se împotrivesc lui Dumnezeu, sunt asemenea unor furi în împărăția lui Dumnezeu. Pentru cel sărac cu duhul, lumea întreagă nu înseamnă nimic. El Îl vede pretutindeni doar pe Dumnezeu, Cel ce dă viață tuturor și împărătește peste toate. Pentru el nu există loc în care să nu se afle Dumnezeu și nu trece o clipă fără Dumnezeu – pretutindeni și în orice timp el este cu Dumnezeu și i se pare că se află numai cu El. Cel sărac cu duhul nu se gândește și nu cutează să atingă cu mintea cele ce nu pot fi atinse, să pătrundă tainele lui Dumnezeu, nu se avântă în filosofie înaltă, el crede doar în cuvântul Domnului, cel dătător-de-viață, cunoscând că fiecare cuvânt al Său este adevăr, duh și viață veșnică, crezând de asemenea și în cuvântul Bisericii Lui, cea călăuzită neîncetat de Duhul Sfânt către tot adevărul. Crede întocmai ca un copil care ascultă de cuvântul tatălui sau al mamei sale, fără să ceară dovezi, bizuindu-se pe aceste adevăruri la modul absolut. Cel sărac cu duhul se consideră cel din urmă dintre păcătoși și mai păcătos decât toți, lăsându-se nesocotit, neluat în seamă de toți.

Cât de real și de viu și L-au închipuit pe Dumnezeu sfinții cei ce au calcătuit rugăciuni, prin Duhul Sfânt, pentru a ne fi călăuză și nouă. Cu câtă înfiorare se rugau, dar și cu câtă dragoste și speranță! În rugăciunile lor fiecare cuvânt parcă rostește: „Dumnezeu este cu noi!“ Dumnezeu este și cu voi, ne ascultă fiecare cuvânt, ne vede fiecare gând, fiecare dorință, nu trece cu vederea lacrimile noastre, nici un strop de lacrimă.

Ni se întâmplă, uneori, în timpul rugăciunii, acasă sau la biserică, să ne cuprindă un fel de slăbiciune a sufletului și a trupului; sufletul ni se face atunci neputincios, rece, neroditor, ca un templu păgân pustiu și deșert. Dar îndată ce ne încordăm inima într-o rugăciune sinceră, îndreptându-ne-o către Dumnezeu împreună cu mintea, cu credință vie, îndată sufletul prinde viață, se încălzește, devine roditor. Și ne cuprinde, deodată, o stare de pace, de ușurătate, de umilință, un foc lăuntric sfânt și încep să ne picure din ochi lacrimi și să ne pară rău din tot cugetul că l-am mâniat pe Stăpânul cel Preabun cu păcatele noastre. Câtă lumină în inimă și în minte, ce bogat șuvoi de apă vie ne inundă inima, putând să se reverse de acolo, nestânjenit, în cuvinte rostite sau scrise cu condeiul sau cu creionul pe hârtie! Pustiul din suflet începe să înflorească precum un crin o dată cu venirea Domnului în

inimă. De ce oare nu ne îndreptăm mai des inimile spre Domnul? Câtă pace și câtă liniște ne pregătește Domnul în locașurile Sale! „Cât este de mare mulțimea bunătății Tale, Doamne, pe care ai gătit-o celor ce se tem de Tine“ (Psalmul 30, 20)!

Păsările care trăiesc sub cerul liber sunt istețe și prevăzătoare și nu se dau prinse. Când unele ca acestea văd pe careva apropiindu-se de ele cu gândul de a le înhăța, țâșnesc îndată în sus, dacă se află pe pământ, și în felul acesta scapă. Și creștinul trebuie să fie ager și prevăzător să nu-și lase prins sufletul de vânătorul cel nevăzut. Sufletul este ca și pasărea cerului; diavolul este vânătorul cel rău, care caută să prindă suflete. Așa cum pasărea cerului, avântându-se în zbor spre cele înalte, scapă de vânător, și noi, când ne vedem dușmanul – pe diavolul care ne vrea sufletul luat în captivitate, prin fel de fel de momeli pământești –, trebuie să ne desprindem îndată de acestea, să nu ne lăsăm prinși de ele nici o clipă, să zburăm cu gândul către cele înalte, la Iisus Hristos Domnul și Mântuitorul nostru, pentru ca în acest chip să scăpăm mai lesne de cursele vânătorului.

Un mijloc de a obține succes în orice treabă bună. Când îți faci acasă rugăciunea de seară sau de dimineață, sau la biserică în timpul slujbei, să ai în inimă preocupare pentru săvârșirea acestei lucrări și dorința fierbinte de a o isprăvi, spre slava lui Dumnezeu. Domnul și Preacurata Sa Maică te vor lumina, negreșit, îți vor aduce în minte gândul cel mai bun pentru a realiza ce ți-ai propus. Dacă vrei să scrii o predică sau un cuvânt de folos și stai în cumpănă în privința subiectului, înseamnă că inima îți tânjește după apa cea vie și trebuie să te îngrijești să-i potolești setea, prin rugăciune sinceră către Domnul și Maica Domnului, și ți se va arăta, negreșit, subiectul „cuvântului“ și planul lui, mintea și inima ți se vor lumina de viziunea clară a tuturor aspectelor subiectului.

Mulțumește-I în fiecare zi lui Dumnezeu, din toată inima, pentru că ți-a dat viață, după chipul și asemănarea Lui, viață rațională și liberă, viață fără de moarte. Mulțumește-I cu deosebire că te-a făcut să te naști din nou, după ce căzuseși în moarte veșnică și te-a adus la viață, nu printr-un simplu gest al Atotputerniciei Sale, deși așa ceva nu ar fi corespuns dreptei Sale judecăți, ci dându-L drept răscumpărător pentru noi pe Fiul Său Unul-Născut, Care a pătimat și a murit pentru mântuirea noastră. Mai mulțumește-I că, după ce cazi în păcat cu voie și de la viață la moarte de ne-numărate ori pe zi, te aduce din nou la viață ori de câte ori spui: „Tată, am greșit la cer și înaintea Ta!“ (Luca 15, 18). Mulțumește-I și pentru că atunci când ești lovit năprasnic de boli prevestitoare de moarte trupească, te izbăvește deseori de ele, îți îndreaptă greșelile și nu te lipsește de viața pământească, știind că ții la ea și că nu ești pregătit încă pentru viața cea veșnică.

Mulțumește-I pentru toate mijloacele de întreținere a vieții, pentru toate bucuriile și supărările pe care ți le aduce viața, fiindcă toate îți vin de la El, Părintele Atotbun, toate pornesc și sunt egal împărțite de la Izvorul atotdă-tător și primordial al vieții.

Nobil și mare la suflet este acela care de bunăvoie și cu mărinimie își împarte darurile, bucurându-se că poate face bine și aduce mulțumire tuturor, fără a-i sta gândul la vreo răsplată. Nobil și mare la suflet este acela care nu se înfumurează niciodată față de cei care obișnuiesc să-l caute și să se bucure de dărnicia lui, nu-i subapreciază în nici un chip, nu-i umilește sub nici o formă, nici măcar în gând, privindu-i ca și cum i-ar vedea prima dată, sau chiar mult mai respectuos. Fiindcă de obicei ne dăm ifose față de cei care au devenit „ai noștri“ și față de cele ce s-au făcut „ale noastre“ și nu renunțăm la ele în ruptul capului. Deseori îl situăm pe om mai prejos decât de un obiect la care ținem foarte mult sau decât un animal favorit.

Este foarte bine să spunem când ne rugăm și cuvinte de la noi înșine, pline de credință fierbinte și dragoste pentru Domnul. Să nu vorbim cu Domnul cu cuvinte străine, să nu rămânem mereu nevârstnici în credință și nădejde, ci să arătăm că știm să gândim cu capul nostru, să rostim din inimă propriul nostru cuvânt de recunoștință, fiindcă, folosind doar cuvinte străine, ne obișnuim cu ele și ne răcim. Și nici nu putem să ne închipuim cât de binevoitor ni se va arăta Domnul când vom veni cu cuvinte de rugăciune găsite de noi înșine, izvorâte dintr-o inimă plină de credință, iubitoare și recunoscătoare. Vom spune numai că sufletul care înalță spre Dumnezeu propriile sale cuvinte cunoaște un fior de bucurie, se învăpăiază, capătă vi-goare, iradiază de fericire. Vei spune doar câteva cuvinte, dar vei gusta fericirea pe care n-ai putea-o simți nici după cele mai lungi și mai mișcătoare rugăciuni scrise de alții, dacă le rostești doar din obișnuință, nesincer.

Când Îi ceri oarece Domnului, închipuie-ți îndată cu ochii minții cum ți se va da darul la care râvnești de binefăcătoreea și generoasa dreaptă a lui Dumnezeu, mâna care din belșugul dumnezeiesc a împărțit și împarte tuturor, și nu sta să te întrebi nici o clipă dacă vei primi sau nu cele cerute, considerând acest gând nebunie, precum a celui despre care a scris proorocul că zice în inima lui „nu este Dumnezeu“ (Psalmul 13, 1). Așa cum, adresând o cerere de ajutor unui om bun și generos, ne și închipuim dinainte mâna care ne va da cele cerute, fiindcă după pilda Părintelui Atotbun, și binefăcătorii de pe pământ sunt buni și mărinimoși și ne dau îndată ceea ce am cerut, după cum s-a spus: „Cine este omul acela între voi care, de va cere fiul său pâine, oare el îi va da piatră? Sau de-i va cere pește, oare el îi va da șarpe? Deci, dacă voi, răi fiind, știți să dați lucruri bune fiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor ce cer de la El?“ (Matei 7, 9-11).

Când vei simți în inimă vreo toană sau vreun semn de necredință față de vreunul dintre obiectele credinței, să știi că ți-a intrat în inimă diavolul și își bate joc de ignoranța, slăbiciunea și nestatornicia credinței tale. Osândește-ți neîntârziat și sincer această pornire nechibzuită, orbirea, păcătoasa inconsecvență în credință și nerecunoștința față de Dumnezeu, față de lumina pe care ai simțit-o în inimă mai înainte și față de binefacerile de care te-ai învrednicit până atunci, prin credință, prin acele obiecte (icoane, moaște) pe care acum inima ta dintr-o încăpățânată orbire le respinge sau nu crede în ele așa cum crezuse mai demult. Dacă vei face aceasta, Dumnezeu te va ierta, îți va trece sfârșeala și te vei simți ușurat. Scăpa-vei de mâna dușmanului! El încearcă și în privința credinței să ne încurce cu minciunile lui.

Omul cel nou (înnoit) își găsește satisfacție în ascultare; omul cel vechi arată mereu împotrivire și nesupunere. Facă-se voia Ta, Doamne! Consider drept o expresie a voinței Tale toate câte îmi cer să fac autoritățile cele de deasupra mea, tot ceea ce fac alții cu mine (și rabd), tot ceea ce mi se întâmplă. Fiindcă nimic nu se întâmplă fără Tine, Doamne!

Dumnezeu este Ființa spirituală de la Care vin toate și fără de Care nimic nu poate fi conceput, Cea în care persistă ceea ce a fost dintru început și ceea ce continuă, Cea prin care prinde viață și se ține totul; Care stă mai presus de infinitatea spațiului și timpului; Care nu are un început și nu va avea un sfârșit, în fața Căreia totul este ca și cum n-ar fi, Care este pretutindeni, Care ține în viață, prin puterea Sa, tot ce există, Care este în tot locul, chiar și în cea mai inimaginabilă linie a spațiului și Care singură ține nemărginirea spațiului; într-un cuvânt, Dumnezeu este Cel ce este!

Dacă vreun frate din preajma ta face în timpul slujbei ceva incorect sau nu îndeajuns de râvnitor, nu-ți ieși din fire nici în lăuntru, nici în afară. Nu te porni împotriva-i, trece-i, mărinimos, cu vederea greșeala, aducându-ți aminte că și tu ești om, supus tuturor neputințelor, că Dumnezeu este îndelung-răbdător și multmilostiv și că te-a iertat de nenumărate ori așa cum a iertat și iartă toate fărădelegile noastre. Ține minte cuvintele Rugăciunii Domnești: „Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșelilor noștri“. Aceste cuvinte trebuie să ne reamintească mereu că noi înșine suntem în orice vreme mari „datornici“ și mari „greșiți“ înaintea lui Dumnezeu și, ținând minte aceasta, să ne smerim până în adâncul inimii și să nu fim atât de aspri cu greșelile fraților, fiind și ei neputincioși, ca și noi, și așa cum nu ne judecăm pe noi înșine cu asprime, să nu-i judecăm nici pe ei, fiindcă acești frați ai noștri sunt mădularele noastre, cum le suntem și noi lor. Iritarea nervoasă, atunci când se iscă, vine de la necunoașterea de sine, de la trufie și de la faptul că nu ținem seama cât de vătămată este propria noastră natură și că nu L-am cunoscut îndeajuns pe blândul și smeritul Iisus:

Domnul ne încearcă în felurite chipuri, prin pornirile păcătoase ale inimii noastre. Pe unul (pe zgârcit) îl încearcă prin pierderea banilor și a averii, sau a unei anumite părți din proprietate, lăsându-i pe hoți să fure, pe tâlhari să jefuiască; pe unii îi cearcă cu incendii, pe alții cu inundații, pe alții cu falimentarea afacerilor sau cu boală; pe unii cu pierderea soției, surorilor, prietenului sau prietenei, pe alții cu defăimarea, pe toți ne încearcă cu de toate, fiecare ne scoate la iveală părțile slabe, bolnave ale inimii. Învățându-ne cum să ne îndreptăm. Multora face să ne treacă prin suflet sabie, „ca să se descopere gândurile din multe inimi“ (Luca 2, 35). De aceea, oricât de mare ar fi paguba ce ți s-ar face în ceea ce este al tău, fii convins că a fost voia lui Dumnezeu și spune: „Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat“ (Iov 1, 21).

De ce oare ajunge uneori omul într-o asemenea stare de furie, încât se aprinde din te miri ce, vorbește repezit, precipitat și incoerent, își frânge mâinile, își rupe părul din cap, sau, neînfrânându-și mânia, sare la bătaie, rupe și sparge nebunește tot ce îi cade în mâini, mai făcând și alte fapte asemenea, pe care doar un nebun sau un apucat le poate isca? E limpede că fiindcă îi lucrează în inimă duhuri ale răului, cele de sub cer, care împing omul spre tot răul și care poartă gând de răutate și gând ucigaș împotriva tuturor. De ce oare se întâmplă în lume sinucideri de tot felul, așa cum se întâmplă și crime? Fiindcă în inimile sinucigașilor și criminalilor lucrează cel dintâi și cel mai autentic sinucigaș: diavolul. De aceea Mântuitorul Hristos și credința creștină ne dau poruncă să fim blânzi și smeriți, aceste însușiri neîngăduind duhurilor răutății și trufiei, care caută moartea fiecăruia și a tuturor, să lucreze în inimă. Domnul spune: „Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima“ (Matei 11, 29). Mânia omului este o meteahnă teribilă, împotriva firii. Ea se iscă adesea în inimă din cele mai neînsemnate motive, din pricina egoismului, trufiei, care își fac loc în inimă. Să nu uităm că „mânia omului nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu“ (Iacov 1, 20).

Pentru cel ce crede cu adevărat în Dumnezeu, orice lucru din câte există pe pământ și în toate lumile vizibile parcă n-ar fi, dispare; nu există nici măcar un singur punct sau o singură linie imaginară în spațiu fără Dumnezeu; pretutindeni îi apare în minte o singură, infinită Ființă – Dumnezeu. Își închipuie că ori de câte ori trage aer în piept Îl respiră pe Dumnezeu; pentru el, Domnul este pretutindeni și este totul, făpturile parcă n-ar fi și el însuși dispare, imaginar, pentru a-i face loc să lucreze în sine Unicului Dumnezeu.

Uneori, când de-abia ai început să simți desfătare de la Domnul, diavolul vine și îți pricinuieste el însuși sau prin alții o mare supărare. Aceasta este soarta celor ce în această viață lucrează cele ale Domnului. De pildă, te-ai umplut de bucurie și de liniște stând în fața Sfântului Potir și,

după ce ai terminat slujba, vine peste tine o încercare ca de foc și o dată cu ea o mare supărare. Chiar și când stai în fața Sfântului Potir, diavolul caută să uneltească împotriva ta, te tulbură cu fel de fel de gânduri, cu care, vrând-nevrând, trebuie să te lupti – de fapt să te lupti cu el –, vrei să rămâi cât mai mult cu Domnul, dar vrăjmașul nu te lasă. Atâta timp cât bântuie în noi patimile și mai viază omul cel vechi în noi, va mai trebui să îndurăm multe suferințe și încercări ale vieții în lupta omului vechi cu cel nou.

Mare mângâiere și liniște și nemăsurată speranță dau rugătorilor aceste atât de convingătoare cuvinte ale Domnului: „Cereți și vi se va da...” Și mai departe: „Cine este acela dintre voi care, de va cere fiul său pâine, oare el îi va da piatră?” (Matei 7, 7-9). Dacă îmi vor cere ceva unii și eu, rău fiind, din cauza naturii mele stricătioase, voi lua totuși în seamă cererile acelor, fiindcă cuvintele lor mi-au întors inima spre milostivire și ajutor, iar mâna spre dare, nu vor mișca oare cuvintele mele, cererile mele sincere pe Domnul, Iubitorul de oameni, ca să-mi dea ajutor și milostenie mie, cel ce, păcătos fiind, sunt totuși o creație a mâinilor Sale? Dacă părinții trupești de pe pământ sunt buni, Părintele Ceresc nu poate fi decât infinit mai bun. Dacă eu sunt bun, Dumnezeu-Izvorul tuturor bunătăților nu poate fi decât infinit mai bun. „Dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu atât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor ce cer de la El” (Matei 7, 11). Întărește-te în credință și în speranța în Dumnezeu, luând drept pildă purtarea părinților pământești față de copiii lor. Doar suntem toți copii ai Tatălui Ceresc, după adevăr, Tatăl tuturor făpturilor.

Când simți că nu mai ai pace în inimă din pricina vreunei atracții pentru ceva ce ține de viața de fiecare zi și că această atracție te tulbură și te înrăiește, pune îndată strajă inimii și nu o lăsa aprinsă de foc diavolesc. Roagă-te din inimă și întărește-ți inima pățimașă și nerăbdătoare cu putere de la Dumnezeu. Fii convins că aprinderea către rău a inimii este opera diavolului; vrăjmașul poartă război înverșunat împotriva inimii, luându-și drept aliat păntecele satul. Știi din experiență!

Când te duci în vizită, la vreo rudă sau la vreun prieten, nu te duce cu gândul să bei și să mânânci bine acolo, ci pentru a purta o discuție prietenească și pentru ca prin acea discuție afectuoasă, cu adevărat prietenească, să-ți revigorezi sufletul apăsător prea mult de grijile vieții și pentru a vă mângâia unii pe alții prin aceeași credință. „Nu caut ale voastre, ci pe voi” (2 Corinteni 12, 14), zice Apostolul.

Dragostea – se spune – *nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr* (1 Corinteni 13, 6). Ni se întâmplă uneori să vedem fapte nedrepte și păcătoase ale unor oameni, sau să auzim de ele, și atunci ne în-

cearcă și pe noi un nărav păcătos; ele ne provoacă bucurie, pe care ne-o și exteriorizăm, fără rușine, cu râsete smintite. Este rău, nu este creștinește, este împotriva lui Dumnezeu ceea ce facem! Aceasta înseamnă că avem o inimă lipsită de dragoste creștinească față de semenii. Fiindcă dragostea „nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr“. Să nu mai facem niciodată așa, ca să nu fim osândiți și noi o dată cu cei ce fac fărâdelegea.

Nu te lăsa cuprins de răutate, nu purta gând de răzbunare sau dorință de a ucide nici măcar față de animale, pentru ca vrăjmașul să nu dea morții duhovnicești propriul tău suflet, el fiind cel ce îți inspiră răutate și față de faptele necuvântătoare, făcând așa pentru a te obișnui să porți gând de ură și de răzbunare și împotriva oamenilor. Nu uita că animalele au fost aduse la viață tot de bunătatea lui Dumnezeu, pentru ca și ele să guste, cât pot, în scurta lor viață, bucuriile existenței. *Bun este Domnul cu toți* (Psalmul 144, 9). Nu le bate, dacă nu te ascultă sau dacă din joacă vor fi vătămat cu ceva lucrurile tale. *Fericit cel ce arată milă și dobitoacelor.*

Când îmi împărațește în inimă pacea gândurilor sfinte, atunci știu că sălășluiește în mine, cu adevărat, Domnul păcii, Iisus Hristos, cu Tatăl și cu Sfântul Duh și trebuie să mă umplu sânguitor de recunoștință față de Începătorul lumii și să mă străduiesc din răspuneri să păstrez în mine această pace rugătoare a inimii și acea distanțare de orice păcat dinlăuntrul meu sau din afară.

Mângâietorul, Duhul Sfânt, Care umple tot universul, trece prin toți credincioșii, prin cei blânzi, smeriți, buni, prin sufletele omenești simple, viețuind în ele, înviorându-le și întărindu-le. El se face un duh cu ele și devine pentru ele totul: lumină, putere, pace, bucurie, spor în lucru; îndeosebi prin cei cu viață evlavioasă, cărora le aduce tot binele. „Răzbate prin toate duhurile istețe, curate“ (cf. Înțelepciunea lui Solomon 7, 23). „Toți de la un Duh ne-am adăpat“ (1 Corinteni 12, 13). Toți oamenii evlavioși de acolo s-au adăpat, sunt îmbibați de Duhul dumnezeiesc ca un burete.

Mergând în pădure, în grădină sau pe o pajiște și văzând tinerele mlădițe ale plantelor, roadele pomilor, diversitatea florilor de câmp, privește vegetația cea lăsată de Dumnezeu în întregul ei, ca pe o lecție de la care să tragi învățăminte. Fiecare arbore, cu fiecare an, se avântă în sus, prin puterea ce i-a fost dată de la Dumnezeu, nu se întâmplă niciodată să nu crească; luând pildă, spune-ți: și eu trebuie să cresc negreșit, să mă înalț moral mai sus, spre mai bine, spre desăvârșire, cu fiecare zi și cu fiecare an, trebuie să mă avânt spre Împărăția cerurilor, spre Tatăl ceresc, prin puterea Domnului meu Iisus Hristos și prin Duhul Său, Care viază și lucrează în mine. După cum o pajiște se împodobește cu mulțime de flori, tot așa și pajiștea sufletului meu trebuie să se înfrumusețeze cu toate florile virtuților.

După cum pomii dau în floare și apoi rodesc, și sufletul meu trebuie să aducă roade de credință și de fapte bune.

Ferește-te să nu ți se transforme necesitatea de a te hrăni într-o patimă trupească; nu ceda poftelor trupului, nu-i căuta trupului în coarne, punându-l prin aceasta mai presus de suflet. Altminteri, când va trebui să te ocupi de el, de pildă să te rogi sau să compui o scriere spiritual-morală, îți vei da seama cât de mult a pus stăpânire trupul pe suflet și cum l-a legat de mâini și de picioare, i-a retezat tot avântul, nu-l lasă să se ridice și să-și intre în forță. Sufletul care rămâne înrobitor de trup este neputincios.

Dragostea de Dumnezeu și de semenii se deschide și se arată cu deosebire în toată curăția, tăria și statornicia atunci când împotriva ei se ridică o forță potrivnică (diavolească), care s-a aprins și care lucrează în inima noastră, umplând de ură, adversitate, dispreț, vrăjmășie, când această putere potrivnică se înversunează, căutând să ne smulgă din rădăcini – ca să spunem așa – inima. Atunci iubirea din ea capătă tărie, iar omul caută prin toate mijloacele să se împotrivească forței adverse, iubirea lui se purifică, se înalță și se întărește în lupta cu dușmanul. Drept răsplată pentru acest război necurmat de apărare a dragostei de Dumnezeu și de semenii, pentru această luptă nevăzută cu duhurile răului cele de sub cer, purtată cu înflăcărare, tenacitate și statornicie, Stăpânul împletește cerești cununi de biruință ostașilor iubirii de Dumnezeu și de semenii. Cu prisosință merită mii de asemenea cununi sfinții nevoitori, cei pe care îi numim precuvioși părinți, care, din dragoste de Dumnezeu, au părăsit lumea și toate ale ei, așezându-se în pustie, în locuri cu totul nelocuite și acolo, închizându-se în chilii, au petrecut toată viața cu gândul la Dumnezeu, în rugăciune, tăindu-și voința, postind, priveghind, muncind și lucrând virtutea pentru Dumnezeu, îndurând toată viața năvala puterilor vrăjmașe, care au încercat în tot chipul să la zdruncine credința și nădejdea în Dumnezeu și mai cu seamă iubirea ce i-o purtau. A te lupta, din iubire de Dumnezeu, cu propriul tău trup și cu diavolul, un dușman atât de viclean, de puternic și de rău, nu doar câteva ceasuri, zile sau luni, ci foarte mulți ani, uneori șaiszeci sau șaptezeci, ce cununi ar putea răsplăti aceasta? Și ce reprezentăm, față de acești nevoitori, noi, oamenii care trăim în lume și care nu suntem supuși unor atacuri atât de dese și unor înfrângeri atât de dureroase ale trupului? Ce sunt, în comparație cu sfinții nevoitori, mirenii, cei ce trăiesc după cum le e voia, în lux, în plăceri de tot felul, căzuți pradă trufiei, iubirii de onoruri, zavistiei, urii, zgârceniei, irascibilității, mâniei, răzbunării, desfătărilor, curviei, beției, tuturor viciilor posibile, chiar dacă nu toate adunate în același om? Aceștia se predau de vii, fără împotrivire, voinței diavolului și de aceea el nici nu se ostenește să poarte război cu ei, îi lasă într-ale lor, știindu-i prinși de multă vreme în plasele sale, ca într-o liniște și uitare de sine de dinainte de moarte.

* **T**ine minte această zicere din Sfânta Scriptură: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele“ (Romani 12, 21). De se poartă careva cu tine cu grosolănie, te întărește, te tratează cu dispreț și răutate, nu-i plăti cu aceeași monedă, fii calm, blând, delicat, respectuos și iubitor față de cei care se poartă nedemn cu tine. Dacă îți vei ieși din fire și le vei vorbi tu însuși agitat, grosolan, disprețuitor, adică fără pic de dragoste, atunci, neîndoielnic, tu vei fi cel învins și cei ce te-au jignit îți vor spune pe drept: „Doctore, vîde-că-te pe tine însuși“ (Luca 4, 23). Sau: „De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și bârna din ochiul tău nu o ieși în seamă? Scoate mai întâi bârna din ochiul tău“ (Matei 7, 3, 5). Să nu te miri dacă grosolăniile defăimărilor tăi nu vor înceta, ba dimpotrivă, se vor întări, fiindcă, descoperindu-ți slăbiciunea, vor căuta să te întărească intenționat. „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele“ (Romani 12, 21). Arată-i celui ce te-a jignit că s-a jignit pe sine, că nu tu ai fost cel ofensat, fie-ți sincer milă de el, fiindcă cedează atât de ușor patimilor, fiindcă are un suflet bolnav, cu atât mai mult poartă-te cu el blând și iubitor, cu cât este el mai grobian și mai dornic să te irite, cu cât te urăște mai mult și așa îl vei birui, cu siguranță. Binele este întotdeauna mai puternic decât răul și tocmai de aceea învinge mereu. Mai ține minte și că toți suntem neputincioși, că cedăm cu ușurință patimilor și de aceea fii blând și prevenitor cu cei ce greșesc față de tine, cunoscând că și tu greșești adesea față de alții, poate că mai mult decât cel ce ți-a greșit ție. Iartă datoriile datornicilor tăi pentru ca să ți le ierte și ție pe ale tale Tatăl creșt, fii mereu calm, ridică-te deasupra lucrurilor mărunte, nu fi bănuitor, fii tare cu duhul, simplu și bun la inimă. Așa îți vei înfrânge mereu dușmanii. „Cel ce ceartă pe batjocoritor își atrage disprețul... Nu certa pe cel batjocoritor ca să nu te urască... Dă sfat celui înțelept și el se va face și mai înțelept...“ (Pilde 9, 7, 8, 9).

Uneori perfidia diavolului se arată în noi sub forma indiferenței; vedem păcatul sau viciul într-un semen al nostru sau în societate, dar inima rămâne nepăsătoare, rece, lipsită de voință, sau, mai bine zis, cuprinsă de o rușinoasă lașitate, care nu ne lasă să ne pronunțăm ferm, să veștejim cu cuvântul fărădelegea, să apucăm taurul (păcătosului) de coarne. Hristoase Împărate, dă-i inimii mele răvnă apostolească și focul Duhului Sfânt, pentru ca să am curajul să mă ridic întotdeauna împotriva a tot ce înseamnă nerușinare, mai ales împotriva celor de la care s-au molipsit și alții de vicii și să nu cruț pe nimeni, în scopul mântuirii lor și a altora din poporul Tău, ca să nu cadă și aceia în ispită, văzând cum se răspândește viciul, și să nu devină ei înșiși victimele acestuia! „Iar cine va sminti pe unul dintre aceștia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării“ (Matei 18, 6).

De-ți va trece cândva prin minte gândul nehibzuit de a-ți face „bilanțul“ faptelor bune, caută îndată să-ți oprești această pornire greșită, făcându-ți mai degrabă socoteala păcatelor în care cazii neîncetat și a nenumăratelor ocazii când L-ai jignit pe Stăpânul Cel Preabun și Preaînțelept și le vei găsi mai multe decât nisipul mării, faptele bune fiind în comparație cu ele ca și inexistente.

Când inima îți este atinsă de avariție, zi în sinea ta: „Viața mea este Hristos, Cel ce pe toți îi iubește; El este bogăția mea neistovită, hrana mea nesfârșită, băutura mea nesecată. Trupul nostru, lovit de orbire sufletească, visează mereu să-și găsească viața în mâncare, în bani, îi vrăjmășește pe cei ce îl lipsesc de mijloacele materiale de susținere a vieții. Tu însă fii neclintit în convingerea că nu banii, nu mâncarea înseamnă viață, ci dragostea reciprocă în dragoste față de Dumnezeu. Nu uita că Dumnezeu este Dragoste, Cel ce a unit toate ființele prin porunca iubirii și Care, din unirea iubirii, a făcut să apară viața.

Când te rogi, ține această pravilă: că e mai bine să zici cinci cuvinte din inimă, decât zece mii de cuvinte numai cu gura. Dacă simți că inima ți s-a răcit și că n-are chef să se roage, oprește-te, încălzește-ți inima în vreun fel, de pildă aducându-ți aminte cât ești de ticălos, mizerabil, sărac și orb sufletește, sau gândește-te la nemăsuratele binefaceri de care ai parte tu și neamul omenesc, și mai cu seamă creștinii, în fiecare zi de la Dumnezeu, și apoi roagă-te fără grabă, simțit, cu căldură; chiar dacă nu vei reuși să citești toate rugăciunile în timpul pe care îl ai la îndemână, nu va fi nici o nenorocire; în schimb, vei dobândi un nemăsurat mai mare folos rugându-te fără grabă, cu căldură, decât dacă te vei ruga la repezeală, citind toate rugăciunile fără participare. „Vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea (...) decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină“ (1 Corinteni 14, 19). Se înțelege de la sine că n-ar fi rău dacă am putea grăi când ne rugăm și zeci de mii de cuvinte. Domnul nu-i părăsește pe cei ce ostensesc pentru El, pe cei ce stăruie în rugăciune înaintea Lui; căci cu măsura cu care ei au măsurat, El le măsoară strădania, răsplătindu-le din belșug cuvintele spuse cu sinceritate, trimițându-le în suflete belșug de lumină și de căldură duhovnicească, pace și bucurie. Bine este să ne rugăm îndelung și neîncetat, dar „nu toți pricep cuvântul acesta, ci aceia cărora le este dat“. „Cine poate să înțeleagă să înțeleagă“ (Matei 19, 11-12). Cei ce nu se pot ruga îndelung să se roage cu rugăciuni scurte, dar cu duh fierbinte.

În minunea perpetuă a prefacerii pâinii și vinului cu adevărat în Trupul și Sângele lui Hristos și în unirea celui ce le primește cu Dumnezeu văd minunea perpetuă a trezirii omului la viață prin suflare dumnezeiască și

crearea lui ca ființă vie. „Și s-a făcut – spune Scriptura – omul ființă vie“ (Facerea 2, 7). Iar pe Sfânta Masă pâinea și vinul devin prin prefacere nu doar *ființă vie*, ci și *duh dătător-de-viață* (1 Corinteni 15, 45), Și acestea se întâmplă sub ochii mei! Și le simt cu sufletul și cu trupul, le simt vii. Dumnezeu! Ce taine înfricoșătoare săvârșești! La ce negrăită taină m-ai făcut martor și părtaş! Slavă Ție, Creatorul meu! Slavă Ție, Făcătorul Trupului și Sângelui lui Hristos!

Si sfinții lui Dumnezeu s-au simțit uneori cuprinși de deznădejdea și urâtul diavolesc. Ce să mai zicem de noi, păcătoșii! Pe noi – o, vai! – diavolul ne înveninează deseori, învârtosându-ne inima, înjosindu-ne-o, pradă celui mai cumplit urât. Să ne îndreptăm neconținut spre Domnul, să fim cu Dânsul în fiecare minut, pentru ca răul și urâtul vrăjmașului să nu ne doboare. Există un mijloc de a te izbăvi de urâtul vrăjmașului, acesta fiind calea cea largă a lumii. Ajunge să te dedai plăcerilor lumești și urâtul te va părăsi cel puțin cât vor dura aceste plăceri, pe urmă te vei înfunda tot mai mult în ele, nu vei mai fi în stare să te lipsești de ele, vei începe să crezi că doar în ele îți poți găsi bucuria și desfătarea. Ferească Dumnezeu pe tot creștinul să-și găsească în așa ceva mijlocul de a scăpa de urâtul diavolesc! Tu preferă să mergi pe calea cea strâmtă, să rabzi urâtul și să cauți cât poți de des izbăvire la Iisus Hristos Domnul, Cel ce veselește pe toți cei ce lucrează prin El pentru mântuire, nu te du pe calea cea largă și netedă a lumii, nu căuta acolo scăparea de duhul urâtului, plătind-o cu prețul plăcerilor lumești. Folosindu-se de duhul urâtului, vrăjmașul i-a făcut pe mulți să părăsească calea cea îngustă, mântuitoare, și să alerge la calea cea largă și netedă care duce la pieire.

Învăță să învingi răul cu binele, răutatea cu bunătatea, cu blândetea, cu smerenia

Te rogi. Iată, rugăciunea curge frumos, simți înlăuntrul tău că Dumnezeu ți-o ascultă cu bunăvoință; mintea ți-e liniștită, inima ușoară și bucuroasă; spre sfârșitul rugăciunii însă, simți parcă o mică slăbiciune în minte și în inimă, care ajunge ca o apăsare și ca un foc mistuitor, rugăciunea ajunge să ți se pară din cale-afară de grea și încerci chiar față de ea ceva ca o repulsie, deși până atunci ți se părea ușoară și atrăgătoare. Nu cădea în deznădejde, prietene! Acestea sunt uneltiri ale diavolului, căruia îi place să-și bată joc de noi, mai cu seamă când suntem către sfârșitul unei preocupări

evlavioase, ca să cădem în deprimare și să considerăm pierdere de vreme toată lucrarea sfântă de mai înainte. Învăță din aceasta să nu ți se stingă duhul înainte de terminarea rugăciunii, nici măcar o clipă, roagă-te în duh și adevăr, neslăbit, și nu te arăta slugarnic, cu nici un cuvânt, față de Domnul când te rogi, adică nici un cuvânt din câte le vei spune să nu fie prefăcut, fățarnic; să-ți fie toată rugăciunea o expresie a adevărului, o trâmbiță a Duhului Sfânt, nici un cuvânt să nu se pună în slujba minciunii vrăjmașului, să nu fie o unealtă a aceluia. Roagă-te cu osârdie lui Dumnezeu să-ți despovăreze sufletul de apăsarea vrăjmașului, să-ți stingă focul lui mistuitor din inimă, recunoscându-ți înaintea lui Dumnezeu din toată inima vina de a te fi rugat fățarnic și vei primi ușurare și pace. Ceea ce faci și grăiești, fă fără grabă, în liniște. Vei avea timp. Vrăjmașul are obiceiul să grăbească și să agite, fiindcă în grabă și agitație lucrurile își pierd rațiunea.

T*atăl nostru! Vie împărăția Ta!* Domnul împărătește pretutindeni, peste tot în lumea văzută (Se află în tot locul) și în soboarele îngerești. Împărătește cu nemărginita Sa putere și cu dreptate asupra duhurilor rele și asupra oamenilor răi sau care fac fărădelegi; pe unii dintre ei îi va ține legați în întinericul cel veșnic la marea zi a judecății, pe alții îi pedepsește în felurite chipuri chiar în această viață și îi va pedepsi cu foc veșnic și în viața viitoare. Dar El, fiind Adevărul, nu împărătește asupra dracilor și a oamenilor necinstiți cu adevărul Său, fiindcă în aceștia zace minciuna! Nu împărătește cu dragostea Sa, fiindcă în ei stă răutatea; în oamenii necinstiți nu împărătește cu credința, cu nădejdea, cu dragostea, nu împărătește în ei prin îndeplinirea întocmai a poruncilor Sale. „Și pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne și nu faceți ce vă spun?“ (Luca 6, 64). „Păziți poruncile Mele“ (Ioan 14, 15). Împărătind în cele mai neînsemnate mișcări firești ale trupului și sufletului meu (de pildă în cuvânt), fiindcă trupul meu se supune poruncilor Sale și atunci când mănâncă, și atunci când doarme, când crește, când umblă, gândește și vorbește, toate se alcătuiesc și se mișcă după poruncile Lui. În inima mea însă nu împărătește întotdeauna, în pornirile și predispozițiile ei, în liberul meu arbitru. Mă simt atras deseori spre rău, fac rău când ar trebui să fac bine. Prin aceasta mă împotrivesc poruncilor Sale. Sunt nu arareori puțin credincios sau necredincios, egoist, orgolios, disprețuitor față de alții, invidios, zgârcit, iubitor de agonisire, iubitor de arginți, înclinat spre desfrânare, gata să cedez oricărei pofte păcătoase, iubitor de slavă de la oameni, nerăbdător, supărăcios, leneș, nu fac sau fac foarte puține fapte bune și pe acelea silit de împrejurări, nu dintr-o pornire sau dorință sinceră, nu sufăr cu cei ce suferă ca și cu mădulare ale trupului unic al Bisericii, într-un cuvânt, nu împărătește în mine Domnul prin gândurile, simțămintele și faptele credinței, nădejzii și dragostei.

Trebuie să ne rugăm pentru ca inima noastră să capete convingerea statornică și fermă că totul – sufletele și trupurile noastre, când se simt bine și când nu se simt bine, în toate împrejurările vieții – vine de la Dumnezeu, de la puterea Sa, nu de la natură, nu de la întâmplare, nu de la noi înșine. Dacă vei înceta să te rogi lui Dumnezeu, inima Îl va uita curând pe Binefacătorul, Creatorul și Domnul său și uitându-L vei cădea în tot răul. Vezi, așadar, că rugăciunea îți aduce un folos esențial.

Însușirile omului, atât cele de ordin spiritual, cât și cele fizice, se desăvârșesc, sporesc și se fortifică prin exercițiu. Exersează-te mai des în scris, în cusut, în croșetat și astfel vei putea „să-ți faci mâna”: vei scrie, vei coase, vei croșeta mai bine. Exersează mai mult în compunerea de texte, vei compune mai ușor și mai bine; exersează în săvârșirea de fapte bune sau în stăvilirea patimilor și ispitelor și vei reuși, cu timpul, să faci binele lesne și cu plăcere, iar patimile le vei învinge cu ușurință, ajutat de harul dumnezeiesc atotlucrător. Dar dacă vei înceta să mai scrii, să coși, să croșetezi sau dacă faci lucrurile acestea foarte rar, vei scrie, vei coase și vei croșeta prost; nu vei mai compune nimic, sau foarte rar, lăsându-te absorbit de grijile materiale ale vieții și vei ajunge să nu poți lega nici câteva cuvinte, mai ales în cele duhovnicești. Când ți se va da să scrii ceva, vei munci ca un rob în Egipt! Tot așa, dacă nu te mai rogi, sau te rogi rar, rugăciunea ți se va părea grea și o vei face fără plăcere; dacă vei înceta lupta cu patimile, sau o vei răi din cale-afară și o vei slăbi, îți va veni foarte greu să le mai ții piept și te vor birui ele pe tine. Din pricina lor, nu vei mai avea liniște, viața îți va fi otrăvită dacă te vei dezvăța să lupți împotriva acestor haini adversari, care sunt „de-ai casei”, stau înlăuntrul tău, își fac cuib în inima ta. Activitatea, munca sunt condiții indispensabile ale vieții. O viață inactivă nu este viață, e o monstruozitate, o umbră de viață! De aceea omul trebuie să-și impună să lupte mereu, îndârjit, cu trândăvia trupească. Dumnezeu să apere pe tot creștinul de lene! „Iar cei ce sunt ai lui Hristos și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftetele” (Galateni 5, 24), adică firea cea leneșă, rea, iubitoare de păcat. „Căci tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are i se va lua” (Matei 25, 29).

Omul înrăit, care se înverșunează împotriva cuiva, este un om bolnav. Are nevoie să i se oblojească inima și nu cu altceva decât cu iubire; trebuie tratat cu grijă, cu vorbe de mângâiere și dragoste. Dacă ura lui nu este adânc înrădăcinată, fiind numai o izbucnire de moment, veți vedea cum gingășia și dragostea noastră îi vor înmuia inima, îi vor topi gheața răutății, binele va învinge răul. Pentru ca binele să învingă răul, creștinul trebuie să fie întotdeauna bun și înțelept.

Dacă te jignește cineva, nu-i purta gând rău. Dacă cel ce te-a jignit îți va arăta apoi o față prietenoasă și îți va vorbi, nu-ți întoarce inima spre rău, ci vorbește cu el politicos și cu blândețe, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic între voi; învață să învingi răul cu binele, răutatea cu bunătatea, cu blândețea, cu smerenia. Nu-i spune în gând celui ce te-a defăimat: tu vorbești cu mine după ce m-ai jignit, nu te simți răspunzător cu nimic de aceasta, deci nu te socotesc vrednic să stai de vorbă cu mine; te resping, te disprețuiesc, ca să simți că m-ai ofensat... Nu fi mândru, răzbunător, nu-i vorbi așa, ca să nu-l mânii pe Dumnezeu cu inima ta împietrită.

Înaintea lui Dumnezeu întreaga lume materială este ca și când n-ar fi; ființele însuflețite, precum îngerii și oamenii, așijderea. Dar au existență durabilă acele fapte care sunt aproape de Dumnezeu, având chipul și asemănarea Lui. Celelalte fapte se trec precum umbra. „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece“ (Matei 24, 35).

Să nu uităm nici o clipă că diavolul caută mereu să ne aducă în suflet gunoaie drăcești, dintre cele care nu ne prisosesc și sunt uneori atât de mărunte și de amestecate, încât nici nu ne dăm seama de ele. Spune-mi, oare ura nu este un gunoi care întunecă ochiul inimii, sau mândria, nerăbdarea, irascibilitatea, sau dorința de a acapara totul, avaritia, iubirea de înavutire, arghirofilia, vorbele agresive și ofensatoare la adresa cuiva, urâtul și deznădejdea, invidia, îndoiala, puțină credință sau necredință în adevărurile revelate, înfumurarea, nerăvna spre rugăciune și spre fapta cea bună, față de îndatoririle slujbei tale; spune-mi sincer, din inimă, nu sunt acestea toate gunoi diavolesc și beznă venită din iad? Cu credință și cu nădejde în Domnul, cu perpetuă trezvie și luare-înainte de sine, Dumnezeu te va ajuta să te poți feri de gunoaiele și întunericul iadului. „Cel ce s-a născut din Dumnezeu se păzește pe sine și cel rău nu se atinge de el“ (Ioan 5, 18).

Toată fericirea și toată nefericirea mea stă în gândurile și în pornirile inimii. Dacă gândurile și pornirile inimii îmi sunt de acord cu adevărul dumnezeiesc sau cu voința lui Dumnezeu, atunci sunt liniștit, plin de lumină duhovnicească, de bucurie, de fericire. Dacă nu, sunt neliniștit, sufletul îmi este cuprins de o beznă nepătrunsă, de apăsare și de urât. Dacă gândurilor și pornirilor mincinoase, potrivnice lui Dumnezeu, le iau locul altele, adevărate, plăcute lui Dumnezeu, atunci mă simt din nou împăcat și fericit.

Aproapele meu este o ființă asemenea mie, om ca și mine, tot chip al lui Dumnezeu. Și fiindcă este întocmai ca mine, trebuie să-l iubesc ca pe mine însumi. „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți“ (Matei 22, 39). Trebuie să-l consideri carne din carnea ta și sânge din sângele tău, să i te adresezi cu dragoste, blând, afectuos, iertându-i greșelile, așa cum ai vrea

să ți le ierte și pe ale tale, așa cum aștepti și de la alții iertare și înțelegere pentru neputințele tale. Adică sau să te faci că nu le vezi, sau spune-i-le cu blândete, delicat, amabil, cu bunăvoință.

Pentru ca, primind Sfintele, dătătoarele-de-viață Taine cu credință ne-strămutată să poți birui uneltirile și clevetirile diavolului, spune-ți în minte că ceea ce ai primit din Sfântul Potir este Cel ce este singur Fiitor. Cu asemenea gânduri și convingeri în inimă, primind Sfintele Taine, te vei liniști îndată, te vei înveseli, vei căpăta vigoare și inima îți va spune că în tine sălășluiește cu adevărat Domnul și tu în Domnul. Din experiență.

Când te rogi Stăpânei Doamne, Maicii lui Dumnezeu, o numești Ocean de bunătate și de binefaceri. Caută să fii și tu, după puteri, bun și mărinimos cu cei ce au nevoie de bunătatea și mărinimia ta, nu fi rău cu ei, nu-i disprețui, ci dimpotrivă, iubeste-i cu cât au mai multă nevoie de tine. Judecă-le limpede și sănătos, după Evanghelie, situația, pune-te mai des în locul lor și Stăpâna își va spori milele față de tine.

Fiecare cuvânt cu puterea lui. Unele dau viață, altele pot ucide sufletul: pe-al tău, pe-al aproapelui tău. De aceea s-a spus: „Vorba voastră să fie întotdeauna plăcută, dreasă cu sare“ (Coloseni 4, 16). „Din gura voastră să nu iasă nici un cuvânt rău, ci numai ce este bun, spre zidirea cea de trebuință, ca să dea har celor ce ascultă“ (Efeseni 4, 29).

Vrăjmașul cel rău intră în inima omului o dată cu îmbuibarea și beția. Dacă ești cu luare-aminte, poți să-ți dai seama că așa este. Iată de ce, pe măsură ce omul capătă obișnuința băuturii, îi sporește grozav și atracția spre ea (sporește și puterea vrăjmașului asupra omului). Se observă la bețivi o seducție irezistibilă a acestei patimi, pe care caută cu orice preț să și-o satisfacă, ceva ca o pornire lăuntrică spre păcat, spre vrăjmașul intrat în inima acestor nefericiți. Cum poate fi izgonit demonul beției? Cu post și rugăciune. Vrăjmașul intră în oameni atunci când s-au dedat unui mod de viață exclusiv trupesc, satisfacerii pântecelui, și fiindcă nu se roagă. De ieșit, nu poate ieși decât atunci când se folosesc mijloace opuse: postul și rugăciunea.

Ce mi s-ar fi întâmplat dacă nu mi s-ar fi dat, dintru început, harul dumnezeiesc, dacă el nu ne-ar cuprinde ființa deodată, neașteptat, după ce am săvârșit atâtea păcate, și dacă nu ne-ar îndemna spre pocăință, cu lacrimi? Ce s-ar întâmpla dacă ar trebui să ne dobândim pocăința numai cu propriile noastre eforturi? Ticăloșii de noi, ce puțini ar fi cei în stare să se elibereze de povara păcatelor, fiindcă, îndeobște, firea noastră este leneșă, nedeprinsă cu munca stăruitoare, mai cu seamă în viața duhovnicească. Și fără ajutor, fără o considerabilă înlesnire și ușurare a nevoițelor duhovnicești, am fi renunțat la ele, am fi părăsit lucrarea mântuirii. Acum însă

Dumnezeu cel preaînțelept, Părintele cel binevoitor fie că ne ușurează și ne îndulcește povara noastră duhovnicească, fie că ne-o îngreuiază, pentru a ne pune la încercare, pentru a ne învăța răbdarea și pentru a face să se istovească trupul cel viclean și aplecat spre pieire, alternând cu înțelepciune o situație cu alta. Astfel, putem lucra mereu pentru mântuire, cu ajutorul lui Dumnezeu, fără un efort deosebit și deseori cu bucurie.

Cât de trist este să vezi cum îi dijmuieste vrăjmașul pe creștini în zilele de sărbători ale Domnului, silindu-i la plata unui greu tribut și cu cât este mai importantă sărbătoarea, cu atât este mai mare birul plătit de creștini diavolului, fiindcă ce vedem că se întâmplă de sărbători? Trândăvie, destrăbălare, beție, desfrâu, bătaii, hoții, distracții ușuraticе. Dumnezeule! Toate ca să-i facă pe plac trupului! Ce sânguincioasă slujire diavolului! Te întrebi: sunt aceștia creștini răscumpărați cu cinstitul sânge al Fiului lui Dumnezeu? Trăim oare într-o eră creștină sau într-una păgână? Aceștia să fie oare cei care se mai și împărtășesc cu dătătoarele-de-viață Taine? Aceștia să fie cei ce vin la biserică și se roagă, împreună cu tine, Domnului? Dacă sunt ei, atunci de ce au mai venit la biserică? Se vede că din simplă obișnuință, nu fiindcă i-ar fi îndemnat inima, recunoscătoare către Mântuitorul Hristos. Se vede treaba că nu s-au rugat lui Dumnezeu, nu și-au apropiat inimile de El, și-au apropiat numai buzele, nu s-au lăsat pătrunși de duhul sărbătorii, fiindcă nu înțeleg, în general, sensul și scopul sărbătorilor creștine, nu participă la ele așa cum participă – să zicem – copiii la sărbătorile de familie pe care le pun la cale părinții. Ce copii răi și cu o mamă atât de bună, de iubitoare, de sfântă – Biserica! Mama e sfântă, copiii sunt păcătoși. Mamă duhovnicească, copii trupești. Mamă cerească, părinți pământești. Mama vrea să le dea în locul bunătăților vremelnice, stricăcioase, bunătățile cele veșnice, duhovnicești, dar copiii le resping, umblând după desfătări lumești, trecătoare, păcătoase. Totuși, printre beți și printre cei dedați viciilor îi întâlnești de sărbători mai mult pe cei ce nu vin la biserică (care n-au habar ce sărbătoare este, nu s-au gândit nicicând la ea). Aceștia au o singură sărbătoare, cea a trupului. Până când, oare, noi, preoții nu ne vom ridica împotriva celor ce pângăresc sărbătorile Domnului? Care dintre preoții lui Dumnezeu se va arăta râvnitor ca Ilie, sau ca Isaia, sau ca Ieremia, ca să se ridice cu puterea Duhului Sfânt împotriva tuturor fărădelegilor care se fac în noul Israel, ca să-și închine toată puterea, toată viața, preamăririi lui Dumnezeu și ca să stârpească dintre creștini aceste necuviințe? Când vom sfinți, Doamne, după cuviință, sfințenia sărbătorilor Tale? Când vom aduce mângâiere Sfintei noastre Maici – Biserica, supunându-ne rânduielilor sale? Când ne vom umple de duhul ei? Până când vom începe în duh prăznuirea marilor, mântuitoarelor evenimente ale credinței dreptmăritoare, ca să o încheiem apoi în trup?

Până când va mai râde vrăjmașul de mădulele lui Hristos, care sunt creștinii? Până când adepții altor credințe și confesiuni ne vor arăta cu degetul, spunând: uitați-vă la creștinii cei ce se numesc pravoslavnici, cum trăiesc? Ce credință poartă ei în inimă? Ce cunoștințe au despre credință? Ce preoți au? Ce prost îi învață pe ei cele ale credinței, cât de puțin le explică sărbătorile, cu ce scop au fost stabilite, ce reprezintă! Cât de puțin îi învață să trăiască după credință! Dumnezeuule! Câte reproșuri se aduc credinței noastre dreptmăritoare și nouă, preoților? Sau poate că noi, păstorii, suntem învinuiți pe drept. Poate că în faptul că creștinii nu țin sărbătorile după cuviință avem și noi o mare parte de vină. Poate că fiindcă nu-i mustrăm, nu-i oprim, nu-i rugăm, cu îndelungă-răbdare și cu învățături, cum să petreacă sărbătorile și, în general, cum să trăiască creștinește. Le vorbim prea puțin despre trândăvie, despre beție, despre desfrânare. Nu tunăm în biserică cu cuvântul lui Dumnezeu împotriva acestor vicii care au pus teribilă stăpânire pe creștini. Nu obișnuim să-i pedepsim îndepărtându-i de la Sfântul Potir pe cei cunoscuți ca bețivi și ca desfrânați și prin aceasta facem să se răspândească din ce în ce mai mult viciile. Persoanelor care merită o severă pedeapsă bisericească, atunci când vin la spovadă le dăm epitimii prea ușoare și nici nu le urmărim cum se cuvine dacă sunt ținute sau nu. Dumnezeuule al dreptății! Și păstorii, și turma se arată înaintea Ta ca unii lipsiți de răspundere. Dintre noi, „toți s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut. Nu este cine să facă binele, nici măcar unul nu este“ (Romani 3, 12). Ce se va întâmpla, până la urmă, dacă această dezordine în viața noastră se va menține? Pământul este cuprins din ce în ce mai mult de nelegiuire. Împărăția vrăjmașului se lățește mereu, împărăția Ta se micșorează. Puțini sunt aleșii Tăi, cei cărora le stai în inimă, mulți sunt robii diavolului, în ale căror inimi s-a furișat ca un fur cel mai mare ucigaș de oameni. Ce vei face cu noi, Doamne? Sângele Legii Tale strigă din pământ, iar glasul binevestitor al Evangheliei Tale nu va pătrunde în inimile creștinilor. Poruncile tale sunt uitate, rânduielile bisericești nesocotite, ce vei face cu noi, Doamne? Trimite-ne, Doamne, lucrători plini de râvnă în via Ta, care *să nu caute ale lor* (cf. 1 Corinteni 13, 5), ci să caute mai întâi pe Hristosul Tău. Dă-le lor râvna proorocilor, puterea și înțelepciunea apostolilor, ca să lucreze zi și noapte pe ogorul inimilor omenești.

Îi auzim pe unii spunând: rugăciunea ne obosește repede. De ce oare? Fiindcă nu-L aveți în fața ochilor minții pe Domnul ca și când ar fi aievea. Priviți-L mereu cu ochii minții și ai inimii și atunci veți putea sta la rugăciune toată noaptea și nu veți osteni. Ce spun, o noapte! Veți fi în stare să stați trei zile și trei nopți la rând și nu veți obosi. Aduceți-vă aminte de stălpnici. Ei au stat mulți ani la rând pe un stâlp, cu duh rugător, învingân-

du-și trupul, cel care, ca și trupul tău, trăgea spre lenevie. Iar ție ți se par grele câteva ceasuri de rugăciune, poate chiar unul singur!

Dragostea nu gândește răul (1 Corinteni 13. 5). A gândi răul este ceva diavolesc. Gândește răul diavolul din om și nu omul. De aceea să nu ții în inimă nici un rău, nu-l gândi împotriva aproapelui tău, ca să nu te faci una cu diavolul. „Biruieste răul cu binele“ (Romani 12, 21). Răul pe care îl vezi, sau care crezi că este așa. În aceasta să ți se cuprindă înțelepciunea duhovnicească și fapta de desăvârșire, în duhul iubirii creștine.

Tatăl nostru care ești în ceruri! Ce privești duhovnicească sublimă, emoționantă ni se arată atunci când aceste cuvinte răsună într-o imensă mulțime de oameni, adunați într-o biserică, sau numai în cercul familiei, sau strânși împreună, elevi sau ostași, și când sunt rostite din suflet, cu adevărat dintr-o inimă și dintr-un gând! Ce privești sublimă când vezi că aceste cuvinte sunt confirmate de însăși viața oamenilor, atunci când împărtășesc unii față de alții simțăminte de dragoste frățească, trăind în pace, cei tineri ascultând de cei bătrâni, cei mai slabi la minte de cei mai deștepți, dându-și unii altora cele cuvenite, respectându-se reciproc: „În cinste unii altora, dându-și întâietate“ (cf. Romani 12, 10). Ce privești, cu adevărat cerească, atunci când o familie numeroasă, avându-i strânși împreună pe mulți dintre cei de-un neam, se așază la masă și îi vei auzi pe toți zicând, într-o inimă și într-un glas: „Tatăl nostru!“, mărturisind pe Tatăl ceresc, Cel unul, Împăratul Atotsfânt, cu dorința să se facă voia Sa precum în cer, așa și pe pământ, mărturisindu-L pe Cel ce pe toți ne ține! Ce sublimă privești când stăpânul casei nu și revendică sieși bunătățile oferite, mâncarea și băutura, ci le atribuie lui Dumnezeu, considerând că toți trebuie să se bucure de darurile Lui; când, comparându-se cu toți ceilalți, pare a fi el însuși cel ospătat, nu cel ce ospătează. Dar ce privești fără seamăn și aducătoare de liniște ar fi dacă tot pământul, toate popoarele ar rosti într-un gând și într-o inimă, ridicându-și privirile către cer, *Tatăl nostru Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău* – și să fim și noi sfințiți! *Vie împărăția Ta*, cum a fost dintru început, înainte de căderea în păcat; *facă-se voia Ta* – voia cea bună și desăvârșită, *precum în cer, așa și pe pământ*, veșnică, și să nu împăratească samavolnicia; *pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi... și ne iartă nouă greșelile noastre... și celelalte*. Ce-ar fi dacă toți ar gândi și ar voi așa! Dar veni-va vremea când toți cei ce viețuiesc pe pământ vor fi o turmă și un păstor (Ioan 10, 16).

Mintea îngerilor nu poate înțelege minunea: cât de bun, de înțelept, de atotputernic ni S-a arătat Dumnezeu prin întruparea Sa din Preasfânta Fecioară Maria. „Toată firea îngerească s-a minunat de lucrul cel mare al întrupării Tale; că pe Cel neapropiat, ca Dumnezeu, L-au văzut om apropiat tuturor, petrecând împreună cu noi“ (Acatistul Buneivestiri, Condac 9).

Slavă bunătății Tale! Slavă binefacerilor Tale! Slavă înțelepciunii Tale! Slavă puterii Tale! Prin întruparea Sa, Domnul ne-a învățat Tainele credinței, care nu fuseseră cunoscute decât, poate, într-o mică măsură în Vechiul Testament. Prin Întruparea Sa, noi păcătoșii, cei supuși blestemului, ne-am învrednicit de Preacuratul Său Trup și Preacuratul Său Sânge, pentru a ne uni cu El și a fi ființial cu El, după cum și El este în noi. Prin întruparea Lui, Preasfânta Fecioară Născătoare da Dumnezeu ni s-a făcut puternică mijlocitoare către tot binele la Dumnezeu și acoperământ împotriva păcatelor, necazurilor și supărărilor, care se roagă pentru noi ziua și noaptea, Împărăteasa și Stăpâna noastră. Puterii sale neputându-i face față vrăjmașii văzuți și nevăzuți, ea s-a făcut și însăși Maica noastră, după har, potrivit cuvintelor Domnului, Care, pe Cruce răstignit fiind, a zis către ucenicul Său Ioan: „Iată mama ta“. Iar Dânsul: „Iată fiul tău“ (Ioan 19, 26, 27). Slavă binefacerilor Tale, Doamne!

Cât de mult ne înjosim sufletul nemuritor, cel după asemănarea lui Dumnezeu, împătîmîndu-ne de cele ce se strică și se sting repede, de strălucirea trecătoare a aurului și argintului, îndepărtându-ne privirea de la lumina cea de Sus, veșnică, aducătoare de bucurie, împătîmîndu-ne de desfătărilor trupești, repede trecătoare, vătămătoare, care slăbesc sufletul și trupul și abătîndu-ne privirea de la dulceața veșnică, duhovnicească și de la dulcea priveriște a vederii de Dumnezeu și îndreptându-ne-o către slava lumescă cea deșartă, ne luăm ochii de la slava chemării de Sus, de la cinstea dată fiilor lui Dumnezeu, moștenitorii veșnicei Sale împărății.

Bunul cel mai de preț în această viață și în cea viitoare este Dumnezeu, Cel veșnic viu, atotdesăvârșit, atotfericitor. Cei ce au agonisit acest Bun, cei care Îl au în suflet sunt cei mai fericiți oameni. Tot restul, cele pământești, cele ale vieții socotite drept bunuri nu sunt decât deșertăciuni, vid. Toate cele pe care le am lângă mine sau pe mine, nu mă exprimă, nu mă recunosc în ele. Chiar și trupul meu, cel în care sunt îmbrăcat și din care sunt alcătuit, părțile existenței mele pământești, nu sunt, propriu zis, *eul* meu.

Ce vor să spună aceste cuvinte: „A cărui laudă nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu“ (Romani 2, 29)? Cui i se adresează această laudă? Celui care lucrează Domnului în lăuntru său, în inima sa, celui care face tot lucrul său după cum îi spune conștiința și care nu pune preț pe părerile oamenilor și nici pe slava care vine de la oameni. Noi însă așteptăm slavă de la oameni, nu de la Dumnezeu, Care este Dumnezeul slavei. Umblăm după decorații pământești, cruci, ordine...

De ce oare i-a apărut Sfânta Cruce pe cer împăratului Constantin? Drept semn că prin Cruce s-a proslăvit Domnul Însuși și apostolii și toată ceata mucenicilor, că Crucea este biruința cea nebiruită și că, după

cum diavolul a fost zdrobit prin Cruce, tot astfel vor fi zdrobiți și vrăjmașii Crucii lui Hristos sau ai creștinilor. Că în prigonitorii creștinilor lucrează diavolul, cel care trebuie înfrânt prin Cruce; că creștinii prigionii sunt mădule ale lui Hristos, ostașii lui Hristos, aflați mereu sub paza lui Hristos Dumnezeu și a Crucii Sale.

Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești (Ioan 5, 14). Experiența arată că păcatele și patimile distrug sănătatea sufletului și trupului, iar biruința asupra păcatelor aduce în suflet liniște cerească și sănătate trupească. Răpune hidra cea cu multe capete a păcatului și vei fi sănătos. Păstrează-ți liniștea sufletească, nu te agita, nu te tulbura de nimic din cele ce ți-ar putea sta împotriva: necazuri, nedreptăți, nereguli, și te vei bucura mereu de sănătate sufletească și trupească. Neliniștile, tulburările, focul patimilor de tot felul nasc în noi mulțime de boli sufletești și trupești.

Pentru a-i conduce pe alții, trebuie mai întâi să înveți să te conduci pe tine. Pentru a-i învăța pe alții, trebuie mai întâi să acumulezi tu însuși cunoștințe. Dacă nu știi să mă conduc pe mine însumi, dacă îmi lipsește duhul stăpânirii de sine, al blândeții, sfințeniei, iubirii și adevărului, voi fi un prost conducător. Când patimile își fac mendrele în mine, mai bine să nu mă apuc să-i conduc pe alții, ca să nu le provoc un mare rău și să nu mi-l provoc nici mie.

Domnul îmi este viață în moarte, putere în neputință, lumină în întuneric, bucurie în tristețe, curaj în lașitate, liniște în tulburare, mă ascultă când mă rog, mă slăvește când sunt ponegrit, mă izbăvește cu cinste când sunt defăimat. Mă ajută și mă mântuiește cu puterea Sa, în chip minunat, mă scoate din necazuri, din strâmtorări, din patimi trecătoare. Când înalț către El strigare de izbăvire, dușmanii nevăzuți mă părăsesc degrabă, după ce mi-au întinat cele din lăuntrul meu și simt atunci lucrând asupra mea dreapta Dumnezeului și Mântuitorului meu. Mărire și mulțumire Păstorului și Luminătorului sufletului meu.

Când te rogi împovărat de multe păcate și cuprins de deznădejde, începe-ți rugăciunea cu convingere, cu duh arzător, adu-ți aminte că Însuși Duhul lui Dumnezeu ajută neputințelor noastre, mijlocește pentru noi „cu suspine negrăite“ (Romani 8, 26). De îți vei aduce aminte cu credință de lucrarea Duhului lui Dumnezeu în noi, atunci îți vor picura din ochi lacrimi de umilință și vei simți în inimă *pace*, *dulceață*, *dreptate* și *bucurie în Duhul Sfânt*“ (Romani 14, 17). Și striga-vei, cuvântând cu inima, *Avva, Părinte!*

Omniprezența lui Dumnezeu se vădește în spațiu și în mintea noastră, adică Dumnezeu este pretutindeni în raport cu spațiul și în raport cu gândirea noastră. Oriunde m-aș duce, cu trupul sau cu mintea, Îl voi întâlni pe Dumnezeu, pretutindeni Dumnezeu îmi va ieși în cale.

* Când ne rugăm trebuie să credem în așa măsură în forța cuvintelor rugăciunii, încât cuvintele să nu fie rupte de acțiunea pe care o exprimă. Să credem că fiecare cuvânt atrage după sine îndată acțiunea căreia îi dă expresie, așa cum corpul este însoțit întotdeauna de umbra sa. Și așa cum cuvintele și faptele Domnului sunt întotdeauna nedespărțite. „Că El a zis și s-au făcut. El a poruncit și s-au zidit“ (Psalmul 149, 5). Și tu să crezi tot așa. Ce-ai spus când te-ai rugat și ce ai cerut aceea va fi. Tu ai adus laudă lui Dumnezeu și El ți-a primit lauda ta; i-ai mulțumit și ți-a primit mulțumirea, întru miros de bună mireasmă duhovnicească. Nenorocirea e că avem puțină credință și despartim cuvântul de faptă, precum trupul de suflet, forma de conținut, umbra de corp, rămânem când ne rugăm ceea ce suntem și în viață: oameni „firești care nu au Duhul“ (Iuda 1, 19). De aceea și sunt neroditoare rugăciunile noastre.

Să scris despre templu: „Și vor fi ochii și inima Mea acolo în toate zilele“ (3 Regi 9, 3). *Acolo*, adică îndreptați îndeosebi asupra inimilor celor ce se află și se roagă în el, fiindcă Cel de Sus nu locuiește în temple făcute de mâna omului. Câtă bucurie ne dau aceste cuvinte ale înțeleptului Solomon! În templul lui Dumnezeu, ochii stăpânului sunt îndreptați asupra fiecăruia dintre noi, inima lui așijderea! Putea-vom oare să cerem o și mai mare apropiere? Asupra mea este îndreptată însăși inima Stăpânului. Uneori stai față către față cu cineva, vorbești cu el, dar inima lui nu este îndreptată spre tine, ocupată fiind de altcineva sau cu altceva. Aici însă inima lui Dumnezeu e îndreptată spre tine, toată iubirea, bunătatea, mărinimia Sa, toate sunt gata să se reverse spre tine, după cum îți este credința.

Când îi chemăm pe sfinți rugându-ne și le rostim numele, înseamnă că ni-i apropiem de inimă. Cere-le atunci cu credință să-ți fie rugători și mijlocitori și îți vor asculta rugăciunea și o vor înfățișa îndată stăpânului, ca unui Atotputernic și Atotprezent. Când la Proscomidie chemi, rugându-te, pe Iisus Hristos Domnul, pe Preacurata Sa Maică, pe sfinți, sau îi pomenști pe vii și pe morți, atunci părticica pe care o scoți reprezintă pe Domnul sau pe Preacurata Sa Maică, sau pe vreun sfânt, sau pe mai mulți sfinți împreună, pe viii și pe morții pe care îi pomenști, gândul îndreptat spre ei o dată cu rostirea numelui reprezintă, „ține locul“ sufletului lor, al ființei invocate sau pomenite. Astfel sunt aduse în mic pe buzele și în inima noastră ființe din lumea de dincolo, de Sus, și aceasta se face prin credință, prin Duhul Sfânt, Cel Care pretutindenea este și pe toate le împlinește.

Când mă rog, cred cu tărie că: 1) Dumnezeu Unicul este Cel ce este și pe toate le împlinește, prin urmare stă și la dreapta mea. 2) Că eu sunt chipul Său. 3) Că El este ocean de bunătate și 4) Izvorul a toată binefacerea și că El Însuși m-a împuternicit să mă rog Lui.

După cum pietrele, sau bucățile de lemn, sau alte corpuri aruncate în sus cad inevitabil pe pământ sau în apă, în funcție de locul de unde sunt aruncate, tot așa și cuvintele rugăciunii ajung negreșit la Dumnezeu dacă sunt spuse din inimă; atunci când sunt spuse fățarnic, cad peste șerpii întunericii, în oceanul minciunii – diavolul –, cel ce este ființa minciunii.

Când te rogi, trebuie să-ți închipui întreaga creație ca și cum n-ar însemna nimic înaintea lui Dumnezeu, iar pe Unul-Dumnezeu-Totul, Cel ce pe toate le ține, Care există și lucrează pretutindeni, dând viață la toate.

Domnul umple întreaga creație, cea care este în fața Sa, „ca picătura de rouă, cea de dimineată, care se pogoară pe pământ“ (Înțelepciunea lui Solomon 11, 22), Care o ține cu dreapta Sa, până la cel din urmă firicel de iarbă și de praf, nefăcând nici o deosebire între lucrurile mari și cele mici, ființează în infinit, umplând totul la modul absolut, ca și cum totul n-ar fi decât vid, El fiind existența unică; de aceea S-a și numit pe Sine Cel ce este (Ieșirea 3, 14): „Eu sunt cel ce sunt“.

Oricare particulă a universului, cât ar fi ea de mică și de neînsemnată, prin faptul că are o existență proprie aduce dovada că Dumnezeu, Cel ce pe toate le săvârșește și le ține, există. Ar fi oare cu putință să existe materia și să nu existe Dumnezeu, Creatorul a toate? Nu! Fără El nu poate să existe nimic, fără prezența și susținerea lui Dumnezeu, n-ar putea exista, dacă ar fi să rămână singur, nici măcar un firicel de praf. „Fără El nimic nu s-a făcut, din ce s-a făcut“ (Ioan 1, 3).

Într-o anumită măsură, ne putem da seama încă din această viață de cele ce vor deveni realitate în viața viitoare; că, unindu-ne atunci pe deplin cu Dumnezeu, vom avea parte de un izvor de veșnică lumină, pace, bucurie și fericire. Când ne rugăm, când sufletul nostru stă întors tot către Dumnezeu, unindu-ne cu El, ne simțim minunat, liniștiți, ușurați, veseli, întocmai copiilor la sânul mamei. Sau, mai deslușit vorbind, atât de bine, încât nu mai avem cuvinte să spunem cum. „Bine este ca noi să fim aici“ (Luca 9, 33). Nevoiește-te, deci, neslăbit, ca să te învrednicești de fericirea cea fără de sfârșit ce va să vină și pe care ai și început să o cunoști în parte, din experiență, încă din viața aceasta. Dar ia seama: „Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin“ (1 Corinteni 13, 12). Cum ne va fi oare când ne vom uni cu adevărat cu Dumnezeu, când închipuirile și umbrele, oglinda și ghicitura nu vor mai fi și când va veni împărăția adevărului și a cunoașterii desăvârșite? Să nu încetăm nici o clipă lupta pentru dobândirea fericirii celei viitoare, pentru viitoarea noastră unire cu Dumnezeu.

Vedeți cât de puternic strălucesc soarele și stelele? „Atunci cei drepti vor străluci ca soarele“ (Matei 13, 43), de la lumina cea dinlăuntru, nematerială a lui Dumnezeu. Când îngerii își fac apariția pe pământ, sunt aproape de fiecare dată înconjurați de lumină. Tindeți către această lumină, părăsiți cele ale întunericului. Putem să ne înălțăm ființa, făcându-ne părtași cu Ființa divină; căci Dumnezeu este lumină necreată, mai presus de orice lumină creată.

Omule! Când mă uit la tine, cunoscându-ți simțurile și trupul tău, când îmi amintesc de ziua în care te-ai născut și de zilele care au urmat, din copilărie până când te-ai făcut bărbat deplin și până în ziua de azi, pentru ca mai apoi să mă ducă gândul la ziua morții tale și pe urmă la veșnicia care ți-a fost hărăzită, de la facerea lumii, nu știu de ce să mă minunez mai întâi: de nimicnicia ta sau de atotputernicia și bunătatea Creatorului, Care a binevoit să-ți dea viață și Care îți îmbracă trupul stricăcios și muritor în nemurire! Mirarea mea sporește când văd cum ție, celui ce ești trup și sânge, Domnul Dumnezeu, Împăratul Cel veșnic, îți dă să guști din Trupul și Sângele Lui, fiindcă El, în zilele când se afla în trup omenesc, S-a făcut părtaș trupului și sângelui nostru (cf. Evrei 2, 14), ca să te facă pe tine veșnic viu.

Omul care moare rămâne o ființă vie. „Dumnezeu (...) nu este Dumnezeu al morților, ci al viilor, care toți trăiesc în El“ (Luca 20, 38). Sufletul omului plutește nevăzut lângă trup, în locurile unde i-a fost drag să petreacă. Dacă omul a murit în păcat, sufletul nu poate să se dezlege de legăturile sale cu păcatul și are mare nevoie de rugăciunile celor rămași în viață, îndeosebi cele ale Bisericii, Mireasa cea preasfântă a lui Hristos. Să ne rugăm din toată inima pentru răposați. Le poate fi de un imens ajutor, mai mult decât oricare, venit de la cei vii.

Când Domnul privește cu milostivire la fiii pământului cu ochii naturii, cu „ochii“ unui timp senin, limpede, deschis, ne simțim cu toții în largul nostru, ușori și veseli. Când atmosfera este curată, aerul¹ ne pătrunde binefăcător în suflète și în trupuri; când atmosfera devine rece, umedă, apăsătoare, simțim ceva ca o povară, pe suflet și pe trup, mulți ne îmbolnăvim, pe mulți ne răpune aleanul și urâtul. Este modul prin care natura influențează puternic și irezistibil starea oamenilor. Și este interesant de observat că cine este legat mai puțin de poftele și desfătărilor vieții, cine nu s-a făcut rob pântecelui, cine este mai cumpătat la mâncare și la băutură, față de acela natura pare să se arate mai binevoitoare, nu-l apasă sau o face într-o mai mică măsură decât în cazul celor deveniți sclavii firii și trupului. O, cât de limpede ni se arată că adevărata noastră viață este în Domnul, nu în cele materiale; cât de clar vedem că Domnul „lucrează toate în toți“ (1 Corinteni 12, 6). În atmosferă El este respirația noastră; în mâncare, ne satură, în băutură, ne ogoiește se-

tea; El ne îmbracă, ne adăpostește, ne încălzește și ne liniștește; ne aduce liniște și în somn; Îl regăsim în cuvântul curat, învățătoresc, înțelept și ziditor, în dragostea unora față de alții. Doamne, Stăpâne, Făcătorul și Binefăcătorul nostru! Dă-ne ca în fiecare clipă a vieții noastre să ne amintim de Tine, că prin Tine „trăim și ne mișcăm și suntem“ (Faptele Apostolilor 17, 28), că viața ne-a fost dată de Tine, respirația, totul! Dar să ținem minte, dacă în toate cele de care am vorbit până acum nu vom ține seama de poruncile și rânduielele lăsate de la Dumnezeu, El ne va fi și pedeapsa noastră. Pedepsi-ne-va cu atmosfera, cu mâncarea, cu băutura, nu ne vom mai sătura, nu ne vom mai astâmpăra setea, ne va face să ne scârbim de mâncare și de băutură sau să ne îmbolnăvim de ele. Așa cum se întâmplă când cuiva nu-i mai prieste mâncarea, când i se urăște de îmbrăcăminte și de casă, când nu-și mai găsește liniștea nici în somn, când vorbele lui nu mai au nici o legătură între ele, când are parte de dragoste nestatornică, chinuitoare și pârjolitoare. Se vedește că pedepsele ne vin chiar din pornirile noastre păcătoase. „Prin ceea ce păcătuiește cineva, prin aceea se pedepsește“ (Înțelepciunea lui Solomon 11, 16).

Adevărul și darul mântuitor al sfintei noastre credințe se vedește limpede în faptul că nici o Taină și nici o rugăciune făcută cu convingere nu rămân zadarnice, ci ne aduc din cer o putere care se arată în sufletele și trupurile noastre, care ne curăță de păcate, ne liniștește sufletul, după cuvântul Mântuitorului: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi“ (Matei 11, 28), și care ne scapă de supărările inimii și de bolile trupesti. Niciodată nu ne rugăm zadarnic Domnului sau Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, sau îngerilor, sau sfinților, ci toate cele cerute spre mântuire le primim. Neconținut coboară spre noi din cer puteri vindecătoare și ajutor de tot felul. Domnul este Stăpânul tuturor puterilor celor ce ar putea să lucreze în noi, este Domnul milei și al mântuirii. Iar Preacurata Maică a lui Dumnezeu, Pururea Fecioară, din care S-a întrupat Dumnezeu-Cuvântul, urmează întocmai cuvântul Fiului și Dumnezeului său, rugându-se pentru noi, arătând neconținut credincioșilor puterea sa. Simțind asupra noastră, neîncetat, puterile mântuitoare ale Maicii lui Dumnezeu, zicem către dânsa: „Nu vom tăcea, Născătoare de Dumnezeu, pururea a spune puterile tale noi, nevrednicii. Că de nu ai fi stat tu înainte, rugându-te, cine ne-ar fi izbăvit pe noi din atâtea nevoi?“. Sau: „Arată-ți mereu către noi puterea ta“. Alergăm la dânsa la toată supărarea, nevoia și încercarea. Așijderea și la sfinți, și la îngeri, când îi chemăm, ne ascultă și prin har dumnezeiesc ne ajută.

Omul trupesc nu poate să înțeleagă fericirea sufletească pe care o dau rugăciunea și faptele bune; nu-și poate închipui, câtuși de puțin, nici fericirea din veacul ce va să vină. El nu cunoaște decât cele pământești și nimic mai mult decât fericirea trupestă, bunătățile cerești părăndu-i-se

simple produse ale imaginației. Omul duhovnicesc cunoaște însă din experiență proprie ce înseamnă fericirea unui suflet făcător de bine și pregustă de timpuriu cu inima fericirea viitoare.

Cu cât este omul mai sporit în viața duhovnicească, cu atât mai mult se pătrunde de duh. Începe să vadă pretutindeni pe Dumnezeu, pretutindeni manifestările puterii și măreției Sale, și pe sine însuși se vede mereu și în tot locul în Dumnezeu și cu Dumnezeu, se simte atârând de El până și în cele mai mărunte situații. Cu cât trăiește omul mai mult o viață trupească, cu atât mai mult devine cu totul om trupesc, nu-L vede în nimic și nicăieri pe Dumnezeu, nici măcar în cele mai minunate manifestări ale puterii Sale dumnezeiești; în toate și peste tot vede doar trup, materie, amăgindu-se în sine că Dumnezeu nu stă înaintea ochilor săi (cf. Psalmul 35, 2).

Domnul este numit, și așa și este, *Păstorul cel bun* (Ioan 10, 11). Dacă te vei lăsa condus, și vei fi convins că așa trebuie să faci, vei înțelege cu inima că, așa cum păstorul sânguincios își paște turma în pădure, dar nu o lasă să se rățească în ea, ci are grijă să țină oile împreună, tot așa și Domnul ne paște sufletele, nelăsându-le să rățească în minciună și în păcate, adunându-le pe calea virtuților, păzindu-le să nu le fure sau să le răzlețească lupul cel fără de trup.

Deoarece diavolul, prin firea lui, ar putea să-mi pătrundă cât ai clipi din ochi și dintr-o singură mișcare în inimă, trebuie să fiu gata și eu să-l resping tot atât de repede, cu un singur cuvânt, spus din inimă, care să cuprindă în sine toată puterea adevărului, asemenea unui antidot împotriva minciunii vrăjmașului. În acest sens spunea Mântuitorul „fiți dar înțelepți ca șerpii“ (Matei 10, 16), deci așa cum șarpele fără trup ne atacă fulgerător, cu precizie, cu diavolească iscusință, alegându-și întotdeauna momentul când ne poate ataca și doborî mai ușor, descoperindu-ne mai întâi părțile și deprinderile cele mai slabe, pentru ca atacul să-și atingă în cea mai mare parte scopul. În același timp, Domnul adaugă: „și nevinovați ca porumbeii“, adică simpli (modești) și buni. De la șerpi putem lua doar înțelepciunea (istețimea); inima să ne rămână simplă, curată, neatinsă de stricăciune; fiți blânzi și smeriți ca Mine, ne îndeamnă Mântuitorul, nu vă lăsați cuprinși de mânie și de irascibilitate: „Căci mânia omului nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu“ (Iacov 1, 20). Să ne păstrăm curați, neatinși de nici o întinăciune a trupului și duhului.

Sufletul nostru ca ființă spirituală activă nu poate să rămână în nelucrare. Sau face binele, sau face răul, una din două. Sau crește în el grâu, sau crește neghină. Dar, fiindcă orice bine vine de la Dumnezeu, iar mijlocul de a primi orice bine de la Dumnezeu este rugăciunea, numai cei ce se roagă cu osârdie, din adâncul sufletului, sincer, primesc de la Domnul har

pentru facerea binelui și, în primul rând, harul credinței. Cei care nu se roagă este firesc să rămână fără daruri duhovnicești, lipsindu-se de bunăvoie de ele, din negrijă și din răceala sufletului. Și așa cum în inimile celor ce se roagă cu sârguință și lucrează Domnului crește grâul pornirilor, intențiilor și faptelor bune, tot așa și în inimile celor ce nu se roagă crește neghina tuturor răutăților, care înăbușă puținul bine care a mai rămas de la harul Botezului, Mirungerii și apoi al Pocăinței și Împărtășaniei. De aceea trebuie să arătăm cea mai mare grijă holdei inimii noastre, ca să nu crească în ea neghina răului: lenea, huzurul, luxul, necredința, iubirea de avuție, zgârcenia, invidia, ura și celelalte. Să ne plivim în fiecare zi holda inimii, măcar la rugăciunea de seară și de dimineață. Să o împrăștiăm cu suspine mântuitoare și cu lacrimi, precum ploaia cea timpurie, de dimineață, și ploaia cea târzie, de seară. Și să mai facem și altceva: să punem în brazda inimii noastre semințele virtuților – credința, nădejdea în Dumnezeu și iubirea de Dumnezeu și de aproapele; să o îngrășăm, să o fertilizăm cu rugăciune, cu răbdare, cu fapte bune și să nu rămânem nici măcar un ceas în trândăvie și nelucrare, căci atunci când trândăvim și nu facem nimic, dușmanul se arată foarte sânguitor în a-și semăna neghina. „Dar pe când oamenii dormeau, a venit vrăjmașul (...) a semănat neghină printre grâu și s-a dus“ (Matei 13, 25). Trebuie, de asemenea, să nu uităm că faptele bune nu se pot face fără efort și uneori se fac chiar din obligație; după cum căderea noastră în păcat nu poate fi ispășită și nici Împărăția lui Dumnezeu „cucerită“ decât „prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea“ (Matei 11, 12). De ce oare calea cea strâmtă și poarta îngustă duc spre viață? Cine strâmtează calea celor aleși? Cine îngustează poarta? Lumea strâmtează calea aleșilor, diavolul o strâmtează, trupul o strâmtează. Acesta din urmă ne îngustează calea spre Împărăția cerurilor.

Domnul m-a adus, cu sufletul și cu trupul, din neființă la ființă. El este atotputernic! Cum să nu cred în atotputernicia Sa? Aș putea oare eu, cel adus de la neființă la ființă, să cred că există ceva care să-I fie cu neputință? Există, oare, pentru Dumnezeu, în lume, ceva mai de preț decât mine – omul? Dacă Domnul a adus din neființă la ființă sufletele îngerilor și sufletele oamenilor, pot să cred oare că există vreun corp, însuflețit sau neînsuflețit, pe care să nu-l poată crea Dumnezeu? Mai mult decât atât. Dacă Dumnezeu Însuși S-a făcut trup și suflet omenesc, neîncetând însă să fie Dumnezeu, poate oare fi ceva care să-I fie cu neputință a face? Ar putea exista oare și altceva, infinit miraculos, precum aceasta? Așa Și-a arătat și Își arată Dumnezeu atotputernicia.

Dacă îngerii cei fără de trup pot căpăta uneori o corporalitate vizibilă, nu una imaterială, Dumnezeu dându-le o asemenea putință, de ce nu și-ar putea crea Dumnezeu corp Sieși? Știm chiar că fiecărei creaturi

însuflețite îi este proprie capacitatea de a crea, dată de Dumnezeu, Duhul-Atotfăcător. Dumnezeu, Care a dat naturii legi prin care se poate schimba repede și ușor, n-ar putea oare transforma, printr-o singură mișcare, orice materie într-un corp viu? Oare corpurile vii, toate câte sunt, nu sunt compuse din materie amorfă și neînsuflețită? Care puțin credincios ar putea să se îndoiască, după toate acestea, de prefacerea pâinii și vinului în Trupul și Sângele lui Hristos Domnul, în timpul dumnezeieștii Liturghii, după ce El Însuși s-a întrupat pe Sine de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria?

Ce este mai puternic și mai neschimbător decât cuvântul? Prin cuvânt a fost creată lumea, prin cuvânt se și ține. Dumnezeu „ține toate cu cuvântul puterii Sale“ (Evrei 1, 3). Și totuși, noi păcătoșii ne purtăm față de cuvânt atât de superficial și de neglijent. Există oare ceva pe care să-l tratăm cu mai puțin respect decât cuvântul? Sau ceva care să ne fie mai schimbător? Ce aruncăm din noi, în fiecare clipă, așa cum am arunca o murdărie, dacă nu cuvântul? Ticăloși suntem noi oamenii! Cât de nepăsători suntem față de un giuvaer atât de scump! Nu ținem seama că printr-un cuvânt ieșit dintr-o inimă credincioasă și iubitoare putem face minuni în viața și în sufletul nostru, în viețile și sufletele semenilor, atunci când ne rugăm, când suntem la slujbele divine, când predicăm, când săvârșim Sfintele Taine! Prețuiește fiecare cuvânt, creștine, fii cu luare-aminte față de el, fii statornic în cuvânt; dă cuvintelor oamenilor sfinți și cuvântului lui Dumnezeu încrederea cuvenită cuvântului vieții. Adu-ți aminte că cuvântul este început. Cuvântul trebuie respectat și fiindcă Domnul Cel Atotprezent, Atotfăcător, Unul și Nedespărțit poate fi într-un singur cuvânt. De aceea se și spune: „Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert“ (Ieșirea 20, 7), fiindcă într-un singur nume stă Însuși Domnul Cel ce este, Ființa necompusă, simplă, Unul, Cel pretutindeni chemat (invocat).

• **D**e te va lovi vreodată Dumnezeu cu o mare supărare, cu o boală, cu vreun necaz, să nu-ți pierzi nădejdea; fii sigur că El îți va trimite și o bucurie, îți va da har, pace, putere, bucurie, pe măsura suferințelor tale. Fiindcă: „îndurat și milostiv este Domnul, îndelung-răbdător și multmilostiv. Nu până în sfârșit se va iuți, nici în veac se va mânia. Nu după păcatele noastre a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre a răsplătit nouă“ (Psalmul 102, 8, 9, 10).

Privind la Crucea Mântuitorului, gândește-te că pe ea a fost răstignită, pentru mântuirea noastră, Iubirea însăși și mai cugetă la fericirea cea mare pentru care am fost mântuiți de Domnul și la chinurile de care ne-a izbăvit, din ghearele cărei fiare ne-a scos și cărui Părinte ne-a încredințat! Ce iubire nemăsurată! Ce răscumpărare nemăsurată! Răscumpărare de amenințarea chinurilor veșnice! Nemăsurată și negrăită fericirea cea fără de sfârșit.

Când spunem *Tatăl nostru* trebuie să fim convinși și să nu uităm că Tatăl ceresc nu ne uită și nu ne va uita niciodată, fiindcă ar putea oare exista un părinte, chiar pământesc, care să-și uite copiii, care să nu le poarte de grijă? „Mă cheamă pe mine în ziua necazului și te voi, izbăvi“ (Psalmul 49, 16). Zice Domnul: „Știe doar Tatăl vostru Cel ceresc de ce aveți nevoie“ (cf. Matei 6, 32). Reține aceste cuvinte în inimă. Nu uita că Tatăl ceresc te înconjoară mereu cu iubire și te ocrotește și de aceea Îl și numim Tatăl nostru. Cuvântul Tată are aici o semnificație și o putere deosebite.

Când zici o rugăciune, zi-o după rânduială, cum scrie la carte, nu sări de la un cuvânt la altul fără să pătrunzi adevărul pe care îl conține și fără a-l simți cu inima. Străduiește-te ca lucrarea pe care o faci, cuvintele pe care le spui, să-ți treacă prin inimă. Uneori însă inima s-ar putea să se împotrivească: din lenevie, dintr-o încremenită insensibilitate față de ceea ce citești, din îndoială sau din necredință, sau de ceva ca o lingoare și o senzație de asfixiere; din neatenție, din cauză că ești atras sau preocupat de altceva; sau fiindcă nu ți-a ieșit din minte jignirea cuiva, din sete de răzbunare față de acela; sau îți stă gândul la o desfătare lumească, sau la ultimul roman pe care l-ai citit și, în general, la vreo carte cu conținut profan; nu fi egoist, caută să-ți învingi pornirile nesăbuite ale inimii; oferă-I-o lui Dumnezeu, ca pe o ofrandă bineplăcută: „Dă-mi, fiule, inima ta!“ (Pilde 23, 26). Atunci rugăciunea ta te va face de-un neam cu Dumnezeu, te va uni cu El și cu cerul întreg și te vei umple de Duh și de roadele Lui: adevăr, pace, bucurie, dragoste, îndelungă-răbdare, inimă zdrobită. Ai vrea să isprăvești mai repede pravila de rugăciune, ca să dai odihnă trupului ostenit? Roagă-te din inimă și vei avea parte de cel mai liniștit somn, mai profund și mai sănătos. Nu te grăbi, rugându-te oricum. Cu prețul unei jumătăți de oră de rugăciune vei câștiga trei ore de somn sănătos. Când lucrezi sau ești la serviciu, te grăbești? Trezește-te mai devreme, nu lenevi în pat, roagă-te sârguitor și vei avea parte de liniște, energie și succes în tot ce vei face peste zi. Te doare inima din pricina grijilor vieții? Înfrânează-ți-o. Să-i fie ei comoară Dumnezeu, nu deșertăciunile vieții. Învaț-o să se lege mai mult de Dumnezeu, prin rugăciune, decât de zădărniciile lumii acesteia. Ca să nu te rușinezi în zilele bolii tale și în ceasul morții, precum cel bogat în averi lumești și sărac în credință, nădejde și dragoste. Dacă nu te vei ruga așa cum am spus, nu vei spori în viață, în credință, în înțelepciune duhovnicească.

Isus Hristos Domnul n-avea unde să-Și plece capul în timpul vieții Sale pământești (Matei 8, 20), avea însă viață în Sine și viață pentru toți (Ioan 3, 36; 5, 26; 11, 25; 14, 6). Bogații își construiesc palate somptuoase, trăiesc în ele, dar – vai! – în ciuda ambianței strălucitoare în care se mișcă, nu au în inimă viață adevărată și nici cu deșertăciunile lor nu se pot

desfăta. Se plictisesc, se sufocă în palatele lor somptuoase, încât mulți bogați și dregători de seamă ar schimba oricând palatul cu bordeiul săracului, numai să dobândească liniștea inimii.

Poți bineplăcea lui Dumnezeu într-un tot printr-o desăvârșită despătimire, ținându-ți trupul bine strâns în frâu; de pildă, când ți-e lene și tragi la somn în timpul rugăciunii, fă în așa chip încât să nu cedezi acestor porniri, arătând astfel că îți poți stăpâni trupul. De o asemenea stare s-au învrednicit mucenicii și asceții.

La sfârșitul rugăciunilor de dimineață și de seară pe care le faci acasă, cheamă-ți în ajutor sfinții: patriarhii, proorocii, apostolii, slujitorii altarului, ierarhi și preoți, mucenicii, mărturisitorii, cuvioșii, asceții, doctorii fără de arginți. Văzând în ei exemple de lucrare a tuturor virtuților, caută să le urmezi tu însuși pilda. De la patriarhi învață credința și încrederea, întocmai ca acelea ale copiilor față de părinți, ascultarea față de Domnul. De la prooroci și apostoli, râvna lor întru mărirea lui Dumnezeu și pentru mântuirea sufletelor omenesci; de la sfinții slujitori ai altarului, râvna în propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu și în alcătuirea de scrieri duhovnicești chemate să preaslăvească numele lui Dumnezeu, să întărească credința, nădejdea și dragostea în creștini. De la mucenici și mărturisitori – tăria în apărarea credinței și demnitatea trăirii lor în fața necredincioșilor și a celor deprinși să viețuiască în necinste; de la asceți – răstignirea trupului, cu toate poftele și patimile lui, rugăciunea și cugetarea la Dumnezeu; de la doctorii fără de arginți – neagonisirea și ajutorarea fără răsplată a celor nevoiași.

Când trupul se află în largul său, bucurându-se de tihnă și desfătare, toate poftele și deprinderile rele se trezesc în el; când este strâmtorat, istovit, când nu-și mai poate satisface poftele și patimile, acestea slăbesc și până la urmă pier. Iată de ce înțelepciunea și bunătatea Tatălui cere se fac ca să fim încercați sufletește și trupește de supărări și boli. Iată de ce acestea trebuie nu doar răbdate fără crâcnire, ci să ne și bucurăm de ele mai mult decât de stările de liniște sufletească, de libertate și sănătate trupească. Fiindcă, neîndoielnic, este mai rea starea sufletească a celui care nu a trecut prin supărări sau prin boli trupești, mai cu seamă când trăiește în belșug pământesc, nedându-și seama că inima îi odrăslește păcate și patimi de tot felul, supunându-l morții spirituale.

Dați atenție copiilor, smulgeți-le din inimă neghina păcatelor, a gândurilor viclene, urâte, hulitoare, a deprinderilor, pornirilor, patimilor păcătoase; vrăjmașul și trupul nostru cel păcătos nu cruță nici copiii; în copii există germenii tuturor păcatelor; arătați copiilor cât sunt de vătămătoare patimile în viața omului, nu le ascundeți, pentru ca, ignorând existența lor și

neînțelegând despre ce este vorba, să nu se dedea la deprinderi și patimi, care pot să crească în ei și să dea rezultate când copiii vor ajunge la maturitate.

Omul trupesc, în toată viața lui, urmează o direcție trupestă, preocupările lui sunt trupesti, scopul pe care îl urmărește este trupesc. Rugăciunea îi este trupestă, modul cum învață el însuși și cum îi învață pe alții este trupesc, scrisul și compunerea de cărți sunt trupesti. Toată viața, la fiecare pas și cu fiecare cuvânt spus, reflectă o existență „trupestă”. Cel mai mult se manifestă viața cea după trup în pânțele. Acolo este și tronul și tribuna omului care trăiește doar cu trupul. Pe măsură ce omul, cu ajutorul lui Dumnezeu, se îndepărtează de viața cea după trup, el începe să-și țină la distanță pânțele, își schimbă regimul alimentar, încetează să mai trăiască doar pentru nesătula burtă. Puțin câte puțin, în inima lui se înstăpânesc credința, nădejdea și dragostea. Locul mâncării prisositoare, al băuturii, îmbrăcămînții și locuinței luxoase îl iau gândul la Dumnezeu, la suflet, la viața veșnică, la chinurile veșnice. În locul iubirii de arginți, de mâncare, de băutură de haine și locuințe luxoase vine iubirea de Dumnezeu și de oameni, de împreună-șederea cu îngerii și cu sfinții în ceruri. Și tot în loc de mâncare și băutură vine setea de carte ziditoare, de ascultare a cuvântului lui Dumnezeu și a sfințelor slujbe. Mai înainte îi ținea de dușmani pe cei ce se împotriveau în vreun fel bunăstării sale aparente, exterioare; acum dăruiește el însuși acea formă de bunăstare și îi iubește și pe cei ce i-o dăruiește. Înainte dormea peste măsură, găsindu-și mulțumire în somn; acum doarme puțin și se lipsește cu bună știință de un somn dulce; înainte își proteja cât putea mai mult trupul, acum și-l subrezește, ca să poată fi înfrânt în războiul necurmat cu duhul.

Când îl vezi pe câte unul, silit de diavolul, că-și ține inima în prisoarea vreunui lucru de nimic, având, cum se spune, *une idée fixe*, care îl face să sufere, să-ți vorbească de ea până te plictisește, nu-ți ieși din fire, ci cunoscând că aceasta e o boală sufletească ce vine de la diavolul, fii blând și calm, îndreaptă-te către Dumnezeu îndată și citește în liniște, cu credință nezdruclinată, troparul icoanei celei nefăcute de mână: „Preacurătului Tău chip ne închinăm, Bunule, cerând iertare greșelilor noastre, Hristoase Dumnezeule, Cel ce ai binevoit să Te înalți cu trupul pe Cruce ca să izbăvești făptura Ta de chinurile vrăjmașului; pentru aceasta mulțumire îți aducem Ție, Celui ce cu bucurie ne umpli pe toți, Mântuitorul nostru, Cel ce ai venit să mântuiești lumea”.

Ia seama la tine însuși. Vrăjmașul îți pune la încercare și răbdarea; el va socoti că a obținut o dublă victorie dacă îți vei ieși din fire. Știindu-te victima uneltirilor sale, caută să nu-ți pese de acestea. Când cineva își iese din fire, mai cu seamă o persoană apropiată, e dureros să o vezi cum se poartă și cum vorbește aiurea, aducând mereu vorba de o pasiune pentru cine

știe ce lucru lumesc. Nu te pierde niciodată cu firea, nu dispera, nu exploda: „ia seama la tine însuși ca să nu cazi și tu în ispită“ (Galateni 6, 1). Cheamă-L în ajutor pe Mântuitorul: Mântuitorule! Mântuiește-mă! Dacă te vei găsi în vreo durere sufletească, nu-L trăda niciodată, nici de vei fi silit de diavolul sau de patimi. Nu uita ce spune Însuși Domnul: „Și Mă cheamă pe Mine în ziua necazului și te voi izbăvi și Mă vei preaslăvi“ (Psalmul 49, 15). Nemărginita putere a lui Dumnezeu este gata să ne vină în orice clipă în ajutor. Dumnezeu-ului puterilor și al bunătății îi este plăcut să-Și vădească, prin noi, puterea Sa mântuitoare și să ne izbăvească de vrăjmașii văzuți și nevăzuți. Cu atât mai de plâns și mai de compătimit este omul cu cât motivul durerii sale sufletești este mai de nimic, fiindcă atunci vei înțelege limpede că diavolul este cauza.

Nicicând nu-ți vine mai greu să spui, din inimă, *facă-se voia Ta*, Părinte, ca atunci când te afli într-o mare suferință sau ești lovit de o boală grea, sau când suferi de pe urma nedreptății oamenilor, sau a hărțuierilor și uneltirilor diavolului. Ți-e foarte greu să spui *facă-se voia Ta* și atunci când te-ai făcut tu însuși vinovat de vreo nenorocire, fiindcă ești convins atunci că nu voința lui Dumnezeu, ci a ta te-a adus în acea situație, deși nimic nu se întâmplă fără voia lui Dumnezeu. În general, ne este greu să credem sincer că suferim din voința lui Dumnezeu, când inima, credința și experiența ne spun că Dumnezeu este fericirea noastră; de aceea ne vine greu să spunem, când suntem nefericiți, *facă-se voia Ta*. Ne întrebăm atunci: oare aceasta să fie voia lui Dumnezeu? Oare de ce ne supune Dumnezeu la chinuri? De ce oare sunt alții netulburați și fericiți? Ce-am făcut? Când se vor sfârși chinurile noastre? Deși naturii noastre stricăcioase îi va fi greu să recunoască că trebuie să se supună voinței lui Dumnezeu, fără de care nu se întâmplă nimic, ea se cuvine să i se plece cu smerenie, să i se supună și să aducă înaintea Domnului, ca pe cea mai de preț ofrandă, supunerea din toată inima, nu doar atunci când se bucură de liniște și fericire, ci și în tulburare, în suferință și nefericire. Să-și supună judecata deșartă și strâmbă desăvârșitei înțelepciuni dumnezeiești, fiindcă pe cât de departe este cerul de pământ, pe atât de îndepărtate sunt și gândurile noastre de cele ale lui Dumnezeu. Fiecare om să-l aducă pe „Isaacul“ său – fiul unul-născut, cel iubit, cel făgăduit (cărui i-au fost făgăduite pacea și fericirea, nu întristarea) – drept jertfă lui Dumnezeu, arătându-I prin aceasta credință și ascultare, ca să se învrednicească de darurile Lui, cele de care s-a folosit și se va folosi.

Milostenia dată în silă rămâne fără folos

Si nu ne duce pe noi în ispită. Pentru a înțelege exact aceste cuvinte Sale Rugăciunii Domnești, trebuie să ne reamintim că această rugăciune a fost dată apostolilor, care îl rugaseră pe Domnul să-i învețe cum să se roage, înainte de pogorârea Sfântului Duh, când Satana îi ceruse de la Domnul ca să-i ceară ca pe grâu. Atunci apostolii mai erau încă slabi în duh și puteau lesne cădea în ispită (ca Petru); de aceea îi va și îndemna Domnul să spună „Și nu ne duce pe noi în ispită“. Căci fără punerea la încercare a credinței, nădejzii și dragostei noastre, viața n-ar fi cu putință. Punerea la încercare a comorilor celor mai prețioase ale inimii îi este de trebuință omului pentru a se vedea el însuși pe sine și a ști cum să se îndrepte. Da, ispitele (încercările) ne sunt necesare pentru ca „să se descopere gândurile din multe inimi“ (Luca 2, 35), ca să ni se descopere tăria sau slăbiciunea credinței, știința sau neștiința, întinăciunea sau curăția inimii, încrederea în Dumnezeu, sau în cele pământești, dragostea de sine sau de ce este stricăcios, sau dragostea de Dumnezeu, înainte de toate.

Când îmi aduc aminte de Fiul lui Dumnezeu, Care a primit în Unimea dumnezeirii Sale firea omenească și cum trăiesc astăzi cei ce se numesc creștini, mă cuprinde spaima și jalea; spaima, știind că pe cei ce nu se iau ei înșiși în seamă, pe cei nerecunoscători și înrăiți îi așteaptă mânia lui Dumnezeu; jalea, văzând că mulți creștini, lipsindu-se de bunăvoie de fericirea cea negrăită a vieții viitoare, se dau pe sine focului și chinului veșnic.

Cinstește cu toată cinstea pe tot omul, îndeosebi pe creștin, deoarece Domnul a binevoit să ia fire omenească în cea mai strânsă unire cu Dumnezeirea Sa, astfel încât Dumnezeu S-a făcut și Om. Privește la om și cugetă: Însuși Domnul a fost într-un tot asemenea acestui om, în afară de păcat, și dacă știi și vezi că omul acela nu cunoaște adevărul înomenirii Fiului lui Dumnezeu și trăiește nedemn, învață-l, dă-i cunoștințe. Să mai iubesci pe fiecare om ca pe tine însuși fiindcă este *aproapele* tău, așa cum s-a spus și în porunca Domnului: „Să nu mărturisești strâmb împotriva apropielui tău“ (Ieșirea 20, 16).

Omul trupesc consideră libertatea creștinului o constrângere. De pildă: mersul la biserică, la sfintele slujbe, postul, pregătirea pentru împărtășanie, spovedania și împărtășania, toate Tainele. Nu știe însă că toate acestea sunt cerute de propria sa natură, fiind și necesități ale sufletului.

Omul trufaș, când aude vorbindu-se despre virtuțile altora, încearcă un sentiment de teamă vicleană: nu cumva acei oameni sau acel om să fie mai presus decât el în facerea binelui, să nu-l pună pe el în umbră,

fiindcă orgoliosul se pune întotdeauna pe sine deasupra tuturor, nu-și poate închipui că ar putea exista oameni care să-l egaleze, cu atât mai puțin să-l depășească. Pentru el necazul cel mare e concurența.

Când citești rugăciuni pentru toți oamenii, fără să te rogi pentru ei din toată inima, simți o apăsare pe suflet, deoarece rugăciunea nu-ți este primită de Dumnezeu; când începi să te rogi din inimă pentru toți oamenii, te simți îndată ușurat, fiindcă Domnul caută cu milostivire către rugăciunea ta.

Deoseori ni se înfig în inimă colții diavolului. Vei întreba: care colți? Ai necredinței, îndoielii, strămtorării și ai tuturor patimilor. Uneori diavolul ne supune chinului, făcându-ne să ne suspectăm slugile de infidelitate și incorectitudine în raport cu bunurile noastre (și în special cu proviziile). Și aceasta se întâmplă chiar în timpul când inimile ar trebui să ni se îndrepte spre cele de Sus. Ca să te izbăvești de astfel de griji și preocupări diavolești, adu-ți aminte cuvintele Sfintei Scripturi: „Îngăduința voastră să se facă știută tuturor oamenilor. Domnul este aproape” (Filipeni 4, 5). Nu vă faceți griji degeaba. Dumnezeu vă va păzi bunurile; chiar dacă nu veți fi acasă, El vă va „ține locul”, fiindcă este pretutindeni și pe toate le împlinește. El va „vorbi” în conștiința servitorilor și casnicilor voștri, îi va face să-și scruteze gândurile inimii în toată vremea și în tot ceasul. Le va șopti înlăuntrul ființei lor: *să nu furi!* Inimile li se vor tulbura și li se vor umple de spaimă și de frică la orice intenție păcătoasă de a-și însuși ceva ce nu le aparține; Domnul își va arăta minunata-I putere în ei, nu le va îngădui să vă prade. De altfel, ar trebui să vă obișnuiți să considerați tot ce e pământesc un gunoi și să nu-i dați atenție.

Cuvântul lui Dumnezeu este Creatorul și Dumnezeuul nostru și orice rostire a Sa este adevăr și faptă. Nici cuvântul nostru nu trebuie să fie altfel (fiindcă suntem făcuți după chipul lui Dumnezeu, deci și cuvântul tuturor ființelor cuvântătoare trebuie să fie adevăr și faptă; precum cuvântul binevestitor al Arhanghelului către Zaharia și către Fecioara Maria). Cuvântul îngerilor și sfinților a fost întotdeauna așa. Diavolului însă, după ce a căzut de la Dumnezeu, nu i-au mai rămas de folosit decât umbrele cuvintelor și ale gândurilor, ele fiind lipsite de adevăr, neexprimând esența lucrurilor, fiind doar minciună și fantasmă. Și așa cum fiecare cuvânt al lui Dumnezeu-Cuvântul înseamnă viață, tot așa cuvintele diavolului nu sunt decât minciună și moarte, întocmai ca și tatăl lor. Minciuna este de la sine moarte, fiindcă ceea ce a căzut din viață în moarte pricinuiește în mod firesc moartea sufletului.

Nu poți să nu faci altceva în viață decât să mănânci, să bei și să fumezi, fiindcă viața omului nu se reduce la un continuu mâncat, băut și fumat (deși există oameni care nu fac decât așa ceva, mereu). Diavolului

i-a reușit și această ispravă; prin fumat să transforme viața într-o ardere fără folos, iar gura omului, cea menită să aducă mulțumiri și laude lui Dumnezeu, să o prefacă într-un coș fumegos. Cu cât vei folosi mai puțină mâncare și băutură, cu atât ți se va subția și ușura sufletul.

Puțin credinciosule! Nu te îndoi de atotputernicia Mea! Eu am creat tot ce înseamnă suflet și tot ce înseamnă trup. Eu sunt Creatorul, Eu sunt Dumnezeuul duhurilor și al trupurilor. „De la Mine vine suflare de duh și toată suflarea Eu am făcut-o“ (trimitere eronată: Is. 57, 16 – *n. trad.*)

Să nu ucizi“. De ucis,ucid, printre alții, și doctorii cei ce nu pun un diagnostic exact și îi prescriu bolnavului medicamente contraindicate. Ucid și cei care refuză să se trateze sau îi refuză vreunui bolnav asistență medicală. Ucid și cei care îi tulbură și îi agită pe bolnavi, deși știi că prin aceasta le pot provoca moartea, de pildă, făcând așa cu un bolnav de tuberculoză și grăbindu-i sfârșitul. Ucid și cei care, din zgârcenie sau din alte motive reprobabile, nu-i asigură la timp medicamente unui bolnav sau pâine unui flămând.

De câte ori nu întâlnim oameni cu inimi perverse, denaturate! În timpul oficeriei Tainelor stau fără credință, insensibili, neputincioși moral, sau îi umflă râsul, sau se agită, sau tremură de o frică diabolică. Boala vreunuia dintre apropiați naște, de asemenea, în ei nesimțire, ba chiar și un fel de satisfacție drăcească: încep să-l considere pe bolnav ca pe o ființă inutilă și să gândească în sinea lor: „dacă moare ăsta, o să mă simt mai în largul meu“, fără să le treacă prin minte că și ei, ca oricare alții, pot muri chiar a doua zi și nimeni nu îi va regreta și nu îi va compătimi, după cum nici ei nu-l compătimesc pe bolnav acum.

Un om supărăcios și fără minte, dorind să facă să funcționeze un obiect sau un aparat oarecare și nefiind în stare să-l folosească din nepricepere, văzându-se deci în imposibilitatea de a-l utiliza, așa cum ar fi dorit, de cele mai multe ori se înfurie, își iese din fire, aruncă acel obiect sau îl distruge, ca și când ar fi o ființă vie și s-ar opune intențiilor sale. Se întâmplă ca ceva să nu meargă, sau să se înțepenească, sau să se rupă, sau să funcționeze altfel decât se aștepta, sau să nu i se potrivească locul, și omului i se pare că totul se ridică împotriva lui și este gata mai-mai să înceapă să plângă de ciudă. Dar dacă în locul nepriceputului vine un meșter, totul intră în normal. De ce? Fiindcă meșterul se apucă de treabă cu cap, rațional, cu pricepere și cu suflet. Către ce mă îndreaptă aceste reflecții, care privesc lucruri atât de obișnuite, modul nostru de a ne purta cu obiectele? Către constatarea că pretutindeni mintea, sau mai exact spus, spiritul rațional al omului, domnește asupra materiei. Nimic nu se poate face de la sine, fără contribuția minții,

nici măcar o singură mișcare mecanică corectă. Nici un obiect nu se poate adapta de la sine scopului pentru care a fost creat, deoarece scopul respectiv nu poate fi atins decât urmând anumite reguli, sau prin modalități determinate, cunoscute, iar acestea sunt produsul minții, al inteligenței. Iată câteva exemple din univers. De unde provine acea ordine extraordinară care domină materia neînsuflețită și lumea animalelor necuvântătoare? De unde vine acea frumusețe fără seamăn, acea minunată transformare a materiei amorfe, lipsite de viață, în ceva plin de armonie și de viață? De unde vine acea adaptare perfectă a unor elemente lipsite de viață la mii și mii de scopuri, dintre cele mai diverse, într-un mod atât de rațional și de simplu, știut fiind că prin ele însele acele elemente n-ar putea să-și „propună” un scop și nici să-l atingă? Cine este nevăzutul stăpân al tuturor acestor forme ale materiei? Ce Minte își vedește preaminunata-I înțelepciune în materia neînsuflețită și în mulțimea viețuitoarelor necuvântătoare? Cine este Artistul și Sculptorul perpetuu, Cel ce își realizează opera în mod nevăzut înaintea ochilor noștri? Tu ești Unul, Doamne, Făcătorul a toate! Ochii inimii mele Te văd în fiecare linie a spațiului. Tu le-ai făcut și le faci pe toate, împreună cu Fiul Tău și cu Duhul Tău cel Sfânt. Inima mea Te sărută, oriunde Te-ai afla, și mă închin Ție, Te laud, și Te cânt.

Cei care dau semenilor lor înfometăți sau lipsiți pâine sau bani cu părere de rău, cu ochi viclean și cu inimă nesătulă, fac ca și cum ar pune otravă în pâinea pe care le-au dat-o sau în milostenia făcută, deși otrava rămâne nevăzută, fiind doar una sufletească. Dacă dai ceva, trebuie să o faci cu dragoste, cu respect față de persoana aproapelui, de bunăvoie, cu bucurie, fiindcă iubirea cere bucurie; te bucuri atunci când ajuti pe cineva pe care îl iubești. Milostenia dată în silă nu face doi bani, fiindcă de fapt partea materială a milosteniei nu-ți aparține, ea vine de la Dumnezeu, omului îi rămâne doar să o împartă și să o facă din toată inima. De aceea multe milostenii rămân aproape fără folos, fiindcă au fost date în silă, cu părere de rău, cu lipsă de respect față de persoana aproapelui. Cam așa se întâmplă și cu cei ce, primind musafiri, îi privesc de sus și cu fățarnicie. O asemenea ospitalitate nu aduce nici un folos. Jertfele pe altarul dragostei față de aproapele să le aducem din toată inima. *Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună* (2 Corinteni 9, 7).

Să te ferească Dumnezeu dacă îți va părea rău de vreo danie afierosită Mântuitorului, Preacuratei Sale Maici sau altor sfinți; în felul acesta vei pune materia mai presus de spirit. Bagă de seamă, să nu-ți fie dania aceea spre pierzare. Trebuie să fii convins că Domnul sau sfinții Săi îți vor da, în locul unor bunuri pieritoare, daruri nestrăcioase, în locul celor vremelnice, cele veșnice, considerând drept daruri duhovnicești lumina duhovnicească, iertarea păcatelor, darul credinței vii, al nădejzii nezdruccinate și al iubirii nefățarnice, pacea și bucuria întru Duhul Sfânt, toate acestea stând

infinat mai presus decât darurile materiale. Cheltuiește-ți cu bucurie agoniseala pentru a face jertfe Domnului și sfinților Săi. Dacă le vei trimite printr-o altă persoană, crede că ele vor ajunge la destinație, și dacă cineva își va însuși dania, Domnul va face ca fapta aceleia să iasă la lumină, încât nimic din obolul tău să nu se înstrăineze, ca să-ți aducă dar de la Domnul pe măsura credinței și mărinimiei inimii tale, fiindcă Dumnezeu este Cel ce dă; dă mai cu seamă celor ce Îi aduc ca jertfă darul inimilor lor.

Sfinții lui Dumnezeu sunt persoane care, prin trăirea lor lăuntrică, apar ca unii ce ascultă de Domnul, Cel ce le cercetează ființa și lucrează în ea, cei ce aduc neconținut laudă și mulțumire Domnului pentru dulceața și desfătarea pe care le simt în sine și pentru bucuria pregustării păcii celei de dinainte de ceruri. „V-ați întors acum la Păstorul și Veghetorul sufletelor voastre“ (1 Petru 2, 25).

Domnul a creat materia pentru ca ea să se schimbe și să se prefacă în fel și chip, după planul Său. Aceasta este menirea materiei, ca să se vădească prin ea, pentru creaturi și prin creaturi, înțelepciunea, atotputernicia și bunătatea lui Dumnezeu, pentru ca prin ea creaturile însuflețite și mai cu seamă cele raționale și îmbrăcate în trup să se facă folositoare.

Vrămașul lucrează ucigător asupra inimii omului, printre altele și folosindu-se de natură sau de factori exteriori, ca în cazul lui Iov: vântul, apa, focul. Casele iau foc de foarte multe ori în urma uneltirilor vrămașului; navele și clădirile pot fi înecate sau inundate de apă; vânturile puternice pot dărâma edificii; vrămașul se poate ascunde și într-o vreme căinoasă, sub forma frigului, umezelii, a unor curenți atmosferici care influențează starea sufletului, creându-ne o anume apăsare, tensiune; frigul exterior poate să ne dea o anumită insensibilitate față de tot ce este adevărat și sfânt. O, cât de multe sunt viclesugurile stăpânului duhurilor celor de sub cer și ce greu ne vine să le descoperim!

Un om corupt ar vrea să mănânce și să bea neîncetat, să-și desfăteze mereu privirea, auzul, mirosul, pipăitul. Oamenii care trăiesc după trup își satisfac pornirile și căutările mâncând zdravăn, bând vârtos, fumând, ducându-se la spectacole sau ascultând muzică, umblând după case arătoase, dându-se în vânt după podoabe strălucitoare. Dar în măsura în care ne face să ne înălțăm către Dumnezeu, împodobirea obiectelor sacre nu numai că nu este un păcat, ci este ceva sfânt și ziditor, întocmai ca și cântarea bisericească, mireasma tămâiei, strălucirea și măreția bisericilor și a obiectelor de cult. Toate acestea fiind destinate să slujească preamăririi lui Dumnezeu și trezirii sentimentelor evlavioase nu țin de păcat, ci de sfințenie. În „lume“, fastul este pus în serviciul trupului, al omului corupt, îndepărtându-l de

Dumnezeu. O inimă coruptă este în căutare de senzații trupești, impure, în ele își găsește satisfacția. O minte coruptă caută cunoștințe (informații) care să răspundă curiozității sale corupte, găsimdu-și mulțumire în ele; o imaginație și o memorie corupte caută imagini în care să-și găsească satisfacție. Toate acestea dau imaginea omului vechi, fiind fapte de om vechi. Noi creștinii însă suntem „făptură nouă“ (2 Corinteni 5, 17), sau „seminție aleasă“ (1 Petru 2, 9), oameni noi, îmbrăcați în omul cel nou, cel după Dumnezeu, „zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului“ (Efeseni 4, 24). Trebuie să ne dezbrăcăm de omul vechi și de poftele lui, cele pe care le-am amintit mai înainte, să ne împotrivim dorințelor și poftelor lui.

Când citești în auzul poporului credincios rugăciuni foarte lungi, după tipic, atunci vrăjmașul îți strecoară îndoială în inimă, făcând să-ți înghete cuvântul pe buze la gândul că poporul nu înțelege multe cuvinte și că citirea unor asemenea rugăciuni este pierdere de vreme. Ce prostie! Nu este oare Duhul Sfânt Învățător a tot adevărul? Ar putea El oare rămâne fără rost și să nu lucreze spre luminare în inimile oamenilor? Nu ți s-a întâmplat chiar ție să ți se lumineze inima de la Duhul Sfânt? Tu însuți nu pricepeai tâlcul unor cuvinte și expresii, până când, dintr-o dată, Duhul Sfânt ți-a deschis mintea către acele neînțelese până atunci cuvinte și expresii, această luminoasă deschidere fiind dintr-o dată inimii tale spre învățătură. Fii convins că se poate întâmpla tot așa și cu alții. Citește deci tot cu neclintită convingere, nu te îndoii. Dumnezeu va face ca aceste semințe să crească și să rodească.

Calea cea strâmtă și îngustă poate fi așa din multe cauze. Când te rogi, îți strâmtorezi vrăjmașul și spiritual, și fizic; vrei să scrii o predică, așa cum îți cere datoria, trebuie să-ți învingi lenea, să o faci să se simtă „strâmtorată“. Peste tot întâmpini o limită, sau ceva care te obligă să strâmtezi și să îngustezi ceva, de la tine sau de la alții. Fumul iadului îți întunecă și îți „strânge“ sufletul, chiar și atunci când îți stă înaintea sfânta și înfricoșătoarea Jertfă, când te împărtășești cu ea și când săvârșești toate Tainele. Cu cât este mai mare și mai importantă lucrarea sfântă pe care o faci, cu atât mai puternic și mai înverșunat este asaltul vrăjmașului.

Dumnezeu izvorăște bunătate, asemenea unui mir nesecat. Lumea spirituală este o revărsare a acestei Bunătăți, asemenea unui ocean de mir binemirositor. Aș putea oare să nu sper că Bunătatea absolută nu-mi va da și mie tot binele? Revărsatu-S-a Domnul ca un mir, întru Bunătate în toată făptura, fără a Se istovi câtuși de puțin.

În ajunul marilor sărbători trebuie să fii cum nu se poate mai atent cu tine însuți. Vrăjmașul caută din vreme să-ți răcească inima față de evenimentul care face obiectul sărbătorii, astfel încât să nu o poți cinsti din

toată inima, cugetând la semnificația ei. Vrăjmașul lucrează în noi fie prin timpul de-afară, fie prin mâncarea și băutura din acele zile, fie direct, trimițând asupra noastră săgeți otrăvite, cu care ne străpunge inima și care îl pot zdruncina puternic pe tot omul, dându-i gânduri viclene, infame, huli-toare și o repulsie sufletească față de „obiectul” sărbătorii. Îndepărtează vrăjmașul cu rugăciune și meditații la cele de Sus.

Dacă, în timp ce te rogi, vrăjmașul îți va trezi o strașnică poftă de mâncare, caută să ți-o reprimi, ca pe o pornire trupească, nervoasă, întărește-ți inima în rugăciune, înflăcărează-ți-o cu credință și cu dragoste și, în loc de răspuns, spune-i ispititorului cuvintele Domnului: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (Matei 4, 4). Rugăciunea îmi ține de cea mai aleasă hrană, îmi întărește și îmi luminează sufletul și trupul. Când începe a se ruga, omul trebuie să se smerească, să-și scoată din inimă mândria și orice altă deșertăciune lumească, să aducă în ea credință vie și neșovăielnică.

Când te rogi, ia aminte la tine, pentru ca să te rogi cu ființa lăuntrică, nu cu cea din afară. Chiar dacă ești fără de măsură de păcătos, roagă-te. Nu lua în seamă aprinderea, viclenia, deznădejdea diavolească. Încearcă să previi și să învingi uneltirile diavolului. Adu-ți aminte că Mântuitorul este ocean de milosârdie și iubire de oameni. Diavolul însă ți-L va înfățișa pe Domnul înfricoșător și nemilostiv, pornit să-ți respingă rugăciunea și pocăința. Tu amintește-ți cuvintele Mântuitorului care ne dau speranță și curaj: „pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară” (Ioan 6, 37). Și: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați” – adică purtând povara vicleșugurilor și defăimărilor diavolești – „și Eu vă voi odihni pe voi” (Matei 11, 28).

Orugăciune pornită din inimă, cu lacrimi, curățată de păcate, dar nu numai atât. Ea vindecă bolile și neputințele sufletești, înnoiește toată ființa omului, îl face să renască, așa spune (știu din experiență). O, ce dar neprețuit este rugăciunea! Slavă Ție, Părinte al îndurărilor și Dumnezeu a toată mângâierea! Slavă Ție, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Cel ce ne-ai fost dat mijlocitor spre nesfârșita iertare a păcatelor! Slavă Ție, Duhule Atotsfânt, Cel ce te rogi pentru noi cu „suspine negrăite” (Romani 8, 26), Care ne dai nouă rugăciune fierbinte, cu lacrimi și cu suspine, care să ne încălzească sufletul răcit, să ne dea umilință și părere de rău pentru păcatele noastre, să ne curețe și să ne sfințească, să ne întărească, să ne liniștească și să ne înnoiască! Slavă Ție, Treime Sfântă fără de început, făcătoare-de-viață, în veci binecuvântată de toată făptura rațională!

Prin rugăciune plină de credință poți dobândi de la Dumnezeu Cel Atotbun și Atotdarnic toate bunătățile duhovnicești, precum și pe cele materiale necesare, cu condiția să crezi sincer că le vei primi și să te rogi

fierbinte. Și câte rugăciuni frumoase nu ne pune pe buze Biserica! Unele prin care ne putem lesne învrednici de mila lui Dumnezeu și de toată darea cea bună. Vrajmașul, cunoscând bunătatea lui Dumnezeu și puterea rugăciunii, caută prin toate mijloacele să ne abată de la rugăciune sau să ne împrăstie mintea în timp ce ne rugăm, să ne împingă spre patimile și atracțiile vieții, să ne facă să ne grăbim, să ne agite etc.

Nu vrei să te rogi pentru cineva pe care îl urăști sau îl dispețuiești? Dar tocmai fiindcă nu vrei să o faci, roagă-te. Trebuie să mergi la Doctor, fiindcă ești bolnav, sufletul îți este bolnav de ură și de trufie. Roagă-te Domnului, Celui ce nu știe de ură, să te învețe cum să nu urăști și cum să rabzi; să te învețe și să-ți dea puterea de a-ți iubi dușmanii, nu doar pe cei ce îți sunt binevoitori; să te învețe să te rogi sincer, pentru cei ce te urăsc, ca și pentru cei ce îți sunt cu priință.

Cineva, în timp ce se ruga, făcându-se dintr-o dată palid la față și slăbind cu trupul și cu sufletul, a căutat să-și revină punându-și în sine următoarea întrebare: „Suflete, știi cu cine stai de vorbă?” Și, închipuindu-se pe dată stând în fața Domnului, a reînceput să se roage cu lacrimi de umilință. Atenția i-a revenit, mintea și inima i s-au luminat, s-a simțit înviorat cu totul. Iată ce înseamnă să fii convins că Domnul îți stă aieva în față și că tot ce faci, faci în prezența Lui. Vorbind în sine, mai departe a spus: „știi că nu trebuie să fii indiferent și delăsător atunci când vorbești cu superiorii, suflete, ca să nu se simtă jigniți; îndrăzni-vei oare să fii așa când vorbești cu Dumnezeu?”

Vrăjmașul lucrează adesea prin intermediul oamenilor răi. Prin cei trufași – cu umilirea și disprețul aproapelui; prin fanatici – cu necredința, libera-cugetare, hula împotriva sanctualelor credinței; prin dictatori sălbatici – cu tirania și tortura; prin robii pântecelui – cu ademenirea, lăcomia, ghiftuiala și beția (aici „inițiativa” o are trupul!); prin desfrânați – cu aplecarea spre desfrâu și pierderea dreptei judecăți; prin hoți – cu jefuirea bunurilor noastre. Ne supără prin cei ce ne urăsc și ne pizmuiesc; prin cei împietriți la inimă ne lipsesc de hrană, îmbrăcăminte, adăpost. Cu îngăduința lui Dumnezeu, prin toate cele pământești și prin toți oamenii, el, „stăpânitorul acestei lumi” (Ioan 16, 11), stăpânitorul puterilor celor de sub cer, „stăpânitorul întinericului acestui veac” (Efeseni 6, 12), lucrează asupra neamului omenesc, pentru a-l înrăi și a-l atrage de partea sa, folosindu-se de toate ademenirile și de toate constrângerile. Dacă Părintele Cel Preaînțelept, Atotbun și Atotputernic n-ar veghea neobosit asupra noastră și n-ar întoarce spre bine nenumăratele tertipuri cu care ne încearcă ispititorul, dacă noi înșine nu ne-am fi purtat de grijă, de mult ticălosul cel fără de trup ar fi pus stăpânire pe lumea întreagă și n-ar mai fi rămas în ea nici o sămânță din care să lăstărească o mlădiță sfântă și să rămână așa (cf. Isaia 6, 13).

Atunci când omul trupesc se simte bine, omului duhovnicesc îi este rău; când omul cel din afară înflorește, omul cel dinăuntru se ofilește. Așa se înfruntă în noi omul cel vechi, păcătos, trupesc, cu omul cel nou, al lui Hristos, după har. De aceea Apostolul a și spus: „Omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoiește, din zi în zi“ (2 Corinteni 4, 16). Că este așa, ne dăm seama singuri, din experiență. Iată de ce creștinul adevărat trebuie să-și dorească toate cele din afară ale lui, trupești, lumești, trecute prin grele suferințe care întăresc sufletul. De crâcnit, nici să nu-i treacă prin minte! Cum ai putea crâcni față de ceva care îi este de folos sufletului nemuritor, chiar dacă acest folos îți vine prin mijloace deloc plăcute trupului! Boli, incendii, furtuni, sărăcie, nefericiri, războaie, foamete; toate putând fi pentru suflet binefăcătoare.

Deoarece Dumnezeu este viață, iar bolile și suferințele sunt abatere de la viață, ne este de ajuns să sorbim o singură dată din Izvorul vieții celei dintru început, să ne „atingem“ de El, ca să ne vindecăm, fiindcă Mântuitorul, Care este tuturor viață, a vindecat și vindecă prin simplă atingere. Aceiași lucru se poate spune și despre „vindecarea“ unor „obiecte“ contaminate. Un singur gest, o singură poruncă, un cuvânt al Atotfăcătorului și Atotziditorului și ele își pot redobândi „sănătatea“: aerul, apa, vegetația, animalele.

O dată cu necazurile și strâmtorările vin peste noi de obicei și alte încercări. Inima ni se face ca de piatră, sau ca de lemn, insensibilă la tot ceea ce este adevărat, bun și sfânt. Te trezești dintr-o dată ca petrificat, ca un buștean, fără credință, incapabil să te rogi, fără speranță în milosărdia lui Dumnezeu, fără dragoste. Și ce greu este să fii de piatră sau de lemn, fără credință, fără dragoste, când știi că ai fost creat să crezi, să simți, să sperii, să iubești! Și trebuie să rabzi toate și să te rogi lui Dumnezeu cu răbdare, ca să-ți răstoarne piatra nesimțirii de pe ușa mormântului inimii tale, pentru ca să-ți ia inima de piatră și să-ți redea inima de carne. Ce înseamnă un om împietrit sau prefăcut într-un buștean? Arată prezența în inima lui a diavolului, care i-a luat-o silnic în stăpânire, din cauza puținei sale credințe, făcând-o să respingă orice gând bun, orice credință, orice simțământ ales, astfel încât omului să-i fie silă de sine însuși. Chiar așa se și întâmplă cu unii oameni. Ei trebuie să-și dea seama.

Serviciile civile pe care le prestăm în slujba țarului și a patriei ne pot aminti de slujirea de căpetenie, chemată să dureze veșnic, cea cu care Îi suntem datori Împăratului ceresc. Lui trebuie să-I slujim, înainte de toate, ca adevărați servi ai Săi, pentru creație, pentru Răscumpărare și pentru planul Său proniator. Oare se gândesc la aceasta cei ce-și slujesc patria pământească? Ar trebui să se gândească. Serviciul nostru cel de pe pământ este

unul de încercare și pregătire a slujirii celei din ceruri. „Peste puține ai fost credincioasă, peste multe Te voi pune“ (Matei 25, 21).

Nu fiți judecători fără cruțare ai celor ce slujesc altarul Domnului și care cad în greșală în viața de toate zilele, intrând în gâlceavă cu ei înșiși, adică vorbind despre evlavie și făcând cu totul altceva. Diavolul, ticălosul lor potrivnic, este cel ce îi aduce într-o asemenea contradicție. El își înfinge zdravăn colții în inima lor, îndemnându-i să facă ceea ce n-ar trebui.

Nu ajunge să faci ceva atunci când ai chef, ci mai cu seamă atunci când nu ai chef. Îți poți da seama de aceasta gândindu-te la orice lucru din viață, dar în mod deosebit la mântuirea sufletului, la rugăciune, la citirea cuvântului lui Dumnezeu și a cărților ziditoare de suflet, la frecventarea slujbelor divine, la faptele bune de orice fel, la predicarea cuvântului lui Dumnezeu. Nu te lăsa pe seama trupului leneș, viclean, păcătos; el trage mereu la repaos și, după un timp de tihnă și desfătare, te duce la pieire. Scris este: „În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta“ (Facerea 3, 19). „Talantul ce ți s-a dat fă-l lucrător, suflete“, cântă Biserica (în Sfânta și Marea Marți, la Utrenie, condac). „Împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna“ (Matei 11, 12), spune Domnul și Mântuitorul nostru.

Când inima ți se tulbură cu duhul de la vreo patimă, când te-ai lipsit de liniște și te-ai umplut de zbucium și când încep să-ți iasă din gură cuvinte de nemulțumire și de ură față de semenii, nu zăbovi în această atât de păgubitoare stare, ci pleacă-ți îndată genunchii, mărturisindu-ți în fața Duhului Sfânt greșelile, zicând: „Întristatu-te-am pe Tine, Duhule Sfinte, cu duhul patimii mele, duh al răutății și nesupunerii“. Și apoi, din toată inima, convins că Duhul lui Dumnezeu este pretutindeni, spune rugăciunea către Duhul Sfânt „Împărate ceresc, Mângâietorul, Duhul Adevărului, Care pretutindenea ești și toate le împlinești, Vistierul bunătăților și Dăătorule-de-viață, vino și te sălășluiește în mine și mă curățește de toată întinăciunea și mântuiește, Bunule, sufletul meu pățimaș și iubitor de desfătări“. Inima ți se va umple atunci de smerenie, de pace și de umilință. Ține minte că orice păcat, orice patimă, orice slăbiciune pentru un lucru lumesc, orice mânie, orice pornire dușmănoasă împotriva aproapelui dintr-o pricină lumească este o jignire făcută Duhului Sfânt, Duhului păcii, al dragostei, Duhul Care ne înalță de la pământ la cer, de la cele văzute la cele nevăzute, de la vremelnicie la eternitate, de la păcat la sfințenie, de la viciu la virtute. O, Duhule Preasfinte, Călăuzitorule, Învățătorule, Mângâietorul! Apără-ne cu Sfânta, Părinteasca Ta putere! Duhule al Tatălui nostru ceresc, vino, sălășluiește-te în noi, învață-ne, Duh părintesc, pentru a ne face cu adevărat neam al Tău, întru Hristos Iisus, Domnul nostru!

Omule! Înțelepciunea, bunătatea și atotputernicia Creatorului, revărsate asupra lumii văzute și nevăzute, sunt gata să se reverse în nemărginirea lor și asupra ta dacă te vei strădui să fii un fiu vrednic al Tatălui ceresc, dacă vei ține porunca iubirii de Dumnezeu și de semenii. Nevoiește-te neîncetat, puternic, în fapte de desăvârșire.

Orice om care săvârșește un rău, care cedează unei patimi își primește pedeapsa, în destulă măsură, chiar de la răul pe care l-a făcut, sau de la patima căreia i s-a dat. Cea mai mare pedeapsă este însă că l-a părăsit pe Dumnezeu și Dumnezeu l-a părăsit pe el. De aceea, a-i purta gând rău acelui om ar fi o nerozie și, în cel mai înalt grad, inuman. Ar fi ca și cum l-ai împinge la fund pe un om care se îneacă, sau l-ai îmbrânci în foc pe unul care a și fost cuprins de flăcări. Față de un asemenea om, care este de fapt un om sfârșit, trebuie să dai dovadă de extremă iubire și să te rogi sânguitor lui Dumnezeu pentru el, să nu-l condamni, să nu te bucuri de nenorocirea lui.

Păcatul, știind că nu se poate îndreptăți cu nimic, lucrează prin forță, prin constrângere, atacând resorturile interioare ale omului, inocu-lându-i pârjolitoarea sa otravă. Fericit cel care, disprețuind cele pământești, s-a umplut de dragoste dumnezeiască, de dragoste cerească. Dar cât de puțini sunt acești oameni printre căzuții fii ai lui Adam! Cine scapă neatins de focul desfătărilor, al lăcomiei, al măriilor, cine rămâne neatins de el? Și invers: cine arde de focul dragostei de Dumnezeu și de semenii? Focul patimilor și al desfătărilor stinge focul iubirii de Dumnezeu, care nu-și mai găsește loc. În unii dintre noi, aceste două principii se luptă mereu, schimbându-se din când în când unul în locul altuia. În alții, nu se duce o asemenea luptă. Focul pământesc îi stăpânește, arzându-i cu totul, înăbușind focul ceresc: în iubitorii de avuție și de plăceri, de slavă de la oameni, în bețivi, în escroci, în criminali, în desfrânați, în adulterini etc. O, când ni se va aprinde inima, toată, de dragoste pentru Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Dumnezeirea dătătoare-de-viață, cea în trei ipostasuri, Care ne poruncește să ținem poruncile Sale?

De ce oare ne tulburăm, ne chinuim când n-am obținut ceea ce am fi dorit, sau când am pierdut ceva prețios din ceea ce ne aparține? Fiindcă am făcut, atât din bunul de preț după care râvneam, cât și din cel pe care l-am pierdut, un idol. Și, făcând aceasta, inima ni s-a îndepărtat de la Domnul, Izvorul de apă vie, singurul Care poate să ne adape inima și să-i dea liniște. Să ne alipim cu toată inima de Dumnezeu și atunci pierderile de bunuri pământești, așteptările neîmplinite ale unora ca acestea, atât de stricăcioase și de zadarnice – bani, onoruri etc. – nu ne vor mai întrista. Să ne obișnuim să trăim în cele dinlăuntru ale noastre. Atunci ne vom îndrepta gândurile spre cele de Sus, spre răsplata cerească, aceasta fiind singura de dorit, adevărată și care dă celui care o primește adevărata fericire.

Ne încântă și ne bucură de fiecare dată o vreme plăcută, senină, caldă, ne place să vorbim despre ea. În locașurile cerești însă, ale sfinților și îngerilor, lumina, aerul proaspăt, răcoarea sunt neasemuit mai plăcute; de ce oare nu ne prea vine să vorbim despre acele locașuri, despre viața, lumina și fericirea de dincolo? Soarele revarsă bucurie, viață, lumină, dar lumina feței lui Dumnezeu, cea de care se desfătează îngerii și sufletele dreptilor, revarsă infinit mai multă bucurie, viață, strălucire. Dă-ne, Doamne, să sălășluim împreună cu sfinții Tăi, în veșnica Ta slavă! Mântuiește poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta, îndreaptă-ne și înalță-ne în veci!

Dumnezeu nu-ți poate da mai mult decât ți-a dat, fiindcă ți S-a dat pe Sine, ți-a dat Trupul și Sângele Fiului Său. El *te-a înfiat* (Romani 8, 16) când erai „fiul mâniei“ (Efeseni 2, 3) și al osândeii. Ți-a dat, cu prisosință, tot ce aveai nevoie spre folos firii celei dinafară, nu însă peste măsură de mult, pentru a nu-ți fi spre vătămare trupului și sufletului. Dacă aceste bunuri au început să nu-ți mai fie de folos, fiindcă te-ai legat de ele și te faci să suferi ca de o patimă care te-a luat în stăpânire, te-au făcut să cazi din iubirea de Dumnezeu și de aproapele, să-ți întorci ochii de la cele de Sus către cele de jos, ce crezi că ți s-ar fi întâmplat dacă ai fi agonisit și mai multe asemenea bunuri? Te-ai fi înglodat cu totul în mocirla patimilor.

Inima care se consumă din cauza obiectelor de folosință zilnică, mai cu seamă atunci când le strângem peste măsură, părăsește pe Domnul, Izvorul vieții și al liniștii, și de aceea se lipsește de viață, de liniște, de lumină și de putere. Când începe să se căiască, lăsând deoparte preocuparea deșartă față de lucrurile pieritoare și se întoarce din nou spre nepieritorul Dumnezeu, atunci începe să susure în ea din nou izvorul de apă vie, vin și se înstăpânesc iarăși în ea liniștea și calmul, lumina, puterea, îndrăznirea față de Dumnezeu și de oameni. Trebuie să trăim cu înțelepciune!

Doamne! Cât de mult Te laud, cât de mult Te preamăresc pentru puterea Ta, pentru marile vindecări cu Sfintele Tale Taine, pe care eu, nevrednicul, le-am dat celor ce s-au învrednicit de Taina pocăinței. Sfintele, Cereștile, dătătoare-de-viață Tale Taine! Cei pe care i-am cuminecat mi-au dat mărturie de puterea Ta, de bunătatea Ta; vorbesc în auzul tuturor despre cum Ți-ai pus asupra lor mâna cea făcătoare de minuni, cum i-ai ridicat de pe patul de suferință, de pe patul pe care își așteptau moartea, când nimeni nu mai spera să-i vadă vii. Și iată că, după împărtășirea cu Trupul și Sângele Tău, Dătătorule-de-viață, au prins curând ei înșiși viață, s-au vindecat, au simțit asupra lor, chiar în ziua și în ceasul acela, Dreapta Ta cea dătătoare-de-viață. Eu însă, cel ce am fost martor lucrării Tale, nu Te-am preamărit până acum în gura mare, spre întărirea credinței poporului Tău, fiindcă nu

știu cum se face că în fiecare zi mă las prins de alte treburi. Tu Însuți fă-Ți nume, Doamne, precum Ți-ai și făcut; proslăvește numele și tainele Tale.

Ce s-ar întâmpla oare, dacă Tu, Doamne Dumnezeu meu, Iisuse Hristoase, ai face să strălucească de lumina dumnezeirii Preacuratele Tale Taine, când se află pe Sfânta Masă, pe Disc, în timpul Sfintei Liturghii, sau într-un mic Chivot, atunci când preoții Țăi le poartă în mâini către un bolnav sau întorcându-se de la el? Toți cei care s-ar afla pe cale, sau le-ar vedea în casele lor s-ar cutremura de spaimă, ar cădea la pământ fiindcă și îngerii își acoperă fețele de spaima neapropiatei Tale Slave! Mă gândesc însă cu câtă nepăsare privesc unii astăzi aceste Taine, care ne apropie cerul! Cu câtă indiferență săvârșesc unii (preoți) înfricoșătoarea lucrare a Sfințelor Taine!

Renunță cu desăvârșire la desfătărilor senzuale, nădăjduind că vei dobândi în locul lor desfătări superioare, duhovnicești, dumnezeiești. Fă tot binele în ajutorul aproapelui, cu speranța că Dumnezeu te va răsplăti cu dreptate. „Cu măsura cu care măsoari, cu aceea ți se va măsura“ (cf. Matei 7, 2). Că binele pe care l-ai făcut aproapelui ți se va întoarce, mai devreme sau mai târziu, după cum și răul făcut ți se va întoarce, foarte curând sau îndată. Nu uita că suntem toți un singur trup. „Un trup suntem, cei mulți“ (1 Corinteni 10, 17). Ține minte că Domnul face la maximum dreptate, până la o iotă.

S-ar mai găsi loc în noi oare pentru lupta cea bună, pentru fapte de desăvârșire, pentru virtuți dacă cei din preajma noastră nu ne-ar face rău, nu ne-ar nedreptăți? S-ar mai găsi oare loc pentru răbdarea nedreptăților, pentru blândețe, smerenie? Vezi, așadar, că pentru a ne vădi virtutea și a dobândi cunună de biruință trebuie să trecem prin încercări potrivnice.

Dacă ți-au greșit sau te-au obijduit vreunii, nu-ți ieși din fire asupra lor; fereste-te de patima de a vedea în semenul tău tot felul de păcate și de a-l osândi, așa cum ne stă nouă în obicei. Fiecare va da socoteală înaintea lui Dumnezeu pentru sine însuși, fiecare are o conștiință, fiecare ascultă cuvântul lui Dumnezeu, cunoaște voia lui Dumnezeu, fie din cărți, fie din ce află de la alții. Îndeosebi, nu privi cu dușmănie păcatele celor mai vârstnici, fiindcă nu-i treaba ta să-i judeci. Fiecare „pentru stăpânul său stă sau cade“ (Romani 14, 4). Îndreaptă-ți propriile păcate, propria-ți inimă.

De ce a îngăduit Domnul existența săracilor? Pentru binele tău, pentru a-ți putea ispăși păcatele și a te curăța de ele, fiindcă „milostenia va curăți păcatele“ (Sirah 3, 29). Pentru a ți-i face pe săraci rugători pentru tine, pentru ca Domnul să se milostivească de tine, fiindcă cei milostivi se vor milui (Matei 5, 7). De ce a îngăduit Domnul să existe în lume săraci? Printre altele, fiindcă nici pe tine nu te poate face drept, chiar dacă asta ți-i dorința. Dumnezeu putea să ne facă îndestulați în toate și chiar bogați, dar

atunci L-am fi uitat cu toții, ar fi sporit și mai mult în lume trufia, invidia, răutatea și celelalte asemenea. Și cât te-ai mai fi fălit dacă Domnul ar fi făcut să te afli îndată printre dreptii Săi! Dar păcatul te smerește, arătându-ți cât ești de neputincios și de mârșav și că ai nevoie mereu de Dumnezeu și de harul Său. Iar săracul se smerește prin sărăcie și prin dependența de alții. Dacă săracii se vor îmbogăți, mulți, foarte mulți dintre ei vor uita de Dumnezeu, își vor uita și binefăcătorii, își vor pierde sufletele din pricina luxului lumii acesteia. Iată cât de nocivă este bogăția și cum întunecă ea ochii inimii!

Ce mi-a trecut prin minte în timpul unei plimbări, când am admirat un răsărit de lună. Domnul zice: Făcutu-le-am toate câte sunt ca să vă fiu pe plac. V-am creat după chipul și asemănarea Mea; am pus luminători pentru voi soarele, luna și stelele; pentru voi am făcut pământul cu toate roadele lui; am răspândit aerul, ca să-l respirați; v-am dat focul să vă luminați, să vă încălziți și să vă gătiți mâncarea; v-am dat tot felul de bucate gustoase și băuturi felurite; v-am dat priceperea de a face țesături de multe feluri, v-am dat și materiale ca să vă faceți haine; v-am dat aurul, argintul, arama și alte metale aflate în măruntaiele pământului ca să faceți din ele monede și alte obiecte. V-am adunat într-o societate bine alcătuită, v-am dat Împărat, pe potriva inimii Mele, unsul Meu, chipul Meu pe pământ. Vi l-am dat pe Fiul Meu, Unul-Născut, Care s-a dat morții, după voința Sa, pentru a Se face vouă mâncare și băutură; v-am dat Biserica pământească, de El întemeiată, al cărei Cap este. Ce dați în schimbul bunătăților Mele? Cu ce le răsplățiți? Cu nerecunoștință, uitându-Mă, respingându-Mă, nesocotindu-Mi poruncile. „O, neam necredincios și îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi pe voi?” (Matei 17, 17).

Numele Tău, Atotțiitorule, nu-l spune doar cerul și pământul, ci întreg neamul omenesc, viața fiecărui om; Tu ții inimile tuturor ființelor, nu doar ale oamenilor, ci și ale viețuitoarelor necuvântătoare, ale fiecărei păsări, fiecărui pește, fiecărei insecte, fiecărui vierme sau târâtoare, până la invizibilii infuzori. Slavă Atotputerniciei Tale, Doamne, celei nemărginite! Slavă proniei Tale Atotbune, Preaînțelepte și Atotputernice, Stăpâne al cerului și pământului! Atotputernice Doamne! Tu ții în mâini și iadul, și pe Satana, cu hoardele sale fără de număr și numai cu îngăduința Ta, spre a ne pedepsi, Satana și îngerii lui cutează să uneltească împotriva noastră. Ruga-ne-vom Ție, Mântuitorule, pocăi-ne-vom înaintea Ta fără fățarnicie pentru păcatele noastre, iar Tu, înțelepțindu-ne, îndepărta-vei de la noi vrăjmașii, zicând: „Ajunge-vă să mai faceți răutăți împotriva robilor Mei; ai Mei sunt aceștia iarăși!” Dar dacă binefacerile și milele Tale asupra noastră nu ne vor înțelepți, ce ne-ar mai rămâne? Ar rămâne pentru noi doar pedepsele, necazurile, strâmtorările, focul; poate că numai aceste rele ne vor înțelepți pe

noi desfrânații, iubitorii de cele trupești, deșarte, pe noi nemulțumiții, cărora nimic nu ne mai ajunge.

Lumea se află în stare de somnolență, a ațipit, doarme în păcat. Dumnezeu o trezește, din când în când, cu războaie, molime, incendii, furtuni devastatoare, cutremure, inundații, secete. Dacă nu ne-ar veni mântuire de la Tine, Doamne, dacă ne-ai lipsi de binefacerile Tale, am arde în focul patimilor noastre, Satana ne-ar fi pârjolit și ne-ar fi prefăcut în scrum cu totul și n-am mai fi cunoscut în viață nici o bucurie. Dacă „Domnul nu ar fi fost în noi, singuri n-am fi putut ține piept războiului de la diavolul, biruitu-ne-ar potrivnicul“ (cf. Antifon, glas 6). Astăzi ne aduce mângâiere mila Ta, bunătatea Ta, pe care le-am dobândit prin patimile Tale, prin Sângele Tău, prin moartea Ta pentru noi. Mărire Ție pentru toate, Iubitorule de oameni! Dar ce se va întâmpla cu creștinii care nu vor să Te cunoască pe Tine, poruncile Tale, învățăturile Tale? Vai lor!

Cântare îngerească strigăm Ție, Puternice: „Sfânt, Sfânt, Sfânt ești Dumnezeule; pentru Născătoarea de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!“ (Tropar din rugăciunile de dimineață). Îl preamărești pe Dumnezeu împreună cu îngerii; stai împreună cu ei, prin harul lui Iisus Hristos Domnul, în același sobor, în aceeași Biserică, în aceeași familie a lui Dumnezeu. Dator ești, preote, să ai și viață îngerească, veghind fără odihnă asupra ta și a sufletelor care ți-au fost încredințate, a turmei duhovnicești. Dator ești să-L lauzi neconținut pe Dumnezeu și să-I mulțumești. Dator ești să tinzi către sfințenie, să trăiești în înfrânare și post, în smerită înțelepciune, ascultare și răbdare. Așa să fie, cu harul lui Dumnezeu!

Ce-Ți voi aduce, Doamne, pentru toate bunătățile cu care neîncetat mă desfătezi! Numai credința mea, fiindcă fapte care să mă susțină nu am, binele pe care l-am făcut înaintea Ta nu înseamnă nimic. Dar și credința mea este tot un dar de la Tine; caută și primește ce-Ți aduc: ale Tale, dintru ale Tale. „Chipul slavei Tale celei negrăite sunt, deși port rănile păcatelor. Miluiește zidirea Ta, Stăpâne, și o curățește cu îndurarea Ta și moștenirea cea dorită dăruiește-mi, făcându-mă pe mine iarăși cetățean al Raiului“ (*Binecuvântările morților*, Tropar 4). „Izbăvindu-mă de patimile trupești pentru ca, păzindu-mi sufletul de ele, să mă îndrept, să viețuiesc duhovnicește, pentru a face întru totul voia Ta, cea înțeleaptă și lucrătoare“ (A 9-a rugăciune de dimineață pe care o citește preotul în timpul Ceasurilor).

Doamne! După cum Ție, Chipului Celui dintru început, Ți este a face ale Tale chipurile noastre, a intra și a viețui în ele, tot așa celor făcuți după chipul Tău le este a tinde cu toată dragostea și cu toată osârdia către chipul cel dintru început și a se alipi de El. Dar trupul nostru lacom, iubitor

de desfătări, ghiftuit și îndărătnic ne ține departe de Tine; avem nevoie de post, de înfrânare, noi însă ne-am împătimit de desfătări. Dă-ne tărie către înfrânare: *Nespusa dulceată a celor ce văd pururea frumusețea cea nespusă a slavei Tale* (Din rugăciunile de dimineață). Dulceata pământească se trece toată, fie de la sine, fie din cauza vieții corupte a omului. Dulceata fericirii cerești nu are sfârșit. Nu face, oare, să disprețuim dulceata lumii vremelnice și a și mai vremelnicei noastre vieți, pentru a iubi, din toată inima, dulceata cea duhovnicească, neschimbătoare?

Când îl avem pe Hristos în inimă, aflăm mulțumire în toate. Lucrurile stânjenitoare nu ne mai supără, ci dimpotrivă, începem să le găsim calități, amarul ni se pare dulce, sărăcia – bogăție, foamea – îndestulare, tristețea – bucurie! Când nu-L are pe Hristos în inimă, omul este mereu nemulțumit, nimic nu-l mai poate face fericit, nici sănătatea, nici confortul, nici rangurile, nici onorurile, nici distracțiile, nici palatele bogate, nici mesele cu servicii excelente, nici mâncărurile și băuturile alese, nici îmbrăcămintea făloasă. Nimic. Ce mare nevoie are omul de Hristos, Dătătorul-de-viață și Mântuitorul sufletelor noastre. Pentru ca Hristos să fie cu noi, să Se sălășluiească în noi, avem mare nevoie să credem că așa va fi: să dormim mai puțin, să ne îmbrăcăm mai simplu, să întâmpinăm toate câte ni întâmplă cu calm, răbdători, fără duh de răutate. Diavolul stă mereu la pândă, nu trece clipă să nu vrea să ne piardă sufletul, să ni-l prindă în cursă, să ne lege de vreun păcat, sau de vreo patimă, să ne știe înrădăcinați cât mai adânc în vreo meteahnă păcătoasă, sau în vreun viciu, pentru a ne îngreua cât mai mult râvna spre mântuire, ca să ni se răcească sufletul față de Dumnezeu, de ceea ce este sfânt, de Biserică, de viața veșnică, de oameni.

Dumnezeu m-a creat, m-a adus din neființă la ființă; căzut fiind, m-a reînnoit prin patimile și moartea Sa. M-a curățat de păcat, m-a înfiat, mi-a făgăduit moștenirea bunătăților veșnice; mă luminează cu Evanghelia Sa; mă pedepsește și mă răsplătește ca un părinte, mă luminează ca soarele; mă îndestulează zilnic cu mâncare și băutură și, mai presus de acestea, îmi dă cea mai dulce și mai dătătoare-de-viață hrană: Trupul și Sângele Său; mi-a dat aerul pe care îl respir, dar mai presus de aceasta mi-a dat suflarea Duhului Său Sfânt; mă îmbracă în haine frumoase, dar mai mult decât atât mi se dă El Însuși spre îmbrăcare, după cum stă scris: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat“ (Galateni 3, 27). Îmi oferă odihnă, într-o locuință curată și spațioasă, făgăduindu-mi o alta, în ceruri, veșnică, luminoasă. Mă încinge cu sănătate și, încă mai mult, îmi dă cu prisosință sănătate sufletească, atunci când mă rog și, cu deosebire, prin Sfintele Taine. Ce să-I dau pentru acestea toate? Și ce I-aș putea da? Nimic altceva decât

să-I păstrez credință, după puterile mele, să-I îndeplinesc poruncile, să mă împotrivesc cu neclintită tărie păcatului și diavolului.

Se cuvine să nu uit niciodată relația mea cu Dumnezeu; de la creatură la Creator; ca de la opera de artă la Artist; aceasta pe de-o parte; pe de altă parte: ca de la chip la Arhetip; ca de la copil la Părinte; ca de la mântuit la Mântuitor; ca de la cel ce primește binefacerea la Binefăcător; ca de la cel ce se supune legii la Legiuitor; ca de la cel trecut în testament la Testator; ca de la logodnică la Logodnic, ca de la mireasă la Mire, ca de la mădular al cetății și cetățean al ei la Căpetenia cetății, ca de la unul ce suspină după veacul viitor la Părintele acestui veac, ca de la judecat la Judecător.

În tot ce faci și în toată vremea caută a bineplăcea lui Dumnezeu și gândește-te să-ți mântuiești sufletul de păcat și de diavolul și să-l predai lui Dumnezeu. Ridicându-te din așternut, fă-ți Cruce și zi: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh“ și apoi: „Învrednicește-mă, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat să mă păzesc“ și „Învață-mă să fac voia Ta“ (Din doxologia de la Utrenie). Dacă te speli sau te îmbăiezi, zi: „Stropi-mă-vei cu isop, Doamne, și mă voi curăți“; „spăla-mă-vei și mai vârtos decât zăpada mă vei albi“ (Psalmul 50, 9). Când îmbraci rufărie curată, gândește-te la curăția inimii și roagă pe Domnul, cu inimă curată: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule“ (Psalmul 50, 11). Iar dacă îmbraci haine noi, gândește-te la înnoirea duhului, și zi: „Și cu duh stăpânitor mă întărește“ (Psalmul 50, 12). Iar atunci când te desparti de o haină veche de care ți s-a scârbit, gândește-te la despărțirea cu scârbă de omul cel vechi, păcătos, pătimăș, trupesc. De mănânci pâinea cu care te hrănești zilnic, gândește-te la pâinea cea adevărată, cea care dă sufletului viață veșnică – Trupul și Sângele lui Hristos – și dorește-o. Caută să te împărtășești cât mai des; de bei apă sau ceai, sau mied, sau vreo altă băutură, gândește-te la băutura cea adevărată, care răcorește sufletul de văpaia păcatului, la Preacuratul și de-viață-dătătorul Sânge al Domnului. De te odihnești ziua, gândește-te la odihna cea veșnică, pregătită celor ce se nevoiesc pe pământ în lupta cu păcatul, cu duhurile răului, cele de sub cer, cu nedreptățile, ignoranța și grosolănia oamenilor; dacă te culci pentru somnul de noapte, gândește-te la somnul morții de care, mai devreme sau mai târziu, vom avea parte cu toții și la acea înfricoșătoare noapte veșnică la care vor fi osândiți toți cei ce nu ajung să se căiască; de întâmpini în zori ziua, gândește-te la lumina cea veșnică, neînserată, de dincolo de ziua cea luminată de soare – ziua Împărăției cerurilor, de care se vor bucura toți cei ce au bineplăcut lui Dumnezeu sau cei ce s-au căit din toată inima în viața aceasta vremelnică. De pleci la drum, gândește-te la drumul duhovnicesc cel drept, în fața lui Dumnezeu și zi așa: „pașii mei îndreptează-i, după cuvântul Tău, și să nu mă stăpânească nici o fărădelege“ (Psalmul

118, 133). Orice ai face, fă gândindu-te la Dumnezeu, Creatorul, Cel ce pe toate le-a făcut cu nemărginită înțelepciune, cu bunătatea și atotputernicia Sa, pe tine creându-te după chipul și asemănarea Sa; de vei primi bani sau comori deosebite, sau dacă le și ai, gândește-te că nesecata noastră comoară, de la Care ne vin toate comorile sufletului și trupului, izvorul tuturor bunătăților este Dumnezeu; mulțumește-I din tot sufletul și nu-ți încuia avuția în tine și nu-ți zăvorî inima, nelăsând să intre în ea comoara cea vie și nepretuită – Dumnezeu; împarte din avutul tău celor ce au nevoie și se află în suferință, celor mai săraci dintre semenii tăi, săracii pentru aceasta și fiind lăsați în viața aceasta, pentru ca prin ei să facem dovada dragostei și recunoștinței față de Dumnezeu și să ne învrednicim astfel de răsplata lui Dumnezeu în veșnicie; de vei vedea alba strălucire a argintului, nu te lăsa sedus de ea, ci gândește-te că sufletul trebuie să fie alb și strălucitor, prin fapte bune, întru Hristos; de vei vedea strălucirea aurului, să nu te lași ademenit de ea, ci ține minte că sufletul trebuie să-ți fie asemeni aurului, lămurit prin foc, și că Domnul dorește ca tu însuși să strălucești ca soarele în veșnica Împărăție a Tatălui Său, ca să vezi neapropiatul Soare al Dreptății, Dumnezeu Cel în trei ipostasuri, pe Preasfânta Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea, și toate puterile cerești, și pe toți sfinții, în negrăită lumină, pătrunși de lumina revărsată peste ei și strălucind de ea.

Ce ți-aș putea aduce, Doamne, cu ce-aș putea să-Ți mulțumesc pentru nesfârșitele, neasemuitele daruri date mie și altora de mila Ta? Fiindcă – iată – nu trece clipă să nu mă învioreze Duhul Tău cel Sfânt și, iarăși, nu trece clipă să nu respir aerul ușor, plăcut, sănătos, întremător, pe care îl reversi asupra noastră; mă luminez cu lumina Ta, dătătoare-de-viață, spirituală și materială; de asemenea mă nutresc cu dulcea și întremătoarea hrană duhovnicească și băutură – Sfintele Taine ale Trupului și Sângelui Tău, precum și cu mâncarea și băutura de trebuință zilnică trupului. Tu mă îmbraci în veșmânt împărătesc, strălucitor și neînchipuit de frumos, adică cu Tine Însuși, după cuvântul Scripturii: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat“ (Galateni 3, 27). Mă îmbraci și cu îmbrăcămintă materială, mă cureți de greșelile mele, mă vindeci, mă cureți și de multele și grozavele mele patimi păcătoase; istovirii sufletului meu dai în schimb pu-terea bunătății, înțelepciunii și tăriei Tale; mă umpli de Duhul Tău cel Sfânt, Duhul sfințeniei și al harului. Aduci sufletului meu adevăr, pace și bucurie, spațiu, putere, îndrăznire, bărbăție, tărie, iar trupului meu îi dăruiești sănătate nepretuită; înveți „mâinile mele la luptă și degetele mele la război“ (Psalmul 143, 1) cu vrăjmașii nevăzuți ai mântuirii mele, vrăjmașii sfințeniei, puterii și slăvei Tale, cu duhurile răutății, cele de sub cer, încununezi cu izbânzi lucrarea pe care o săvârșesc în numele Tău. Pentru toate acestea Ți mulțumesc, slă-

vesc și binecuvântează puterea Ta atotbună, părintească, atotputernică, Dumnezeu, Mântuitorule, Binefăcătorule al nostru. Și să Te cunoască pe Tine tot poporul Tău, așa cum mi-ai apărut mie, Iubitorule de oameni; să Te cunoască pe Tine, Părintele tuturor, și bunătatea, pronia, înțelepciunea și puterea Ta și să Te preamărească cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La un creștin, invidia e nebunie curată. Toți am primit întru Hristos bunătăți fără seamăn, toți am fost îndumnezeiți, ne-am făcut moștenitorii negrăitelor, veșnicilor bunătăți ale Împărăției cerești. Și în privința bunătăților pământești ne-a fost făgăduită îndestulare dacă vom căuta adevărul lui Dumnezeu și Împărăția lui Dumnezeu. „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă” (Matei 6, 33). Ni s-a poruncit să ne mulțumim cu ce avem și să nu fim iubitori de arginți. „Feriți-vă de iubirea de arginți și îndestulați-vă cu ceea ce aveți”. Și adaugă tot acolo: „Căci Dumnezeu Însuși a zis: Nu te voi lăsa și nici nu te voi părăsi” (Evrei 13, 5). Nu este oare nebunie ca după toate acestea să fii invidios față de aproapele tău, de pildă pe: onorurile de care se bucură, pe avere, pe mesele bogate, pe o îmbrăcăminte luxoasă, pe o femeie frumoasă etc.? Oare acestea toate nu sunt pulbere față de cele ce ne-au fost date nouă în chipul și asemănarea lui Dumnezeu, după care am fost creați, față de răscumpărarea noastră de către Fiul lui Dumnezeu, izbăvirea de păcat, de blestem și de moarte, binecuvântarea din nou de la Părintele ceresc și, prin unirea cu Hristos, fericire veșnică în ceruri? De aceea să purtăm iubire unii altora și bunăvoință, să ne mulțumim cu ceea ce avem, să fim prietenoși, ospitalieri, să-i iubim pe străini și să iubim sărăcia, iar ca o încununare a virtuților să așezăm smerita înțelepciune, nerăutatea, blândețea, sfințenia, să respectăm unii altora chipul lui Dumnezeu din noi, ca mădulare ale lui Hristos-Dumnezeu, ale Trupului Său, să respectăm înfierea dată nouă de Dumnezeu, ca și cetățeni ai Împărăției cerurilor, împreună viețuind și împreună cântând cu îngerii. *Ca toți să fie una* (Ioan 17, 22), după cum Dumnezeu nostru cel în Treime închinat este Unul și inimile noastre le-a creat pentru a fi în unire.

Prezentul nu este decât umbra viitorului. Lumina este umbra viitoareii negrăitei lumini; dulcele pământului – umbra palidă a celor din veacul viitor, de o dulceță fără de sfârșit. Focul – umbra părelnică a focului gheenei, cel ce îi va pârjoli pe păcătoși în vecii vecilor; bucuriile curate de pe pământ, umbre ale nespuselor bucurii viitoare; preafrumoasele palate împărătești, umbre derizorii ale prealuminoaselor locașuri ale raiului, pregătite celor ce Îl iubesc pe Dumnezeu și Îi îndeplinesc poruncile; făloasele straie ale fiilor și fiicelor oamenilor nu îngăduie asemănare cu veșmântul de slavă în care se vor îmbrăca cei aleși, fiindcă îmbrăca-se-vor în Hristos și „vor

străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor“ (Matei 13, 43), după cum a făgăduit cu tărie Mântuitorul.

Așa cum unui prunc nu-i pasă cum este îmbrăcat, întocmai și creștinul – prunc întru Hristos – trebuie să nu ia în seamă diversitatea, bogăția și eleganța îmbrăcăminții pământești, considerând drept cea mai aleasă și mai nepieritoare îmbrăcămintă îmbrăcarea sa întru Hristos, fiindcă patima pentru haine frumoase și scumpe este proprie oamenilor veacului acestuia sau păgânilor, precum cuvântează Domnul: „După toate acestea – adică după mâncare și haine alese – se străduiesc neamurile“ (Matei 6, 32), fiindcă îmbrăcămintea este unul dintre idolii veacului acestuia. O, cât de superficiali suntem cei chemați să „comunicăm“ cu Dumnezeu, cărora ne este făgăduită moștenirea bunătăților nestricăcioase și netrecătoare! Cât de confuze sunt noțiunile noastre despre lucrurile stricăcioase și despre cele nestricăcioase! Cât de nechibzuiți suntem dând preț unor lucruri de nimic și neprețuind cum se cuvine lucrurile nestricăcioase – sufletul nostru nemuritor, pacea, lumina, îndrăznirea în fața lui Dumnezeu, lucrurile sfinte, ascultarea, răbdarea, în general toate însușirile unui creștin adevărat. „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat“ (Galateni 3, 27). Trebuie să prețuim bunurile spirituale obținute prin luptă, iar pe cele materiale, pieritoare, fără folos să le disprețuim.

Sufletul, cel care mă definește ca om, trăiește numai prin Dumnezeu, iar când se desparte de El, suferă

Anu fi cu luare-aminte față de noi înșine este un păcat, unul care își pune puternic pecetea asupra noastră. Să nu-l trecem cu vederea, să ne izbăvim de el prin căință. Suntem neatenți, împrăstiați, nu numai acasă, ci și la biserică. „Simone, Simone, iată Satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu; iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta“ (Luca 22 31-32). Vinovat de neluarea-aminte este diavolul și felurile noastre înclinații vicioase spre cele ale vieții pământești, iar cauza este puțină credință. Cum putem să i ne împotrivim? Prin rugăciune sânguitoare.

Unica mea fericire pe pământ îmi este dată de Iisus Hristos Domnul, cu Tatăl și cu Sfântul Duh, iar, după Dumnezeu, nu am pe pământ nimic mai scump decât sufletul omului, care prețuiește mai mult ca orice (și

este firesc să fie așa). Omul este o ființă de inestimabilă valoare. Pentru mântuirea lui, Însuși Dumnezeu a coborât din cer. Domnul îi oferă omului drept hrană și băutură Preacuratul Său Trup și Preacuratul Său Sânge (adică pe Sine Însuși, tot) numai ca să fie fericit, numai ca să nu piară. Toate roadele pământului, comorile tuturor celor trei regnuri ale pământului, le-a dat în stăpânirea, în folosința și spre bucuria omului. Prin toate aceste generoase, neasemuite, nemăsurate daruri, Domnul și-a arătat și își arată nemărginita dragoste față de neamul omenesc și față de fiecare om. Să urmăm și noi pilda dragostei și îndurărilor lui Dumnezeu; să fim pe cât ne este cu putință milostivi cu inima și îndurători „precum Tatăl nostou Cel ceresc milostiv este“ (Luca 6, 36).

O ri în ce parte mi-aș îndrepta ochii inimii – în sinea mea, asupra mea, sau în afara mea –, descopăr pretutindeni puternice rațiuni pentru a-I aduce Domnului mulțumire și laudă. Mi se întâmplă mai ales când mă cercetez pe mine însumi și când știu că trebuie să mă înfățișez Domnului cu cereri, cu mulțumiri și cu cuvinte de preamărire. Toată puterea inimii, toată lumina ochiului acesteia vin de la Dumnezeu; vigoarea trupului, cele ce susțin și slujesc existența trupezască vin de la Dumnezeu. Pretutindeni văd slavă, slava nepereche a Dumnezeului meu, nimic nu aflu în mine cu care să mă laud, ca și cum mi-ar aparține. Mărire Celui ce îmi dă tărie! Mărire Celui ce lucrează cu mine și înlăuntrul meu! Și fiindcă nimic din ceea ce am nu-mi aparține, ci vine de la Dumnezeu, de la cea mai mică pornire spre bine a inimii până la gândul sfânt și luminos, fără Dumnezeu eu nefiind decât un nimic, un rău mai rău ca tot răul, sunt mai mult decât îndreptățit să vin grabnic în fața lui Dumnezeu cu orice cerere. Dar mai ales mă simt îndemnat să-I mulțumesc pentru Preacuratele și De-viață-dăătoarele Sale Taine – Trupul și Sângele Său. Pentru mine, ele înseamnă totul. Preamăresc cu ardoare pe Dumnezeu și pe Iisus Hristos Domnul, pentru negrăita Sa iubire față de noi smeriții, iubire ce ni se arată în Sfintele Taine.

Nemăsurată este cinstea de care se bucură omenirea prin faptul că poate să-și deschidă gura înaintea lui Dumnezeu, să-I vorbească, să-I facă rugăminti în privința nevoilor sale, să-I mulțumească pentru faptele de bine, să-L preamărească pentru negrăita Sa bunătate și să fie convinsă că jertfa sa de mulțumire și de laudă va fi primită de Dumnezeu, că cele mai bune, mai duhovnicești și mai mântuitoare cereri pentru sufletele noastre vor fi negreșit satisfăcute. Și în această privință omul este situat nemăsurat mai presus decât toată creatura sensibilă și însuflețită. Nici unei alte făpturi nu i-a acordat Dumnezeu o asemenea cinste, deși toate au un mod specific de a-și exprima necesitățile firești, fiindcă scris este: „puii de corb Îl cheamă pe El“ (Psalmul 146, 9). Să ne folosim de această înaltă cinste pentru a bine-merita noi înșine de la Domnul o și mai înaltă cinste, chemarea la cele de

Sus. Deplina noastră slavă este acolo în cer; pentru adevărații creștini, aici pe pământ încolțesc doar mugurii ei.

Întreaga noastră ființă, materială și spirituală, cu toate cele ce sunt în ũea, comunică și se unește cu harul Domnului – unindu-se, chiar, cu ũnsuși Domnul – cu ajutorul unor elemente palpabile: astfel, pâinea și vinul se fac Trupul și Sângele Domnului, ființa Sa văzută; Biserica se face casa Sa, pe Sfânta Masă, în altar, stă nevăzut ũnsuși Domnul, ca un împărat; pe Cruce ni Se arată, într-un fel, cu trupul, răstignit; prin Cruce face minuni, vădindu-ți prin ea puterea dătătoare-de-viață. Domnul se află în univers ca într-o biserică, întreg, în orice loc, neîngrădit în spațiu, întotdeauna mai presus de orice spațiu și de orice timp. Vi se pare de necrezut că Domnul poate să ne unească cu Sine, cu puterea Sa, cu harul Său mântuitor, prin elemente materiale? Mirați-vă mai bine de modul cum a unit Domnul în om chipul Său cel dumnezeisc cu materia, cu pământul, cu pulberea, cum a făcut ca această „pulbere“ să poată să gândească să vorbească, să răspândească în juru-i buna mireasmă a blândetii, adevărului, iubirii și să facă, în comun, atâtea lucruri, pe drept cuvânt minunate. Mirați-vă cum această „pulbere“ închide în sine și atâtea „suflete“ necuvântătoare, fiecare cu modul său de a fi înzestrate cu un fel de intuiție, care le dă sete de viață, puțința de a se bucura, simțul de auto-conservare, priceperea de a-și obține hrana, de a-și asigura cele necesare pentru o existență ferită de primejdii, de a-și crește progeniturile, de a ști foarte bine cum să se apere. Minunați-vă cum toate sau aproape toate corpurile inerte, neînsuflețite sunt legate între ele printr-o forță insesizabilă, care fie că pune în mișcare mase enorme (precum corpurile cerești), fie că transformă materia în forme de o frumusețe desăvârșită, păstrându-le însă aspectul general (vegetația!). Minunează-te că atâtea enormă diversitate de forțe a fost creată de Dumnezeu Atotputernicul, El ũnsuși lucrând prin toate forțele. După cum la Dumnezeu – Cel ce face minuni – totul este minunat, întocmai și în credință, minunat este totul, deși nevăzut, dar lucrând în mod real.

Cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu (Matei 5, 8), Dumnezeu este ochiul atotvăzător, asemenea soarelui, înzestrat însă cu rațiune, stând deasupra lumii și pătrunzând cu „ochi“ rațional în gândurile și în inimile oamenilor, luminând toată creatura. Sufletul nostru este ochi din Ochi, vedere din Vedere, lumină din Lumină. După căderea în păcat însă, „ochiul“ nostru – sufletul a fost atins de „albeața“ păcatului. Vindecă-ți această boală și vei putea să vezi Soarele rațiunii, Ochiul atotcuprinzător, infinit mai luminos decât soarele de pe cer.

Așa cum se întâmplă adesea și în viață, când omul una are în inimă și alta pe buze, arătându-se prin aceasta duplicitar, duplicitatea apare nu arareori și în timpul rugăciunii în fața lui Dumnezeu, Cel ce cu-

noaște tainele inimilor omenești. Spui ceva și ai altceva în inimă și în gând. Dacă însă, așa cum se întâmplă mai des, chiar dacă înțelegi rugăciunea și meditezi asupra ei, dar nu trăiești cu inima ceea ce citești, rămânând cu totul insensibil, nefăcând altceva decât să arunci niște cuvinte în aer, înseamnă că te minți pe tine, crezând că o asemenea rugăciune ar putea fi plăcută lui Dumnezeu. Ce ciudată, păcătoasă, fățarnică! Rodul și mărturia căderii noastre. De aici am putea crede că inimii îi stă în obicei să mintă (*Tot omul este mincinos* – Psalmul 115, 2), atât în rugăciune, cât și în raporturile cu semenii, că este stâlpul minciunii. Creștinul trebuie să se folosească de toate mijloacele ca să-și smulgă din inimă, din rădăcină, orice minciună, punând în loc adevărul curat. Să înceapă cu rugăciunea, fiindcă ea cere mai întâi de toate adevărul, după cuvintele Mântuitorului, Care spune că cine se închină lui Dumnezeu trebuie să se închine în duh și în adevăr (Ioan 4, 24). Inima să-ți vorbească cu cuvintele adevărului. Învățând să spunem adevărul cu inima, în timp ce ne rugăm, nu ne vom mai îngădui să mințim nici în viață. Rugăciunea sinceră, sau adevărată, cea care ne curăță inima de minciună, ne va apăra de minciună și în relațiile obișnuite cu oamenii. Cum am putea învăța să spunem adevărul în timp ce ne rugăm? Trebuie să aducem fiecare cuvânt al rugăciunii în inimă, să-l așezăm acolo, să-i simțim cu inima adevărul pe care îl cuprinde, să conștientizăm că ceea ce îi cerem lui Dumnezeu ne este absolut necesar, precum și faptul că inima noastră trebuie să-I mulțumească lui Dumnezeu pentru nenumăratele binefaceri de care ne-a făcut parte, să-I aducă laude pentru marea, preaînțeleaptă operă a creației Sale.

Sufletul, cel ce mă definește ca om, trăiește numai prin Dumnezeu, numai în unire cu El. Iar când se desparte de El, suferă. Viața sufletului meu se alcătuiește din lumea capacităților mele sufletești, toate acestea provenind numai de la Dumnezeu. Există, într-adevăr, și o „lume“ a trupului, una înșelătoare, preludiul furtunilor care se iscă în suflet. Despre această lume spunea Domnul că „va veni peste ea pieirea“ „și scăpare nu vor avea“ (oamenii) (1 Tesaloniceni 5, 3). Lumea spirituală, cea care provine de la Duhul lui Dumnezeu, se deosebește ca de la cer la pământ de lumea „carnii“, a trupului. Este o lume cerească, creată pentru ca să domnească în ea fericea. Pace vouă, le spunea deseori Domnul ucenicilor Săi, lăsându-le pacea Sa, iar apostolii propovăduiau credincioșilor pacea lui Dumnezeu, le făceau urare să se bucure de pacea lui Dumnezeu ca de bunul de căpetenie, tocmai fiindcă ea, această pace îi este sufletului nostru viață și mărturisește unirea sufletului cu Dumnezeu. Dacă sufletul nu are pace, se tulbură, tulburarea fiind proprie tuturor stărilor pătimase, ea fiind în același timp și o dovadă că în inima noastră lucrează dușmanul mântuirii.

Credința este cheia de la comoara lui Dumnezeu. Ea se poate afla într-o inimă simplă, bună, iubitoare. „De poți crede, toate sunt cu putință celui ce crede“ (Marcu 9, 23). Credința este vorbire duhovnicească; cu cât i se dezleagă mai ușor limba, cu atât mai bogat tâșnesc din ea izvoare dumnezeiești. Când ea se exprimă liber, întocmai ca vorbirea obișnuită, nu va fi afectată de neîncredere și necredință. Dacă te lași cuprins de necredință, comoara bunătaților dumnezeiești rămâne zăvorâtă pentru tine. Cu cât crezi mai tare în atotputernicia lui Dumnezeu și îți deschizi mai mult inima, cu atât mai îndurătoare ți se va deschide și ție inima lui Dumnezeu. „Toate câte cereți, rugându-vă, să credeți că le-ați primit și le veți avea“ (Marcu 11, 24).

Toți oamenii sunt suflare și făptură a unicului Dumnezeu, vin de la Dumnezeu și se vor întoarce la Dumnezeu, ca la obârșia primordială. „Și ca pulberea să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat“ (Ecclesiastul 12, 7). Vom fi „părtași dumnezeieștii firi, scăpând de stricăciunea poftelor celei din lume“ (2 Petru 1, 4). Ca unii care se trag dintr-un singur om, este de la sine înțeles că oamenii trebuie să trăiască în iubire reciprocă, având grijă unii de alții, și că nu trebuie să-i despartă egoismul, trufia, răutatea, invidia, zgârcenia, incomunicabilitatea, pentru *ca toți să fie una* (Ioan 17, 22). Luați aminte la furnici cum trăiesc în „prietenie“, sau la albine, sau la un stol de porumbei, de stâncuțe, de ciori, de găște, de rațe, de lebede, de vrăbii; căutați la o turmă de oi sau la o cireadă de vite și veți constata același lucru: un atașament reciproc. Gândiți-vă la imensele bancuri în care se adună unele specii de pești în mări și în râuri, cărora le place să umble în colonii numeroase, cât de legați sunt între ei. Gândește-te cu cât zel se apără, se ajută și se iubesc între ei și te vei rușina față de niște necuvântătoare, tu, care nu trăiești în iubire și care faci tot ce îți stă în putință „să nu porți sarcina“ (Galateni 6, 2) altuia.

Dumnezeu îți este ție îndelung-răbdător și milostiv; de aceasta îți dai seama de mai multe ori pe zi. Fii și tu îndelung răbdător și milostiv față de frații tăi, îndeplinind cuvântul apostolului care, vorbind despre dragoste, pune înainte de toate aceasta „Dragostea îndelung răbdă“; „dragostea este binevoitoare“ (1 Corinteni 13, 4). Tu ai vrea ca Domnul să te mângâie cu dragostea Sa; mângâie și tu inimile altora cu iubire gingașă și cu purtare blândă.

Dumnezeu este dragoste, este ființa cea mai îndurătoare, mai înțeleaptă și mai atotputernică. De aceea, cei ce l se roagă să creadă că Stăpânul le va da cele bune și de folos, așa cum poate da numai Dragostea și cum Cel îndurător dă cu toată îndurarea, Cel înțelept cu toată înțelepciunea; cum Cel atotputernic dă când și unde nici nu te aștepti.

În timpul serviciilor divine, al celebrării Tainelor și al rostirii rugăciunilor, fii încrezător precum copiii dau crezare părinților. Nu-i uita pe cei ce îți sunt călăuză: Sfinții Părinți – făclii ale lumii, luminați de Duhul Sfânt. Arată-te întocmai ca un copil: simplu, încrezător, nu pune la îndoială cele ale lui Dumnezeu și vei fi fără grijă. „Nu vă îngrijiți cum sau ce veți vorbi, căci se va da vouă în ceasul acela ce să vorbiți. Fiindcă nu voi sunteți care vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru este Care vorbește întru voi“ (Matei 10, 19-20). De multă vreme Domnul v-a scutit de această preocupare, v-a luat această grijă, învățându-i pe purtătorii de Dumnezeu preoții, cu Duhul Sfânt, cum să cuvânteze Domnului, în timpul serviciilor divine, al săvârșirii Tainelor, în diferite împrejurări ale vieții unde se cer spuse rugăciuni pentru dobândirea binecuvântării celei de Sus. Ar trebui să ne fie ușor să ne rugăm. Dar vrăjmașul caută să ne pună piedici. Ce pot însemna însă aceste piedici pentru o inimă statornicită în Dumnezeu? Din păcate, atâta timp cât nu vom fi în Dumnezeu, cât nu vom avea credință nezdruclată, cât rămânem legați de patimile vieții, cât timp mintea ne va fi orgolioasă și cârcotașă, chiar și în sfânta și neprihănită lucrare a liturghisirii sau în săvârșirea și împărtășirea cu Sfintele Taine diavolul nu va înceta să ne tulbure.

Fii, pe cât îți este cu putință, blând, smerit, poartă-te simplu cu toți, considerându-te, fără fățarnicie, în privința stării duhovnicești, mai prejos decât toți, adică cel mai păcătos și mai neputincios. Spune: dintre păcătoși, cel dintâi sunt eu. Din trufie se naște emfaza, modul de a te purta nesincer și rece cu toți cei pe care îi consideri inferiori și de la care crezi că nu poți obține nici un folos.

Cât de repede suntem gata să facem răul și cât de anevoie ne îndreptăm către bine! Aș vrea să-mi arăt bunătatea față de cineva care mi-a făcut un rău și să mi-o confirm prin fapte, dar înainte de a-mi îndupleca inima spre bine simt că nu mă lasă răutatea din mine, mă străpunge ca o săgeată de foc, îmi pârjolește măruntaiele; aș vrea să fiu îngăduitor, dar înainte ca răbdarea și îngăduința să-și găsească loc în inima mea, mă enervez și freamăt de nerăbdare; aș vrea să fiu smerit, dar simt că în mine trufia drăcească este în largul ei; aș vrea să fiu politicos, dar când ar trebui să mă arăt astfel, devin grosolan; aș vrea să nu fiu iubitor de arginți, să fiu mărinimos, dar arghirofilia și zgârcenia apar în mine la cea mai mică ocazie, ca niște lei flămânzi, care cer de mâncare, mugind înspăimântător. Aș vrea să fiu simplu, încrezător, dar viclenia și îndoiala îmi rod inima; aș vrea să fiu concentrat în mine însumi, atent, cucernic în a-L sluji pe Atotstăpânitorul, dar superficialitatea și „împrăștierea“ inimii mi-au luat-o înainte. Aș vrea să nu mă mai supun patimilor, să mă abțin de la mâncare și băutură multă și bună, dar când mă așez la masă, ca un nevolnic ce sunt, îi fac pântecului

hatârul, lăsându-mă prins în plăcuta lui captivitate, mâncând și bând, cu nepăsare, mai mult decât îmi cere organismul. Lăcomia și nestăpânirea îmi blochează dorința de a fi nepăsător față de mâncare și băutură. Sunt asemenea slăbănogului care a zăcut treizeci și opt de ani și, ori de câte ori era adus la scaldătoarea oilor, cea care vindeca primul bolnav care se cufunda în ea, după tulburarea apei de către îngerul Domnului, „până venea el, altul se cobora înaintea lui“ (cf. Ioan 5, 7). Atunci când eu, slăbănogit de păcatele mele, îmi adun toate forțele, adunându-mă și în mine însumi, cu gândul de a mă „cufunda“ în Dumnezeu, pentru a mă schimba în bine, vine altul înaintea mea și-mi strecoară în inimă păcatul, diavolul mi-o ia înainte în propria mea casă, în scaldătoarea inimii mele, neîngăduindu-mi să ajung la Domnul – Izvorul de apă vie – să mă cufund în baia curățitoare a credinței, smereniei, zdrobirii inimii și lacrimilor. Cine mă va vindeca? Unul Iisus Hristos. Când îmi va vedea sincera și neclintita dorință de a-mi vindeca slăbiciunea sufletului, când va auzi cât de fierbinte mă rog pentru aceasta, îmi va spune: „Ia-ți patul tău și umblă“ (Ioan 5, 8). Și atunci mă voi scula din patul de boală a sufletului și voi umbla, adică prin bunătatea Domnului îmi voi putea învinge lenea, patimile, săvârșind apoi toată fapta cea bună.

În timp ce te rogi, păstrează o pătrunsă, chibzuită și extremă smerenie. Nu uita „cine“ vorbește și ce spune, îndeosebi când zici Rugăciunea Domnească – Tatăl nostru. Smerenia împrăstie viclesugurile vrăjmașului. O, câtă mândrie zace în noi! „Asta o știu“ sau „de asta nu am nevoie“, „asta nu mă privește“, „asta e de prisos“, „nu mă simt vinovat cu nimic“. Ce deștepti ne credem și ce siguri pe sine!

Păcatul, patima, diavolul schimbă într-o clipă fața omului: din una luminoasă în una întunecoasă; din una plină de de bunătate în una crispată de ură. Se poate observa și aici cât de mult prețuiește sufletul în cunoașterea omului. Despre o actriță se spune că poate să-și schimbe îndată expresia feței, că poate realiza treceri extraordinar de rapide de la un sentiment la altul, dându-le expresie prin mimică. Ce-ar fi de mirare în asta? De ce n-ar fi capabil sufletul omului și de așa ceva? Înțelegem de aici că sufletul omului poate da feței îndată o altă expresie, o poate schimba până la a o face de nerecunoscut; să nu poată oare Creatorul să facă tot ceea ce dorește, din orice materie, ca Unul ce este pretutindeni, pururea-fiitor?

Când te rogi, spune-ți în inimă aceste cuvinte care să te apere de gânduri și pasiuni vrăjmașe: „Doamne, toate vin peste mine!“ Așijderea în toate situațiile, când te asaltează patimile, când ești constrâns să plătești tribut unor necazuri – boli, supărări, nenorociri, năpaste, spune: „Toate vin peste mine, Doamne, singur nu le pot ține piept, nici răbda nu pot, nici depăși sau învinge greutățile. Puterea îmi vine numai de la Tine“.

„Căci de cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele în neamul „Acesta desfrânat și păcătos și Fiul Omului se va rușina de el“ (Marcu 8, 38). O rușine vrednică de tot disprețul! Diavolească! Vine din hăurile întunecimii și duhorii diavolești. Și ce mulți sunt cei ce s-au molipsit de ea! Mulți nu-și dau seama cât este de amăgitoare și cad în robia ei, spre pieirea sufletului lor! De pildă, gazetarii, autorii de articole de ziar. Scriu, scriu, nu se mai opresc din scris. Despre ce nu scriu oare? Nimic nu le scapă, se ocupă de toate. Despre Dumnezeu, despre Iisus Hristos Mântuitorul, despre Biserică, despre slujbele și sărbătorile bisericești, despre învierea în trup, despre judecata lui Dumnezeu, despre viața de dincolo nimeni nu suflă o vorbă. „Nu e domeniul nostru, nu e treaba noastră! Noi suntem ai lumii, vorbim în numele lumii, de aceea ne și citește și ne ascultă lumea“. Dacă vom începe să vorbim despre Dumnezeu, n-o să ne mai citească nimeni. În acest chip, scrisul „lumesc“ este străin cu desăvârșire de duhul creștin, se rușinează de duhul lui Hristos.

Diavolul face în așa fel încât în loc să ne ridicăm împotriva lui, ne îndeamnă mintea să se preocupe de păcatele aproapelui, ca să ne înrăiască și să ne atâțe împotriva lui, să ne facă să-l disprețuim și să-l dușmănim și în felul acesta să ne îndepărtăm nu numai de aproapele nostru, ci și de Dumnezeu. De aceea se cuvine să disprețuim păcatele, greșelile semenilor, nu pe cei ce le-au săvârșit, îmboldiți fiind de diavolul, din slăbiciune sau din deprindere proastă. Pe aproapele să-l compătimim, cu blândețe, cu dragoste, să-i deschidem ochii ca unui uituc, ca unui bolnav, ca unui captiv nevolnic al păcatului. Fiindcă răutatea, disprețul față de aproapele căzut în greșeală nu fac decât să-i agraveze aceleia boala, uitarea, captivitatea spirituală, nu să le diminueze; în același timp, ne fac și pe noi obsedați, bolnavi, prizonierii propriilor noastre patimi și ai diavolului – cel vinovat de ele.

Tot păcatul vine de la duhul răutății; cel ce se află în păcat este robul păcatului, sfâșiat de păcat, de aceea față de cel căzut în păcat fii fără răutate și nu peste măsură de aspru, cunoscându-i neputința. Compătimește-l pe păcătos ca pe un bolnav, ca pe un rătăcit care orbecăie prin întuneric, sau ca pe unul legat cu lanțuri de fier, sau ca pe un smintit, fiindcă toate aceste „definiții“ se potrivesc celui ce a greșit sau greșește, aflându-se sub acțiunea patimilor. Omul trebuie păzit prin toate mijloacele să nu-l atingă văpaia păcatului, să nu-l întunece, să nu-l înlănțuie, să nu-l ducă pe pat de boală.

Ne-am obișnuit într-atât cu lucrarea mâinilor lui Dumnezeu, încât am început să nu o mai prețuim cum se cuvine. Chiar și pe om – suprema creație și minune a înțelepciunii și bunătății divine – nu-l prețuim nici pe departe așa cum s-ar cuveni. Privește pe oricare om, fie de-al casei, fie străin,

ca pe o noutate perpetuă în lumea lui Dumnezeu și ca pe cea mai mare minune a înțelepciunii și bunătății divine. Faptul că te-ai obișnuit cu prezența lui să nu-ți fie un motiv de a-l subaprecia. Respectă-l și iubește-l mereu, nestrămutat, ca pe tine însuși.

În natură adie uneori un vânt căldicel, aromitor, care îți mângâie și îți pătrunde plăcut și ușor trupul, iar cerul este senin. Alteori bate vântul rece care îți provoacă o senzație de frig și de apăsare, îți intră în oase, îți face o piele de găină și tot atunci cerul și pământul se întunecă. Sau, fără nici o adiere de vânt, aerul poate fi cald sau rece, te poate încălzi sau dimpotrivă, să te facă să dărdâi de frig. Așa se întâmplă și în viața duhovnicească: uneori simțim parcă în suflet o boare lină, plăcută, care ne încălzește și ne înviorează, ne ușurează și ne liniștește; alteori, inima ne este cuprinsă de o suflare grea, ucigătoare, iar sufletul ni se cufundă parcă într-o beznă de nepătruns. Cea dintâi stare este de la Duhul lui Dumnezeu, a doua, de la diavolul. Trebuie să ne obișnuim cu amândouă. În primul caz, să nu ne trufim, în al doilea, să nu ne descurajăm, să nu disperăm, să alergăm cu grabire la Dumnezeu.

Dacă oamenii n-ar fi creați după chipul lui Dumnezeu, El nu s-ar fi întrupat din Preacurata Fecioară. O, cât de sus este așezată ființa noastră, și în creație, și în iconomia răscumpărării! Prin întruparea Fiului lui Dumnezeu din Preasfânta Fecioară Maria, Dumnezeu s-a unit cu adevărat cu oamenii. „Stăpână, care pe Dumnezeu-Cuvântul cu oamenii, prin slăvită nașterea ta, L-ai unit și firea cea lepădată a neamului nostru cu cele cerești ai împreunat-o“ (Rugăciune către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu de la Pavecernița Mare). Slavă ție, ceea ce te-ai învrednicit de mărire de la toată creatura cea rațională, fiindcă ți-a dat Dumnezeu asemenea curăție și asemenea har și că ai putut, cu bunăvoința Dumnezeu-Tatălui și cu lucrarea Sfântului Duh, să dai trup Fiului lui Dumnezeu. În vrednicește-ne și pe noi, Stăpână, să dobândim curăția sufletului și trupului, prin împărtășirea cu Dumnezeuiștile Taine ale Trupului și Sângelui Fiului Tău.

Prin întruparea Sa, Domnul a intrat în cea mai apropiată relație cu omul. Ce minune! Dumnezeu Însuși se unește cu omul, în aceeași persoană! Dumnezeu S-a făcut trup. „Cuvântul S-a făcut trup“ (Ioan 1, 14). Dumnezeu Însuși a mâncat din mâncarea noastră trupească, a băut din băutura noastră, a stat culcat în iesle, a locuit în casă... Cel neîncăput în ceruri a umblat pe pământ, pe apă, în văzduh, a „mers la cer“ (Faptele Apostolilor 1, 10), a fost bătut în cuie pe lemn... întreg pământul, apele, aerul au fost sfințite de Fiul lui Dumnezeu făcut om; de aceea și iubește Domnul pământul, vremelnicul loc de viață al omului, sălașul neamului omenesc, fiindcă este locul în care a viețuit El Însuși printre oameni. Dar mai dragi ca orice îi sunt

oamenii, al căror suflet și al căror trup le-a primit, unindu-le în persoana Sa și, cu deosebire, creștinii. El este în ei; ei sunt în El.

Care este lucrul cel mai de dorit pentru om? Să fugă de păcat, să obțină lăsarea și iertarea păcatelor, să dobândească sfințenia. De ce? Pentru că păcatele, cum sunt mândria, purtarea proastă față de oameni, neîncrederea răutăcioasă, iubirea de agonisire, avariția, invidia și celelalte ne îndepărtează de Dumnezeu, Izvorul vieții, ne îndepărtează și de oameni și ne supun morții sufiletești, în timp ce purtarea blândă, smerită, lipsită de răutate față de toți oamenii, chiar și față de vrăjmașii noștri: sinceritatea, neagonisirea, deprinderea de a ne mulțumi cu puțin și cu strictul necesar, generozitatea în toate, solitudinea și alte purtări și fapte pozitive ne unesc cu Dumnezeu, izvorul vieții, și ne fac plăcuți oamenilor. Dă-ne, Doamne, să putem evita cu desăvârșire păcatul, să ne obișnuim a face tot lucrul bun cu harul Tău. Fără de Tine, Stăpâne Doamne, nimic bun nu putem face, noi „răi fiind“ (Matei 12, 34).

Dacă cineva ne urăște, ne privește cu invidie, se trufește în fața noastră, nu trebuie să-i răspundem cu ură, cu supărare sau cu trufie, așa cum obișnuiește să facă firea noastră coruptă, ci să ne fie milă de acela, ca de unul cuprins de văpaia iadului și de moarte suflească. Să ne rugăm pentru el din străfundul inimii, ca să-i împrăstie Domnul bezna din suflet, să-i lumineze inima cu lumina harului Său. Patimile ne înnegurează mintea și din această pricină nu ne mai dăm seama cât sunt de absurde și de necuviincioase faptele noastre, dar când Domnul ne trimite lumina harului Său, atunci parcă ne trezim din somn și vedem limpede cât de absurde și necuviincioase ne sunt gândurile, sentimentele, cuvintele, gesturile. Inima, până atunci învârtoșată, ni se înmoaie, răutatea trece, în locul ei apare bunătatea, gingășia, solitudinea. De aceea, după porunca Mântuitorului, trebuie să ne iubim și vrăjmașii: „Binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc“ (Matei 5, 44), fiindcă și ei ne sunt frați, loviți de orbire și de rătăcire.

Viața pe care o trăim acum este o viață de surghiunit, suntem „în izgonire“. Dumnezeu „l-a izgonit pe Adam“ (cf. Facerea 3, 23) din „grădina cea din Eden“. Noi toți trebuie să tindem cât putem mai stăruitor, prin pocăință și prin fapte de desăvârșire, către adevărata noastră patrie. „Dă-ne nouă, Stăpâne, patria dorită, făcându-ne iarăși locuitori ai Raiului“ (Tropar). Viața de acum este calea cea strâmtă a supărărilor, lipsurilor, bolilor. Cu cât este ea mai strâmtă, cu atât putem fi mai convinși și mai siguri că este adevărata cale pe care trebuie să mergem; cu cât este mai largă, cu atât mai mult ar trebui să fim convinși că ne apropiem de pieire. Viața de acum este un război de fiecare zi, deopotrivă aspru și amar, cu vrăjmașii mântuirii noastre, îndeosebi cu duhurile nevăzute, cele de sub cer ale răului, care nu ne dau pace nici măcar o zi, care uneltesc neconținut împotriva noas-

tră, aprinzând în noi pasiuni și dorințe, de care vor să ne lege la modul cel mai direct. Nu uita deci că împotriva noastră se poartă o luptă perpetuă, că în această viață care ne este spre pregătirea celei viitoare nu ne este lăsat timp de liniște, de veselie, de distracție, nici atunci când ne împresoară necazurile, nici atunci când ni se pare că ne bucurăm de liniște și suntem fericiți, de pildă, când mergem la teatru, la serate, când ne gătim cu podoabe sau ne îmbrăcăm cu haine frumoase, când cedăm poftelor desfătătoare ale pântecelui, când ne învârtim în dansuri vesele, când umblăm cu echipaje (vehicule) somptuoase etc. Să știi, omule, că atunci când te bucuri de toate plăcerile vieții, asupra ta apasă cea mai mare nenorocire. Tu ești păcătos, ești vrăjmașul lui Dumnezeu, ești în mare primejdie de a-ți pierde viața veșnică, mai cu seamă dacă trăiești nepăsător, nu faci fapte vrednice de pocăință. Asupra ta planează mânia lui Dumnezeu, mai cu seamă dacă nu cauți să dobândești prin rugăciuni de pocăință și prin îndreptare milostivirea Celui pe Care L-ai jignit. Deci ține minte că pentru tine nu este acum timpul desfătărilor, ci mai degrabă al lacrimilor. Desfătățile ar trebui să-ți fie rare și mai cu seamă cele pe care ți le dau credința și sărbătorile duhovnicești.

Dumnezeu este atotputernica forță care ține toate lumile materiale, dar mai presus de aceasta este forța preaminunată, preabună și întru-tot-dreaptă Care ține lumea spirituală – îngerii și oamenii. Sub stăpânirea Sa sunt toate duhurile, pacea și fericirea lor, ca și tânjeala și suferința duhurilor rele și oamenilor răi.

Uneori, printr-o stare sufletească impură, sumbră, copleșită de răutate Îl hulim pe Dumnezeu. Hulim pe Tatăl, hulim Cuvântul și pe Duhul Atotsfânt, Mângâietorul. Dimpotrivă, când suntem într-o bună dispoziție sufletească, capabili să aducem și altora liniște cu cuvântul, Îi slăvim prin aceasta pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfânt Mângâietorul. „Putem să mângâiem și noi pe cei care se află în tot necazul, prin mângâierea cu care noi înșine suntem mângâiați de Dumnezeu“ (2 Corinteni 1, 4).

Atotțiitorul *Dumnezeu*. Atotțiitor înseamnă că cuprinde toată creatura, cea de sus și cea de jos, cea rațională și cea care trăiește la nivelul senzațiilor și instinctelor, pe îngeri și pe oameni, cerul cu toate câte sunt în el, pământul cu toate câte sunt în el, marea cu toate câte sunt în ea; Atotțiitor înseamnă o cuprindere generală și individuală (particulară) a întregii creaturi și a fiecăreia dintre componentele sale. Sunt cuprinse, deopotrivă, inima și mintea omului și de aceea se spune: „Inima regelui în mâna Domnului“ (Pilde 21, 1). De aceea spun apostolii; „Nu că de la noi înșine suntem destoinici să cugetăm ceva de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu“ (2 Corinteni 3, 5). Dacă harul lui Dumnezeu nu va mai fi în inima și în mintea mea, eu n-aș mai fi decât pulbere dusă de vânt, fără nici o

tărie morală, înclinat spre tot răul. Minte și inima mi-ar rămâne pustii, meschine, întunecate, neputincioase.

Fecioara Maria este stăpâna multmilostivă a tuturor fiilor și fiicelor oamenilor. Ea însăși – fiică a Dumnezeu-Tatălui, Cel ce este iubire, Mamă a Dumnezeu-Cuvântului, iubirea noastră nemărginită, aleasa logodnică a Duhului Sfânt (iubirea cea de o ființă cu Tatăl și cu Cuvântul). Cum să nu alergăm cu grăbire la Stăpâna noastră și să nu nădăjduim de la Dânsa toate duhovniceștile bunătăți?

Pune în suflet dorința nestrămutată de a urî cât poți de tare păcatul: cu gândul, cu cuvântul, cu fapta, iar când vei fi ispitit de păcat, împotrivește-i-te bărbătește și cu ură. Ferește-te însă ca această ură să se îndrepte spre persoana fratelui tău prin care s-a făcut păcatul. Urăște păcatul din toată inima, dar pe aproapele compătimește-l; caută să-i luminezi mintea, roagă-te pentru el Celui Preaînalt, Care ne vede pe toți și Care pune la încercare inimile și cele dinlăuntru ale noastre. „În lupta voastră cu păcatul nu v-ați împotrivit încă până la sânge“ (Evrei 12, 4). Fără să-ți înrădăcinezi în inimă ura față de păcat, riști să cazi tu însuși în el, și nu o dată. Trebuie să smulgi din rădăcini egoismul: tot păcatul vine de la egoism. Întotdeauna păcatul se ascunde, ne face să credem că este spre binele nostru, ne făgăduiește satisfacții și liniște. „Rodul pomului este bun de mâncat și plăcut ochilor la vedere și vrednic de dorit“ (Facerea 3, 6). Așa ne apare și nouă de fiecare dată păcatul.

Dacă îngerii păzitori nu ne-ar ocroti de vicleșugurile răilor demoni, o, ce des am cădea din păcat în păcat, ce ne-ar mai chinui atunci dracii, care își găsesc cea mai mare plăcere în a-i chinui pe oameni, ceea ce se întâmplă atunci când Domnul îngăduie îngerului păzitor să se îndepărteze vremelnice de noi, iar dracilor să lucreze cu uneltiri asupra noastră. Da, îngerii „de pace“ sunt călăuze de nădejde, păzitorii sufletelor și trupurilor noastre, mereu lângă noi, atunci când nu-i îndepărtăm din propria noastră voință, prin josnice cedări patimilor, prin trufie, îndoială, necredință. Uneori îți pare că simți aievea cum te acoperă cu aripile slavei lor nemateriale, doar că nu-i vezi. Gândurile, intențiile și faptele bune vin de la ei.

Deseori vrăjmașul ne otrăvește și ne arde sufletul cu răutatea sa, o otravă care ne poate cuprinde inima ca o cangrenă dacă nu ajungem să o respingem cu sincere rugăciuni de credință. Și Dumnezeu, cu iubirea Sa, ne „îmbolnăvește“ inimile, dar într-alt chip: ușor, dulce, nu arde, ci încălzește și înviorează.

Despre pocăință. Pocăința trebuie să fie sinceră și absolut liberă, să nu fie constrânsă nici de timp, nici de rutină, nici de persoana celui ce primește spovedania. Altminteri n-ar fi pocăință. S-a spus: „Pocăiți-vă, că

s-a apropiat împărăția cerurilor“ (Matei 4, 17). S-a apropiat înseamnă că a venit ea însăși, nu trebuie să umbli să o cauți; ea te caută, caută libera noastră opțiune, adică: să ne pocăim din toată inima și cu zdrobire de inimă. „Erau botezați – se spune despre cei ce primeau botezul de la Ioan – mărturisindu-și păcatele“ (Matei 3, 6). Adică ei înșiși își recunoșteau păcatele. Și fiindcă rugăciunea este, în primul rând, pocăință și cerere de iertare a păcatelor, și ea trebuie să fie negreșit sinceră și cu desăvârșire liberă, nu în silă, nu impusă, nu făcută din deprindere sau din inerție. Rugăciunea de preamărire și de recunoștință așa trebuie să fie. Recunoștința presupune în sufletul celui care s-a bucurat de darul cel de Sus o deplină libertate, simțământul viu al gratitudinii care să se reverse de la sine pe buze: „Din prisosul inimii grăiește gura“ (Matei 12, 34). Rugăciunea de laudă (doxologică) presupune în omul care contemplă lucrarea de infinită bunătate, înțelepciune, atotputernicie a lui Dumnezeu în lumea morală și materială, uimire entuziastă și, în consecință, trebuie să fie ceva absolut liber și rațional. În general, rugăciunea trebuie să fie liberă și o deplină conștiință „descărcare“ a sufletului omului în fața lui Dumnezeu. „Înainte de Dumnezeu îmi descarc sufletul“ (Rugăciunea Anei, mama lui Samuel).

Pentru ca rugăciunea noastră să fie mai curată și mai fierbinte, Domnul îi îngăduie diavolului să ne ardă chinuitor măruntaiele, pentru ca, simțind în noi o văpaie străină și suferind de ea, să ne străduim să aprindem în inimă, prin smerită rugăciune, focul lui Dumnezeu, focul Duhului Sfânt care ne însufletește inimile.

Dumnezeu îi îngăduie vrăjmașului să ne ispitească pentru a ne pune la încercare, ca să sporim în putere duhovnicească în lupta cu vrăjmașul și pentru ca să putem vedea noi înșine mai bine către ce înclină inima noastră: către răbdare, credință, nădejde, dragoste, în general către virtute, sau către irascibilitate, puțină credință, cârteală, hulă, răutate, deznădejde. De aceea nu trebuie să cădem pradă disperării, ci să suportăm deschis și cu răbdare atunci când sufletul ne este cuprins de beznă, când pătrunde în inimă un foc care ne istovește, împingându-ne spre nerăbdare și răutate. Să îndurăm necazurile și strâmtorările, știind că acestea ne sunt necesare în ordinea vieții duhovnicești și că prin ele Domnul ne încearcă să vadă dacă nu defăimăm calea cea adevărată, cea a sfintei credințe și a virtuții, sau dacă ne lăsăm ademeniți, mergând pe calea celui viclean. Suntem liberi și trebuie să ne întărim în credință și în fapte bune, gata să „ne dăm și sufletul“ pentru a urma calea cea adevărată. Și cum am putea-o face dacă n-am fi puși la încercare?

Diavolul poate să vatăme și inima preoților: cu lenevie, conformism și sterilitate, făcându-i să nu propovăduiască credincioșilor adevărurile Evangheliei, neexplicându-le ce înseamnă a face voia Domnului. Tot

el lucrează uneori în timpul rugăciunii în inimă, supunându-și-o prin indiferență, astfel încât rugăciunea să nu mai fie sinceră, ci făcută de mântuială. De asemenea, face ca inima să nu mai fie în stare să contemple în timp ce se roagă măreția desăvârșirilor lui Dumnezeu, măreția Maicii Domnului, a sfinților îngeri, a sfinților – oamenii lui Dumnezeu. Diavolul este asemenea unui spin rău, care caută mereu și în orice loc să întepe ochiul inimii, să-l întunece, să-l facă să nu mai poată vedea; este ca o pulbere otrăvită care plutește neconținut în aerul minții noastre, așezându-se vătămător pe inimă, devorând-o și întinând-o. Același lucru îl face și cu unii profesori de religie, cărora le înfrânge inima, făcându-le-o uscată, sterilă, obtuză, ca să nu mai poată preda tinerelor mlădițe din via Domnului adevărurile dumnezeiești, ca să nu se poată adăpa de la Izvorul dătător-de-viață al Evangheliei.

Suntem într-un cerc profan de discuții. Vorbe, vorbe, vorbe... De... Cele mai multe ori goale, în care nu se suflă un cuvânt despre Dumnezeu – Tatăl nostru al tuturor –, despre dragostea pe care ne-o poartă, despre viața viitoare, răsplata cerească; de ce, oare? Pentru că oamenii se rușinează să aducă vorba despre Dumnezeu. Dar ceea ce uimește mai mult este că chiar oamenii care trec drept evlavioși și drept „luceferi“ în societate arareori vorbesc despre Dumnezeu, despre Mântuitorul Hristos, despre valoarea timpului, despre înfrânare, judecată, fericirea viitoare sau chinurile veșnice, atât în cercul familiei, cât și în acela al oamenilor de lume, și își petrec adeseori timpul în discuții sterile, jocuri de societate, distracții. Și aceasta se întâmplă tot pentru că se rușinează să înceapă o asemenea discuție, temându-se să nu devină plictisitori sau că nu vor putea să o poarte ei înșiși cu sinceritate. O, lume desfrânată și păcătoasă! Vai ție, ce vei face în ziua judecății obștești, în fața nemitarnicului Judecător! „Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu l-au primit“ (Ioan 1, 11). Da, Domnul și Creatorul nostru nu este primit la noi! Nu-L primim în case, nu-L „primim“ în discuții. Sau, iată, cineva citește Sfânta Carte sau zice rugăciuni cu glas tare, dar oare de ce o face în silă, fără chef, de parcă i s-ar împletici limba în gură? Nu din prisosul inimii, ci fiindcă se simte stingherit, buzele-i pustii de-abia i se mișcă. De ce oare? Din disprețul față de lecturile duhovnicești și față de rugăciune, pe care diavolul i l-a sădit în inimă, dintr-o falsă rușine. O, sărmanii mei oameni! Vă rușinați de ceea ce ar trebui să țineți la cea mai mare cinste! O, fapte nerecunoscătoare, nărvite! Ce chinuri meritați pentru o asemenea purtare?

Când vrăjmașul nu reușește să-l abată pe creștin de pe calea mântuirii prin supărări, lipsuri, sărăcie și altele asemenea, prin boli și necazuri de tot felul, el se aruncă în extrema cealaltă, căutând să o folosească: încearcă să-l facă să apuce altă cale, având o sănătate perfectă, liniște deplină, viață de huzur, dar și o inimă nesimțitoare, nepăsare sufletească față

de valorile duhovnicești și față de comorile vieții lăuntrice. O, cât de primejdioasă este această a doua stare! Mai periculoasă decât prima, decât atunci când omul este împresurat de supărări, lipsuri, boală. Fiindcă, aflându-ne în cea de-a doua stare, Îl uităm repede pe Dumnezeu, încetăm să mai simțim mila Lui, ațipim și dormim de-a binelea cu duhul. „Dar mirele întârziind, au ațipit toate și au adormit. Iar la miezul nopții s-a făcut strigare: Iată, mirele vine! Ieșiți întru întâmpinarea lui!“ (Matei 25, 5-6). Când avem supărări, Îl căutăm pe Dumnezeu și fără să vrem, cerându-I să ne mântuiască, simțim că Dumnezeu este Dumnezeul mântuirii noastre, că El este viața, respirația, lumina și tăria noastră. Deci este mai bine pentru un creștin să trăiască în necazuri, oricare ar fi ele.

Rugăciunea este o respirație spirituală. Rugându-ne, respirăm cu Duhul Sfânt, „ne rugăm cu Duhul Sfânt“ (Iuda 1, 20). Prin toate rugăciunile bisericești respiră Duhul Sfânt, asemenea unui aer spiritual și a unei lumini, foc duhovnicesc, hrană și îmbrăcăminte duhovnicească.

Duhule Sfinte, noi toți, creștinii, suntem suflarea Ta, născuții Tăi; de altfel, și prin cea dintâi suflare ziditoare în fața celui dintâi om noi toți, toate neamurile pământului, suntem suflarea Ta, născuții Tăi! Miluiește-ne și zidește-ne, Duhule Sfinte! Risipește cu suflarea Ta miasma păcatelor și patimilor noastre, fă să dispară mirosul cel rău al păcătoaselor deprinderi.

Când te rogi, ține minte și crede cu tărie că fiecare gând și fiecare cuvânt al tău poate să devină, în mod sigur, faptă. „Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință“ (Luca 1, 37). Că „cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El“ (1 Corinteni 6, 17). Înseamnă că și cuvântul Tău nu va rămâne fără folos. „De poți crede, toate sunt cu putință celui ce crede“ (Marcu 9, 23). Păzește cuvântul; el este de neprețuit. „Pentru orice cuvânt deșert pe care-l vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecății“ (Matei 12, 36).

Cuvântul este o expresie a adevărului; este adevărul însuși, existență, faptă. Cuvântul precede oricărei ființe, oricărui lucru, ca și Cauză a existenței acestora, a trecutului, prezentului și viitorului lor. „Eu sunt alfa și omega – zice Domnul Dumnezeu – Cel ce este, Cel ce era și Cel ce vine, Atotțiitorul“ (Apocalipsa 1, 8). Așa glăsuiește Cuvântul Atotcreator al Părintelui. În el – în Cuvânt – stă cauza tuturor creaturilor prezente trecute și viitoare.

De ce dăm o atât de mare și de evlavioasă cinstire Crucii, de ce vorbim în rugăciuni despre puterea ei, amintind aceasta după ce o invocăm pe Mijlocitoarea noastră înaintea lui Dumnezeu, Preasfânta Fecioară Maria și puterile cerești, dar înainte de pomenirea sfinților, iar uneori chiar înainte de pomenirea Maicii Domnului și a puterilor cerești? Pentru că, după patimile Mântuitorului, Crucea s-a făcut semnul Fiului Omului, adică ea îl

„reprezintă” pe Insuși Cel ce S-a întrupat și a pățimit pentru mântuirea noastră, Fiul lui Dumnezeu. Hristos S-a adus jertfă pentru păcatele noastre, înaintea Dumnezeu-Tatălui, pe Cruce; pe ea și prin ea ne-a mântuit de lucrarea vrăjmașului; de aceea o cinstim cu atât de mare evlavie! Fiindcă le este credincioșilor armă puternică, care îi izbăvește de toată răutatea, îndeosebi de răutățile vrăjmașilor nevăzuți.

După cum lumina, aerul și apa stau împreună și se întrepătrund și cu toate acestea nu se amestecă, păstrându-și fiecare calitățile, rămânând, adică, lumina – lumină, aerul – aer, apa – apă, dar având toate aceeași esență, tot așa, într-o anumită măsură, și persoanele Dumnezeieștii Treimi stau întotdeauna împreună, nedespărțite unele de altele: Tatăl în Fiul și Fiul în Tatăl și Duhul Sfânt, Care purcede de la Tatăl și întru Fiul se odihnește. În același timp, fiecare Persoană își păstrează propriile caracteristici. Dumnezeu-Tatăl este nenăscut, nefăcut și nu purcede din altcineva. Fiul este născut din Tatăl, Duhul Sfânt purcede de la Tatăl, iar firea celor trei Persoane este aceeași: Dumnezeirea, simplă (necompusă). Comparația se bazează pe cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos, Care se numește pe Sine *lumina lumii*, iar despre Duhul Sfânt vorbește asemănându-L cu stihia apelor. „Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura, râuri de apă vie vor curge din pânțele lui. Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească acei ce cred în El” (Ioan 7, 38-39). Îl compară, de asemenea, cu aerul sau cu vântul: „Vântul suflă unde voiește și tu auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine e născut din Duhul” (Ioan 3, 8). Sfânta Biserică cântă despre Duhul Sfânt: „de suflă Acesta spre cineva după vrednicie, curând îl ridică din cele de pe pământ...” (*Rânduiala înmormântării preoților și diaconilor*, Antifon I).

Domnul poate da trup oricărei „ființe”, fie ea animal sau plantă, întocmai cum am îmbrăca noi o haină; ai luat material, l-ai cusut, te-ai îmbrăcat. „M-ai îmbrăcat în piele și în carne, m-ai țesut din oase și din vine” (Iov 10, 11). Și cât de divers și de infinit este „materialul” din care Creatorul „coase” îmbrăcămintea, pe multiple și felurite „croieli”, fapturilor Sale: animale, păsări, pești, insecte, reptile. Iar pe noi, oamenii, îmbrăca-ne-va cândva în lumină și vom străluci ca soarele în Împărăția Sa! „Stătut-a împărăteasa (...) îmbrăcată în haină aurită și prea înfrumusețată” (Psalmul 44, 11). „Atunci cei dreپți vor străluci ca soarele” (Matei 13, 43). Acum însă, suntem îmbrăcați în pământ, apă, aer, căldură; îmbrăcămintea noastră aceasta este! Cu câtă înțelepciune și perfecțiune sunt îmbinate aceste stihii în ființa noastră! Nu ne stingheresc, le suportăm ușor, spre folosul nostru. O, preaînțelepte și atotputernice Artist! Artist Dătător-de-viață, tot ce faci Tu este perfect,

fără seamă de frumos, viu! Tu poți da viață și pulberii. O pui în mișcare cu puterea Ta!

Lucrul de căpetenie într-o rugăciune și care trebuie să ne preocupe cel mai mult este credința vie, limpede-văzătoare în Domnul. Închipuiește-ți-L stând aieva înaintea ta și în tine și atunci tot ce Ți vei cere lui Iisus Hristos Domnul, prin Duhul Sfânt, ți se va da. Cere simplu, fără a sta la îndoială, și Dumnezeu, Cel ce poate săvârși într-o clipă cele mai mari și mai uimitoare minuni, după cum și semnul Crucii are putere uriașă, va face totul pentru tine. Cere, dar nu numai cele ce-ți sunt ție de trebuință, cere pentru toți credincioșii, pentru întreg trupul Bisericii, bunătăți spirituale și materiale, nu te izola de ceilalți credincioși, ci stai în comuniune duhovnicească cu ei, ca mădular al marelui trup al Bisericii lui Hristos și ca unul ce iubește întru Hristos pe cei dintr-o familie cu el. Tatăl ceresc Ți va da ție pacea Sa și îndrăznire către Sine.

Când te rogi, pătrunde cât poți mai adânc în cuvintele rugăciunii, caută să le simți cu inima. „Nu-ți îndepărta mintea de la ele, nu lăsa gândul să-ți zboare aiurea. Dacă te rogi în timpul slujbelor divine, al săvârșirii Tainelor și ierurgiilor, în diferite ocazii, „prinde-ți“ inima cât poți de tare de cuvintele rugăciunii bisericești, cu convingerea că nici unul dintre ele nu este pus acolo fără rost, fiecare are puterea sa, și că în fiecare cuvânt Se află Însuși Domnul, Cel în trei ipostasuri, *Care pretutindenea este și pe toate le împlinește*. Cugetă așa: eu nu sunt nimic, totul vine de la Domnul. Și încă: Dumnezeu-Cuvântul cuvăntează în mine. Nu trebuie să-mi fac nici o grijă. Spus este: „Aruncă spre Domnul grija ta și El te va hrăni“ (Psalmul 54, 25).

Revistele și ziarele „profane“ le citești cu ușurință și cu plăcere și înclini să dai repede crezare celor citite. Dar dacă iei o publicație religioasă, sau o carte, mai cu seamă dintre cele bisericești, sau, uneori, când Ți spui rugăciunile, simți ceva ca o apăsare în inimă, începe să te chinuie neîncrederea și necredința, ai o senzație de tulburare sau repulsie. Mulți vor recunoaște că este așa. Oare de ce se întâmplă așa? Firește, nu din cauza conținutului și calității textului respectiv, ci datorită „calității“ cititorului, a inimii sale și – în primul rând – din cauza diavolului, vrăjmașul oamenilor și a tot ce este sfânt. El *ne ia* cuvântul din inimă. Când citim scrieri profane, nu-l „deranjăm“ cu nimic și nici el pe noi. Îndată ce luăm o carte duhovnicească sau când începem să ne gândim la îndreptarea și mântuirea noastră, atunci simte că ne împotrivim lui, îl enervăm, îi chinuim răutatea din el și se pornește împotriva noastră. Ce trebuie să facem? Să renunțăm la lucrul bun pe care l-am început, la lecturi de folos, la rugăciuni? Nu! Să răbdăm și prin răbdare ne vom mântui sufletul. „Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre“ (Luca 21, 19), spune Domnul. Aceasta este valabil și în raportul teatru-bise-

rică, sau scenă-cultul divin. Aflându-ne la teatru, cei mai mulți dintre noi ne simțim satisfăcuți; la biserică, apăsăți, plictisiți. De ce oare? Fiindcă la teatru totul are menirea să ne producă o plăcere senzuală și prin aceasta diavolul nu se supără, nu se tulbură, ci simte plăcere, după cum el însuși ne oferă clipe plăcute. În sinea lui gândește așa: „Distrați-vă, prieteni, distrați-vă oricum, numai să nu vi se mai ducă gândul la Dumnezeu“. În biserică totul este făcut pentru a stimula credința și frica de Dumnezeu, simțămintele cucernice, pentru a trezi conștiința păcatului și stricăciunii noastre, iar diavolul ne seamănă în inimă îndoiala, deprimarea, descurajarea, gânduri viclene, necurate și huli-toare, încât omului i se face silă de sine, nu-și mai află locul, nu este în stare să stea nici măcar o oră, iese afară cât poate de repede. Teatrul și biserica stau pe poziții potrivnice. Unul este un templu al lumii acesteia, alta – templul lui Dumnezeu; unul – capiștea diavolului, alta – Biserica lui Dumnezeu.

Când ți se va cere să te rogi pentru izbăvirea cuiva de moarte trupească, de pildă prin înec, prin boală, prin foc sau printr-o altă nenorocire, laudă credința celui ce ți-a cerut aceasta și zi în sine: „Binecuvântată să-ți fie credința; să dea Domnul îndeplinire, după credința ta, nevrednicei, puțin-credincioasei mele rugăciuni și să-mi sporească și mie credința“.

Ori de câte ori greșești împotriva lui Dumnezeu și a oamenilor înclini să-ți acorzi lesne iertare și să te scuzi cu aceeași ușurință față de alții. Iubește-ți aproapele ca pe tine însuși, iartă-l cât poți de mult: „De câte ori va greși față de mine fratele meu și-i voi ierta lui? (...) Nu zic ție până de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte“ (Matei 18, 21-22), spune Domnul. Prin aceasta se și cunoaște dragostea. Dar și aceasta este încă prea puțin: dragostea își iubește vrăjmașii, face bine celor ce o urăsc, binecuvântează pe cei ce o blestemă, se roagă pentru cei ce îi fac necazuri (Luca 6, 27-28).

Dumnezeu, Cel ce vede în inimile noastre, cunoscându-ne avariția, meschinăria, egoismul atunci când s-ar cuveni să dăm ospitalitate sau să facem milostenie unora de la care nu sperăm să obținem același lucru, ne-a făgăduit răsplată în ziua Judecății nu numai fiindcă am hrănit pe cel flămând, am dat de băut celui însetat, l-am îmbrăcat pe cel gol, am cercetat pe bolnav și pe întemnițat; a făgăduit răsplată chiar și celui ce a dat doar un pahar de apă rece unui creștin sau unui necredincios, în numele Domnului. „Și cel ce va da de băut unuia din aceștia mici (...) adevărat grăiesc vouă, nu va pierde plata sa“ (Matei 10, 42). O, mult-dăruitorule Hristoase! Cine nu se va rușina oare, cunoscând aceasta, de învârtosarea inimii sale și de rușinoasa-i zgârcenie!

Diavolul fiind duh, ființă simplă (necompusă), poate să tulbure și să învenineze sufletul, îndreptând brusc gândul, dintr-o singură mișcare, spre viclenie, îndoială, hulă, nerăbdare, irascibilitate, răutate; printr-o

întoarcere de-o clipă a inimii către patimile trupului – concupiscentă, desfrânare și altele asemenea, care se pot aprinde dintr-o scânteie. O face cu șiretenia și viclenia care îi sunt proprii, făcând să se aprindă înlăuntrul omului un foc care îl pârjolește cu o intensitate infernală. Trebuie să ne ținem și să ne întărim din răspunderi în adevărul dumnezeiesc, respingând din prima clipă minciuna, gândul și răutatea diavolească. Omul trebuie să fie tot numai atenție, ochi veșnic treaz, dur diamant în toate ale sale, ferm și statornic. Slavă biruinței Tale, Doamne! Fă-mă să pot birui și eu, cu tăria puterii Tale, pe dușmanii văzuți și nevăzuți, în toate zilele vieții mele, până la cea din urmă suflare. Amin! O, simplitate a credinței! Nu mă părăsi!

Nu numai de mâncare, de băutură, de îmbrăcăminte, de o locuință frumoasă și bine orânduită sau de lucrurile din casă nu trebuie să te împătimești, dar nici măcar din sănătate și din propria-ți viață să nu faci o patimă, lăsându-ți-le mai bine la voia lui Dumnezeu și zicând: „Căci pentru mine viața este Hristos și moartea un câștig“ (Filipeni 1, 21). „Cel ce își urăște sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viața veșnică“ (Ioan 12, 25). Patima pentru viața vremelnică, față de sănătatea trupească duce la multe abateri de la legea lui Dumnezeu, la concesiile pe seama trupului, la neținerea posturilor, la neîndeplinirea conștiințioasă a îndatoririlor de serviciu, la deprimare, nerăbdare, irascibilitate. Caută să nu adormi niciodată înainte de a-ți face *pravila* de seară, să nu-ți lași inima momită de o timpurie mergere la culcare, să nu ți-o împietrească vrăjmașul, făcând-o insensibilă la rugăciune. „Privegheați și vă rugați ca să nu cădeți în ispită!“ (Matei 26, 41). „Fiți treji, privegheați!“ (1 Petru 5, 8). „Drept aceea, privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul când vine Fiul Omului“ (Matei 25, 13). „Vegheați, dar, că nu știți când va veni stăpânul casei; sau seara, sau la miezul nopții, sau la cântatul cocoșilor, sau dimineața, ca nu cumva, venind fără veste, să vă afle pe voi dormind. Iar ceea ce vă zic vouă, zic tuturor: privegheați!“ (Marcu 13, 35-37).

Rugați-vă, fraților, Maicii lui Dumnezeu, ori de câte ori vi se iscă în casă furtuna vrajbei și răutății. Ea este atotbună și în toate ajutoare și poate aduce cum nu se poate mai bine pace în inimile oamenilor. Pacea și dragostea vin de la Unul Dumnezeu, de la unicul Izvor al său, iar Stăpâna noastră este în Dumnezeu una cu Dumnezeu și, ca Maică a lui Hristos, Domnul Păcii se sânguiește și se roagă pentru pacea a toată lumea și, mai vârtos, pentru pacea tuturor creștinilor. Ea are puterea cea bună și, prin vrerea Sa, poate să îndepărteze de la noi duhurile rele, cele de sub cer, care caută neadormit și stăruitor să semene în oameni răutate și vrăjmășie. Ea poate să dea grabnic celor ce vin cu dragoste și credință sub ocrotitorul său acoperământ pace și dragoste. Sânguiți-vă și voi să țineți în inimă credința și dragostea, fiindcă, dacă nu vă veți purta de grijă singuri, nici Maica Domnului

nu va mijloci pentru voi la Dumnezeu, nefiind voi vrednici de aceasta. Dați întotdeauna voi înșivă, cu osârdie și evlavie, cinstire Maicii Celui Preaînalt. Căci „cuvine-se cu adevărat să o ferim” pe Născătoarea de Dumnezeu, „cea pururea fericită și prea nevinovată”, mai presus decât toată făptura, mijlocitoare pentru neamul omenesc. Străduiți-vă să vă cultivați duh de smerenie, fiindcă ea însăși este smerită ca nimeni altul dintre muritori și caută cu dragoste numai la cei smeriți. „Că a căutat – Domnul și Mântuitorul Său – spre smerenia roabei Sale” (Luca 1, 48), îi spune Elisabetei.

Nu-i îngădui diavolului să-ți semene în inimă răutate și vrăjmășie împotriva aproapelui; fă ca acestea să nu-și găsească nicicând cuib în inima ta. Altminteri, de răutatea din tine, chiar dacă nu o vei exprima în cuvinte sau fapte, ci ți se va citi doar în privire, poate să se molipsească și sufletul fratelui tău, să aprindă din scânteia urii o flacără grozavă (nimic nu este mai molipsitor decât răutatea; ea îi cuprinde cu ușurință pe cei ce au deja în inimă un surplus de răutate neadormită). Păzește-te: „cu măsura cu care măsoară ți se va măsura” (cf. Matei 7, 2). „Căci nu este nimic ascuns care să nu se dea pe față și nimic tainic care să nu se cunoască și să nu vină la arătare” (Luca 8, 17).

Caută să ai creștinească bună-pricepere, ca să poți binecuvânta din inimă pe cei ce te blestemă, pentru a bine-plăcea lui Hristos, care spune „binecuvântați pe cei ce vă blestemă; iubiți pe vrăjmașii voștri” sincer, neluând în seamă vrăjmășia lor, ci căutând la chipul lui Dumnezeu, după care au fost făcuți, văzându-vă pe voi înșivă în ei. *Faceți bine celor ce vă urăsc*, asemenea Fiului Tatălui ceresc, Care este bun cu cei *nemulțumitori și răi*. Fiți convinși că răul poate fi învins numai cu binele, fiindcă binele este întotdeauna mai puternic decât răul. Rugați-vă pentru cei ce vă fac necazuri, pentru ca prin rugăciunea voastră să se izbăvească și ei, dacă Dumnezeu va binevoi, de viclenie, de răutate și de uneltirile diavolului și vă veți izbăvi și voi de necazuri. „Oricui îți cere, dă-i, și de la cei care iau lucrurile tale nu cere înapoi” (Luca 6, 27, 28, 30, 35), fiindcă toate sunt ale lui Dumnezeu și, de va voi Domnul, toate ți se vor lua. *Nu uita că gol ai ieșit din pântecul maicii tale și gol te vei întoarce în pământ* (Iov 1, 21) și nu vei lua cu tine nimic. Dacă vei trăi așa, vei agonisi neprețuită comoară de pace și de iubire și vei trăi ani îndelungați pe pământ. Căci s-a spus: „Cei blânzi vor moșteni pământul” (Matei 5, 5).

Ochii inimii mele privesc numai la Tine, Stăpâne: cred nestrămutat în Tine. Tu singur știi ce și cum să-mi dai. Tu ești comoara tuturor bunătăților, Tu care ai revărsat din belșug bunătățile Tale asupra tuturor făpturilor, înțelepciunea și atotputernicia Ta. Și la Tine caut, Stăpână, apără-mă și mă miluiește.

Nu deznădăjdui și nu slăbi cu duhul, văzând în tine lupta necurmată dintre rău și bine, ci ca un vrednic și viteaz ostaș al lui Hristos, Începătorul tuturor biruințelor, luptă-te bărbătește cu răul, căutând spre cununa pe care Stăpânul o pregătește tuturor celor ce înving răul din lumea aceasta și din propriul lor trup. „Celui ce biruiește îi voi da să șadă cu Mine pe scaunul Meu“ (Apocalipsa 3, 21).

Ca să uiți ura pe care i-o porți aproapelui și să-l ierți din toată inima, adu-ți aminte că tu însuți nu ești străin de ură și nici de alte patimi. Recunoaște în neputințele și patimile aproapelui propriile tale neputințe și patimi. „Iertați unul altuia, precum și Dumnezeu v-a iertat vouă în Hristos“ (Efeseni 4, 32). O, cât sunt de păcătos! Prin păcatele mele, făcutu-m-am urât în fața lui Dumnezeu, a oamenilor, a mea însumi. Ar putea oare să mă dezguste cineva mai mult decât eu însumi? Cu adevărat, nimeni! Față de mine toți sunt niște drepti. Mânia-mă-voi pe mine însumi fără să-mi tremure inima și socoti-voi iertarea defăimărilor și greșelilor aproapelui împotriva mea, nevrednicul, drept o fericire fără seamăn, pentru ca și mie îndelung-răbdătorul, îndurătorul și milostivul Dumnezeu să-mi ierte măcar unele greșeli. Să țin minte că numai așa mă pot bucura de mila Stăpânului meu, altminteri de ce-aș mai trăi.

Viața omului pe pământ este grea, aspră, plină de necazuri și supărări. Zi de zi, de dimineață până seara, trebuie să lupti din greu cu patimile trupești care, la rândul lor, duc război necurmat cu sufletul, să lupti „împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întinericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri“ (Efeseni 6, 12). Violența și cruzimea acestora sunt de o neînchipuită răutate, dar și de o drăcească și neobosită iscusință! O, Preadulcele nostru Mântuitor, Cel ce i-ai chemat la tine pe toți cei osteniți și împovărați, pentru a-i odihni pe ei! Caută spre noi și vezi: istovitu-ni-s-au inima și răunchii de lupta și necazurile cele de toate zilele, chinuiți suntem și sleiți de puteri, ne mișcăm de colo-colo ca niște umbre. Nemiloșii vrăjmași nu conțin să ne împietrească sufletele, caută prin toate mijloacele să ne arunce în bezna deznădejdiei. Tinde mâna Ta, Stăpâne, și ne izbăvește de uneltirile bătrânului, ucigașului șarpe. „Dacă voiește cineva să vină după Mine – zis-ai Tu, Doamne – să se lepede de sine, să-și ia crucea sa – în fiecare zi – și să vină după Mine“ (Luca 9, 23). Cine ne pune zilnic pe umeri „crucea“ necazurilor și strămtorărilor? Omul vechi, omul trupesc și diavolul, cu neîncetatele sale viclesuguri.

De vei căuta mereu spre Domnul în timp ce te lupti cu vreo patimă, sau păcătuiești, sau te pocăiești, inima ta zbuciumată va afla liniște și fața ți se va lumina. „Dat-ai veselie în inima mea“; „S-a însemnat peste noi

lumina feței Tale, Doamne“ (Psalmul 4, 7, 6). O, cât de mult ne luminăm la față atunci când privim cu tăria credinței și cu ochii inimii către Domnul inimilor noastre! Cu adevărat, așa este, când Domnul e cu noi, zicând: „Mă cheamă pe Mine în ziua necazului și te voi izbăvi“ (Psalmul 49, 16); „Cu dânsul sunt în necaz, și-l voi scoate pe el și-l voi slăvi“ (Psalmul 90, 15). O, Doamne, Mult-dăruitorule și Mult-răbdătorule, Tu, Cel ce ierți în fiecare zi de șaptezeci de ori câte șapte păcatele și greșelile noastre, ale celor ce se căiesc și vin la Tine, cerând iertare cu inimă curată, miluiește-ne pe noi cei ce Îți greșim în fiecare zi cu asupra de măsură. Amin.

Pentru cei mai mulți dintre noi mâncarea și băutura nu sunt de luat în seamă, intrând în ordinea firească a lucrurilor. Ele capătă însă o cu totul altă importanță pentru un flămând sau pentru un însetat care duce lipsă de ele. Și nu este oare nebunie și nesocotire a legilor dumnezeiești să nu-i dai unui om – chip al lui Dumnezeu, copărtăș al ființei divine pentru care Dumnezeu va fi *toate în toți* (1 Corinteni 15, 28), de mâncare, să-ți pară rău să-i dai mâncare, băutură, haine, casă și toate cele pământești? Pulberea rămâne mereu pulbere; chipul nemuritor al nemuritorului Dumnezeu va sta și se va cinsti mereu, deasupra tuturor lucrurilor pământești, stricăcioase, repede pieritoare. De aceea să nu ne zgârcim când s-ar cere să ne ajutăm aproapele! Este o cinste fără seamăn să hrănești, să îmbraci, să aduci liniște chipului lui Dumnezeu! Preabunule și Preaîndurătorule Doamne, umple de bunătate și de mărinimie inimile noastre!

Sfinții, oamenii lui Dumnezeu au avut „luminați ochi ai minții“ (cf. Efeseni 1, 18) și cu acești ochi au putut vedea deslușit de ce are nevoie firea noastră coruptă de păcat, au văzut și au înțeles limpede pentru ce trebuie să ne rugăm, ce să-I cerem Domnului, pentru ce să-I mulțumim și să-L slăvim, dându-ne excelente modele de rugăciuni de toate trebuințele. Cât de frumoase și de folositoare sunt aceste rugăciuni! Nu cred că am ajuns să le simțim și să le cunoaștem valoarea, în schimb cunoaștem prea bine prețul mâncării, băuturii, îmbrăcăminteii la modă, prețul unei locuințe gata mobilate, al biletului de intrare la teatru sau la sala de concerte, prețul literaturii profane, al romanelor pline de vorbe pe cât de frumoase, pe atât de goale, dar – vai! – mărgăritarele fără seamăn ale rugăciunilor le călcăm în picioare! Și în timp ce toate cele lumești își găsesc, de cele mai multe ori, un generos adăpost în inimile noastre, rugăciunile nu-și află nici cel mai modest locușor sau nu sunt primite deloc, iar când rugăciunea își cere totuși drepturile și reușește, într-un fel, să „pună piciorul“ în noi, o și izgonim îndată, ca pe un cerșetor, ca pe cineva care nu are haină de nuntă...

Când te rogi, să nu uiți niciodată că Domnul dă după inima celui ce cere

Bucură-te ori de câte ori ai ocazia să oferi mângâiere aproapelui, ca un adevărat creștin, care se străduiește să agonisească cât mai multe fapte bune și mai cu seamă comori de iubire. Nu te bucura când ți se dă ție mângâiere și iubire, socotindu-te pe bună dreptate nevrednic de acestea. Arată-te iubitor, cu simplitate, dezinteresat, fără gând de viclenie, fără să-ți faci calcule mărunte, egoiste, ținând seama că iubirea este Dumnezeu Însuși. Nu uita că Domnul te urmărește în toate căile tale, îți știe gândurile și mișcărilor inimii.

Nu scăpa prilejul să te rogi pentru cineva, atunci când îți cere, sau îți cer rudele, prietenii, admiratorii sau cunoștințele aceluia. Domnul caută cu bunăvoință la rugăciunea făcută cu dragoste și cu îndrăznire. În afară de aceasta, când se roagă pentru alții, rugătorul își face sieși folos. O asemenea rugăciune curăță inima, întărește credința și speranța în Dumnezeu, încălzește dragostea de Dumnezeu și de aproapele. Când te rogi, spune: „Doamne! Dacă Ți este cu putință, fă asta, sau asta, pentru robul Tău, fă-i lui ceea ce cere, fiindcă numele Tău este Cel bun, Cel atotputernic. „Deci dacă noi, răi fiind, știm să dăm daruri bune – nu numai celor de-un neam cu noi, ci și străinilor – cu atât mai mult Tu – Atotputernice – vei da cele bune celor ce cer de la Tine“ (cf. Matei 7, 11).

Slavă Ție, Doamne, Părintele nostru Preaînțelept, Cel ce îmi pui la încercare iubirea pe care Ți-o port Ție și aproapelui meu! Dacă înțelepciunea și adevărul Tău vor găsi de cuviință să o facă, nu mă lăsa neîncercat nici o singură zi. Așază-se, întărească-se, curăță-se și înalță-se iubirea pe care Ți-o port Ție și aproapelui, pentru ca să nu mă înfățișez gol înaintea feței Tale în ziua Judecății.

Dacă eu, om neputincios fiind, pot face orice, în limita posibilităților mele, de pildă: vreau să scriu o lucrare – o scriu; vreau să-mi tratez o boală – o tratez, vreau să fac un lucru – îl fac, vreau să construiesc o casă sau o biserică – le construiesc. Sau pot spune cuiva: vino, și vine, pleacă și pleacă, fă asta și face, Dumnezeu Atotputernicul să nu facă, oare, tot ce voiește? „Dumnezeul nostru este în cer; în cer și pe pământ toate câte a voit a făcut“ (Psalmul 113, 11). Dacă un om ajunge să spună uneori doar două cuvinte ca să se facă una sau alta, chiar dacă nu se face îndată, ci în câțva timp, să nu se facă, oare, îndată tot ceea ce se spune prin cuvântul Creatorului?

Oare să nu ajungă un singur cuvânt al Său, prin care să se facă tot ce vorește? „El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit“ (Psalmul 148, 5). Nu noi am creat oamenii, dar aceștia pot face, după cuvântul nostru, atâtea. Nu noi am creat atâtea lucruri, dar lucrurile pot lua mii de forme prin dorința și fapta noastră, servindu-ne la nenumărate utilizări și distracții. Noi nu creăm materie, dar facem din materie o seamă de lucruri mari și mici. Creatorul Însuși pretutindenea este și pe toate le împlinește; după cuvântul Lui totul a venit de la inexistență la existență, prin gândul, voința și cuvântul Lui a fost creată și există infinita multitudine de lucruri; oare El să nu poată face după cum vorește? Dacă un om, un doctor, îl poate readuce la viață pe un muribund datorită cunoștințelor și priceperii sale, modului inteligent cum știe să trateze boala, oare Creatorul vindecătorilor și al vindecărilor să nu poată să ne vindece prin voința și cuvântul Său de orice boală? Să nu poată Creatorul ridica pe cineva de pe patul de moarte numai prin cuvântul Său? Să-i dăm slavă, noi, puțin-credincioșii, și să-I spunem din inimă: Toate ți sunt cu putință, Stăpâne, nimic nu-Ți este cu neputință. Amin.

A totputernice Stăpâne, Cel ce supui voinței Tale întreaga lume văzută și nevăzută; dă-mi mie a-Ți preamări neîncetat, cu credință curată și neclintită, nemărginita-Ți putere. Dă-mi mie credință neînfruntată, nădejde nestrămutată, dragoste nefățarnică față de Tine și de aproapele meu.

Dumnezeul tău „este mai înainte decât toate și toate prin El sunt așezate“ (Coloseni 1, 17). Aceste cuvinte cuprind în ele o semnificație de o nemăsurată măreție. Ele tâlcuiesc numele *Celui ce este*, așa cum a binevoit Domnul să Se numească pe Sine lui Moise. Cel ce este, adică Cel ce există înainte de toate și prin Care există totul. Aceste cuvinte arată, în același timp, atotputernicia, nemărginita bunătate și nesecata înțelepciune a Stăpânului și Dumnezeului nostru. „Mare este Domnul nostru și mare este tăria Lui și priceperea Lui nu are hotar“ (Psalmul 146, 5).

Dacă, aflându-te într-un loc cu mai mulți oameni, faci semn unuia dintre ei să vină la tine și acela vine, dacă ceri vreunui prieten sau unei persoane oarecare să facă ceva în limita posibilităților sale și ți se respectă rugămintea întocmai, ba chiar mai mult decât atât, fii convins că așa se întâmplă și în Biserica lui Dumnezeu, în vasta casă a Domnului, împărțită în două: Biserica cerească și Biserica pământească, în care poți dobândi ajutor duhovnicesc, în sensul că poți chema orice persoană din Biserica cerească și vei obține de la ea tot ce vei cere, din bunătatea și dragostea aceleia. Ți se vor da mai cu seamă dintre acele daruri ținând de Împărăția lui Dumnezeu și de adevărul Său și care pot să te pună într-o prielnică și strânsă comuniune cu Dumnezeu, Izvorul bunătății și al puterii. Sfinții lui Dumnezeu te pot

asculta, întocmai cum te ascultă, în biserică, adunarea credincioșilor când te rogi sau când cuvântezi, fiindcă ei sunt în Duhul Sfânt și Duhul este pretutindeni și umple totul.

Egoismul și trufia ni se descoperă mai cu seamă în nerăbdare și irascibilitate, atunci când nu suportăm nici cea mai neînsemnată supărare de la alții, cu sau fără intenție, sau când ne izbim de vreo piedică, pe drept sau pe nedrept pusă, cu sau fără intenție, de către oameni sau de către obiectele din jurul nostru. Egoismul și trufia din noi ar vrea ca totul să le aparțină, să se înconjoare de toate onorurile, comoditățile vieții acesteia trecătoare; ar vrea ca toți oamenii – și imaginați-vă până unde merge trufia! – toată natura să se supună voinței noastre, fără crâcnire și cât mai repede cu putință. În timp ce noi – vai! – suntem foarte înapoiți în privința credinței, a faptelor bune, a supunerii față de Unicul nostru Stăpân! Creștine! Trebuie să fii smerit, blând, îndelung-răbdător și să nu uiți niciodată că nu ești decât putregai, pulbere, nimic, că ești necurat și că tot ce e bun în tine este de la Dumnezeu, că viața, respirația, totul îți sunt date de Dumnezeu și că pentru păcatul neascultării și al neînfrânării trebuie să rabzi, să-ți răscumperi fericirea cea viitoare din Rai prin îndelungă-răbdare, aceasta fiindu-ne nouă de trebuință într-o lume a imperfecțiunilor și nenumăratelor căderi în păcat ale oamenilor din jurul nostru, din numeroasa familie a omenirii, cea copleșită de păcat. „Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos“ (Galateni 6, 2). Cine este nerăbdător și irascibil, acela nu a ajuns să se cunoască pe sine și să cunoască oamenii și nu este vrednic să se numească creștin. Spunând aceasta mă judec pe mine însumi, fiindcă eu sunt primul care suferă de nerăbdare și irascibilitate.

✱ **V**iața noastră e un joc de copii, nu însă unul nevinovat, ci culpabil. Fiindcă, deși avem minte sănătoasă și ne cunoaștem scopul vieții, nu dăm importanță acestui scop, ocupându-ne de lucruri vane și fără noimă. De aceea am spus că viața noastră este un nescuzabil joc de copii. Lăcomia ne face să ne pasionăm de mâncare și băutură, în loc să le folosim pe acestea pentru alimentația strict necesară a trupului și pentru susținerea vieții trupesti, Ne pasionăm de haine, în loc să ne mulțumim a ne acoperi decent trupul, ferindu-l de acțiunea nocivă a stihiiilor; ne pasionăm de argint și de aur, tezaurizându-le sau folosindu-le drept obiect de lux și plăcere, în loc să le întrebuințăm pentru satisfacerea unor necesități, iar surplusul să-l dăm săracilor; ne pasionăm de locuințele noastre și de mulțimea obiectelor care le împodobesc bogat și cu fantezie, în loc să ne mulțumim cu un adăpost sigur și decent și cu lucrările decente și strict necesare traiului; ne pasionăm și de calitățile noastre spirituale: minte, imaginație, vorbire, dar le folosim numai pentru slujirea păcatului și deșertăciunilor lumii acesteia; slujim ceea

ce este pământesc și corupt, în loc să ne punem însușirile în primul rând în slujba lui Dumnezeu, a cunoașterii de Dumnezeu, preaînțeleptul Creator a toată făptura, în slujba rugăciunii – rugându-L, cerându-I și preamărindu-L pe Dumnezeu pentru a ne arăta unii altora iubire și respect; și numai după aceea, și doar în parte, pentru a sluji lumea aceasta, cea care va rămâne cândva în urma noastră. Ne pasionăm de cunoștințele noastre asupra zădărniciilor lumii și, pentru a ni le înmulți, pierdem timpul prețios, care ne este dat pentru a ne pregăti pentru veșnicie. Nu arareori ne „pasionăm“ de serviciu, de îndatoririle noastre, dar nu în sensul că ni le-am îndeplini corect, ci dimpotrivă, fără silință, superficial, lucrând mai mult în interes personal, pentru a obține un profit. Ne pasionăm după oameni arătoși, sau după frumoasele reprezentante ale sexului slab, folosindu-ne de ele în jocul patimilor noastre; ne pasionăm de timp, care trebuie folosit cu înțelepciune, fără a-l irosi în jocuri și distracții; ne pasionăm, în sfârșit, de noi înșine, făcând din noi un fel de idoli, înaintea cărora ne închinăm noi înșine și pentru care căutăm și alți închinători. Cine ar fi în stare să ne descrie și să ne deplângă nemernicia, imensa deșertăciune căreia îi slujim, nenorocirea căreia i ne dăruim de bună-voie? Ce răspuns vom da nemuritorului Împărat, lui Hristos, Dumnezeul nostru, Care va veni în slava Tatălui Său să judece viii și morții, să dea în vileag tainele inimilor, să primească răspunsul nostru pentru toate câte am făcut și am zis? Vai nouă! Vai nouă, celor ce purtăm nunele lui Hristos, dar care nu avem nimic în noi din duhul lui Hristos! Care purtăm numele lui Hristos, dar care nu urmăm învățătura Evangheliei Sale. Vai nouă, „nepăsători la astfel de mântuire“ (Evrei 2, 3)! Vai nouă, că nu avem credință creștinească, speranță și iubire creștinească! Vai nouă, cei ce am iubit veacul acesta fățarnic și trecător și care nu ne-am arătat râvnitori să moștenim veacul celălalt, cel ce urmează morții noastre cu trupul stricăcios, veacul de dincolo de „perdeaua“ de carne pe care o vedem acum.

Una dintre carențele sufletești ale omului este inerția în materie de credință și lenea în cunoașterea adevărului, mai cu seamă a adevărilor de credință și adevăratei evlavii. Ce învață mai prost și mai fără tragere de inimă tinerii, adulții și chiar bătrânii? Adevărurile credinței și adevărata evlavie. Ne-o demonstrează, în nenumărate rânduri, experiența.

Pentru ca oamenii să se respecte și să se iubească unii pe alții și să nu se lase cuprinși de trufie, să nu se mai mândrească, Preaînțeleptul Dumnezeu le-a dat diferite calități naturale, folositoare, astfel încât să aibă nevoie unul de altul. În acest chip, fiecare dintre noi trebuie să recunoască, vrând-nevrând, că într-o privință sau alta este imperfect și să se smerească înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Doamne, Tu Însuși ai cuvântat cu preacurata Ta gură: „Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este“ (Matei 5, 48). Vreau să fiu desăvârșit. Dă-mi toată desăvârșirea, fiindcă Tu ai spus: „Fără Mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15, 5).

Toate rugăciunile cer ființei noastre căzute o mare umilință și sărăcie cu duhul; ele ne cer, de asemenea, să avem convingerea că Domnul este izvorul cel nesecat al desăvârșirii noastre, a tot binele, că El este comoara noastră neistovită. Trebuie ca, rugându-ne, să fim în toată vremea cu adevărat săraci cu duhul. „Fericiți cei săraci cu duhul“ (Matei 5, 3).

Cugetă la măreția omului: „Dumnezeu rămâne întru el și el în Dumnezeu“ (cf. 1 Ioan 4, 16). Într-un binecredincios creștin nu trăiește omul, ci Însuși Hristos: „Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine“ (Galateni 2, 20), fiindcă sufletul se face tot al lui Hristos, asemenea fierului aruncat în foc, printre cărbuni aprinși, care se face una cu cărbunii: foc, lumină, căldură.

Arată-te blând și pașnic față de fratele tău, chiar și atunci când acesta, prin viclenie sau istețime, sau în chip brutal, te-a lipsit și de ultima avere. Poți demonstra astfel că iubești în aproapele tău chipul lui Dumnezeu mai mult decât orice lucru pământesc, stricăcios, că dragostea ta „nu cade niciodată“ (1 Corinteni 13, 8); „De la cel care ia lucrurile tale nu cere înapoi“ (Luca 6, 30). „Celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa“ (Matei 5, 40). Să nu te faci de rușine vrăjmașul fiindcă pui preț pe cele ce nu sunt decât pulbere – banii, pâinea – mai mult decât pe Dumnezeu, ci să-l faci pe el de rușine prin nădejdea ta neclintită în Dumnezeu și în sfântul Său cuvânt. Fiindcă „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu“ (Matei 4, 4). Ia aminte: „cu tot cuvântul“. Fiindcă fiecare cuvânt al lui Dumnezeu-Creatorul are puterea de a te ține în viață, după cum tot un singur cuvânt poate crea și preschimba viața a sute de creaturi. Fiindcă este scris: „Că El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit“ (Psalmul 32, 9). S-a zidit creatura. Așa a trezit Domnul la ființă, din neființă, doar prin cuvânt, miriade de oști cerești nemuritoare, pe care le-a sfințit cu Duhul Sfânt, pe care le întărește și le susține în viață. Nu schimba nebunește demnitatea sufletului tău nemuritor, punând preț pe agonisirea zădărniciilor pământești. Domnul este nădejdea mea! „Nădejdea mea e Tatăl, scăparea mea e Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt – Treimea Sfântă“. Și când te gândești că mulți dintre noi se enervează, își ies din fire, când sunt lipsiți nu de ultimul bănuț, ci de o infimă parte și nici pe departe ultima din agoniseala lor! Câtă revoltă, mânie, fiere, reproșuri amare, scandal și uneori blesteme când ni se întâmplă așa ceva! Dumnezeule Cel drept! Acest gunoi

care se cheamă bani sau aceste nimicuri de-ale mâncării pot stârni – iată – asemenea furtuni în sufletele creștinilor! Ale noastre, deși cunoaștem cuvintele Dulcelui nostru Mântuitor: „Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca (...) Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu secără, nici nu adună în jitnițe, și Tatăl vostru cel ceresc le hrănește (...) Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 25-26, 33). Sau: „Viața cuiva nu stă în prisosul avuțiilor sale“ (Luca 12, 15). Până unde am ajuns! Cu ce suntem mai presus de păgâni, cu modul nostru de viață? Unde ne este credința, nădejdea în Dumnezeu, dragostea de aproapele? Vai, ce trufie diavolească! Ce rușine! Tată ceresc, Tu, Cel ce știi ce ne este de trebuință mai înainte ca să-Ți cerem noi (cf. Matei 6, 8), miluiește-ne pe noi, necredincioșii, nerecunoscătorii, înrăiții! Am auzit cuvântul Tău milostivitor, Stăpâne: „Nu te voi lăsa, nu te voi părăsi“ (Evrei 13, 5), dar fiind ispitiți zilnic de bunurile pământești, nu-l luăm în seamă și nu facem voia Ta.

* **N**u te teme de sacrificii materiale, teme-te mai degrabă de lipsurile care ți-ar putea slăbi sufletul. Nu-ți fie frică, nu te teme, nu te enerva când te vei afla fără bani, fără mâncare, fără băutură, desfătări, îmbrăcăminte, locuință, când vei fi nevoit să-fi sacrifici chiar viața! Teme-te când vrăjmașul îți lipsește sufletul de credință, nădejde, dragoste de Dumnezeu și de aproapele, când îți aprinde în inimă ură, vrăjmășie, patimă pentru cele pământești, trufie și alte păcate. „Nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă“ (Matei 10, 28).

T*u ești același* (Psalmul 101, 28), se spune despre firea neschimbată a lui Dumnezeu. O, dacă și tu, omule, ai rămâne neschimbat, azi, mâine și poimâine și așa mai departe și nu te-ai preface într-o mie de feluri, ca un caleidoscop! O, dacă ai rămâne și tu mereu același, pașnic, bun, simplu, amabil, răbdător, iubitor de muncă, binevoitor, generos! Ai putea fi așa dacă te-ai ruga cu credință pornită din inimă și cu dragoste de Cel ce este neschimbător: „Eu sunt Domnul și nu m-am schimbat“ (Maleahi 3, 6). „Eu păzesc neplecați spre rău pe robii Mei, că Eu sunt izvorul bunătății, Care fac bine celor ce după vrednicie slujesc Mie“ (Canonul Arhanghelilor, cântarea 6, tropar 3).

Pacea înseamnă integritate, sănătatea sufletului; a pierde pacea: a pierde sănătatea sufletului.

Arată-te plin de recunoștință, din tot sufletul, înaintea Sfințelor Taine și spune în sine ta, despre fiecare Taină, sau înainte de a te face ei părtaș: „Este Taina lui Dumnezeu; eu nu sunt decât nevrednicul martor sau părtaș al ei“. Trufașa noastră minte ar vrea să cerceteze și Tainele lui Dum-

nezeu, iar dacă nu le poate cerceta, le respinge, ca pe ceva ce nu intră în derizoriul său calapod.

Dacă un singur cuvânt, atunci când iese din gura unui suveran pământesc, poate determina mari fapte în țara aceluia, cuvântul lui făcând să poată începe un lucru și să fie dus la bun sfârșit, oare cuvântul Împăratului a toată făptura, văzută și nevăzută, al Împăratului atotputernic și preînțelept nu va putea face orice ar dori? Spune-va ceva și nu se va face? Spune-va ceva și nu va fi? O, Tu care poți săvârși într-o clipă tot ce voiești, nu ne lăsa în păcatele noastre și, mai cu seamă, în necredința și deznădejdea noastră; nu da voie propriilor noastre neputințe să ne chinuiască, să ne facă țândări, ca pe niște vase deșarte! „Dă-ne nouă tuturor să credem din toată inima în atotputernicia Ta! Să nu ne îndoim că vom primi ceea ce am cerut spre bine!“

Toată materia văzută, cu toate părțile ei, mari, mici, foarte mici, ne spune în fiecare clipă că totul a venit de la Domnul și că există și se mișcă prin El, prin El capătă viață și se ține și în fiecare clipă I se supune.

Cât de otrăvită este și cât de jos a căzut firea noastră! Satana – de trei ori fie afurisit! – cu otrava sa ne-a împins și ne împinge în mii de rele! Otrăvuri îmi sunteți voi, mâncarea și băutura, cele care ne ispititi atât de aprig astăzi! Până când, oare, lăsa-ne-vom ispititi de voi, până a ne da de dragul vostru și viața? Până când vom lăsa să ne treacă pe lângă inimă cuvintele Mântuitorului: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu“ (Matei 4, 4) și nu le vom face să prindă viață? Până când ne vom mai deda lăcomiei, ghiftuielii, beției? Ticăloasei zgârcenii? Arghirofiliei? Până când ne vom mai uita la aproapele nostru cu trufie, ură și răutate din pricina banilor, îmbrăcămintei, locuinței, mâncării și băuturii? Mii de înșelăciuni ale Satanei vin asupra noastră și ni se arată sub forma mâncării, băuturii, îmbrăcămintei și noi continuăm să ne lăsăm prinși de ele ca de ceva care ne-ar putea aduce folos, le dorim, visăm la ele, fără să ne dăm seama de primejdia pe care o aduc sufletului și trupului nostru. Nu vă lăsați amăgiți nici o clipă, fraților, de vrăjmașul, atunci când e vorba de mâncare și băutură, ca și când ar fi ceva cu totul nevinovat și cuviincios. „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 33). „Cum să nu înțelegeți că nu despre pâine v-am zis? Ci feriti-vă de aluatul fariseilor și al saducheilor“ (Matei 16, 11, Luca 12, 1), acel aluat care înseamnă fățarnicie în cele ale credinței și evlaviei. „Lucrați nu pentru mâncarea cea pieritoare, ci pentru mâncarea ce rămâne spre viața veșnică și pe care o va da vouă Fiul Omului“ (Ioan 6, 27). De vi se va cere, dați până la cel din urmă lucru, după cuvântul Mântuito-

rului: „Celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina lasă-i și cămașa“ (Matei 5, 40). Adică dă-i și ultimul lucru din ceea ce ai.

„**I**și vor îngămădi învățători după poftele lor“ (2 Timotei 4, 3). Oare nu asta fac mulți oameni dintre laici și chiar multe fete bisericești? Oare nu-și aleg ei singuri învățători care să le mângâie auzul? Nu vor să învețe de la Unicul Învățător – Hristos –, din Evanghelia Sa, de la Biserica Sa, ci de la jurnaliștii profani, foiletoniști, romancieri, poeți, actori, spunând: „Ah, cât sunt de atractivi și de instructivi!“ Și chiar dacă n-o spun direct, în sinea lor zic: nu ne mai trebuie Evanghelia, nici Biserica, cu slujbele și Tai-nele ei, cu predicarea cuvântului lui Dumnezeu. Avem doar atâția învățători și cât de morali sunt!“ Doamne, Iisuse Hristoase, până unde am ajuns! Cu-vintele Tale sunt nesocotite.

Nu fi trist și nu cădea pradă deznădejdiei când simți bântuind în suflet și dospind ucigător răutatea și viclenia, nerăbdarea și hula, sau ceva ca o slăbiciune, de la gândurile necurate și ticăloase, ci luptă-te cu ele neobosit și rabdă bărbătește, chemându-L din toată inima pe Iisus Domnul, biruitorul iadului. Smereste-te adânc, recunoscându-te, din toată inima, cel dintâi dintre păcătoși, nevrednic de copărtășie cu neamul omenesc și Domnul, văzându-ți smerenia și lupta, te va ajuta. Cheamă grabnic în ajutor pe Ajutătoarea și Mijlocitoarea, Preasfânta Fecioară, Născătoare de Dumnezeu, spunând după cum urmează: „Vindecă, preacurată, rănila nevindecate ale sufletului meu și apără-mă de vrăjmașii care neîncetat se luptă cu mine“ (Canonul îngerului păzitor, cântarea a 3-a și următoarele).

Dacă Îl numești pe Dumnezeu „Tată“ și ți-L recunoști așa, cu adevărat, trebuie să-ți pui nădejdea în El, ca în unicul Tată atotbun, atotputernic, preaînțelept, neschimbător în dragoste și în toate desăvârșirile. Pune-ți nădejdea în El în privința bunurilor vieții vremelnice, dar mai cu seamă în cele viitoare, de care poți să te învrednicești de la Hristos. Întipărește-ți bine în inimă cuvintele: „Dumnezeu îmi este tată! Tatăl nostru Care este în ceruri“! Dar așa cum prin iubirea Tatălui ceresc te-ai făcut tu însuși neam al lui Dumnezeu, ca unul ce ai rațiune și liberă voință, trebuie, numaidecât, să-ți depui toată silința pentru a te face părtaş fericirii și veșnicei moșteniri cerești. Trebuie să știi și să nu uiți niciodată că ești ființă căzută și fiindcă atunci când ai căzut ai căzut de bunăvoie, bucurându-te de rațiune și liber arbitru, tot de bunăvoie, cu rațiune luminată de lumina cuvântului lui Dumnezeu și de Duhul Sfânt, tot cu liberă voință, întărită cu harul Duhului Sfânt întru Iisus Hristos, trebuie să te ridici din cădere și să mergi fără oprire către viața cerească, cea fără de sfârșit, disprețuind tot ce e pământesc, ca fiind stricăcios și repede trecător, și mai cu seamă nu te lega de aur și argint, de mâncare și băutură, aceste otrăvuri din pricina cărora neamul omenesc a căzut în hăul răutăților.

Mulțumește Stăpânei noastre, grabnic ajutătoare, Maicii lui Dumnezeu, Preacuratei, Preabinecuvântatei Fecioare Maria, care, pentru rugăciunile noastre din inimă izvorâte, ne izbăvește de muncile și strâmtorările diavolești. Caută spre ea, cu ochii inimii, în Duhul Sfânt, Cel ce pretutindenea este și pe toate le împlinește, caută ca și când ți s-ar afla chiar în inimă și spune-i: „Grabnic ajutătoare, Stăpână, Născătoare de Dumnezeu Marie, izbăvește-mă de vrăjmașul cel ce nicicum nu mă slăbește!“ Și îndată te va izbăvi, pentru credința inimii tale, pentru nădejdea pe care și-a pus-o în ea și ți se vor lua strâmtorarea, focul și întristarea. Trebuie doar să-ți închipui și să crezi cu tărie că Duhul Sfânt este pretutindeni, în orice loc, și că este Ființă simplă, că prin El cerul se apropie de noi, „ca-n palmă“, cu toți îngerii și sfinții săi, și că ajunge doar să chemi din toată inima pe Domnul, sau pe Stăpâna noastră, Născătoarea de Dumnezeu, sau pe un sfânt, să chemi cu credință limpede-văzătoare, cu zdrobire de inimă și cu căință pentru păcatele de care ne-a legat vrăjmașul, sau ne-am legat noi înșine, și îndată mântuirea va străluci pentru noi. Minunată mântuire ne vine de la Stăpâna noastră! Mi se revarsă în suflet asemenea unui balsam vindecător, sau ca o adiere de aer înmiresmat și întremător, sau ca o apă liniștită. Caută numai spre ea, spre bunătatea sa pururea binefăcătoare, cu ochii inimii și cu speranță, așa cum cauți și către Domnul sau către sfinți. Vrăjmașul se silește cu orice chip să ridice un zid de nepătruns, unul înalt și sumbru între sufletul tău și Dumnezeu, Născătoarea de Dumnezeu, îngeri și sfinți. Nu îngăduie blestematul ochiului inimii nici măcar să-l zărească pe Domnul, să-i zărească pe sfinții Săi, caută să ne întunece inima, să ne risipească credința, să ne simțim strâmtorați înlăuntrul ființei noastre și copleșiți de tristețe. Aceasta ar vrea să facă, stă în intenția lui, dar noi trebuie să răzbim către Dumnezeu, către Maica Domnului, către sfinții lui Dumnezeu, oricât de înalt și de nepătruns ar fi acest zid. De vom ști să răzbim, vom fi mântuiți. „Credința ta te-a mântuit“ (Matei 9, 22).

Spune-ți în inimă, din toată... inima: „Domnul înseamnă pentru mine totul; eu singur sunt un nimeni, neputincios, nimic nu pot face. „Fără Mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15, 5), spune Însuși Domnul. Eu fiind Acela ce poate face totul și cu prisosință pentru voi. Convinge-te că este așa în fiecare minut al vieții în inima ta și nu pregeta să alergi pentru orice lucru la Domnul, sperând să obții de la El toate cele bune și de folos, pentru mântuire și chiar pentru viața vremelnică de-acum.

Dacă Stăpâna noastră Născătoarea de Dumnezeu, în virtutea comuniunii sale cu Dumnezeu și a pilduitoarei slujiri față de Stăpânul tuturor, vine grabnic în ajutorul celor ce i se roagă cu credință și dragoste, izbăvindu-i din toate răutățile și dându-le tot ceea ce cer spre mântuire, cu

atât mai vărtos va face aceasta Domnul Însuși. Numai să nu fim puțin credincioși, reci la suflet când venim la El, nesimțitori ca pietrele, ci să încălzim în noi credința în bunătățile lui Dumnezeu și recunoștința de a le fi primit, cu conștiința sinceră a greșelilor noastre și cu nemărginită dragoste față de Mântuitorul nostru, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, Care ne iubește cu dragoste nemăsurată.

Când te rogi Domnului, Maicii lui Dumnezeu, sfinților, să nu uieți niciodată că Domnul dă după inima celui ce cere („Dea ție Domnul, după inima ta“ – Psalmul 19, 4). După cum îți este inima, așa îți va fi darul. Dacă te rogi sincer, cu credință, nefățarnic, din toată inima, atunci ți se va da dar de la Dumnezeu pe măsura credinței tale, a „temperaturii“ inimii. Și invers, cu cât îți este inima mai rece, cu cât se vedește mai puțin credincioasă și mai duplicitară, cu atât îți va fi rugăciunea mai fără folos, aceasta în cel mai fericit caz, fiindcă o astfel de rugăciune ar putea să-l mânie pe Dumnezeu, Cel ce este Duh și căruia i se cuvine închinare *în duh și adevăr* (Ioan 4, 24, 23). De aceea când chemi pe Domnul, pe Maica Domnului, pe îngeri sau pe sfinți, cheamă-i din toată inima: de te rogi pentru vii sau pentru morți, roagă-te cu inimă fierbinte, spunând numele fiecăruia; de te rogi să ți se dea ție sau altcuiva vreun dar duhovnicesc, pentru izbăvirea ta sau a altcuiva de vreo nenorocire, de păcate, de patimi, de năravuri păcătoase, roagă-te pentru aceasta din toată inima, dorind din tot sufletul ca tu sau altcineva să câpătați darul cerut, arătându-te ferm hotărât să părăsești tu însuși păcatul, sau dorind ca și alții să se lepede de păcate, de patimi, de năravuri rele și Domnul îți va da darul după inima ta. „Cereți ceea ce voiți și se va da vouă“ (Ioan 15, 7). Vezi, trebuie numaidecât să vrei să obții ceea ce ceri și numai așa vei primi. „Rugați-vă unul pentru altul ca să vă vindecați“ (Iacov 5, 16).

Fii ascultător cu inima la tot lucrul bun, cu cuvântul și cu fapta, în toată vremea, slujind altora fără nici cea mai mică supărare sau enervare, ținând minte cuvintele Mântuitorului: „Care dintre voi va vrea să fie mai mare, să fie slujitorul vostru“ (Matei 20, 26).

Crede nezdruccinat că Domnul ți-a dat toate cele de trebuință în toată vremea. În timpul rugăciunii El îți dă putere și cheazășia împlinirii fiecărui cuvânt, întru Duhul Sfânt; în timpul unei evlavioase „convorbiri“, El îți dă apă vie și face din cuvintele tale un torent de foc; în toată vremea Domnul înseamnă pentru tine tot binele. Când te afli în preajma Domnului tău, n-ai de ce să fii trist. El te-a „închis“ în Sine din toate părțile, îți pătrunde toată ființa, îți știe gândurile, nevoile, intențiile și dacă vei sta în El cu adevărat, cu credință și cu dragoste, nu va mai pătrunde în tine nici un rău. „Îngăduința voastră să se facă știută tuturor oamenilor. Domnul este aproape“ (Filipeni 4, 5).

Dumnezeu, Cel pururea fiitor, atotprezent, simplu (necompus), poate într-o singură clipă să creeze și să recreeze totul, așa cum a făcut în minunile din Egipt. Cel simplu le poate face pe toate simplu, Cel atotputernic are puterea să săvârșească toate.

Dintr-un orgoliu de stăpân sau, mai exact, dintr-o trufie de om cu bani, sau dintr-o inexplicabilă răutate, deseori nu-i „onorăm“ nici măcar cu o vorbă pe cei ce se hrănesc de pe urma noastră, sau chiar îi tratăm cu ostilitate. Aceasta, în loc să ne smerim înaintea lor, ca niște slujitori ce le suntem, după cuvântul Domnului: „Care dintre voi va vrea să fie mare, să fie slujitorul vostru“ (Matei 20, 26), știind că prin aceasta ne sporim și darul datorat Stăpânului nostru, printr-o slujire sinceră, nefățarnică, făcută Lui în persoana fraților Săi mai mici. O, Creatorule Cel blând și smerit cu inima, Dătătorule de viață, Răscumpărătorule, Cel ce ne dai hrană și Cel ce ne aperi, Iisuse Doamne, învață-ne dragostea, blândețea și smerenia Duhului Tău Sfânt și întărește-ne în virtuțile Tale, cele iubitoare, ca să nu se trufească inima noastră de darurile Tale bogate și să nu ni se pară că hrănim, îndestulăm și susținem pe cineva. Fiindcă Tu ești Cel ce tuturor dai hrană, îndestulare și susținere; totul stă sub aripile bunătății Tale, îndurărilor și iubirii Tale de oameni, toți se îndestulează și își găsesc pacea sub ele, nu sub ale noastre, fiindcă noi înșine avem nevoie să ne găsim adăpost sub umbra aripilor Tale în toate clipele vieții. Ochii ne sunt ațintiți spre Tine, Dumnezeul nostru; ochii robului privesc Stăpânul, ochii roabei privesc Stăpâna; îndură-Te spre noi. Amin.

Crede nestrămutat că fiecare cuvânt pe care îl rostești, mai cu seamă în timp ce te rogi, poate deveni faptă; ține minte că Cel ce a făcut să se nască cuvântul este Dumnezeu-Cuvântul, că Însuși Dumnezeul nostru, Cel în Treime preamărit, Se definește prin trei cuvinte: Tatăl, Cuvântul, Sfântul Duh. Că fiecărui cuvânt îi corespunde o existență sau, altfel spus, fiecare cuvânt poate fi existență și faptă. Față de cuvânt, poartă-te cu evlavie și dă-i prețuire. Ține minte că precum Cuvântul lui Dumnezeu ipostatic, Fiul lui Dumnezeu, este unit întotdeauna cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, tot așa și în cuvântul Sfintei Scripturi, cel al rugăciunilor, al scrierilor Părinților înțelepțiți de Dumnezeu se află prezenți Tatăl, grație omniprezenței Sale, și ca Rațiune Supremă, Cuvântul Său lucrător și Duhul Sfânt, Săvârșitorul. De aceea acolo nici un cuvânt nu este de prisos, ci are, sau ar trebui să aibă, o forță intrinsecă; vai de cei care vântură cuvinte goale, fiindcă va trebui să dea socoteală pentru ele! „Că la Dumnezeu nu este cu neputință tot cuvântul“ (Luca 1, 37, după traduceri mai vechi, de ex. Biblia de la 1688 – *n. trad.*) A-i fi cu putință toate este în general o însușire a cuvântului (dumnezeiesc), exprimată în forța sa și în posibilitatea de a deveni faptă. Așa ar trebui să fie și cuvântul de pe buzele oamenilor.

Duhul Sfânt săvârșește toate minunile, în El se află cuprinse toate puterile. Prin Duhul Sfânt unora li se dă puterea de a lucra ei înșiși, altora însușirea de a se bucura de efectele unor puteri. Datoria ta este să cuvântezi cu credință; de modul cum va căpăta viață cuvântul tău nu trebuie să te îngrijești; o va face Duhul Sfânt.

Crede cu tărie că, dacă gândești, simți, vorbești, te miști, acționezi, este pentru că te afli atunci în Dumnezeu, în chiar sânul Său. „Rămâne întru Mine și Eu întru el“ (Ioan 6, 56). Dumnezeu te îngrădește din toate părțile, pătrunde în tine, te știe în toate ale tale. „Din față și din spate – spune Proorocul și Împăratul David – m-ai închis pe mine și ai pus peste mine mâna Ta“ (Psalmul 1, 38 – trimitere eronată în text, neidentificată – *n. trad.*). Dumnezeu stă Maica Domnului, stau îngerii, sfinții. Cine ar putea oare să ne fie mai aproape decât ei? Cu cine ar putea comunica mai lesne creștinii credincioși decât cu îngerii și cu sfinții? Cheamă-i cu credință cu nădejde, cu dragoste, ca și pe Domnul, pe toți sfinții Săi, roagă-i să-ți fie mijlocitori înaintea lui Dumnezeu; cere-le așa cum ai cere unor oameni vii, aflându-te față către față cu ei, cere-le îngerilor și sfinților să se roage lui Dumnezeu pentru tine; crede că ei stau față către față cu inima ta.

✧ **G**ândește-te neîncetat că fără Dumnezeu ești blestemat, sărac, orb, gol sufletește; că Dumnezeu înseamnă pentru tine totul. Îți este adevăr, lumină, bogăție, îmbrăcăminte, totul.

Ce înseamnă milosârdia? Milosârdia înseamnă să-ți iubești vrăjmașii, să binecuvântezi pe cei ce te blestemă, să faci bine celor ce te urăsc și celor ce îți fac rău, celor ce te prigonesc, să aperi pe cei prigoniți.

Dumnezeu este Ființa care își transmite îndurările și comunică cu toate creaturile Sale, și îndeosebi cu cele raționale, la modul cei mai direct. Dacă aerul și lumina prin subtilitatea lor se transmit cu ușurință celor capabili să comunice cu ele, să le perceapă și să le asimileze, Stăpânul tuturor, Duhul atotprezent, atotbun, infinit, atotputernic nu poate oare să comunice infinit mai mult decât aceste elemente, de El create, materiale, neînsuflețite, iraționale? O, cât de lesne comunică Stăpânul cu cei ce cred în El și Îl caută! „Vântul suflă unde voiește și tu auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine“ (Ioan 3, 8). Dacă omul, prin natura sa, poate să comunice și să transmită ceva, Dumnezeu cu atât mai mult! Dacă un tată sau o mamă dau copiilor lor toate cele de trebuință, chiar dacă acești copii s-ar putea să fie răi după fire, „Cu atât mai mult Tatăl vostru cel din ceruri va da cele bune celor ce cer de la El“ (Matei 7, 11). „Iar facerea de bine și întrajutorarea nu le dați uitării, căci astfel de jertfe sunt bineplăcute lui Dumnezeu“ (Evrei 13, 16).

Dacă printr-o deasă împărtășire cu Sfintele Taine, Hristos este în tine, fii și tu în toate precum Hristos – blând, smerit, îndelung-răbdător, prisositor în dragoste, nu te împătimi de cele pământești, cugetă la cele înalte, fii ascultător, înțelept. Caută să ai negreșit în tine Duhul Său; nu fi mândru, nerăbdător, împătimit de cele pământești, nici avar, nici iubitor de arginți.

Caută să-L zărești pe Dumnezeu cu ochii inimii și, în timp ce Îl contempli, roagă-L, cere-I tot ce dorești, în numele lui Iisus Hristos, și vei primi. Domnul îți va fi ție totul, într-o clipită, fiindcă El este Ființa simplă (necompusă), mai presus de orice timp și de orice spațiu, și în momentele tale de credință neșovăielnică, unindu-ți inima cu El, săvârși-va ție toate cele ce îți sunt de folos pentru mântuirea ta și a aproapelui și vei fi tu însuși atunci părtaș dumnezeirii, prin comuniune sinceră, adevărată cu ea. „Eu am zis: «dumnezei sunteți»“ (Psalmul 81, 6). Așa cum între tine și Dumnezeu nu va fi atunci nici un obstacol, tot așa nici între cuvintele tale și îndeplinirea lor nu va fi nici o opreliște. Ce vei spune se va îndeplini îndată, întocmai ca și spusele lui Dumnezeu. „Că El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit“ (Psalmul 32, 9 și 148, 6). Aceasta atât în privința Tainelor, cât și în privința rugăciunilor duhovnicești. În general, în Taine se săvârșesc toate grație harului, sacralității cu care este investit preotul, în numele Întâiului, Supremului Sacerdot – Hristos – al Căruia chip îl poartă preotul. De aceea, chiar dacă un preot nu este vrednic de cinul pe care îl poartă, chiar dacă are slăbiciuni omenești, chiar dacă este ezitant, puțin credincios sau neîncrezător, totuși dumnezeiasca Taină se săvârșește îndată, într-o clipită.

Dumnezeu-Tatăl lucrează în mintea și în inima noastră prin Cuvântul Său ipostatic (prin cuvântul nostru, al preoților, prin care vorbește Duhul Sfânt, Care stă în Cuvântul ipostatic) și prin cuvântul credinței, nădejzii, blândeții, iubirii noastre, cel de pe buzele noastre și care săvârșește într-o clipă, o dată și pentru totdeauna acele minuni statornicite încă de la întemeierea lumii, ale renașterii omului întru Hristos, sfințirii, întăririi, nutririi și vindecării sale duhovnicești. Rânduiala pregătirii acestor acte sfinte poate fi mai îndelungată, efectul lor însă se produce îndată, Dumnezeu, Cel ce lucrează prin ele, fiind atotputernic. De pildă, prefacerea pâinii și vinului în Trupul și Sângele lui Hristos se face îndată ce au fost rostite aceste cuvinte: „Fă, adică, pâinea aceasta, cinstit Trupul Hristosului Tău, iar ceea ce este în potirul acesta cinstit Sângele Hristosului Tău“. După aceste cuvinte și după binecuvântarea preotului cu mâinile cruciș, pâinea și vinul se prefac într-o clipă în Trupul și Sângele lui Hristos, nu însă mai devreme, fiindcă atotputernicia divină „așteaptă“ cuvântul împreună-lucrător cu Sine al preo-

tului. „Noi împreună-lucrători suntem cu Dumnezeu“ (1 Corinteni 3, 9). Binecuvântarea dată cruciș, în numele Domnului, înseamnă că Taina se săvârșește prin Duhul Sfânt în numele lui Iisus Hristos și pentru Iisus Hristos, cu bunăvoința Tatălui ceresc.

Robul lui Dumnezeu (preotul) în timpul săvârșirii slujbelor divine și a Tainelor trebuie să aibă convingere neclintită că tot ceea ce va gândi și va spune atunci se va îndeplini. Astfel îi va fi lesne Stăpânului nostru să dea răspuns bun cererilor noastre, să facă sau să prefacă ceva după cuvântul nostru. Această convingere trebuie să o aibă în chip firesc, precum ar respira, sau precum ar vedea sau ar auzi ceva. Eu însumi m-am simțit așa de nenumărate ori. Mi-am dat seama singur că în cuvintele „a zis și s-a făcut, a poruncit și s-a zidit“ (Psalmul 32, 9) totul este exact, nu există nici o contradicție. Fie ca această convingere s-o simți mereu în tine, să-ți fie precum hrana, băutura, respirația.

Pentru credincios, nimic nu este cu neputință. O credință vie, puternică, poate face într-o clipă cele mai mari minuni. De altminteri, și fără credința noastră sinceră și fermă se fac minuni. De pildă, minunile Tainelor, fiindcă dumnezeieștile Taine se săvârșesc întotdeauna, chiar dacă noi ne-am arătat puțin credincioși când le-am săvârșit, sau necredincioși. „Necredința (noastră) nu va nimici credincioșia lui Dumnezeu“ (Romani 3, 37). Și răutatea noastră nu va îndepărta negrăita bunătate și milostivire dumnezeiască; prostia noastră, înțelepciunea dumnezeiască; neputința noastră, atotputernicia dumnezeiască.

Tu, cel ce ai săvârșit toate nedreptățile, dorește-ți fierbinte să înduri de la oameni nedreptatea, pentru ca încă din această viață să nu scapi „de judecata lui Dumnezeu“ (Romani 2, 3). „Căci cu măsura cu care măsoari – cele ale Domnului și ale aproapelui tău – cu aceea ți se va măsura“ (cf. Matei 7, 2). Ia întotdeauna pildă de la Cel mai Drept dintre drepti, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Care, drept întru toate fiind, a suferit toată nedreptatea de la oameni, fiind înălțat pe Cruce și omorât cu moarte rușinoasă.

Nu-ți fie frică și nu deznădăjdui când te vor urî oamenii, fiindcă ai osândit calea pe care au apucat, ci mai vârtos bucură-te, amintindu-ți cuvintele Mântuitorului: „Fericiți veți fi când oamenii vă vor urî“ (Luca 6, 22).

Omul își face rost de o casă și trăiește în ea; animalul, de un culcuș sau de o vizuină și se adăpostește acolo; pasărea de un cuib, în care scoate pui și îi crește; albină de un stup cu faguri, unde trăiește și face miere; păianjenul își țese pânza, trăiește în ea și tot cu ea își obține hrana. Creatorul să nu-Și facă și El o casă, nezidită de mână – Trupul Său –, așa cum și-a mai făcut una în pântecele Născătoarei de Dumnezeu și cum își face și acum tem-

ple ale Trupului Său prin dătătoarele-de-viață Taine? Creatorul, Cel ce a orânduit și orânduiește neîncetat „case“ materiale pentru toate făpturile sensibile și duhovnicește sensibile?

Sfințenia și îndeobște sfinții sunt izvoare de apă din care se revarsă apă binefăcătoare tuturor credincioșilor. „Apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viața veșnică“ (Ioan 4, 14).

Cât de curată trebuie să fie gura duhovnicească a preotului care rostește atât de des numele atotsfinte ale Tatălui și Fiului și Sfântului Duh! Și mai curată duhovnicește să-i fie inima, pentru ca să poată pătrunde în ea și să se facă simțită dulceața acestor mărite, preacurate și vrednice de cinstire nume! O, cât de departe trebuie să stea preotul de desfătărilor trupești, ca să nu devină trup în care nu sălășluiește Duhul Sfânt!

Oare preotului i-ar mai putea arde de desfătări trupești, de vreme ce îi se cuvine a se desfăta neîncetat doar de Domnul și dacă o va face, îi va mai răspunde Domnul cererilor sale? Oare la desfătări trupești i-ar putea sta gândul, știind că are atâția fii sufletești, care vin la el cu atâtea neputințe duhovnicești sau trupești, cărora trebuie să le arate compasiune, să le dea sfaturi sincere și sănătoase, când ar trebui să se dedice în fiecare zi faptelor de desăvârșire, să se roage cu lacrimi Stăpânului pentru fiii tăi duhovnicești, să nu se îndepărteze de ei, să-i păzească de lupii cei răpitori și pentru ca să le dea Domnul sporire în viață, în credință și în judecată duhovnicească? Oare i-ar mai putea arde preotului de desfătări trupești, știind că trebuie să săvârșească des slujbe în biserică și să stea înaintea prestolului Domnului, știind că trebuie să slujească atât de des dumnezeiasca și preaminunata Liturghie, să fie săvârșitorul și părtașul cereștilor, nemuritoarelor, dătătoarelor-de-viață Taine, când trebuie să officieze de nenumărate ori atâtea alte Taine și ierurgii? Inima care iubește desfătărilor trupești arată necredință Domnului: „Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona“ (Matei 6, 24).

După roadele lor îi veți cunoaște“ (Matei 7, 16). După roadele „dulci, dătătoare-de-viață și fericire ale Sfintei Liturghii, ale Preacuratelor Taine ale Trupului și Sângelui Domnului vei cunoaște că Liturghia este de la Domnul și că ea ne umple de Duh dumnezeiesc și că acest Duh Preasfânt, dătător-de-viață respiră în toate rugăciunile și în toate rânduielile sfintelor acte liturgice. Liturghia mi se pare asemenea unui pom minunat, plin de viață. Cu frunze viguroase! Cu roade bogate! Și frunzele sunt spre vindecare, nu numai roadele! Oare cine nu s-a ales cu bogat folos duhovnicesc, cu pace și cu dulceață în suflet, fie și numai de la o singură participare evlavioasă la dumnezeiasca Liturghie? Roade bune nu dă decât pomul sănătos. Așa e legea firii.

Una din vicleniile cele mai de temut ale diavolului este slăbirea inimii prin nelucrare și, o dată cu aceasta, slăbirea puterilor sufletești și trupești. Credința, nădejdea și dragostea slăbesc din inimă, omul devine necredincios, ursuz, nesimțitor față de Dumnezeu și de oameni.

Dacă te rogi pentru ceva, trebuie să simți că acel ceva îți este de trebuință, să crezi sincer că toată darea cea bună vine de la Dumnezeu și se săvârșește prin El, că nimic bun nu vine de la oameni, de la întâmplare, de la împrejurări, nici de la soartă, că Stăpânul îți cunoaște și îți aude cererea de ajutor la nevoie, după cum îți cunoaște fiecare mișcare a gândurilor și inimii tale, El fiind atotbun, atotputernic, preaînțelept și că poate într-o clipă, printr-o singură mișcare a gândului Său, prin Fiul și prin Duhul Său Sfânt, să-ți dea tot ce îți este de folos, să primești cele ce ai cerut. Omului multe îi sunt cu neputință, nu însă și lui Dumnezeu. „Cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu“ (Luca 18, 27).

Ce înseamnă să ai nădejde în rugăciune? Înseamnă să crezi că Dumnezeu este de față și că te ascultă, înseamnă că atunci când ceri ceva, să o faci cu frică de Dumnezeu, cu mulțumire și cu laudă, că nu te îndoiești, că ai deplină încredere că vei primi sau că ți se va realiza ceea ce ceri, că Stăpânul ți-a auzit rugăciunea și că a primit-o în ceresul Său jertfelnic și că, răspunzând dorinței maicii noastre – Biserica, dacă ne rugăm în numele Bisericii – sau în numele nostru, ca un atotbun, preaînțelept și atotputernic ne va da cele cerute, ba chiar mai mult decât am crezut că vom primi. Dar o inimă împătimită de mâncare și băutură, lacomă a se ghiftui cu acestea, nu poate nutri o asemenea speranță, ca și un suflet în care a intrat ura, vrajba din pricina averilor, iubirea de arginți, invidia, până când nu va părăsi păcatele și nu se va îndrepta.

Făcându-ne semnul Crucii, însemnăm cu cele trei degete duse la frunte capătul de sus al Crucii, închipuind pe Tatăl, Care este Rațiunea necreată; capătul de jos al Crucii, pe pânțele, închipuind pe Fiul, Cel născut mai înainte de toți vecii din pânțele Tatălui, și marginile laterale ale Crucii pe umeri, închipuind Duhul Sfânt, Care este puterea lui Dumnezeu sau „mâna“ prin care lucrează, după cum s-a spus: „puterea Domnului cui se arată“, sau „fie asupra mea mâna Domnului“, adică Duhul Sfânt. Și înfățișarea omului ne reamintește, într-un fel, de Sfânta Treime. Mintea gânditoare Îl închipuie pe Dumnezeu-Tatăl, inima, cea în care intră și lucrează mintea, închipuie pe Fiul lui Dumnezeu, suprema înțelepciune ipostatică a lui Dumnezeu, gura prin care vorbesc cele ce stau în minte și în inimă închipuie pe Duhul Sfânt. „Și zicând aceasta, a suflat asupra lor și le-a zis: «Luați Duh Sfânt»“ (Ioan 20, 22). Când „din inima omului ies cugetele cele rele, desfră-

nărilor, hoțiile, uciderile, adulterul, lăcomiile, vicleniile, nerușinarea, ochiul pizmaș, hula“ (Marcu 7, 21-22), toate acestea ies de la duhul cel rău, care și-a făcut cuib în inima omului. Iar când „omul bun, din comoara cea bună a inimii sale face să iasă bunătăți“, aceasta închipuie purcederea Duhului Sfânt de la Tatăl, prin Fiul. Cât de măreț este omul! Nu în zadar s-a scris: „Eu am zis «dumnezei sunteți și toți fii ai celui preaînalt»“ (Psalmul 81, 6). „*Dacă i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu – și Scriptura nu poate să fie desființată*, adică ce s-a spus este adevărat, rămâne neschimbat – *despre Cel pe care Tatăl L-a sfințit și L-a trimis în lume voi ziceți: «Tu hulești, căci am spus Fiul lui Dumnezeu sunt»?*“ (Ioan 10, 35-36). O, câtă vrednicie! Ce măreț ne apare omul! Nu trebuie să-l privim altfel – îndeosebi pe creștin – decât ca pe fiul lui Dumnezeu, așa să-l considerăm și să vorbim cu el, ca și cum am vorbi cu fiul lui Dumnezeu, prin harul lui Hristos Iisus, Domnul nostru.

Cineva care se îmbolnăvise mortal de o peritonită acută zăcea de nouă zile, fără să simtă nici cea mai mică ameliorare, în urma tratamentelor medicale. După ce s-a împărtășit în dimineața celei de-a noua zi cu dătătoarele-de-viață Taine, spre seară s-a simțit sănătos și s-a sculat de pe patul de suferință. S-a împărtășit cu credință nestrămutată. Eu mă rugasem Domnului de vindecarea acelui bolnav. Am zis: „Doamne! Vindecă-l pe robul Tău de boala lui; vrednic este de aceasta fiindcă arată iubire preoților Tăi“. M-am rugat în biserică și la Sfânta Masă în timpul Liturghiei, spunând rugăciuni și înaintea Sfintelor Taine. Printre altele, am spus, rugându-mă: „Doamne, Tu care ești viața noastră! După cum mie nu-mi vine nicicum să cred că omul acesta nu se va vindeca, nici Ție nu-Ți vine a crede că el nu se va vindeca, fiindcă Tu vindecă orice boală; după cum mie îmi vine ușor a crede în învierea morților, întocmai Ți este Ție să învii orice mort; vindecă-l pe robul Tău, Vasile, de cumplita lui boală și nu-l lăsa să moară, pentru ca soția și copiii lui să nu cadă în deznădejde și ca un Stăpân ascultător și grabnic ajutător dă-le lor milă. Viața lui atârnă de un fir de păr. Slavă atotputer-niciei, bunătății și bunăvoinței Tale de a veni în ajutor, Doamne!“.

În câteva minute inima se poate schimba de câteva ori, în bine sau în rău, poate înclina spre credință sau spre necredință, spre sinceritate sau spre duplicitate, spre dragoste sau spre ură, spre mărinimie sau spre zgârcenie, spre înfrânare sau spre dezmăț. Câtă nestatornicie! Și de câtă trezvie și luare-aminte la sine avem nevoie!

Nu te bucura atunci când, îndestulându-te cu mâncăruri și băuturi alese și plăcute, fața îți radiază satisfacție, fiindcă chipul lăuntric al sufletului îți este în clipa aceea hidos, ca de mort. Ți se potrivesc cuvintele Mântuitorului, Care zice: „Semănați cu mormintele cele văruite, care pe

dinafară se arată frumoase, înăuntru însă sunt pline de oase de mort și de toată necurăția“ (Matei 23, 27), adică de fățarnicie și de fărădelege.

De câte ori, o, Stăpâne Doamne Iisuse, înnoitu-mi-ai ușuratica-mi ființă putrezită de păcate! De nenumărate ori și în nemăsurate chipuri! De câte ori nu m-ai izbăvit de focul nedomolit dinlăuntru meu, cel al patimilor de tot felul, de câte ori nu m-ai scos din prăpastia urâtului și deznădejzii! De câte ori, doar prin rostirea numelui Tău, cu credință, mi-ai înnoit inima secătuită! De câte ori n-ai săvârșit aceasta prin dătătoarele-deviață Taine! O, Stăpâne, cu adevărat nenumărate și nemăsurate sunt milele Tale față de mine, păcătosul! Ce-ți voi aduce în loc, sau ce îți voi da pentru nemăsuratele Tale bunătăți? Iisuse, viața și ușurarea mea! Să fiu cu luare-aminte când voi umbla pe cărările vieții în virtutea harului Tău, fiindcă *fericiți sunt cei ce păzesc căile Domnului* (Psalmul 118 3; 17, 24), după cum Duhul Sfânt a spus, prin gura părintelui nostru David: strădui-mă-voi să-ți fiu credincios, smerit, blând, neirascibil, bun, generos, ascultător, neagonisitor de bunuri pământești.

Milostenia este bună și mântuitoare atunci când îi adaugi vindecarea inimii de mândrie, răutate, invidie, lene, lăcomie, curvie, minciună, înșelăciune și alte asemenea păcate. Dacă însă omul nu se îngrijește de îndreptarea inimii, bizuindu-se doar pe milostenie, cu puțin folos se va alege de la ea, fiindcă nu va face altceva decât să adune cu o mână și să risipească cu alta.

Doi copilași, Pavel și Olga, prin nemărginita milă a Stăpânului nostru și prin nevrednica mea rugăciune s-au vindecat de duhul slăbiciunii care pusese stăpânire pe ei. Micuțul Pavel s-a însănătoșit în timp ce dormea, micuța Olga s-a liniștit sufletește, iar fețișoara ei întunecată i s-a luminat deodată. De nouă ori m-am dus să mă rog cu îndrăznire și cu nădejde la Dumnezeu, lângă căpătâiul lor, convins că speranța nu-mi va fi rușinată, că „celui care bate i se va deschide“ și că Stăpânul îmi va împlini rugăciunea, fie și numai pentru stăruința mea. Dacă Judecătorul nedrept a făcut dreptate până la urmă femeii care îl sâcăia, cu atât mai mult Judecătorul tuturor, mai drept decât toți dreptii, îmi va îndeplini păcatoasa mea rugăciune pentru acei nevinovați copii, va căuta către osteneala mea, către mijlocirea mea, către cuvintele mele rugătoare și către plecarea genunchilor mei, către îndrăznirea mea și către speranța mea în El. Așa a și făcut Stăpânul: nu m-a rușinat pe mine, păcătosul. Când am venit a zecea oară, copiii erau sănătoși. Am mulțumit Stăpânului și Maicii Sale, Mijlocitoarea noastră grabnic ajutătoare.

Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte întru Mine și Eu, întru Tine, „Cașa și aceștia în Noi să fie una“ (Ioan 17, 21). Ce ne separă, oare, de Dumnezeu și de semenii noștri? Banii, mâncarea, băutura – această pul-

bere, această putreziciune, acest gunoi! De ce? Fiindcă ne lipsește nădejdea vie, cu adevărat creștinească în Dumnezeu. Nu știm sau uităm că adevărata viață a omului este dragostea de Dumnezeu și de aproapele. Prefăcându-ne viața în praf și reducându-ne-o la cele trecătoare, nu-I dăm Tatălui ceresc mărirea ce I se cuvine prin a ne pune în El toată speranța și a-I încredința toate păsurile, așa cum ar trebui să facă fiii Săi întru Hristos. „Dacă Tată sunt Eu, unde este slava Mea? Unde este nădejdea în Mine? Unde dragostea voastră față de Mine? Unde neîmpătimirea de cele pământești, stricăcioase, unde dorința cu inimă fierbinte de a dobândi cele cerești, duhovnicești, veșnice?

Cât timp trăiesc, trupul îmi aparține, fiindcă sufletul trăiește în el. După ce voi muri, trupul nu va mai fi al meu, ci al lui Dumnezeu și al pământului. „Al Domnului este pământul și plinirea lui“ (Psalmul 23, 1). „Pământ ești și în pământ te vei întoarce“ (Facerea 3, 19). „Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu...“ Din aceste cuvinte înțelegem că Hristos Însuși, întreg, Se află în cele două elemente ale împărtășaniei – în Trup și în Sânge; ele sunt „ale Sale“ datorită relației nedespărțite pe care o au „cu El“ – cu Hristos – așa cum carnea și sângele omului se află în raport inseparabil cu sufletul omului care viază în ele, fiindcă sufletul penetrează tot trupul și tot sângele.

De nenumărate ori am simțit moartea în inimă, fiorul morții mi-a cutremurat tot trupul și din toate aceste încercări Domnul m-a izbăvit, m-am învrednicit de nespusa Sa milă, m-a readus la viață. O, cât de mare trebuie să fie recunoștința mea către Domnul! „Că de nu mi-ar fi ajutat mie Domnul, puțin de nu s-ar fi sălășluit în iad sufletul meu“ (Psalmul 93, 17).

Când este supus unor neputințe, trupul nostru se întristează, își „pierde capul“. Când este sănătos și când se dedă unor desfătări senzuale, nu mai știe ce să facă de bucurie, sare în sus, își iese din fire. Să nu luăm în seamă senzațiile amăgitoare ale trupului, să nu ne lăsăm prinși de „jocurile“ și încântările sale. Să suportăm cu răbdare durerile și bolile trupești, să sporim în duh și să ne punem nădejdea în Dumnezeu.

De ce oare atunci când fierbi de nerăbdare dintr-un motiv de cea mai mică importanță, când te lași dus de cea mai mică pornire nerăbdătoare, ai și păcătuit și ți-ai și primit pedeapsa înlăuntrul tău? Și de ce oare, tot așa, orice mișcare a inimii, fie chiar momentană, spre păcat se consideră păcat și își primește pedeapsa îndată? Fiindcă nerăbdarea „în mic“ este o arvună a nerăbdării „în mare“. Se ajunge la o asemenea nerăbdare fiindcă sufletul omului este o substanță simplă, și chiar numai o singură, momentană, mișcare a inimii către păcat constituie deja un păcat. Fiindcă orice păcat mic duce la un păcat mare, păcatul „mic“ trebuie sancționat întotdeauna la înce-

put și curmat tot atunci. „Peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului Tău“ (Matei 25, 21). Și cât de mare este acest „mult“? „Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El“ (1 Corinteni 2, 9).

Când te rogi, încearcă să simți cu inima adevărul sau puterea cuvintelor rugăciunii, nutrește-te cu ele ca și cu o hrană nestricăcioasă, adapă-ți inima cu ele precum cu o rouă, încălzește-te cu ele ca și cu un foc binefăcător. Domnul este pentru mine totul. El îmi dă putere în inimă și luminează în minte; îmi îndreaptă inima către tot binele, mi-o întărește, îmi dă gândul cel bun; El este pacea și bucuria mea, credința, nădejdea și iubirea mea; este hrana și băutura mea, îmbrăcăminte, casa. Așa cum mama înseamnă pentru pruncul ei totul – cu mintea, cu voința, cu văzul, cu auzul, cu gustul, cu mirosul, cu pipăitul, cu mâncarea, cu băutura, cu mâinile și cu picioarele, tot așa Domnul înseamnă totul pentru mine, când mă predau Lui cu desăvârșire. Dar – vai mie! – cad de la Domnul când intră diavolul în mine și dacă nu mi-aș îndrepta ochiul inimii spre Domnul, dacă încolțit fiind de vrăjmașul, nu L-aș chema pe Domnul în ajutor, atunci diavolul ar însemna pentru mine și este uneori tot răul posibil: și prin răutate, și prin urât, și prin slăbirea interesului pentru bine, și prin aplecarea spre deznădejde, ură, invidie, avaritie, către gânduri de hulă, viclene, necurate, către dispreț față de orice; într-un cuvânt, diavolul devine atunci mintea mea, voința mea, văzul, auzul, gustul, mirosul, pipăitul, mâinile și picioarele. Să ne punem nădejdea în Domnul! El este Atotțiitorul, Cel nemărginit în sfințenie, în măreție, bunătate, milă, îndurare, înțelepciune.

Arătând credință la vreme bună, bagă de seamă să nu cazi la vreme rea

Când trupul îți suferă de vreo boală, ia seama că suferă cel mai înverșunat vrăjmaș al mântuirii tale, căruia, prin boală, îi scad puterile; deci rabdă cu tărie boala, în numele lui Iisus Hristos Domnul, Care a pătimat pentru noi răstignire pe Cruce și moarte. Tine minte că bolile care ne vin sunt pedepse de la Dumnezeu pentru păcate. Ele ne purifică și ne împacă cu Dumnezeu, ne readuc în iubirea Lui. Scris este: „Dă-ne nouă pacea și iubirea Ta; toate ni le-ai dat nouă“. Nu uita că și în boală Domnul este cu tine. „Cu Dânsul sunt în necaz“ (Psalmul 90, 15), că boala ți-a venit după voia Stăpânului, ca o pedeapsă părin-

tească. Arătând credință la vreme bună, bagă de seamă să nu cazi la vreme rea, ci ca un mucenic fii statornic în credință, nădejde și dragoste.

Dumnezeu este Ființă simplă (necompusă) de o perfecțiune absolută. Adică sfințenia cea mai curată, bunătatea și adevărul cele mai curate. Pentru a ne afla în unire cu Dumnezeu, pentru a fi într-un duh cu El (fiindcă de la El suntem), trebuie să agonisim, prin harul Său, o desăvârșită simplitate în bine, în sfințenie, în dragoste. Sfinții din ceruri, curățați de Duhul Sfânt prin Sângele Fiului lui Dumnezeu, nu au asupra lor nici umbră de păcat. Pentru aceasta s-au și nevoit în viața lor pământească, pentru aceasta și-au supus trupul la munci, ca să-l curețe de toată întinăciunea, cea materială și cea spirituală, pentru a se sfinți în frica de Dumnezeu, pentru a se uni în veci cu Dumnezeu, Izvorul sfințeniei. Pentru aceasta există astăzi pe lume Sfânta Biserică, cu toate așezămintele ei; pentru aceasta există slujbele divine, Tainele, rânduielile bisericești. Pentru aceasta au fost rânduite posturile, ca să curețe și să sfințească poporul lui Dumnezeu, ca să-l unească cu El, Ființa de la Care ne vine toată fericirea, cea lăudată în Treime: Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt.

Îl rogi pe Domnul să te iubească cu iubirea Lui mai puternică decât moartea, să te iubească până la moarte. Ia seama însă: uneori Domnul îți trimite o cumplită boală, care te apropie de moarte. Nu cârți împotriva Lui, rabdă boala bărbătește, mulțumind lui Dumnezeu că te-a încercat astfel, ca un părinte. Asta trebuie să înțelegi când spui că iubirea lui Dumnezeu este tot atât de puternică precum moartea. Oricât de tare ai fi lovit, chiar și în spasmele morții, crede că Dumnezeu va putea – dacă va voi – să te izbăvească nu numai de boală, ci și de moarte, că are această putere. Nu ceda, nu schimba iubirea de Dumnezeu pe iubirea de trupul cel stricăcios, ci dă-ți trupul, pe de-a-ntregul Domnului, precum Avraam pe fiul său Isaac spre ardere pe rug. Încredințează-te voinței pedepsitoare a lui Dumnezeu, fără a pierde credința în bunătatea Sa, fără a cădea cu duhul, fără ca buzele tale să rostească hulă smintită împotriva lui Dumnezeu, Care te-ar fi osândit, chipurile, atât de aspru, pe nedrept. Vei aduce astfel o mare jertfă Domnului, ca Avraam, sau ca mucenicii.

Ce îmi dă liniște în minte și în inimă, ce mă face să scriu, ca să rămână ceva după mine, să-mi dobândesc liniște statornică printre grijile și deșertăciunile vieții? Nădejdea creștinească, neștirbită și vie, în minunata, liniștitoare putere a acestor cuvinte: Domnul este pentru mine totul! El este comoara mea fără preț! În orice stare te-ai afla, ea îți poate da liniște, te poate face bogată și când ești sărac, mărinimos și îndatoritor față de oameni, când ești zgârcit și ursuz; să te facă să nu deznădăjduiești când cazi în păcat. Domnul este pentru mine totul! El este credința mea, nădejdea, dragostea, tăria,

puterea, pacea, bucuria, bogăția, mâncarea, băutura, îmbrăcămintea, într-un cuvânt – viața, toate ale mele. Dacă Domnul, omule, înseamnă pentru tine totul și tu vei însemna pentru Domnul totul. Și fiindcă comoara ta este în inima ta, și Dumnezeu îți cere să-I dai inima – „Dă-mi, fiule, Mie inima ta“ (Pilde 23, 26). Aceasta înseamnă că, pentru a face să se împlinească voia cea bună și desăvârșită a lui Dumnezeu, trebuie să renunți să-ți faci voia ta cea coruptă, pătimasă, trufașă. Uită de voia ta, ține-te numai de voința lui Dumnezeu; spune: „nu precum eu voiesc, ci precum Tu voiești“.

Creștinul, cel ce săvârșește fapte de dreptate, nu are de ce să se laude pe sine, fiindcă el a fost mântuit și se mântuiește mereu de tot răul numai prin credință și face fapte de dreptate tot numai prin credință. „Căci în har suntem mântuiți prin credință și aceasta nu e de la voi; este darul lui Dumnezeu; nu din fapte, ca să nu se laude nimeni“ (Efeseni 2, 8-9). Pentru ca nimeni să nu se laude cu nimic.

Atât timp cât stăruim în rugăciune sânguitoare, simțim liniște, căldură, ne este sufletul ușor și plin de lumină, fiindcă suntem cu Dumnezeu și în Dumnezeu. Când părăsim rugăciunea, au și început ispitele, tulburările tot felul. O, preafericitele clipe ale rugăciunii!

Dragostea de Dumnezeu apare și începe să lucreze în noi atunci când începem să ne iubim aproapele ca pe noi înșine, când pentru el, ca și chip al lui Dumnezeu, nu ne cruțăm pe noi și pe cele ale noastre, când ne străduim din răzputeri pentru mântuirea tuturor. Când, pentru a bine-plăcea lui Dumnezeu, renunțăm la satisfacerea poftelor pântecelui, la plăcerile trupului care mângâie ochiul, când nu-i mai facem pe plac rațiunii celei după trup și ne supunem Rațiunii divine. „Pentru ca cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut nu poate să-L iubească“ (1 Ioan 4, 20). „Iar cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul, împreună cu patimile și cu poftele“ (Galateni 5, 24).

Cere ce vrei de la Domnul. Dumnezeu-Tatăl trebuie doar să vrea: Fiul Făcător și Duhul Sfânt Săvârșitor sunt pururea cu El și în El, precum și El este în Ei, și sunt gata întotdeauna să împlinească voința Tatălui Atotputernic, Atotbun, fiindcă una sunt cu El după bunătate și după atotputernicie.

* **D**arurile de la Dumnezeu nu trebuie să le ții în tine, ci să le reverseși și asupra altora. Ia exemplu de la natură. Soarele nu ține în sine lumina, ci o revarsă asupra pământului și a lumii. Păstorii duhovnicești, mai cu seamă, nu trebuie să-și țină lumina, mai bine zis lumina lui Dumnezeu în sine, ci să reverse din belșug lumina minții și a cunoștințelor și asupra altora.

Cu ce ne sunt ocupate inimile? Dumnezeu „cearcă inimile și rărunchii“ (Psalmul 7, 10), vede ce avem în inimă, de ce ni s-a legat ea

în cea mai mare parte a vieții. Dacă Domnul ne-ar fi înzestrat cu darul de a privi noi înșine în adâncul inimilor omenеști, ochii ni s-ar fi întors cu groază de la ele, ca de la o strânsură de necurătenii: preacurvie, curvie, hoție, mărturie mincinoasă, hulă, trufie ș.a.m.d. Câte mârșăvii nu am descoperi în ele? Mârșăvia ingratitudinii față de Dumnezeu, a uitării de Dumnezeu, necredinței, puținei credințe, atașamentul orb față de cele pământești, chiar și de lucrurile cele mai absurde, ignorarea celor cerești și a destinului nostru de după moarte, nepăsare și dispreț față de Biserică, față de slujbe, de rânduieli, de tipic, dispreț față de preoți, de reprezentanții credinței în Biserică și încă n-ar fi decât o mică parte din mârșăvii.

Crucea nu poate fi concepută și reprezentată fără dragoste; unde este Crucea, acolo este și dragostea; în biserică vedem pretutindeni cruci, „portative“ sau „aplicate“, pentru a ni se aduce aminte că suntem în biserică Dumnezeului iubirii, Care S-a răstignit pentru noi.

Se spune: dacă n-ai chef, mai bine nu te ruga. Este o cugetare vicleană, după trup. Dacă vei înceta fie și temporar să te rogi, te vei lepăda cu totul de rugăciune. Trupul asta și vrea. „Împărăția cerului se ia prin străduință“ (Matei 11, 12). Fără o autoconstrângere spre bine, nu te vei mântui.

În procesul instruirii și formării omului este deosebit de periculos să se pună accentul doar pe minte și rațiune și să nu se dea atenție inimii. Tocmai acesteia trebuie să i se acorde cea mai mare atenție. Inima înseamnă viață, dar care poate fi o viață alterată de păcat. Acest izvor al vieții trebuie purificat, trebuie aprinsă în el flacăra curată a vieții, în așa chip încât să ardă mereu, să nu se stingă și să dea o direcție gândurilor, dorințelor, năzuințelor omului de-a lungul întregii sale vieți. Societatea s-a corupt tocmai din cauza carențelor educației creștine. Ar fi timpul să înțeleagă creștinii voința Domnului: El vrea de la noi inimă curată; „Fericiți cei curați cu inima“ (Matei 5, 8). Luați aminte la dulcele Său glas din Evanghelie. Adevărata viață a inimii noastre este Hristos (*Hristos trăiește în mine* – Galateni 2, 20). Învățați din înțelepciunea Apostolului: aceasta este îndatorirea noastră comună, să ni-L aducem pe Hristos în inimă.

* **M**âinile acestea, căroră le place să primească daruri, se vor pune pe piept și nu vor mai lua nimic. Picioarele acestea, căroră le place să alerge pe cărările răului și nu le place să stea la rugăciune, vor fi înțepenite pe vecie și nu vor mai merge nicăieri. Ochii aceștia, căroră le place să se uite cu jind și cu pizmă la bunăstarea aproapelui, se vor închide, focul din ei se va stinge pentru totdeauna, nimic nu-i va mai ispiti. Auzul, cel ce se deschide deseori cu plăcere pentru a asculta defăimările, va asurzi și nu va mai auzi decât trâmbițele ce vor suna spre învierea morților și atunci se va scula trupul

nostru nesticăcios „spre învierea vieții sau spre învierea osândirii” (Ioan 5, 29). Va rămâne oare ceva din noi viu și după moarte, ceva de care trebuie să ne îngrijim încă din viață? Da, ceea ce numim acum „inimă”, omul lăuntric, sufletul. Lui trebuie să-i dăm cea mai mare atenție. Curățați-vă inima cât timp sunteți în viață, pentru ca ea, sau sufletul, să-L poată vedea atunci pe Dumnezeu. Dați trupului și nevoilor lui atenția necesară doar susținerii sale, sănătății, unei prezențe decente. Totul va muri, totul va lua pământul cu sine. Străduiți-vă să desăvârșiți acea parte din voi care iubește și care urăște, care se liniștește și care se tulbură, care se bucură și care se întristează, adică inima, sau omul cel dinlăuntru (cel ce gândește, judecă cu mintea).

De-a lungul întregii lor vieți pământești, oamenii caută de toate, nu-mai pe Hristos, Dăătorul-de-viață, nu-L caută și de aceea viața lor sufletească e ca și inexistentă și devin robii tuturor patimilor: necredința, scepticismul, lăcomia, invidia, ura, goana după onoruri, ghiftuiala cu mâncăruri și băuturi. Doar spre sfârșitul vieții încep să-L caute pe Hristos, ducându-se să se împărtășească, fie din stringentă necesitate, fie dintr-o deprindere împrumutată de la alții. O, Hristoase Dumnezeule, Viața și Învierea noastră! Cât de mult ne-am dat deșertăciunii și cât am orbit! Ce-ar fi fost, oare, dacă Te-am fi căutat, dacă nu ne-ai fi lipsit din inimă? Fericirea pe care o gustă cei ce Te au în inimă nu poate fi spusă în cuvinte! Ești pentru ei hrană sățioasă și băutură nesecată, îmbrăcăminte strălucitoare și soare luminos, „pacea lui Dumnezeu care covârșeste orice minte” (Filipeni 4, 7) și bucurie negrăită; totul, totul! Pentru cel ce Te are pe Tine, tot restul, tot ce e pământesc, nu-i decât pulbere și putregai.

Duhul este Cel ce dă viață. Prin Duhul lui Dumnezeu au fost însuflite făpturile din chiar momentul creației; Fiul lui Dumnezeu a fost copărtăș la creație și Lui i se datorează trecerea făpturilor din neființă la ființă. De aceea Trupul și Sângele lui Hristos se fac, prin Duhul Sfânt, din pâine și vin, întocmai cum în pântelele Preacuratei Fecioare ele s-au făcut prin Duhul Sfânt din sângele ei. Duhul Sfânt lucrează creator și în pântelele mamelor. Darurile noastre sufletești sunt ale Duhului lui Dumnezeu.

Imperiul vieții și imperiul morții merg unul lângă altul, spun merg, adică nu stau pe loc, fiindcă sunt de ordin spiritual. Mai-marele celui dintâi, adică al imperiului vieții, este Iisus Hristos și cine e cu Hristos, acela se află, neîndoielnic, în imperiul vieții. Căpetenia celui de-al doilea, adică a imperiului morții, este stăpânitorul puterilor de sub cer și al duhurilor răului, care i se supun, atât de multe la număr încât îi depășesc pe toți oamenii trăitori pe pământ. Ei sunt fiii morții, supușii căpeteniei peste cele de sub cer și aceștia se află într-un necurmat război cu fiii vieții, adică cu adevărații creștini, pe care încearcă prin toate viclesugurile să-i atragă de partea lor,

prin poftele trupului și ale ochiului, prin fală lumească. Păcatul și fărădelegea sunt stihia lor și, prin păcate, dacă nu ne pocăim, trecem într-adevăr de partea lor. Pe oamenii la care păcatul a ajuns să fie o necesitate zilnică, devenind însuși modul lor de a fi și care beau fărădelegea așa cum beau apă, pe aceștia demonii nu-i tulbură. Ei au și intrat în stăpânirea diavolului, de vreme ce trăiesc neîngrijindu-se de suflet; îndată ce se vor întoarce la Dumnezeu și își vor recunoaște greșelile, cele cu voie sau fără voie, războiul va izbucni din nou, hoardele demonilor se vor ridica iarăși la luptă crâncenă. De aici se vede cât ne este de necesar să-L căutăm pe Hristos, ca pe Începătorul vieții, Biruitorul iadului și al morții.

Toate necazurile și suferințele vin de la puțină credință, sau de la vreo patimă care ni s-a cuibărit în suflet, sau de la vreo altă întinăciune, văzută numai de Cel Atotvăzător, și aceasta e semn că ne-a intrat diavolul în inimă și că Hristos nu mai este în ea. Hristos este pacea, libertatea sufletului, lumina cea negrăită.

Aerul, suflarea vântului, respirația făpturilor în lumea materială, acestea toate corespund duhurilor din lumea spirituală și însuși Duhului lui Dumnezeu Cel necreat și Dătător-de-viață. De aceea Duhul și-a făcut cândva apariția ca o „suflare de vânt“ (Faptele Apostolilor 2, 2), de aceea și Mântuitorul amintește de suflarea vântului, când vorbește de „oricine e născut din Duhul“ (Ioan 3, 7). În multe privințe lumea materială se aseamănă cu lumea spirituală, fiindcă cea dintâi este o creație a Duhului. Ar putea oare Duhul Creator să nu Se arate, parțial, pe Sine și să nu creeze analogii în lumea materială, printre creaturile trezite de El la viață? Omul este expresia suprem-posibilă a chipului lui Dumnezeu în creatură.

Când sărutăm cu buzele înseamnă că sărutăm și cu sufletul. Când sărutăm un obiect sfințit, trebuie să o facem cu buzele, cu inima și cu sufletul.

Domnul conduce cu înțelepciunea și cu cuvântul Său lumile materiale; o face puternic, în chip minunat. Ca și componentele unui trup de animal, arborii, iarba, pietrele se țin legate în alcătuirea lor, asemenea tuturor corpurilor, grație forțelor și legilor care lucrează în ele. Așa cum sufletul poartă trupul și îl însufletește, tot astfel și Dumnezeu „poartă“ lumea, însuflețind-o cu Duhul Sfânt. Nu în zadar omul este considerat a fi o lume în mic. În fața lui Dumnezeu, lumea întreagă este ca o biată pânză de păianjen! O biată pânză de păianjen este și trupul meu! Și totuși, câtă înțelepciune în fiecare atom al materiei și totul se ține numai prin înțelepciune, prin legi veșnice, pline de înțelepciune. O, înțelepciune, înțelepciune, cu toată existența noastră suntem datori față de tine – față de bunul tău Pricinuitoare! Moartea

mea, dezagregarea sau nimicirea ființei mele văzute, dovedește limpede că nu sunt în fața Ta, Doamne, decât o pânză de păianjen!

Slavă Tatălui Dătător de viață, Fiului Dătător de viață, Duhului Sfânt Dătător de viață. Slavă lui Dumnezeu, Ființă simplă (necompusă) care ne izbăvește neîncetat de moarte sufletească, moartea care ne vine prin patimi. Slavă ție Stăpâne, Cel în trei ipostasuri, Care răspunzi la simpla chemare a numelui Tău, luminându-ne chipul mohorât al trupului și sufletului nostru, dăruindu-ne pacea Ta mai presus de toate cele pământești, tot binele și toată înțelepciunea!

Roagă-te neîncetat, chemând numele Dăătoarei-de-viață Treimi, ca să nu-ți fie cuprins năpraznic sufletul de vreo patimă, de trufie sau de invidie, de răutate sau de ură, de avariție sau de arghirofilie, sau de mândrie, de lăcomie, de irascibilitate, de cârteală, de înfumurare, de minciună, de clevetire și de altele asemenea, fiindcă ne mișcăm mereu printre curse, în fiecare ceas, în fiecare minut al vieții noastre. Ochii inimii să-ți stea neclintit de strajă, în fiecare ceas, în fiecare minut; inima să-ți fie mereu trează, ziua și noaptea, după cum e scris: „De dormit, dormeam, dar inima-mi veghea“ (Cântarea Cântărilor 3, 2).

Trebuie să-ți iubești aproapele cu atât mai mult cu cât știi că greșește împotriva lui Dumnezeu și a oamenilor, fiindcă atunci el este bolnav, sufletul i se află în necaz, în primejdie. Atunci trebuie să-i arătăm compasiune, să ne rugăm pentru el, să-i oblojim inima spre vindecare, cu un cuvânt de mângâiere, de înțeleptire, de luminare, liniștire, iertare, iubire: „Fiți buni între voi și milostivi, iertând unul altuia, precum și Dumnezeu v-a iertat vouă în Hristos“ (Efeseni 4, 32). Păcatele și patimile, ocările și gâlcevile sunt adevărate boli ale sufletului și chiar așa trebuie considerate. Patimile sunt ca un foc grozav, un pârjol sufletească, care mistuie firea cea dinăuntru a omului, o văpaie ce vine din beznele gheenei. Focul acesta trebuie stins cu apa dragostei, care stinge flăcările răului ce vin de la iad, ale tuturor patimilor. Vai nouă însă dacă nehibzuința și egoismul ne vor face să sporim acest foc cu alte flăcări infernale, adică cu propria noastră răutate și ursuzenie, ajutând prin aceasta duhurile răutății care se străduiesc din rășputeri, în toată vremea, să aprindă alte și alte focuri în oameni, prin noi și noi patimi. Noi înșine întetăm focul gheenei și dacă nu ne pocăim și nu ne înțelepțim în bine, ci continuăm să ne prostim în rău, vom fi osândiți laolaltă cu diavolul și cu îngerii lui la chinuri în iezerul de foc. Să nu lăsăm răul să învingă în noi; să învingem răul cu binele! Blestemați suntem noi oamenii! Nu ne-am deprins încă să considerăm fiecare păcat ca pe o năpastă a sufletului, nici să arătăm compătimire sinceră, iubitoare celui lovit de o asemenea năpastă. De ce oare nu fugim de păcat, nu ne ferim de el ca de o otrăvă, ca de un șarpe veninos,

de ce suntem atrași de el? De ce nu ne este milă de noi înșine când cădem în păcat? De ce nu venim cu lacrimi înaintea Domnului, Creatorul nostru?

Furtuna care ni se stârnește uneori în suflet, în această viață, din pricina patimilor este îngăduită de Dumnezeu tocmai ca să ne facă să urâm din toată inima orice patimă și să înțelegem că toate cele pământești nu valorează nimic, oricât ni s-ar părea ele de prețioase și de plăcute, și pentru ca să-L dorim din toată inima pe Unul Dumnezeu, Izvorul liniștii și al vieții, și să ne alipim numai de El, să prețuim mai presus de orice voința-I sfântă, pacea și bucuria Sa.

Din toate părțile, cât timp ești pe pământ ești asaltat, înghesuit, silit să te schimbi, într-un fel sau altul: de rude, de prieteni și cunoștințe, de avere, de desfătărilor senzuale de la propriul trup; te pot face să te schimbi și stihiiile naturii: pământul, apa, focul, aerul, lumina. Alipește-te de Unul Dumnezeu, „la Care nu este schimbare“ (Iacov, 1, 17), Singurul Care este, tot, iubire.

Ecurios că oamenii supărăcioși, după agonia unei puternice și prelungite crize de mânie și după ce au trecut prin toate chinurile unei asemenea crize, devin blânzi și smeriți ca buni de pus la rană! Ceea ce este valabil pentru stările de mânie și răutate e valabil și în cazul altor patimi. Însuși Domnul ne-a arătat că patimile se osândesc prin ele înșile, mor de propria lor agonie. Așa sunt pedepsite trufia, invidia, ura, zgârcenia, arghirofilia. Fiecare patimă își este sieși dascăl și gâde în tot omul care o suportă.

Căutați pacea și sfințenia fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul“ (Evrei 12, 14). Ferește-te să tulburi pacea din pricina unor lucruri stricătioase și trecătoare, a egoismului tău păcătos. Iubește pacea mai presus de orice, ca pe Domnul Însuși! Nimic să nu-ți fie mai de preț decât pacea și dragostea reciprocă. Să iubim pacea, pacea, pacea!

Sufletul omului este o forță liberă, care poate deveni forță bună sau rea, în funcție de direcția pe care i-o dăm. Doamne, Tu ești forța atotputernică! Întărește sufletul meu neputincios, ca să se îndrepte către fapta cea bună! Pe piatra de neclintit a poruncilor Tale întărește-mi inima mea, atât de slabă în lucrarea virtuților! Îmi dau seama, Doamne, din viața cea de toate zilele, că fără Tine eu nu sunt nimic, că fără Tine nu pot săvârși binele, că fără Tine mă stăpânește răul în fel și chip. Fără Tine sunt fiul pierzării. O, negrăită Bunătate! Uplete de bunătatea Ta și inima mea! Mă rog Ție, iar și iar: dă-mi mie a Te iubi pe Tine și pe aproapele meu ca pe mine însumi, din toată inima. Și să nu fiu rău, trufaș, gâlcevitor, neliniștit, ci bun, smerit, respectuos și îndatoritor, supus. Amin.

O, cât de sânguincios se arată diavolul și lumea în a sădi neghina în țarina lui Hristos, care este Biserica, în a sădi, o dată cu cuvântul dumnezeiesc, cuvântul lumesc, cuvântul deșertăciunii! În locul templelor

divine, lumea și le-a ridicat pe ale sale: teatre, circuri, săli de adunare, templele deșertăciunilor lumii. În locul sfințelor icoane, pe care iubitorii de cele lumești nu le iau în seamă, au început să apară portretele oamenilor, pictate sau fotografiate, imagini de tot felul; în locul lui Dumnezeu și al sfinților sunt cinstiți până la divinizare celebritățile lumii: scriitori, artiști, cântăreți, pictori care se bucură de trecere în societate și de un respect vecin cu evlavie. Sărmanii creștini! Au căzut cu totul de la Hristos! În loc de îmbrăcăminte duhovnicească, își îndreaptă atenția spre haine la ultima modă și spre tot felul de podoabe artificiale, care excelează prin scumpete și strălucire.

Când este lovit de vreo boală sau de vreo altă neputință trupească sau de vreo supărare, omul nu poate veni îndată la Dumnezeu cu credință și dragoste înflăcărată, fiindcă la necaz și la boală inima este în suferință, iar credința și dragostea cer o inimă sănătoasă și liniștită. De aceea nu trebuie să ne întristăm din cale-afară atunci când, bolnavi fiind sau cuprinși de o mare supărare, nu suntem în stare să-I arătăm credință lui Dumnezeu și să-L iubim cum se cuvine și să ne rugăm sârguitor Lui. Toate la vremea lor. Uneori nici pentru rugăciune nu este timpul cel mai prielnic.

Poartă-te față de aproapele cu o inimă desăvârșită, adică sincer și cu dragoste, întocmai cum te porți cu tine însuși, și aproapele te va iubi și el. Iar dacă nu te va iubi, cel puțin va cinsti în persoana ta pe un binefăcător, îți va purta respect și va căuta să facă și el ca tine.

Săracul, care se bucură de firimiturile de la masa stăpânului său, făli-se-va oare cu aceasta? Cu ce să se fâlească? Cu sărăcia sa, oare? Eu sunt săracul; Stăpânul e Domnul; firimiturile de la masa Sa sunt darurile harice și cele naturale.

Prin ce se recunoaște creștinul apropiat de Hristos? Creștinul care se află aproape de Hristos vine deseori înaintea lui Hristos, cu credință și dragoste, rostește deseori dulcele Său nume și-L cheamă deseori în ajutor, își îndreaptă deseori privirile minții și ale inimii către El. Îl poartă pe Hristos pe buze și în priviri, fără Hristos devine neajutorat și trist. Omul îndepărtat de la Hristos se gândește rar de tot la El și atunci fără dragoste și fără credință pornite din inimă, ci silit de vreo necesitate și ca unei persoane pentru care nu are nici o tragere de inimă, care nu-i bucură și nu-i desfătează inima și care nu-l atrage în nici un chip. Cei ce se simt aproape de Hristos însă, nu-L „scapă” din gândurile și din inimile lor, ci trăiesc prin El. Pentru ei, Hristos este respirație, hrană, băutură, casă, într-un cuvânt, totul. Dulcele Său nume, relația binecuvântată pe care o au cu Iisus Hristos îi fac să se simtă legați cu întreaga ființă de El („lipitu-s-a sufletul meu de Tine” – Psalmul 62, 8) și în acest atașament își află o nespusă fericire, pe care lumea nu o cunoaște. Iată semnele prin care poți afla cine L-a găsit pe Hristos și cine nu L-a găsit încă.

Cei ce nu L-au găsit pe Hristos trăiesc în lume fără credință sinceră, se gândesc și se preocupă mai mult de cele ale vieții zilnice. Cum să se distreze, cum să mănânce și să bea bine, cum să se îmbrace mai aparte, cum să-și facă poftele, cum să-și omoare timpul, neștiind ce să facă cu el, deși timpul îi caută și, fiindcă nu se lasă găsit, fuge în mare goană sub ochii lor; zilele, nopțile, lunile, anii zboară pe rând, până când răsună, în cele din urmă, teribila oră când i se spune timpului: oprește-ți curgerea, pentru acela ți-ai încheiat menirea. Atunci păcatele și fărădelegile pe care le-ai săvârșit îți vor ieși înainte, se vor năpusti asupra ta cu toată greutatea și nu vei scăpa în veci de apăsarea lor.

Ce înseamnă să umbli după distracții? Înseamnă că vrei să-ți umpli, cu indiferent ce, un gol sufletesc, ceea ce vădește o stare de boală, fiindcă sufletul a fost făcut să lucreze, nu să trândăvească.

Fie ca toate cunoștințele tale despre credință să ți se pară mereu noi și să le consideri mereu tot atât de importante, de sfinte, de atrăgătoare.

Domnul este Stăpânul și Cărmuitorul absolut a toată făptura. Știm că voinței Sale i se supune întreaga creatură: îngerii și oamenii cu inimă înțeleaptă, cerul, pământul și tot ce se află în ele, chiar și iadul cu tot ce este în el. Poruncește îngerilor și aceștia aleargă îndată să facă voia Sa! Le poruncește să fie păzitorii oamenilor născuți a doua oară prin Botez și ei îi păzesc toată viața, respectând până la o *iota* poruncile Domnului, poruncește cerului ca să reverse ploaie sau rouă, zăpadă sau grindină, sau să le țină pe acestea în el; poruncește vântului, apei și este ascultat; poruncește focului și acela I se supune; poruncește soarelui și acesta se întunecă sau strălucește peste o întreagă emisferă a pământului, încălzind-o și luminând-o; poruncește pământului și el odrăsește tot soiul de plante, iar dacă îi poruncește să nu mai producă, așa se și întâmplă; poruncește apelor să se reverse fără măsură pe pământ și ele se revarsă în potopul universal; poruncește vânturilor și ele bat, bântuind cu distrugătoare furie, pentru păcatele noastre; poruncește peștelui celui mare să-l înghită pe Iona proorocul și acela se lasă înghițit; poruncește peștilor să umple năvoadele ucenicilor Săi și aceia aleargă să îndeplinească porunca Atoatefăcătorului; poruncește mortului să se scoale și să fie viu și moartea se îndepărtează de omul acela și apare din nou viața; poruncește bolii să-l lase pe bolnav și boala fuge de la el și bolnavul se ridică din pat sănătos și vioi, poruncește dracilor și ei se supun fără crâcnire. Măreț este numele Domnului! Lăudat este numele Domnului! Preaslăvit este numele Domnului! El poate preface creaturile Sale după cum îi e voia: apa în sânge, apa în vin, toiagul într-un șarpe viu și din nou în toiag; toiagul. Într-o plantă vie, omul într-un stâlp de sare, precum soția lui Lot, șarpele în aur și din nou aurul în șarpe, așa cum a făcut Domnul la rugăciunea dreptului Său Spiridon al Trinitundeii. Dar, mai presus de toate, deosebita putere a lui

Dumnezeu se arată atunci când îl transformă pe un păcătos într-un vas sfânt și ales, când îl ridică pe cel căzut cu groaznică cădere; când îl învie și îl înnoiește pe cel atins de putreziciune, când dă viață omului mort trupește și sufletește, când îl duce la viață veșnică pe cel căzut în moarte veșnică! Acestea sunt minuni între minuni! Prin acestea se arată nemărginita bunătate, înțelepciunea și atotputernicia lui Dumnezeu față de creatură. Și încă prin aceea că El, Domnul creaturii fiind, Cel fără de început și neîncăput, a binevoit să Se facă om pentru mântuirea noastră și „Cuvântul s-a făcut trup și S-a sălăsluit între noi“ (Ioan 1, 14), a trăit împreună cu oamenii, a fost om întru totul, în afară de păcat. Spăimântatu-s-au de aceasta cerul și pământul, până la marginile lor, văzând pe Dumnezeu făcându-Se om cu trupul, vorbind cu noi, făcând tot binele pentru noi, săvârșind nenumărate minuni, pătimind (o, minune negrăită!), murind (o, groaznică minune!) și înviind pentru noi, pe cei morți împreună cu Adam înviindu-i o dată cu Sine! Slăvesc puterea Ta, Doamne, atotbună, sfântă, atotputernică, preaînțeleaptă! Arată-Ți și față de mine, Doamne, puterea-Ți minunată și, cântărindu-mi soarta, mântuiește-mă pe mine, nevrednicul robul Tău, trecându-mi cu vederea greșelile cele cu voie și fără voie, cu știință și cu neștiință, pururea îndreptându-mă pe căile Tale și întărindu-mă cu harul Tău, spre a le putea urma și prin mine să le urmeze și alții, cei în fața cărora m-ai așezat ca un luminător, păstor, învățător și sacerdot.

Când guști mâncarea și băutura cea fără de moarte, Trupul și Sângele Domnului, înalță-ți inima plină de mulțumire către Dumnezeu și spune: „Mulțumescu-Ți Ție, Doamne, Celui ce ești Pâinea vieții și Izvorul nemuririi, Cel ce ne-ai dat nouă spre mâncare și băutură Trupul și Sângele Tău, pentru ca, fiind curățiți și sfințiți aici pe pământ, să intrăm în veșnica Ta Împărăție, ca să ne desfătăm veșnic de vederea feței Tale și de viața fericită pe care ne-ai pregătit-o nouă. Nu-mi da mie, Doamne, să mă îngrijesc doar de pâinea și băutura trupească, nu mă lăsa să mă împătinesc de ele, fă-mă să mă pot alipi doar de Tine, Doamne“. Când mănânci mâncare pentru hrana trupului, mulțumește-I lui Dumnezeu și zi: „Mulțumescu-Ți Ție, Doamne al tuturor bunătăților veșnice, Ție Celui fără asemănare, Cel ce faci să apară nenumăratele bunătăți ale pământului, mulțumescu-Ți Ție, Cel ce ești hrană nestricăcioasă, dătătoare de viață, sfântă, lină, ușoară, dătătoare de pace și bucurie și Care nu seacă nicicând. Mulțumescu-Ți Ție că mi-ai dat și această hrană stricăcioasă, pentru a mă nutri și a mă desfăta, pentru ca printr-însa să cunosc, fie și într-o nespus de mică măsură, dulceața Ta, Tu fiind tot numai Dulceață“. Luminându-te cu lumina naturală, spune: „Slavă Ție, Doamne, Lumina cea netrecătoare, preadulce și aducătoare de bucurie, fiindcă prin aceasta lumină, trecătoare, dar atât de frumoasă, ne luminezi cu chipul Tău

neapropiat, plin de dumnezeiască lumină, pentru ca, văzând această lumină materială, să ne îndreptăm neconținut gândul spre Tine, Lumina cea veșnică și neapropiată, și să ne străduim, viețuind în curăție, să ajungem a Te contempla, în fericire. Când inspiri în plămâni aerul – această vitală, întremătoare stihie – de care nu ne putem lipsi o clipă, pentru că ea ne ține vii în trup, îndreaptă-ți din nou gândul spre Dătătorul-de-viață Duhul Sfânt, împreună cu Tatăl și cu Fiul, Duhul prin care trăim, ne mișcăm, existăm, mulțumește-I pentru că respiri și gândește-te că precum trupul nu poate trăi fără aer, nu poate exista nici o clipă de viață adevărată fără Duhul Sfânt și fără o existență dusă în înfrânare. Caută să fii mereu în comuniune cu Dumnezeu, fiindcă fără El sufletul moare. Ținându-te departe de orice creatură, îndreaptă-te mereu către Creator, mulțumește-I pentru toate, nu te lipi de nici o creatură, nu-i sluiți nici uneia mai mult decât Creatorului, fiindcă a-i sluiți creaturii, a te face robul ei, precum și a te împătimi de lucrurile pământești este idolatrie.

Adu-ți inima jertfă Domnului, dă-o toată Atotțiitorului, întoarce-ți fața de la toată greșeala și de la toate pornirile păcătoase: răutatea, ura, trufia, nesupunerea și samavolnicia, zavistia, reaua voință, bucuria răutăcioasă de nenorocirea altuia, zgârcenia, iubirea de arginți, lăcomia, curvia, hoția, înșelăciunea, lenea și altele și îndreaptă-te, caută mereu să fii bun când îți poartă careva ură, când te defăimează, roagă-te pentru vrăjmași, fii blând, smerit, sincer binevoitor, mărinimos, neagonisitor, înfrânat, înțelept, milos-tiv, iubește adevărul, dreptatea, munca, ascultarea și celelalte. Este greu să învingi patimile atunci când s-au făcut asemenea mădurelor tale firești („Drept aceea, omorâți măduarele voastre cele pământești” – Coloseni 3, 5). Dar veghindu-te pe tine mereu și rugându-te cu necurmata sânguință, înfrânându-te, cu ajutorul lui Dumnezeu, te vei putea lupta cu ele până când le vei dezrădăcina.

Că unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu „în mijlocul lor” (Matei 18, 20). Binecuvântează clipa când mă aflu chiar și în fața a două sau trei persoane care se roagă împreună. Fiindcă, precum a făgăduit Domnul, El se află printre ele. Cu atât mai mult înalță laudă lui Dumnezeu când mă aflu în fața unei mulțimi de oameni. O rugăciune la care participă mulți oameni poate aduce folos dacă este făcută într-un glas și într-o inimă („adunați în numele Meu”). Rugăciunea sânguitoare a Bisericii (primare) a ajuns îndată la tronul lui Dumnezeu și Domnul l-a trimis pe îngerul său, ca să-l elibereze în chip minunat pe Petru din temniță, atunci când Irod voia să-l omoare. Rugăciunea făcută în comun de apostolii Pavel și Sila le-a adus acestora minunat ajutor ceresc de la Duhul Sfânt (vezi Faptele Apostolilor).

Păcatul este beznă, nebulie, neputință, constrângere aducătoare de moarte. Ne facem vinovați de desfrânare în sinea noastră atunci când privim chipuri (de femei) frumoase. Putem începe să urâm pe cineva fiindcă nu ne este pe plac, pe placul pornirilor noastre păcătoase, sau din pricina vreunei dispoziții sufletești care nu excelează prin inocență, ci dimpotrivă, înclină spre patimă sau păcat. Deci frumusețea chipului ar putea sta și ea la obârșia păcatului desfrânării. Nu este însă mai firesc să-L admirăm pe Creator, Care l-a făcut pe om să arate ca o perfecțiune? Poate fi oare un motiv de a ne detesta aproapele atunci când înfățișarea lui nu ne este pe plac, sau nu ne flatează gustul – de obicei vicios – sau când nu concordă stării noastre sufletești? Oare nu este liber fiecare să acționeze așa cum vrea, în funcție de propriul său caracter, de propriile deprinderi, pasiuni, obiceiuri? N-ar trebui oare să fim îngăduitori unii față de alții, să respectăm libertatea personală a fiecărui om, libertate pe care Însuși Domnul nu a voit-o supusă niciodată constrângerii?

* **O**mului trufaș nu-i convine când i se spune să se smerească în fața altora; invidiosului, când i se cere să se arate binevoitor față de vrăjmași; răzbunătorului, când este îndemnat să ierte și să dea dovadă de împăcare; arghirofilului, când i se amintește de plata datoriilor; lacomului, când i se vorbește de post și de mântuirea sufletului. Toți aceștia trebuie să-și învingă simțurile, patimile și să facă bucuroși ceea ce li se cere sau ceea ce cere Evanghelia. Altminteri, predându-se patimilor, neîndreptându-se, nearătând căință, pieri-vor în veci.

Slăvită este puterea harului Tău, Doamne, și cei ce Te cheamă cu credință vor fi apărați de năvala păcatului, nimic nu-Ți va sta împotrivă. Simțind asupra mea năvala vrăjmașului binelui – diavolul – și atras fiind de patimi, mi-am făcut semnul Crucii, zicându-mi în sine „puterii harului Tău, Doamne, nimic nu-i poate sta împotrivă“ și îndată m-am simțit ușurat, mi-au trecut apăsarea și tulburarea, m-am simțit liniștit. Slavă puterii Tale, Doamne!

Iar eu sunt numai un martor, ca să mărturisesc înaintea Lui toate „câte-mi vei spune mie“ (Din *Rânduiala spovedaniei*). La înfricoșătoarea Judecată preoții vor fi martori înaintea Mântuitorului pentru păcătoșii care s-au pocăit sau nu de un păcat sau altul, iar cei ce s-au pocăit vor fi iertați. Dar de ce ar mai avea nevoie Dumnezeu de martori, de vreme ce El Însuși știe tot despre fiecare? „Nu avea nevoie să-I mărturisească cineva despre om, căci El Însuși cunoștea ce era în om“ (Ioan 2, 25). Lui Dumnezeu nu-I este necesară o asemenea mărturie; nouă însă da, ne trebuie. Ne va fi plăcut să vedem cum vor depune preoții mărturie pentru noi înaintea îngerilor și oamenilor, spunând că ne-am pocăit de păcatele noastre, ne-am osândit pe

noi înșine, ne-am întors cu scârbă fața de la păcat, am luat hotărârea fermă de a nu mai greși. Ne vom aminti atunci cuvintele Mântuitorului către apostoli: „Veți sta înaintea conducătorilor și a regilor pentru Mine, spre mărturie lor“ (Marcu 13, 9), sau: „Și se va propovădui această Evanghelie a împărăției în toată lumea, spre mărturie la toate neamurile“ (Matei 24, 14).

Dă-mi, Doamne, să mă pot lepăda de sine, de diavolul, care m-am făcut așa prin moștenire de la Adam. Fă-mă, Iisuse Doamne, Adam nou, om nou, îmbracă-mă întru Tine.

Orice vale se va umple și orice munte și orice deal se va pleca; căile cele strâmbe se vor face drepte și cele colțuroase, drumuri netede. Și toată făptura va vedea mântuirea lui Dumnezeu“ (Luca 3, 5-6). „Valea“ se tălmăcește prin inimile smerite; deci „dealurile și munții“ se vor smeri, adică acei oameni care au prea bună părere despre sine și care îi disprețuiesc pe cei supuși și smeriți. Așa se și întâmplă. Domnul lucrează neîncetat în inimile oamenilor în duhul adevărului și al binelui, smerindu-i pe cei mândri prin unele împrejurări nefaste ale vieții: boli, pagube, difăimări de la oameni, iar pe smeriți îi înalță.

* **L**ingușitorii ne sunt mari vrăjmași. Ne iau ochii, ne fac să nu ne mai vedem neajunsurile și prin aceasta ne blochează calea spre desăvârșire, mai cu seamă dacă suntem egoiști și neprevăzători. De aceea, când auzi vreun lingușitor spunându-ți cuvinte măgulitoare, zi-i să tacă, sau mai bine evită-l. Vai de cel ce se înconjoară cu lingușitori! Bine îi este celui ce se înconjoară de oameni mai simpli, care nu obișnuiesc să ascundă adevărul, chiar și atunci când nu este din cale-afară de plăcut, de pildă când ne dau în vileag slăbiciunile, greșelile, pasiunile păcătoase, eșecurile.

Cel ce s-a „alipit“ de Dumnezeu își va iubi firesc și aproapele, fiindcă aproapele este chipul lui Dumnezeu, iar dacă ești creștin, ești și fiu al lui Dumnezeu și mădular al lui Hristos, Dumnezeu și Om: „Căci unul altuia suntem mădulare“ (Efeseni 4, 25). „Pentru că suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui și din oasele Lui“ (Efeseni 5, 30). Cel ce Îl iubește pe Dumnezeu este nepăsător față de cele pământești; față de mâncare, băutură, desfătări; față de frumusețile pământului, față de îmbrăcăminte, față de onorurile omenești, fiindcă nu poate sluji la doi domni. Simțindu-și inima alipită de Domnul, „absorbită“ de Domnul, de iubire față de El și aflându-se în Domnul, un asemenea om va privi toate cele lumești, precum și toate ispitele lumii ca și cum n-ar fi. I se va părea că și inima cea veche, păcătoasă, pătimașă, i-a dispărut, atunci când s-a „contopit“ cu Dumnezeu într-un singur duh. „Cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El“ (1 Corinteni 6, 17). Pentru că, trăind în Dumnezeu, omul se luminează și află adevărata val-

oare a lucrurilor, a celor pământești și a celor cerești, și mai cu seamă descoperă deșertăciunea și zădărnicia a tot ce este din lume, adevărul, nemăsurata superioritate, perenitatea valorilor spirituale. El află în Dumnezeu curățirea de păcate, dar și ceea ce reprezintă calitatea cea mai autentică a spiritului nostru, pe care din păcate am pierdut-o, anume sfințenia, pacea, liniștea, adevărata libertate, bucuria întru Duhul Sfânt. Găsește la Dumnezeu hrana duhovnicească de care are nevoie – mâncarea, băutura, dulceața duhovnicească; găsește și îmbrăcăminte duhovnicească, luminoasă, prea-înfrumusețată, albă ca zăpada; găsește frumusețe negrăită, de care se va desfăta veșnic, lumina neapropiată de care va străluci în veșnicie, locaș prielnic sufletului, în măsura în care însuși sufletul său se face locaș al Sfintei Treimi.

Doamne! Fă ca inima mea să se alipească numai de Tine, să nu se lege de nimic din cele pământești. Fiindcă, de se va lega de cele pământești, va avea parte numai de necazuri, de strâmtorare și chinuri. Fă-o să nu prețuiască nimic din cele pământești, ci doar pe Unul Domnul să-L așeze mai presus de orice, prețuind de asemenea cele cerești, precum și sufletul nemuritor, rațional, cuvântător, liber, creat după chipul lui Dumnezeu, asemenea unei respirații, a unei „sufălări” a gurii lui Dumnezeu. Fă ca inima mea să nu-și facă idoli pământești: bani, mâncăruri, haine, ranguri, decorații... Trebuie să ne obișnuim cu mâncărurile cele mai simple, cele care nu provoacă lăcomia, pentru ca trupul să se deprindă să consume puțin, numai pentru întărire.

Hristos a fost răstignit pentru noi pe cruce; prin aceasta s-a vădit puterea Sa, dar și puterea semnului crucii. De aceea crucea este dătare-de-viață. De aceea, încă din Legea cea veche, prototipul crucii era înzestrat cu o putere deosebită: lemnul pe care a fost înălțat șarpele vindeca mușcătura de șarpe; crucea alcătuită din toiagul lui Moise a despărțit apele; mâinile lui Moise, ridicate cruciș în timp ce se ruga și care înfățișau o cruce, l-au învins pe Amalec ș.a.

Așa cum îi trece plăcerea pe care i-o dau mâncărurile și băuturile unuia ce șade la masă, bunăoară la masa de prânz, tot atât de repede vine și trece viața noastră de acum, cu desfătările, bucuriile, necazurile și bolile ei. Ea se trece ca roua dimineții când răsare soarele. De aceea creștinul, chemat fiind la patria cerească, știindu-se aici pe pământ ca un pelerin și ca un venetic, nu trebuie să-și lege inima de nimic pământesc, să se „alipească” de Unul Dumnezeu, Izvorul vieții, învierea noastră, viața cea fără de sfârșit.

Nu trebuie să ne uităm cu mirare și ură la păcatele, slăbiciunile, patimile de tot felul ale oamenilor, deoarece ele reprezintă o veche imperfecțiune a omului, o neputință a neamului omenesc. Singuri, oamenii, bizuindu-se doar pe propriile forțe, nu se vor putea izbăvi niciodată de ea.

Pentru ca să se izbăvească, ei au avut nevoie de un Mântuitor, nu de un simplu mijlocitor, nu de un înger. Însuși Domnul S-a făcut om ca să mântuiască pe tot omul. Patimile omenеști cu efecte asupra noastră: invidia, ura, trufia, zgârcenia, venalitatea, trebuie să le urâm, însă să nu-i urâm pe cei stăpâniți de ele. Pe aceștia să-i tratăm cu blândețe, să-i convingem cu cuvântul, să ne rugăm pentru ei în taină, întocmai cum se purtau Domnul și aleșii Săi cu vrăjmașii lor. Aceasta trebuie să fie filosofia de viață a creștinului.

* **S** trăduiește-te prin tot ceea ce faci în viață să-L bucuri mereu pe Dumnezeu. Fă-o prin blândețe, smerenie, nerăutate, ascultare, înfrânare, chibzuință, iubire de pace, răbdare, caritate, sinceritate față de semenii care îți arată prietenie, politețe față de toată lumea, ospitalitate nefățarnică, bunăvoință față de oricine, conștiinciozitate în muncă, simplitate în purtări și în cuget, curăție în tot ceea ce ții în minte și în inimă. Înțelepțește-ne și întărește-ne, Dumnezeule, ca să trăim după voia Ta! Fiindcă Tu ești Tatăl nostru, iar noi copiii Tăi întru Hristos Iisus, Domnul nostru.

Trebuie să nu uităm că omul are două firi: fizică și spirituală, și că atât unul, cât și celălalt își au cerințele lor specifice. Cerințele naturii noastre fizice: a bea, a mânca, a dormi, a respira, a-ți asigura lumina, îmbrăcămintea, căldura. Ale naturii spirituale: a gândi, a vorbi, a simți (la modul afectiv), a fi în relație cu Dumnezeu prin rugăciune, a participa la serviciile divine, la Sfintele Taine, a învăța din cuvântul lui Dumnezeu, a învăța prin viu grai de la cineva care poate să te învețe, a învăța de la cel ce dorește să te învețe, a învăța unii de la alții, a dobândi cunoștințe ziditoare. Mai trebuie ținut minte că firea noastră fizică este trecător, stricăcios și că sufletul este veșnic, nestrucăcios; că trupul trebuie disprețuit, ca un lucru trecător, și că sufletul, lucrul cel nemuritor, trebuie prețuit, îngrijindu-ne de mântuirea, luminarea și curățirea lui de greșeli și pasiuni ruinătoare, de vicii; să-l împodobim cu virtuți: blândețe, nerăutate, smerenie, curaj bărbătesc, răbdare, supunere, ascultare de Dumnezeu și de oameni, curăție, înfrânare. Înțelepțește, Doamne, pe tot omul să țină minte mereu aceasta!

Doamne, fă ca darurile Tale spirituale și materiale să nu rămână în noi nelucrătoare! Fă-le să lucreze cu folos, spre mântuire! Fă să aibă parte toți de aceasta. Să se înmulțească talanții Tăi, Doamne, prin lucrarea fiecăruia dintre noi.

© **P**e omul rău, trufaș, înfumurat nu-l lua în seamă, așa cum nu iei în seamă vântul, și nu pune la inimă răutatea, trufia, înfumurarea lui. Păstrează-ți calmul. Vrajmașul caută cu tot dinadinsul să te scoată din fire, trezindu-ți pasiuni omenеști sau făcând să-ți încolțească în inimă tot felul de bănuieli și de gânduri rele.

Nu căuta la vorba celui ce se trufește, ci încearcă să vezi cât de serioasă este trufia lui. Fiindcă deseori un cuvânt aspru nu înseamnă numaidecât că pornește dintr-a inimă aspră, împietrită, ci poate fi doar o deprindere proastă. Ce-ar fi dacă și tot ce ne iese nouă pe gură ar deveni obiectul unei atenții critice din partea oamenilor, făcută cu severitate, lipsită de dragoste creștinească, neîngăduitoare, pripite, răuvoitoare? Ar fi însemnat să fi murit demult!

Oare viețuim cu adevărat așa cum ar trebui să viețuim o turmă cu-vântătoare de binecredincioși creștini? Oare cu credință umblăm, trăim în înfrânare, așteptând a doua venire a lui Hristos și înfricoșătoarea Judecată? Ne cutremură gândul la chinurile veșnice? Nu cumva ne-am lipit prea mult de viața cea trecătoare? „Voi sunteți seminția aleasă, preoție împă-rătească, neam ales“ (1 Petru 2, 9). Plecați-vă cât puteți urechea la glasul propriei conștiințe. Se așteaptă mult de la voi! Oare așa își duc viața cei ce își pun nădejdea în înviere și în viața veșnică ce va să vină? Oare așa trăiesc cei ce au primit înștiințare și confirmare nestrămutată chiar de la adevăratul și dreptul începător al credinței noastre despre viitoarele chinuri veșnice?

Cât de neînsemnat este pământul, cu întreaga viață de pe cuprinsul său, față de cer, de veșnica Împărăție a lui Hristos! Și totuși, noi ne lipim de pământ și ne arătăm atât de indiferenți față de mântuirea sufletului, de viața veșnică.

Mâncărurile alese, banii sunt mai prejos decât pulberea și decât mur-dăria, pentru că îngălează sufletul, în timp ce murdăria obișnuită pătează doar trupul, hainele, încăperile. Cât de mult trebuie să disprețuim mâncărurile alese, banii, hainele făloase!

Viața noastră este simplă, fiindcă Izvorul vieții este Iisus Hristos Domnul, Fiul lui Dumnezeu, Ființă prin excelență simplă (necom-pusă), veșnică, fără de început. „Dumnezeu ne-a dat viață veșnică și această viață este în Fiul Său“ (1 Ioan 5, 11). De ce să căutăm viață în oameni, în mâncăruri și băuturi, în bani, în onoruri, în găтели ș.a.m.d.? Inima nu va găsi acolo viață, ci numai necazuri, strâmțorare, moarte duhovnicească. De ce să părăsim Izvorul de apă vie, pe Domnul, și să săpăm „fântâni sparte care nu pot ține apă“ (Ieremia 2, 13)? De ce să ne frământăm, să ne agităm? De ce să umblăm lacomi după mâncăruri, bani, onoruri, găтели și altele asemenea? Acestea toate sunt lucruri moarte, stricătioase, vremelnice. Diavolul, cel ce are stăpânire asupra morții, este de asemenea o ființă simplă și ne poate pierde și otrăvi sufletul tot simplu; de aceea trebuie să stăm mereu cu urechile ciulite și să nu ne legăm de cele pământești, ca prin acelea să nu ne otrăvim.

Evită modul de viață care se reduce la dorințe și porniri animalice: dormit, mâncat, băut, îmbrăcat, plimbat și din nou, mâncat, băut, plimbat. Până la urmă un asemenea mod de viață ucide cu desăvârșire activitatea spirituală a omului, făcând din el o ființă prin excelență pământească și numai „de pământ“, în timp ce creștinul, chiar pe pământ fiind, trebuie să fie om ceresc. „Pocățiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor“ (Matei 3, 2). Tatăl nostru care ești în ceruri! Trebuie să citim mai mult cuvântul lui Dumnezeu; să ne rugăm acasă și la biserică și, oriunde ne-am ruga, să o facem mai cu seamă în lăuntru nostru decât în exterior. Să cugetăm la Dumnezeu, la creație, la menirea și locul omului în lume, la pronia divină, la răscumpărare, la negrăita iubire a lui Dumnezeu față de neamul omenesc, la viața și nevointele sfinților, la faptele bune pe care s-au învrednicit să le facă aceștia. Și, de asemenea, să postim, să ne punem la încercare conștiința și să ne căim sincer și adânc de păcatele noastre.

Întelepciunea, bunătatea și atotputernicia lui Dumnezeu se vădesc cel mai bine în faptul că Domnul ne așază pe fiecare într-un loc în care, dacă am vrea, am putea să-I aducem lui Dumnezeu bogate roade de fapte bune, mântuindu-ne pe noi, mântuind și pe alții, precum și prin faptul că Dumnezeu face din cei mai mari păcătoși dreptii săi, învrednicindu-i cu harul Său; har, care ne duce la mântuire, ne scapă în chip minunat din situațiile anevoioase ale vieții, salvându-ne chiar și atunci când suntem amenințați de pieire.

Vrei să-i faci pe alții să se îndrepte de greșeli, în timp ce tu întârzie să te îndrepti; oare nu suferi și tu de boala de care suferă toți ceilalți? Oare nu chiar din cauza ta, a neîndreptării tale stăruie și alții în greșeli și în patimi?

Caută să faci totul împotriva a tot ce te îndeamnă vrăjmașul. El îți șoptește să-i urăști pe cei ce te urăsc, tu iubește-i; binecuvântează pe cei ce te blestemă; pe cei ce au luat ceva de la tine nu-i urmări, dă-le de bunăvoie și ceva pe deasupra; plângi când îți vine să râzi; când te cuprinde urâtul, încearcă să fii vesel; când simți invidie, bucură-te de succesul altuia; când te frământă spiritul de contradicție și de nesupunere, cazi îndată de acord, supune-te; când te încearcă gânduri de desfrânare, gândește-te la curăția inimii, la înalta demnitate a creștinului, îndumnezeiește-te întru Iisus, adu-ți aminte că mădulele noastre sunt mădulele lui Hristos; când te simți trufaș, smerește-te; când ești rău, caută să fii bun; când ești enervat, caută să-ți păstrezi calmul; când ești avar, caută să fii mărinimos; când ești împrăștiat, adună-ți îndată simțurile, izolează-te de tot ce vine din afară, concentrează-te asupra unui singur lucru. Când cazi în îndoială, când îți slăbește credința sau când te încearcă necredința, amintește-ți exemple de credință, de oameni

cu credință puternică din Vechiul și din Noul Testament, de minuni săvârșite prin credință ș.a. Fă așa și nu te preda „planurilor“ vrăjmașului. Fiindcă acesta pune la cale mereu câte ceva, stârnind patimi, poftă, pasiuni nefaste.

Vei putea petrece o sărbătoare bine și cu folos, spre slava lui Dumnezeu și mântuirea sufletului, dacă te vei îndepărta de patimi: de răutate, trufie, iubirea de agonisire, invidie, zgârcenie, neînfrânare, lene, împrăștiere, nerăvună pentru cele ale sufletului; și dacă, dorind a te face plăcut Domnului, vei căuta să stăruiești în lucruri opuse acestor păcate, adică în fapte de desăvârșire și de binefacere. Nu vei prăznui pe Dumnezeu, ci pe Satan, dacă în zile de sărbătoare te vei lăsa sedus de patimi și de vicii. vei petrece cu folos duminica, ziua învierii Domnului, dacă vei învia pentru Dumnezeu, părăsind fărădelegile, dacă te vei naște din nou și te vei înnoi în har. vei petrece rău duminica, ziua învierii Domnului dacă nu vei învia tu însuși sufletește, dacă nu-ți vei scoate din inimă răutatea, setea de înavuțire, pasiunea pentru lucruri pământești și nu-ți vei umple sufletul cu dragoste cerească, cu dreptatea lui Dumnezeu, dragostea de patria cea de Sus și de acea viață neîmbătrânitoare pe care o preînchipuie duminica, ziua Soarelui Dreptății.

• **S**ăracii nu te scapă din ochi, te urmăresc zi de zi. Asta înseamnă că și mila lui Dumnezeu se ține după tine neconținut. „Fericiti cei milostivi, că aceia se vor milui“ (Matei 5, 7). Vrea oare careva dintre noi să fugă de mila lui Dumnezeu?

Sfinții, oamenii lui Dumnezeu, au știut să aprecieze mai bine decât toți pământenii importanța răscumpărării neamului omenesc de către Dumnezeu, coborârea din cer a Fiului lui Dumnezeu, învățătura Sa, patimile, moartea, îngroparea, învierea și înălțarea la cer, fiindcă ei și-au închinat întreaga viață mântuirii lor și a semenilor și au făcut-o din toată inima, cu fermitate, neabătut. Pentru a se mântui pe sine și pe alții s-au tăgăduit pe sine, au postit, s-au rugat, au vegheat, au făcut fapte de desăvârșire, au lucrat cu fapta și cu cuvântul, cu mintea și cu conștiința. Noi nu știm să prețuim cum se cuvine această faptă, de o măreție fără seamăn. Suntem reci, împrăștiați, ușuratici. Ne preocupă mai mult lumea văzută și bunurile ei, deși acestea nu sunt decât fum.

Toată viața mea și toate cele prin care trăiesc ca om, cerințele mele trupești și sufletești, le las în seama lui Hristos Dumnezeu, pronia-torul, îndrumătorul și Mântuitorul, fiindcă toate se află în mâinile Sale. Eu trebuie doar să îndeplinesc sânguincios poruncile Domnului.

Nu mă lăsa nici o singură clipă, Doamne, să fac voia vrăjmașului Tău și al meu – diavolul; fă-mă să fac mereu voia Ta, Dumnezeu și Împăratul meu. Tu ești singurul, adevăratul meu Împărat, prin Tine împărătesc

împărații; dă-mi mie a mă supune Ție, a-Ți aduce neîncetat mulțumiri, cu inimă deschisă și cu tărie. *Veniți să ne închinăm Împăratului nostru, Dumnezeu, să-I lucrăm Lui cu frică și să ne bucurăm de El cu cutremur.*

Cum trebuie considerate darurile acestea: inteligența, sensibilitatea, libertatea? Inteligența ne ajută să-L cunoaștem pe Dumnezeu la modul rațional, din faptele creației, din Revelație, din lucrarea Sa proniatoare și din modul cum direcționează destinul oamenilor. Sensibilitatea ne face să percepem cu inima dragostea lui Dumnezeu, pacea Sa cerească, dulceața iubirii Sale, iubirea de aproapele care trebuie să meargă până la a trăi împreună cu El bucuriile și necazurile, la vreme de sănătate deplină sau de boală, când este sărac sau bogat, când se bucură de cinstire sau de defăimare de la lume. Iar libertatea trebuie să o folosim ca pe un mod de a ne desăvârși, pentru a lucra spre bine, pentru a-I întoarce lui Dumnezeu din cele ce ne-a dat.

Un trup și un duh (Efeseni 4, 4). Așa sunt sfinții din cer, așa sunt adevărații creștini pe pământ. De aceea este primită în ceruri atât de repede și cu atât de mult folos rugăciunea dreptilor; de aceea rugăciunea adresată sfinților poate da omului nădejdea îndeplinirii ei. Dar pentru ca rugăciunea noastră către sfinți să fie ascultată repede și să aducă folos, trebuie să fim noi înșine într-un duh cu ei, duhul credinței, al iubirii de Dumnezeu și de aproapele, duhul blândeței, al smeritei înțelepciuni, al înfrânării, curăției, chibzuinței, duhul vegherii, al bărbăției, duhul care caută adevărul, duhul milosârdiei, duhul ceresc, nu pământesc.

Consideră-te cel mai neputincios sub raport duhovnicesc, disprețuiește-te pe sine, din cauza păcatelor pe care le-ai făcut. Așa este drept și smerit. Față de alții însă fii apropiat, respectuos și iubitor, nu le ține socoteala păcatelor; ține seama că și ei sunt făcuți după chipul lui Dumnezeu, deși poartă rănile păcatului, că sunt mădulare ale lui Iisus Hristos.

Uneori Domnul ne trimite daruri materiale bogate. Ne vine o sumă mare de bani pentru o treabă simplă care nu ne-a luat prea mult efort; ne sunt răsplătite astfel strădaniile pe care le-am făcut în slujba aproapelui. În general, ne dă cu prisosință darurile bunătații Sale, pentru ca și noi la rândul nostru să dăm, fără regrete, celor pe care îi trimite fie să ne ceară ceva, fie să ne ia din ceea ce socotim că ne aparține, dar care de fapt ne-a fost dat de la Dumnezeu. Cu o singură condiție: să nu ne urâm, să trăim în iubire și armonie. Chiar dacă cei din preajma noastră ne-ar deposeda de ceva, nu trebuie să ne tulburăm, ci să le suportăm cu blândețe neomenia, lăsând pe seama lui Dumnezeu răsplata faptei lor. Știți doar că Domnul a îngăduit cu blândețe să-I fie luate până și hainele și să-I fie răstignit trupul pe cruce pentru mântuirea ta și pentru ca să te învețe blândețea și nerăutatea cu care trebuie să înfrunți toate împrejurările grele și tot necazul.

• **D**umnezeu este bun și tu, chipul Lui, trebuie să fii bun. El este îndurător către toți; și tu trebuie să fii îndurător și generos. Ferește-te de zgârcenie, când dai ceva aproapelui, să nu-ți pară rău. Îndepărtează-te de ceea ce este stricăcios, ca de ceva ce aduce nefericire și sminteală.

Din cine sau din ce ne facem idoli? Din anumite persoane, apoi din viața cea trecătoare. Din trupul cel muritor și supus atâtor patimi. Din toate cele ale trupului: mâncare, băutură, haine, podoabe, distincții, bani, case, lucruri din casă. Când ispititorul poartă război împotriva ta, folosind drept arme împătımirea ta de lucruri văzute, sau speranța de a obține asemenea lucruri, îndreaptă-ți fără șovăire ochii inimii spre cele nevăzute și veșnice. În primul rând, către nevăzutul și veșnicul Dumnezeu – izvorul vieții noastre; în al doilea rând, către viața cea nevăzută și fără de sfârșit, către fericirea veșnică a dreptilor, cea de după viața cea trecătoare. Când te îndeamnă dușmanul să cauți viață în cele trupesti, stricătioase, mai vârtos caută viață în cele nestricătioase; când te face să-ți ațintești ochii asupra trupului și să nu iei în seamă sufletul nemuritor, îndreaptă-ți și mai hotărât ochii minții spre sufletul omului, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, Cel răscumpărat prin pătimirea pe cruce și prin moartea Fiului lui Dumnezeu, chip făcut pentru moștenirea veșnicelor bunătăți, pentru a primi înfiere de la Dumnezeu, pentru a fi templu al Duhului Sfânt, logodnică a Duhului Sfânt. Inima ta să nu cunoască fătărnicia, fugi de ea, adică nu îngădui să ți se împartă inima în două, să se lege în același timp de Dumnezeu și de cele pământești: „Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona“ (Matei 6, 24). Ține-te de Unul Dumnezeu, pune-ți nădejdea numai în El, fiindcă diavolul, îndemnându-te la duplicitate, caută să pună el stăpânire pe inimă, care este una și nu poate fi despărțită. Nu uita că, alipindu-te de Dumnezeu, vei avea numai bine și fericire; legându-te de lume și de bunurile ei, vei avea parte numai de necazuri, de suferință și strâmtorare. Fiindcă legarea de cele ale lumii înseamnă rătăcire și duh diavolesc.

Sfârșitul a tot ce există pe pământ, deci și a existenței mele trupesti, va însenina și sfârșitul desfătărilor, al tuturor valorilor materiale, putreziciune, distrugere, dispariție. Dar duhul trăiește în veci. Sufletul meu să nu uite aceasta și să nu se întristeze de pierderea celor trecătoare, coruptibile, ci să râvnească la cele veșnice, incoruptibile, adică la Dumnezeu, îndeplinirea poruncilor Lui, unire prin dragoste, pace lăuntrică, răbdare, înfrânare, dreaptă înțelepciune, neagonisire (un singur lucru se cuvine agonisit: să-L ai pe Domnul în inimă), jertfa de sine, o inimă rece (indiferentă) față de toate desfătărilor și frumusețile pământești; să umbli după un singur suprem lucru de folos. Să nu-i iei în seamă pe cei ce viclenesc și fac fărădelegea. Lasă-i pe

aceștia să-și împartă gunoiul de care te lipsești tu; nu-l râvni, nu te tulbura din pricina lui.

Domnul ne-a luat sub ocrotirea Sa (ce onoare fără de seamăn și ce vrednicie!), noi însă, prin păcatele noastre, ne înstrăinăm de Stăpânul, Cel ce ne-a făcut să renaștem din apă și din Duh. Domnul intră în cea mai strânsă relație cu noi prin Trupul și Sângele Său. Noi însă, prin patimi și fărâdelegi, ne unim trupește cu vrăjmașul lui Dumnezeu și al nostru.

Când mă aflu în biserică, săvârșind rugăciune comună, sunt uneori în situația de a folosi rugăciunea pentru dărâmarea unui zid de nepătruns, cel care mă împiedică să ajung la sufletele oamenilor, împietrite de griji lumești, să sfâșii bezna „egipteană“, cea a păcatelor și patimilor. De aceea îmi vine greu uneori să mă rog. Cu cât oamenii cu care mă rog împreună sunt mai simpli, cu atât îmi vine și mie mai ușor să mă rog.

Dacă Dumnezeu nu ar fi venit pe pământ în trup unit cu Sine, dacă nu ne-ar fi învățat El însuși cum să trăim, ce să sperăm și ce să așteptăm, dacă nu ne-ar fi arătat o altă viață, desăvârșită și veșnică, dacă nu ar fi pățimit, dacă nu ar fi murit și după moarte nu ar fi înviat, am fi avut poate unele motive să trăim așa cum trăiesc îndeobște toți, adică să ducem o viață precumpănitor terestră și numai „în trup“. Dar ținând seama de cele ce ne-au fost date de Dumnezeu, se cuvine să cugetăm la cele înalte, pe cele pământești să le lăsăm deoparte. Fiindcă toate cele pământești nu înseamnă nimic față de cele cerești. Diavolul însă, părintele minciunii, în ciuda învățaturii Mântuitorului și a Duhului Domnului, ne învață să ne lipim de bunurile pământești, silindu-ne astfel să ne legăm de el, cu o inimă iubitoare de desfătări. Înima însă aspiră în mod natural după fericire, iar diavolul dă o direcție falsă acestei aspirații, momind-o cu bunuri pământești: bogăție, onoruri, splendoarea hainelor, mobilelor, trăsurilor (acum mașinilor – n. ed.), grădinilor, feluritelor distracții.

Încrede-te cu totul proniei dumnezeiești, vointei Domnului; nu te întrista de pierderea unor lucruri, mă refer la cele materiale. Nu te bucura când câștigi ceva; Domnul să-ți fie singura și statornica bucurie, singurul și statornicul câștig. Încrede-te în El, la modul absolut. El știe cum să te conducă fără mari necazuri în viața de acum și cum să te aducă la sine în veșnica-I Împărăție. Când ți s-a slăbit nădejdea în pronia lui Dumnezeu, atunci vei fi confruntat cu multe și mari metehne sufletești: urâtul, cărteala, invidia, arghirofilia sau patima pentru agonisirea de bunuri, de bani, de avere, ca să-ți ajungă pe mai mulți ani, să mănânci, să bei, să dormi să te distrezi. Din pricina slabei speranțe în pronia dumnezeiască, sufletul va avea de făcut față multor supărări, când te-ai lipsit de un lucru de mare valoare, de o sursă

de venit, chiar datorită propriei nechibzuințe; și se mai poate întâmpla și să te bucuri din cale-afară când ai găsit ceva deosebit, sau când ai obținut un venit sau un profit considerabil, sau o funcție importantă, profitabilă. Noi, creștini fiind, suntem „împreună-cetățeni cu sfinții, și casnici ai lui Dumnezeu“ (Efeseni 2, 19); trebuie să ne dăm toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu, cu toate necazurile, bolile, amărăciunile și bucuriile, lipsurile și împlinirile.

Făcut-a tărie cu brațul Tău, risipit-a pe cei mândri în cugetul inimii lor“. Făcut-a cu tărie brațul Său, adică Domnul, prin întruparea Sa, S-a făcut stăpân peste vrăjmașii mântuirii noastre și, biruindu-i cu tăria Sa, a făcut-o și pe Maica Sa împărăteasă puternică a cerului și pământului. „Risipit-a pe cei mândri în cugetul inimii lor“, adică pe diavolul și puterea lui, și duhurile răului le-a învins, prin Cruce zdrobit-a cohortele lor. „Coborât-a pe cei puternici de pe tronuri“, adică pe Satana, care domnea peste neamul omenesc și a „înălțat pe cei smeriți“, adică: pe Maica Domnului și pe toți smeriții creștini; „pe cei flămânzi i-a umplut de bunătați“, adică tot pe Preacurata, Preabinecuvântata Stăpâna noastră și pe sfinți, și „pe cei bogați i-a scos afară deșerti“ (Luca 1, 51-53), adică pe demoni, cei „bogați“ în bezna iadului și în prizonieri-sufletele oamenilor, pe care Mântuitorul Hristos, coborând la iad, I-a scos în lumina împărăției Sale.

Il numim pe Domnul „Dumnezeu“, dar ne mărginim numai la atât, fiindcă, de fapt, avem dumnezeii noștri și nu facem voia lui Dumnezeu, ci voia trupului nostru, a gândurilor noastre, a inimii și patimilor noastre. Dumnezeii noștri sunt trupul, desfătărilor, mâncarea, îmbrăcămintea, banii și altele.

Față de sublimele și înaltele principii ale credinței, față de suprema sfîntenie, cât de deșarte și de stupide sunt de cele mai multe ori preocupările noastre! Omul stă înaintea icoanelor Domnului, Maicii lui Dumnezeu, îngerilor, arhanghelilor, a unui sfânt sau mai multora, acasă sau la biserică, și nu arareori, în loc să se roage, în loc să lase deoparte, ținând seama de timpul și locul în care se află, „toată grija cea lumească“, își face tot felul de calcule, se gândește la ce-a cheltuit și la ce-a câștigat, se bucură de câștig sau se întristează când acesta i s-a micșorat, sau de vreun eșec în afaceri (la profitul și la pierderile duhovnicești nu se gândește!), sau gândește rău despre aproapele, exagerându-i lipsurile și metehnele, bănuindu-l de planuri necurate, pizmuindu-l, osândindu-l; sau dacă se află în biserică, uitându-se la persoanele din jur, comentează în gând cum sunt îmbrăcate, mai frumos sau mai urât; sau își face planuri unde să se ducă, cum să se distreze, desigur, petrecându-și timpul cât mai fără folos. Așa ceva se întâmplă adesea chiar și atunci când se săvârșește cereasca Taină a Euharistiei, adică Taina Preacuratului Trup și Sânge al Domnului, când se cuvine să fim toți în Dumnezeu, prinși întru totul de gân-

dul desăvârșirii prin Sfintele Taine ale răscumpărării din păcat, din blestemul veșnic și din moarte, la taina îndumnezeirii noastre prin Iisus Hristos. Cât de mult ne-am ticăloșit, cât de ușor ne-am dat deșertăciunii! Din ce cauză? Din pricina neatenției și nerăvnei față de mântuire, a împătimirii de cele trecătoare, a puținii credințe sau a necredinței în cele veșnice.

De ce oare natura în întregul ei și toate ale sale își urmează cursul într-o ordine atât de înțeleaptă și de minunată? Fiindcă o conduce și o direcționează Însuși Creatorul. De ce oare firea omenească – omul fiind suprema încununare a naturii – există atâta dezordine? De ce apar în viața omului atâtea dereglări și anomalii? Fiindcă omului i-a venit în minte să dispună el însuși de sine și să nu țină seamă de voința Creatorului. Omule păcătos, predă-te pe tine însuși și toată viața ta Domnului Dumnezeu! Dacă tu și viața va începe să urmeze un curs înțelept, frumos, măreț, și te vei simți, cât vei trăi, minunat, precum sfinții lui Dumnezeu care s-au predat pe sine lui Hristos și pe care Biserica ni-i înfățișează zilnic drept modele de urmat.

**Dacă te vei găsi vinovat în cele ce ți s-au reproșat,
dă deoparte egoismul și mândria, cere-ți scuze pentru greșeli
și caută să te îndrepți**

Prețuiește și păstrează cu cea mai mare grijă blândețea creștină, nerăutatea, pacea și dragostea reciprocă, încercând să-ți înfrânezi cât poți mai mult pornirile egoiste, răutatea, irascibilitatea, tulburarea. Nu te tulbura și nu te înrăi când îți aruncă cineva de la obraz neadevăruri, când ridică vreo pretenție neîndreptătită, când îți spune vorbe de ocară, sau când se încumetă să-ți dea în vileag vreo slăbiciune, vreo patimă, pe care din egoism nu le-ai considerat dăunătoare sau le-ai trecut cu vederea, caută să primești cu sânge rece ce spune adversarul despre tine, abține-te să-i judeci aceluia spusele și purtarea. Iar dacă, judecându-i nepărtinitor afirmațiile și comportarea, vei considera acele afirmații injuste, conștiința ți se va liniști și nu-l vei mai putea învinui cu nimic pe adversar, fie păstrând tăcere, ținându-ți calmul, fie arătându-i cu blândețe și fără răutate că greșește. Dar dacă te vei găsi vinovat în cele ce ți s-au reproșat, dă deoparte egoismul și mândria, cere-ți scuze pentru greșeli și caută să te îndrepți pe viitor. Deseori ne supărăm pe oamenii sinceri și deschiși pentru că acuză direct greșelile noastre. Asemenea oameni trebuie prețuiți în cazul că printr-un mod de exprimare prea îndrăzneț ne-au „incomodat” egoismul. Ei sunt ca niște doctori, în sens

moral, care cu vorbele lor tranșante amputează părțile bolnave ale inimii, ne deșteaptă ambiția, trezesc în sufletul mortificat de păcat conștiința vinovăției și o reacție pozitivă.

Împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna „pe ea“ (Matei 11, 12). Dacă nu depunem în fiecare zi eforturi pentru a ne înfrânge patimile care se luptă cu noi și pentru a dobândi Împărăția lui Dumnezeu în inimă, atunci patimile ne vor lua prin constrângere, tiranic în stăpânire, năvălindu-ne în suflet ca niște tâlhari; dacă ne va spori pasiunea pentru cele pământești, se va micșora proporțional credința în bunătățile cerești, va slăbi tot mai mult dragostea față de acestea și în același timp dragostea de Dumnezeu și de oameni. Ne vom bucura din ce în ce mai puțin de pacea inimii și de liniștea conștiinței; mântuirea sufletului – lucrul cel mai de preț în lume – se dobândește cu nevoințe; toate cele pământești trebuie socotite ca un gunoi, ca un miraj, ca un vis, iar cele cerești, și mai cu seamă Domnul, ca adevărul adevărat, etern, fericit, neschimbător.

• **T**oți iubim viața, ne zbatem pentru a ne-o face fericită, în realitate însă ne-o irosim în patimi. De ce? Deoarece căutăm viață acolo unde nu e de găsit.

Tineri și vârstnici! Nu uitați că în lume acționează neîncetat legea morală a lui Dumnezeu, în virtutea căreia fiecare faptă bună capătă o răsplată înlăuntrul ființei noastre și fiecare faptă rea o pedeapsă. Răul îmi atrage în sine o stare de suferință, de „strângere de inimă“; când ai făcut un bine, inima se simte împăcată, bucurasă, în largul ei. Această lege rămâne neschimbată. Este legea statornică, preasfântă, dreaptă, preaînțeleaptă a veșnicului Dumnezeu. Cei ce fac bine, cei ce îndeplinesc această lege morală sau evanghelică (care este tot lege morală, dar dusă la desăvârșire) vor fi răsplătiți negreșit cu viață veșnică, iar cei ce o nesocotesc și nu se pocăiesc după ce au încălcat-o vor fi osândiți la chinurile veșnice.

Domnul este Cel ce este. Întru Domnul una sunt toate ființele sfinte, raționale, libere. „După cum Tu, Părinte întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una“. Eu nu sunt nimic. Dumnezeu este totul în mine și Dumnezeu este totul pentru toți. „Tatăl nostru care ești în ceruri“.

Când chemi, rugându-te, pe Domnul Dumnezeu, Cel în trei Persoane, nu uita că chemi pe Părintele cel fără de început al întregii creații – al îngerilor și oamenilor – și că de tine, cel ce Îl chemi, se miră toate puterile cerești, privindu-te cu dragoste atunci când chemi cu credință și cu dragoste și cu evlavie cuvenită pe Tatăl comun, al lor și al nostru, pe Creatorul Atotțiitor și pe Domnul, Căruia îi poartă nemăsurată iubire și în fața Căruia cad mereu cu nestrămutată evlavie. O, ce nemaiauzită cinste, ce

fericire, ce măreție, ce vrednicie este a-L chema pe Părintele veșnic! Păzește pururea, neschimbată, această supremă fericire, această șansă fără seamăn care ți-a fost dată de nemărginita bunătate a lui Dumnezeu și nu uita ceea ce ești, în timp ce te rogi. Domnul te vede, îngerii te văd, sfinții, oamenii lui Dumnezeu. 26 februarie 1864. Când am scris aceste rânduri am plâns.

Toate și întru toți Hristos (Coloseni 3, 11), adică în sfinții îngeri, în oamenii sfinți, creștinii care trăiesc sau se străduiesc să trăiască în sfințenie în această viață. „L-a dat pe El cap Bisericii, care este trupul Lui, plinirea celui ce plinește toate întru toți“ (Efeseni 1, 22-23). Așadar Biserica, sfinții, Maica lui Dumnezeu, îngerii, sfințiții slujitori ai altarului, mucenicii, cuvioșii, dreptii și toți sfinții sunt trupul Mântuitorului, iar El Însuși este capul lor. Stăpâna noastră, Născătoarea de Dumnezeu, este începătoarea comuniunii spirituale, adică dânsa, Stăpâna și toți sfinții sunt într-un duh cu Domnul – sunt curați, sfinți, iar relația lor cu Domnul este întocmai aceeaia pe care o au mădulele cu capul, duhul fiindu-le comun – Duhul lui Dumnezeu –, asemenea sufletului în trup, același Dumnezeu și Părinte fiind în ei. Și noi, membrii bisericii pământești, alcătuim un singur trup.

Stăpâna noastră, Născătoarea de Dumnezeu, este, după Dumnezeu, comoara tuturor bunătăților și a curăției, sfințeniei, înțelepciunii celei adevărate, izvor de putere și de tărie sufletească.

Alcătuim un singur trup: al Dragostei. Mâncarea, băutura, banii, hainele, casele, toate acestea sunt lucruri pământești și nu valorează nimic: omul este totul, în fața lui toate celelalte nimic nu înseamnă. Omul este nemuritor prin sufletul său, toate cele materiale fiind putregai, efemere, praf. Totul aparține lui Dumnezeu, nimic nu este al nostru. Omule! Prețuiește demnitatea umană ca pe chipul lui Dumnezeu și atunci când aproapele este la nevoie, să nu-ți pară rău să-l ajuți, să-i oferi un sprijin material.

În afară de adevărata iubire, totul este himeră. Dacă vezi că un frate se poartă rece, obraznic, necuviincios și răuvoitor cu tine, spune: aceasta e o himeră, pusă la cale de diavolul. Dacă te simți tulburat de ură din cauza răcelii și obrăzniciei acelui frate, spune: este o amăgire, adevărul e că eu îmi iubesc fratele și că nu țin seama de ce mi-a făcut; nu vreau să văd în el nimic rău, ceea ce mi se pare că văd este amăgire diavolească și ea se află în mine; trebuie să mă arăt îngăduitor față de lipsurile lui, fiindcă ele sunt și ale mele, amândoi avem aceeași fire păcătoasă. Are fratele mele păcate și neajunsuri mari? Și eu am. De ce să-l iubesc, îmi zici, fiindcă, iată, suferă de meteahna asta și de asta... Dacă nu-l iubești pe el, înseamnă că te urăști și pe tine. Fiindcă ai și tu aceleași metehne. Ține minte că Mielul lui Dumnezeu a luat asupra Sa toate păcatele lumii. „Cine ești tu ca să judeci pe sluga altuia?“

(pentru păcate, lipsuri, vicii). Fiecare „pentru stăpânul său stă sau cade“ (Romani 14, 4). Din dragoste creștinească trebuie să te arăți îngăduitor cu scăderile aproapelui, trebuie să-l vindeci de rău, de neputința inimii (indiferența și patimile duc la această neputință), prin dragoste, mângâiere, blândețe, smerenie, întocmai cum ai dori să se poarte alții cu tine atunci când te afli în aceeași situație de neputință. Fiindcă nu există nimeni care să nu fi trecut prin asemenea stări. Este oare cineva pe care să-l fi cruțat vrăjmașul? Doamne, îndepărtează de la noi și risipește uneltirile vrăjmașului!

Adu-ți aminte: ce este omul? Chipul lui Dumnezeu, popor al lui Dumnezeu, creștin, moștenitorul Împărăției, mădular al lui Hristos. De aceea fiecărui om i se cuvine respect, deși poartă rănilor păcatului; aceste răni sunt isprava diavolului și consecințele păcatului. Chipul însă rămâne chip al lui Dumnezeu. Pentru rănilor sale, omul merită compătimire, poți suferi alături de el, te poți ruga pentru el ca pentru tine și pentru ai tăi. Fiindcă suntem toți un trup și „tot neamul omenesc dintr-un sânge“ (Faptele Apostolilor 17, 26). „Că o pâine, un trup suntem cei mulți“ (Corinteni 10, 17). Nu da atenție tulburărilor ce vin de la diavolul, vrăjbei și dezbinării lui. Fii neclintit în convingerea: totul este una; noi suntem *una*.

Consideră orice desfătare lumească gunoi și putreziciune. Să nu iubești nimic din cele pământești și nici să nu regreti nimic dintre acestea când le dai cuiva; pentru așa ceva nu trebuie să porți răutate față de nimeni. Dragostea se străduiește să-l mângâie pe cel iubit, nu precupește nimic pentru el.

Doamne, fă să-mi pot vedea greșelile. Să nu-i disprețuiesc pe cei ce greșesc față de mine, socotind că și eu sunt ca ei, să nu port în inimă ură pentru păcatele lor și să mă disprețuiesc pe mine însumi, după merit, ca pe cel dintâi dintre păcătoși – să-i port firii mele trupești întotdeauna o neîmpăcată ură. Zice Domnul: „cine nu urăște (...) chiar și sufletul său însuși nu poate să fie ucenicul meu“ (Luca 14, 26).

Dumnezeu este Creatorul și Ocârmuitorul întregii lumi; tot ce există în lume este opera Sa, rodul puterii și înțelepciunii Sale.

Nu trebuie să ceri voie de la nimeni pentru a răspândi slava lui Dumnezeu prin scris, prin cuvânt sau prin fapte bune. Suntem datori să o facem în măsura puterilor și posibilităților noastre. Talanții trebuie folosiți, puși în lucrare. Dacă în această chestiune atât de simplă vei sta pe gânduri, să știi că diavolul ți-a insuflat o nerozie: că trebuie să te mărginești la o lucrare lăuntrică, în tine însuși.

Modul de viață de astăzi, trecător, poate fi caracterizat cu un singur cuvânt: amăgire, himeră!

• **P**oate exista ceva mai dulce decât dragostea? Și totuși, există în viața noastră atât de puțină iubire! De ce? Fiindcă ne iubim din cale-afară trupul și o dată cu el tot ce aparține vieții de-acum, tot ce e trupesc, material. Să disprețuim trupul și să trăim în duh, prin duh se mortifică lucrarea cărnii.

Zgârcenia goleşte inima de dragoste, cultivă ură față de cel ce râvnește la agoniseala noastră sau îi aduce în vreun fel atingere. Mărinimia sufletească naște dragoste față de cei pe care îi tratăm mărinimos. O mărinimie silită nu naște decât ură. Zgârcenia este de la diavolul, mărinimia de la Dumnezeu. Domnul este Părintele îndurărilor. Orice împătımire de cele materiale vine de la diavolul. Subaprecierea, disprețuirea celor materiale, nepăsarea față de ele din dragoste de Dumnezeu vin de la Dumnezeu.

Căci *jugul Meu e bun și povara Mea ușoară* (Matei 11, 30). Poruncile Domnului sunt bune și ușoare. Jugul diavolului este greu și povara lui strivitoare. Noi însă încălcăm poruncile Domnului și facem, în schimb, voia diavolului! Ticăloșii de noi!

• **S**ă nu uiți niciodată că aproapele, oricare ar fi el dintre creștini, este mădular al lui Hristos, chiar dacă unul bolnav, fiindcă nici tu nu ești sănătos. Poartă-te întotdeauna cu el cu respect și cu dragoste, vorbește cu el ca de la inimă la inimă, omeneste-l, nu precupeți nimic pentru el; nici mâncare, nici băutură, nici îmbrăcăminte, nici cărți, nici bani, dacă are nevoie de ele. Domnul te va răsplăti pentru el. Suntem toți copiii Lui și El este totul pentru noi. Toți suntem păcătoși, iar plata păcatului se face cu nenorociri, necazuri, durere, boală și moarte (Romani 6, 23). Ca să ne izbăvim de păcate, trebuie să ne rugăm, iar ca să ne rugăm, trebuie să avem credință și speranță. Așadar, nouă păcătoșilor ne este de mare nevoie rugăciunea, credința și nădejdea. Rugăciunea nu trebuie să lipsească de pe buzele păcătosului, din gândul lui, din manifestările sale vizibile. În timpul rugăciunii de acasă și al celei comune, pentru a te pune la adăpost de viclenia diavolului și de împrăștierea minții, adu-ți aminte că adevărul este simplu și spune și tu, tot simplu: cred tot ceea ce ține de credință și resping toate ale tale, vrăjmașule: viclenia, blasfemia, ticăloșia, amăgirile. Când te rogi, să-ți fie începătura și temelie și izvorul cugetării, al cuvintelor și lucrării tale, smerenia, conștiința nimicniciei tale și a plenitudinii dumnezeiești, cea care a creat și a umplut totul și care „lucrează toate în toți” (1 Corinteni 12, 6). Cine s-a molipsit de trufie va fi ispitit să privească totul cu dispreț, chiar și cele sacre, dumnezeiești. Trufia minții nimicește sau spurcă orice gând și cuvânt bun, faptă bună, orice creație a lui Dumnezeu. Este suflarea dătătoare de moarte a Satanei.

Ce te împiedică oare să nu îndeplinești poruncile lui Hristos? Trupul și lumea, mâncarea și băutura, după care te dai în vânt, cu care te desfătezi în gând și în faptă, care desensibilizează și împietresc inima, pasiuni

nea pentru îmbrăcăminte bogată, sau pentru podoabe și decorații. Dacă îmbrăcăminte sau podoabele sunt făcute din materiale foarte bune, colorate, fine, începi să fii obsedat și acaparat de grija de a nu le păta, murdări, afuma, prăfui, iar grija de a te face plăcut lui Dumnezeu cu gândul, cu cuvântul, cu fapta îți dispare, inima începând să bată, ca să spun așa, doar pentru haine și podoabe, legându-se cu totul de acestea. Față de Dumnezeu nu mai arată râvnă, nu se „alipește“ de El; dacă un asemenea om mai este și preot, nu se mai arată râvnitor a se ruga pentru turma sa, făcându-se nu iubitor de suflete, ci iubitor de arginți, de onoruri, nu mai caută pe oameni, ci cele ale oamenilor, adică banii lor, mâncarea, băutura, lingusirea, laudele lor, ajungând în cele din urmă să-i lingusească el pe ei. Luptă deci împotriva oricărei amăgiri de la lume și a amăgirii ce vine de la lucruri, cea care te îndepărtează de ține-re poruncilor lui Hristos, și iubește din toată inima pe Dumnezeu, îngrijește-te pe cât poți de mântuirea sufletelor oamenilor, fii iubitor de suflete. Nu uita că lumea, care a apărut din nimic, este chiar nimicul pur și se va preface în nimic, fiindcă cerul și pământul vor trece, dar sufletul omului – suflarea lui Dumnezeu, chipul Împăratului cel nemuritor – Dumnezeu este el însuși nemuritor. Ține minte toate acestea și îndepărtează-te de cele pământești, nu te mai împătimi de ele. Nu lua în seamă doar creatura coruptibilă, îndreap-tă-ți neconținut ochii spre Creator, Cel ce este în toată făptura și Care te vede mereu, îți pune la încercare inima și gândurile. Nu-ți lega inima de nici un lucru, nu-ți face din el dumnezeu; singurul Dumnezeu spre care trebuie să-ți îndrepti inima este Cel ce ți-a creat-o – Domnul Dumnezeu. El îi este inimii respirație. Nu-ți lega inima de nici o persoană, de nici o ființă trupească, fiindcă există un singur Dumnezeu al mântuirii noastre și numai de El se cu-vine să ne „lipim“. Lipirea de lucruri sau de trup este minciună, amăgire dia-volească, se face din voința diavolului. Amin.

Dacă ne legăm de lucruri derizorii, trecătoare, ne-am gândit, oare, ce lăsăm deoparte, de ce bunătăți ne lipsim și ne vom mai lipsi? Domnul te-a învățat, suflete, că toată lumea văzută nu înseamnă nimic față de tine. De aceea caută a o considera ca pe un nimic și ia seama ce te-a făcut Domnul și ce vrea să te facă. Adu-ți aminte de venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, de lucrarea Sa pe pământ și de buna vestire a adevărilor ce-rești, de sărăcia Sa de bunăvoie, de minunile Sale, de proorocii, de Cina cea de taină, de defăimările la care a fost supus, de patimi și de moarte, de înviere și de înălțarea la ceruri și tinde spre fericirea cea de sus.

Adevărata iubire rabdă cu bucurie lipsurile, supărările, greutățile muncii, nu ia în seamă defăimările, umilințele, neajunsurile, greșe-lile, imperfecțiunile, dacă acestea nu dăunează altora, lăsând judecarea lor pe seama Dreptului Judecător și rugându-se să-i înțeleptească Dumnezeu pe cei întunecați de patimi iraționale.

În timpul rugăciunii și când se dă citire cuvântului lui Dumnezeu, trebuie să pătrundem cu evlavie fiecare idee, fiecare cuvânt, ca și cum ne-am apropia de Duhul Sfânt însuși, Duhul adevărului. Îndoiala față de aceste cuvinte, desconsiderarea lor este o otravă care vine de la duhul minciunii și care trebuie stârpită. Și deoarece îndoiala și desconsiderarea sunt rezultatul egoismului și trufiei, se cuvine stârpită din rădăcină trufia, astfel încât să putem apărea înaintea lui Dumnezeu asemenea unor prunci gânguritori, care nu știu să spună decât ceea ce au învățat de la părinți; vorbele potrivnice spuselor părinților nu le iau în seamă, nu le dau ascultare, nu vor să știe de ele, fiindcă Duhul Sfânt i-a învățat pe oamenii sfinți, ca pe niște copii nepricepuți și care nu cunosc răul. El îți cere să-I mulțumești și să-I aduci laudă lui Dumnezeu cu rugăciunile pe care ni le pune pe buze Biserica. Nu uita că toți suntem copii Tatălui ceresc, de aceea, cu suflet curat să-i privim pe toți oamenii ca pe copiii veșnicului Părinte, Cel Sfânt, atotbun, atotprezent, atotcunoscător, atotputernic, preaînțelept, drept, neschimbător, Care se îngrijește de toți, Care îi acoperă pe toți cu acoperământul aripilor bunătății Sale. Trăiește în iubire cu toată lumea, învinge cu binele tot răul din oameni!

Ce vrednicie înaltă, ce onoare, ce fericire este să te rogi pentru oameni, pentru această neprețuită comoară și moștenire a lui Dumnezeu! Cu ce bucurie, vigoare, osârdie, dragoste trebuie să te rogi lui Dumnezeu, Părintele oamenilor, pentru oamenii Săi răscumpărați cu prețul sângelui Fiului Său! „Aceștia au fost răscumpărați dintre oameni, pârgă lui Dumnezeu și Mielului“ (Apocalipsa 14, 4). Ia aminte, o preotule al lui Dumnezeu! Tu ai deseori prilejul să vorbești cu Dumnezeu, folosind modele de rugăciune. Nu cumva însă limba și buzele să spună una și inima alta! Sau să vorbești și să nu fii pătruns de ceea ce spui. Iar când te rogi pentru ceva sau pentru cineva să nu fie în sufletul tău viclenie diavolească sau fățarnicie, ci să te rogi cu gura, dar și cu inima Atotputernicului Dumnezeu, Celui ce „cearcă inimile și rărunchii“ (Psalmul 7, 9). Dar pentru a putea să te rogi lui Dumnezeu întotdeauna cu sinceritate, disprețuiește cele pământești, nu te împătimi de bunătățile și desfătărilor acestei lumi amăgitoare, corupte, repede-trecătoare: de mâncare, de băutură și de alte asemenea bunătăți, de bani, de îmbrăcăminte, de podoabe sau distincții, de confortul casnic; consideră totul gunoi, putreziciune, apă curgătoare; înfrânează-te, iubește pe Dumnezeu din toată inima, nemărginit, nu superficial, nu așa și-asa, iubește-L cu mintea, iubește-L cu toată tăria, nu ușuratic, fă într-asa fel încât nimic să nu te poată rupe de iubirea de Dumnezeu, nici necazurile, nici dificultățile vieții, nici persecuțiile, nici nenorocirile, nici moartea, nici viața, nimic din ce-ar mai putea fi! Iubește-ți și aproapele ca pe tine însuși, suportându-i cu mărinimie toate greșelile, slăbiciunile, rățăcirile, înfierbântarea de la patimi. Ia seama, ține minte: este

un lucru din cale-afară de important să „vorbești“ cu Dumnezeu, Cel ce ne vede în fiecare clipă, ne ascultă, ne cearcă neîncetat *inimile și rărunchii*. Să nu ți se întoarcă inima spre minciună și să nu se răcească față de Dumnezeu și de aproapele când te rogi pentru semenii. Ține minte: Dumnezeu te va judeca pentru toate: pentru fiecare cuvânt mincinos sau fățarnic. Iar vrăjmașul cel învederat, părintele minciunii, diavolul, nu doarme, se străduiește prin toate mijloacele să-ți facă pătimășă ta inimă împietrită, nesimțitoare, mincinoasă, vicleană, să scoată din ea credința și nădejdea în Dumnezeu, dragostea față de El, dragostea și compasiunea față de aproapele, pentru ca să te facă să te ocupi numai de interese lumești, vremelnice. Ia aminte, cercetează-te pe sine, cercetează-ți gândurile, o, preotule, nu te lega de poftă și desfătări lumești! Desfătarea ta să fie unul Dumnezeu și sufletul omului, fii iubitor de suflete, nu iubitor de arginți sau de desfătări. Ajută-mă să fac aceasta, Doamne! *Fără Tine nu pot face nimic!* (Ioan 15, 5) Ajută-mă, ajută-mă!

✱ **D**umnezeu este mult-milostiv și îndurător față de toți, față de mine, păcătosul. Totul este al lui Dumnezeu, nimic nu este al meu (renunț la orice proprietate) Trebuie să-I mulțumesc lui Dumnezeu cu evlavie pentru toate. Pentru pala de vânt care mă mângâie și pentru raza de lumină, pentru apă, pentru mâncare, pentru îmbrăcăminte. Pentru tot să-I mulțumim – chiar și pentru trupurile noastre și mai vârtos pentru pământ și pentru apă.

Toți suntem una și de aceea trebuie să ne iubim unii pe alții ca pe noi înșine. A-ți părea rău, de egoist ce ești, pentru ceea ce a-i putea da altuia, chiar dacă porți părerea de rău doar în gând, aceasta vine de la diavolul. Orice patimă pentru cele pământești este gând diavolesc, dar și gând al propriului nostru egoism.

Cu ce intenție oare Sfânta noastră Biserică a rânduit ca atât în rugăciunile de acasă, cât și în cele de la biserică să vorbim ca în numele tuturor, nu în numele nostru? Pentru a ne insufla să purtăm, necontenit, unii față de alții dragoste, pentru ca și în rugăciune și în viață să ne iubim unii pe alții, luând pildă de la Dumnezeu, Cel în trei Persoane, Care alcătuiesc împreună suprema unitate. Să fim și noi așa: unitate în multitudine. „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una“ (Ioan 17, 21). Rugăciunea obștească, în numele tuturor, ne învață să ne împărțim între noi grijile, să trăim unii lângă alții, ca și cum am fi toți una, ca să se vadă în toate dragoste reciprocă și pentru ca însușirile noastre să poată fi folosite și spre binele altora, ținând seama de posibilitățile fiecăruia, să nu ne îngropăm talantul în pământ. Să nu fim egoiști, leneși. De ești înțelept, dă-i sfat celui neînțelept; de ești cult, învață-l pe incult; de ești puternic, ajută-l pe neputincios; de ești bogat, ajută-l pe sărac.

Când te rogi singur și când duhul din tine începe să trândăvească, să se lase cuprins de urât, să se simtă apăsător de singurătate, adu-ți aminte că Dumnezeu Cel în trei ipostasuri te vede, așa cum te vede mereu, că privește către tine cu ochi mai luminoși decât soarele; că te văd sfinții îngeri, îngerul tău păzitor și sfinții, oamenii lui Dumnezeu. Se întâmplă așa fiindcă toți sunt una în Dumnezeu, și unde este Dumnezeu, acolo sunt și ei. Unde este soarele, acolo sunt concentrate și razele sale. Ia seama la ce spun. Roagă-te întotdeauna cu inimă fierbinte și ca să te rogi așa nu trebuie să fii din cale-afară de sătul și nici băut. Nu uita cu cine „vorbești“! Oamenii uită adesea cu cine „stau de vorbă“ când se roagă, cine sunt martorii rugăciunii lor. Uită că „stau de vorbă“ cu Cel veșnic treaz și Atotvăzător și că „vor-birea“ lor cu Dumnezeu este ascultată și de puterile cerești, și de sfinți.

Dacă te împresoară vrăjmașii și te afli într-un necaz, cheamă îndată pe Preasfânta Stăpâna noastră; de aceea și este Stăpână, ca să stăpânească cu puterea sa nebiruită puterile care ne sunt potrivnice și să ne izbăvească de ele.

Toți suntem una și Domnul este peste toți, peste îngeri și peste sfinți, peste toate lumile materiale, până la cea mai mărunță particulă a lor. „Priviți la păsările cerului... luați seama la crinii câmpului, cum cresc... Dumnezeu astfel... îmbracă oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor?“ (Matei 6, 26, 28, 30). „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui (adică dragostea reciprocă) și toate acestea se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 33). Se vor adăuga de la Dumnezeu. Iată adevărul care îți este de cea mai mare trebuință. Buzuie-te în toate pe Dumnezeu. „Lăsați-i Lui toată grija voastră că El are grijă de voi“ (1 Petru 5, 7). Cum e posibil oare să trăim așa cum trăim? Trăim ca și cum n-ar exista Dumnezeu, Care să ne poarte de grijă. Credem că ne putem descurca singuri, că putem face rost singuri de tot ce avem nevoie, neținând câtuși de puțin seama că există Dumnezeu, Care se îngrijește de toate.

Nu ajunge să nu te împătumești de mâncăruri alese sau de lucruri frumoase, nu trebuie să te împătumești nici de trupul tău păcătos. Fiindcă, atunci când faci o patimă, chiar și pentru un lucru cu totul neînsemnat, îl mănii pe Dumnezeu. „Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veșnice“ (2 Corinteni 4, 18). Vezi, la cele ce se văd nici măcar nu trebuie să privești, ca și când nici n-ar fi, ci la cele ce nu se văd. Fiindcă unele sunt vremelnice, celelalte veșnice, iar atunci când vei căuta cele nevăzute, Dumnezeu se va îngriji de cele văzute ale tale, așa cum S-a îngrijit și până acum.

Cât de măreață este calitatea de creștin și mai cu seamă aceea de preot creștin! Creștinul se unește cu Hristos, cu Dumnezeu-Mântuitorul (prin Sfintele Taine).

Când te împărtășești cu Sfintele Taine, o, preotule, spune în inima ta: Caută către mine, Dăătorule-de-viață, scoate-mă din gura șarpelui iadului, curăță-mă de întinăciunea patimilor, dă liniște inimii mele zbuciumate, înveselește duhul meu cel coplesit de tristețe și de deznădejde, hrănește-mă pe mine, cel istovit de povara păcatului, îmbracă-mă pe mine, cel gol de toată fapta cea bună, întărește-mă pe mine, neputinciosul, cinstește-mă pe mine defăimatul, înalță-mă pe mine cel căzut, înobilează-mă pe mine cel disprețuit, luminează-mă pe mine, cel întunecat. Pentru toată darea cea bună ce vine de la Tine, Îți mulțumesc, Mult-milostive!

Inima arată uneori ca pământul pe care s-a lăsat întunericul. Evanghelia este asemenea soarelui care dă viață inimilor. Luminează-ne inimile cu soarele adevărului Tău, Doamne!

Uițându-mă mai cu luare-aminte la unii oameni foarte săraci și stând de vorbă cu ei, mi-am dat seama cât sunt de amabili, de blânzi, de smeriți, deschiși la inimă, sinceri, binevoitori. Săraci material, dar bogați spiritual! Mă fac de rușine pe mine, care sunt grosolan, trufaș, rău, suspicios, irascibil, viclean, lipsit de căldură față de Dumnezeu și de oameni, invidios și avar. Ei sunt adevărații prieteni ai lui Dumnezeu! Vrajmașul, care știe ce comoară ascund în suflet unii ca aceștia, trezește în sufletul celor pe care i-a adus în robia sa, adică a bogaților trufași, dispreț față de ei și ură, încât ar fi gata să-i spulbere de pe fața pământului, ca și când n-ar avea dreptul să trăiască și să umble pe el! O, prietenii Dumnezeului meu, sărmanii mei frați! Adevărații bogați cu duhul sunteți voi, eu fiind de fapt cerșetor, blestemat, sărac. Voi sunteți vrednici cu adevărat de respectul nostru, al celor ce stăpânim prisositor bunurile lumii acesteia, dar suntem atât de săraci și de zgârciți în fapte de desăvârșire: înfrânare, blândete, smerenie, nerăutate, sinceritate și ardoare față de Dumnezeu și de aproapele. Doamne! Învăță-mă să disprețuiesc cele din afară și să-mi îndrept ochii spre cele dinăuntru, să prețuiesc esențele și să disprețuiesc aparențele. Dă-mi mie să pot face aceasta și față de bogații și puternicii lumii acesteia!

 Avarul pune mare preț pe lucruri; pe oameni, cei care au nevoie de lucruri, nu-i prețuiește; îi pare rău de obiecte, nu-i pare rău de oameni, deși omul este ființă neprețuită. Pe sine se iubește, pe altul nu. Tot ceea ce prețuiește el este până la urmă gunoi, apă care curge și nu se mai întoarce. Domnul este pentru toți oamenii izvor nesecat; El a pus totul la picioarele omului, lumea întreagă.

Dragostea îndelung rabdă. (1 Corinteni 13, 4), adică nu se grăbește să-l pedepsească pe cel ce a greșit, ci îi suportă cu răbdare căderea în greșală, căutând să-l facă să și-o înțeleagă și nepedepsindu-l îndată. Rău-

tatea nu face așa, dimpotrivă, nu întârzie a se răfui cu adversarul, sau chiar împingându-l spre reacții extreme. E uluitor cât suntem de răi și de nerăbdători! A greșit un frate și, în loc să ne pară rău de greșeala lui și să-l compătimim cu iubire frățească că s-a smintit de bunăvoie, dându-se păcatului, îl urâm, îl disprețuim pentru ce-a făcut, deși noi înșine ne vom fi făcut poate vinovați de aceleași greșeli, pe care alții ni le-au iertat cu mărinimie. Și poate că tocmai datorită îngăduinței superiorilor noștri ne vom fi redresat dintr-o cădere, dintr-o patimă, dintr-un viciu, făcându-ne, cum-necum, oameni respectabili. Și chiar dacă greșeala noastră, oarecum asemănătoare cu aceea a fratelui, n-a fost atât de gravă, răspunderea ne este aceeași și tocmai de aceea trebuie să fim mai îngăduitori. Pedepsindu-i pe alții pentru greșeli sau chiar crime, să nu scăpăm din vedere propriile noastre slăbiciuni, vicii și patimi, trecute sau existente; să-i pedepsim pe cei de sub autoritatea noastră, dar să o facem cu iubire, părere de rău, îndelungă-răbdare, nu cu răutate, nemilă, grabă, nerăbdare. „Certând cu blândețe pe cei ce stau împotrivă, că doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului. Și ei să scape din cursa diavolului de care sunt prinși pentru a-i face voia“ (2 Timotei 2, 25-26). Nu în zadar Apostolul așază ca primă caracteristică dragostea față de aproapele, îndelunga răbdare și caritatea. „Dragostea îndelung rabdă, dragostea este binevoitoare“ (1 Corinteni 13, 4). Fiindcă orice om este neputincios, slab, nechibzuit, gata să cadă în păcat, dar, cu toate acestea, își poate veni în fire ușor, ridicându-se din cădere în împrejurări favorabile. De aceea trebuie să fim răbdători față de neputințele și greșelile oamenilor, fiindcă și noi vrem ca alții să fie îngăduitori cu neputințele noastre, să lase impresia că nu le-au văzut. De altfel, acolo unde păcatul lucrează nociv asupra altora sau unde se conjugă cu neglijarea obligațiilor de serviciu, sau unde capătă proporții mult prea mari, trebuie sancționat prompt, cu asprime, pentru a-l limita și stârpi, sau prin înlăturarea celui care are o influență vătămătoare asupra unor oameni bine intenționați, „Scoateți afară dintre voi pe cel rău“ (1 Corinteni 5, 13).

Dumnezeu nu L-a „cruțat“ pe Însuși Fiul Său, Unul-Născut, dându-L pentru mântuirea omului; putea-vom oare noi să ne „cruțăm“ bunurile, despărțindu-ne cu părere de rău de ele, când le dăm aproapelui – mâncare, băutură, îmbrăcăminte, bani, alte lucruri care i-ar putea fi de folos? Domnul dă unora mult, altora puțin și face așa pentru ca să ne gândim noi înșine cu ce am putea veni în ajutorul semenilor. Așa a rânduit: dacă din darurile de care ne-am învrednicit noi cu prisosință vom da altora, atunci acele daruri ne vor fi nouă de folos, sufletului și trupului, ne vor deschide inimile spre iubirea aproapelui, iar dacă vor fi folosite cumpătat, va fi spre binele trupului, ca să nu se ghiftuiască și să se îngreuneze de ele. Dacă însă le vom întrebuința numai în folosul nostru, cu lăcomie, ca niște egoiști și zgârciți și

ne va părea rău să le împărțim cu alții, aceste daruri se vor întoarce spre paguba trupului și sufletului nostru. Spre paguba sufletului, fiindcă lăcomia și zgârcenia nu lasă loc în inimă iubirii de Dumnezeu și de semenii, transformându-ne în egoiști respingători, sporind patimile din noi și, pe de altă parte, fiindcă lăcomia duce la îmbuibare și ne zdruncină înainte de vreme sănătatea.

Trebuie să ne mărturisim mai des păcatele pentru a le stăvili, biciui printr-o recunoaștere deschisă și pentru a putea simți față de ele, într-o mai mare măsură, repulsie și a ne da seama de marile nenorociri pe care le aduce păcatul; în același timp, pentru a nu uita ce-a făcut pentru mântuirea noastră Stăpânul, Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Să ne reamintim mereu cum S-a întrupat, cum S-a dat pe Sine de bunăvoie pătimirii, ce-a făcut când S-a aflat printre oameni, cum le-a vorbit, ce minuni a săvârșit; cum a fost defăimat, batjocorit, scuipat, bătut, pentru ca, în cele din urmă, să fie dat morții rușinoase pe cruce, să fie îngropat și să învie din morți. Nu uita că a făcut aceasta ca să fim izbăviți de chinurile veșnice și că nu ne cere altceva în schimb decât să ne predăm Lui cu totul, să nu trăim pentru sine, ci pentru El, să-I ținem poruncile. Caută să fugi de tot ceea ce te-ar putea împinge spre păcat: poftele trupului, pofta ochilor și trufia vieții; răstignește-ți trupul cu patimile și poftele sale; mântuiește-ți sufletul cu răbdare, iubește pe Dumnezeu, iar pe aproapele ca pe tine însuși.

Ce-a făcut Stăpânul vieții noastre pentru noi, cei nerecunoscători, învechiți în rele, cei ce nu valorăm, de fapt, nimic? S-a coborât din ceruri, a luat trupul nostru, a săvârșit nenumărate minuni, a pățimit și și-a vărsat sângele, a murit, a coborât la iad, l-a legat pe diavolul, a surpat iadul, i-a dezlegat pe cei prinși în legăturile iadului, i-a înviat din morți și ne va învia, așa cum El a înviat. Să-I îndeplinim porunca cea de dinainte de moarte: „Să ne iubim unii pe alții“. Să ținem toate poruncile Sale, să nu-L jignim prin împotrivirea și samavolnicia noastră. Ajută-ne, Doamne!

Să fim într-un duh cu Domnul – duhul sfințeniei, al iubirii, bunătații, blândeții, îndelungii-răbdări, milosârdiei. Cine nu are acest duh, acela nu este al lui Dumnezeu. Deci trebuie să fim toți doar iubire, iubire unică, și să ne știm cu toții *una*: „Ca toți să fie una“ (Ioan 17, 21). Așa să fie, ajută-ne, Doamne!

Ce ni se va întâmpla în veacul viitor, când toate cele cu care ne-am amăgit în această lume – bogăția, onorurile, mâncarea, băutura, îmbrăcămintea, locuințele desăvârșit orânduite și toate celelalte lucruri atât de atrăgătoare nu vor mai fi? Ce ni se va întâmpla – zic – când toate acestea vor rămâne doar vis și când ni se vor cere fapte de credință și de milostenie, înfrânare, curăție, blândețe, smerenie, caritate, răbdare, ascultare...

☛ **T**rebuie să menținem o legătură cât se poate mai strânsă, vitală cu cei ce viețuiesc în ceruri, sfinții, apostolii, proorocii, mucenicii, sfințiții slujitori ai altarului, cuvioșii și dreptii, fiindcă ei sunt mădulare ale aceluiași trup, Biserica lui Hristos, căreia îi aparținem și noi păcătoșii și al cărei Cap este Însuși Iisus Hristos Domnul. Iată de ce îi chemăm în rugăciunile noastre, le vorbim, le mulțumim, îi slăvim. Creștinii trebuie să se afle într-o neînteruptă relație cu ei dacă își doresc creștinească sporire, fiindcă sfinții sunt prietenii și îndrumătorii noștri spre mântuire, rugători și mijlocitori pentru noi.

☛ **D**isprețuiți cele ale trupului, adică patimile. Să ne străduim să nu-i facem pe plac trupului, el cu toate ale sale fiind asemenea unui gunoi. Doamne, ajută-mă cu puterea Ta! Când ne vom convinge că toate cele trupești, păcătoase, nu trebuie să însemne nimic pentru noi, atunci Domnul va însemna pentru noi totul. Pe ruinele unei inimi împătimate de cele pământești înscăuna-se-va Domnul.

Diavolul ne stăpânește inimile, ca să-și îndeplinească voința, potrivit lui Dumnezeu, vrea să ne izgonească din inimă împărăția lui Dumnezeu, să surpe lucrarea lui Iisus Hristos, adică posibilitatea de a ne înălța la cer, făcând aceasta prin împătımirea noastră de trup, de poftele lui, printr-o atenție nemeritată dată trupului și celor trupești. Așa este! „Lucrând să învățăm să nu ne uităm la trup, căci este trecător!“ (vezi Troparul la un cvios). Dar în veacul de-acum, la oamenii veacului acestuia, trupul stă mai presus de toate cele ale sufletului; cele duhovnicești, credința, faptele bune nu sunt prețuite.

Domnul nu trăiește într-o inimă în care domnește lăcomia, patima pentru avuții și bunătăți pământești, bani ș.a. Aceasta s-a demonstrat prin experiență trăită și se confirmă în fiecare zi. În acea inimă „trăiește“ o răceală de piatră, trufia, închipuita înțelepciune, disprețul, răutatea, răzburarea, invidia, avariția, deșertăciunea, slava deșartă, hoția, înșelăciunea, fățarnicia, duplicitatea, viclenia, lingușirea, curvia, clevetirea, furia, trădarea, sperjurul.

Toți suntem una prin unanimitate în dragoste și în renaștere duhovnicească și toți avem Același, Unic, Părinte ceresc: „Tatăl nostru Care ești în ceruri“. Alcătuim o singură frație, cu un singur duh: „Dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui“ (Romani 8, 9). Să înțelegem ce înseamnă aceasta. Noi suntem Biserica lui Hristos, al cărei Cap este Însuși Hristos, Cel blând și smerit, nesecate fiind bunătățile de care ne învrednicim de la El, dar numai să trăim în dragoste. Noi suntem turma, Hristos este Păstorul. Noi, mădularele, El, Capul. Ar putea mădularele să se laude cu ceva, știind că tot ce au vine de la Cap?

Dacă vom menține aici pe pământ o relație vie, lucrătoare între mădularele lui Hristos, dacă ne vom iubi în fapt și cu adevărat între noi, atunci și sfinții se vor afla într-o unire vie cu noi și, orice le vom cere, mijloci-vor pentru noi la Hristos, Căruia i-au jertfit tot ce au avut mai scump, și ni se va da.

Noi, cei ce am primit viață de la Cel ce este viața tuturor – Dumnezeu –, pentru a-I aduce în schimb roadele vieții noastre, ne îndeplinim oare această datorie, așa cum i-au adus în dar viața și roadele ei protopărinții, proorocii, apostolii, mucenicii, ierarhii-mărturisitori, cuviosii, dreptii, toți sfinții? Sau cel puțin ne trece zilnic prin minte un asemenea gând? Nu cumva trăim doar pentru noi? Trăim oare după poruncile și rânduielile Dăătorului-de-viață? Dacă nu, ce ne împiedică să o facem? Dragostea de sine, egoismul? Pe acestea să le aducem jertfă Domnului, fiindcă ce suntem de fapt noi, în sine? Păcat, putreziciune.

În fiecare zi ți se cere să dai milostenie și să nu treacă zi fără să dai ceva unui sărac, dar fă-o cu bucurie, fără răutate, fără să-l jignești sau să murmuri. Nici tu nu-ți apartii. Iar ceea ce dai acelor fii ai lui Dumnezeu care își poartă crucea lor, care de-abia își găsesc loc unde să-și plece capul ți-a venit de la Dumnezeu. Tu ești împuternicit să porți de grijă moștenirii Domnului, ești slujitorul de fiecare zi al acestor mai mici frați ai noștri întru Hristos, îndeplinește-ți lucrarea cu blândețe și smerenie, să nu ți-o faci de mântuială. Îl slujești pe Hristos, Judecătorul și Atoatedăătorul; mare cinste, înaltă vrednicie! Fapta bună fă-o cu bucurie! Bani îi vor veni simplu, fără să te trudești din cale-afară, de unde nici nu te aștepti; împarte-i. De-ți sunt răsplătite strădaniile cu mărinimie, fii și tu mărinimos cu alții. N-ai meritat o asemenea răsplată, dă și tu altora, nu pentru cine știe ce merite, ci fiindcă au nevoie.

După cum omul pătimăș este într-un duh cu diavolul – am simțit eu însumi, au simțit și alții –, tot așa omul virtuos este și rămâne într-un duh cu Domnul, ceea ce și simte, zicând: „Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine“ (Galateni 2, 20). Sau cum a spus Domnul Însuși: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu, rămâne întru Mine și Eu întru el“ (Ioan 6, 56). Sau Apostolul: „Sau nu vă cunoașteți voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi?“ (2 Corinteni 13, 5). Sfinții sunt într-un duh cu Domnul; într-un duh cu Domnul sunt și binecinstitorii creștini, cei ce trăiesc acum. Ce taină măreață și ce cinstire fără seamăn pentru fiii pământului! Dar și ce necinste și ce prăpăd îi așteaptă pe cei ce se socot pe sine preaînțelepți și nesupuși. Ei sunt într-un duh cu diavolul. De care Te rugăm, Hristoase Dumnezeule, izbăvește-ne!

Dacă vreun adevăr de credință, dezvăluit în vreun fel de cuvântul lui Dumnezeu, sau cercetat și tâlcuit de mintea luminată de Dumnezeu a sfinților, proslăviților bărbați a fost perceput și cu inima în toată lumina și vigoarea lui, iar tu îl pui la îndoială și mai rămâi nedumerit să știi că faci un greu păcat, din îngâmfare diavolească a minții și a inimii.

Sunt un datornic de fiecare clipă al Domnului, cu datorii materiale și spirituale. Sunt îndatorat din cauza păcatului și a trupului, căruia Domnul îi oferă daruri materiale: mâncare, băutură, bani, haine, aer, căldură, lumină, în general lucruri care fac viața comodă și îndestulată. Putea-voi oare să nu mă bucur când îmi iert eu însumi datornicii – cei îndatorați material sau spiritual, când Domnul îmi iartă nenumărate datorii? Să nu împart eu însumi din darurile materiale și spirituale, pe care mi le-a dat și mi le dă Dumnezeu? Îmi luminează mintea și inima, îmi dă pace și bucurie în suflet, cunoștințe de tot felul, îmi dă până și aerul pe care îl respir! Ar fi monstruos dacă n-aș da și eu, dar din dar! Alcătuim cu toții același trup, suntem unul altuia mădulare și, în același timp, datornici unii altora. Nici în organismul social nu putem face abstracție unii de alții, este cu neputință ca eu să nu fiu dator cuiva și îndeobște să nu fim îndatorați unii altora. Deci nu putem să nu ne iertăm unii altora datoriiile. Așa cum într-un organism viu unele organe trăiesc adesea pe seama altora, de pildă stomacul pe seama capului, sau pe seama mâinilor și picioarelor, așa se întâmplă și în societate. Principalul este să nu uităm că primim totul de la Dumnezeu și că-I suntem îndatorați la nesfârșit și că El ne iartă datoriiile din iubire, doar-doar ne vom ierta și noi datornicii. Să iertăm cu bucurie și din inimă semenilor noștri datoriiile cu care sunt încărcăți față de noi, această iertare să I-o aducem lui Dumnezeu în fiecare zi ca pe o jertfă și astfel vom trăi în dragoste. Să stărpim din noi samavolnicia și nelegiuirea patimilor și să ne supunem în toate voinței lui Dumnezeu. Suntem chip al lui Dumnezeu, iar *Dumnezeu este iubire* (1 Ioan 4, 8). Să trăim în iubire, să ne străduim către o asemenea viață! Doamne, vino în ajutorul nostru! Toate cele pământești – mâncarea, hainele banii – să le socotim gunoi și să nu-L mâniem pe Dumnezeu din cauza lor, mâncându-ne unii pe alții, dușmănindu-ne între noi. Să-L vindem pe Dumnezeu pentru de-ale gurii sau pentru bani? Din două, una: sau Dumnezeu, sau trupul. Nu poți recunoaște doi dumnezei și nici să-i slujești pe amândoi. Trupul ne prescrie propriile sale legi, potrivnice cu totul celor ale lui Dumnezeu: lăcomia, neînfrânarea, beția, banii, zgârcenia sau părerea de rău pentru înstrăinarea către aproapele a darurilor primite de la Dumnezeu, pornirea dușmănoasă împotriva semenilor din cauza mâncării, băuturii, banilor, disprețul față de ei, invidia din aceeași cauză, nepăsarea față de omul aflat la necaz ș.a. Ce trebuie să facem ca să-L slujim pe Domnul fără fățarnicie? Să ne răstignim trupul cu patimile și poftele lui, să nu punem nici

un preț pe el și toate cele ce slujesc trupului – plăcerile, banii, îmbrăcămintea, casele, trăsurile să le socotim de asemenea fără valoare, gunoi, putreziciune, pământ, așa cum și sunt de fapt. Și să punem mai presus de toate în viață iubirea, să jertfim totul pentru ea, să disprețuim toate celelalte pentru ea.

Toți trebuie să știe și să creadă că există un șarpe nevăzut, aducător de moarte, numit diavolul, Satana, osândit de Creator la chinuri veșnice, dar care îi poate atrage pe oameni în chinuri veșnice, pe necredincioși, pe cei ce fac fărădelege și nu se căiesc. De asemenea, să știe și să creadă toți că ne-a fost trimis de la Dumnezeu un Mântuitor, ca să ne izbăvească de mușcătura dătătoare de moarte a șarpelui, de păcat și de moarte veșnică, și că Mântuitorul dă doctorii ce vindecă mușcăturile șarpelui: credința, rugăciunea, pocăința, Sfintele Taine ale Trupului și Sângelui Său.

Nenumărate sunt picăturile de ploaie care cad pe pământ, dar toate vin din același nor; multe sunt razele de lumină, dar toate iradiază de la același soare; multe sunt frunzele, dar copacul pe care cresc este unul singur; mult este nisipul, dar tot stă pe același pământ. Mulți sunt oamenii și toți se trag dintr-un singur om – Adam – dar mai înainte de toate, de la Dumnezeu.

De ce adaugă Domnul vieții noastre zi după zi și an după an? Pentru ca să ne dezbărăm treptat de păcate, să lăsăm deoparte și să ne scoatem din suflet viclenia (fiecare pe a sa), să dobândim simplitatea și sinceritatea care ne pot face fericiți, să ne facem, de pildă, buni ca mielușei și ca pruncii, să ne deprindem a nu mai avea nici o patimă față de lucrurile pământești, ci ca niște copii candidi și iubitori să ne „alipim“ cu toată inima numai de Dumnezeu și să-L iubim din tot sufletul, cu toată puterea, cu toate gândurile, iar pe aproapele ca pe noi înșine. Grăbește-te să cazii în rugăciune cu lacrimi izvorâte din inimă și cere-I Domnului să-ți dea inimă curată. Să ne străduim din răputeri și prin toate mijloacele să stârpim din sufletele noastre viclenia, suspiciunea, gândul îndreptat spre ceea ce este mai rău, dorirea răului pentru alții, bucuria de răul altuia, răutatea, trufia, prefăcătoria, lauda de sine, disprețul, nerăbdarea, urâțul, disperarea, irascibilitatea, lașitatea și lipsa de curaj, invidia, avariția, lăcomia și îmbuibarea, curvia cu gândul, cu inima și cu fapta, arghirofilia și, în general, goana după înavuțire, lenea, neascultarea, întreaga cohortă neagră a păcatelor. Doamne! Fără Tine nimic nu putem face. Binecuvântează-ne pentru a lucra aceasta și dă-ne biruință asupra vrăjașilor și a patimilor noastre. Așa să fie!

Să încercăm să ne tămăduim de miopia sufletului și să nu ne preocupăm doar de cele vremelnice, pământești; să căutăm a desluși cu ochii minții ce ne așteaptă mâine – viața cea fără de sfârșit – și să ne înălțăm inimile spre patria cea de sus. Este, într-adevăr, o miopie fără seamăn a sufletului

nostru nemuritor a privi numai la prezent, la cele văzute, perceptibile prin simțuri și care convin doar unor senzații trupești, și a nu privi înspre veacul viitor, la „Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit“ – bunătăți – pe care Preabunul și Preaînțeleptul Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El (1 Corinteni 2, 9). Ne dăm seama oare de ce ne-a lipsit miopia, căreia ne-am dat de bunăvoie? Ne-am lipit ca muștele de dulcele pământ și nu mai vrem în ruptul capului să ne dezlipim de ele! Fericit cel ce disprețuiește dulcele lumii acesteia! Fericirea aceluia nu va avea sfârșit!

După cum în lumea în care trăim aflăm bogați și săraci, tot așa și în ordinea spirituală există săraci și bogați. Săracii cer de la bogați și de la cei cu dare de mână ajutor și nu se pot lipsi de el; în ordinea spirituală, săracii ar trebui să vină și să ceară ajutor celor bogați sufletește. Noi suntem cei săraci cu sufletul, sfinții sunt cei bogați, care încă din această viață au strălucit prin credință și prin evlavie. La dâșii trebuie să alergăm noi, săracii, să le cerem să se roage pentru noi, să ne ajute să devenim curați ca pruncii, să ne învețe înțelepciunea duhovnicească, să putem învinge păcatul, să-L iubim pe Dumnezeu și pe aproapele. Rugați-vă pentru mine, sfinților, oameni ai lui Dumnezeu, proorocilor, apostolilor, ierarhilor, mucenicilor, cuvioșilor, dreptilor și toți sfinții, ca să mă fac asemenea vouă!

Când te rogi Domnului, caută să-ți închipui în minte cui te rogi. Te rogi împăratului a toată făptura, Cel fără de început și fără de sfârșit, Atotsfânt, Atotbun, Atotputernic, Înțelept, Omniprezent, Atotdrept, înaintea Căruia stau cu evlavie milioane și milioane de îngeri, de toate cetele. Căruia îi înalță cântare oștile mucenicilor, ceata proorocilor și apostolilor, soboarele ierarhilor, cuvioșilor și dreptilor. Rugându-te Stăpânei noastre. Născătoarea de Dumnezeu, gândește-te în sine la nemăsurata-i sfințenie, măreție, bunătate, înțelepciune, știind-o grabnic ajutătoare în tot binele, căreia se închină cu supunere soboarele îngerești și pământești.

Taina răscumpărării neamului omenesc de către Hristos, patimile, moartea pe Cruce și învierea Sa, înălțarea la cer și cea de-a doua venire se cuvine să le avem în minte mereu și să ne arătăm vrednici de ele, să cinstim sfințenia Maicii Domnului, ca pe un chivot viu și ca pe un templu al dumnezeirii, ca pe ființa îndumnezeită și, mai presus de toate, să cinstim în ea – după cinstirea pe care se cade să o dăm Domnului Însuși – curăția, sfințenia, tăria în credință și în dragoste.

Ferește-te cât poți mai mult de lingușire, de grosolănie și de samavolnicie. Sufletul nostru înclină repede înspre așa ceva, atunci când vedem că alții fac lucruri care nu ne sunt pe plac sau fac chiar împotriva voinței noastre. Rabdă! Gândește-te ce-ar fi dacă și alții ar vrea să se răzbune

pe tine îndată când vei fi făcut ceva ce nu le era pe plac sau n-ai făcut ce erai dator să faci. „Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea“ (Luca 6, 31). Sau țineți porunca sfântă: „precum și noi iertăm greșităilor noștri“. Omul este datorie personificată. Trebuie să mai spunem că inima omului este foarte capricioasă și rea și proastă. Din te miri ce o persoană oarecare ne poate deveni antipatică, începem s-o urâm, suntem gata oricând s-o jignim fără motiv. Trebuie să respingem din inimă ura „naturală“, fără motiv, și să ne rugăm lui Dumnezeu să ne ferească de această miasmă a beznelor iadului. Să nu uităm ce ni s-a poruncit: „Aceasta vă poruncesc: să vă iubiți unul pe altul“ (Ioan 15, 17).

Iubirea dă viață inimii, răutatea și ura împotriva aproapelui o omoară. Dumnezeu ne ține pe pământ tocmai pentru ca dragostea față de El și de aproapele să ne cuprindă inima; aceasta așteaptă Domnul de la noi. Prin dragoste lumea este chemată să dăinuiască.

Nu trece zi să nu mă lovesc de un obstacol grozav: păcatele, ele îmi rănesc și îmi sfărtecă inima. Dar pentru a-l depăși, Îl am alături de mine, zi de zi, pe marele Izbăvitor și Mântuitor, Iisus Hristos. El stă nevăzut, mă ajută, mă îndeamnă spre bine. Păcătoșilor, bieții de voi, aflați-L pe Mântuitorul, cum L-am aflat eu din harul și darurile Sale!

Te înverșunezi cu răutate împotriva aproapelui tău, a confratelui tău, zicând că este așa și pe dincolo, un cârpănos, un rău, un înfumurat, că a făcut una sau alta. Ce treabă ai tu cu el? Dacă a greșit, a greșit înaintea lui Dumnezeu, nu a ta. Dumnezeu să-l judece, nu tu. Va răspunde pentru faptele sale înaintea lui Dumnezeu, nu a ta. Știi prea bine cât ești de păcătos și ce bîrnă mare îți stă în ochi, cât de greu îți este să ții piept păcatelor și să le învingi, că boalești tu însuși de ele fiindcă te-au prins în plasa lor, că pentru aceste păcate îți este ție însuși necesară îngăduința altora. Fratele pe care îl osândești este om ca și tine. Fii îngăduitor cu el, ca față de un om supus păcatului, întru totul asemenea ție. Iubește-l ca pe tine însuși, ținând seama de cuvintele Domnului: „Aceasta vă poruncesc; să vă iubiți unul pe altul“ (Ioan 15, 17). Și așa cum te rogi Domnului pentru tine ca să te ajute să-ți dezrădăcinezi patimile rebele, greu de vindecat, tot așa roagă-te și pentru acel frate al tău, să-l elibereze Domnul de ispită și de boala păcatului, a patimilor, de întunericul și povara lor. Să ținem seama că suntem trup supus păcatului și că măduarele ne sunt infectate, mai mult sau mai puțin, de suflarea vrăjmașului comun – diavolul și că, fără dar dumnezeiesc, singuri nu suntem în stare să risipim această suflare dătătoare de moarte și de întuneric. Numai suflarea Duhului Sfânt poate împrăști miasma și bezna drăcească a patimilor, cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce a pătimit pe cruce, și că trebuie să ne rugăm cu smerenie Domnului, în duh de dragoste frățască, pentru toți confrății noș-

tri și pentru toți oamenii, ca și ei să fie feriți de întunericul păcatului, în care se desfășează, nedându-și seama că merg spre pieire și de ispita cea mare ce vine de la ele. Cum ne desfășăm cu păcatele? Bogatul cu bogățiile, iubitorul de onoruri cu distincțiile, lacomul cu mâncarea și cu băutura, răul cu răutatea, invidiosul cu suferința victimilor sale ș.a.

Domnul, Stăpânul nostru, mă aude când spun: „Miluiește-mă Dumnezeu!“ Mă aude și îmi dă ceea ce-I cer (cunosc din experiență), numai să fi cerut din toată inima. Așa se întâmplă și când mă rog cu alte cuvinte din rugăciuni, sau cu propriile mele cuvinte, numai să le fi spus sincer. O, Stăpâne, bun și grabnic ajutor! Slavă Ție! „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide. Că oricine cere ia“ (Matei 7, 7-8). Rugați-vă însă cu inimă curată, cu încredere.

Trimițând asupra noastră boli fizice. Domnul „lovește“ în omul cel vechi, păcătos, trupesc, pentru a face să sporească în putere omul cel nou, pe care metehnele trupesti îl fac să nu se dezvolte – lăcomia pântecelui, lenea, desfătărilor lumești, patimile de tot felul. „Când sunt slab, atunci sunt tare“ (2 Corinteni 12, 10). Se cuvine să primim bolile cu recunoștință.

Sfinții sunt mari prin condiția lor spirituală, prin credință, prin nădejde, neclintită în Dumnezeu, prin dragostea pe care I-o poartă lui Dumnezeu, pentru care au disprețuit toate ale lumii. O, cât de mici suntem față de ei, cu nimic nu ne asemănăm lor! Mari sunt prin nevoințele lor: prin înfrânare, priveghere, post, rugăciune continuă, cunoaștere și înțelegere a cuvântului lui Dumnezeu, gândire la Dumnezeu. Cu nimic nu le suntem asemenea. Am putea, oare, să nu-i cinstim? Am putea, oare, să nu le cerem, cu evlavie, să se roage pentru noi? Și putea-vom oare să-i privim cu ușurință, fără evlavie, să nu ținem seama de îndumnezeirea lor, de unirea lor cu Dumnezeu?

Mulțumescu-ți Ție, Doamne, Stăpânul și Judecătorul meu, că mă înveți să mă rog Ție simplu, curat și auzi strigarea mea către Tine, că mă izbăvești de păcatele și supărările mele și îmi porți pașii pe pământ neted. Îndată ce Te-am chemat din păcatul vicleniei mele cu cuvintele rugăciunii bisericești: „Doamne, Dumnezeul nostru, dă-ne nouă iertare păcatelor prin pocăință“, abia am isprăvit rugăciunea și mi-am și simțit sufletul împăcat și ușurat.

**Acordă considerație și respect oricărui om,
ca și chip al lui Dumnezeu, nu gândi nimic rău despre el,
neavând nici un motiv**

Nu da ascultare clevetirilor vrăjmașului asupra aproapelui tău, ticăloșiei lui, trufiei, răutăților lui. Acordă considerație și respect oricărui om, ca și chip al lui Dumnezeu, nu gândi nimic rău despre el, neavând nici un motiv. Și atunci când te rogi în sinea ta, și când te rogi la vedere, păstrează neclintită convingerea că Domnul este de față, lângă tine și că îți aude fiecare cuvânt, chiar dacă l-ai spus doar în gând; spune din toată inima, sincer, judecă-te pe tine însuți, tot sincer, fără a te justifica în vreun fel. Crede că Dumnezeu te va milui că nu vei rămâne nemiluit. Așa e, știu din experiență.

Te superi pe aproapele tău, îl disprețuiești, nu vrei să vorbești cu el calm, cu dragoste, fiindcă are un caracter care îți repugnă: e grosolan, brutal, disprețuitor, acestea vădindu-se în vorbirea și în manierele lui. De asemenea, îți displace fiindcă: își dă aere, se consideră mai ceva decât este și se comportă trufaș și nerespectuos. Tu însă, care ești doctorul și învățătorul aproapelui, meriți să fii acuzat mai mult decât el. „Doctore, vindecă-te pe tine însuți!” (Luca 4, 23). Învățătorule, caută mai întâi să înveți tu însuți! Răutatea ta este mai rea decât tot răul. Gândește-te, e oare cu putință să vindeci răul cu rău? Având tu însuți bârna în ochi, poți scoate oare paiul din ochiul aproapelui? Răutățile, neajunsurile se îndreaptă cu binele, cu mângâiere, cu dragoste, blândete, smerenie, răbdare. Recunoaște-te cel dintâi dintre păcătoși, dintre cei ce ți se vor părea păcătoși, sau chiar sunt, așază-te pe tine mai jos decât toți. Scoate din tine orice urmă de trufie și de ură împotriva aproapelui, de nerăbdare și de mânie și atunci vei putea să-i vindeci pe alții. Treci cu vederea, din dragoste îngăduitoare, scăderile altora. Chiar dacă descoperi abateri în comportarea aproapelui, cu ce te vei alege dacă le vei da în vileag? Îi vei purta vrăjmășie. Dar este cineva fără de păcat? De aceea ni s-a poruncit să iertăm greșităților noștri; dacă nelegiuirile noastre le vede Dumnezeu, putea-vom oare să ne împotrivim judecății Sale? „Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-vă și vouă Tatăl cel ceresc” (Matei 6, 14). La cina dragostei stăm împreună cu însăși întruchiparea Dragostei, dar nu ne iubim unii pe alții! Ciudat! Și nici nu ne îngrijim de aceasta. Iar iubirea nu ne va veni de la sine, fără râvna, strădania și lucrarea noastră.

Iubitorule de oameni, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, mulțumescu-Ți din adâncul inimii că mi-ai dat ascultare când m-am rugat pentru iubirea de aproapele și pentru disprețuirea celor pământești, și că ai revărsat asupra inimii mele pace, dulce și înțeleaptă iubire. Întărește-mă

prin aceasta, Doamne, pentru rugăciunile Preacuratei Stăpânei noastre Născătoarea de Dumnezeu și ca să fiu copil al Tău, Doamne, și copil al Ei cu totul adevărat. 26 iulie 1864, ora 11 seara.

Omul, creatura cea mai frumoasă și cea mai de preț, cea mai aleasă dintre cele făcute de mâna lui Dumnezeu; cea mai armonioasă și cea mai perfectă și cea care ar trebui să fie cea mai curată, neatinsă de nici o întinăciune, ca și creație a lui Dumnezeu, chip și templu al Său. Să nu ne lăsăm atinși de nimic din ceea ce este necurat și viclean, să alungăm gândurile hulitoare și sceptice. Suntem poporul lui Dumnezeu, suntem sfinți, întru Hristos; să ne păstrăm inimile în sfințenie, ca niște chivote vii ale lui Dumnezeu, să nu ne lăsăm atinse gândurile și inimile de spurcatele și viclenele duhuri! Cel ce Te-ai făcut om pentru noi, Cuvinte al lui Dumnezeu și Doamne, ținene în sfințenia Ta! Tu, Cel ce ești Preasfântul nostru Cap, nu lăsa ca trupurile și sufletele noastre să se dea spurcatului Veliar, să ni le întineze acela cu gânduri ticăloase; rămâi mereu cu noi, ține-ne curați și neprihăniți. Fă, Doamne, să păstrăm mereu cu Tine, Dumnezeiescul nostru Cap, o legătură vie, ca și mădulare ale Tale, legătura gândurilor inimii, legătură de rugăciune și de faptă. De vor cădea inimile noastre de la fața Ta, Doamne, întunericul și moartea să fie partea lor, întristarea și strâmtorarea, rușinea, nimicirea și ticăloșirea. Cu Tine însă, ale noastre sunt lumina, viața, pacea, bucuria, lărgimea inimii, îndrăznirea către cele înalte, măreția și sfințenia.

Stiind că vă este făgăduită viață veșnică în Domnul, că trebuie să o meritați prin ascultare de Dumnezeu și de Biserica Sa, în viața această scurtă, prin îndurarea bolilor, necazurilor, vrăjmășiilor, lipsurilor de tot felul, nu vreți să vă supuneți Creatorului, trăiți în nepăsare și nerăvună față de suflet, de faptele bune și mereu în păcat. Dovedindu-vă făptură josnică, viciată și neascultătoare, la ce-ar trebui să vă așteptați? Cugetă, suflete al meu, și schimbă-ți viața pământească întru slava lui Dumnezeu și spre binele aproapelui. Nu mai face pe placul cărnii și sângelui, ci caută a-I bineplăcea lui Dumnezeu. Carnea și sângele sunt stricăcioase, ca toate cele pământești.

Ce rost ar putea avea neîncrederea, acolo unde n-ar trebui să apară, de pildă în timpul citirii sau ascultării cuvântului lui Dumnezeu, a citirilor și cântărilor din biserică, în timpul rugăciunilor. Să-ți fie de ajuns a ști că Dumnezeu este Adevărul. Biserica este stâlpul și temelia adevărului. Diavolul este vrăjmașul, minciuna, clewetirea. Îți este de ajuns să cunoști aceasta. Cunoaște pe Unul Dumnezeu și adevărul Său; ferește-te de diavolul, de minciunile, uneltirile și absurditățile.

Demonii se cutremură chiar și numai văzând semnul crucii, deoarece pe lemnul crucii a fost ținut Fiul lui Dumnezeu și acesta a fost sfințit prin pătimirea Sa pe el; demonii se cutremură și de Stăpâna noastră, Născătoarea de Dumnezeu, numai auzindu-i numele atotsfânt. Asemenea

unei stele strălucitoare, Stăpâna stă în strălucirea luminii dumnezeiești precum jarul care își primește arderea dintr-un foc uriaș, toată numai lumină și pară. Nimic mai ușor decât să crezi că așa cum El, Dumnezeu, este Lumină și Sfîntenie, Maica Sa este Lumină veșnică, Sfîntenie veșnică. Amin.

Iisus Hristos, ieri și azi și în veci este același“ (Evrei 13, 8). Același „lucru putem spune și despre adevărul lui Dumnezeu, despre tot ceea ce se citește în Sfînta Evanghelie, în rugăciunile, canoanele, acatistele bisericești, în Psaltire. Acestea sunt în veci aceleași. Sunt aceleași cum le-ai descoperit acum, prima dată, sau când te-ai rugat cu inimă sânguitoare, simțindu-le întregul adevăr, dulceața, pacea, vitalitatea. Tu te transformi, devii altul în raport cu ele, care rămân mereu neschimbate, ca un soare veșnic, care luminează, încălzește, însufletește.

Până când oare – deși Sfintele Taine pe care le primim ne aduc aminte că „un trup suntem cei mulți“ (1 Corinteni 10, 17) – inimile noastre nu se vor căuta spre a se uni, ca mădulare ale aceluiași trup unic al lui Hristos? Până când vom mai trăi, oare, după cum ne duce capul, vrăjmășindu-ne unii pe alții, pizmuindu-ne, amenințându-ne, amărându-ne și mâncându-ne unii pe alții, defăimându-ne, judecându-ne? Până când, oare, nu vom avea în noi Duhul lui Hristos, duhul blîndeții, smereniei, nerăutății, dragostei nefățarnice, abnegației, răbdării, dreptei înțelepciuni, înfrînării, simplității și sincerității, al disprețului față de cele de jos și al râvnei nestinse față de cele de sus? Iisuse Hristoase, Stăpâne și Doamne! Luminează-ne ochii inimii și fă ca Duhul Tău cel bun să ne călăuzească spre „pămîntul dreptății“ (Psalmul 142, 10). Dă-ne, Doamne, Duhul Tău!

Domnul ne este tuturor toate; noi singuri nu putem face nimic pentru noi. El este Cel ce dă putere, bunătăți, toate cele de trebuință pentru a ne petrece viața cu bine. Să ne lăsăm cu totul în grija Sa.

Când te rogi, caută să fii asemenea unui prunc care începe să gîngurească, iar duhul tău să fie una cu cel al rugăciunii pe care o spui. Socotește-te pe tine ca pe un nimic, ia rugăciunea ca pe un dar al lui Dumnezeu. Renunță cu desăvîrșire la cunoștința cea după trup, nu ține seama de ea, fiindcă „semetește“ (1 Corinteni 8, 1), ne face să ne îndoim, să urzim himere, să hulim. Dacă în timp ce te rogi, sau în altă vreme, vrăjmașul îți tulbură sufletul cu gînduri ticăloase și cu hulă, nu deznădăjdui, ci spune cu convingere în inima ta: „pentru a ne curăți de aceste păcate și de altele asemenea lor a coborât pe pămînt Domnul nostru Iisus Hristos; Mîntuitorul a venit să ne ajute să ne izbăvim de ele și de toate păcatele pe noi, cei neputincioși cu duhul“. Dacă vei spune aceste cuvinte cu credință, ți se va liniști inima îndată. Domnul ți-o va curăța. Nici un păcat și nici o intenție de păcat nu trebuie să ducă la deznădejde; să ținem neclintită nădejdea în Mîntuitorul. O, nemuritoare, părintească grijă a lui Dumnezeu! Cât de măreață este slujirea lui Dumnezeu, făcut

Om, către noi păcătoșii! Cu nemărginită iubire de oameni ne stă în ajutor, ne curăță și ne mântuiește. Rușinează-se puterea vrăjmașului!

De slăvești pe aproapele drept-slăvitor, pe Dumnezeu Îl slăvești; de faci bine aproapelui, ție îți faci bine, fiindcă același trup suntem; de faci bine aproapelui, ți-L faci „datornic“ pe Dumnezeu, fiindcă aproapele este chipul lui Dumnezeu, iar Dumnezeu este totul în toți; de faci bine unui creștin, ți-L faci „datornic“ pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, fiindcă creștinii sunt trupul Lui, mădularele Lui. Dai cu împrumut unui creștin, împrumuți Duhului Sfânt, creștinii fiind temple ale Duhului Sfânt. „Nu știți, oare, că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?“ (1 Corinteni 3, 16).

Dumnezeu l-a creat pe om după chipul și asemănarea Sa, aceasta fiind un dar de o infinită măreție. Omul însă, care este ființă rațională, liberă, s-a făcut nerecunoscător față de Creatorul său, L-a jignit prin încălcarea poruncilor și prin necredință, prin trufie față de El. A vrut să se facă asemenea Creatorului, s-a ridicat împotriva Lui. Orice păcat înseamnă un act de război împotriva lui Dumnezeu. Necuprins este însă darul dumnezeieștii iubiri de oameni! După căderea noastră atât de adâncă, greșind înaintea Creatorului, căzând din viață în moarte, îndepărtându-ne de Dumnezeu, Care este însăși viața noastră, și când ne-am dat stricăciunii prin păcate, amenințați fiind de moarte veșnică, Dumnezeu L-a trimis pe pământ pe Răscumpărătorul lumii, Fiul Său, Unul-Născut, pentru ca, luând chipul trupului nostru, să ne lumineze, să pătimească pentru vinovățiile noastre și așa să ne curețe de păcate, iar prin pocăință și credință în El, să ne readucă la Părintele Său, de la Care am căzut. Să prețuim suprema bunăvoință a lui Dumnezeu față de noi și să nu ne arătăm „nepăsători la o astfel de mântuire“ (Evrei 2, 3). Să nu uităm nici o clipă că suntem corupți prin păcat și că putem să ne înnoim firea prin mijloacele harice pe care ni le pune la îndemână Biserica. „Curățiți aluatul cel vechi ca să fiți frământătură nouă“ (1 Corinteni 5, 7). Dar suntem noi oare frământătură nouă sau am rămas aluatul cel vechi, cu aceleași păcate?

Maica Domnului este de un trup, de un sânge și de un duh cu Mântuitorul, ca Maică a Sa. Prin dar dumnezeiesc a dobândit vrednicia neasemuită de a deveni Maica lui Dumnezeu Însuși, dându-I trup preacurat și întru-tot-sfânt, alăptându-L, purtându-L în brațe, îmbrăcându-L, veghindu-I în tot chipul copilăria și adolescența, sărutându-L de nenumărate ori, mângâindu-L. Doamne, putea-va cineva oare să descrie măreția Fecioarei Născătoare de Dumnezeu? „Nici un grai nu este în stare a te lauda după vrednicie; mintea se cutremură de uimire, cinstindu-Te pe Tine, Născătoare de Dumnezeu“ (Irmos). Într-un gând și cu inimă curată să o chemăm.

Cunoaște și ține minte că Stăpâna noastră, Născătoarea de Dumnezeu, îi stă mereu aproape de inimă cauza mântuirii tale, de aceea fiind aleasă dintre toate neamurile de Fiul lui Dumnezeu, pentru a se întrupa în ea, preacurat, din bunăvoința Tatălui și lucrarea Sfântului Duh, pentru a izbăvi neamul omenesc de păcat, de blestem, de moarte veșnică și de chinuri veșnice. Ea ne este aproape, după cum și Mântuitorul ne este aproape în lucrarea mântuirii noastre. Vino înaintea ei cu deplină credință, nădejde și dragoste.

Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Cel mai Sfânt decât toți sfinții, „*nu se rușinează să ne numească, pe noi păcătoșii, frați*” (cf. Evrei 2, 11). Nici tu nu te rușina să numești frați și surori cel puțin pe cei săraci și neluăți în seamă, oameni simpli, de-ți sunt sau nu rude după trup; nu te trufi în fața lor, nu-i disprețui, nu te rușina de ei, fiindcă suntem cu adevărat toți frați întru Hristos. Toți ne-am născut a doua oară din apă și din Duh, prin baia Botezului, devenind fii ai lui Dumnezeu. Toți ne numim creștini; toți ne împărtășim cu Trupul și cu Sângele Fiului lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii; asupra noastră se săvârșesc toate celelalte Taine ale Bisericii; toți ne rugăm cu Rugăciunea domnească, zicând *Tatăl nostru*, deci toți Îl socotim pe Dumnezeu Părinte. Nu cunoaștem alt grad de rudenie decât rudenia în ordine spirituală, suprema, veșnica rudenie dată nouă de Stăpânul vieții, Creatorul și înnoitorul ființei noastre, Iisus Hristos, fiindcă numai această rudenie este adevărată, sfântă, dăinuitoare, rudenia pământească fiind neadevărată, schimbătoare, nestatornică, vremelnică, coruptibilă, coruptibile fiind carnea și sângele nostru. Poartă-te simplu cu oamenii, ca de la egal la egal, nu te considera superior față de nimeni, ci dimpotrivă, smerește-te, „fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri și cel ce se smerește pe sine se va înălța” (Luca 18, 14). Nu spune: eu sunt cult, iar el sau ea nu sunt; el sau ea sunt niște țărânoi incuți. Darul pe care l-ai primit de la Dumnezeu, nevrednicule, să nu-ți dea ție pricină de trufie, ci de smerenie. „Și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere, și cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere” (Luca 12, 48). Să nu spui niciodată: mă trag dintr-un neam ales, neamul aceluia este unul de jos. Noblețea pământească, lipsită de noblețea credinței și a faptelor bune, nu este decât un nume zornăitor și nimic mai mult. Ce fel de noblețe este în mine, de vreme ce sunt tot atât de păcătos ca și alții, ba chiar mai rău? Nu trebuie să-ți iubești aproapele după propria-ți măsură, ci după măsura lui Dumnezeu. Noi suntem gata să-i iubim numai pe cei ce ne iubesc; pe cei ce din cine știe ce motive ne-au devenit fie dușmani, fie neprieteni, îi disprețuim, îi urâm, îi prigonim. Dumnezeu vrea însă ca tocmai pe aceștia să-i iubim mai mult, ei fiind bolnavi. Pentru ca noi înșine, bolnavi fiind de egoism, trufie, nesocotință și ură, să ne vindecăm prin dragoste și smerenie, aplicându-le acestea ca pe o oblojeală atotvindecătoare și pe rănilor inimilor lor. Dacă putem vindeca altora bolile sufletului, să nu-i privim pe aceia de sus, să nu

fim răi cu ei, să nu ne supărăm, să nu ne ieșim din fire, să nu privim binele pe care l-am făcut aproapelui ca pe o ispravă menită să ne măgulească propriul egoism sau, în general, izvorâtă din vreo patimă. „*Dragostea nu se aprinde de mânie – fie din pripeală, fie din trufie și dispreț față de aproapele – ea îndelung rabdă, este binevoitoare, nu se laudă, nu gândește răul*“ (1 Corinteni 13, 4-5); nu ia în seamă orice vorbă aruncată la întâmplare, caută să treacă cât mai mult cu vederea. Fiindcă, iertând cu îngăduință, ți se întoarce și ție în același chip. Cel ce vrea să-i însănătoșească pe alții se cuvine să fie el însuși sănătos, ca să nu-i spună „pacienții“ „doctore, vindecă-te pe tine însuși“ (Luca 4, 13). Dacă cel pe care îl doftoricești ar vedea că ești rău și supărăcios, că nu-l iubești, te-ar disprețui în sinea lui, te va urî, nu vei putea să-l îndrepti nicicum, fiindcă răul nu se îndreaptă cu răul, ci cu binele. „Biruieste răul cu binele“ (Romani 12, 21). Stârpește mai întâi în tine ceea ce vrei să stârpești în alții.

Grija față de cele ale vieții materiale acoperă asemenea unei neguri orizontul sufletului, întunecă ochii inimii, leagă sufletul. Tu nu te îngriji de nimic, lasă toată grija și toată preocuparea pe seama Domnului, așa cum ne învață Apostolul purtător de duh. Să nu-ți pară rău de ceea ce dai altuia. Acestea sunt o arvună ale noilor și marilor îndurări ale Domnului față de tine.

Câte unul arată ca și cum s-ar ruga Domnului, când de fapt lucrează doar cu buzele, dar inima îi este rece, nu simte și nu dorește ceea ce cere și spune gura: „Cu inima este departe“ (Isaia 29, 13) de Domnul. De asemenea, mulți dintre cei ce se împărtășesc cu Trupul și Sângele lui Hristos o fac fără sinceritate și fără prea mare dragoste, ci numai cu buzele și cu stomacul, cu puțină credință, cu răceală, inima fiindu-le cuprinsă de patima de mâncare și băutură, de bani, de trufie, răutate, invidie, lene. Stăm foarte departe cu inima de Cel ce este iubire, sfințenie, desăvârșire, înțelepciune și bunătate negrăită. Unii ca aceștia să se scruteze mai mult pe sine, să se căiască, să cugete adânc la ce este și ce trebuie să fie rugăciunea și împărtășania. Răceala inimii față de Dumnezeu în timpul rugăciunii vine de la diavolul, este ca un vifor rece care vine dinspre tartar; noi, fiii lui Dumnezeu fiind, se cuvine să-L iubim pe Domnul cu cea mai fierbinte iubire. Dă-ne, Doamne, să putem iubi așa, fiindcă „fără Tine nu putem face nimic“ (Ioan 15, 5). Tu ești totul pentru noi, noi nu suntem nimic. Tu ne-ai adus din neființă la ființă și ne-ai dat toate cele spre folos.

Ate căi înseamnă să simți în inimă minciuna, iraționalitatea, vinovăția păcatelor pe care le-ai săvârșit, să-ți dai seama că, făcându-le, ai batjocorit numele Creatorului, Domnului, Părintelui și Binefăcătorului tău,

nemărginita-I sfințenie, pe care păcatele omului o pângăresc neîncetat. Înseamnă să dorești din toată inima să te lepezi de ele și să ți se șteargă.

Creștinului care a păcătuit cu voie sau fără voie, adu-i aminte mai des de demnitatea sa, că a fost îndumnezeit și că firea noastră a fost așezată pe tron, împreună cu Dumnezeu-Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Evreului, mahomedanului, păgânului spune-le, când ai prilejul, de ce vrednicie se lipsesc stăruind în necredință, spune-le cât de sus a înălțat și înalță Fiul lui Dumnezeu firea noastră, cum a înnobilat-o și cu ce daruri a împodobit-o. Pe creștin învață-l să se lase de păcate de dragul condiției sale nobile, pe necredincioși adu-i la credință în Hristos.

Ectenia mare. Potrivit acesteia, toți suntem una. În ea se face pomenire de toate măduarele Bisericii, ale trupului lui Hristos, mai întâi de cele pământești, apoi de cele cerești. De altfel, aceasta o regăsim ca pe o caracteristică comună a tuturor serviciilor de cult: Vecernie, Utrenie, Liturghie... Cu ce duh, la ce altitudine de cugetare și cu ce dragoste trebuie să se roage preotul *pentru toți și pentru toate?* (Liturghier).

În tot cuprinsul rugăciunilor și cântărilor bisericești suflă Duhul adevărului. Tot gândul ce-ți vine atunci împotriva, ca o îndoială sau ca o hulă, vine de la diavolul, părintele minciunii, clevetitorul. Rugăciunile și cântările sfinte sunt inspirate de Duhul Sfânt.

Cel ce se roagă Domnului, Maicii Domnului, îngerilor și sfinților trebuie mai întâi să caute a-și îndrepta viața și inima și să le urmeze pilda, așa cum stă scris: „Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv“ (Luca 6, 36). „Fiți sfinți, pentru că Eu sunt sfânt“ (1 Petru 1, 16). Cine se roagă Maicii Domnului trebuie să-i urmeze pilda în smerenie, în neînchipuită curăție, în supunere voinței lui Dumnezeu (de pildă, atunci când vezi nedreptatea), în răbdare. Cel ce se roagă îngerilor trebuie să se gândească la viața cea de Sus, să se arate râvnitor în trăire duhovnicească, lepădându-se, puțin câte puțin, de cele ale trupului și de patimile trupești, să se aprindă de văpaia iubirii de Dumnezeu și de aproapele; cel ce se roagă sfinților trebuie să urmeze pilda iubirii lor de Dumnezeu, a disprețului față de lume și de bunătățile ei deșarte, să-i imite în rugăciune, înfrânare, neagonisire, răbdarea bolilor, a supărărilor și nenorocirilor, iubirea lor față de aproapele. Altminteri rugăciunea nu va fi decât bolboroseală deșartă.

Cel ce se roagă trebuie să fie ca omul flămând; să-și dorească cu ardoare și nestrămutat bunătățile după care flămânzește, îndeosebi cele duhovnicești: iertarea păcatelor, curăție, sfințenie, stăruință în virtute, pe care le cere când se roagă. Altminteri își bate gura degeaba. Cugetă, de asemenea, cum să-I aduci Domnului mulțumire și laudă. Dorește-ți cu înflăcărare să-I mulțumești și să-I aduci laudă Domnului mereu, fiindcă toate ne vin de la El, toate sunt darurile bunătății și milosârdiei Sale.

* **D**omnul este viața mea. Domnul îmi este izbăvire de moarte veșnică, îmi este izvor de viață veșnică, curățire și izbăvire de mulțimea greșelilor mele, sfințirea mea. Domnul îmi este putere în neputință, zare largă în strâmtorare, nădejde în deznădejde și în șovăială. Domnul îmi este lumină în întuneric, pace în tulburare, ocrotitor în ispite. El este în tot ce gândesc, doresc, fac bun, lumină sufletului și trupului, mâncare, băutură, îmbrăcăminte, scut, armă. Totul! Suflete al meu, iubește pe Domnul și mulțumește-I neîncetat. „Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul și toate cale dinlăuntrul meu, numele cel sfânt al Lui. Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul și nu uita răsplătirile Lui. Pe Cel ce curățește toate fărădelegile tale, pe Cel ce vindecă toate bolile tale. Pe cel ce izbăvește din stricăciune viața ta, pe Cel ce te încununează cu milă și cu îndurări“ (Psalmul 101, 1-4).

Voi toți sunteți frați (Matei 23, 8). Să vă iubiți unul pe altul (Ioan 15, 17). Biserica lui Dumnezeu este asemenea unei mărețe și sfinte familii, în care Dumnezeu este Tatăl, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, Maica Domnului nostru Iisus Hristos, ne este mamă, îngerii și sfinții, frații mai mari, noi toți, frați buni, de aceeași obârșie, născuți de Biserică, trecuți toți prin aceeași baie a Botezului în numele Sfintei Treimi. În chip firesc, cei mici sunt dator să-i respecte pe cei mari și să li se supună, după cum, cei nedesăvârșiți cer celor mai mari să se roage lui Dumnezeu pentru ei, fiindcă aceia sunt prietenii lui Dumnezeu, mijlocirea lor fiind primită cu bunăvoință de Domnul. Rugăciunii fiilor către Tatăl lor ceresc i-a pus început Fiul Său: „Tatăl nostru“.

Doamne, Cel ce ai venit să ne mântuiești, făcându-ne să credem în Tine, să credeam că Tu ești Mântuitorul nostru, mântuiește-mă! Ai venit să îmi înnoiești ființa coruptă de păcat, înnoiește-mă pe mine cel corupt de păcate și pofte, înnoiește-mi sufletul și trupul, ca să mă fac curat cu inima și puternic cu trupul, pentru slava numelui Tău. Ai venit să ne izbăvești de uneltirile vrăjmașului, izbăvește-mă ca să nu mai fac cele ale necuratului, răului, spurcatului, ticălosului vrăjmaș care lucrează în mădularele mele și care, prin silnicie, vrea să mă atragă și să mă ducă în păcat. Ai venit să mă luminezi, luminează-mi inima cea întunecată de patimi. Ai venit să aduni cele risipite, adună-mi gândurile împrăstiate de vrăjmașul. Ai venit să ne întărești în neputințele noastre, spunând „puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune“, iar Apostolul Tău adăugând: „foarte bucuros mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele, ca să locuiesc în mine puterea lui Hristos“ (2 Corinteni 12, 9). Neputincios fără seamăn sunt eu și fără de Tine nimic bun nu pot face; nici să cuget, nici să simt binele, nici să-l doresc, nici să-l spun, nici să-l fac. Fără Tine sunt cu desăvârșire neputincios în a face binele. Dă-mi harul Tău, dă-mi lumina și puterea de a gândi și a simți binele, pentru a-Ți bineplăcea întru toate. Îți încredințez toată viața mea, Hristoase

Dumnezeule, Mântuitorul și Luminătorul meu: curățește-mă, sfințește-mă și mântuiește-mă. „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele“ (Psalmul 50, 11) Ajută-mă, Doamne! Fără Tine pieirea îmi este aproape, poate veni în orice ceas.

Din răutatea pe care ne-o poartă, din viclenia pe care o au asupra noastră și prin defăimările pe care ni le aduc în toate chipurile, anumiți oameni, pe care ar trebui să-i tratăm mai degrabă cu compasiune și dragoste, ca unii ce sunt bolnavi și amenințați de pieire, s-au făcut unelte ale vrăjmașului nostru învederat, diavolul, care ne îndeamnă spre tot răul și care caută, prin semeni de-ai noștri, să ne supere și să ne facă necazuri. Dar aceste supărări și necazuri ne pot fi și de un mare folos, deschizându-ne rănile sufletului, unele pe care până atunci nu le-am văzut și nu le-am simțit.

Când ceva ca o tulburare sau ca o neputință a inimii te împiedică să croștești în timpul slujbei divine cuvinte de rugăciune, ia tulburarea și neputința ca un gând venit de la vrăjmașul și caută să îndepărtezi îndată de la tine urâtul, nehotărârea, șovăiala; cuvântează atunci în numele Domnului, vorbind fără grabă, liniștit, căutând să te faci cât mai bine auzit și așa vei scăpa de tulburare și neputință, vei căpăta vigoare și putere. Celui ce crede și nădăjduiește toate îi sunt cu putință. Ca să învingi, trebuie să te lupti.

Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți. Fiindcă iubindu-ți aproapele, te iubești pe tine însuți, după cum urându-ți aproapele, îți faci în primul rând ție însuți un mare rău, adică îți urăști propriul tău suflet. Tu însuți știi din experiență că este așa. O, porunci ale lui Dumnezeu, cât sunteți de înțelepte, de ziditoare, de dătătoare de viață! Cât este de bine să le ținem, deși povara păcatului face foarte anevoioasă îndeplinirea lor. Cât de binefacător este sufletului jugul Domnului, ce ușoară povara Lui. Adică poruncile Domnului!

Dacă vei fi însuflețit de dragoste creștinească de aproapele, te va iubi tot cerul; dacă vei fi în același duh cu aproapele, te vei afla în comuniune cu Dumnezeu și cu toți cei ce sălășluiesc în ceruri. Dacă vei fi milostiv cu aproapele, Dumnezeu îți va fi milostiv și toți îngerii și toți sfinții; dacă te vei ruga pentru alții, tot cerul îți va fi mijlocitor către Dumnezeu. Sfânt este Domnul Dumnezeu nostru! Fii și tu asemenea!

Toți fiii pământului care nu v-ați învrednicit de curăție, bucurați-vă! Curăția sufletească și trupească pe care voi n-ați atins-o a fost atinsă și cu prisosință de Preasfânta Fecioară Maria, Maica Domnului nostru Iisus Hristos. Bucurați-vă și rugați-vă ei ca să vă învețe, pe voi și pe ai voștri, cum să vă petreceți viața în curăție în veacul acesta stricat și plin de ispite. Pentru curăția și smerenia sa, pentru toate virtuțile sale, precum și fiindcă s-a învrednicit să fie Maica Dumnezeu-Cuvântului, Îi aducem Părintelui ceresc mulțumire, jertfa cea nesângeroasă, spunând: „Mai ales pentru Preasfânta, curata...“ (din Liturghier). Adică îți aducem Ție slujire prin cuvânt, mărire, mulțumire.

Cât de mult m-a vătămat păcatul! Dintr-o dată îmi simt inima cuprinsă de ceva rău, necurat, malefic; ceea ce este bun, curat, benefic îmi stă pe buze, dar nu-l simt! Vai mie! Răul îmi stă mai aproape de inimă decât binele. Și pe deasupra, abia dacă mi-a trecut prin gând sau am simțit ceva rău și îndată m-am și arătat gata să-l fac și chiar l-aș fi și făcut dacă nu mi-ar fi fost frică de Dumnezeu. Nu același lucru mi se întâmplă cu binele. „A voi se află în mine, dar a face bine nu aflu; căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc“ (Romani 7, 18-19). Nu găsesc în mine puterea de a face binele la care mă gândesc sau, de cele mai multe ori, amân la infinit facerea lui.

Rugându-te pentru alții, roagă-te ca și cum te-ai ruga pentru tine, fiindcă toți suntem una, fii ai Tatălui ceresc. Într-o rugăciune de cerere, lucrul cel mai important este credința, încrederea în Dumnezeu, precum și dorința fermă și sinceră de a obține cele pentru care ne rugăm și de asemenea de a nu mai păcătui, de a ne întoarce la o viață curată și de a ne căi pentru păcatele pe care le-am făcut. De obicei dorim ceva când ne rugăm numai cu gura și cu capul, în timp ce inima rămâne nesimțitoare; ne îndepărtăm de păcate doar cu vorba, nu și cu inima. continuăm să ne împiedicăm de aceleași păcate pentru care ne rugăm în fiecare zi să fim izbăviți. Astfel se împlinește în noi proroocia lui Isaia: „poporul acesta se apropie de mine cu gura și cu buzele Mă cinstește, dar cu inima este departe“ (Isaia 29, 13).

Când simți că ți-a pătruns în inimă gând de desfrânare, necurat, viclean, hulitor, de răutate, de invidie, de zgârcenie, de înavuțire sau de lăcomie a pântecelui și gândul acela te va întuneca, otrăvi, strâmtora, spune-ți cu cea mai fermă convingere că gândul care ți-a intrat în inimă este de la diavolul și îndată te va părăsi. Fericit „cel ce are adevărul în inima sa“ (Psalmul 14, 3). Vai de cel ce are minciuna în inimă sau care gândește viclean și păcătos! „Necaz și strâmtorare peste sufletul oricărui om care săvârșește răul“ (Romani 2, 9). Fugi de desfătarea trupească, păcătoasă, fiindcă aceasta atâta carnea cea trecătoare. Când îți trece prin minte gând de îndoială în adevăr, spune-ți că acesta este minciună, adevărul fiind realitate veșnică.

Cine sunt eu? Pe de-o parte, sunt păcat, beznă a păcatului potrivit lui Dumnezeu, Atoatefacătorul, Atotdăruitorul și prin aceasta sunt vrednic de toată osânda și de toate chinurile. Pe de altă parte, nimeni nu este mai sărac ca mine în facerea de fapte bune, neputincios fiind pentru orice virtute. Atât de jos am căzut, m-am stricat, am slăbănogit. Nimic nu pot face fără Mântuitorul meu, urmându-I cuvântul, deși am încercat de nenumărate ori. Domnul mi-a dat suflet și trup, m-a crescut, m-a înzestrat cu bune însușiri, prin El fac tot ceea ce fac bun, dacă fac într-adevăr așa ceva, fiindcă eu singur nu pot face decât rău. Creatorule și Izbăvitorule! Tu m-ai creat, eu sunt opera Ta, robul Tău, condu-mă, fă prin mine voia Ta, dă-mi darul de a-mi supune voința pe de-a-ntregul voinței Tale, fiindcă fără acest dar nimic nu pot

face. Tu ești Păstorul meu, paște-mă; Tu ești Mântuitorul meu, mântuiește-mă; tu ești Lumina mea, luminează-mă; Tu ești Tăria mea, întărește-mă!

„**C**e însoțire are dreptatea cu fărădelegea?” (2 Corinteni 6, 14). Nici „cea mai mică. „Gândurile cele rele sunt urâciune înaintea Domnului” (Pilde 15, 26). Domnul se îndepărtează de la inima în care și-au făcut cuib asemenea gânduri. Simțim aceasta din proprie experiență. Pentru ca Domnul să se unească cu cineva, trebuie ca acela să fie cu desăvârșire neîntinat de păcat și împodobit cu virtuți și ca, având credință în Iisus Hristos Domnul, Care a luat asupra Sa păcatele lumii, să-și recunoască greșelile, să și le judece cu asprime, să le considere iraționale, prostești și să-și ceară iertare pentru ele, din toată inima, cu hotărârea fermă de a nu mai greși. În acest chip s-au unit cu Dumnezeu și au dobândit sfințenie sfinții. După cum sfântă este Stăpâna noastră, Născătoarea de Dumnezeu, cea cu care s-a unit în modul cel mai real însuși Dumnezeu-Cuvântul, Lumina cea pururea fiitoare. „Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume” (Ioan 1, 9), în care a *pogorât Duhul Sfânt* și pe care „puterea celui Preaînalt a umbrat-o” (cf. Luca 1, 35). Cât de sfântă, Preasfântă este Stăpâna noastră, Născătoarea de Dumnezeu, care s-a făcut templu nezidit de mână omenească al Dumnezeirii și care s-a pătruns în toată ființa – în gânduri, în simțire, în cuvinte și în fapte – de Duhul Sfânt și în pânțele careia și-a făcut trup Însuși Dătătorul-de-viață? Cu adevărat preasfântă, puternică, neclintită în veci de veci, neschimbătoare în preainalta, dumnezeiasca Sa sfințenie, fiindcă Atotdesăvârșitul Dumnezeu, Care i S-a făcut Fiu după omenitate, a făcut-o și pe dânsa atotdesăvârșită, pentru suprema sa smerenie, iubire de curăție și iubire de Dumnezeu, care este izvorul curăției, pentru că s-a lepădat de toate cele ale lumii și s-a alipit cu toate gândurile de Împărăția cea de sus și mai cu seamă pentru că I s-a făcut Domnului maică, L-a purtat în pânțe și apoi pe preacuratele sale brațe, L-a hrănit cu preacuratul său sân pe Cel ce dă hrană la toată făptura, L-a apărut, L-a mângâiat, a suferit și s-a întristat pentru El, a trăit toată viața pentru El, numai pentru El, a fost cufundată cu totul în Duhul Lui! O, supremă comuniune dintre dragoste și sfințenie! Dintre Preacurata Fecioară Maria și dumnezeiescul Său Fiu, Iisus Hristos Domnul! Minunați și sfinți sunt oamenii lui Dumnezeu prin desăvârșita lor iubire de Dumnezeu, prin râurile de sânge și de sudoare vărsate din iubire de Dumnezeu.

Binefăcătorul și Mântuitorul meu, nemărginită este măreția Ta! Când îmi dau seama că m-am ticăloșit fără de măsură prin nenumărate și felurite păcate și patimi, sufletul mi se întristează și cade în deznădejde, atunci însă îmi amintesc de Tine, că ai venit să înnoiești firea mea coruptă de păcat, să dai ticăloșiei și necinstei mele noblețe îngerească, înfiere de la Dumnezeu, prin credință în Tine, prin renaștere din apă și din Duh, prin împărțășirea cu Sfintele Taine. Gândind la acestea, sufletul mi se va despovăra

îndată de întristare și deznădejde, se va scutura de necinste și de patimi și se va umple de recunoștință față de Tine. Slavă Ție, Fiul lui Dumnezeu, bună-tății și puterii Tale nemărginite!

Nu pierdeți nădejdea, voi, păcătoșilor, printre care și eu mă număr; credeți în Fiul lui Dumnezeu. Respectați-vă unii pe alții, nu disprețuiți pe nimeni dintre voi, fiindcă toți suntem păcătoși și pe toți a venit să ne mântuiască, să ne curățească și să ne înalțe până la ceruri Fiul lui Dumnezeu.

P*recum și noi iertăm greșităilor noștri.* Aceasta înseamnă să nu ne supărăm și să nu-i purtăm ură aproapelui care ne-a greșit cu ceva (intenționat, din încăpățănare sau fără vreo intenție), ci să-l iertăm cu inimă curată, gândindu-ne îndată la neputințele și păcatele noastre și păstrându-i celui ce s-a făcut vinovat față de noi aceeași iubire și aceleași simțăminte prietenești pe care le-am avut și înainte ca el să fi greșit. Ce-ar fi dacă Domnul ar sta să țină seama de toate fărădelegile noastre ori de câte ori ne vom fi făcut vinovați față de semenii? Cine ar putea face față? Dar așa cum Domnul este îndelung-răbdător și milostiv, fii și tu îndelung-răbdător și milostiv (compătimitor, nu te încăpățâna să-ți urmărești datornicul!). „Dragostea îndelung rabdă, dragostea este binevoitoare“ (1 Corinteni 13, 4). Nu lua în seamă greșelile aproapelui, socotește-le ca și cum n-ar fi fost! Noi toți alcătuim un singur trup, iar acesta este supus păcatului. Există oare ceva în noi care să iasă la iveală mai repede și mai lesne decât păcatul? Respirăm păcatul așa cum respirăm aerul. Dar Domnul, Capul trupului Bisericii, este Cel prin care ne curățăm de păcate. Lasă totul pe seama Capului, Cel ce lucrează totul pentru toți, tu fii statornic în dragoste, fiindcă ea singură (dragostea curată) nu greșește niciodată în viața noastră. Nu sluji diavolului cu duh de ură, de răutate, de vrăjmășie, nu înmulți răul prin rău, nu răspândi împărăția urii în împărăția lui Hristos. „Biruieste răul cu binele“ (Romani 12, 21). Nu vei putea birui răul cu rău, așa cum nu vei putea stinge focul cu foc, ci cu apă. Răutatea vine întotdeauna de la diavolul. Dragostea este adevăr dumnezeiesc și copil al lui Dumnezeu.

Împătimirea sufletului de cele pământești și trupești până la uitarea de Dumnezeu vine de la diavolul, care face ca, atunci când ni se leagă inima de cele pământești și trupești, ea să devină vasul spurcat al patimilor, în loc să privească cu chibzuință spre cele de Sus și să fie vas duhovnicesc și templu al Duhului Sfânt. „Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona“ (Matei 6, 24). lui Dumnezeu și averilor lumești, lui Dumnezeu și trupului, lui Dumnezeu și lumii, lui Dumnezeu și desfătărilor; de aceea, a ști să-ți conduci trupul și inima este știința științelor și arta artelor. Sunt când trup, când suflet. Ce nestatornicie! Câtă nerecunoștință! Ce lene! Și câtă îndelungă-răbdare de la Dumnezeu! Dar oare cât timp voi fi schimbător ca luna sau ca un caleidoscop? Întărește-mă, Doamne, fă-mă să stau pe piatra poruncilor Tale!

Trupul, când e „răstignit“, supus chinurilor, se împacă cu sufletul și cu Dumnezeu; când este alintat, hrănit din belșug și cu bucate alese, se războiește îndârjit cu sufletul nostru și cu Dumnezeu, se ticăloșește prin păcat. Nu se mai roagă, nu vrea să o facă și, în general, nu mai vrea să știe de Dumnezeu. Îl hulește, se îndepărtează de El. Din experiență. De aceea cei ce „sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele?“ (Galateni 5, 24).

Hristos „pe pământ S-a arătat și cu oamenii a viețuit... și durerile noastre le-a ridicat“ (Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, condac 6). Ne străduim noi oare să se înfăptuiască scopul pentru care s-a pogorât pe pământ mult-iubitul nostru Mântuitor? Cugetăm la cele de Sus? Ne arătăm sânguitori către Împărăția cerurilor? Să căutăm mai des răspunsul la aceste întrebări. Prețuim noi oare învățătura și propovăduirea Mântuitorului, pătimirea și moartea Sa? Nu nesocotim noi oare întreaga iconomie divină, legându-ne nu de cele de Sus, ci de cele de jos? Ei, Doamne!

Tu singur, Doamne, cunoști grija, truda, sudoarea sfinților Tăi pentru a dobândi curăție și a bineplăcea Ție, Părintele tuturor și al tuturor sfinților Tăi. Învață-ne să fim asemenea lor în viața noastră, pentru a ne afla cu toții în comuniune, prin dragoste.

Oare de ce fiii veacului acestuia ne iau în batjocură atunci când, referindu-ne la slujbele bisericești, vorbim despre adevăr, lumină, pace, dulceață, viață, ca și atunci când vorbim de citirile și cântările bisericești, sau de sfinții Tăi, Doamne, pe care i-ai proslăvit? „Acestia (...) defaimă cele ce nu cunosc“ (Iuda 1, 10). „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac“ (Luca 23, 34). Iartă-le și luminează-i.

Iubește, fără să stai pe gânduri. Iubirea este simplă, ea nu te înșală niciodată. Crede și nădăjduiește, tot fără a sta mult în cumpănă. Dumnezeu, Cel în care credem și nădăjduim, este Ființă simplă, după cum simplă este și iubirea. Amin.

De ce oare citim acatiste Domnului nostru Iisus Hristos și Maicii Domnului? Pentru ca să intrăm în Duhul Domnului și al Preacuratei Sale Maici, pentru a cunoaște mai bine cât de măreț este darul de care ne-am învrednicit, adică întruparea Mântuitorului și răscumpărarea noastră, precum și darul Sfințelor Taine ale Trupului și Sângelui Său, pentru ca să le primim cu vrednicie.

Domnul este pe cât de sfânt, pe atât de pur în sfințenia Sa, încât un singur gând de-al nostru viclean sau impur ne poate lipsi de pacea și lumina sufletească, atât de curate și de dulci, care ne vin de la El. De aceea toți sfinții sunt în lumină, sunt bună mireasmă, sunt ca lumina soarelui, ca cel mai curat aer. Dă-mi, Doamne, această sfințenie simplă!

Până la întruparea Sa, Domnul a făcut ca omenirea să guste din plin amărăciunea păcatului, să-și simtă neputința de a se izbăvi singură de el și atunci când doreau toți venirea unui izbăvitor, acela să și vină, ca un preaînțelept și atotputernic doctor și ajutor. Când au prins a-și dori cu ardoare adevărul, în măsura în care acesta secătuisese, le-a venit Adevărul cel veșnic.

Uneltirile vrăjmașului, oricât de multe și de felurite ar fi, pot fi adunate sub un singur nume: diavolul. Convinge-te, inima mea, că este așa, nu șovăi, nu deznădăjdui, când te încearcă vrăjmașul, când îți iscă furtună în suflet.

Că a Ta este puterea (Liturghier), adică Tu ții toate sub autoritatea și puterea Ta; și duhurile rele le ții. *Că a Ta este împărăția.* Tu împărățești peste toate; și peste duhurile vrăjmașe. *A Ta este puterea!* Tu ne ții pe toți cu puterea Ta; și mărirea, fiindcă ai creat totul spre mărirea Ta.

După cum Dumnezeu se identifică pentru noi în noțiunea de bine, răul, ticăloșia, păcatul înseamnă pentru noi diavolul. Inima simplă, pură, învățată cu Dumnezeu, știe să intre în comuniune cu Dumnezeu și să nu aibă nici o relație cu diavolul.

Unuia care se roagă pentru sine sau pentru semenii, ar trebui să-i punem următoarea întrebare, ca să i se trezească din somn inima și conștiința: îți sunt oare, într-adevăr, necesare cele pe care în aparență le ceri? Vrei într-adevăr să le și primești? Dorești cu adevărat să te îndrepti, să duci o viață sfântă, tu și cei pentru care te rogi?

Dumnezeul inimii mele este unul, Domnul și Dumnezeu meu, și El înseamnă pentru mine totul, cum înseamnă totul pentru toată lumea, văzută și nevăzută, pe care a creat-o din nimic. De aceea, de nimic nu trebuie să mă leg afară de Dumnezeu, ca să mă pot despărți, fără părere de rău, de toate ale mele, ca și cum mi-aș scutura praful de pe tălpi; inima să-mi nutrească o singură iubire, cea față de Dumnezeu și de aproapele, pe care mi-am asumat-o întru Hristos, în părtășie cu firea Sa cea dumnezeiască. „Să vă faceți părtași dumnezeieștii firi, scăpând de stricăciunea poftelor celei din lume“ (2 Petru 1, 4). „Suntem fiii ai lui Dumnezeu“ (1 Ioan 3, 2). Fie ca răutatea, fiică a diavolului, să nu ne atingă nici o clipă inima și nici trufia, setea de onoruri, invidia.

Observați un fenomen interesant în natură. Când sădești o plantă într-un ghiveci mai mare sau într-un hârdău, ea își dezvoltă îndeosebi rădăcinile. Sloboadă în adânc mai multe ramificații, în schimb partea de la suprafață se dezvoltă mai puțin, dă ramuri, frunze și flori sărace. Când sădirea se face într-un ghiveci mai mic, atunci și rădăcina care se formează va fi mai mică, planta crește repede în sus, dă frunze și flori frumoase (dacă

e dintre acelea care dau flori). Oare nu se întâmplă așa și cu omul? Când trăiește având de toate, nestingherit, în belșug și satisfacții, sporește în cele de jos, ale pântecelui, sufletul însă îi rămâne chircit, sterp la fapte bune. Când trăiește în constrângere, în sărăcie, boală, necazuri, supărări, într-un cuvânt, când partea animalică îi este obligată la anumite privațiuni, crește duhovnicește, dă flori de virtute, se maturizează, aduce roade, bogate. De aceea, strâmtă este calea celor care Îl iubesc pe Dumnezeu.

Noi toți, indiferent cărei stări aparținem, bogați sau săraci, oameni celebri sau simpli anonimi, culti sau inculti, toți formăm un singur trup și trebuie să ne iubim unii pe alții. „Un trup suntem cei mulți“ (1 Corințeni 10, 17). „Să vă iubiți unul pe altul“ (Ioan 15, 17), ne-a lăsat poruncă Domnul. Dacă inima ta nu face decât să se împotrivească, de fapt, în viața acestei porunci, în raporturile cu aproapele, din egoism, din trufie, din dispreț, din răutate, din întristare, din tulburare, din împietrire sau din pricina multelor patimi, răstignește-o, privește-o cu dispreț, caută să nu-i faci voia, retează-i-o, supune-te întru totul voinței lui Dumnezeu.

Inima noastră sfâșiata de multime de patimi este iubitoare de desfătare și de tihnă, nu suportă amărăciunile și necazurile, îi displace dacă cineva ne tulbură în vreun fel, de pildă dacă ne cere vreun serviciu. Domnul ne-a poruncit să ne ferim de un asemenea păcătos confort trupesc și să fim tuturor slujitori, dându-ne însuși drept pildă slujirea Sa pe pământ, când n-a cunoscut tihna, spre mântuirea noastră. Exemplu ne sunt și apostolii, îndeosebi Apostolul Pavel.

Nu arareori, în timp ce ne rugăm, inima noastră doarme. Omul cel din afară se roagă, omul dinăuntru nu. Deseori, când ne rugăm nu facem decât să dăm din gură. Îmbrăcându-ne întru Hristos prin credință și prin împărtășirea cu Sfintele Taine, ne simțim tari ca stânca. Hristos înseamnă pentru mine plinătatea tuturor bunătăților și mai cu seamă acea viață nespulș de dulce care „covârșește orice minte“ (Filipeni 4, 7).

Când trupul înflorește, sufletul se ofilește. Când trupul trăiește în tot largul, sufletul e în strâmtorare; când trupul este sătul din cale-afară, sufletul flămânzește; când trupul e chipeș, sufletul arată rău; când trupul răspândește parfumuri plăcute, sufletul exală miasme; când trupul se desfătează răsând, sufletul este copleșit de tristețe; când trupul este în lumină, sufletul este în întuneric, în bezna iadului. Falsa instrucțiune din zilele noastre ne îndepărtează de Lumina cea adevărată, „care luminează pe tot omul care vine în lume“ (Ioan 1, 9), nu ne apropie de Domnul. Fără Hristos, orice învățătură este zădărnice.

Omul vechi din noi, cu năravuri vechi, diavolești, nu ne părăsește nici o clipă, lucrând asupra noastră spre moarte. De aceea, nu conținem a ne ocupa în predicile pe care le rostim de omul cel vechi și de faptele sale, pentru ca toți cei care ne ascultă să se poată cunoaște pe sine, să-și dea

seama de amăgirile patimilor și, cu dar de la Dumnezeu, să omoare în sine omul vechi, fără să ne ocupăm de ce mai este nou în lume, fiindcă aceasta nu e treaba noastră. În acest chip să-i învățăm pe toți să-L cunoască pe Dumnezeu, să-L iubească din toată inima, iar pe aproapele ca pe sine însuși. Și fiindcă egoismul nu este compatibil cu dragostea de Dumnezeu și de aproapele, învățăm după cum ne-a poruncit Mântuitorul să ne înfrânăm sinele și să ne răstignim trupul cu patimile și poftele sale. Prin aceasta nu spun nimic nou, dar în același timp s-ar putea ca cineva să-mi ia spusele ca pe o noutate, depinde de persoană, cu referiri concrete la patimile și poftele din zilele noastre, sau în general, la necesitatea de a „răstigni” omul vechi.

Diavolul este cel ce ne insuflează gânduri de hulă față de cele sfinte și de învinovățire trupească. Când începe să te tulbure și să te sufocă această duhoare ieșită din hăurile întunecate ale iadului, poți fi convins că este o treabă diavolească și că vei fi în stare să scapi de această necurătenie. Dumnezeu să te lumineze și să te întărească.

• **I**storia alegerii și căderii evreilor (ca popor ales) demonstrează că Domnul îi înalță pe cei ce îi sunt credincioși și îi coboară și îi îndepărtează de Sine pe cei necredincioși și nerecunoscători. Și încă un avertisment: ei își țin promisiunile și avertismentele.

Cel ce a împodobit cerul cu stele putea oare să nu împodobească și mai frumos cerul său duhovnicesc cu Preasfânta Fecioară, Născătoare de Dumnezeu? Cel ce a smălțuit pământul cu multe și felurite flori, făcându-le să răspândească miresme fără seamăn, putea oare să nu-și împodobească Maica cea după trup cu multele și feluritele flori ale virtuților, făcând-o să răspândească toate aromele duhovnicești? Astfel Stăpâna noastră *s-a făcut cer și tron al dumnezeirii*, preaînfrumusețată cu toate splendorile și cu toate miresmele, mai presus de toate aromele pământului. O, dacă bunătatea dumnezeiască m-ar împodobi și pe mine, nerușinatul, pentru rugăciunile Preacuratei Sale Maici, dacă m-ar înmiresma și pe mine, necuratul! La Dumnezeu, toate sunt cu putință! „De vor fi păcatele voastre cum e cârmăzul, ca zăpada le voi albi și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face” (Isaia 1, 18).

Adam s-a trufit, vrând să fie el însuși Dumnezeu, și pentru trufia sa, s-a făcut părtaș morții. Fiul lui Dumnezeu S-a smerit până la moarte și a dat viață celui căzut. O, nemăsurată smerenie! Adam și Eva și-au aflat pieirea din pricina lăcomiei lor. Domnul a postit și S-a dat morții pentru a-i face să învie. Ei s-au arătat neascultători – Hristos S-a făcut ascultător.

Văzând străină întruparea lui Dumnezeu, să ne înstrăinăm din lumea cea deșartă și mintea spre cele dumnezeiești să o suim, că pentru aceasta Dumnezeu pe pământ S-a pogorât, ca să ne ridice la ceruri pe noi” (Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos. Condac 8). Diavolul și trupul ne trag însă spre pământ. Hristos ne cheamă și ne duce la viața cea veșnică,

diavolul ne duce în ispită prin viața cea trecătoare, ne leagă de cele trecătoare, făcând ca cele veșnice să ne rămână învăluite în beznă, sau sădindu-ne în suflete necredință în viața veșnică. Luați seama la uneltirile lui, nu vă lăsați ademeniți de viața de acum.

În starea sa de acum, omul este pătruns de trufie, viclenie, puțină credință, îndoială, necredință, neascultare, frivolitate, răutate, desfrânare, invidie, iubire de agonisire, zgârcenie, lene, uneori spaimă, deznădejde, hoție, minciună, hulă. Ce trudă uriașă stă înaintea fiecărui om, a fiecărui creștin, aceea de a se curăța de murdăria și putreziciunea patimilor.

De obicei diavolul vine și se așază în noi sub forma unei intenții rele sau a unui gând amăgitor, sau printr-o poftă păcătoasă, pentru ca apoi, odată așezat, să lucreze în noi și să ne tulbure. Oare nu cu atât mai mult Domnul, Dumnezeu Duhurilor vine și se așază în noi tot printr-un gând, prin dragoste curată și sfântă, și petrece cu noi, și lucrează în noi, și este totul pentru noi? Roagă-te deci, fără să te îndoiești, simplu, curat, în simplitatea și curăția inimii și fără nici o ezitare. Așa cum îți este ușor să gândești, să-ți fie ușor și să te rogi.

Toate nedreptățile de la oameni înfățișează-le Domnului, fiindcă Domnul este judecător; tu însă sânguiește să fii iubitor și curat la inimă cu toată lumea și nu uita că ești tu însuși un mare păcătos și că ai nevoie de mila lui Dumnezeu. Dar pentru a o merita, trebuie să ai milă de alții. Ține minte! Domnul este totul pentru toți: și Judecător, și mărinimos Împărtitor de daruri, milă și curățire de păcate, lumină, pace, bucurie, tăria inimii.

Dă-mi, Doamne, să pot iubi mereu pe tot aproapele ca pe mine însumi, să nu-i port gând rău, orice mi-ar face, să nu lucrez diavolului. Dă-mi să-mi pot răstigni egoismul, orgoliul, lăcomia, puțină credință și celelalte patimi. Semnul nostru de recunoaștere trebuie să fie dragostea unuia față de altul. Să credem și să mărturisim că Domnul este totul pentru noi; să nu ne îngrijim și să nu ne preocupăm de nimic în lume. Dumnezeu nostru să ne fie singurul Dumnezeu al inimii și pe nimeni în afară de Tine să nu avem. Să fim toți în comuniune iubitoare, așa cum se cuvine, și tot ce ar putea să ne despartă unii de alții și de iubire să aibă parte de disprețul nostru, precum praful pe care îl călcăm cu picioarele. Așa să fie! Așa să fie! Dacă Dumnezeu ni s-a dăruit pe Sine, dacă rămâne în noi și noi în El, după cum Însuși ne-a spus, oare nu-mi va da mie toate câte îi cer, lipsi-mă-va oare, putea-va să mă părasească? „Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi“ (Psalmul 21, 1). „Cum nu ne va da, oare, toate împreună cu El?“ (Romani 15, 17). De aceea, suflete al meu, rămâi în deplină pace și să nu știi nimic altceva decât să iubești. „Aceasta vă poruncesc: să vă iubiți unul pe altul“ (Ioan 15, 17).

Fă, Doamne, ca în mine, păcătosul, să se săvârșească minunile bunătății, atotputerniciei și înțelepciunii Tale

Apa vie a Sfântului Duh să-mi umple inima și să mi se reverse din ea în râuri, spre slava lui Dumnezeu și mântuirea poporului Său.

Întru slava lui Dumnezeu, Celui în Treime lăudat. Amin.

Sunt o minune a bunătății, înțelepciunii, atotputerniciei Tale, Doamne, căci Tu m-ai chemat din neființă la ființă. Tu mi-ai dat viața și Tu mă ții în ea. Prin Tine, din bunătatea, îndurările și iubirea de oameni ale Fiului Tău, Unul-Născut, voi moșteni viața veșnică dacă Ți voi rămâne credincios, fiindcă prin sfânta și înfricoșătoarea lucrare de a Te fi adus pe Tine Însuți drept jertfă, am fost ridicat din grozavă cădere, răscumpărat din veșnică pieire. Slăvesc bunătatea Ta, puterea Ta nemărginită și înțelepciunea Ta. Fă, Doamne, ca în mine, păcătosul, să se săvârșească minunile bunătății, atotputerniciei și înțelepciunii Tale, și prin aceste minuni, doar de Tine cunoscute, mântuiește-mă pe mine, nevrednicul robul Tău, du-mă în veșnica Ta Împărăție, învrednicește-mă de viața cea neîmbătrânitoare și de lumina cea neînserată.

Inima mea trebuie să se alipească numai de Tine, singurul Dumnezeu. „Mie a mă lipi de Dumnezeu bine este“ (Psalmul 72, 27) și totuși, din orbiere, din stricăciune, inima mi se leagă de plăcerile lumii acesteia: mâncarea, băutura, desfătările trupesti, pulberea netrebnică a banilor, putregaiul hainelor împopotonate cu flori pieritoare, cu podoabe și croieli care iau ochii, casele cu interioare luxoase. Ciudat, nu? Adică eu, creștin, om ceresc, sunt preocupat de toate cele pământești și în cea mai mică măsură de cele cerești. Am fost mutat la cer întru Hristos și totuși stau strâns legat de pământ, cu toată inima și, pe cât se pare, n-aș vrea să mă aflu niciodată în cer, preferând să rămân pe pământ, pentru totdeauna. Cu toate acestea, cele pământești, oricât de plăcute ar părea, mă apasă și mă chinuiesc, deși văd limpede că sunt nestatornice, stricăcioase, repede trecătoare; deși știu și simt că nimic din cele pământești nu-mi pot aduce mulțumire în suflet și nici liniști și desfăta inima, mereu zbuciumată și amărâtă de zădărniciile pământești, până când, oare, eu, omul ceresc, voi rămâne om pământesc? Până când voi mai fi trup, eu, copil al lui Dumnezeu, care prin Sfântul Botez m-am născut „nu din sânge, nici din pofță bărbătească (...), ci de la Dumnezeu“ (Ioan 1, 13). Când oare mă voi întoarce cu totul spre Dumnezeu? Doamne, fă ca prin Duhul Tău

cel Sfânt inima mea să se întoarcă spre Tine. Îndepărtează-mi-o de zădărniciile lumești. Fără de Tine, Doamne, nimic nu pot face.

Iubim din cale-afară tot ce strălucește pe pământ: aurul, argintul, pietrele prețioase, cristalurile, hainele sclipitoare; oare de ce nu iubim slava ce va să vină, cea către care ne cheamă Domnul? De ce nu ne străduim să ajungem la acea strălucire întocmai cu a soarelui? Scris este: „Atunci cei drepti vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor” (Matei 13, 43). Pentru că, prin păcat, natura sufletului nostru a fost pervertită și în loc să ne alipim de cer, ne-am alipit de pământ, de stricăciune, nu de nestricăciune, am îndrăgit strălucirea pământească, cea trecătoare, stricăcioasă, amăgitoare. Căci sufletul ne-a fost creat pentru lumina cerească și era dintru început tot numai lumină și strălucire; lumina i-a fost dată din naștere, așijderea și sentimentul luminii și aspirația spre lumină. Îndreaptă-ți această năzuință spre căutarea luminii cerești.

Când vezi o fată sau o femeie frumoasă, sau un tânăr frumos, îndreaptă-ți îndată gândul spre Frumusețea supremă a supremei sfințenii, Căreia i se datorează toate frumusețile cerești și pământești. Adică spre Dumnezeu. Dă-I slavă fiindcă face asemenea splendori din pământ. Minunează-te admirând în om frumusețea chipului lui Dumnezeu, care strălucește chiar și în starea vătămată de păcat a făpturii noastre. Închipuiește-ți cum va arăta chipul nostru înălțat la starea de proslăvire, dacă ne vom dovedi vrednici de aceasta. Închipuiește-ți cum va fi arătând frumusețea sfinților, a îngerilor, a Maicii lui Dumnezeu; închipuiește-ți negrăita bunătate a fetei lui Dumnezeu, pe care o vom vedea aieva. Nu te lăsa amăgit de frumusețea pământească, cea de carne și sânge. Pofta este plăcută, dar păcătoasă, corupătoare, potrivnică lui Dumnezeu. Nu-ți alipi inima de frumusețea fetelor și femeilor, ci numai de Unul-Dumnezeu, Cel ce a creat toată frumusețea pentru slava Sa și spune: „Mie a mă lipi de Dumnezeu bine este” (Psalmul 72, 27), nu de frumusețea trupească cea trecătoare.

Depriarea și jena ce ne cuprind uneori, când nu ne reușește ceva și mai cu seamă din cauza vreunui insucces în vreun lucru, mai ales preoțesc, pe care îl facem spre folosul altora, vin de la vrăjmașul nostru cel fără de trup, care caută în tot locul să ne înghită răcnind ca un leu, să ne ducă la înfrângere sau la păcat. De aceea, pentru ca nimic să nu ne poată împiedica, trebuie să pregătim orice lucrare duhovnicească din vreme, cu chibzuință și să o îmbinăm cu înfrânarea și rugăciunea. Să tindem în toate spre desăvârșire, astfel încât diavolul să nu găsească în noi nimic de care să se agate. Dacă cumva ni se va întâmpla o nereușită, să nu cădem pradă deznădejdiei, ci să ne recunoaștem în fața lui Dumnezeu păcătoșenia și neputința, smerindu-ne înaintea Lui, lepădându-ne de egoism și, fără a ne rușina, să recunoaș-

tem că am păcătuit, că n-am fost îndeajuns de prevăzători, că ne-am lăsat cuprinși de lene sau de slăbiciune, să ne lepădăm de păcat, încredințându-l nemărginitei milosârdii a lui Dumnezeu, cerându-I milă și ajutor pentru ca în timpul ce va urma să ne putem săvârși lucrarea duhovnicească bine și cu izbândă.

În timp ce te rogi sau faci altceva în viață, îndepărtează de la tine în-
doiala, suspiciunea, visarea deșartă, drăcească. Să-ți fie ochiul sufletului limpede, pentru ca și trupul să-ți fie luminos când te rogi, sau lucrezi, în toată viața ta.

În timpul rugăciunii obștești, inima să-ți fie toată la Dumnezeu și să nu
ți se lipească nici o clipă de cele pământești. Să ai de asemenea o iubire înflăcărată față de sufletele oamenilor, în numele lui Dumnezeu, precum și râvnă pentru mântuirea lor. Roagă-te pentru ele ca și când le ai și amenințate de un mare necaz: scris este: „Toți suntem în necazuri vătămați de amăgirea celui viclean“.

De ți-e foame, nu te repezi hulpav pe mâncare; nu vei îngreuna și sufletul, și trupul. Mănâncă fără lăcomie și fără grabă, gândul să-ți fie spre slava lui Dumnezeu, aducându-ți aminte înainte de toate de El. Cel ce pe toți ne hrănește, de hrana Sa nestricăcioasă – Trupul și Sângele Său, de cum ni S-a dat pe Sine, din dragoste, drept mâncare și băutură, de sfintele cuvinte ale Evangheliei.

Tot ceea ce provoacă inimii o stare de neliniște, de istovire, de parcă ar râcăi-o, vine de la diavolul, fiindcă el este veșnica neliniște și istovire. Domnul este pacea inimii. „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi“ (Matei 11, 28). „Pacea vă las vouă, pacea Mea o dau vouă“ (Ioan 14, 27). Câte patimi, atâtea neliniști și istoviri; câte poftă, atâtea săgeți ascuțite care străpung inima, și atâtea beznă. Cea mai mare parte din viață omul și-o petrece în beznă sufletească.

De te vei simți cuprins de laudă de sine, de mulțumire de sine, spune: sunt un nimic; de fac ceva bun, nu fac Eu, ci harul lui Dumnezeu. „Și ce ai pe care să nu-l fi primit?“ (1 Corinteni 4, 7). „Fără Mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15, 5). De vei simți dispreț față de careva dintre apropiați sau dintre ai tăi, spune: „Orice om este o creație sublimă a mâinilor lui Dumnezeu. Toate în el sunt bune foarte“ (cf. Facerea 1, 31).

Ce-ar trebui să faci când te împărtășești cu Dumnezeieștile Taine? Să „cauți la cele de sus, unde se află Hristos, șezând de-a dreapta lui Dumnezeu“ (Coloseni 3, 1), nu la cele pământești, fiindcă „pentru aceasta Dumnezeu pe pământ S-a pogorât, ca să ne ridice la ceruri pe noi“ (Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, Condac 8). „În casa Tatălui Meu multe

locașuri sunt. (...) Mă duc să vă gătesc loc“ (Ioan 14, 2). „Cetatea noastră este în ceruri“ (Filipeni 3, 20). „Fericiți cei săraci cu duhul că a lor este împărăția cerurilor“ (Matei 5, 3). „Că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor“ (Matei 5, 20). „Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci împărăția lui Dumnezeu este a unora ca aceștia“ (Luca 18, 16). Ia seama la scopul suprem pentru care S-a pogorât Hristos din cer pe pământ și pentru care ne dă dumnezeieștile Sale Taine, Trupul și Sângele. Acest scop este să ne dăruiască Împărăția cerurilor. Tinde și tu spre el.

Trufia este un demon. Răutatea de asemenea. Și invidia, și mârșava curvie; și hula și îndoiala asupra adevărului, și deznădejdea; toate acestea sunt demoni. Patimile sunt de multe feluri, dar în toate lucrează numai Satana. Patimile sunt de multe feluri, dar toate la un loc alcătuiesc un cor al Satanei, pe mai multe voci, când omul se face una, într-un duh cu Satana. Când te simți încolțit cu furie și răutate de patimi și când te chinuie diavolul în timp ce lucrezi Domnului, acceptă aceste chinuri ca pe unele îndurate pentru Hristos și bucură-te de suferințele tale, mulțumind Domnului; fiindcă diavolul, fără să știe, îți pregătește cununile strălucitoare pe care ți le va da Dumnezeu. Amin. Împotriviți-vă neîntârziat diavolului.

Nu te supăra pe cei ce față de tine sau de alții își dau pe față trufia sau îngâmfarea, răutatea, iritarea, nerăbdarea, ci, aducându-ți aminte că și tu suferi de aceleași păcate și patimi, roagă-te pentru ei și poartă-te față de ei cu blândețe. „Chiar de va cădea un om în vreo greșală, voi, cei duhovnicești, îndreptați-l pe unul ca acesta cu duhul blândeții, luând seama la tine însuși, ca să nu cazi și tu în ispită. Purați-vă sarcina unii altora (adică dacă te-a defăimat cineva, rabdă, deși îți este greu) și așa veți împlini legea lui Hristos“ (Galateni 6, 1-2).

Arătați, oare, destulă atenție stării sufletului vostru? Este oare sănătos, „trăiește“ oare sau nu, este oare existența sa durabilă? Dacă, în viața vremelnică de-acum și de aici, se bucură de reușită, își va fi asigurat oare veșnică „reușită“ în viața veșnică, prin credință, de pildă? Porți oare în suflet credință vie în Dumnezeu, în Mântuitorul, în Biserică, „trece“ oare această credință în fapte bune, blândețe, smerenie, nerăutate, iubire de dreptate, cinste, înfrânare, dreaptă înțelepciune, milosârdie, răbdare, supunere, dragoste de muncă și altele? Altminteri, toată osteneala ta este zadarnică; s-ar putea ca sufletul tău să facă multe lucruri de toată lauda, și, cu toate acestea, să piară. „Ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?“ (Matei 15, 26).

○ Ziua este simbolul vieții noastre pământești, repede trecătoare. Mai întâi dimineața, apoi ziua, pe urmă noaptea și, o dată cu venirea nopții, a trecut ziua toată. Așa trece și viața. Mai întâi copilăria, ca zorii unei dimineți, apoi adolescența și maturitatea, când soarele urcă pe cer, până la ceasul amiezii, apoi dacă dă Dumnezeu, bătrânețea ca un amurg și după ea moartea, de care nu scapă nimeni.

Oriunde s-ar duce omul, până la urmă se-ntoarce acasă. Întocmai și creștinul, oriunde s-ar duce și oricine ar fi, om de vază sau de rând, bogat sau sărac, savant sau neștiutor, oriunde s-ar afla, oricare i-ar fi locul în societate, orice ar face, trebuie să nu uite că nu este acasă, ci în călătorie, pe drum, și că trebuie să se întoarcă acasă, unde îl așteaptă tata, mama, frații și surorile mai mari. Casa aceasta este cerul, tatăl e Dumnezeu, mama, Preacurata Născătoare de Dumnezeu, frații mai mari – îngerii și sfinții, iar toate obligațiile și treburile de pe pământ sunt nimicuri și ceea ce într-adevăr se cuvine făcut aici este strădania pentru mântuirea sufletului, îndeplinirea poruncilor lui Hristos, curățirea inimii.

Cum să-L iubim pe Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul, cu toată tăria și cu tot cugetul. Din toată inima, adică la modul integral, fără a ne împărți iubirea între Dumnezeu și lume, sau între Creator și creatură. Dacă te rogi, roagă-te fără să-ți împărți inima, nu te lăsa furat de gânduri deșarte, de patimile vieții; fii tot în Dumnezeu, în dragoste față de El. Cu tot sufletul, adică nu doar din obișnuință, nu doar la modul rațional, fără participarea inimii și a voinței, ci cu toată tăria, nu cu ușurință și cu jumătăți de efort. Când trebuie să îndeplinești o poruncă, îndeplinește-o sârguincios, cu sudoare și cu sânge și, de se va cere, chiar cu prețul vieții, nu leneș, agale, apatic.

Cât de schimbătoare este lumea! Într-un loc, veselie, muzică, într-altul rugăciuni și cântece de înmormântare, bocete de mort; aici bogăție, lux, splendoare, dincolo sărăcie lucie, lipsuri de tot felul, de la o îmbrăcăminte decentă și călduroasă la strâmtoare, necurățenie respingătoare, igrasie. La unii sănătate înfloritoare, putere cât încape, la alții boli, decrepitudine, neputință. Într-un loc cultură, erudiție, într-altul ignoranță, obscurantism. Undeva instrucțiunea profană se îmbină cu o înaltă cultură spirituală și cu evlavie și această îmbinare realizează un plăcut și armonios acord și un frumos de ordin spiritual, altundeva aceeași instrucțiune profană, dar în care răzbate necredința, imoralitatea; o dezordine spirituală, o dizarmonie, o disonanță care îți sfășie sufletul; aici reușită în tot ce se întreprinde, dincoace eșec; într-un loc se obține totul ușor, bani, poziție socială, onoruri, decorații, într-altul poți să te lupți cu înverșunare și nu abții nimic, sau obții cu eforturi uriașe. Poate rezolva cineva aceste aparente contradicții? Numai Dumnezeu. Noi nu putem decât să ghicim.

Cine este necuviincios cu oamenii va fi necuviincios și cu Dumnezeu. Respectă în om chipul lui Dumnezeu, măreția și splendoarea sa neprețuită, rabdă cât poți de mult greșelile și răătăcirile omului căzut, pentru ca și Domnul să ți le rabde pe ale tale. Vrajmașul neamului omenesc și al lui Dumnezeu, nefiind în stare să-și verse răutatea asupra lui Dumnezeu, caută cu orice chip să și-o verse asupra omului – chipul lui Dumnezeu – și, o dată cu aceasta, toate gunoaiile sale: întunericul, trufia, invidia, pe care le-ar dori intrate în om. Respectă omul, mântuiește-l, păzește-te și pe tine însuți, nu te enerva, nu fi rău, pizmaș, nu ofensa, nu minți, nu curvi, nu fura...

Sufletul omului este pur, asemenea gândului, și iute ca gândul și ca fulgerul. Se poate lega de păcat și de alte lucruri stricăcioase cât ai clipi din ochi, poate cădea îndată din iubirea de Dumnezeu și de semenii, dintr-un gând necuviincios, dintr-o poftă pătimasă sau dintr-o rea intenție. De aceea inima trebuie să ne stea mereu de veghe, să nu se lase atrasă de cuvinte sau de gânduri viclene, să rămână mereu în simplitate și curăție, în dragoste de Dumnezeu și de aproapele.

Cele mai frumoase clipe pe pământ sunt atunci când ne înălțăm cu gândul spre cele de Sus și îndeosebi atunci când aflăm sau apărăm adevărul, acest „cetățean“ al cerului. Numai atunci putem spune că trăim cu adevărat. Deci, pentru ca să atingem, la modul esențial, plenitudinea vieții spirituale, trebuie să ne înălțăm inima mai des peste cele pământești, Sus, la cer, acolo unde este adevărata noastră viață și adevărata noastră patrie, cea fără de sfârșit.

Judecând după mulțimea distracțiilor la care se dedau oamenii, după grija pe care o arată doar trupului, stai și te întrebi: mai au, oare, oamenii și suflet? Iar dacă au, de ce nu-i poartă de grijă, nu se gândesc la mântuirea lui, știut fiind că sufletul este supus nenumăratelor păcate, care înseamnă pentru el moarte și moarte veșnică? Există, oare, chinurile veșnice și fericirea veșnică? Dacă da, atunci de ce se străduiesc oamenii atât de puțin sau nu se străduiesc deloc să scape de amenințarea chinurilor veșnice și să moștenească fericirea veșnică? Iată ce mi se pare uimitor. Și încă: de ce oare nu-i înspăimântă pe oameni înfricoșătorul ceas al morții? Fiindcă n-o să trăia pe pământ o veșnicie. Ne va veni o dată și nouă rândul, când ni se va spune: „fi ai oamenilor, prefăceți-vă și voi în țărâna din care ați fost făcuți“. Vai, cât suntem de împrăstiați și de orgolioși, de pătimiși și de legați de pământ! Păcătoșilor, credeți oare că Dumnezeu nu are cu ce să vă pedepsească? Are, cum să nu aibă! Focul gheenei, iezerul de foc, înfricoșătorul tartar, de care tremură însuși Satana, viermii neadormiți, scrâșnirea dinților! Dar iată, m-am trezit vorbindu-vă vouă... Aceleași lucruri trebuie să mi le spun și mie,

fiindcă eu sunt cel dintâi dintre păcătoși, căruia i-au fost pregătite chinurile iadului, dar de care m-a izbăvit Hristos, Cel în Care îmi pun toată nădejdea. Voi, fraților, credeți toți în Hristos, în Evanghelia Lui? Dacă da, unde vă este viața după Evangheliie? Este vreunul printre voi care obișnuiește măcar să citească zilnic din Evangheliie, acest măreț dar al lui Dumnezeu, această lege a vieții? *„Toți s-au abătut împreună, netrebnici s-au făcut. Nu este cine să facă binele, nici măcar unul nu este“* (Romani 3, 12).

Tineretul, mai mult sau mai puțin studios, arareori dă pe la biserică și, în general, nu se arată preocupat de educația religioasă, considerând-o inutilă și lăsându-se atras mai mult de cele ale vieții. Aceasta nu trebuie să ne scape din vedere. Este rezultatul trufiei și al unei imaturități spirituale. Ei consideră mersul la biserică și participarea la slujbele divine o problemă care privește poporul de rând și femeile. Uită că în biserică slujesc cu frică, împreună cu oamenii, și îngerii, aceștia considerând că astfel se fac părtași supremei fericiri. Răceala față de cultul public provine, de bună seamă, din faptul că unii nu-l înțeleg, iar alții, deși au căpătat cunoștințe teologice, nu le-au asimilat, deoarece le-au fost predate cu răceală, fără exemple, la modul pur rațional, deși cultul divin înseamnă și prin excelență pacea, dulceața și fericirea inimii.

Preotul, ca doctor de suflete, trebuie să fie el însuși liber de orice neajunsuri sufletești, adică de patimi, pentru a-i putea trata pe alții. Ca păstor duhovnicesc, trebuie să fi păscut el însuși pe pășunile bogate ale Evangheliei și ale moștenirii patristice, pentru a cunoaște unde să-și ducă la păscut turma cea cuvântătoare. Să fie iscusit în lupta cu lupii care pândesc sufletele, să știe să-i gonească de la turma lui Hristos; să fie încercat și tare în rugăciune și în înfrânare, să nu fie legat de poftele și desfătărilor vieții, îndeosebi de iubirea de avuție, iubirea de slavă deșartă, trufie, într-un cuvânt să fie el însuși o lumină, pentru a-i putea lumina și pe alții, sare duhovnicească, pentru a-i feri și pe alții de stricăciune sufletească și să se țină el însuși departe de stricăciunea care vine prin patimi. Dacă nu va fi așa, orice bolnav cu sufletul i-ar putea spune: „Doctore, vindecă-te pe tine însuși!“ (Luca 4, 23), pentru ca să mă încredințez ție spre vindecare abia după aceea. „Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău“ (Matei 7, 4).

Inima este, prin natura sa, sensibilă, ușoară, de esență spirituală, cerească, păzește-ți-o. Nu o îngreuna, nu o trage spre pământ, fii cum-pătat în mâncare, în băutură, în general în plăceri trupesti. Inima este templul lui Dumnezeu. „De va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el“ (1 Corinteni 3, 17).

Fii creștin cu inima, adică fii întotdeauna sincer când te rogi și în raport cu semenii: credincios, nădărditor, blând, bun, binevoitor cu toată lumea, drept, neagonisitor, compătimitor, milostiv, înfrânat, înțelept, răbdător, supus, curajos.

O, cât de mult ne-a prețuit sufletul și i-a dorit mântuirea Domnul nostru Iisus Hristos, Care a pogorât pentru noi din ceruri, luând suflet și trup de om, a îndurat pătimiri grozave și a murit pentru noi. Dar, oare, îmi prețuiesc eu însumi sufletul, mă îngrijesc de veșnica lui mântuire? Vai, nu știu să-l prețuiesc și nici nu am învățat, până acum, să răspund pe măsură dragostei Mântuitorului meu, fiindcă m-am legat cu totul de pământ, m-am datat lenei și patimilor. Putea-vei, oare, avea în tine dragoste de Dumnezeu și de Împărăția Sa, de vreme ce inima îți este stăpânită de dragoste pământească, iubire de desfătări, egoism, trufie? Așa ceva nu va fi cu puțință atâta timp cât nu îți vei răstigni „trupul, împreună cu patimile și cu poftele“ (Galateni 5, 24). Fiindcă „nimeni nu poate să slujească la doi domni“ (Matei 6, 24), iar „prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu“ (Iacov 4, 4). Scris este: „Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume“, „adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții...“ „Și lumea trece și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac“ (1 Ioan, 2, 15-17).

Domnul Dumnezeu, pentru neîncetatele cereri cu care venim înaintea milostivirii Sale, ne dă curaj, văzând în credința noastră neabătută semnul credinței și al nădejdiei în El, Noi păcătoșii însă ne mâniem pe săracii care nu încetează zi de zi a ne cere milostenie; ne mâniem chiar și pe micuții cerșetori, a căror încredere în oameni este foarte mare și a căror convingere de bunătatea altora este nemărginită, fiindcă ei înșiși mai sunt curați, buni, nu țin răutatea. Fiind noi arghirofili, trufași, iubitori de desfătări, de cele mai multe ori îi privim cu dispreț, ne răstim la ei – acești mielușei nevinovați –, ne ieșim din fire, nu vrem să înțelegem că pe ei îi împing mereu să ne ceară ajutor foamea, lipsa de îmbrăcăminte și de încălțăminte, faptul că proprietarul sau proprietăreașă nu încetează să le ceară banii de chirie pentru ungherul în care își găsesc adăpost. Oare nu sunt ei aceia care, prin gura proorocului David, strigă către Domnul: „Mult ne-am săturat de defăimare; că prea mult s-a săturat sufletul nostru de ocara celor îndestulați și de defăimarea celor mândri“ (Psalmul 122, 3-4)? Și, bineînțeles, mai devreme sau mai târziu, jelația lor va ajunge la cer. Dar ce spun? A și ajuns demult la urechile Domnului Savaot și a și stârnit mânia Lui asupra noastră și dreapta-I răzbunare.

Până acum n-am dus lipsă de nimic, miluindu-i pe alții, și nu voi duce lipsă cât timp voi fi, fiindcă Domnul „ieri și azi și în veci este același“ (Evrei 13, 8). Nu degeaba se spune că mâna care dă nu sărăcește nicio-

dată. Până acum Domnul mi-a înmulțit bunurile vremelnice, nu mi le-a împuținat. Dau slavă îndurărilor Sale, bogatei Sale mile.

Tu ești, o, preotule, reprezentantul credinței și al Bisericii, al Domnului Hristos Însuși. Se cuvine să fii model de blândețe, de tărie, de răbdare și de duh înalt. Săvârșești o lucrare a lui Dumnezeu și nu trebuie să cazi cu duhul în fața nimănui, să nu lingusești pe nimeni, nici să te faci sluga cuiva; consideră lucrarea ta mai presus de toate cele omenești.

Cine s-a obișnuit să dea seama, la spovedanie, de toate cele ce a făcut în viața de-acum, aceluia nu-i va fi frică să dea răspuns, în același chip, la înfricoșătoarea Judecată a lui Hristos. De altminteri, tocmai pentru aceasta a și fost instituită aici pe pământ, ca o sumară judecată, pocăința, pentru ca noi, curățindu-ne și îndreptându-ne prin mărturisirea păcatelor, să putem da un răspuns de care să nu ne fie rușine la înfricoșătoarea Judecată a lui Hristos. Este o primă trezire la pocăință sinceră, una care se cere făcută cel puțin o dată pe an. Cu cât căința ne vine mai târziu, cu atât este mai rău pentru noi, cu atât mai mult ne vom încurca în izele păcatului și cu atât mai greu ne va fi să dăm seama de cele făcute. Al doilea lucru care ar trebui să ne îndemne la spovedanie este liniștea pe care ne-o aduce ea. Cu cât mărturisirea ne va fi mai sinceră, cu atât ne va fi și sufletul mai liniștit. Păcatele sunt ca niște șerpi ascunși care mușcă din inima omului și din toată ființa lui. Nu-i lasă o clipă de liniște, îi sug neîncetat inima. Păcatele sunt ca niște mărăcini agățători care înțepă întruna sufletul. Păcatele sunt întuneric duhovnicesc. Cei ce se căiesc trebuie să aducă roade de pocăință. Pocăinței îi vin în ajutor conștiința, memoria, imaginația, afectivitatea, voința. Fiindcă în greșală sunt implicate toate capacitățile sufletului, de aceea și pocăința trebuie să fie din tot sufletul. Pocăința care nu trece dincolo de cuvinte și care este lipsită de intenția de îndreptare și de zdrobirea inimii nu este decât o fățarnicie. Păcatele tulbură conștiința, trebuie să o limpezim; prin păcate afectivitatea se atrofiază, se degradează, trebuie să o trezim; voința se anchilozează, nu este în stare să se îndrepte singură, trebuie să o silim să-și revină. „Împărăția cerurilor se ia prin străduință“ (Matei 11, 12). Mărturisirea păcatelor trebuie să fie din toată inima, profundă, deplină.

Vai, fraților! Oare nu vom dispărea curând toți de pe fața pământului, ca și cum n-am fi fost niciodată? Unde ne sunt faptele de iubire? Unde îndeplinirea poruncilor Creatorului? Unde este duhul lui Hristos din noi? Unde bunătatea, smerenia, dragostea față de sufletele oamenilor, nepăsarea față de cele vremelnice? Unde râvna față de bunătățile duhovnicești? Cât suntem de proști și cât de mult ne pierdem în deșertăciuni! Ne-am schimonosit chipul sufletului nostru, ne-am schimonosit viața, am întors-o pe dos. Nu-i suntem plăcuți lui Hristos, ci diavolului.

Cerul acesta senin și pașnic, fără seamăn de frumos, presărat cu stele, ne va înfățișa odată o priveliște înspăimântătoare și aceasta se va întâmpla înainte de arătarea lui Hristos pe cer. O, păcătoșilor, căutați să învățați zilnic din priveliștea cerului, atâta timp cât mai puteți învăța. „Soarele se va întunece și luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer“ (Matei 24, 29).

Există, frați creștini, o viață adevărată, reală, și o alta aparentă, falsă. Să trăiești pentru ca să bei și să mănânci, să te îmbraci, să te plimbi, să te îmbogățești. În general să trăiești pentru plăceri și preocupări pământești, sau pentru a pune la cale intrigi, uneitiri, pentru a-i judeca și bârbi pe alții este o viață aparentă. Să trăiești pentru a-i bineplăcea lui Dumnezeu și a fi de folos semenilor, a te ruga pentru mântuirea sufletului lor, ajutându-i în tot chipul să se mântuiască, iată ce înseamnă să trăiești cu adevărat. Primul mod de viață este o moarte spirituală continuă, al doilea, o neîncetată viață în duh.

Domnul a spus despre Biserica Sa: „Voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui“ (Matei 16, 18). Aceasta s-a spus atât în privința păstorilor Bisericii, a ierarhiei bisericești, a tuturor adevărilor creștinismului, cât și în aceea a dogmelor, poruncilor sfintei credințe ortodoxe, a tuturor Sfintelor Taine și ierurgiilor constituite, de exemplu, Liturgia, Hirotonia, Cununia, Botezul, Mirungerea, acestea fiind statornicite pentru toate veacurile, rămase neschimbate de secole. Iată cât este de puternică Biserica întemeiată de Domnul! Ține minte cuvintele Domnului și să nu te îndoiești nici o clipă când săvârșești o Taină. Fii tare ca diamantul.

Mă e drag să mă rog în biserica Domnului, mai ales în Sfântul Altar, înaintea Sfintei Mese, sau la proscomidie, căci, aflându-mă în biserică, harul lui Dumnezeu mă face să mă simt transfigurat, ca prin minune. Când înalt rugăciuni de pocăință și de umilință, simt cum mi se desprind de pe suflet „spini“, cum mi se dezleagă legăturile patimilor, cum mă cuprinde o ușurare fără seamăn. Toată ispita și toată fascinația patimilor dispare și simt atunci că am murit lumii și că lumea, cu toate ale sale, a murit pentru mine, că am început să trăiesc în Dumnezeu și pentru Dumnezeu, numai pentru Dumnezeu, că mă pătrund cu totul de el, că sunt într-un duh cu El, că m-am făcut întocmai unui copil care își găsește liniștea pe genunchii mamei sale. Inima mi se umple de o cerească, dulce pace, sufletul mi se luminează de lumină cerească; oriunde m-aș uita, văd totul scăldat în lumină, toate îmi apar limpede, deslușit, simt prietenie și dragoste față de toți oamenii, chiar și față de vrăjmași, sunt gata să le găsesc îndreptățiri și să-i iert. O, cât de feri-

cit este sufletul când se află cu Dumnezeu! Cu adevărat biserica este raiul pe pământ.

Ce-ar putea fi lucrul cel mai groaznic pentru un om? Moartea? Da, moartea. Toți ne cutremurăm de spaima morții, de gândul că vom muri, că ne vom da ultima suflare. Cât de sfâșietoare este pentru părinți moartea copiilor dragi, când îi văd zăcând fără suflare! Dar nu vă înspăimântați și nu vă întristați din cale-afară, fraților! Prin moartea Sa, Iisus Mântuitorul a biruit moartea noastră, prin învierea Sa a pus temelie învierii noastre. În fiecare săptămână, duminica, prăznuim, întru Hristos Cel înviat, viitoarea noastră obștească înviere, punând început vieții veșnice, față de care această viață vremelnică nu-i decât un drum scurt și strâmt, presărat cu suferințe. Moartea adevăratului creștin este doar un somn până la ziua învierii, sau ca o naștere la o nouă viață. Prăznuim în fiecare duminică învierea lui Hristos, dar și propria noastră înviere din morți; să învățăm neconținut să murim păcatului, să înviem cu sufletul din faptele morții, îmbogățindu-ne cu fapte bune, și să nu ne plângem, nemângâiați, morții; să învățăm să primim moartea fără spaimă, ca pe o hotărâre a Tatălui ceresc, fiindcă, prin învierea lui Hristos din morți, moartea nu trebuie să ne mai înspăimânte.

Păcatul este în aceeași măsură absurd și fatal. De pildă, bețivul, din cauza abuzului de băuturi alcoolice se îmbolnăvește și, în același timp, se dedă la tot felul de fapte rușinoase și indecente, de care îi este lui însuși jenă să-și aducă aminte când e treaz, și cu toate acestea, continuă să bea; lacomul de mâncare, robindu-se pântecelui, simte o greutate în corp după ce s-a ghiftuit, capacitatea de acțiune i se blochează, limba i se leagă, își dă seama singur că a căzut în animalitate și că a căpătat deprinderi de animal, fiindcă a început să-i privească cu răutate și ură pe cei din jurul său și pe cei cu care șade la masă sau îi cer milostenie; simte ceva ca o strâmtorare și o suferință, nu mai are liniște, nu mai este în stare să cugete la cele înalte, să fie creștin adevărat, să-și consacre viața unui scop înalt, și cu toate acestea, continuă să fie hulpav, să mănânce peste măsură; desfrânatul își dă seama că prin patima lui își necinstește și își spurcă firea, sufletul și trupul, și se expune bolilor, își pervertește rostul vieții statornicit de Creator, se face de rușine și, cu toate acestea, continuă să trăiască în desfrânare; arghirofilul vede că bogăția îl strivește, îl înrobește, îi frustrează libertatea spirituală, îl îndepărtează de Dumnezeu și de iubirea de aproapele, îl abate de la adevărata viață și îi aduce moarte în suflet, îl lipsește de liniștea sufletească și trupească, îl împovărează cu griji și, cu toate acestea, continuă să strângă bogății, sporindu-și mereu povara, până când, istovit de griji, se îmbolnăvește și moare, vătămându-și sufletul din pricina prea multei bogății. Aceleași lucruri pot fi spuse și despre celelalte păcate: trufia, răutatea, invidia.

Să stărpim din noi dragostea pământească, dragostea pătimasă față de frumusețea trupească, față de desfătări, de câștig material, de propriul nostru trup, de onoruri; să ne însuflețim de dragostea față de cer – patria noastră cea adevărată – de suflet – acest cetățean al cerului – de fapte bune; să urâm tot ce iubește trupul și să iubim toate cele pe care el le disprețuiește și de care se teme (de pildă, gândul la moarte și la judecată), să iubim sărăcia, pe cei bolnavi, pe cei în suferință.

Când ești cuprins de vreo patimă, lasă-i pe cei din jur să râdă de tine și să-ți facă în ciudă; nu te supăra câtuși de puțin pe ei, fiindcă îți fac un bine. Răstignește-ți egoismul, recunoaște că nu ai dreptate și că inima ta trece printr-o rătăcire. Compătimește-i și deplânge-i cu amar pe cei ce iau în răs cuvintele și faptele credinței, evlaviei și adevărului, pe cei ce se împotrivesc binelui pe care îl faci sau ai vrea să-l faci spre folosul semenilor. Să te ferească Dumnezeu să te mânii pe ei, fiindcă sunt jalnici, vrednici de plâns. Slavă Ție, Doamne, Mântuitorul meu, Care prin rugăciunile mele m-ai izbăvit de tirania patimilor!

Când vă aflați în biserică, nu uitați că sunteți în prezența vie, reală a lui Dumnezeu, că stați înaintea fetei Sale, sub privirile Sale și în prezența vie, reală a Maicii Domnului, a sfinților îngeri și a Bisericii celor întâi-născuți, adică a sfinților strămoși, prooroci, apostoli, ierarhi, mucenici, cuvioși, cuvioase. Se cuvine să aveți mereu în minte amintirea și conștiința acestei realități ori de câte ori vă aflați în biserică, stând cu evlavie, luând parte din toată inima la sfânta slujbă.

Sunt o nulitate morală. Dacă nu m-ar ajuta Dumnezeu, nu mi-ar veni în minte nici o idee cu adevărat valabilă, n-aș avea nici un sentiment pozitiv, n-aș fi în stare de nici o faptă cu adevărat bună. Dacă nu L-aș avea pe Domnul, nu mi-aș putea alunga gândurile și simțămintele păcătoase care mă împresoară, răutatea, invidia, desfrânarea, trufia... Tot ce gândesc, simt și fac spre bine este opera Domnului. O, cât de cuprinzătoare și de infinită este lucrarea harului divin în mine! Domnul înseamnă pentru mine totul, o simt limpede, o simt mereu! A mea este doar aplecarea spre păcat, ale mele sunt neputințele. O, cât de mult trebuie să-L iubim pe Domnul, Care a binevoit să ne cheme din neființă la ființă, să ne cinstească dându-ne chipul și asemănarea Sa, să ne așeze în raiul tuturor desfătărilor, să ne dea în stăpânire pământul; când nu ne-am supus poruncilor Sale, când ne-am lăsat ispitiți de diavolul, când L-am defăimat fără măsură pe Creator, prin nrecunoștința noastră, luând asupra-ne însușirile ispititorului – trufia, răutatea, invidia, nrecunoștința, sub toate aspectele acesteia – prin care a început să ne „dea lecții” ca unor captivi ai săi, Domnul nu ne-a îndepărtat de la Sine pe vecie, ci a bine-

voit să ne răscumpere de păcat, de blestem și de moarte, în care am căzut prin păcat, pogorând El însuși pe pământ, la sfârșitul veacurilor, luând firea noastră; a devenit El Însuși Învățătorul, Doctorul, Făcătorul-de-minuni și Mântuitorul nostru; a consimțit să fie supus la chinuri și să moară pentru noi, pentru ca să nu fim supuși pieirii veșnice; a înviat, pentru ca și noi să înviem din moarte, S-a înălțat la cer pentru a ne înălța acolo și pe noi, cei căzuți prin păcat. S-a făcut pentru noi toate: mâncare, băutură, lumină, curățire, sfințire, sănătate, putere mijlocitoare, mântuitoare, păstrătoare și milostivoare.

Eu nu însemn nimic, dar prin harul preoției, prin faptul că împart dumnezeiescul Trup și Sânge devin al doilea sau al treilea factor de vindecare a unor suferințe: prin mine harul Duhului Sfânt îi face să renască spre mântuire pe prunci și pe vârstnici, ceea ce se săvârșește prin Taina Euharistiei, a Trupului și Sângelui Domnului; prin mine, credincioșii se unesc cu Dumnezeu, prin mine se leagă și se dezleagă păcatele oamenilor, se închid și se deschid cerurile, sunt date povețe mântuitoare de suflet, reguli de viață etc. O, cât de vrednic de cinste este darul preoției! Fraților, luați aminte câte fapte bune revarsă asupra voastră Creatorul prin preoți!

De foarte multe ori ni se lasă asupra inimii bezna duhului răutății, care ne împiedică să vorbim în liniște cu acei dintre apropiații noștri care ne-au jignit în vreun fel, o dată sau de mai multe ori, sau care și-au exprimat nemulțumirea în ceea ce ne privește. Trebuie să stăruim în rugăciune către Domnul, pentru ca El Însuși să ne risipească bezna răutății și să ne umple inima de bunătate și de dragoste față de vrăjmași, fiindcă aceștia, orbiți fiind de patimi – trufie, pizmă, arghirofilie, răutate –, nu sunt stăpâni pe sine, nu știu ce fac, așa cum nu știau ce fac vrăjmașii Domnului nostru Iisus Hristos, care L-au prigonit de-a lungul întregii Sale vieți pământești și care, în cele din urmă, l-au omorât cu moarte rușinoasă. Să nu uităm că credința creștină constă tocmai în faptul de a ne iubi vrăjmașii. „Căci dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată veți avea? (...) Au nu fac și neamurile (păgânii) același lucru?“ (Matei 5, 46-47).

Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate „Acestea se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 33). Cum, în ce chip să căutăm mai întâi împărăția lui Dumnezeu? Iată cum. Să presupunem că vrei să faci un drum undeva, pentru o treabă oarecare, mergând pe jos, cu un vehicul sau pe apă; roagă-te lui Dumnezeu să-ți călăuzească mai întâi căile inimii și după aceea pe cele ale călătoriei pe care vrei să o faci, să te îndrepteze mai întâi pe căile vieții, potrivit poruncilor Sale. Trebuie să dorești aceasta din toată inima și să te rogi de mai multe ori în acest sens lui Dumnezeu. Cunosându-ți dorința sinceră și strădania de a-I respecta poruncile, Domnul îți va îndrepta, puțin câte puțin, toate căile tale. Mai departe, dacă vrei să-ți aeri-

sești locuința sau să te plimbi la aer curat, gândește-te mai întâi dacă propriu-ți inimă este sau nu curată. Mulți dintre noi doresc să-și aerisească încăperea în care trăiesc (ceea ce este excelent) sau să se plimbe în aer liber, dar nu se gândesc că le este tot atât de necesară aerisirea sufletului și a inimii (o aerisire, ca să zicem așa, spirituală, a suflării de viață) și, trăind în aer curat, își îngăduie gânduri murdare, impulsuri indecente ale inimii, vorbe spurcate și chiar o spurcăciune trupească. De cauți lumina materială, adu-ți aminte de lumina spirituală, fără de care sufletul rămâne în întunericul patimilor și al morții spirituale. „Eu, Lumină am venit în lume – zice Domnul – ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric“ (Ioan 12, 46). De vezi furtuna bătând și urlând cu furie sau citești undeva despre un naufragiu, adu-ți aminte de furtuna patimilor omenești, cea care nu trece zi să nu iște muget și tulburare în inimile oamenilor și care face să eșueze corabia duhovnicească a sufletului, sau chiar corabia societății. Roagă-te sârguitor lui Dumnezeu să potolească furtuna păcatelor, precum a potolit oarecând cu cuvântul Său furtuna pe mare, și să dezrădăcească din inimile noastre păcatele, readucându-ne pentru totdeauna liniștea. Dacă simți foame sau sete și vrei să mănânci sau să bei, adu-ți aminte de foamea și de setea sufletului (lui îi este sete de adevăr, de sfințenie, de mântuire întru Iisus Hristos). Dacă nu-l saturezi, sufletul poate să moară de foame, răpus de patimi, istovit, chinuit. Ogoindu-ți foamea trupească, nu uita să ogoiești, cu atât mai vârtos și întâi de toate, foamea sufletului, prin vorbire cu Dumnezeu, prin pocăință de greșeli, cu inimă curată, prin citirea istorisirilor și învățăturilor din Evanghelie și mai ales prin împărtășirea cu Dumnezeieștile Taine ale Trupului și Sângelui Domnului. Dacă îți place să te fălești cu o îmbrăcămintă frumoasă, chiar în timp ce te îmbraci cu ea, adu-ți aminte de nestrăcioasa haină a adevărului, cea în care trebuie să ne fie îmbrăcat sufletul, sau la Iisus Hristos, Care este îmbrăcăminte noastră duhovnicească, după cum s-a spus: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat“ (Galateni 3, 27). Pasiunea pentru eleganță vestimentară face de cele mai multe ori să pălească cu totul în inima noastră gândul la îmbrăcăminte cea nestrăcioasă a sufletului, reducând toată viața la o preocupare deșartă pentru îmbrăcămintă luxoasă. Dacă ești elev sau student la vreo instituție de învățământ, sau funcționar, sau ofițer la indiferent ce armă, sau tehnolog, pictor, sculptor, industriaș, maistru de atelier, adu-ți aminte că pentru fiecare dintre noi știința supremă este să fii creștin adevărat, să crezi cu adevărat în Dumnezeu, Cel în trei ipostasuri, să „vorbești“ în fiecare zi cu Dumnezeu în rugăciune, să iei parte la sfintele slujbe, să respecti poruncile și rânduielile Bisericii și să-L porți în inimă pe Iisus înainte de lucru, în timpul lucrului, după lucru, fiindcă El este lumina, puterea, sfințenia și ajutorul nostru.

Constatăm cu mirare că, oricât de mult ne-ar preocupa sănătatea și oricât de mare ar fi grija de a ne-o păstra, oricât de sățioase și de gustoase mâncărurile pe care le mâncăm și băuturile pe care le bem și oricât de mult ne-am plimba în aer liber, până la urmă pe toți ne lovesc bolile și decreșitudinea trupească, pe când sfinții, care n-au pus preț pe trup, mortificându-și-l continuu prin înfrânare și post, culcându-se mereu pe pământul gol, și-au făcut nemuritor și sufletul, și trupul. Trupurile noastre ghiftuite, îndopate cu toate bunătățile, exală miasme neplăcute după moarte și uneori chiar în timpul vieții; cele ale sfinților înfloresc și răspândesc bună mireasmă atât în timpul vieții, cât și după moarte. Ce fapt uluitor! Vrând să ne „construim” trupul, ni-l distrugem; ei distrugându-l și-l „construiau”; parfumându-ne trupul, nu reușim să-l ferim de putreziciune; sfinții însă, cărora nu le stătea în gând să-și parfumeze trupul, ci să le fie sufletul bine-mirositor în fața lui Dumnezeu, s-au învrednicit și de buna mireasmă a trupului. Fraților! Trebuie să înțelegeți ce este cel mai important lucru în viață, care este scopul vieții: să omorâm trupul, cel apăsător de atâtea patimi, poftele trupești, prin înfrânare, muncă, rugăciune, să nu-i atățăm patimile prin lăcomie, îmbuibare, lene.

Bine este, în toate privințele, să-i ajutăm pe cei nevoiași. Cei ce fac aici pe pământ fapte de milostenie vor fi ei înșiși miluiți la înfricoșătoarea Judecată. Dar și în această viață ei au parte adesea de mari mile din partea semenilor, primind uneori degeaba ceea ce alții obțin cu bani grei. Într-adevăr, iubitorul de oameni, preadreptul și preaîndurătorul nostru Părinte ceresc, nu-i va răsplăti, oare, pe cei milostivi și în viața de-acum, pentru a-i încuraja spre fapte mari, sau pentru a-i face să continue faptele lor de milostenie și pentru a-i îndrepta pe cei nemilostivi, care îi batjocoresc pe milostivi? A-i răsplăti pe aceștia este drept și o merită.

Câte pretexte derizorii nu ne oferă mereu vrăjmașul neamului omenesc spre a ne face să ne urâm semenii, să ne supărăm pe ei să-i privim cu răutate și să trăim făcând pe placul atotdistrugătorilor locuitori ai infernului. Nu alerga după nălucile diavolului, lasă deoparte orice vrajbă, iubește pe tot omul, fiindcă iubirea este de la Dumnezeu.

Doamne, Tu birui neconținut iadul din mine ori de câte ori mă rog și, dacă până acum n-am ajuns în iad, Ți-o datorez Ție, Doamne, Biruitorul iadului! Slavă Ție, Binefăcătorul și Mântuitorul nostru! Ce ne-am face fără Tine? Am fi întocmai fiarelor, ne-am sfâșia unii pe alții. S-ar întâmpla aceasta cu indivizii, dar și cu popoarele. Dacă indivizii și popoarele ar trăi după Evanghelia Ta, n-ar mai exista vrajbă, lupte fratricide, războaie. Când oare ne vom da seama că trebuie să trăim după Evangheliie, pentru

binele nostru, cel vremelnic și cel veșnic? Cât de puțini sunt astăzi cei ce citesc Evanghelia!

Doamne, fac mărturie înaintea Ta că energia și sănătatea, vigoarea fizică și spirituală nu pot fi obținute trăind tot timpul într-o casă de vacanță sau în pădure, ci la Tine, în biserică și mai cu seamă în timpul Liturghiei și prin Dătătoarele-de-viață Tale Taine! O, suprema fericire a Sfințelor Taine! O, viață izvorâtă din Sfintele Taine! O, negrăita dragoste a dumnezeieștilor Taine! O, minunată și veșnică pronie dumnezeiască, cea care dai mântuire și îndumnezeire prin Sfintele Taine! O, preînchipuire a vieții veșnice prin Sfintele Taine!

Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, Stăpâna mea! Ție m-am rugat înainte de Liturghie, ca să ceri Domnului să-mi dea harul de a o săvârși cu putere multă, întru slava Sa, mântuirea lumii și mântuirea mea! Tu ai orânduit totul spre bine. Mulțumescu-ți ție, ajutătoare atotbună, grabnic-ascultătoare, nădejde nedezmănițită!

Câte binefaceri nu mi-a adus până acum credința în Hristos! Nu le știu numărul și nu voi vorbi despre fiecare în parte, ci numai despre una: de câte ori nu mi-a adus liniște, nu mi-a scos sufletul din tulburare, nu mi-a alungat patimile! De câte ori nu mi-a îndreptat pornirile strâmbe ale inimii, de câte ori nu m-a curățat de păcate, nu mi-a scăpat sufletul de moarte! Cât de apropiat este Domnul de omul credincios! El ne este ca aerul, ca respirația inimii și a sufletului nostru.

Îți mulțumesc, Doamne, din toată inima pentru suflarea binefăcătoare a Duhului Tău Sfânt, pe care o simt în timpul rugăciunii publice și al celei de acasă, pentru curățirea de păcate, pentru pace, umilință și lacrimi, pentru părinteasca-Ți mângâiere, pentru curajul și puterea pe care mi le dai!

De ești preot, trebuie să te rogi mai ales pentru curățirea, luminarea, sfințirea și înnoirea poporului lui Dumnezeu și pentru propria ta înnoire, fiincă, deși bei deseori Sângele Legii celei noi și mănânci din Trupul dăător-de-viață al Mielului lui Dumnezeu, prin care te poți renaște și înnoi, totuși, din pricina nerăvnei tale, până acum nu te-ai născut din nou, nu te-ai înnoit, supus fiind în adâncul inimii tale patimilor pe care le-ai avut în tine și mai înainte. Vino înaintea Domnului cu rugăciune fierbinte pentru înnoirea ta și a poporului lui Dumnezeu. Nu poate fi jertfă mai plăcută lui Dumnezeu decât aceasta. Adu-o cu credință, cu nădejde neclintită, cu dragoste nefățarnică. Fiindcă Celui ce a venit să facă dintr-un veșmânt vechi unul nou și să toarne vin nou în burdufuri vechi rugăciunea pentru înnoire Ți este ca o tămâie bine mirositoare și vine în întâmpinarea dorinței Sale ca neamul omenesc, îmbătrânit în păcat, să renască.

O „ascultare“ îndeplinită fără crâcnire aduce sufletului rod duhovnicesc bogat. Îl avem drept pildă pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe Care „ascultarea“ față de Tatăl L-a ridicat, în ordine omenească, deasupra oricăror puteri, stăpâniri, autorități; ne stau drept pildă toți sfinții care, arătând „ascultare“ Fiului lui Dumnezeu, Evangheliei Sale, s-au învrednicit de nestricăcioase cununi cerești și de viață veșnică cu Dumnezeu și cu sfinții Săi îngeri. Dar cel ce face ascultare dobândește folos și pentru trup. Fiindcă ceea ce pierde leneșii aceea câștigă cei sânguitori și harnici care fac ascultare. De aceea ascultarea aduce folos și sufletului, și trupului, sau chiar dacă nu se arată întotdeauna binefăcătoare trupului, sufletului îi este, de bună seamă. Să facem toți ascultare, spre bine, nu spre rău.

A fi smerit înseamnă să te consideri, pentru păcatele tale, vrednic de toată umilirea, defăimarea, prigoana, bătaia. A fi blând înseamnă să înduri, fără a ține răutate în inimă, toate neadevărurile ce ți se pun în seamă, ocările, și să te rogi pentru vrăjmași.

Tăișul suferinței pe care, fără să vrei, poate, îl împlânți într-o inimă străină îți va străpunge și ție inima, după legea dreptei răsplăți, „Cu măsura cu care măsuțați vi se va măsură“ (Matei 7, 2). Nu vrei să suferi, nu-l face pe altul să sufere.

Dacă oamenii consacră atât de mult timp forfotei vieții zilnice, făcându-ne pe noi să-i așteptăm în zadar până își termină treburile, atunci de ce n-am face așa și noi, slujitorii lui Dumnezeu, lucrând cele duhovnicești fără grabă, temeinic, cu tâlc, simțit, cu cea mai mare evlavie și sânguință înaintea lui Dumnezeu, citind rar, deslușit rugăciunile? Mai bine să aștepte ei decât să-i așteptăm noi. Așa să fie, Doamne, la toate slujbele și la toate Tainele. Dă-ne nouă aceasta, „căci fără Tine nu putem face nimic“ (cf. Ioan 15, 5).

Un creștin adevărat nu va uita niciodată că în această lume el este prinsul diavolului și că suspină neconținut după libertatea spirituală pe care Fiul lui Dumnezeu a dat-o tuturor celor ce cred în El și care se străduiesc să se elibereze din robia păcatului. Un creștin adevărat trăiește cu grijă, se folosește cu măsură de lucrurile pământești, nu-și irosește timpul în sporovăieli deșarte, în jocuri netrebnice. Nu se lăcomește la bani, nu este invidios; se roagă mereu, își deplânge păcatele, se căiește.

Se spune: nu-i mare lucru dacă mănânci de dulce în post; postul nu constă în mâncare; nu-i mare lucru dacă te îmbraci elegant și scump, dacă mergi la teatru, la serate, la bal mascat, dacă pui pe masă tacâmuri scumpe, dacă aduni mobilă de preț, trăsuri luxoase, cai de rasă, bani mulți și altele asemenea. Dar din ce cauză, oare, ni se îndepărtează inima de Dumnezeu, Izvorul vieții? De ce ne lipsim oare de viața veșnică? Nu fiindcă ne-am

făcut robi pântecelui, ne-am îmbrăcat în haine scumpe ca bogatul din Evanghelie? Nu din cauza mersului la teatru și la bal mascat? De ce oare ni se împietrește inima față de săraci și față de propriile noastre rude? Nu fiindcă ne-am împătimit de plăceri, de cele trupești, mai cu seamă de haine, de tacâmuri, mobilă, trăsuri scumpe, de bani și de celelalte? „Putem oare să slujim lui Dumnezeu și lui Mamona?” (cf. Matei 6, 24). Să fim prietenii lumii și prietenii lui Dumnezeu, să lucrăm lui Hristos și lui Veliar? Cu neputință. De ce au pierdut raiul Adam și Eva, căzând în păcat și în moarte? Oare nu din pricina mândriei? Luați binișor aminte: de ce nu ne arătăm râvnitori pentru mântuirea sufletului nostru, pe care pune atât de mare preț Fiul lui Dumnezeu? De ce adăugăm oare mereu păcat după păcat, de ce ajungem în situația de a ne împotrivi lui Dumnezeu, de a duce o existență deșartă? Nu oare fiindcă ne-am împătimit de lucrurile pământești și mai cu seamă de plăcerile trupești? De ce ni se învârtosează inima? De ce ne transformăm de bunăvoie în oameni „trupești”, iar de suflet nu ne pasă, pervertindu-ne ființa morală? Nu oare fiindcă ne-am împătimit de mâncare, de băutură, de alte lucruri pământești? Poți oare să mai susții după toate acestea că n-are importanță dacă mănânci de dulce în post? Spunând așa, nu facem decât să ne vădăm orgoliul, deșteptăciunea trufașă, neascultarea, nesupunerea și îndepărtarea față de Dumnezeu.

De ce infecție adâncă, de ce rană mortală, de ce suflare ucigașă a păcatului a venit să mă izbăvească Doctorul nostru ceresc, Iisus Domnul! Poate înțelege oare cineva această realitate în toată deplinătatea ei? Nimeni. Numai în parte, din proprie experiență, unii dintre noi își dau seama cât de adâncă este prăpastia în care au căzut prin păcat, cât de neputincioși sunt să facă binele și cât de dispuși a-și irosi la nesfârșit puterea pentru a face răul și a sluji păcatul cuibărit în inima lor. Dar și aceasta ne face să vedem cum poate lumina harul lui Dumnezeu inimile noastre întunecate. Prin rațiune naturală, omul nu este în stare să vadă aceste lucruri și de aceea nu poate vedea și percepe nici necesitatea de a se îndrepta și de a avea forța să realizeze această îndreptare și înnoire.

Îi mulțumesc lui Dumnezeu Cel puternic în bunătate și bun în tăria Sa pentru că mi-a arătat grabnic marea Sa milă, pentru că mi-a vindecat rănilor adânci ale inimii, pricinuite de păcat. Ceea ce n-a putut face lunga mea rugăciune de acasă s-a săvârșit prin simpla atingere de slăvita, Dăătoarea-de-viață, înfricoșătoarea Sfântă Masă a Domnului din biserica cu hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel. Rănilor inimii, tulburarea și strâmtorarea mi-au dispărut dintr-o dată; am simțit pe loc ca și cum mi s-ar fi dus o piatră de pe inimă, m-am liniștit cu inima ușoară, în largul meu, plin de curaj. Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne! Minunat ești, șezând pe tronul slavei

Tale, în bisericile creștinilor, Doamne, Dreptule Judecător, Mântuitorule multmilostiv și atotțiitor! Slavă nebiruitei Tale bunătăți, slavă nemăsuratei Tale puteri, Împărate al veacurilor!

Fraților, printre creaturile lui Dumnezeu există unele efemere, trecătoare, cum sunt cele iraționale, însuflețite sau neînsuflețite, organice și anorganice și însăși lumea, care va trece, „căci chipul acestei lumi trece“ (1 Corinteni 7, 31), dar sunt și creaturi veșnice, netrecătoare: îngerii și sufletele oamenilor, demonii înșiși și Satana. Viața pământească a omului, viața în trup, este doar o pregătire pentru viața veșnică, care începe după moartea trupului. De aceea nu trebuie să zăbovim a folosi viața de-acum pentru pregătirea celeilalte vieți. În măsura în care ne preocupă mai mult viața pământească, duminicile și zilele de sărbătoare trebuie să le dăruim pe de-a-ntregul Domnului, să le consacram participării la sfintele slujbe, citirii cuvântului lui Dumnezeu, cugetării la cele dumnezeiești, convorbirilor despre mântuirea sufletului, faptelor bune și mai ales milosteniei. Mare păcat face cel ce nu are grijă de cele sufletești, nu se gândește să se pregătească pentru viața de dincolo. Cum ai putea să uiți care îți este suprema și ultima chemare? Poți fi, oare, atât de nerecunoscător față de Cel ce ne-a creat, făcându-ne după chipul și asemănarea Sa, într-o nestrăcătoreală și într-o unire cu Sine, față de Cel ce ne-a răscumpărat prin Crucea Sa și ne-a deschis porțile Împărăției cerurilor? Cum pot fi oare mulți dintre noi „alături de dobitoacele celor fără de minte și asemenea lor“? (cf. Psalmul 48, 21) „Sus să avem inimile“ (Eccl. 10, 1) la Liturghie).

Trupul, vremelnica haină a sufletului, este stricacios și nu dă măsura adevăratei vieți a omului. Adevărata viață este viața spirituală. Dacă îi sfășii omului haina, el nu moare, rămâne în viață. Tot așa se întâmplă când moartea secără trupul, dându-l putreziciunii: sufletul rămâne viu. Îngrijiți-vă mai mult de suflet, de mântuirea lui.

O, biserică sfântă, ce bine și ce frumos este să te rogi în lăuntrul tău! Căci unde ai putea să te rogi cu mai multă ardoare decât între zidurile tale, în fața tronului dumnezeiesc, a Celui ce șade pe El! Pe drept cuvânt, aici sufletul se topește de umilință rugătoare, lacrimile curg șiroaie pe obraji. Ce plăcut este să te rogi pentru toți oamenii!

Mă minunez de măreția și de darurile dătătoare-de-viață ale dumnezeieștilor Taine. O bătrână care suferea de hemoptizie și care rămasese doar piele și oase fiindcă nu mai putea mânca nimic, după ce s-a împărtășit cu Sfintele Taine pe care i le-am administrat eu, a început chiar din ziua aceea să se înzdrăvenească. O tânără care era pe moarte, după ce s-a împărtășit cu Sfintele Taine, a început să se simtă mai bine, chiar din acea

zi, să mănânce, să bea, să vorbească, deși până atunci fusese aproape inconștientă, era foarte agitată, nu putea să mănânce și să bea. Slavă dățătoarelor-de-viață, înfricoșătoarelor Tale Taine!

Fii credincios Domnului mereu și în toate. De spui rugăciunea „Tatăl nostru“, spune fiecare cuvânt sincer, cu evlavie, cu mintea și cu inima îndreptate numai spre Dumnezeu, nu lăsa atenția să ți se abată spre altceva. Dacă citești o altă rugăciune, citește-o și pe aceea din tot sufletul, fără să ți se abată inima spre altceva, nu da atenție la nimic din ce n-ar trebui să observi atunci. Vrăjmașul mântuirii noastre caută din rășputeri să ne abată inima și mintea de la Dumnezeu când începem să-I slujim Domnului și încercă în chip pervers să ne lege inima și mintea de gânduri lăaturalnice. Fii mereu, în orice clipă, cu Dumnezeu, mai cu seamă când I te rogi. În acest răstimp deosebit trebuie să-I rămâi neclintit credincios, să nu-L „trădezi“. De-L vei „trăda“, te vei lipsi de viață, vei cădea în deprimare.

Nu te grăbi la mâncare și băutură. Grăbește-te mai bine să faci lucrul Domnului și când îl vei face nu te gândești la mâncare și băutură. Nu uita în fața Cui stai, cu Cine vorbești, pe Cine slăvești, fii tot în Domnul, dăruiește-te cu totul Lui, roagă-te din toată inima, cântă din toată inima, slujește semenilor ca și cum ți-ai sluji ție, bucură-te, din inimă, fără a-ți „împărți“ inima și gândurile. Ajută-mi, Doamne, fiindcă „fără Tine nu pot face nimic“ (cf. Ioan 15, 5).

Când inima este curată, atunci și omul este curat. Când inima este necurată, și omul este necurat. „Căci din inimă ies gândurile, ucideri, adultere, desfrânări, furțișaguri, mărturii mincinoase, hule“ (Matei 15, 19). Sfinții și-au înfrânat inima cu postul, privegherea, rugăciunea, cugetarea la cele dumnezeiești, citirea cuvântului lui Dumnezeu, mucenicia, munca, sudoarea, Duhul Sfânt S-a sălășluit în ei, i-a curățit de toată întinăciunea, sfințindu-i pe veci. Străduiește-te să pui înainte de toate curățirea inimii. „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule“ (Psalmul 50, 11).

Darurile lui Dumnezeu să nu le prețuiești în aur și argint. Așa cum le-ai primit, așa fii gata să le și dai. Plata pentru munca ta las-o la aprecierea celui ce a primit Sfintele Taine, iar pentru cei ce îți vor propune sau îți vor da pentru ostenele tale duhovnicești o plată din cale-afară de mică lucrează cu aceeași râvnă ca și pentru cei ce știi că îți vor da o plată bogată. În timp ce lucrezi Domnului, nu te gândești la bani, nu jigni prin aceasta Duhul lui Dumnezeu, nu face negoț cu darurile lui Dumnezeu, ca să nu-ți fie arginții pe care îi primești spre pieire. Vai, este adevărat că mulți fac negoț cu darurile Sfântului Duh, iar alții le cumpără sau ar vrea să le cumpere, asemenea lui Simon magul.

Mâncarea și băutura trebuie folosite doar pentru a căpăta putere, nu din lăcomie; să nu mâncăm când organismul nu cere de mâncare. Mulți dintre noi (și eu în primul rând), dacă nu ne pocăim și nu ne îndreptăm, vom fi osândiți fiindcă n-am mâncat și n-am băut doar atunci când era de trebuință și, în acest chip, ființe raționale fiind, ne-am făcut întocmai dobitoacelor iraționale, întunecându-ne inima, devenită și ea nerațională. V-ați dat cu plăcere mâncării și băuturii, ați mâncat și ați băut deseori când nu era nevoie să o faceți. „Vai vouă celor ce sunteți sătui acum, că veți flămânzi“ (Luca 6, 25). „V-ați desfătat pe pământ și v-ați dezmierdat; hrănit-ați inimile voastre în ziua înjunghierii“ (Iacov 5, 5).

Controlați-vă cât se poate de bine și de riguros regimul alimentar, fiindcă de mâncare și băutură, de calitatea și cantitatea acestora depinde în mare măsură activitatea voastră spirituală, socială și familială. „Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreueze inimile voastre de mâncare și băutură“ (Luca 21, 34). Ceaiul și cafeaua pot duce și ele la „beție“ dacă sunt întrebuițate la vreme nepotrivită și în exces. Vai nouă, cei ce ne ghistuim astăzi și, de cele mai multe ori, nu punem preț pe darurile lui Dumnezeu!

Diavolul lucrează asupra-ne spre pieire prin propriul nostru trup și, în general, prin cele materiale. Nu ațâța patimile prin vin, ceai, cafea, prin atracții de tot felul, prin bani, îmbrăcăminte. Trebuie să ne ferim să abuzăm de vin, de ceai, de cafea, de alte delicatese, să nu le preferăm pe acestea în locul unei alimentații consistente, raționale, sănătoase. Delicatesele trebuie consumate numai după masă și cu maximă cumpătare.

Iată, Satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu“ (Luca 22, 31). Iată „cine face să ne zboare gândurile aiurea când suntem în biserică, la slujbă sau acasă, la rugăciune; iată cine ne abate gândurile de la Dumnezeu, de la propriul nostru suflet, de la sufletele semenilor, de la cele cerești și veșnice; iată cine ne îndeamnă să ne ocupăm de fleacuri, de zădărnicii pământești, de nimicurile și amăgirile lumii: mâncare, băutură, îmbrăcăminte, case etc. Să ne rugăm unii pentru alții, ca să nu ni se împruțineze credința, așa cum S-a rugat Mântuitorul pentru Petru.

Dacă mănânci peste măsură, devii om pământesc, fără suflet, sau trup fără suflet. Dacă postești, atragi harul Duhului Sfânt în tine, devii om duhovnicesc. Dacă iei o hârtie poroasă fără s-o înmoi în apă, ea rămâne ușoară și, într-o cantitate mai mică, poate fi ridicată în sus de vânt. Dacă o treci prin apă, se îngreuiază și poate cădea jos îndată. Așa e și cu sufletul. O, cât de mult trebuie să ni-l păzim cu postul!

Oare rugăciunea silită, exterioară, poate aduce folos? Nu. Ea este respinsă de Dumnezeu. Gândește-te că același lucru se petrece și cu modul de însușire a cunoștințelor. Cine învață din silă, bucherește, nu se

alege cu nici un folos. Așa cum rugătorul fără voie mestecă cuvintele, de cele mai multe ori fără a le simți puterea și fără a le pricepe, fără ca inima să i se lumineze prin ele, să se încălzească, să se însuflețească, tot așa se întâmplă și cu învățăcelul fără voie. Să-i deprindem pe oameni să învețe de bunăvoie să înțeleagă ceea ce învață și spun.

„Care ți-e numele, după credință?“ „Creștin.“ „Ce înseamnă aceasta?“ „Înseamnă că sunt mădular al mărețului Trup al lui Hristos, că sunt robul și ucenicul lui Hristos.“ „Ce îndatoriri îți impune calitatea de creștin?“ „Să-L am mereu pe Hristos în minte și în inimă, să-mi duc viața în duhul Său, urmând pilda vieții Sale, îndeplinind Sfintele Sale porunci și să caut «cele de sus, unde se află Hristos șezând la dreapta lui Dumnezeu»“ (Coloseni 3, 1).

Ce înseamnă sfințenia? A fi liber de orice păcat, a sta în plenitudinea tuturor virtuților. Eliberare de păcat și viețuire virtuoasă dobândesc doar puțini creștini râvnitori, și nu dintr-o dată, ci treptat, prin multe și îndelungate suferințe, boli, supărări, prin post, priveghere, rugăciune, și nici atunci prin propria lor putere, ci prin darul lui Hristos. În natură, sfințenia corespunde luminii solare și albului imaculat al zăpezii, iar păcatul întunericului – vrăjmașul luminii, murdăriei și ruginii.

Privind icoana Maicii Domnului cu Pruncul, Dumnezeu Cel mai înainte de veci, minunează-te cum de s-a unit Dumnezeirea într-un mod atât de real cu omenitatea, dă slavă bunătății și atotputerniciei lui Dumnezeu și, pătrunzându-te de conștiința demnității tale de om, trăiește la înălțimea chemării care îți este făcută întru Hristos: chemarea de fiu al lui Dumnezeu și moștenitor al fericirii veșnice.

De ce îți dă Dumnezeu omului viață lungă pe pământ? Ca să aibă timp să se pocăiască, să se curețe de păcate și de patimi și pentru ca să-i pătrundă în inimă tot adevărul și toată dragostea, prin educarea simțurilor, în raport cu binele și cu răul.

Ce este sufletul omului? Este același suflet sau aceeași suflare pe care Dumnezeu a suflat-o asupra lui Adam și care se transmite de la Adam încoace întregului neam omenesc. Prin ea, toți suntem egali, aidoma unui singur om, unui singur arbore al umanității. Pe acest fapt, adică pe unitatea naturii noastre, se bazează cea mai firească poruncă: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău (adică prototipul tău, Tatăl tău), din toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu tot cugetul tău, din toată puterea ta, iar pe aproapele tău (căci cine îți este mai apropiat și mai asemănător și din același sânge cu tine) ca pe tine însuți“ (Marcu 12, 30-31; Matei 22, 28; Luca 10, 27). A îndeplini aceste două porunci este o necesitate firească.

Pe oricine ar veni la tine, mai ales dacă vine cu un scop duhovnicesc, primește-l cu o față blândă și surâzătoare, chiar dacă este un cerșetor sau o cerșetoare, și smerește-te în sinea ta față de toți, socotindu-te mai prejos decât toți, fiindcă Iisus Hristos te-a pus să fii tuturor slugă și toți sunt mădularele Sale, toți poartă, ca și tine, rănila păcatului.

Nu trebuie să ne îndoim de adevărul Evangheliei și al cărților sfinte. Tot ce se află în Evanghelie și în Biserică este suflare a Duhului Adevărului, „cuvinte curate, argint lămurit în foc, curățat de pământ, curățat de șapte ori“ (Psalmul 111, 6), viață, pace, dulceață duhovnicească. Vai de cei ce se îndoiesc: duhul minciunii îi întunecă, îi apasă, îi face să cadă în deznadejde și suferință. Cunosce din experiență.

Plăcut îi este Domnului, ca unui tată ce-și iubește copiii, să ne vadă rugându-ne cu inimă curată, pentru toți oamenii – adică pentru toți copiii Săi. Asemenea părinților care, la rugămintea copiilor cuminți și cuvințioși, se arată milostivi și față de copiii răi, capricioși, porniți pe căi greșite, Tatăl ceresc, ținând seama de rugăciunile „celor ce sunt ai Săi“ (2 Timotei 2, 19) sau ale preoților Săi, investiți cu har pentru a sluji poporul, se arată milostiv și față de cei nevrednici, așa cum a miluit poporul evreu cel nesupus și gâlcevitor, în pustie, pentru rugăciunile lui Moise. Dar ce înflăcărată a fost rugăciunea aceea!

Întru slava Preasfântului nume al Stăpânului nostru Iisus Hristos Domnul și al Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu. De nenumărate ori am simțit în inima mea, după ce m-am împartășit cu Sfintele Taine, sau după ce m-am rugat îndelung și sârguitor acasă, de obicei după vreun păcat, o patimă, o supărare sau o situație ce părea fără ieșire, cum Domnul, pentru rugăciunile Stăpânei noastre, sau însăși Stăpâna prin bunăvoința Domnului, parcă primeam de pe urma lor o nouă natură a duhului, curată, bună, mărinimoasă, luminoasă, înțeleaptă, binevoitoare, în locul celei necurate, abătute, anemice, temătoare, posomorâte, obtuze, rele. De multe ori am simțit în mine o asemenea radicală, minunată schimbare, spre mirarea mea și deseori și a altora. Slavă puterii tale, Doamne! Slavă bunătății Tale! Slavă îndurărilor Tale de care m-ai făcut părtaș și pe mine păcătosul!

Viața noastră este iubire, da, iubire! Și unde este iubire, acolo este și Dumnezeu, iar unde este Dumnezeu, acolo este tot binele. „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 33). Așadar, hrănește-i și mulțumește-i pe toți, fă-te plăcut tuturor, cu bucurie, bizuie-te în tot ce faci pe Tatăl ceresc, Părintele îndurărilor și a toată mângâierea. Adu drept jertfă de iubire aproapelui tău ceea ce ai mai scump. Jertfește-l pe „Isaac“ al tău, adu jertfă lui Dumnezeu inima

ta, cuprinsă de atâtea patimi, sacrifică-i voința ta, răstignește-ți trupul, cu patimile și poftele lui. De la Dumnezeu ai primit tot, fii gata să-I întorci lui Dumnezeu tot, pentru ca, arătându-te în cele mici credincios Domnului tău, să fii pus peste cele mari. „Peste puține ai fost credincios, peste multe te voi pune“ (cf. Matei 25, 23). Consideră-ți patimile niște amăgiri; mi-am dat seama de aceasta de o mie de ori. Amin.

Creștine! Nu uita, poartă mereu în gând și în inimă sublimele cuvinte ale Rugăciunii Domnești. *Tatăl nostru care ești în ceruri...* Nu uita cine ne este Tată, Dumnezeu-Tatăl, Dragostea noastră. Noi cine suntem? Suntem copiii Lui și frați unii cu alții. Ce iubire se cuvine să-i lege între ei pe copiii unui asemenea Tată? „Dacă ați fi fiii lui Avraam, ați face faptele lui Avraam“ (Ioan 8, 39). Ce fapte ar trebui să facem? *Sfîntească-Se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-Se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ. Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi*“ (Pâinea noastră, a tuturor; nu cerem pentru sine; egoismul trebuie scos din inima fiilor lui Dumnezeu, toți suntem una). *Și ne iartă nouă greșelile noastre* (Ai vrea, ți-ar plăcea ca Dumnezeu să-ți ierte greșelile; obișnuiește să ierți și tu greșităilor tăi, știind că dragostea este îndelung-răbdătoare și binevoitoare). *Și nu ne duce pe noi în ispită* (Nu te lăsa tu însuși dus în ispită. Nu va lăsa să se clatine piciorul tău, nici va dormita Cel ce te păzește. Domnul este acoperământul tău, de-a dreapta ta. – Psalmul 120, 3. 5). *Ci ne izbăvește de cel viclean* (Nu i te da de bunăvoie aceluia și nici Domnul nu i te va da). *că a Ta este împărăția* (Recunoști un singur Împărat și ești hotărât să-I slujești numai Lui) *și puterea* (pune-ți nădejdea în a totputernicia Lui) *și mărirea* (fii râvnitor din toată puterea, toată viața, acestei măririi) *în vecii vecilor* (El este Împăratul veșnic, împărăția Satanei va trece repede, ca orice lucru amăgitor). *Amin.* Toate acestea sunt adevăr curat. Ține minte, orice ți s-ar întâmpla, această rugăciune spune-o în gând, meditează asupra ei, caută să-i înțelegi fiecare cuvânt, fiecare expresie, fiecare cerere.

Fraților și surorilor! V-ați născut din nou (după ce v-ați născut prima oară din părinți) din apă și din Duh, devenind atunci fii ai lui Dumnezeu; spuneți-mi: trăiți oare așa cum cere această înaltă condiție? Viețuiți cum s-ar cuveni să trăiască niște copii ai lui Dumnezeu? Se poate vedea din purtarea voastră că *cetatea vă este în ceruri* (cf. Filipeni 3, 20), că așteptați a doua venire a Domnului vostru, așa cum a făgăduit în Sfânta Sa Evanghelie? Disprețuiți, oare, cele de jos, tindeți din toată inima spre cele de Sus? Oare nu iubiți lumea aceasta desfrănată și păcătoasă? „Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el. Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume“ (1 Ioan 2, 15-16). Lumea aceasta L-a răstignit și Îl răstignește până

astăzi pe Fiul lui Dumnezeu. Fraților și surorilor! Cercetați-vă pe voi înșivă; trăiți oare după Evanghelie? Nu cumva împotriva ei? Citiți mai des primele capitole ale Evangheliei după Matei.

Mântuiește-ne, Stăpână, pe noi, cei de-un neam cu Tine! Mântuiește-ne pe noi, cei de-un sânge cu Tine! Mântuiește-ne pe noi, ceea ce ești Maica vieții și Maica noastră. deși nu suntem vrednici să te numim mamă! Curățește-ne, sfințește-ne, întărește-ne și mântuiește-ne prin rugăciunile tale!

Dând cu o măsură generoasă, îți va întoarce și ție Domnul cu aceeași măsură

De ce mi s-a dat dreptul de proprietate? Pentru ca să-mi pot asigura existența mea, a familiei și a rudelor mele, pentru că să-i pot ajuta pe săraci, nu pentru a agonisi de dragul agoniseli. Dând cu o măsură generoasă, îți va întoarce și ție Domnul cu aceeași măsură. În plus, toate proprietățile și mijloacele de a ne asigura viața nu ne aparțin, sunt ale lui Dumnezeu, iar Dumnezeu este Stăpânul vieții. El se îngrijește să ne țină în viață prin noi înșine, prin alții, sau nemijlocit, „pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos-Dumnezeu să o dăm“ (Ectenie). Spunem: trebuie să trăim, viața noastră este însă Dumnezeu, înseamnă că El ne dă și ne va da mijloacele de întreținere a vieții.

În multe ziare și reviste profane, care s-au înmulțit astăzi din caleafară, bânuie un duh pământesc, nu arareori potrivnic lui Dumnezeu, pe când creștinul este (întru nădejde) nu numai cetățean al pământului, ci și al cerului, și trebuie să cugete și la cele cerești. Vechile scrieri ale lumii păgâne erau, pare-se, de multe ori mai bune și mai morale (Cicero), superioare prin principiile și intențiile lor multor scrieri ale unora ce se numesc creștini. Aceștia nu încetează să defăimeze grav cuvântul lui Dumnezeu, al Domnului nostru Iisus Hristos, deși ar trebui să cuvânteze despre Dumnezeu ca și ființe create după chipul și asemănarea Sa. Sunt scrieri care de cele mai multe ori bat apa în piua, spre smintirea creștinilor, abătându-i de la citirea cuvântului lui Dumnezeu și a scrierilor Sfinților Părinți. Redactorii și editorii de ziare și reviste momesc și prind în cursă turma cuvântătoare a lui Hristos, revărsând asupra-i un torent de cuvinte viclene.

Unde sunt astăzi casele în care se mai citește Psaltirea, cea de Dumnezeu inspirată și care dă omului o atât de mare credință în Dumnezeu, o atât de puternică speranță în El, atunci când este lovit de o nenoro-

cire, de-o boală, de un necaz, de-o supărare, și o atât de ardentă iubire de Dumnezeu? Unde a dispărut cititul psalmilor, de Dumnezeu inspirați, care era lectura favorită a strămoșilor noștri, nu numai a poporului de rând, ci și a boierilor și cnejilor? Nu mai există. De aceea mulți și-au pierdut credința, nădejdea creștină, dragostea de Dumnezeu și de aproapele, apărând în loc necredința, disperarea, ura. Nu mai există rugăciune înflăcărată, nici curăția moravurilor, nici duh de umilință, inimă zdrobită, pentru ispășirea păcatelor, nu mai există bucurie, pace, dreptate întru Duhul Sfânt. Majoritatea creștinilor sunt pătrunși de duhul lumii, duhul ziarelor și revistelor, al scriitorilor profani, care și aceștia, la rândul lor, sunt pătrunși de duh păgân, nu creștinesc, duh care tăgăduiește inspirația divină a Sfintei Scripturi și care se exaltă pe sine, trufașa și îngâmfata sa deșteptăciune, duhul deșertăciunii vieții pământești.

Tot ceea ce Biserica face să se rostească și să se audă este purul adevăr, insuflat de Duhul Sfânt. Primește cu evlavie orice cugetare și orice gând al Bisericii. Nu uita că domeniul cugetării și al cuvântului aparține lui Dumnezeu, ca și întreaga lume văzută și nevăzută. Nu ai nimic care să-ți aparțină numai ție, nici măcar gândurile sau cuvintele. Totul ne vine de la Tatăl nostru, de la Dumnezeu. Topește-te în ordinea comună a lumii, cum se topește aurul, luând forme diverse, sau cum se adună natura, alcătuită din atâtea elemente distincte, într-un întreg. Nu trăi pentru tine însuși, închis în tine.

Dezechetul lacurilor și râurilor este o imagine a despărțirii sufletului de trup. Când apele scapă de chingile gheții, luciul lor începe să stea față către față cu aerul, care le mângâie cu suflarea sa, iar razele soarelui prind a se răsfrânge în ele. Așa se întâmplă cu sufletele curate, care se despart de trup; ele stau față către față cu Hristos, Care le revigorează și le luminează. Atâta timp cât stă deasupra lor crusta gheții, apele zac ca într-o temniță, încătușate, neavând o comunicare directă cu aerul și cu lumina soarelui. Așijderea și sufletele noastre, cât timp trăiesc sub un înveliș trupesc, nu pot comunica nemijlocit cu Dumnezeu și cu sfinții, ci doar parțial, prin intermediul aceluși înveliș. Iar când va cădea învelișul trupului, vom vedea pe Domnul față către față, așa cum apele de pe care s-a topit crusta de gheață stau cu fața spre soare și intră în contact direct cu aerul.

Inima noastră este simplă (necompusă), unitară și de aceea „nu poate să slujească la doi domni: lui Dumnezeu și lui mamona“ (Matei 6, 24), adică lui Dumnezeu și averii; se înțelege de aici că nu-I poți sluji Domnului cu sinceritate și în același timp să te pasionezi de lucruri pământești, fiindcă acestea țin de „mamona“. Și nu este de demnitatea omului să se trudească doar pentru a strânge avere, fiindcă aceasta nu-i decât pământ și cenușă. Când inima se leagă de cele pământești, ea se îndepărtează de Dumne-

zeu, de Maica Domnului, de sfinți, de tot ce este spiritual, ceresc și etern, ne face să ne atașăm de cele pământești, stricătioase, efemere, să ne îndepărtăm de iubirea aproapelui. Ca o încununare la toate acestea, trebuie să mai spunem că duhul legării de cele pământești, al păstrării cu orice chip a acestora și al regretului după ele este duh diavolesc, diavolul însuși intrând și sălășluindu-se în om prin legarea de cele pământești. El ne pătrunde deseori în inimă asemenea unui cotropitor arogant într-o clipă de împătımire de cele pământești pe care n-am știut să ne-o reprimăm la timp, aducându-ne în suflet întunerice, apăsare, moarte. Îl face să nu mai poată lucra Domnului, îmbolnăvinduo-l de trufie, hulă, cârteală, dispreț față de cele sfinte și de aproapele, spirit gâlcevitor, deprimare, deznădejde, răutate.

Pentru noi s-a întrupat Domnul, a pățimit, S-a răstignit, a murit și a înviat. Pentru noi a împodobit-o pe Maica Sa, Preacurata Fecioară Maria, cu toate virtuțile și a înzestrat-o cu toate puterile dumnezeiești cu care, ca una ce este preaîndurată și atotdesăvârșită, să poată fi, după Domnul Însuși, totul pentru noi. Să nu rămână deșert în ceea ce ne privește harul lui Dumnezeu de care este plină Stăpâna noastră. Să grăbim a căuta ocrotire sub minunatul, ajutător către tot binele, Preacuratul Acoperământ al Sfintei Fecioare, cu îndrăznire și speranță. Când ne tulbură păcatul, să o rugăm ca prin *isopul* rugăciunilor sale să ne curețe de toată întinăciunea trupului și sufletului.

De unde vin blasfemia și disprețul față de cele sfinte? Din trufia inimii noastre, din îngâmfwarea și suficiența minții noastre.

Poți să-ți dai seama oricând că Dumnezeu nu suportă în tine nici cea mai mică, efemeră necurăție și că îndată ce ți-a intrat în inimă un gând necurat, te părăsește pacea și totodată te părăsește Dumnezeu Însuși. Deci când te încearcă vreun gând păcătos și cu atât mai mult un cuvânt sau o faptă păcătoasă, trebuie să-ți spui: este de la diavolul. Iar la orice gând sfânt și bun, ca și la orice cuvânt sau faptă bună, trebuie să spunem că vin de la Dumnezeu, că Se arată Dumnezeu prin ele. Închipuiește-ți acum ce palat al Atotfăitorului neasemuit de frumos, strălucind de curățenie, nestrămutat pe temeliiile lui este preasfântul suflet și preacuratul trup al Maicii lui Dumnezeu, în pântecel careia S-a sălășluit Dumnezeu-Cuvântul și a locuit acolo, cu sufletul și cu trupul său preacurat! Închipuie-ți ce veșnică, fără de sfârșit, neschimbat sfântă este ea! Închipuie-ți de ce evlavioasă cinstire și preaslăvire s-a învrednicit! Închipuie-ți și cine suntem noi: *trestii clătinate de vântul* (Matei 11, 7) diavolului. Ne-a suflat diavolul în inimă gând de hulă și îndată am și început să stăm la îndoială, să ne tulburăm, să ne posomorăm, când ar fi trebuit să arătăm dispreț acestor defăimări, sau să nu le luăm în seamă, ca pe niște închipuiri.

După cum în Dumnezeu – Tatăl, Fiul și Sfântul Duh sunt nedespărțiți, tot așa și în rugăciunile noastre și, în general, în viața noastră, gândul, cuvântul și fapta să fie nedespărțite. De ceri ceva lui Dumnezeu, fii convins că vei primi, că cererea îți va fi îndeplinită, după cum va găsi de cuviință Dumnezeu. Citește cuvântul lui Dumnezeu, crede că tot ce se spune acolo așa a fost, este și va fi, s-a săvârșit, se săvârșește, se va săvârși. Așa să crezi, așa să vorbești, așa să citești, așa să te rogi. Cuvântul este un lucru mare. Mareț este și sufletul cugetător, vorbitor, lucrător, chip și asemănare a Atotputernicei Treimi. Omule, cunoaște-te pe tine însuși și fii pe măsura demnității tale!

Stăpână bună, arată-ți și fă lucrătoare stăpânirea ta asupra mea și a poporului tău, temător de Dumnezeu și cucernic, izbăvindu-ne pe noi, prin rugăciunile tale, de gânduri spurcate, viclene, hulitoare și de toate greselile și păcatele și de uneltirile diavolești, ca Maică bună a lui Dumnezeu.

Roagă-te Stăpânei, Născătoarei de Dumnezeu, sfinților îngeri și tuturor sfinților, ca și cum te-ai ruga ca Însuși Duhului Sfânt sau, mai bine zis, ca Sfintei Treimi, Care îi sfințește și sălășluiește în ei. „După cum, Tu, Părinte întru Mine...” (Ioan 17, 21) „Sfânt ești, Dumnezeul nostru, și cu sfinții sălășluiești” (Ecfonis).

Trăim toți într-un fel de eclipsă părelnică a inimii și a minții, dar Iisus Hristos Domnul este lumina noastră. Prin darul lui Dumnezeu, sfinții ne văd mereu, fiindcă ei sunt în Dumnezeu și Dumnezeu în ei. Sunt „într-un duh cu El” (1 Corinteni 6, 17), iar Domnul aude și vede tot. De aceea, când privești în biserică chipurile sfinților, fii convins că te văd și că văd și ce ai în inimă.

Indiferent cu ce patimi s-ar lupta vrăjmașii cu tine, rabdă fără să cazi în deznădejde, fără să te înrăiești, cu blândețe și smerenie; nu-ți lăsa inima pradă nerăbdării, răutății, cârtelii, hulei.

Toată făptura dă mărturie despre nemărginita milă și dreptate a Creatorului. Satana însuși și îngerii lui, prin existența lor scelerată și prin ticăloasele uneltiri împotriva oamenilor, învederează nemărginita milă și dreptatea Creatorului. Căci ce erau dintru început Satana și îngerii lui? De ce lumini, de ce comori, de ce bunătăți s-au lipsit din cauza nerecunoștinței lor încăpățănate și arbitrar, a trufiei, răutății și invidiei împotriva Domnului? N-a fost oare căderea lor absolut deliberată, gândită anume, cu scopul de a se război veșnic cu Creatorul și cu creația Sa, cea rațională și cuvântătoare, adică cu oamenii? Judecând după răutățile pe care le face Satana în lume, după cât de numeroase și de puternice sunt ele, ne putem da seama ce duh impunător și puternic fusese la început. Judecând după mulțimea oamenilor

căroră le întunecă mințile și îi amăgește pretutindeni în lume („cel ce înșeală toată lumea, aruncat a fost pe pământ“ – Apocalipsa 12, 9), putem să ne dăm seama că mai înainte strălucea de lumină și de adevăr. „Tu te aflai în Eden, în grădina lui Dumnezeu, hainele tale erau împodobite cu tot felul de pietre scumpe“ (Iezechiel 28, 13). Judecând după intențiile sale viclene, trupești, necurate, putem deduce cât de râvnitor și de binevoitor era și cât de bun, prin darurile cu care îl înzestrăse Creatorul. Judecând după cruzimea și răutatea uneltirilor sale, ne putem da seama că fusese inteligent și că ar fi putut face mult bine și i-ar fi fost de mare ajutor Creatorului în lucrarea Sa, printre duhurile cele de jos și printre oameni. După uriașa lui răutate, puteți să vă dați seama ce creatură impunătoare, bună, splendidă, frumoasă, luminoasă, puternică, inteligentă fusese dintru început Satana. Câte daruri făcuse să se adune în el bunătatea Creatorului și de ce s-a lipsit din pricina cumplitei, intenționatei sale nebunii. După răutatea pe care o poartă oamenilor, dați-vă seama cât de bun fusese la început; după invidia lui puteți deduce cât a fost de binevoitor, după aviditatea fără de margini și zgârcenia pe care le stârnește în oameni vă puteți închipui mărinimia sa cea dintru început; după trufia lui, de măreția pe care i-a dat-o Dumnezeu. După urâtul, lehamitea, descurajarea fără de margini pe care le aduce în oameni vă puteți da seama de fericirea lui de altădată! Fiindcă mai înainte fusese tot atât de bun, pe cât este acum de rău! El reprezintă pentru toți îngerii din cer și pentru toți oamenii înțelepți o veșnică lecție de smerenie și ascultare, căci oricât de buni ar fi îngerii și oricât de inteligenți și chiar perfecți în anumite privințe oamenii, ei au toate aceste daruri doar prin bunătatea Creatorului, nu prin ei înșiși, și trebuie să-i mulțumească Creatorului și să I se roage cu credință nestrămutată pentru bunătatea și atotputernicia Sa, cu speranța că vor primi totul de la El. Căderea duhurilor rele s-a întâmplat din cauza trufiei și răutății. Această cădere a devenit o lecție pentru toți oamenii: să se smerească în fața Creatorului, să se considere pe sine ca neînsemnând nimic, să-I atribuie totul lui Dumnezeu, să trăiască numai în Domnul, făcând voia Sa. Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne! Acolo unde nu s-a priceput și n-a vrut să ajungă Satana, cu toată istețimea sa, a ajuns Fecioara Maria, care a concentrat în sine smerenie fără seamăn, preaînaltă sfințenie. „Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine“ (Luca 1, 28). „Că a căutat spre smerenia roabei Sale“ (Luca 1, 48). De asemenea, noi toți, care nu suntem decât curată nimicnicie, având totul de la Dumnezeu, în afară de păcat, trebuie să ne smerim neîncetat și adânc în fața Creatorului, căutând în orice lucru milostivirea Sa.

Nu vei putea învinge nici o patimă fără ajutorul lui Dumnezeu. Cheamă-L mereu în ajutor pe Hristos, Mântuitorul tău. Hristos a venit în lume, a pățimit, a murit și a înviat pentru ca să ne stea în ajutor în toate, să ne

izbăvească de păcat, de năvala patimilor, să ne curețe de păcate, să ne dea puterea de a săvârși fapte bune, întru Duhul Sfânt, să ne lumineze, să ne întărească, să ne aducă pace. Vei spune: cum să mă pot mântui dacă la fiecare pas mă lovesc de păcat și greșesc în fiecare clipă? Cheamă-L pe Mântuitorul, adu-ți aminte de El și te vei mântui pe tine însuși și vei mântui și pe alții.

Folosiiți darurile Mele nu în chip egoist, fiecare pentru sine, ci ca și copii ai Mei, care trebuie să aibă totul în comun; să nu vă pară rău să oferiți și altora, fără plată, roadele lucrului mâinilor Mele, amintindu-vă că și Eu vi le dau fără plată, din părintească bunătate și din prisositoare iubire de oameni. Așa se petrec lucrurile și într-o familie, când tatăl, sau mama, sau fratele aduc daruri. Tatăl le împarte tuturor copiilor, fratele, celorlalți frați. Când copiii, frații și surorile trăiesc iubindu-se unii pe alții, se vor simți nemulțumiți și nefericiți dacă tatăl sau fratele a lăsat deoparte pe unul dintre ei sau nu i-a dat unuia la fel ca altuia. De ce se întâmplă așa? Pentru că, în dragostea lor reciprocă, ei se simt una, ca un singur trup, o singură persoană. Așa trebuie să fiți și voi. Știu cum să vă răsplătesc iubirea care îmi este nepus de plăcută. Sunt darnic și cu cei ce nu țin poruncile Mele („Unui om i-a rodit țarina din belșug...” – Luca 12, 16), așa putea să nu fiu darnic cu adevărații mei copii, pentru care am pregătit, de fapt, toate îndurările (darurile) Mele! „Voi milui pe cine vreau să-L miluiesc și Mă voi îndura de cine vreau să mă îndur” (Romani 9, 15).

Dacă ți se întâmplă să cazi, ridică-te și vei fi mântuit. Ești păcătos, cazi mereu, învață să te ridici. Caută să dobândești acest învăț. Iată în ce constă el: învață pe de rost Psalmul „Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta” (Psalmul 50), inspirat de Duhul Sfânt proorocului David, și rostește-l cu credință sinceră și cu nădejde, cu inimă înfrântă și smerită. De te vei căi astfel sincer, cu cuvintele regelui David, Domnul va face să strălucească peste tine îndată iertarea păcatelor și toate însușirile sufletului tău se vor umple de pace. Lucrul de căpetenie în viață este să te arăți râvnitor în dragostea de semeni și să nu judeci pe nimeni. Fiecare va răspunde pentru sine înaintea lui Dumnezeu, tu vezi-ți de-ale tale. Păzește-te de răutate.

Creștinii ortodocși alcătuiesc o familie, ca și copii ai lui Iisus Hristos. În familiile armonioase, mama este întotdeauna la mare cinste (Maica Domnului), iar frații mai mari se bucură de respect și considerație din partea celor mai mici, aceștia din urmă luându-i drept exemplu pe primii. De ce oare la voi, luterani și anglicani, Maicii Domnului nu i se acordă evlavia ce i se cuvine, venerație solemnă, închinăciune? De ce oare nici sfinții îngeri și sfinții lui Dumnezeu nu se bucură de o venerație solemnă și de închinăciuni? Spuneți că deoarece Îl cinstiți doar pe Dumnezeu și vă închinați Lui. Să nu uitați însă că Maica Domnului nostru Iisus Hristos, îngerii, sfinții sunt

cele mai curate chipuri ale lui Dumnezeu, prietenii lui Dumnezeu, așa cum fusese numit cândva Avraam „prieten al lui Dumnezeu“. De ce să nu acordăm venerație chipurilor vii ale lui Dumnezeu, fiilor și prietenilor lui Dumnezeu?

Lumea este o casă. Ziditorul și Stăpânul acestei case este Creatorul. El, Dumnezeu, este și Tatăl celor ce locuiesc în ea, creștinii. Mamă este Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Tot ce faci, faci întotdeauna în prezența lui Dumnezeu, Tatăl nostru al tuturor, pe care se cuvine să-L asculți și să-L iubești, și de asemenea în prezența Maicii noastre a tuturor, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Arată-i iubire sfântă, evlavie, ascultare. De te vei afla în nevoi materiale sau spirituale, la supărare, la necaz, la boală, vino la ea cu credință, nădejde și dragoste. Fii sfânt, așa cum Domnul, Dumnezeu, Creatorul și Părintele tău Sfânt este și cum este Stăpâna noastră, Maica lui Dumnezeu, dar și Maica noastră. „Femeie, iată fiul Tău... Iată mama ta“ (Ioan 19, 26-27). Pentru ca să nu ne îndoim de dreptul de a o numi mamă pe Maica Domnului, Maica Celui Preaînalt, Preasfânta, Preacurata, Preabinecuvântata, Slăvita Stăpâna noastră, dumnezeiescul său Fiu, Cel mai dinainte de toți vecii, Domnul nostru Iisus Hristos, ne-a risipit îndoiala, îngăduindu-ne tuturor, sau aceluia dintre noi care se arată mai râvnitori spre sfințenie, să o numim pe Maica Sa *mamă*. „Iată Mama ta“, căci în persoana Sfântului Ioan Teologul aceste cuvinte ne-au fost adresate nouă, tuturor creștinilor. Da, ea este pe drept cuvânt gingașa, îndatoritoarea, atotsfânta noastră mamă, care ne poate duce și pe noi, copiii săi, la sfințenie.

Îți dai seama limpede cât îți este de greu, aproape cu neputință, să te schimbi în bine fără ajutorul lui Dumnezeu, fără rugăciune sârguitoare, fără înfrânare. Simți lucrând în tine mulțime de patimi: trufia, răutatea, invidia, lăcomia, arghirofilia, urâtul, lenea, curvia, nerăbdarea, nesupunerea și perseverezi în ele, ca și cum ai fi legat de ele, dar îndelung-răbdătorul nostru Stăpân te rabdă, așteaptă să te întorci spre bine, să te îndrepti, coplesindu-te cu toate darurile bunătății Sale. Fii îngăduitor, răbdător și iubitor cu cei printre care trăiești, oameni bântuiți și ei de multe patimi, caută să învingi răul cu binele și, ceea ce este esențial, roagă-te lui Dumnezeu pentru ei, pentru îndreptarea lor și pentru ca să li se întoarcă inimile spre Domnul – izvorul sfințeniei. Nu-l ajuta pe diavolul să-și extindă împărăția. Sfințește prin faptele tale numele Tatălui ceresc, ajută-L să-Și lărgească împărăția Sa pe pământ. „Căci noi împreună-lucrători cu Dumnezeu suntem“ (1 Corinteni 3, 9). Arată-te râvnitor în a face voia lui Dumnezeu, pe pământ așa cum e făcută ea în cer. Iartă-i pe „datornicii“ tăi cu bucurie, așa cum se bucură un fiu ascultător când are prilejul să îndeplinească voia tatălui iubit.

Cât de plăcut îți este și cât de mult te bucuri când dai peste un obiect folositor și de preț, pe care l-ai rățăcit, considerându-l pierdut! Ai fi gata să sari în sus de bucurie. Închipuie-ți cât de plăcut îi este Părintelui ceresc când îl regăsește pe unul dintre copiii săi, un om, chip viu al lui Dumnezeu, un păcătos care „pierdut a fost și s-a aflat“, asemeni oii pierdute și regăsite, a drahmei pierdute și aflate. O bucurie ce nu poate fi cuprinsă în cuvinte; bucuria Părintelui ceresc pentru regăsirea fiului risipitor este atât de mare, încât i se face părtaș tot cerul, cu iubire și bunăvoință. Căci „și în cer va fi multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește“ (Luca 15, 7 și 10). Fraților și surorilor care ați luat-o pe calea pierzaniei! Întoarceți-vă la Părintele ceresc. „Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor“ (Matei 3, 2).

Tot omul trebuie să cunoască și să nu uite că sufletul său este simplu și că este suflare a lui Dumnezeu. Dumnezeu este simplu și sufletul este simplu. Și fiindcă sufletul este simplu (necompus, monolit), nu poate să iubească în același timp două obiecte opuse, incompatibile: pe Dumnezeu și cele ale lumii, oamenii și cele materiale, de care se atașează ființa noastră trupească. Pentru a-L iubi pe Dumnezeu din toată inima trebuie numaidecât să consideri cele pământești drept gunoi și să nu te lași ademenit de nimic din ceea ce le aparține. Pentru a-ți iubi aproapele ca pe tine însuți, trebuie să disprețuiești banii, să nu te lași ademenit de mâncăruri, îmbrăcăminte făloasă, distincții, grade, onoruri, să nu iei în seamă vorbele oamenilor. Trebuie să ne păzim simplitatea, puritatea sufletului, mai cu seamă în timpul rugăciunii, publice și individuale (acasă), când se citește din cuvântul lui Dumnezeu și din scrierile Sfinților Părinți. „Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni“ (Matei 6, 24).

Creștinul trebuie să-L iubească pe Dumnezeu și pe aproapele – chipul lui Dumnezeu – cu atâta ardoare și tărie încât să poată spune oricând: „Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos“ (și de cea a apropielui nostru), „necazul sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia“ (Romani 8, 35)? Sau banii, sau îmbuibarea cu mâncăruri și băuturi, sau locuințele luxoase, sau grija de a fi mereu eleganți, sau alte plăceri ale vieții? Dar pentru mine toate aceste lucruri pământești sunt gunoi și nimic mai mult, iar desfătările senzuale, o amăgire. Greșelile semenilor mi le explic prin caracterul coruptibil al naturii omenești, prin acțiunea și uneltirile duhurilor rele, printr-o educație proastă sau lacunară, prin condiții de viață nefavorabile, prin scăderile părinților și educatorilor. Conștient fiind de propria mea aplecare spre păcat, cunoscându-mi patimile, răutatea, lăcomia, necurăția, slăbiciunea, nu pot să-i urăsc pe oameni, pe cei ce îi știu asemenea mie, cu aceleași slăbiciuni și metehne, fiindcă știu că trebuie să-l iubesc pe aproapele meu ca pe mine însumi. Și chiar mă iubesc pe mine însumi, deși îmi recunosc nenumărate păcate. Și mai trebuie să-l iubesc fiindcă suntem toți un singur trup.

Nu uita! Dacă îți vei curăța inima de păcate, căpăta-vei răsplată nesfârșită. Îl vei vedea pe Dumnezeu, Creatorul și proniatorul tău Atotbun. Grea nevointă este curățirea inimii, fiindcă presupune mari renunțări și suferințe, dar mare este și răsplata. „Fericiți cei curați cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu“ (Matei 5, 8).

Se spune: Dumnezeu este milostivitor, El ne va milui. Firește, mila lui Dumnezeu este nemărginită. Dar dacă Dumnezeu este față de noi milostivitor la nesfârșit și mărinimos, atunci de ce Îl defăimăm cu bună știință prin fărădelegile noastre? Cu cât se arată mai bun și mai milostiv față de noi, cu atât ar trebui să-L iubim mai mult, să-I fim recunoscători, să-I respectăm Sfintele Sale porunci și povețe. Unde ne sunt dragostea, recunoștința, ascultarea?

Omul rău și trufaș este gata să vadă și în alții numai trufie și răutate și se bucură când aude pe alții vorbindu-i de rău și bârfind pe care-va dintre cunoștințele lui, nu însă dintre cele foarte apropiate, despre care se știe că sunt fericiți și că trăiesc în îndestulare; cu cât sunt defăimați mai tare, cu atât se bucură mai mult că alții sunt răi și că el este, în comparație cu ei, perfect, fiind dispus să vadă în aceia numai relele și să-i asemene diavolilor. Câtă răutate, câtă trufie! Și câtă lipsă de iubire! Nu face așa, caută să găsești în oamenii răi și ceva bun și bucură-te de ceea ce ai găsit, fii bucuros să poți vorbi și despre calitățile lor bune. Nu există om în care să nu se găsească și ceva bun. Răul pe care îl vei descoperi, acoperă-l cu dragoste și roagă-te lui Dumnezeu pentru omul acela, pentru ca Dumnezeu să facă din cele viclene cele bune, prin bunătatea Sa.

Creștine, ai uitat, oare, că începătorul credinței tale, Hristos, a fost răstignit și ți-a lăsat ție crucea? Atunci de ce trăiești în lux, pe picior mare, în huzur și trândăvie? El a îndurat batjocură și ți-a poruncit să nu te înspăimânți dacă vei fi batjocorit pentru numele Lui, dar tu alergi după onoruri. Privește mai des la Cel răstignit și învață ce trebuie să faci. „Iar cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele“ (Galateni 5, 20).

Nici un fir din părul capului vostru nu se va pierde... Ce înseamnă asta? Nici un gând sfânt pe care îl țineți în minte nu se va pierde nici pentru Dumnezeu, nici pentru oameni. Fiindcă știm că gândurile, ideile sfinte și simțămintele sfinților lui Dumnezeu se păstrează până astăzi intacte, au fost trecute în marea carte a vieții.

Care este cauza primordială a tuturor văzutelor și nevăzutelor? Dumnezeu. Dar Dumnezeu este nevăzut. Cazi cu evlavie înaintea lui Dumnezeu Cel nevăzut, tinde spre Dumnezeu Cel nevăzut. Dumnezeu este

duh veșnic, atotsfânt, atotbun, atotștiutor, atotdrept, atotputernic, atotprezent, neschimbat, atotmilostivitor și atotfericitor. Tu ești chip al lui Dumnezeu, fii om duhovnicesc, disprețuiește trupul, casa vremelnică a sufletului, fii sfânt, cunoscător, drept, viguros, curajos, statornic în bunătate și mulțumit de toate.

Cine și-a construit o casă, a făcut-o ca să locuiască în ea. Noi suntem casele Celui ce ne-a creat pentru Sine, căci „El toate le-a făcut spre slava Sa“. Deci El este Cel ce trebuie să locuiască în noi și nu diavolul, uci-gașul, mincinosul. Doamne! „Vino și te sălășluiește întru mine!“ (Din rugă-ciunea către Sfântul Duh). „Noi vom veni la el și vom face locaș la el“ (Ioan 14, 23) „Nu știți oare că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?“ (1 Corinteni 3, 16).

Primeste cu evlavie fiecare cuvânt, fiecare idee din cuvântul lui Dum-nezeu și din scrierile Sfinților Părinți, de asemenea din diferitele rugăciuni și cântări, pe care le auzim la biserică sau le rostim acasă, fiindcă toate sunt suflare și cuvânt al Duhului Sfânt. Altminteri spus, Duhul Sfânt însuși „mijlocește“ pentru noi și prin noi „cu suspine negărite“ (Romani 8, 26).

Ectenia mare, care se rostește în fiecare zi în biserică, cuprinde în sine multă înțelepciune; este o ectenie a dragostei. Creștinii în viață și sfinții din cer apar în ea într-un magnific întreg, alcătuind Trupul lui Hristos. Ea culminează maiestuos cu acest ultim efonis: „Pe Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenind-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm“. Ecteniile mici, ectenia cererii întreite sunt de asemenea foarte frumoase. Noi ne-am obișnuit cu ele, dar să ne închipuim că le auzim prima dată, să ne punem în locul unui străin.

Rugându-te lui Dumnezeu, mintea trebuie să ți se îndrepte mereu spre măreția nemărginită a Creatorului, să nu treci cu vederea fap-tul că Lui I se închină în ceruri milioane, zeci de milioane de îngeri și sfinți, că este atotprezent, atotvăzător, de o infinită bunătate, dreptate și sfințenie. Când o chemi rugându-te pe Preasfânta Fecioară, Născătoarea de Dumnezeu, preacurată, preabinecuvântată, preabună, trebuie să-ți închipui că însăși fiin-ța ei este sfințenie veșnică, neclintită, neschimbată, cu neputință de cuprins cu mintea, „mirarea neîncetată a cetelor îngerești“ (Acatistul Sfântului Aco-perământ al Maicii Domnului). Cugetă în același chip și despre sfinți, adică înțelege că esența sfințeniei și bunătății lor provine din harul Domnului nos-tru Iisus Hristos. Consideră drept o mare cinste că poți vorbi când te rogi cu Domnul sau cu Preacurata Stăpână, Maica lui Dumnezeu, cu îngerii și sfinții. Roagă-te întotdeauna cu bucurie, cu cutremur, cu evlavie, ținând seama cu cine vorbești tu, vierme necurat și de nimic.

„Că a Ta este împărăția și puterea și mărirea“. Ale Tale, nu ale noastre! Ne-ar place să fim noi cei care să împărțim, cu patimile noastre, adică să facem totul după propriul nostru plac, bizuindu-ne doar pe puterea noastră, nu pe a Ta, să umblăm după propria noastră mărire, nu după a Ta. Asemenea pofte nu ne pot veni decât de la diavolul. Voinței Tale trebuie să i ne supunem în totul, să căutăm și să descoperim în toate puterea Ta, să facem totul spre slava Ta. „Toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți“ (1 Corinteni 10, 31).

Crucea, ca și închinarea cu semnul crucii ne aduc aminte că este mereu cu noi Iisus Hristos Domnul, viu și Dătător-de-viață, și că lucrează în noi în tot chipul, pentru mântuirea noastră prin credința ce I-o purtăm, ca unui Dumnezeu și Mântuitor. Să dăm slavă pentru aceasta Domnului nostru, Cel ce este în toată vremea cu noi. „Iată, Eu cu voi sunt, în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin.“ (Matei 28, 20).

Mă adresez vouă, celor ce v-ați împărtășit cu Dumnezeieștile Taine! Luați bine aminte că, dacă v-ați împărtășit cu vrednicie, înseamnă că ați intrat în cea mai strânsă comuniune cu Domnul. De mare îndrăznire v-ați învrednicit în fața lui Dumnezeu și a Maicii Domnului! Vă dați seama cât de curați trebuie să fiți, de blânzi, de smeriți, de buni! Și de nepăsători față de cele ale lumii! Și plini de ardoare față de bucuriile cerești cele curate la modul absolut și veșnic!

Când îți faci semnul crucii crezi și adu-ți aminte mereu că pe cruce sunt pironite și păcatele tale. De se întâmplă să cazi în păcat, osândește-te pe tine îndată, cu sinceritate, fă asupra-ți semnul crucii și spune: „Doamne, Tu care ai pironit pe cruce păcatele noastre, pironeste pe crucea Ta și păcatul în care am căzut acum și «miluiește-mă, după mare mila Ta»“ (Psalmul 50, 1). Curăța-te-vei atunci de păcatul tău. Amin.

Toate păcatele și patimile posibile stau gata să-mi cotopească sufletul, căutând în fiecare clipă prilejul să o facă. Luptă-te bărbătește, neadormit cu ele, până la ultima suflare, ia-le drept năluci ale închipuirii, amăgiri ale duhului răului.

Fii convins că Dumnezeu îți stă aproape când te rogi, în așa chip încât să-I simți prezența nu numai cu mintea și cu inima, ci și cu buzele și cu limba. „Aproape este de tine cuvântul, în gura ta și în inima ta“ (Romani 10, 8). Cuvântul, adică Dumnezeu.

Si să mai crezi încă ceva, din toată inima: că toți oamenii alcătuim un singur trup (ca frați) și că Dumnezeu cel atotbun, atotputernic, Izvorul cel nesecat înseamnă pentru noi totul. Cu toate acestea, în toți poate

lucra și lucrează diavolul, vrăjmașul neamului omenesc. Răul pe care ni-l provoacă trebuie biruit cu binele, cu răbdarea, blândetea, îngăduința.

Nu confunda omul – chip al lui Dumnezeu – cu răul din el, fiindcă răul este ceva întâmplător, o nefericire, o boală, o amăgire drăcească, esența netrecătoare a omului îi este dată de chipul lui Dumnezeu.

De vei greși cu ceva în fața lui Dumnezeu (și noi greșim cu prisosință, în fiecare zi), spune îndată în inimă, cu credință în Domnul, îngemănând strigătul inimii cu o conștiință smerită și cu asumarea păcatelor, Psalmul „Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta“, spune-l până la capăt. Dacă după ce l-ai spus o dată n-ai simțit nimic, încearcă a doua oară, dar rostește-l cu și mai multă căldură a inimii, cu și mai mare simțire și îndată ți se va umple sufletul de lumină, de mântuire și pace de la Domnul. Fă așa mereu, cu inimă zdrobită. Este un mijloc de toată nădejdea, experimentat, de a te împotrivi păcatului. Dacă nu vei primi ușurare, înseamnă că tu ești de vină, că nu te-ai rugat cu inimă zdrobită, cu smerenie, că n-ai fost ferm convins că Dumnezeu îți va da iertare păcatelor și că ești slab, nu te poți dezlega de păcat.

Cu ce voi fi greșit oare, spune-mi, Doamne, Tu, Cel ce mă cureți de păcate? Copleșit sunt de deznădejde, întunecat de păcat, de defăimarea diavolului. Tu îmi risipești deznădejdea, Doamne, Tu faci să-mi reînvie curajul de a veni la Tine. Ești totul pentru mine. Cu adevărat, Stăpâne, Doamne, Tu ești Cel ce ești (adică Existența însăși).

Asemeni aerului, Duhul Sfânt umple și pătrunde totul. „Care pretutindenea ești și toate le împlinești“ (Rugăciunea către Duhul Sfânt). Cel ce se roagă din toată inima atrage în sine Duhul Sfânt, se roagă prin Duhul Sfânt.

Că unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu „în mijlocul lor“ (Matei 18, 20). De ce oare făgăduința prezenței Domnului este condiționată de aflarea de față a doi sau trei? Pentru că acolo unde sunt adunați doi sau trei în nunele lui Hristos, acolo este biserica, acolo este comuniune în credință și iubire, este iubire reciprocă. „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții“ (Ioan 13, 35).

Sufletul respiră prin adevăr, adică prin gânduri și idei pline de adevăr. Gândurile adevărate, drepte sunt o respirație a Duhului Sfânt. Adevărul este pentru om tot atât de simplu, de ușor, de subtil, de vital, ca și gândul și respirația.

Crede și nădăjduiește că așa cum îți este ușor să trăiești respirând, mâncând și bănd, tot așa și chiar mai lesne îți este să primești de la Domnul daruri duhovnicești. Rugăciunea este o respirație a sufletului, hrană și băutură duhovnicească.

Pe tine, cel ce ești păstor duhovnicesc, Domnul te-a făcut să vezi răutatea lupului nevăzut care pândește sufletele. Ți s-a dat aceasta și pentru că știi cum să te lupți din răputeri ca să scapi de ghearele și de colții lui și ca să-ți pui la adăpost turma, pe care ți-a încredințat-o Dumnezeu. De-acum încolo caută să-i înveți, cum te pricepi mai bine, așa cum ne învață și Domnul, și arată-le cum îi pândește lupul nevăzut și prin ce mijloace încearcă să-i prindă, atâțându-le simțurile pentru a-i face să păcătuiască prin ele lesne și cu plăcere, fiindcă mulți dintre ei nu-și dau seama că sunt momiți de diavolul, că îi slujesc de bunăvoie prin lăcomie, beție, curvie și prea-curvie, iubire de arginți, hoție, slavă deșartă, răutate, pizmă, sperjur, lene, vorbe spurcate sau deșarte, bășcălie, patimă pentru lux, pentru dansuri, teatru, jocul de cărți și altele.

La toți ne place să ne îmbrăcăm curat și cu gust. La îmbrăcămintea cea nestricăcioasă, pe care ne-am întinat-o cu păcatele și în care ne vom înfățișa cu toții înaintea lui Dumnezeu, la Judecata din urmă se gândește oare cineva? O spală cineva cu lacrimi de pocăință, cu fapte de milostenie, o împodobește cu postul, rugăciunea, privegherea, cugetarea la cele dumnezeiești?

Ne-am bucurat și ne-am veselit în toate zilele vieții noastre. Vesele, „litu-ne-am pentru zilele în care ne-am smerit, pentru anii în care am văzut rele“ (Psalmul 89, 16-17). Milostivul Dumnezeu, după ce ne pedepsește, ne și miluiește cu milă vremelnică sau veșnică. Cineva se chinuiește cumplit de o boală, ca și când ar fi stăpânit de un tiran nemilos, dar în timpul bolii sufletul i se curăță precum aurul și omul acela dobândește libertatea fiilor lui Dumnezeu și se învrednicește de pace și fericire veșnică.

Fără a fi puse la încercare, fierul ordinar ar putea trece drept oțel, alama sau tinicheaua, sau vreun aliaj de argint drept argint curat, bronzul drept aur, aurul impur drept aur curat, o sticlă ordinară drept diamant. Numai puse la încercare, aceste materiale își descoperă adevărata lor valoare. Așa se întâmplă și cu oamenii. În aparență, mulți se arată blânzi, smeriți, milostivi, buni, simpli, chibzuți, credincioși etc. Dacă sunt puși la încercare, se decoperă nu arareori că sunt răi, mândri, împietriți la inimă necinstiți, zgârciți, lacomi, invidioși, ranchiunoși, leneși etc. Oamenii sunt puși la încercare prin lipsuri, pierderi materiale, necazuri, boli, umilințe. Cei ce trec cu bine printr-o încercare sunt vrednici de Împărăția lui Dumnezeu, cei care nu-i fac față nu sunt vrednici de ea, fiindcă mai țin în ei o mare doză de rău.

Trăiți (și trăiești și tu) ca mădulare ale aceluiasi Trup, ca fii ai lui Dumnezeu, în dragoste și înțelegere, în liniște și pace, respectându-vă unii pe alții, arătând înțelegere unii altora, după cum și Domnul este înțelegător cu noi. Nu vă trufiți, nu vă pizmuiți, nu vă urâți, înfrânați-vă poftele

trupești, cugetați la cele înalte, înfrânați-vă de la orice exces, nu fiți trândavi la rugăciune, orice lucru începeți-l cu o rugăciune scurtă, începeți și sfârșiți ziua cu o rugăciune sânguitoare către Dumnezeu, către Împărăteasa cerurilor, către îngerul păzitor, rugați-vă pentru toți ca pentru voi înșivă, doriți tuturor binele, ca și cum vi l-ați dori vouă, nu doriți și nu faceți nimănui rău.

Când vezi că oamenii păcătuiesc într-un fel sau altul față de tine, de Domnul, de semeni și față de ei înșiși, nu te înverșuna cu ură împotriva lor, fiindcă și fără tine este destulă ură pe pământ, ci compătimizește-i, iartă-i din toată inima când te jignesc și spune în sine: „Doamne, iartă-le lor – fiindcă i-a năucit păcatul – că nu știu ce fac“ (Luca 23, 34).

Toate cele pământești, materiale, atunci când ni se leagă de inimă, nu aduc sufletului decât tulburare, necazuri, strâmtorare, moarte, iar trupul nostru, în sine, nu-i decât putreziciune, pulbere și fum. Singurele lucruri care îi sunt de trebuință sufletului sunt dreptatea, sfințenia, adevărul, dragostea, milosârdia, blândețea, nerăutatea, pacea, libertatea spirituală sau harul lui Dumnezeu în inimă. Acestea sunt comorile veșnice, dătătoare de viață ale ființei noastre. Pe acestea străduiește-te din toate puterile să le agonisești și agonisindu-le să le păstrezi, să le înmulțești și să le faci statornice, fiindcă, din pricina păcătoșeniei noastre, tot ce e bun nu durează, tinde să dispară repede.

Doamne, fă ca inima mea să-mi fie mereu îngăduitoare, văzul limpede, drept, blând! Amin. Dau slavă, Doamne, schimbării pe care a săvârșit-o în mine dreapta Ta. Mulțumescu-Ți că ai scos din mine ghimpele de foc al patimilor, că m-ai izbăvit de strâmtorare, de rușine, de neputință, că mi-ai dat pace, liniște, libertate, putere, curaj! Întărește cele ce ai făcut cu mine. Slavă puterii credinței, puterii rugăciunii, fiindcă, după cuvântul Tău, tot ceea ce voi cere cu credință, rugându-mă, voi primi. (cf. Marcu 11, 24). Mulțumescu-Ți, Doamne, că mă înviezi de-atâtea ori pe mine cel osândit la moarte (cf. 1 Corinteni 1, 9)!

Creștinul trebuie să cugete la cele de Sus, adică la Hristos, și să nu se lege de stricăcioasele bunuri ale acestei lumi, cum fac păgânii. Și totuși, noi ne împătimim de lucruri și desfătări lumești. Ne-am pervertit viața, îndepărtându-ne de exemplul pe care ni l-au dat Domnul, apostolii, mucenicii, cuvioșii, doctorii fără de arginți, toți sfinții. Ei n-au fost ai acestei lumi, cum suntem noi, cei ce trăim după cum ne taie capul, nu creștinește. Invidia, trufia, bârfa, vrajba, ura, răutatea, minciuna, întinăciunea trupească n-au dispărut din inimile noastre, au lăsat acolo multe și adânci rădăcini.

Nu face totul după voia ta nici măcar o clipă, ci fă voia lui Dumnezeu în care înseamnă să porți tuturor dragoste, chiar și vrăjmașilor, și să tinzi către sfințenie. A face după cum ne este voia înseamnă a păcătui în felu-

rite chipuri, a nu-l iubi pe Dumnezeu; înseamnă egoism, răutate, ură, lăcomie, iubire de desfătări, ghiftuială, beție, furțișaguri, arghirofilie, curvie, viclenie, lene, împietrirea inimii, nesimțire față de suferințele altora, bucurie perversă pentru nereușitele aproapelui, ținerea de minte a răului, cârteală, hulă, blasfemie.

Ce înălțătoare sunt aceste cuvinte: „Și ne dă nouă, cu o gură și cu o inimă, a mări și a cânta preacinstul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh“ (Ecfonis la Liturghie). O, dacă ar fi mereu așa, dacă inimile noastre nu s-ar împrăstia în atâtea părți, nu vorbesc numai de cele ale oamenilor, ci de propria mea inimă!

Dacă disprețuiesc sau urăsc pe cineva, înseamnă că mă înalț și mă iubesc, pe nedrept, pe mine, adică îmi pun ființa mea trupească mai presus de orice. Inima noastră caută să ne fleteze mereu, ne ridicăm în slăvi, în forul nostru lăuntric, subapreciindu-i pe cei din preajma noastră. De aceea trebuie să ținem seamă mereu de multele noastre păcate, să ne osândim pe noi înșine, să ne deplângem, ca și când am fi murit duhovnicește. Atunci nu vom mai avea timp să observăm greșelile altora, să ne judecăm semenii sau să-i disprețuim, ci, dimpotrivă, le vom purta respect, dându-ne seama că în multe privințe ne sunt, incomparabil, superiori.

Cu adevărat biserica este cerul pe pământ, fiindcă acolo unde se află tronul lui Dumnezeu, unde se săvârșesc înfricoșătoarele Taine, unde îngerii cu oamenii împreună slujesc, unde I se aduce Atotțiitorului neîncetată doxologie, acolo este, cu adevărat, cerul și cerul cerurilor. Să intrăm în biserică, și mai ales în Sfânta Sfintelor, cu frică de Dumnezeu și cu inimă curată, lepădându-ne de patimi și de toată grija cea lumească, și să stăm în ea cu credință, cu evlavie, cu chibzuință, cu luare-aminte, cu dragoste, cu pacea inimii, în așa fel încât să putem ieși din ea reînnoiți, ca oameni cerești, trăind în sfințenie, ca și cum ne-am afla în cer, dezlegați de poftele și desfătărilor acestei lumi.

Postul ne poate fi tuturor dascăl iscusit. 1) Îl face să înțeleagă repede pe postitor că omul are nevoie de foarte puțină mâncare și băutură și că suntem, îndeobște, lacomi, mâncând și bând cu mult peste necesități, adică peste ceea ce cere natura. 2) Postul învederează sau descoperă cum nu se poate mai bine neputințele, slăbiciunile, scăderile sufletului, păcatele și patimile sale, întocmai cum o apă stătută, tulbure, când începe să fie filtrată își scoate la iveală impuritățile și găngăniile care mișună prin ea. 3) Ne arată cât de necesar ne este să alergăm la Domnul, din toată inima, să căutăm la El milă, ajutor, mântuire. 4) Postul descoperă viclenia, perversitatea și răutatea duhurilor fără de trup, cărora, fără să ne dăm seama, ne-am supus și le-am

făcut pe plac mai înainte și a căror cruzime iese acum la iveală, după ce am fost luminați de lumina harului dumnezeiesc, ceea ce le face să se înverșuneze împotriva noastră, fiindcă nu le mai călcăm pe urme.

În natură, toate corpurile sunt supuse atracției pământului, în timp ce sufletele oamenilor tind, firesc, către focarul lor spiritual, către Dumnezeu – arhetipul. Păcatul a pervertit și pervertește această firească atracție. Focul și fumul au tendința să se îndrepte spre stihiiile înrudite cu ele.

Îți tânjește sufletul după o viață adevărată și după o hrană potrivită acestei, hrana minții, care este adevărul, hrana inimii, care este pacea și fericirea, hrana voinței, adică un mod corect și drept de a acționa în viață. Mergi la biserică, ea poate să ți le dea toate acestea cu prisosință. Ea este „stâlp și temelie a adevărului“ (Timotei 3, 15), fiindcă în ea se găsește cuvântul lui Dumnezeu, cel ce descoperă începutul tuturor lucrurilor, obârșia neamului omenesc, crearea omului după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, căderea oamenilor și restaurarea lor prin Mântuitorul, mijloacele de a dobândi mântuirea: credința, nădejdea, dragostea. Biserica ne dă liniște, ne face fericiți prin dumnezeieștile sale slujbe și mai cu seamă prin Sfintele Taine: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi“ (Matei 11, 28). Ea ne învață calea adevărului, pe care se cuvine să o urmăm cu voință neabătută și care ne poate duce la viață veșnică, calea urmăririi poruncilor lui Dumnezeu.

Domnul mi-a dăruit suprema bogăție, cea pe care nimeni nu mi-o va putea lua vreodată: chipul și asemănarea Sa, mi S-a dat pe Sine Însuși, după cum s-a spus: „Dat-ai moștenire celor ce se tem de numele Tău“ (Psalmul 60, 5). Aș putea, oare, după aceasta, să-mi doresc o altă bogăție, una pământească? Ce onoare! Nu există mai mare onoare decât aceea de creștin, de mădular al lui Hristos, de fiu al lui Dumnezeu, întru Hristos. Nimeni nu poate fi mai bogat decât cel ce Îl poartă mereu în inimă pe Hristos și harul Său. „Că pe cine am eu în cer, afară de Tine? Și, afară de Tine, ce am dorit pe pământ? Stinsu-s-a inima mea și trupul meu, Dumnezeuul inimii mele și partea mea, Dumnezeule în veac“ (Psalmul 72, 24-25). Iar noi continuăm să fim hrăpăreți, nu ne mai ajunge agoniseala, suntem zgârciți, tru-fași, invidioși, ce rățacire, ce prostie! Omule! Bogăția ta să fie Dumnezeu; toate îți vin de la Dumnezeu.

Când vezi în biserică lumânări și candelă aprinse, îndreaptă-ți mintea de la focul material, la cel imaterial, focul Duhului Sfânt. „Dumnezeul nostru este și foc mistuitor“ (Evrei 12, 29). Văzând, arzând și mirosind tămâia cea plăcut mirositoare, îndreaptă-ți gândul spre buna-mireasmă a Duhului Sfânt. „Suntem lui Dumnezeu buna mireasmă a lui Hristos“ (2 Corin-

teni 2, 15) și, prin contrast, adu-ți aminte de miasmele pe care le aduce în suflet păcatul și caută să te umpli de focul Duhului Sfânt, să îndepartezi de la tine răceala inimii, care este de la diavolul, de la trup, de la lume, și înfățișează-te înaintea lui Dumnezeu înmiresmat de mireasma faptelor bune: blândețea, nerăutatea, smerenia, ascultarea, înfrânarea, dreapta înțelepciune, răbdarea și celelalte. Fugi de duhoarea patimilor, de răutate, invidie, trufie, neascultare, neînfrânare, desfrânare etc.

Prin citirile, cântările, rugăciunile și cererile pe care le auzim în biserică cuvântează propriile noastre suflete, având conștiința și sentimentul necesităților și cerințelor lor spirituale. Prin ele răsună glasul întregii omeniri care își simte și își recunoaște sărăcia, mizeria, păcătoșenia, nevoia de un Mântuitor, necesitatea de a aduce mulțumire și laudă lui Dumnezeu pentru nenumăratele Sale binefaceri și nesfârșitele desăvârșiri. Ce minunate sunt aceste rugăciuni și cântări; ele sunt suflare a Duhului Sfânt.

Binecuvântarea pe care preotul sau arhiereul o dau cu semnul crucii este expresia bunei voințe întru Hristos și pentru Hristos pe care Dumnezeu o arată omului. Este un gest ritual chemat să aducă bucurie, unul de mare însemnătate și valoare. Fericiți sunt cei ce primesc cu credință această binecuvântare! Cât de atenți trebuie să fie preoții când îi binecuvântează pe credincioși! „Așa să cheme numele Meu asupra fiilor lui Israel și Eu, Domnul, îi voi binecuvânta“ (Numeri 6, 27).

Oare spunem în zadar, de câteva ori pe zi, „Sfinte Dumnezeule, Sfinte Tare“, „Tatăl nostru“ și alte rugăciuni, cele de seară și de dimineață? Oare prin ele nu ne curățăm de păcatele și de întinăciunile noastre, nu scăpăm de ispite, necazuri, întâmplări nefericite? Oare, făcându-ne semnul crucii, nu ne alegem cu nimic? O, nu! Acesta produce îndată un efect binefăcător asupra noastră și asupra celor peste care l-am făcut cu credință, îndeosebi binecuvântarea preotului. Să dăm slavă neconținut milosârdiei și puterii Domnului nostru Iisus Hristos, Care ne ascultă și ne dă mântuire, nouă, nevrednicilor, cu mila Sa.

Toate cuvintele rugăciunilor și laudelor bisericești sunt impresionan-te prin măreție. Aceste cuvinte însă: „Că Tu ești învierea și viața și odihna...“ respiră o măreție fără seamăn și aduc o imensă mângâiere neamului nostru omenesc muritor. De aceea trebuie rostite cu o deosebită forță, accentuate în mod special.

O, sfântă credință! Cu ce cuvinte, cu ce cântări aş putea să te slăvesc îndeajuns pentru nemăsuratele binefaceri spirituale și materiale, pe care mi le-ai dăruit prisositor, pentru tot ce s-a săvârșit și se săvârșește în mine prin tine, pentru că m-ai făcut să mă bucur de pace și m-ai izbăvit de

tulburare, pentru că mi-ai dat libertate și m-ai scăpat de amara strâmtorare, mi-ai dat lumină duhovnicească și mi-ai risipit bezna patimilor, mi-ai dat curaj, eliberându-mă de spaime și boală, mi-ai dat forță și noblețe sufletească, izbăvindu-mă de robia păcatului și de căderea cu duhul, pentru că mi-ai dat sfințenie și m-ai curățat de întinăciunea păcatului, pentru că m-ai scăpat de răutate, de invidie, de samavolnicie și încăpățănare, de iubirea de arginți, de desfrânare și de toată stricăciunea păcatului? Slavă Ție, Dumnezeule, Binefacătorul meu, în vecii vecilor! Fie ca toate popoarele, toate neamurile pământului să Te cunoască prin credință și să Te preaslăvească pe Tine, cu o gură și cu o inimă, de la Răsărit până la Apus. Așa să fie!

Medicii cu o practică îndelungată, care primesc bani mulți de la bolnavi, ar trebui să facă generoase acte de milostenie, pentru mântuirea sufletului, dacă cred în existența sufletului nemuritor. Preoții bogați, răsplătiți din belșug pentru ostenele lor duhovnicești, ar trebui să facă și ei mărinimoase gesturi de milostenie, pentru a nu-i judeca lumea ca pe trădătorul Iuda, care L-a vândut pentru arginți pe Domnul slavei. Neguțătorii care obțin profituri bogate trebuie să se dedice numai deocamdată și unor acțiuni de binefacere, de înfrumusețare și înzestrare a bisericilor; funcționarii care primesc salarii mari nu trebuie să considere bogatele lor venituri, obținute, e drept, prin munca lor, ca aparținându-le în exclusivitate, ci să-și mai aducă aminte de frații lor oropsiți, ca să se bucure de răsplată de la Domnul și să-și curețe sufletul de păcate. Toți trebuie să agonisească untdelemnul milosteniei și al faptelor bune, pentru a nu se înfățișa cu mâinile goale înaintea Judecătorului când vor fi cercetați în ziua înfricoșătoarei Judecăți, pentru ca să nu se trezească atunci cu totul goi și să se facă de răs față de o lume întreagă.

Mulțumesc Preasfintei, preabunei, preaînțeleptei mele maici, Biserica lui Dumnezeu, pentru că mă duce spre mântuire în această viață vremelnică, pregătindu-mă să devin cetățean al cerului. Îi mulțumesc pentru rugăciunile, slujbele, Tainele și rânduielile sale, pentru posturile care îmi sunt de neprețuit folos duhovnicesc și trupesc (fiindcă îmi asigură sănătatea sufletească și trupească, mă fac să mă simt liniștit, teafăr, ușor; fără post mi-ar fi foarte greu, am simțit asta ori de câte ori nu eram în post). Îi mulțumesc neprihănitei mele maici, Biserica lui Dumnezeu, pentru că mă încântă cu cereștile sale slujbe, care îmi înalță sufletul spre cer, îmi luminează mintea cu adevărul ceresc, îmi arată calea vieții veșnice, mă scapă de năvala și rușinea patimilor, îmi aduce fericire în viață.

Lumea întreagă – cerul și pământul, cu tot ce se află în ele, marea, cu toate ale sale – este o revărsare a nesfârșitei bunătăți a lui Dumnezeu, a înțelepciunii și puterii Sale nemărginite, a bunătății pe care o arată făpturilor Sale, create pentru bucurie și fericire și, în primul rând, a bunătății

Sale față de neamul omenesc. Lumea este o oglindă a bunătății, inteligenței, înțelepciunii și puterii lui Dumnezeu. De aceea, să nu ne legăm de lume, ci de Dumnezeu. „Că pe care am eu în cer afară de Tine? Și afară de Tine, ce am dorit pe pământ? Stinsu-s-a inima mea și trupul meu, Dumnezeuul inimii mele și partea mea, Dumnezeule în veac” (Psalmul 72, 24-25).

Postul îi este de trebuință creștinului pentru a-i limpezi mintea, pentru a-i trezi și dezvolta sensibilitatea, pentru a-i dirija voința într-o direcție pozitivă. Aceste trei capacități ale omului se întunecă și se atrofiază cel mai mult „de mâncare și de băutură și de grijile vieții” (Luca 21, 34) și prin acestea ne îndepărtăm de Dumnezeu. Izvorul vieții, cădem în păcat, în stricăciune și deșertăciune, desfigurând și întinând în noi chipul lui Dumnezeu. Lăcomia burții și concupiscenta ne ținut de pământ și am putea zice că ne retează aripile sufletului. Știți cât de înalt era zborul celor ce s-au dat pe sine postului și înfrânării? Planau în ceruri asemenea vulturilor; fii ai pământului fiind, trăiau cu mintea și cu inima în ceruri, aveau acolo cuvinte negrăite, învățau dumnezeiască înțelepciune. Cât de mult se înjosește omul făcându-se rob pântecelui, mâncării și băuturi! Își pervertește firea, cea creată după chipul lui Dumnezeu, se face asemenea dobitoacelor necuvântătoare, căzând chiar mai jos decât acestea. Vai nouă, cât de mult suferim din pricina patimilor, năravurilor noastre nelegiuite! Ele ne împiedică să-L iubim pe Dumnezeu, să ne iubim semenii, să îndeplinim poruncile Domnului. Ele fac să prindă rădăcini în noi ucigătorul egoism trupesc, care, de cele mai multe ori, duce la pierzanie veșnică. Astfel, betivului, pentru a-și satisface o plăcere trupească și pentru a se îndobitoci, nu-i pasă că cheltuiește o groază de bani, dar se zgârcește când este vorba să dea un bănuț unui sărac; fumătorul risipește în vânt zeci și sute de ruble, iar când ar trebui să dea câțiva bănuți unui sărac, spre mântuirea propriului sau suflet, pregetă; iubitorul de haine luxoase, de mobilă și tacâmuri scumpe și la modă cheltuiește ca să-și facă pofta sume imense, dar trece indiferent și disprețuitor pe lângă săraci; cei cărora le place să mănânce bine și care nu se dau în lături să cheltuiască pentru o masă zeci și sute de ruble nu se îndură să dea săracilor nici măcar un sfânt. Postul îi este necesar creștinului deoarece, de la înomenirea Fiului lui Dumnezeu, firea omenească a fost înduhovnicită, îndumnezeită și noi tindem acum spre Împărăția de sus, care „nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt” (Romani 14, 17). „Bucatele sunt pentru pân-tece și pântecele pentru bucate și Dumnezeu va nimici și pe unul și pe cele-lalte” (1 Corinteni 6, 13). A mânca și a bea înseamnă a face o patimă pentru plăceri trupesti și aceasta este o caracteristică a păgânilor, care, necunoscând desfătări spirituale, cerești, își irosesc viața în plăcerile pântecelui, mâncând și bând în exces. De aceea Domnul osândește, nu o dată, în Evanghelie

această păgubitoare patimă. Este oare rațional ca omul să trăiască mereu într-un delir al pântecelui, într-un râgăit de mâncare? Poate fi redus omul la o bucătărie ambulantă, sau la un coș în continuă fumegare, cu care i-am putea compara, pe bună dreptate, pe cei ce fumează continuu? Ce plăcere poate fi aceea să trăiești mereu în aburi de mâncare și în fum de tutun? Cu ce ar putea semăna casele noastre? De ce să viciem aerul cu miasme, pe care să le și respirăm și, mai presus de aceasta, de ce să ne întunecăm și să ne asfixiem sufletul, să ucidem în el cele din urmă potențe?

Elevii din instituțiile școlare învață o sumedenie de lucruri, dar de foarte multe ori nu li se dau singurele cunoștințe cu adevărat necesare, și anume: despre Dumnezeu, despre ei înșiși, despre păcatele și limitele lor spirituale, despre nimicnicia lor, atunci când se lipsesc de Dumnezeu și în raport cu Dumnezeu. Aduceți-vă aminte de rugăciunea Sfântului Efrem Sirul: „Dă-mi, Doamne, să-mi văd păcatele mele“. A-ți vedea păcatele, în toată mulțimea și mârșăvia lor, este, într-adevăr, un dar al lui Dumnezeu, pe care îl poți obține în urma unei rugăciuni sânguitoare. De aceea ce am spus mai înainte se potrivește multora: elevi, oameni bogați și de vază. Cunosc nu puține lucruri, posedă multe, dar deseori nu cunosc esențialul. „Căci ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Da, Părinte, căci așa a fost bunăvoirea înaintea Ta“ (Matei 11, 25-26). Cât de minunate sunt lucrurile Tale, Doamne! Vedem că harul lui Dumnezeu și bunurile acestei lumi nu pot însemna același lucru și că patima noastră pentru acestea din urmă nu se poate împăca nicicum cu harul dumnezeiesc.

Mare este iubirea Ta, Doamne! Datu-Te-ai chinurilor din iubire pentru mine. Privesc crucea Ta și mă minunez de dragostea pe care mi-o porți și pe care o porți lumii întregi, fiindcă crucea este semnul vădit al iubirii Tale pentru noi. „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii lui“ (Ioan 15, 13). Tainele Tale Dătătoare-de-viață, Doamne, stau mereu drept cea mai bună dovadă a iubirii Tale față de noi, păcătoșii, căci dumnezeiescul Tău Trup s-a frânt pentru mine și pentru noi toți; iar Sângele Tău pentru mine și pentru noi toți s-a vărsat. Dau slavă, Doamne, minunilor săvârșite de Sfintele Tale Taine asupra credincioșilor Tăi, care le-au primit prin mine; dau slavă nenumăratelor vindecări, la care am fost eu însumi martor; dau slavă lucrării atotmântuitoare care s-a săvârșit în mine însumi prin ele; dau slavă milosârdiei pe care mi-ai arătat-o în ele și prin ele, puterii Tale Dătătoare-de-viață care sălășluiește în ele! Dă-mi, Doamne, pentru iubirea pe care mi-o porți, să Te iubesc și eu, din toată inima, să-mi iubesc aproapele ca pe mine însumi, să nu-i iubesc doar pe cei ce mă iubesc, ci și pe cei ce mă urăsc.

Învață-mă, Doamne, dă-mi tărie prin Duhul Tău cel Sfânt să viețuiesc în dragoste. Potolește viforul patimilor, cel ce stinge iubirea cerească, evanghelică, fă ca inimile noastre să moară pentru lumeștile desfătări. Dă-mi, Doamne, să pun harul Tău, pacea, dreptatea și adevărul Tău deasupra tuturor bunurilor pământești și să rămân în ele, în toate zilele vieții mele până la ultima suflare!

Neștiința, înapoierea, asprimea, neîndemânarea inimii sunt de o mie de ori mai vinovate decât neștiința minții. Fiindcă neștiutorul, omul cu mintea întunecată, merită considerație și compătimire, în timp ce un om instruit, dar dedat patimilor și viciilor răutății, trufiei, îngâmfwării, invidiei, avariției, lăcomiei, beției, arghirofiliei, curviei și altor patimi, în pofida multelor sale cunoștințe și a faptului că cunoaște voia lui Dumnezeu, rămâne un om cu inimă de piatră, mort pentru Dumnezeu, de vreme ce nu pune în lucrare cunoștințele și normele morale pe care le posedă, nu îndeplinește voia lui Dumnezeu, ba chiar i se împotrivesște cu mai multă nerușinare și îndrăzneală decât un ignorant. Simplitatea inimii, blândetea, nerăutatea, smerenia, tăcerea, răbdarea unui ignorant prețuiesc mai mult în fața lui Dumnezeu decât toată știința noastră, tot lustrul exterior, expresiile frumoase învățate pe de rost, eticheta fățarnică, rugăciunile lungi, discursurile meșteșugit alcătuite. Și păcatele făcute cu neștiință își pot găsi o scuză. De aceea respectă neștiința ce are simplitate și învață de la ea ceea ce îi lipsește falsului instruit: simplitatea, nerăutatea, răbdarea și celelalte. Neștiutorii sunt prunci întru Hristos, căroră Domnul le dezvăluie uneori tainele Sale.

Ei nu sunt din lume, precum nici Eu nu sunt din lume“ (Ioan 17, „16). Sunt cuvintele pe care Iisus Hristos Domnul le-a spus despre apostolii Săi. Este cel mai mare elogiu ce li se putea aduce. De ce oare? Pentru că apostolii, trăind în lume, îi erau acesteia străini, străini de orice patimă față de ea, nu-și căutau în lume nici glorie, nici bogăție, nici desfătare, nici liniște, ca și când ar fi fost ființe venite dintr-o altă lume, cerească. Erau preocupati de cele cerești și cugetau la ele, la slava cerească, căutau cele cerești, nestrăcioase, bogăție nestrăcioasă, desfătări cerești, pace cerească în Dumnezeu și în unire cu El. Noi, păcătoșii, suntem din această lume, căutăm slava acestei lumi, bogății materiale, sănătate, viață lungă, desfătare cu cele pământești, liniște și bucurii lumești. Toate necazurile, patimile, ispitele, nereușitele, atunci când încercăm să ducem o viață creștinească, ni se trag de acolo de unde ne-am împătimit de lume și de bunurile ei.

De ce oare rugăciunea de-acasă trebuie urmată și de mersul la biserică, la slujbe? Dă-mi voie să te întreb de ce mănânci și bei, ieși ia aer curat și muncești în fiecare zi? Pentru a-ți menține în viață trupul și a-i

da vigoare. Și rugăciunea trebuie practică tot ca o necesitate, pentru a menține și fortifica viața sufletului, pentru a-i reda vigoarea, după ce a fost anemiata de păcate, pentru a-l purifica, administrându-i-se o hrană și o băutură care să-l ajute să elimine secrețiile și impuritățile nocive. Dacă, cunoscând toate acestea, continui să nu te rogi, dai dovadă de o mare nechibzuință. Te îngrijești în tot chipul de trup, îi dai toate bunătățile, cauți să-l menții viguros, dar sufletul îl lași în neglijă. Deși știi că omul este o ființă binară, se compune din trup și din suflet.

Bine ar fi să nu purtăm de colo până colo vorbele de ocară cu care ne-a defăimat careva, să le trecem sub tăcere sau să ne închipuim că am auzit cuvinte de iubire și bunăvoință. Dacă vom face așa, sufletul nostru va rămâne netulburat. A duce de colo până colo vorbe de ură și invidie face mult rău. Ele provoacă adesea în oamenii pripiți și egoiști, pe seama cărora au fost spuse, adevărate furtuni sufletești, reaprind focare de ură, iscă discordie. Trebuie să ne înarmăm cu răbdare creștinească și cu înțelepciunea șarpelui.

Cum se întâmplă oare că ajunge o singură vorbă aspră, o simplă bârfă care să ne producă o impresie din cale-afară de proastă, să ne tulbure până în străfundul sufletului, în timp ce altă dată, mii de vorbe bune despre Dumnezeu, de pildă, sau despre lucrarea Sa în lume să nu ne miște inima deloc și să se risipească în vânt? Diavolul vine și smulge cuvântul semănat în inimile oamenilor și tot el, pe de altă parte, aduce în inimile noastre semințe de răutate și nu scapă nici cel mai mic prilej să ne stârneasă mânia și invidia față de aproapele nostru. Ajunge să arunce careva asupra noastră o singură privire, de cele mai multe ori fără nici un gând rău, pentru ca nouă să ni se pară suspectă, să încolțească în noi ura împotriva celui om. Să nu punem la inimă răul pe care ni l-au făcut cu sau fără voie semenii, deoarece știm de unde vine de fapt acel rău: „Lumea întreagă zace sub puterea celui viclean“ (1 Ioan 5, 19) încă de la începuturile ei. Să răbdăm, să nu punem la inimă jignirile, să ne rugăm pentru cei ce ne defăimează, ca și când ar fi binefăcătorii noștri, fiindcă chiar în aceste ocări pot fi găsite cuvinte de folos, cu toate că nu pornesc dintr-o inimă binevoitoare. Dumnezeu să-i lumineze și să nu le socotească acest păcat, iar noi să fim cu luare aminte, ca să nu-i dăm prilej diavolului să ne tulbure.

În această viață păcătuim mereu și cu toate acestea, suntem atât de încrezători în sine, încât nu acceptăm să ni se facă nici cea mai mică observație, mai cu seamă în prezența altora. În viața viitoare însă, greșelile noastre vor fi date în vileag în fața întregii lumi. Amintindu-ne mereu de înfricoșătoarea Judecată, să suportăm cu smerenie și fără răutate muștrările ce ni se fac acum și să ne îndreptăm de toate neajunsurile și păcatele. Să

răbdăm mai ales muștrările mai-marilor noștri, pe care să-i înțelească Dumnezeu să nu ne certe cu răutate, ci cu dragoste și cu duhul blândității.

Preferă muștrările drepte sau nedrepte care îți vin de la oameni, pentru ca să te îndrepti aici și să nu fii certat la înfricoșătoarea Judecată, înaintea lumii întregi, a îngerilor și a oamenilor. Ce greu ne va fi, Doamne, să îndurăm spaima și rușinea înfricoșătoarei Tale Judecăți!

Omul rău trebuie deplâns, nu trebuie să ne înrăim împotriva lui, fiindcă prin aceasta facem pe placul Satanei; privește-l pe oricare vrăjmaș nu altcumva decât ca pe o creație a lui Dumnezeu, făcută după chipul lui Dumnezeu și ca pe un mădular al propriului nostru trup. Să nu-l urâm, adică să nu ne facem asemeni diavolului, fiindcă omul cuprins de răutate este diavolului atâta timp cât nu-l părăsește acest sentiment. Se cuvine să fim mereu blânzi, buni, cu inimă iubitoare, răbdători, ca și cum n-am observa deloc răutatea altora, „Să biruim răul cu binele” (Romani 12, 21) și pe oamenii răi, cu o mângâiere, cu o faptă bună. Să ne ferească Dumnezeu de așa suspiciune rea care ne face să vedem în semenii noștri numai părțile proaste: în mișcări, în gesturi, priviri, voce, comportament, în fiecare cuvânt.

Mulțumescu-Ți, Doamne, că îmi dăruiești de fiecare dată o viață nouă când slujesc Dumnezeiasca Liturghie, cu lacrimi de pocăință și de mulțumire și când mă împărtășesc cu preacuratele și de-viață-făcătoarele Tale Taine. Sfintelor Tale Taine datorez faptul că mă aflu încă în viață, că nu rătăcesc pe căi greșite și că mă bucur de un bun renume în poporul Tău. Sfintească-se iar și iar mărețul Tău nume în mine și în tot poporul cel creștinesc și în toată lumea Ta. Vie împărăția Ta, împărăția adevărului, păcii și bucuriei întru Sfântul Duh, în toate inimile noastre, întocmai cum ai cuvântat Tu: „Voi locui în ei și voi umbla (...) și voi fi vouă tată și veți fi Mie fii și fiice” (2 Corinteni 6, 16. 18). Și facă-se voia Ta sfântă, înțeleaptă, atotbună, atotdesăvârșită, atotfericătoare, precum în cer, așa și pe pământ, în tot poporul Tău și în mine păcătosul, fiindcă voia noastră este greșită, mioapă, păcătoasă, primejdioasă, trufașă, leneșă, avară, iubitoare de lux și de arginți.

Săracii își strigă nevoile stăruitor și uneori cu insolență, dar și patimile noastre se manifestă cu încăpățănare, stăruitor, insolent, precum zgârcenia, setea de agonisire, desfrânarea, răutatea, invidia, trufia, hoția, erezia, dezbinarea, superstiția, idolatria. Să cedăm cu chibzuință cererilor insistente ale săracilor și suferinzilor aflați în nevoi. Aceasta va fi spre folos mântuirii și fericirii noastre veșnice. Așa cum cei săraci sau suferinzi ne silesc să-i compătimim, tot așa să ne silim să fim buni, până când mai avem vreme să fim, tot așa cum ne silește mereu păcatul să greșim și să-L mâniem pe Dumnezeu, sporind astfel noi înșine „combustibilul” care va întreține focul gheenei, focul

care a început să ne pârlăască inimile încă de aici, preînchipuind văpaia cea veșnică, cu plângere veșnică și cu scrâșnirea dinților. „Împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea“ (Matei 11, 12).

Si vrăjmașul depune eforturi ca să ne prindă și să ne arunce în gheenă, să-i atragă pe cei neprevăzători, necredincioși, care nu se pocăiesc și care rămân legați de bunurile acestei lumi.

De ce oare ziua de odihnă vine după șase zile de muncă? Pentru ca să nu uităm niciodată că, după ostenelele acestei vieți, va veni ziua veșnicei odihne. Căci, după cuvântul Apostolului: „Drept aceea s-a lăsat altă sărbătoare de odihnă poporului lui Dumnezeu“ (Evrei 4, 9). Dar duminica semnifică ziua învierii obștești, după care va veni o zi de odihnă pentru toți cei ce au lucrat binele în această viață, întru Hristos Iisus.

Ofrandele și milosteniile pe care le dăm săracilor, oricare ar fi ele, nu pot ține loc iubirii de aproapele, dacă inima nu o mai simte. De aceea, atunci când dăm milostenie trebuie să avem grijă ca ea să fie dată cu dragoste, din inimă, de bunăvoie, nu cu părere de rău. Însuși cuvântul milostenie înseamnă de fapt o lucrare și o ofrandă a inimii, un dar făcut cu umilință, cu compasiune față de omul sărman, cu umilință și cu părere de rău pentru greșelile pe care le-ai făcut și pentru a căror spălare se și dă milostenia. Fiindcă, după cuvântul Scripturii: „Milostenia izbăvește de moarte și curăță orice păcat“ (Tobit 12, 9). Cine dă milostenie în silă, fără chef, cu părere de rău, cu zgârcenie, înseamnă că nu și-a recunoscut păcatele, nu s-a scrutat pe sine. Milostenia este binefăcătoare în primul rând pentru cel ce o dă.

**Să nu ne răzbunăm pe nimeni,
nici măcar cu un gând sau intenție rea,
să lăsăm răzbunarea pe seama lui Dumnezeu**

Nu te lăsa biruit de rău (de cel al semenilor), ci biruieste răul cu binele“ (Romani 12, 21). Dar esențial este să te rogi pentru cei ce fac răul. Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră, cu toate lipsurile și cu toate necazurile unora și ale altora, lui Hristos Dumnezeu să o dăm! Să nu ne răzbunăm pe nimeni, nici măcar cu un gând sau intenție rea, să lăsăm răzbunarea pe seama lui Dumnezeu. „A Mea este răzbunarea. Eu voi răsplăti“ (Romani 12, 19 și Deuteronomul 32, 35), zice Domnul. Să-i iubim și pe vrăjmașii noștri. Pe ei îi învață și îi atâță diavolul.

Teatrul face să se atrofieze viața creștinească, o pustiește, îi dă un caracter păgân. „Au ațipit toate și au adormit“ (Matei 25, 5). Un asemenea somn fatal poate provoca și teatrul. Și mai ce încă? Științele predate la școală într-un spirit păgân, grijile vieții acutizate până la insuportabil, iubirea de agonisire, de onoruri, de distracții. Teatrul este o școală a lumii acesteia, a stăpânului acestei lumi – diavolul – despre care știm că se preface uneori în înger de lumină, pentru a-i putea ademeni mai lesne pe neprevăzători; uneori îl puteai descoperi strecurat și într-o piesă, chipurile moralizatoare, pentru ca să ni se spună apoi despre teatru că este prin excelență o școală de moralitate și că trebuie frecventat nu mai puțin decât biserica, ba chiar și mai des. Fiindcă – de! – la biserică auzim mereu aceleași lucruri, pe când la teatru piesele sunt diverse, ca și decorurile și personajele...

✕ **P**entru a-ți da seama tu însuși dacă îți iubești sau nu aproapele, după Evanghelie, cercetează-te pe sine ori de câte ori ești jignit, defăimat, batjocorit, sau nu ți se dă respectul cuvenit în societate, sau când subalternii tăi fac greșeli în serviciu și nu dau semne de îndreptare. Dacă reușești să-ți păstrezi calmul, și nu te lași cuprins de duhul vrajbei, urii, intoleranței, dacă nu încetezi să-i iubești pe acei oameni ca și până atunci, adică până a nu te fi defăimat și a nu fi dat semne de îndreptare, înseamnă că îți iubești aproapele, după Evanghelie. Dacă te enervezi, te mânie, te tulburi, înseamnă că nu-l iubești. „Și dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteți avea?“ (Luca 6, 32, compară și Matei 5, 47).

Întrucât suntem străini, venetici, călători spre Împărăția cea de sus, nu trebuie să ne lăsăm striviți de grijile vieții de-acum, să nu ne împătimitim de folele acestei lumi, de bogățiile, plăcerile și onorurile ei, pentru ca aceste preocupări și aceste patimi să nu ne creeze dificultăți și să nu ne facă de rușine în ceasul morții. Creștinul trebuie să se deprindă încă de-aici, de pe pământ, să ducă o viață cerească, în post, neagonisire, rugăciune, dragoste, blândețe, nerăutate, răbdare, curaj și caritate. Greu îi va fi în ceasul morții omului care în această viață și-a făcut idoli din bani, mâncare, băutură, din onoruri lumești! Nimic din toate acestea nu-i vor fi atunci de folos, fiindcă și-a legat inima de ele, nu de adevărata comoară, dătătoare de viață, virtutea. De aceea, ca să avem parte de moarte ușoară – fiindcă de moarte nu scapă nimeni – să nu iubim nimic din această lume! „Ci având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați“ (1 Timotei 6, 8).

În biserică mă simt cu adevărat ca în cer, cerul pe pământ. Acolo văd chipurile Domnului, Preacuratei Născătoare de Dumnezeu, ale sfinților. Acolo este tronul lui Dumnezeu, crucea dătătoare-de-viață, Evanghelia, veșnica veste bună, cuvântul lui Dumnezeu, prin care toate s-au făcut; acolo

sunt chipurile sfinților. Mă simt ca și cum ar fi de față aievea Dumnezeu, Maica Sa, puterile cerești, toți sfinții. Cu adevărat, cerul pe pământ! Acolo te recunoști și te simți parte lucrătoare a Trupului lui Hristos și a Bisericii Sale, mai ales în timpul Sfintei Liturghii și al împărtășirii cu Sfintele Taine, cu Trupul și Sângele lui Hristos. O, ce viață ar trebui să duc, să gândesc, să simt, să vorbesc pentru a mă învrednici de acest cer pe pământ! Trebuie să trăiesc demn, să mă ridic la înălțimea chemării de care m-am învrednicit din mila Preadarnicului Dumnezeu. Cum ar trebui să trăiesc, cât de blândă, de iubitoare, de smerită, de curată și de înfrântă ar trebui să-mi fie viața, pentru a-i putea chema, cu vrednicie, ca pe adevărații mei Stăpâni, pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu și pe Însuși Domnul Slavei? Încrednicește-mă, Doamne, de o asemenea viață! Vreau să trăiesc făcându-mă destoinic de numele de creștin, dar nu găsesc în mine puterea de a trăi așa. Păcatul mă ademenește neîncetat, poartă război cu sufletul meu.

Cheamă, fără a sta la îndoială, cu inimă curată, pe Domnul Dumnezeu; cheamă îngerii și sfinții, cei ce prin harul lui Dumnezeu, prin comuniune sau unitate cu El și prin curăția ființei lor ne aud. Cum nu se poate mai repede, chemarea noastră ajunge la ei cu iuțeala fulgerului și ne îndeplinesc cererile, cu voia lui Dumnezeu.

A-L iubi pe Dumnezeu din toată inima înseamnă a nu te împătimi de nimic din această lume, a-ți încredința întru totul inima Domnului Dumnezeu, făcând voia Sa în toate și nu voia ta, a-L iubi pe Dumnezeu din tot sufletul, adică să-ți fie mintea mereu la Dumnezeu, iar inima să se sălășluiască toată în El; să-ți pleci voința ta voinței Lui, în toate împrejurările vieții, la supărări, la necazuri. A-L iubi pe Dumnezeu din toate puterile, adică în așa chip încât nici o putere potrivnică să nu ne poată despărți de iubirea Sa și nici o împrejurare a vieții noastre, oricare ar fi ea, necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, înălțimea sau adâncul, sau sabia (cf. Romani 8, 35, 38-39). A-L iubi pe Dumnezeu cu toate gândurile, adică să cugeți mereu la El, la bunătatea Lui, îndelunga-I răbdare, sfințenia, atotputernicia, la faptele Sale, să-ți alungi prin toate mijloacele gândurile deșarte și amintirile viclene. A-L iubi pe Dumnezeu înseamnă să iubești din tot sufletul dreptatea și să urăști fărădelegea, după cum s-a spus: „Iubit-ai dreptatea și ai urât fărădelegea“ (Psalmul 44, 9). A-L iubi pe Dumnezeu înseamnă a te urî pe tine însuți, adică vechiul om trupesc din tine. „Dacă vine cineva la Mine și nu urăște (...) chiar și sufletul său însuși, nu poate să fie ucenicul Meu“ (Luca 14, 26). În fiecare dintre noi, în gândul, în inima și în voința noastră sălășluiește o putere rea, foarte vie și activă, care se străduiește mereu, zi de zi, clipă de clipă, să ne îndepărteze de Dumnezeu, să ne îndemne spre gânduri, dorințe, intenții, ispite, cuvinte și fapte deșarte, să ne trezească patimi și să ne împingă

spre ele fără voia noastră, adică spre răutate, invidie, poftă de agonisire, trufie, iubire de onoruri și de slavă de la oameni, trândăvie, nesupunere, îndărătnicie, înșelăciune, neînfrânare. A-L iubi pe Dumnezeu înseamnă a-i îndeplini poruncile. „Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu (...) cel ce nu Mă iubește nu păzește cuvintele Mele“ (Ioan 14, 23 și 24).

Domnul stăpânește peste o nemăsurată bogăție: peste lumină, aer, apă, pământ, foc, cele cinci elemente ale lumii materiale, cele ce intră și în alcătuirea corpului nostru și prin care acesta își asigură viața. Dar și omul este stăpân peste bogății fără seamăn: cele ale pământului și ale apei. El este cel ce se bucură primul de ele, ca împărat al creaturii. Mulțumescu-Ți Ție, Creatorul nostru! Slavă Ție, Proniatorul și Răscumpărătorul nostru, Cel ce ne-ai făcut după chipul și asemănarea Ta, Cel ce ai binevoit să Te îmbraci în firea noastră!

În ce constă adevărata avuție a omului? În chipul și asemănarea sa cu Dumnezeu, nu în averi, nu în pământuri, nu în bani, nu în cunoștințe și priceperi pământești, nu în titluri nobiliare, nu în mulțimea slugilor, nici în mulțimea hainelor și îndeobște a bunurilor pământești, fiindcă toate acestea sunt lovite de putreziciune și trecătoare. Sufletul însă, chipul lui Dumnezeu, are viață veșnică, iar bogățiile lui sunt virtutea, sfințenia, smerenia, nerăutatea, înfrânarea în toate, credința, nădejdea și dragostea.

Atunci când cu credință, cugetând la cele văzute, privesc sfintele icoane în biserică și toate cele ce se află în ea, mă cuprinde o stare de minunată contemplație. Întreaga biserică mi se înfățișează ca o istorie sfântă, cu figurile sale cele mai de seamă, cu faptele minunate care au prins viață în neamul omenesc, prin cuvântul lui Dumnezeu. Văd acolo aievea istoria căderii omului și restaurării lui prin minunata economie a lui Dumnezeu, văd ridicarea neamului omenesc prin întruparea lui Dumnezeu, îndumnezeirea și înălțarea noastră la cer. Aici ni se arată Arhanghelul Gavriil, cel ce a binevestit întruparea Fiului lui Dumnezeu din Fecioară, aici văd Nașterea dumnezeiescului Prunc, o văd pe Fecioara Maică, ieslea de la Betleem, văd tăierea împrejur, botezul, îl văd pe Simeon în templu, întâmpinându-L pe dumnezeiescul Prunc, văd schimbarea la față și revărsarea luminii pe muntele Taborului, intrarea în Ierusalim a Dreptului, Blândului, Mântuitorului Împărat, văd Cina cea de taină și instituirea atotmântuitoarei Taine a Cumindecăturii, văd patimile atotmântuitoare ale Domnului slavei. Văd, ca și cum m-aș fi aflat acolo, Golgota și pe Domnul răstignit pe cruce pentru păcatele lumii, văd coborârea în iad a Biruitorului iadului și eliberarea celor închiși acolo, Învierea și Înălțarea la cer, toate pentru mântuirea lumii și pentru propria mea mântuire. În biserică mă aflu într-o divină contemplație și mulțumesc Domnului că m-a iubit atât de mult, că m-a învrednicit de o atât

de mare cinste, că m-a făcut părtaş unei asemenea fericiri. Dar când caut înăuntrul meu, în inima mea, ce văd acolo, o Dumnezeule! Văd un abis de păcate, săvârșite cu voie sau fără voie, abis de neputințe, de ispite, de necazuri, strâmtorări, spaime, uneltiri ale vrăjmașului, beznă de nepătruns, căderi cu miile, dezastre și moarte; văd uneori în mine însumi întunericul iadului.

Specificul, forța și viclenia ademenirilor diavolului în raport cu oamenii stau în faptul că el i-a înșelat și îi înșală pe oameni, i îndeamnă să iubească lumea și toate cele ce sunt în ea: deșarta înțelepciune, bogăția, mărirea, onorurile, plăcerile lumesti, îi învață să se îndepărteze de Dumnezeu și de cereasca Sa Împărăție, de fericire; să iubească lucrurile pământești zadarnice, să se preocupe în cea mai mare măsură numai de aflarea și acaparea lor, să disprețuiască sufletul și cerințele sale firești; să iubească trupul, sănătatea trupezască, culoarea, frumusețea, grăsimea, iubirea de desfătări ale trupului, să urască sufletul, adică virtutea, să dea uitării nemurirea sufletului, să dea uitării Arhetipul lui, adică pe Dumnezeu, să nu se mai gândească la mântuire, la căile care duc spre ea, spre Dumnezeu și la unirea cu El. Fericii sunt sfinții, plăcuți lui Dumnezeu, cei ce urască trupul, cei ce s-au îngrijit de suflet, de lucrul cel nemuritor – jalnici și blestemați suntem noi, cei ce iubim lumea, bunurile ei stricăcioase, cei ce îi facem pe plac trupului, disprețuind sufletul.

Dacă uneori unii creștini ortodocși nu găsesc loc în credința lor și pentru Tainele Bisericii, este semn limpede că mințile și inimile acelor oameni nu sunt curate, că sunt supuse patimilor și că nu pot suporta curăția și lumina credinței, asemenea ochilor bolnavi care nu suportă lumina soarelui. Această comoară cerească pot să și-o păstreze în inimă numai oamenii care s-au îndepărtat cu mintea și cu simțurile de ispitele vieții de toate zilele.

Dacă toți păstorii, adică slujitorii Bisericii, și păstoriții lor s-ar ruga lui Dumnezeu cu sinceritate și în prietenie reciprocă, într-un suflet, cu acele rugăciuni pe care ni le-a dat Biserica pentru a fi rostite cu glas tare sau spuse în taină, ar putea oare exista ceva care să nu putem obține de la Dumnezeu când ne rugăm? De câte bunătăți n-am avea parte atunci, de câte păcate și patimi rele, necazuri, supărări n-am găsi izbăvire? Aceste rugăciuni sunt cele mai chibzuit alcătuite din câte ar putea exista, mai raționale, mai plăcute lui Dumnezeu, mai puternice, mai în stare să încline bunăvoința Domnului spre toată milosârdia. Să dea Domnul să ne rugăm într-un suflet, sincer, puternic, concentrându-ne toată atenția.

Dă-mi, Doamne, să cad înaintea Ta cu rugăciune pentru toată lumea și pentru plenitudinea Bisericii și să o fac mereu cu dragoste atotcuprinzătoare și nefățarnică, fiindcă prin bunătatea Ta sunt rugător pentru toți și pentru păcatele mele. Dă-mi, Doamne, Dumnezeule-Părinte, să pot

contempla dragostea Ta negrăită față de lume prin care ne-a fost dat Fiul Tău iubit, Unul-Născut. Dă-mi, Doamne, Fiule al lui Dumnezeu să pot contempla pătimirea Ta în lume și pe cruce pentru mântuirea noastră. Dă-mi, Doamne, Duhule Sfinte, să pot contempla bunătatea Ta, care s-a revărsat și se revărsă prisositor asupra lumii, prin meritele Domnului nostru Iisus Hristos, de care se umple atât de des și nevrednica mea inimă. Treime Sfântă, dă-mi să Te slăvesc neîncetat, cu o gură și cu o inimă și mai vârtos cu fapta.

Cine contestă necesitatea posturilor uită din ce pricină au căzut în păcat primii oameni (din neînfrânare) și ce armă împotriva păcatului și a celui viclean ne-a dat Mântuitorul când a fost ispitit în pustie (postind patruzeci de zile), acela nu știe sau nu vrea să știe că omul de cele mai multe ori de îndepărtează de Dumnezeu și cade în păcat prin neînfrânare, așa cum s-a întâmplat cu locuitorii Sodomei și Gomorei și cu cei ce au trăit pe timpul lui Noe, fiindcă toate păcatele oamenilor se trag de la neînfrânare. Cine nu recunoaște necesitatea posturilor, acela își refuză sieși și altora o armă împotriva multor patimi ale trupului și a diavolului, patimi care ne pricinuesc atâtă rău, mai ales prin neînfrânare, acela nu este ostaș al lui Hristos, căci înseamnă că renunță la acea armă și se dă pe sine rob trupului iubitor de desfătări și de păcat. În sfârșit, acela este orb, fiindcă nu vede relația dintre cauzele și efectele lucrurilor.

Să nu uităm niciodată că suntem ființe căzute, întinate, vinovate înaintea Dumnezeului dreptății; că suntem ființe pervertite și că se cuvine să ne smerim mereu, adânc, în fața lui Dumnezeu și unii față de alții. Acest lucru ni-l inspiră și rugăciunile bisericești care se citesc zilnic. „Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului“, „Împărate ceresc“, „Sfinte Dumnezeule“, „Prea Sfântă Treime“, „Tatăl nostru“, rugăciunile de dimineață și seară și aproape toate celelalte rugăciuni. De aceea și tineretul din școli ar trebui să știe și să rețină înainte de toate că a odrăslit dintr-o rădăcină supusă păcatului și că el însuși se supune la tot păcatul, să așeze această cunoștință la temelia tuturor celorlalte și, chiar dacă va acumula multă știință, să nu se umple de trufie, ci să se străduiască mai înainte de toate să-și curețe trupul și sufletul.

Iubește-ți patria pământească și pe părintele ei. Ea te-a educat, te-a instruit, te-a făcut să însemni ceva printre oameni, ți-a dat respectul ce ți se cuvine, ți-a dat de toate. Dar trebuie să-ți iubești cu deosebire patria cerească, pe Părintele veacului ce va să vină; acea patrie este, de bună seamă, mult mai scumpă și mai vrednică de cinstire decât aceasta, fiindcă este sfântă și dreaptă, de neclintit, veșnică, nestricăcioasă, fără seamăn de frumoasă și de dătătoare de fericire, fiindcă ți-a dat și ți-a dat infinit mai multe înlesniri și bunătăți decât patria pământească; fiindcă Părintele acelei patrii nu este un om muritor, supus patimilor, ci Dumnezeu Cel mai înainte de veci, atoa-

făcătorul. El te-a făcut fiu al lui Dumnezeu, moștenitor al lui Dumnezeu și împreună-moștenitor cu Hristos, fiindcă Tatăl cere să te face părtaș tuturor bunătăților Împărăției Sale: „Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit“ (1 Corinteni 2, 9). Această patrie ți-a fost jurată cu neprețuitul Sânge al Fiului lui Dumnezeu. Dar pentru a fi cetățean al acelei patrii trebuie să-i respecti și să-i iubești legile, așa cum ești obligat să respecti și cum respecti de fapt legile patriei pământești, fiindcă fără aceasta nu te vei putea face cetățean al acelei neasemuite patrii. Iubește Biserica, această școală de educație duhovnicească; ea ne pregătește să fim mădulare și cetățeni ai acelei patrii.

Vrămașul cel fără de trup se luptă cumplit cu noi în timpul slujbelor bisericești, fiindcă atunci se săvârșește prin harul lui Dumnezeu, cu mijlocirea noastră, o renaștere a sufletului nostru. De aceea, atacurile vrămașului să nu ne facă să pierdem speranța, ci să ne întărim în bărbăție, căutând cu ochii inimii la începutul tuturor biruințelor, Hristos, Cel ce stă nevăzut înaintea noastră, săvârșind în taină renașterea sufletelor noastre.

Sfinții, oamenii lui Dumnezeu, sunt minunate, neveștejite, înmiresmate flori. Nu te atinge de ele cu buze întinate de duhoare păcatului. Roagă-te lor cu inimă și cu buze curate, cu luare-aminte, adunându-ți gândurile, cu evlavie, fără grabă. Ei sunt cer cuvântător, au dus pe pământ viață cerească, împodobită cu minuni și cu alese fapte de desăvârșire, în iubire necuprinsă și adâncă smerenie, în nerăutate, răbdare, jertfire de sine, iubind pe Dumnezeu mai presus de toate.

În biserică găsim împlinirea celor mai scumpe speranțe și năzuințe, pace și bucurie în suflet, dimpreună cu curățire și sfințire. Aici ni se vestește neîncetat adevărul viitoarei noastre învieri și biruința asupra morții. Ar putea exista oare cineva care să iubească viața și să nu iubească, din toată inima, Biserica? Tot ce este mai bun, mai înălțător, mai de preț, mai sfânt, mai înțelept găsim în Biserică. Biserica este idealul umanității. Este cerul pe pământ.

În biserică ne trezim din seducția lumii acesteia, din beția patimilor și a poftelor vieții, ne luminăm, ne sfințim, ne curățăm sufletele, ne apropiem de Dumnezeu și ne unim cu El („care pe Dumnezeu-Cuvântul cu oamenii, prin preaslăvită nașterea ta, L-ai unit“ – din rugăciunea către Preasfânta de Dumnezeu Născătoarea, la pavecerniță). Cât de vrednică de cinstire și de iubire trebuie să fie Biserica lui Dumnezeu și cât de mult au iubit-o sfinții, oamenii lui Dumnezeu!

Nu trebuie să ne supărăm și să ne ieșim din fire de nimic, fiindcă, supărându-ne și enervându-ne prea des, enervarea ne va deveni o foarte vătămătoare obișnuință, atât din punct de vedere moral, cât și fizic, în

timp ce, arătându-ne nepăsători față de adversități, ni se va forma buna și folositoarea deprindere de a suporta totul cu calm și răbdare. Din cauza nenumăratelor imperfecțiuni existente în raporturile noastre reciproce pot apărea multe situații critice și, dacă ar fi să ne supărăm de fiecare dată, ar însemna să nu ne mai rămână de trăit decât câteva luni! În plus, supărarea și enervarea nu pot îndrepta lucrurile, ci dimpotrivă, le pot degrada, datorită propriei lor... degradări. Mai bine să fim mereu calmi, egali cu noi înșine, plini de dragoste și respect față de oamenii cu o moralitate în suferință și în special față de apropiații, rudele și subalternii noștri. Fiindcă omul nu este înger și, pe deasupra, viața noastră a ajuns să decurgă astfel încât păcătuim în fiecare zi și aproape fără voie, chiar și atunci când suntem decizi să nu cădem în păcat. „Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârșesc“ (Romani 7, 19). Însuși Domnul ne-a învățat să privim cu îngăduință desele neîmpliniri și căderi omenesti, atunci când a zis: „Și ne iartă nouă greșelile noastre precum și noi iertăm greșităilor noștri“ (Matei 6, 12) „Și precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea“ (Luca 6, 31). Și cine dintre noi n-ar vrea să fie tratat de alții cu îngăduință, cu răbdare, când se află în necaz, când se poticnește sau cade, când se face vinovat de neîmpliniri și scăpări? De aceea și Apostolul ne învață să fim îndelung-răbdători și îngăduitori. „Dragostea – zice Apostolul Pavel – îndelung rabdă este binevoitoare, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul, toate le suferă, toate le rabdă, nu cade niciodată“ (cf. 1 Corinteni 13, 4-8).

Liber-cugetătorii și atei spun că credința, Biserica, slujbele, Sfintele Taine, rânduielile bisericești au fost scornite de oameni, pentru a ține poporul în frică și supunere, pentru a se asigura o bună moralitate, și pentru obținerea unor profituri pe seama poporului. Iată cum niște analfabeți, „liber-cugetători“, care nu mai au frică de Dumnezeu, au ajuns să hulească milosârdia dumnezeiască, minunata Sa economie a mântuirii neamului omenesc, însăși întruparea, pătimirea și moartea pentru noi a Fiului lui Dumnezeu. Uitați-vă însă ce viață duc aceștia, cum trăiesc și cât trăiesc, irosindu-și prematur forțele și sănătatea, se istovesc în dezmaț și în beții, se abrutizează, mor repede.

Înarmați cu dragoste creștinească, este de preferat să răbdăm neplăcerile exterioare ale existenței, oricare ar fi ele, disconfort, aer viciat, prejudicii de tot felul, decât să cedăm, din cauza unor asemenea inconveniente exterioare sau a altora, unor porniri de intoleranță, supărare, enervare, răutate, cârteală, care pot surveni din necesitate, dintr-un capriciu de caracter, sau din dorința de a trăi pe seama altora, a liniștii altora. Dragostea pe toate le rabdă, pe toate le suportă, în detrimentul celui ce iubește, al vieții sale materiale, trupești. Fiindcă unde este dragoste, acolo este și harul lui Dumnezeu,

și tot binele, este pace și mulțumire. Creștinul rabdă tot, numai pentru a nu se lipsi de harul lui Dumnezeu, care înseamnă pentru el suprema avuție.

Ce furtuni sufletești, uragane, vijelii năprasnice, vârtejuri de foc se dezlănțuie adesea în viața omului, în viața acelor oameni care se străduiesc să trăiască creștinește și să-L slujească pe Dumnezeu cu rugăciunea, făcându-se mijlocitori pentru sine și pentru alții înaintea negrăitei Sale mile! Dacă luntrea pe care călătorește sufletul nostru pe marea vieții, către veșnicia care îl așteaptă, nu se sfarmă cu totul și nu se scufundă, aceasta se datorează numai milei lui Dumnezeu.

Preotul trebuie să se străduiască, cu orice chip, să-și păstreze curajul, bărbăția, îndrăzneala, în pofida vrăjmașului celui fără de trup, care seamănă neîncetat în el o teamă himerică, o spaimă prostească. Altminteri nu va putea să critice viciile oamenilor, nici să fie un adevărat săvârșitor al Sfintelor Taine. Îndrăzneala este un mare dar de la Dumnezeu și o neprețuită comoară a sufletului. În luptele și războaiele care se poartă în lume, curajul și vitejia înseamnă foarte mult, fiindcă prin acestea pot fi săvârșite adevărate minuni, în luptele duhovnicești, cu atât mai mult.

În Biserică curge izvorul adevăratei bucurii, adevăratei liniști, al împăcării conștiinței, al curățirii, al vindecării trupesti și sufletești, izvorul puterii și al vigoriei spirituale. Teatrul, feluritele moduri lumești de a te simți bine acasă nu vor putea înlocui niciodată ceea ce obține adevăratul creștin în biserică, acolo unde Însuși Dumnezeu face să se simtă bine, să-și afle liniște sufletele credincioase care își înalță mâinile către El; o face întocmai ca o mamă care își liniștește pruncul. De la Biserică dobândesc bucurie și împăcare, curățire de păcate și milostivire și răposării noștri, mai înainte adormiți. Cu câtă ardoare trebuie să iubim biserica și să o împodobim! Aceasta și fac toți cei ce știu să o prețuiască. Pentru ei se roagă Biserica, îndemnând să ne rugăm „pentru cei ce cu credință, cu evlavie, cu frică de Dumnezeu intră într-însa; pentru cei ce aduc daruri și fac bine în sfânta și întru tot cinstită biserica aceasta”; sau: „sfintește pe cei ce iubesc podoaba casei Sale, Tu pe aceștia îi preamărește cu dumnezeiască puterea Ta“.

Nemăsurat de mare este lumea, nemăsurat de multe ființe locuiesc într-însa, dar ce ordine desăvârșită se arată în devenirea ei, în modul de existență al lumii (naturii)! Nemăsurat de mare este lumea ființelor cugetătoare de dincolo de lume, a îngerilor, dar cu ce rigoare se îndeplinește acolo voința lui Dumnezeu! Imensă este lumea oamenilor, dar câte fărădelegi sunt în ea, câte abuzuri și infamii și de aici câte nenorociri, cele pe care le aduc bolile, morțile de tot felul, războaiele, foametea, inundațiile, incendiile, calamitățile meteorologice, nesfârșitele nenorociri care vin de la beție, de

la ghițuiala pântecelui, apoi nedreptățile, jurămintele mincinoase, sinuciderile, omorurile! Nu li se mai cunoaște numărul! Și ce ni se va întâmpla dincolo de mormânt, în veacul veacurilor?

Omul este o splendidă, magnifică, preaiscusită operă a unui Artist desăvârșit: Dumnezeu. La obârșie era neîntinată, neispită, nestricăcioasă, curată, dar prin păcat, prin această nevoie pe care duhul întunericului a dat-o firii, prin această spurcată, absurdă și haină putere a ajuns să fie întinată și bolnavă, necurată și coruptă, din pricina firii duale a omului, alcătuit din trup și suflet. Cu toate acestea, preaînțeleptul, atotputernicul și atotbunul Artist nu i-a îngăduit vrăjmașului nostru și al Său să distrugă cu desăvârșire superba și magnifica Sa creație. El și-a alcătuit Sieși trup la fel ca al nostru, pătimitor, și și-a luat suflet în pântecele Preacuratei Fecioare Maică. Prin întruparea Sa, prin învățăturile, minunile, patimile, moartea și învierea Sa, prin minunata și preaînțeleapta Sa economie, El a restaurat opera mâinilor Sale, în splendoarea și slava de mai înainte și chiar mai mult decât atât, dăruindu-i din nou nestricăciune, frumusețe dumnezeiască și readucându-o la fericirea cea dintâi, a îndumnezeit firea omenească, așezând-o împreună cu El pe tronul dumnezeirii. Slavă Ție, Artistule atotbun, preaînțelept și atotputernic!

O, nevăzutul meu Binefăcător, Cel ce îmi dai viață neconținut! Tu îmi porți de grijă, îmi îndeplinești dorințele bune ale inimii, mă izbăvești de păcate, de răutățile vrăjmașilor nevăzuți; Tu ești Cel ce m-ai hărăzit unui destin prielnic, m-ai luminat; când oare îmi va fi dat să te văd? Când îmi voi vedea Binefăcătorul și Creatorul față către față? Dar tu, diavole, vrăjmașul meu, cel ce nu contenești să-mi încarci sufletul de păcate, tu perfidule și lingușitorule, cel ce îmi iei viața neîncetat, cu răutate, întunecându-mă, istovindu-mi puterea, acoperindu-mi fața de rușine și necinste, când oare voi scăpa cu totul de tine, prin harul, îndurările și iubirea de oameni a Domnului meu Iisus Hristos? Când ți se va lua oare orice posibilitate de a-mi picura în inimă veninul urii tale?

De ce aș avea nevoie oare? Nu-mi trebuie nimic pe pământ în afara strictului necesar. De ce aș avea nevoie, oare? De Domnul, de harul Său, de Împărăția Sa în inima mea. Aici pe pământ, locul peregrinării mele, al vremelnice mele ucenicii, nu am nimic care să-mi aparțină; toate sunt ale lui Dumnezeu, toate îmi sunt date spre vremelnică folosință, tot ce îmi prisoșește dau semenilor mei mai săraci. De ce aș avea nevoie? De dragoste adevărată, creștinească, vie, lucrătoare. Mi-ar trebui o inimă iubitoare, care să simtă compătimire pentru semenii, care să se bucure de satisfacțiile și succesele lor, să se întristeze de necazurile și suferințele lor, de păcatele, slăbiciunile, nereușitele, neajunsurile, de nefericirea și sărăcia lor. Simt nevoia de a-i

putea compătimi cu căldură, sincer, în toate împrejurările vieții, de a mă bucura cu cei ce se bucură, de a plânge cu cei ce plâng. Destul ne-am lăsat duși de iubire de sine, de egoism, am căutat să trăim mereu numai pentru sine, să acaparăm totul: bogății, plăceri, gloria lumii acesteia, să nu trăim, ci să murim, să nu ne bucurăm, ci să suferim, purtând în noi otrava iubirii de sine, fiindcă iubirea de sine este cea prin care Veliar ne picură mereu otravă în inimă. Striga-voi deci cu Psalmistul: „Că pe cine am eu în cer, afară de Tine! Și afară de Tine, ce am dorit pe pământ? Stinsu-s-a inima mea și trupul meu, Dumnezeul inimii mele și partea mea, Dumnezeule, în veac“ (Psalmul 72, 24-25). Doamne, Cel ce cunoști inima mea, zvâcnirile ei, dă-mi ceea ce îți cer! Pentru mine, aceasta e cu neputință, la Tine sunt „toate cu putință“ (Marcu 10, 27). Dă-mi viața cea adevărată, risipește întunericul patimilor, nimicește-le prin puterea Ta!

Ce relație există între cuvânt și faptă? Cuvântul lui Dumnezeu a chemat, din neființă la ființă, lumea cea văzută și cea nevăzută. Iată de ce cuvântul și fapta trebuie să fie nedespărțite, așa cum nu pot fi despărțite, în existența lor, sufletul și trupul. Cine respectă și urmează cuvântul lui Dumnezeu cu credință și statornicie, pentru care cuvântul înseamnă și faptă, acela săvârșește și acum lucruri mărețe, uimitoare; prin cuvântul său se pun toate în mișcare, se supun demonii, se vindecă bolile, se edifică moralitatea oamenilor.

Crucea este în Hristos și Hristos este pe cruce. Crucea închipuie pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, răstignit și de aceea de semnul Crucii și chiar de umbra ei se înfricoșează demonii, ca semn al lui Hristos Însuși, ca însăși umbra Celui răstignit. De aceea, introducerea Crucii în apă pentru sfințirea acesteia este un lucru deosebit de important; apa capătă puteri vindecătoare și de izgonire a demonilor.

Creștinul este vas al lui Dumnezeu, biserica este casa lui Dumnezeu. O, câtă cinstire i se cuvine creștinului adevărat, cu câtă râvnă trebuie să se îndepărteze el de orice păcat și cât de mult trebuie să se respecte creștinii între ei!

Ticălosul nostru vrăjmaș se străduiește să distrugă iubirea tot prin iubire. Iubirea de Dumnezeu și de aproapele să o distrugă prin iubirea de lume, de bucuriile ei efemere, prin iubirea de practicile ei corupte, potrivnice lui Dumnezeu; prin iubire trupească, iubire de avuție, de onoruri, prin plăcerea de a ne distra în tot felul. Iată de ce trebuie să ne înăbușim în noi orice iubire pentru cele lumești și să întem firea focul iubirii de Dumnezeu și de aproapele, prin jertfire de sine. Orice frumusețe din lumea aceasta (frumusețea fetelor) nu este decât o palidă, derizorie umbră a frumuseții necre-

ate, a nespusei bunătați a fetei lui Dumnezeu. Orice desfătare luminează nu înseamnă nimic în comparație cu desfătarea ce va să vină. Mă rog Domnului să pătrundă credința lui Hristos în străfundul inimii mele, să lucreze de-a lungul întregii mele vieți, să pătrundă Evanghelia lui Hristos în toate gândurile, simțămintele, vorbele și faptele mele, în toate oasele și în creierul meu și nu numai în mine, ci în toți oamenii, ca adevăr universal. „Și aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis“ (Ioan 17, 3).

Ce înmiresmate sunt oasele sfinților! Ce minunate arome răspândesc moaștele celor ce s-au făcut plăcuți lui Dumnezeu! Ce neasemuită fericire este să dobândești harul nestricăciunii, binemirositor de la Duhul Sfânt și, o dată cu el, viața veșnică! De ce oare alergăm după putreziciune? De ce oare ne place miasma păcatului, a patimilor aducătoare de otrăvă? În rugăciunile pe care Ți le aducem, Doamne, îi chemăm drept mijlocitori pe sfinți, ca pe miște miresme duhovnicești, ca pe un mir al aromatelor Tale! Primește-le rugăciunea cea binemirositoare de iubire și curăție, pe care o fac pentru noi, și izbăvește-ne de duhoarea păcatului, fiindcă inimile ne sunt necurate și buzele spurcate și nu suntem vrednici de dulcea vorbire cu Tine. Totul în noi este țărână, putreziciune, întinăciune, răutate; ei sunt sfinții Tăi, mirul cel mai curat, și mai presus de toți sfinții stă Preacurata Ta Maică, mai înmiresmată decât toate aromatele, fiindcă de mireasma sfințeniei sale, a virtuților Sale sunt pline cerul și pământul.

Când rostești numele lui Dumnezeu, fă-o cu cea mai mare evlavie și nu uita că Dumnezeu a chemat din neființă la ființă toate câte există și că tot ceea ce există se ține în bună rânduială numai prin bunătața, atotputernicia și înțelepciunea Sa. Rostește cu cea mai mare evlavie numele lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, prin Care toate își găsesc rostul; Care prin puterea cuvântului Său pune în mișcare toate cele ce sunt, determină schimbarea anilor, succesiunea anotimpurilor – vara, toamna, iarna, primăvara –, face să dea în pârg roadele pământului, umple pământul cu oameni și animale, văzduhul cu păsări, mările, lacurile, râurile cu pești, înmulțește neamul omenesc îndestulându-l cu toate bunățile, ne izbăvește de păcate și de duhurile rele, pregătește celor ce Îl iubesc locașuri în Împărăția cerurilor; Cel ce poruncește luminătorilor cerești să lumineze pământul, să micșoreze întunericul nopții, Cel ce nu încetează să reverse peste noi aerul întremător, fără de care n-ar putea să rămână în viață făpturile; Cel ce a dat focului minunata însușire de a încălzi, arde și lumina, iar pământului capacitatea de a se roti, cu ușurința unei simple bule de aer, în jurul unui astru de imensitatea soarelui, de a se roti și în jurul axei sale și totodată înzestrându-l cu puterea de a da din sine, după cuvântul Domnului, verdeață de tot felul; Care a dat

apei calitatea de a se transforma în nenumărate chipuri, trecând în seva și în sucul fructelor, copacilor, arbuștilor, ierburilor. Dumnezeu nostru este Dumnezeu minunilor, Dumnezeu atotbun, atotputernic, preaînțelept, Dumnezeu milei, îndurărilor, iubirii de oameni. Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeu nostru? Rostește cu evlavie și numele Preacuratei Maici a Domnului nostru Iisus Hristos, Pururea Fecioara Maria, care L-a născut pe Domnul, pentru a noastră mântuire. Prin dânsa, din bunătatea Domnului, ne-am învrednicit de multe și mari daruri: iertarea păcatelor, sfințire, luminarea minții, înnoire, izbăvire de moarte veșnică, ridicare la cer, înfiere de la Dumnezeu, îndumnezeire și viață veșnică. Rostește cu evlavie numele apostolilor lui Hristos, cei ce s-au învrednicit a-L vedea pe Domnul și a-I fi slujitori și care au dus în întreaga lume dumnezeiasca Sa învățătură, care au sădit și au răspândit pe pământ mântuitoarea credință și Biserica lui Hristos, credința înnoirii și mântuirii; numele mucenicilor care și-au plătit cu sângele lor nașterea cea de-a doua, întru viață veșnică, numele cuvioșilor care, supunându-și trupul la înfrânare, au supus în sine patimile și păcatul, dobândind fericiți înnoire și viață veșnică, numele sfinților „fără de arginți“ care prin neagonisire și-au agonisit neprețuita comoară a duhului și viața veșnică, numele tuturor sfinților.

Nu altul decât trupul, pe care îl răsfățăm, îl desfățăm, îl împodobim, îi dăm liniște și odihnă, este vrăjmașul sufletului nostru și încă unul foarte perfid și primejdios. El nu încetează a se împotrivi iubirii de Dumnezeu, voinței și poruncilor Sale, căutând să-și facă propria sa voie, ceea ce îi și reușește de cele mai multe ori, atunci când Domnul Dumnezeu, în buna și înțeleapta-I grijă pe care o poartă mântuirii noastre, nu-i pune puternică stavilă. Să răstignim trupul, cu patimile și poftele lui, să nu-l răsfățăm; să-l mortificăm cu postul, privegherea, rugăciunea, munca, iar sufletul să ni-l desăvârșim prin citirea cuvântului lui Dumnezeu, cugetări la cele dumnezeiești, rugăciuni.

Mă simt plin de lumină, de căldură și de liniște când mă îndrept cu tot sufletul către Soarele cel nevăzut, Soarele Dreptății, Hristos, Dumnezeu meu. Atunci mi se topește gheața de pe inimă, mi-o simt spălată de necurăție și stricăciune, se risipește beznă, fuge moartea duhovnicească, se înstăpânește viața cerească, nimic din cele pământești nu mă mai atinge.

Păstrând taina credinței în cuget curat“ (1 Timotei 3, 9). Pentru a „avea inimă curată îți trebuie o credință creștinească sfântă, dumnezeiască, cerească, una care să poată lucra binefăcător asupra întregii tale ființe; credința nu poate sălășlui într-o inimă impură, nu poate produce schimbări binefăcătoare dacă omul persistă în viciu, nu dă semne de îndreptare. De aceea și printre creștini sunt mulți chemați și puțini aleși. Mulți își

zic creștini, dar puțini sunt cei ce s-ar putea numi pe drept cuvânt așa, puțini sunt cei ce dau roade ale împărăției lui Dumnezeu. Iată de ce și în lumea creștină sunt mulți atei, liber-cugetători, superstițioși, profitori, desfrânați, curvari, bețivi, hoți și așa mai departe. Nu este vinovată credința că unii creștini sunt așa, ci cei ce poartă numele lui Hristos sunt de vină pentru neatenția lor față de credință și de rânduielile ei, pentru necurăția lor, pentru patima pe care o arată față de cele pământești și din cauza căreia nu-și poate găsi loc în inima lor necurată, cea mai curată comoară cerească – credința lui Hristos – ceea ce îi face să piară chiar lângă izvorul mântuirii. Vai vouă, nerecunoscătorilor, răilor, îngâmfaților, superficialilor, desfrânaților, leneșilor! Ce-ar trebui să facem, Doamne? Fă prin mila, dragostea și înțelepciunea Ta să fim supuși Ție, spulberă judecata noastră cea după trup, înfrânge-ne răutatea cu puterea bunătății Tale.

Tot omul pe pământ boalește de lingoarea păcatului, de orbirea păcatului, de turbarea păcatului. Și cum păcatul ia de cele mai multe ori forma răutății și a trufiei, trebuie să ne purtăm cu tot omul stăpânit de păcat ca și cu un bolnav, cu îngăduitoare iubire. Iată un adevăr importat pe care de cele mai multe ori îl uităm. Ba chiar procedăm de-a-ndoaselea: sporim răul adăugându-i propria noastră răutate, trufiei îi opunem propria noastră trufie. În felul acesta sporește la noi răul, nu se micșorează, nu se vindecă, boala se întinde și mai mult. Miluiește-ne, Doamne! Miluiește, Doamne, omenirea!

☞ **P**entru că a mușcat din fructul oprit, în rai, omenirea s-a ales cu o cumplită boală sufletească: patimă pentru această viață, atât de scurtă, pentru bunătățile și desfătările pământești. Este atotpăgubitoarea dualitate a inimii omului, care se împarte între Dumnezeu și lume, între bine și rău. Și fiindcă bunurile pământești nu pot sătura sufletul, care este făcut pentru desfătări duhovnicești, pentru nesfârșite, veșnice bunătăți și fiindcă bunurile pământești nu sunt împărțite la egalitate, unii acaparează din patimă, dintr-o oarbă atracție spre ele, foarte mult, altora revenindu-le foarte puțin sau nimic. De aici se iscă eternul păcat, vrajbă și moarte, din dorința de a poseda. De aici se trage invidia și ostilitatea între persoane și între popoare, de aici războaiele sângeroase, luxul și risipa unora și sărăcia lucie a altora, ghiftualia unora și foametea altora, atotputernicia celor bogați și cu vază și împilarea altora; de aici furturi, jafuri, tot răul. Iată unde a dus mușcarea din fructul oprit, răul care l-a putut face și de care nu ne putem dezbara nicicum. Și dacă Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi întrupat, n-ar fi pățimit și n-ar fi murit pentru mântuirea noastră, atunci omenirea ar fi avut parte de un dezastru de neînchipuit și fără de sfârșit, lipsit de orice bucurie, toți am fi pierit în păcate, am fi suspinat veacuri nesfârșite, scrâșnind din dinți în iad, fără nădejde de

izbăvire, așa cum și acum păcătoșii care nu se căiesc sunt sortiți acelorași veșnice chinuri.

Prinși cu nimicuri, cu desfătări deșarte, nu mai aveți nici timp, nici chef să pătrundeți în duhul credinței creștine, al dumnezeieștilor slujbe creștine, pentru a cunoaște rânduielile bisericești, rostul sărbătorilor Bisericii Ortodoxe, al posturilor și, în special, semnificația fiecărei săptămâni din Postul Mare, evenimentele legate de acestea. Cunoașteți uneori pe dinafară repertoriul teatrelor, câte acte sau câte tablouri are cutare piesă, ce conține ea, în linii mari și în amănunt, dar nu cunoașteți esența Sfintelor Taine, deși acestea dau celor ce le primesc cu vrednicie viață veșnică, negrăitele foloase ale vieții veșnice. Nu cunoașteți nici esența slujbelor divine ale Sfintei Bisericii Ortodoxe, maica voastră, cea care vă nutrește, vă încălzește, vă curăță și vă sfințește în toate, vă dă putere, ținându-vă la sânul ei. Nu cunoașteți cuprinsul și însemnătatea slujbelor de seară, de dimineață, nici ale Sfintei Liturghii, ale cântărilor, citirilor și rânduielilor bisericești, rămase neschimbate. Se aduc argumente în favoarea spectacolelor teatrale, arătându-se că sunt folositoare, morale și că, oricum, nu sunt vătămătoare sau că răul pe care l-ar putea aduce este mai mic, în comparație cu beția și desfrânarea, și pe baza acestor argumente se încearcă răspândirea la maximum a spectacolelor teatrale. Este de mirare că creștinii n-au găsit ceva mai bun de a-și petrece prețiosul lor timp liber decât teatrul care, atât prin obârșia, cât și prin semnificația sa, și-a păstrat până astăzi un caracter păgân, idolatru, sub semnul desertăciunii, al vidului, nefăcând altceva decât să prezinte cât se poate de amănunțit patimile și aberațiile lumii acesteia, pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții și numai arareori vitejia fiilor patriei, bineînțeles ai patriei pământești, nu cerești? Tot ce ține de cele cerești, de sacralitate, purtând pecetea creștinismului, se situează în afara teatrului, sau dacă cumva nimereste pe scenă, este ridiculizat. Însuși numele lui Dumnezeu, de care se cutremură toată făptura, este invocat aici cu frivolitate, uneori în deriziune, blasfemiator, sunt batjocorite chemarea preotească, călugăria – „chipul îngeresc“ –, respectul datorat autorităților și părinților, fețelor bisericești, prin ridiculizarea publică a unor fapte condamnabile ale acestor persoane, aceasta făcându-se în fața întregii societăți, a unui tineret superficial, ba chiar și a copiilor, pentru care persoana părinților sau a autorității trebuie să fie sfântă. Uneori ajunge un singur cuvânt ireverențios sau defăimător la adresa celor mari pentru a le submina respectul ce li se cuvine. Să fi devenit creștinii atât de superficiali, încât să nu-și poată găsi un mijloc mai bun de a-și petrece timpul decât la teatru, părăsind pentru el Biserica lui Dumnezeu, slujbele divine și timpul atât de scump, pe care li l-a dat Dumnezeu în zilele de sărbătoare pentru a învăța cuvântul Său, pentru a-l consacra unor reflecții mântuitoare și

faptelor bune, timp care este irosit cu nechibzuință, pentru bucurii deșarte, pentru a face haz în mod stupid și a bate din palme la teatru? Orice s-ar spune, teatrul este o instituție care Îl batjocorește pe Dumnezeu. Ajunge să vă dați seama de spiritul lui și îmi veți da dreptate: este o școală a necredinței, a zeflemisirii, a ridiculizării insolente a tot ce există, a desfrâului. Vai de societatea în care se înmulțesc teatrele și care se pasionează de teatru! Este adevărat că uneori răul pe care îl produce nu este chiar atât de mare pentru cei ce iubesc răul. Luați aminte la părerea poporului, a celor ce au frecventat teatrul mai des. Ei nu s-au sfiit să spună că teatrul duce la desfrâu. Numai nevăzătorii, căci „Dumnezeul veacului acestuia a orbit mințile necredincioșilor“ (2 Corinteni 4, 4), spun că teatrul este instructiv și moral. Nu, creștinii trebuie să se cultive neîncetat potrivit legii lui Dumnezeu, să citească mai des Evanghelia, să pătrundă sensul slujbelor divine, să țină poruncile și rânduielile Bisericii, să citească scrierile Sfinților Părinți, publicațiile duhovnicești, pentru a se pătrunde de duh creștinesc și a trăi creștinește. Iată spectacolul nostru!

O, câtă amărăciune ți-au pricinuit greșelile mele. Hristoase. Mântuitorul meu, Dumnezeu meu, atunci când ai fost defăimat, bătut, scuipat, când Ți-au pus pe cap cunună de spini, când ai fost pironit pe cruce, când ai rămas spânzurat pe cruce în chinuri negrăite, pentru mine, izbăvind-mă de cele mai amare și mai grozave chinuri ale iadului! De acest sacrificiu, de chinurile cărora Te-ai dat de bunăvoie, ar trebui să-mi aduc aminte mai des, pentru a nu păcătui, pentru a săvârși sânguincios fapte bune, a Te iubi din toată inima, a îndeplini mântuitoarele Tale porunci. Și, cu toate acestea, uit deseori de această înfricoșătoare jertfă, pe care Fiul a adus-o pentru mine, Cel Unul-Născut, fără de început, pururea fiitor al Tatălui Ceresc. Dă-mi, Doamne, inimă curată și pocăință nestrămutată întru mântuire, dă-mi ca și cealaltă vreme a vieții mele să o petrec făcând voia Ta.

Chematu-M-ai deseori cu sinceritate în rugăciunile Tale? Îl întreabă Dumnezeu pe păcătos. Mulțumitu-Mi-ai cu inimă curată pentru nemăratele Mele bunătăți, care depășesc tot ce ți-ai fi putut închipui? Deseori, oare, adusu-Mi-ai sinceră jertfă de laudă, pentru ca să revărs încă și încă o dată mila Mea peste tine? Și ce-ar trebui să fac văzându-te în desfrânare, în pervertire, cu mintea și cu inima corupte, cu voința înclinată în fiecare ceas spre rău și spre viciu? Căci pe cine iubesc, pe acela îl pedepsesc, biciuiesc pe tot fiul pe care îl primesc (cf. Evrei 12, 6). Nu da semne de slăbiciune, tu, cel pe care te cert, pe care te pedepsesc. Rabdă. „Orice mustrare la început nu pare că e de bucurie, ci de întristare, dar mai pe urmă dă celor încercați cu ea roada pașnică a dreptății“ (Evrei 12, 11).

Pentru săvârșirea Dumnezeieștii Liturghii trebuie mai presus de toate duh înalt. Omul cu asemenea duh să nu fie legat de nici o poftă, de nici o patimă și desfătare lumească, să-i fie inima cuprinsă toată de văpaia Duhului Sfânt, de o fierbinte iubire de Dumnezeu și de omenire, de fiecare suflet de om și, mai cu seamă, de sufletele creștinilor, astfel încât să se poată înălța oricând în rugăciune, cu inimă smerită, către Dumnezeu. „Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să fie acum aprins!“ (Luca 12, 49), focul care a fost trimis asupra apostolilor în chip de limbi de foc, focul cel care ne este de treouință și nouă, ca să ne încălzească inimile înghețate, să ni le înmoaie, să le retopească și să le curețe neconținut, să le sfințească și să le înnoiască. Unde s-ar putea găsi un asemenea preot, întocmai unui serafim, cu duh arzând de iubire, de laudă și de recunoștință înaintea lui Dumnezeu, pentru minunile pe care ni le arată cu atâta bunătate și înțelepciune? Eu, cel dintâi dintre păcătoși, săvârșesc cu nevrednicie această cerească Taină, fiindcă nu-mi simt niciodată inima curată, legată fiind ea de desfătări și poște pământești. Caută, Doamne, în străfundul inimilor noastre, stropește-mă „cu isop și mă voi curăți“, spală-mă „și mai vârtos decât zăpada mă voi albi“ (Psalmul 50, 8). „Că de vei mântui pe cel drept, nu-i lucru mare, iar de vei mântui pe cel curat, nu-i nici o minune, căci sunt vrednici de mila Ta, ci spre mine, păcătosul, să faci minuni cu mila Ta“ (din rugăciunile de seară).

Mulțumescu-Ți din toată inima, Doamne, că de nenumărate ori m-ai izbăvit de necinste, de năvala și silnicia patimilor, că ai stins săgețile de foc ale vrăjmașului, că mi-ai îngrădit sufletul cu pacea Ta, că mi l-ai răcorit cu roua harului Tău. Slavă Ție, Multmilostive și Atotputernice, că prin harul Tău am rămas până acum teafăr și nevătămat, în pofida nenumăratelor uneltiri pe care le-au urzit împotriva mea crâncenii vrăjmași nevăzuți, care au căutat să mă înghită. Cred, Doamne, că mă vei izbăvi și mă vei mântui și de-acum încolo de toată uneltirea și de toată năvala vrăjmașilor, făcându-mă vrednic de Împărăția cerurilor și că se vor bucura de ajutorul Tău toți cei încercați de duhurile răului, care viețuiesc în evlavie. Că Tu ești mila și mântuirea celor ce vor și chiar celor ce nu vor mântuirea. S-a spus: „Și de voiesc, și de nu voiesc, mântuiește-mă“ (dintr-o rugăciune de seară).

Pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm (Ectenie). Cel ce se cercetează pe sine cu sinceritate, acela nu poate să nu-și dea seama că sufletul nostru pierde câte puțin în tot felul de păcate, doar me cuprins de somnul de moarte al păcatului, stă prins mereu în captivitatea diavolului, încătușat de cumplite păcate; dându-și seama de acestea toate, omul suspină și se roagă, din adâncul inimii, pentru mântuirea sufletelor răscumpărate cu neprețuitul Sânge al lui Hristos. În fiecare zi sufletele noastre se irosesc spre pierzare în răutate, bârfă, invidie, arghirofilie și lăcomie, be-

ție, desfrânare, trândăvie și nerâvnă, urâtenie și cărteală, ignoranță, vorbire deșartă și vorbire spurcată, superficialitate, „liberă-cugetare“, nesupunere, insolență, samavolnicie și atâtea alte patimi. „Pentru pacea de sus“, fiindcă „nu este pace în oasele mele de la fața păcatelor mele“ (Psalmul 37, 3).

Prin Dumnezeiasca sa Liturghie, Biserica Ortodoxă ne pregătește să devenim cetățeni ai cerului, învățându-ne toate virtuțile pe care ni le dau drept pildă viața Maicii Domnului și viețile sfinților, prin curățirea, sfințirea și îndumnezeirea noastră cu Sfintele Taine, prin „toate cele ce sunt spre viață și spre bună cucernicie“ (2 Petru 1, 4). De aceea trebuie să nu pregetăm a merge la sfintele slujbe, cu cuget curat, cu evlavie și de bunăvoie, mai cu seamă de sărbători, să ne facem părtași Tainelor Pocăinței și Cuminecării. Cei ce se îndepărtează de Biserică și de sfintele sale slujbe cad victime patimilor lor, mergând spre pieire.

Ce ființă fără seamăn este omul, minunat creată de Dumnezeu după chipul Său! Dacă chiar și în stare de cădere se arăta capabil de multe lucruri extraordinare, pe care le-a săvârșit și le săvârșește, după cum vedem, atât din istorie, cât și din viața de azi, atunci câte minuni n-ar fi în stare să facă dacă ar atinge sfințenia și desăvârșirea! Dar ceea ce este cu deosebire demn de atenție, de mirare, de respect și de neprefăcută recunoștință în ființa omului este că el poate deveni asemenea Creatorului Său, Dumnezeu, că este juruit fericirii veșnice în Dumnezeu și împreună cu Dumnezeu, că va străluci cândva ca soarele în Împărăția Părintelui său ceresc! Domnul, mai înainte-văzător al slavei aleșilor Săi, zice: „Atunci cei dreپți vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor“ (Matei 13, 43).

La Proskomidie ni se arată imaginea Bisericii cerești și a celei pământești, Biserica celor mai înainte trecuți dintre noi, al căror nume este înscris în ceruri, și Biserica luptătoare, cea care poartă război pe pământ cu vrăjmașii mântuirii, întreaga Biserică adunată în jurul Mielului care ridică păcatele lumii (Agneul). Ce privește măreață, ne umple de încântare, dar și de umilință sufletul! Fiindcă și eu mă aflu în această obște a sfinților, și pe mine m-a răscumpărat Mielul lui Dumnezeu, și eu sunt împreună-moștenitor cu sfinții dacă mă voi arăta credincios Mielului până la moarte. Sunt membri ai acestei sfinte și cerești obști și moștenitori ai Împărăției ce va să vină și apropiatii mei. O, cât de mult ar trebui să mi se lărgească inima, ca să-i cuprindă pe toți în ea, ca să-i pot iubi pe toți, să mă arăt râvnitor pentru toți, să mă îngrijesc de mântuirea tuturor ca și de propria mea mântuire! Înțelepciunea înțelepciunilor! Să fim curați și neprefăcuți, să fim cu inimă curată față de toți. Să nu ne uităm chemarea și alegerea, cele de Sus, și să ne străduim mereu să le cinstim! Chemare dumnezeiască, întru Hristos Iisus.

Nu căuta la păcatele altora, nu arăta dușmănie, nici pe ascuns, nici pe față, celui ce greșește, gândește-te mai bine la păcatele tale, căiește-te din toată inima pentru ele, socotește-te, cu adevărat, mai păcătos decât toți, roagă-te cu iubire pentru cei ce greșesc, cunoscând că toți suntem aplecați spre păcat.

Adevăratul creștin se comportă ca și cum viața de-acum nu ar fi decât pregătirea celei viitoare; nu consideră viața din veacul acesta singura posibilă. În tot ce face, nu ține seama de ce se spune despre el în viața de-aici, ci de ceea ce se va spune în viața de dincolo, în cer. El se închipuie pe sine mereu în prezența lui Dumnezeu, a îngerilor, a tuturor sfinților și nu scapă din vedere că odată și odată ei vor da mărturie despre gândurile, cuvintele și faptele sale.

Prin iubire de Dumnezeu și de aproapele aparțin cerului, sunt om ceresc. Dacă mă las copleșit de grijile lumești și mai cu seamă de patimi, sunt al pământului, om pământesc și om al diavolului. Doamne și Stăpânul vieții mele, dă-mi mie, robului Tău, duhul dragostei!

Iubește. Dacă vei purta în inimă iubire de Dumnezeu și de aproapele, lăvea-vei de toate, nimic nu-ți va lipsi, fiindcă unde este iubire, acolo este și Dumnezeu; iar Dumnezeu înseamnă pentru noi lucrul de căpetenie, totul: viața, pacea, dulceața, fericirea. Ciudat și dureros este să vezi cum din motive neînsemnate și meschine diavolul ajunge să ne lipsească de dragostea lui Dumnezeu și de aproapele. De pildă, pentru ceva ce nu este decât pulbere la propriu, cea pe care de-atâtea ori o călcăm sub picioare, din pricina banilor, mâncării și băuturii, hainelor, locuințelor, onorurilor, a tuturor acelor lucruri care se trec și dispar o dată cu materia care le-a odrăslit – pământul – și cu pulberea trupurilor noastre acaparate de griji.

Nu uita Dragostea Care și-a jertfit viața pentru oameni. Nu-ți precupeți nici tu viața pentru fratele tău; răstignește, fără milă, omul trupesc din tine, cel ce refuză a se jertfi pentru fratele său.

Ești lacom, nesățios, zgârcit? Gândește-te: cine ți-a dat viață? Banii? Sau pâinea? Nu Dumnezeu? Nu oare cuvântul Său te-a trezit la viață pe tine și toate făpturile? Nu Fiul lui Dumnezeu „ține toate cu cuvântul puterii Sale“ (Evrei 1, 3)? Oare, te menții în viață numai cu bani, cu pâine, cu apă și cu vin? Nu cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu va trăi omul (cf. Matei 4, 4)? Banii și pâinea nu sunt oare praf și pulbere? Oare nu pâinea este cel din urmă lucru de care avem nevoie pentru a ne menține în viață? Totul a fost creat și se ține prin cuvânt. Din Cuvânt izvorăște viața. Prin el se menține.

Toată făptura își preaslăvește Creatorul, pe Dumnezeu în trei ipostasuri: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt; soboarele îngerești care înalță neîncetat cântare întreit-sfântă, Sfânta Biserică a lui Hristos, mucenicii, sfinții slujitori, cuvioșii, dreptii, toți sfinții, toată lumea văzută, toți adevărații creștini acum în viață, lumea toată. Realitatea treimicității Dumnezeirii ne este evocată de cele trei însușiri ale aerului: el ne înconjoară din toate părțile, prin el trăim, suntem pătrunși pe de-a-ntregul de el. Putem oare, cunoscând aceasta, să ne îndoim de dumnezeirea Fiului sau a Duhului lui Dumnezeu? Câte lucruri nu vedem săvârșindu-se în numele Tatălui și-al Fiului și-al Duhului Sfânt? Câte puteri ale Duhului lui Dumnezeu nu le-am simțit noi înșine, în propria noastră persoană? Sfântul Duh este aerul, spiritul duhovnicesc al ființelor raționale. Ceea ce este aerul pentru corpurile fizice, aceea este Duhul Sfânt pentru ființele raționale și libere. Ele se umplu de El, capătă viață, sfințire, înțelepciune, tărie. Fiul lui Dumnezeu este pentru noi „calea, adevărul și viața“ (Matei 4, 4), odihna („vă voi odihni pe voi“ – Matei 11, 28), bucuria („vă voi vedea și se va bucura inima voastră“ – Ioan 16, 22). Toate acestea le-am încercat și le încercăm noi înșine. Putea-vom, oare, cunoscând acestea toate, să ne plecăm urechea și să dăm ascultare celui ce se împotrivește Domnului în toate? Șoaptei celei dinlăuntrul nostru, duhului răului, al întinericului, care „respiră“ minciună, răutate, urâtenie, strâmtorare și foc ucigător, dar care se risipește ca fumul și ca praful la auzul numelui lui Hristos și al crucii Sale? Face să-i dăm ascultare acelei fantasme, să ne tulburăm de vicleșugurile sale? Să știi și să nu te îndoiești niciodată că acela este tăgăduirea absolută a adevărului. „Și dacă aş zice că nu-L știu (pe Tatăl), aş fi mincinos, asemenea vouă. Ci Îl știu și păzesc cuvântul Lui“ (Ioan 8, 55). Fie și numai faptul că el ucide întotdeauna sufletul constituie dovada că el este minciună, moarte, nu adevăr, nu viață. Singurul vinovat de existența morții este diavolul. Amin.

Dacă îi chemăm pe sfinți cu credință și dragoste, ne vor asculta îndată. Noi ne unim cu ei pe temeiul credinței, ei se unesc cu noi și noi cu ei pe temeiul iubirii, fiindcă ei sunt în Dumnezeu și noi suntem în Dumnezeu, Care este iubire (1 Ioan 4, 16). De ce este nevoie să ne rugăm îndelung? Pentru ca prin îndelungă și stăruitoare rugăciune să dăm căldură inimilor noastre răcite și împietrite de o îndelungată rămânere în deșertăciune. Căci ar fi straniu să considerăm și cu atât mai puțin să pretindem că o inimă înrăită și împietrită de deșertăciunea acestei vieți ar putea să se pătrundă degrabă de căldura credinței și iubirii de Dumnezeu, rugându-se. Nu, pentru aceasta se cere muncă și iar muncă, timp și iar timp. „Împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea“ (Matei 11, 12). Împărăția lui Dumnezeu nu vine îndată în inimă, mai cu seamă când oamenii se

îndepărtează de ea cu atâta îndărătnicie. Însuși Domnul ne face cunoscută voința Sa, aceea de a nu ne ruga în grabă, când ne dă exemplul văduvei stăruitoare, care mergea la judecător, stânjenindu-l cu cererile ei (Luca 18, 2-6). Domnul, Părintele nostru ceresc, știe mai înainte să-I fi cerut noi ce anume Îi cerem (Matei 6, 8), de ce avem nevoie, dar noi nu Îl cunoaștem cum ar trebui, ne-am dat prea mult deșertăciunilor lumii, nu Părintelui ceresc. De aceea Domnul, în înțelepciunea și milosârdia Lui, face din nevoile noastre un prilej de a ne întoarce la El. „Întoarceți-vă la Mine, Părintele vostru, măcar acum, răătăcitorii Mei fii, dacă mai înainte ați fost departe de Mine, acum, cel puțin, încălziți-vă inimile, care altă dată erau atât de reci, prin credință și dragoste către Mine“.

A-i sluji Domnului în biserică cu vrednicie, din inimă, cu evlavie, cu credință vie este izvor de pace, bucurie, fericire sufletelor noastre. Un preot cucernic, săvârșind astfel slujbele, Sfintele Taine, rugăciunile, dobândește, cu adevărat, supremă desfătare și fericire.

Cuvântul lui Dumnezeu este faptă, viață, ființă, realitate din Realitate, viață din Viață, adevăr din Adevăr. De la diavolul, care a căzut din trufașă închipuire, dorind să-și însușească ceea ce e cu neputință de însușit și care a căzut de la viață și de la adevăr, vine visarea deșartă, minciuna, de la moarte – moartea.

Omul este liber, zice-se; el nu se cuvine și nu poate fi constrâns să primească nici o credință și nici o învățătură. Ce concepție diavolească! Dacă nu li se impune oamenilor să facă ceea ce trebuie, ce se poate alege de ei? Ce-o să se aleagă de tine, cel ce trâmbezezi acum noi reguli de viață, dacă nu-ți vei impune ție însuți nimic bun, ci vei trăi după cum îți va dicta inima ta coruptă, mintea ta trufașă, mioapă, oarbă, trupul tău păcătos? Răspunde-mi, ce se va alege de tine? Dacă nu-ți vei impune nimic, nu zic ceva bun, ci nici măcar ceva obligatoriu și folositor? Poți oare să faci abstracție de orice autoconstrângere? Este de conceput ca unui creștin să nu i se ceară, să nu i se impună să îndeplinească prescripțiile credinței și evlaviei? Oare nu este scris în Sfânta Scriptură că „Împărăția cerurilor se ia prin străduință“, că numai cei ce se silesc și-o pot dobândi (cf. Matei 11, 12)? Cum să nu le impui, mai ales copiilor, să se roage? Ce s-ar alege de ei dacă n-am face-o? Nu niște leneși și niște derbedei? Nu s-ar deprinde cu tot răul?

Despre cei ce fac acte de binefacere astăzi. Te înfrupți din belșug de toate bunătățile pământului, mai dai câte ceva celor nevoiași, dar te răsfeți cel mai mult pe tine, adică gesturile de binefacere pe care le faci nu-ți impun nici cel mai mic sacrificiu. Asemenea acte caritabile n-au nici o valoare. Ce alte moduri de a „face bine“ se mai practică astăzi, acțiuni așa-zis

caritabile? Serate distractive, „în scop de binefacere“, dar care urmăresc să slujească păcătosului nostru trup, diavolului în primul rând și de-abia după aceea aproapelui și lui Dumnezeu. Așa ceva, domnilor, nu este filantropie decât poate numai cu numele. „Să nu facem cele rele, ca să vină cele bune“ (cf. Romani 3, 5). „Cai vouă, celor ce sunteți sătui acum, că veți flămânzi. Vai vouă, celor ce astăzi râdeți, că veți plânge și vă veți tângui“ (Luca 6, 25).

Când te rogi Domnului și Îi ceri, pentru tine sau pentru altcineva, bunuri duhovnicești, cerești, sau pământești, materiale, ca să fii cu totul convins că ți se va da ceea ce ceri și, în general, bunuri de trebuință tuturor, prin purtarea de grijă, înțelepciunea și bunătatea lui Dumnezeu, să ai în minte și în inimă cuvintele Mântuitorului: „Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide; că oricine cere ia, cel care caută află și celui care bate i se va deschide. Sau cine este omul acela între voi care, de va cere fiul său pâine, oare el îi va da piatră? Sau de-i va cere pește, oare el îi va da șarpe? Deci dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El?“ (Matei 7, 7-11).

Când citești adevăruri cunoscute, nu spun știute, niciodată: nimic nou, numai lucruri știute, întocmai cum am afirmat și eu. Aceasta înseamnă trufie diavolească. O asemenea reacție duce în cele din urmă la convingerea că toate îți sunt cunoscute, și bune și rele, cu alte cuvinte, ești atotștiutor. Mulți refuză să citească cărți de predici, în general cărți duhovnicești, pe motiv că știu ce scrie acolo, că s-a mai spus de o mie de ori, că totul este, de multă vreme, arhicunoscut. Spre deosebire de cărțile profane, în care, chiar dacă se spun mereu aceleași lucruri, de multă vreme cunoscute, se repetă aceleași deșertăciuni lumești, oamenii le citesc și le recitesc mereu. O, voi, muște necurate, care vă nutriți cu mortăciuni!

Domnul ne cheamă să intrăm în comuniune cu El și pentru aceasta trebuie să păzim între noi cu luare aminte unitatea în duh și unirea în pace, ca mădulare ale trupului lui Hristos și ca mădulare unul altuia: „Unul altuia suntem mădulare“ (Efeseni 4, 25).

După ce ai săvârșit cu vrednicie slujbele și Sfintele Taine, mulțumește-I întotdeauna Domnului, din tot sufletul, printr-o scurtă rugăciune, pentru că te-a socotit vrednic să-I slujești din toată inimă, cu credință și cu dragoste, să te pui în slujba intențiilor și faptelor Sale, plin de supremă iubire de oameni. Căci a sluji Domnului, Creatorului și Răscumpărătorului nostru este cel mai mare dar și cea mai mare binefacere de care ne putem bucura noi păcătoșii, cu roadă neasemuit de bogată, atât pentru cei care primesc, prin noi, sfințire și mântuire de la Dumnezeu, cât și pentru noi înșine,

fiindcă ne aduce pace, suflare de viață, bucurie. Să-I mulțumim neîncetat Domnului că a binevoit să ne facă pe noi, păcătoșii și nevrednicii robii Săi, împreună-lucrători cu Sine, după cuvântul Apostolului: „Căci noi împreună-lucrători cu Dumnezeu suntem“ (1 Corinteni 3, 9), slujitorii și chivernisitorii Tainelor Sale. „Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai Tainelor lui Dumnezeu“ (1 Corinteni 4, 1). Și cu toate acestea, ce fac mulți dintre noi? Săvârșesc slujbele, Tainele, rugăciunile fără tragere de inimă, fără vlagă, neglijent, în grabă, cu omisiuni, dorind și isprăvească cât mai repede acea sfântă lucrare ca să dea fuga la deșertăciunile vieții zilnice. Ce groaznică ispită, ce greu și cumplit păcat! Fără să vrei îți aduci aminte de acel teribil cuvânt al Domnului către cei ce nu se arată râvnitori în îndeplinirea lucrului Său: „Blestemat să fie cel ce face lucrurile Domnului cu nebagare de seamă“ (Ieremia 47, 10). Spuneam: ce groaznică ispită! Da, groaznică ispită, deoarece, orbiți fiind, desconsiderăm cuvintele Duhului Sfânt, de a cărui suflare sunt pline rugăciunile, Tainele și slujbele, desconsiderăm prin aceeața ceea ce poate însemna și pentru noi, dacă ne-am arăta plini de osârdie și râvnă, un izvor de preadulce pace, bucurie întru Duhul Sfânt și chiar izvor de sănătate trupească. Fiindcă cuvintele rugăciunilor din timpul slujbelor și Tainelor, citite cu credință și evlavie, cu frică de Dumnezeu, fără grabă, cu duh arzător, au, neîndoielnic, miraculoasa însușire ca deodată cu suflul să ne revigoreze, să ne întărească și să ne vindece și trupul. Practica ne-o demonstrează. Am spus că este un greu și cumplit păcat, fiindcă, săvârșind Tainele neglijent, pângărim cele sfinte ale Domnului. Ce-ar trebui să facem pentru a celebra Tainele și slujbele cu vrednicie, conștiincios, cu duh arzător? Să ținem mereu trează în noi credința că Dumnezeu nostru, Cel închinat în Treime – Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt –, este neîncetat cu noi, ne vede și că la primul cuvânt al rugăciunii noastre sincere, când îi cerem ajutor, este gata să ni-l dea. Fiindcă rugăciunea spusă cu credință este întocmai ca respirația pentru trup: atâta timp cât trăim pe pământ, ceea ce este respirația pentru trupul nostru este rugăciunea făcută cu credință pentru suflet. Amintindu-ne că Atotputernicul este pururea cu noi și păstrându-ni-L mereu în minte, îndepărtând din inimă orice gând lumesec și orice îndoială, grijă ori patimă, putea-vom săvârși întotdeauna cu vrednicie lucrarea lui Dumnezeu.

Dspre rugăciunea fățarnică. Credeau oare fariseii că rugăciunea lor este prefăcută? Nu credeau. În ipocrizia lor, ei se considerau drepti. Fățarnicia devenise pentru ei obișnuință, ajunsese, ca să spunem așa, o a doua lor natură. Erau convinși că prin rugăciunile lor Îl slujesc pe Dumnezeu. Consideră, oare, creștinii fățarnici de astăzi că se roagă și trăiesc prefăcut? Nu. Ei se roagă în fiecare zi și, poate nu puțin, rugăciunea le-a intrat în obișnuință, dar se roagă cu gura, nu cu inima, nu cu inimă zdrobită, fără

dorința hotărâtă de a se îndrepta; o fac numai pentru a se achita de o rânduială prestabilită; „cred că aduc închinare lui Dumnezeu“ (cf. Ioan 16, 2), deși, rugându-se așa, nu fac decât să-și atragă mânia lui Dumnezeu. Într-o măsură mai mare sau mai mică, toți păcătuim, în sensul că ne rugăm fățarnic și pentru aceasta vom avea parte de mare osândă. Smerește-te, socotindu-te pe tine ca iarba, care nu prețuiește nimic față de stejarii seculari, sau ca un măracine plin de ghimpi față de niște splendide, înmiresmate și gingașe flori; ești iarba și măracine din pricina păcatelor tale.

• Când dai milostenie cuiva care ți-a cerut-o și știi că acela nu este sărac, e sănătos și, pe cât se pare, nu merită să fie ajutat, începe să te doară inima, cum se spune, să regreti ce-ai făcut. Nu este bine, să nu-ți pară rău, fiindcă și nouă, tuturor, Dragostea divină ne împarte dintr-ale Sale, deși n-am avea întotdeauna nevoie, ne-ar fi de ajuns ceea ce avem. Dragostea de aproapele trebuie să-ți șoptească așa: „Chiar dacă omul acela are ce-i trebuie, nu i-ar strica dacă i-aș spori avutul“ (la drept vorbind, cu două-trei copeici nu poți spori sau redresa avutul nimănui). „Mie îmi dă Dumnezeu, de ce să nu dau și eu celui ce simte că are nevoie?“ Dacă ar fi să primești de la Dumnezeu darurile bunătății Sale numai după merit, probabil că te-ai găsi în situația de a nu avea nimic. Dumnezeu este generos față de tine, deși nu meriți; tu însă ești convins că El trebuie să fie generos. Atunci de ce nu vrei să fii și tu generos cu frații tăi, din ceea ce îți prisosește?

Consideră orice lucru în lume ca pe o umbră trecătoare, nu-i îngădui inimii să se lipească de ceva, nu da importanță la nimic din cele ce sunt ale lumii, nu-ți pune nădejdea în ele. Alipește-te de singura realitate nestricăcioasă, preaînțeleaptă, nevăzută: Dumnezeu. „Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd; fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veșnice“ (2 Corinteni 4, 18).

Modul de a trata bolile sufletului (patimile) se deosebește mult de tratarea bolilor trupului. În bolile trupesti, după ce a fost diagnosticată boala, urmează a fi folosite cu luare-aminte și grijuliu mijloacele care să atenueze durerea, apă caldă, comprese... În cazul unor boli ale sufletului, lucrurile stau altfel, nu trebuie îngrijite cu menajamente, necum cocoloșite, alintate cu „comprese calde“, ci lovite fără milă, „răstignite“. Caută să faci întotdeauna împotrivă la ceea ce îți pretinde o asemenea boală; ți-a cășunat ură împotriva aproapelui? Caută să-ți răstignești ura îndată, prin iubire; te-ai îmbolnăvit de avariție? Străduiește-te să fii generos; pizma înlocuiește-o cu solitudinea, trufia cu smerenia cea mai adâncă, arghirofilia cu neagonisirea. Te chinuie duhul vrajbei? Iubește pacea și dragostea; te încearcă lăcomia pântecelui? Arată-te grabnic râvnitor către înfrânare și post. Arta de a vinde-

ca bolile sufletului constă în a nu te lăsa obsedat de ele, în a nu le face nici-cum pe plac, ci în a le reteza îndată, de la rădăcină.

În privința „răspunsului“ pe care îl va da Dumnezeu rugăciunii tale, adică dacă se va îndeplini ceea ce I-ai cerut, fii convins că, după cum ție îți este ușor să-ți respecti cuvântul dat, lui Dumnezeu îi este mult mai ușor și mai la îndemână să îndeplinească fiecare cuvânt al rugăciunii tale, fiindcă prezența cuvântului implică prezența faptei, iar la Domnul nu există cuvânt fără faptă, cuvântul nu se întoarce niciodată neroditor la El. („Așa va fi cuvântul Meu, care iese din gura Mea; el nu se întoarce către Mine fără să dea rod, ci el face voia Mea și își îndeplinește rostul lui“ – Isaia 55, 11). Când te rogi, ține minte că Dumnezeu este Cel ce este, că tot ce există vine de la El. Și gândul, și cuvântul, și fapta. Totul. Este preaînțelept, atotputernic, atotbun.

Mare păcat că în discuțiile pe care le poartă oamenii între ei, acasă să zicem, nu aduc vorba de Dumnezeu. Cât de mult s-ar îmbogăți aceste discuții, s-ar înviora, ar da roade! Râuri de apă vie, de cuvinte mântuitoare ar curge atunci din răunchii credincioșilor (cf. Ioan 7, 38). Câte dintre aceste discuții n-ar deveni instructive, liniștitoare, cu adevărat delectabile. Acum însă, când în cercurile de familie și de prieteni nu se vorbește nimic despre Dumnezeu, ci numai despre cele lumești, discuțiile se istovesc repede, se lasă plictiseala, pentru ca în cele din urmă timpul prețios să se irosească în distracții stupide și dansuri. Vrajmașul neamului omenesc ține seama de slăbiciunea oamenilor de a se deda flecărelui deșarte și în general de a-și pierde timpul în distracții frivole. Din această slăbiciune a știut să tragă un imens folos. A pus la cale teatrele, circurile, panorame ale deșertăciunii, dar și un mod prin care își bate joc de vanitatea omenească. Oameni fără minte, înclinați spre frivolitate, trândăvie, inactivitate frecventează cu patimă teatrele și circurile, neștiind să găsească ceva mai bun de făcut, plăcut, liniștitor pentru suflet. „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciuni! Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui! Acesta este lucrul cuvenit fiecărui om“ (Ecclesiastul 1, 2; 12, 13).

Ești bolnav și boala te chinuie din cale-afară; ești deprimat, te-a cuprins urâtul, te frământă gândurile, unele mai negre decât altele; inima și buzele stau gata să murmure, să-L hulească pe Dumnezeu. Iată, frate, sfatul meu sincer: rabdă-ți boala cu demnitate, nu te lăsa cuprins de disperare, ci dimpotrivă, bucură-te, dacă poți, că ai căzut bolnav! De ce să mă bucur, mă vei întreba, când mă simt doborât din toate părțile? Bucură-te că Domnul te-a ales pe tine, trimițându-ți această vremelnică pedeapsă, ca să-ți curețe sufletul de păcate. „Căci pe cine îl iubește Domnul, îl ceartă“ (Evrei 12, 6). Bucură-te că în starea în care te afli nu te mai dedai patimilor la care te-ai fi datat dacă erai teafăr. Bucură-te că porți crucea bolii și că astfel mergi pe

calea cea strâmtă, plină de suferință care duce la Împărăția cerurilor. În aparență, bolile ni se înfățișează doar prin partea lor dureroasă, neplăcută, înfricoșătoare. Puțini sunt aceia dintre noi care realizează, în timpul bolilor, și folosul pe care acestea îl aduc sufletului. În fața lui Dumnezeu însă, a preînțeleptului și preabunului Proniator, nici o boală nu rămâne fără folos pentru sufletul nostru. În „mâna” Providenței, bolile sunt ca o doctorie amară dată sufletului nostru, pentru a-l vindeca de patimi, de năravuri și înclinații rele. Nici o boală dintre cele ce ne sunt trimise nu rămâne fără folos. De aceea trebuie să avem în vedere folosul pe care ni-l aduce boala, pentru a o putea suporta mai lesne și mai împăcați cu sine. Scris este în Scriptură: „Cine a suferit cu trupul a isprăvit cu păcatul” (1 Petru 4, 1).

Dragostea pe care ne-o poartă Dumnezeu stă mai presus de dragostea maternă. Mama m-a purtat în pânțe, m-a adus la lumina zilei, după rânduiala lui Dumnezeu, apoi m-a hrănit, m-a mângâiat, m-a purtat în brațe. Când am fost în stare să merg singur, nu m-a mai purtat în brațe, după ce mai înainte încetase să mă mai alăpteze din sânul ei. Aș putea spune însă că Domnul Dumnezeu mă poartă mereu la sânul Său. Spune Domnul: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea Sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el” (Ioan 6, 56). Sau „Fiindcă ești căldicel – nici fierbinte, nici rece – am să te vărs din gura Mea” (Apocalipsa 3, 16). Mă poartă mereu în brațele Sale. „Iată, te-am însemnat în palmele Mele; zidurile tale sunt întotdeauna înaintea ochilor Mei” (Isaia 49, 16). „Ține toate cu cuvântul puterii Sale” (Evrei 1, 3). El este tăria, pacea, dulceața și bucuria mea, lumina minții și a inimii mele; El mă hrănește cu toate roadele pământului, întocmai ca o mamă care își alăptează pruncul. El este *hrana mea cea tare, băutura mea cea neseacă* (Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, icos 10). Părinții ne părăsesc, când ajungem la maturitate, îi părăsim și noi atunci, fiindcă scris este: „Va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa” (Matei 19, 5) (aceasta poate fi înțeles la propriu sau la figurat, adică să se alipească de Hristos, cea mai înaltă și mai sfântă iubire, mai puternică decât cea a unei femei iubitoare). Domnul nu ne părăsește nici o clipă, de când începem să existăm până murim („întotdeauna înaintea ochilor Mei” – Isaia 49, 16), îngrijindu-se mereu de noi ca pasărea de puii săi. El este *nădejdea cea de la moartea noastră, liniștea noastră la judecata Sa, dorirea noastră de a nu ne rușina atunci* (Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, icos 5), de a ne duce în veșnicele locașuri ale Împărăției cerurilor.

Să stârpim din noi încremenita nepăsare față de păcatele noastre; să stârpim din inimă trufia, care ne face să credem că n-avem nevoie să ni se ierte păcatele

Fraților și surorilor care vă pregătiți de împărtășanie! Să stârpim din noi încremenita nepăsare față de păcatele noastre; să stârpim din inimă trufia, care ne face să credem că n-avem nevoie să ni se ierte păcatele, că n-avem nici o vină, că nu suntem păcătoși, sau că păcatele ne sunt ușoare, „omenești” – ca și când ar fi trebuit să fie drăcești! –, sau că ne simțim foarte bine și trăind în păcat. Aceasta este trufie diavolească, însuși Satana, pripășit în inima noastră, vorbește cu aceste cuvinte. Se cuvine să avem conștiința profundă, pornită din toată inima, a fărădelegilor de care ne-am făcut vinovați, să le regretăm din adâncul sufletului, cu suspine, să vărsăm lacrimi de umilință, ca să se îndure spre noi Stăpânul, a Cărui dreaptă mânie am iscat-o. Cu nici un chip să nu încercăm a ne dezvinovăți, precum fătarnicii farisei, știind că „nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Domnului” (cf. Psalmul 142, 2) și că Dumnezeu se va milostivi spre noi numai când ne vom pocăi sincer. Să lăsăm deoparte nepăsarea și răceala, să lucrăm Domnului cu duh arzător. Să nu uităm că viețuind vreme îndelungată în fărădelege, am venit acum să cerem Stăpânului și dreptului Judecător milostivire pentru viața noastră. Ar putea fi oare acum timp pentru nepăsare și răceală, când nici măcar în relațiile cu oamenii acestea nu-și au locul? Nu s-ar cuveni oare ca întreg sufletul să ni se prefacă în foc duhovnicesc, să se reverse, neprefăcut, în lacrimi de pocăință? O, Dumnezeule, Dumnezeule! Pe drept cuvânt, fărădelegile noastre s-au înmulțit mai mult decât firele de păr de pe cap și decât nisipul mării, deși nu ne dăm seama, le privim cu nepăsare, ba chiar le iubim. „De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?” (Psalmul 129, 3). Dă-ne, Doamne, duh umilit, inimă smerită, ca să-Ți aducem pocăință adevărată. Amin.

Când credința ta în Dumnezeu, fie că îți merg bine toate, fie că ai căzut la pat, sau te afli în ceasul plecării din urmă, slăbește sau se lasă înfrântă de zădărniciile vieții, de boală, de amenințarea și spectrul morții, ridică-ți ochii inimii spre cetele protopărinților, patriarhilor, proorocilor și dreptilor (Simeon, cel ce L-a purtat în brațe pe Domnul, Iov, Ana proorocița și alții), apostolilor, ierarhilor, mucenicilor, cuvioșilor, doctorilor fără de arginți, cuvioșilor și ale tuturor sfinților. Ia seama cum, atât în timpul vieții, cât și în ceasul plecării lor din această lume, și-au îndreptat mereu gândul spre Dumnezeu și au murit în nădejdea învierii, a vieții veșnice; caută și tu

să le urmezi pilda. Aceste vii exemple, atât de numeroase, pot întări credința sovăielnică în Domnul și în viața viitoare a oricărui creștin. Comunitățile creștine care nu dau cinstire sfinților și nu-i cheamă în rugăciunile lor se lipsesc mult. Refuzul unora ca acestea de a da cinstire sfinților și de a-i chema în ajutor în rugăciunile lor le frustrează de evlavie și nădăjduirea creștină. Renunță la un imens sprijin în întărirea credinței, pe care li-l poate da exemplul unor oameni aleși, supuși, ca și noi, patimilor.

Când, bolnav fiind, te copleșește duhul descurajării și începe să ți se arate umbra morții, caută să-ți alini și să-ți liniștești inima zbuciumată, îndurerată, înfricoșată, cu următoarele cuvinte: „Tu, Doamne, toate le orânduiești, cu adâncă-Ți înțelepciune și iubire de oameni, spre folosul nostru, al tuturor“. Nu ajunge să spui așa, ci chiar să crezi că Domnul le orânduiește pe toate spre binele nostru: și viața, și boala, și necazurile, și supărările, și moartea; ceva mai bun n-ai avea ce să-ți dorești. Nu spune: „E prea devreme să mor, aș vrea să mai trăiesc, spre slava lui Dumnezeu, spre a fi de folos rudelor, celor apropiați; să mai văd lumina, să mă mai desfățez cu bunătățile pământului“. Mulțumește lui Dumnezeu că te-ai bucurat până atunci de bunătățile, milele și îndurările Sale. Și supune-te voinței Lui, chemării Sale, dar în același timp, nu te lăsa copleșit de deznădejde, sperând că și viața aceasta ți-ar mai putea fi prelungită.

Adevăratul păstor și părinte al turmei sale duhovnicești va trăi în memoria recunoscătoare a păstorilor și după moarte. Ei îi vor păstra faima și cu cât se va îngriji mai puțin să-și asigure faima aici pe pământ, trudindu-se însă sânguincios pentru mântuirea lor, cu atât mai mult îi va străluci renumele după moarte. Va fi pomenit de bine și după moarte. Aceasta este faima pregătită celor ce se ostenesc pentru folosul obștii.

Ești ființă de bunăvoie căzută, coruptă. Tocmai aceasta ar trebui să-ți dea un puternic impuls ca să te rogi. Dumnezeu îți arată în fiecare zi nemărginita Sa milă. Aceasta ar trebui să te determine să-I mulțumești. Vezi în fiecare zi fapte ale atotputerniciei, înțelepciunii și bunătății lui Dumnezeu. Aceasta ar trebui să te îndemne să-I aduci în fiecare zi rugăciune de laudă.

Cum apare în om trufia diavolească. De cele mai multe ori, trufia se vădește prin faptul că cel molipsit de ea se crede cel puțin egal tuturor celorlalți, neținând seama că unii i-ar putea fi superiori prin vârstă, autoritate, capacitate. Nu suportă să fie mai prejos decât nimeni. Dacă trufașul este subalternul cuiva, nu-și respectă cum se cuvine șeful, nu vrea să i se supună, nu ține seama de dispozițiile lui, le execută fără tragere de inimă, de frică. Se consideră egal cu toți oamenii învățați, nu acordă nimănui întâ-

ietate, sau cel mult unui număr foarte mic dintre ei. În calitate de fiu sau fiică, fie că este sau nu trecut prin școli înalte, nu dă respectul cuvenit părinților și binefăcătorilor, mai ales dacă aceștia sunt oameni simpli, considerându-i egali cu sine sau inferiori. Trebuie să avem mare grijă să nu ne comparăm cu alții în nici o privință, ci să ne punem pe noi înșine mai prejos decât toți, chiar dacă ne știm mai buni decât alții sau egali cu mulți alții. Tot ce avem bun în noi vine de la Dumnezeu, nu de la noi. „Aceasta nu e de la voi; este darul lui Dumnezeu“ (Efeseni 2, 8). „Darurile sunt felurite, dar același Duh“; „Același Duh împărțind fiecăruia deosebi, după cum voiește“ (1 Corinteni 12, 4, 11). Cum aş putea oare să mă laud cu ceva care nu-mi aparține și să mă fac egalul celor pe care Dumnezeu Însuși și încrederea societății i-a pus mai presus de mine? Deci, „nu te așeza în locul cel dintâi, ca nu cumva să fie chemat de el altul mai de cinste ca tine“. „Oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța“ (Luca 14, 18; 18, 14).

Când vorbim despre Dumnezeu, despre slava, voința și legea Sa trebuie să dăm uitării cu totul propria noastră slavă, să ne dăruim cu întreaga ființă contemplării slavei lui Dumnezeu sau preaînțeleptei, atotbunei Sale voințe; să nu ne stea gândul la slăbiciunile noastre, cele pe care ne face să le simțim și ni le aduce în conștiință diavolul, pentru a ne înjosi în propriii noștri ochi, pentru a ne face să cădem într-o falsă rușine, în deprimare și deznădejde. Să nu uităm că nimic nu este desăvârșit pe pământ, nici nu se poate vorbi de o slavă desăvârșită. „Pentru că în parte cunoaștem și în parte proorocim“ (propovăduim) (1 Corinteni 13, 9). Și cine roșește și de rușinează de imperfecțiunea sa, se rușinează de o închipuire, care nu există decât în mintea sa; acela se laudă cu niște desăvârșiri închipuite.

Mi s-a întâmplat să întâlnesc și să aud vorbind oameni, care se refereau perfid, cu o bucurie răutăcioasă la niște „pete“ din viața și activitatea unor oameni de seamă și chiar sfinți și care, pentru acele „pete“ reale sau închipuite, defăimau toată viața acelor persoane, zicând de ele că ar fi fost fățarnice sau chiar că s-ar fi lepădat de Dumnezeu. Ei sunt gata să-și susțină afirmațiile cu fapte, numai că și acestea sunt tot atât de obscure și de îndoielnice ca și obscurul, suspectul și vicleanul lor suflet, care, cu o „pată“ a altuia, păcat sau slăbiciune, vor să-și asigure o falsă justificare propriilor lor fapte reprobabile. Prin acestea însă nu se pot scuza nicicum, ci dimpotrivă, își aduc o și mai mare osândă, fiindcă „văd paiul din ochiul fratelui“ și îl judecă, dar „bârna din ochiul lor – da, o ditamai bârnă – nu o iau în seamă“ (cf. Matei 7, 3). Zice: acest părinte sau acesta s-a făcut vinovat de cutare sau cutare păcat. Ei, și ce? E om, și nu este om care să nu greșească. „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi“ (1 Ioan 1, 8). Ești tu, oare, fără de păcat? Dacă nu ești, de ce arunci

în fratele tău cu piatra osândirii? Dacă aş începe să-ţi caut viaţa, „la bani mărunţi“, raportând-o la cuvântul lui Dumnezeu, ți-aş putea condamna şi eu păcatele, multe şi grele, cu propriile tale cuvinte. Aş putea să te învinuiesc de trufie, de îngâmfare, de necredinţă, de iubire de agonisire, de desfrânare, de tâlcuire anapoda a cuvântului lui Dumnezeu şi a poruncilor Sale, de răceală în credinţă şi de câte altele. Ți-aş găsi, poate, nu o singură „pată“, ci întreg trupul tău devenit o imensă pată neagră, fiindcă ochiul minții tale este viclean. Cât de mult mă scârbește această drăcească satisfacție de păcatul altuia, această infernală strădanie de a demonstra păcatele, adevărate sau închipuie, ale omului! Și când te gândești că cei cărora le place să se ocupe de așa ceva îndrăznesc să susțină că o fac din respect și că încearcă, prin toate mijloacele să îndeplinească porunca lui Dumnezeu despre iubirea aproape-lui! Despre ce iubire poate fi vorba când cauți cu orice preț să vezi și să găsești chiar și la oamenii de seamă și la sfinți pete negre și când, pentru un singur păcat, cauți să le ponegrești toată viața, refuzând să li-l treci cu vederea, chiar și atunci când ar fi cazul. Uitat-ați oare că dragostea „toate le rabdă“ (1 Corinteni 13, 7)? Ce rău imens fac lor înșile și altora acești viermi moralizatori! Ei fac să se surpe în conștiința multora respectul legitim față de anumite persoane, să li se întunece prestigiul, să nu mai poată fi luați drept exemplu de urmat, agită spiritele cu gând de osândă, își fac rău lor înșile, luând de la diavolul otrava judecării aproapelui. Frate! „Cine ești tu, ca să judeci pe sluga altuia? Pentru stăpânul său stă sau cade. Dar va sta, căci Domnul are putere să-l facă, să stea“ (Romani 14, 4).

Când chemi pe Duhul Sfânt ca să se pogoare asupra Darurilor ce au fost puse înainte și când le sfințești (în timpul Sfintei Liturghii) cu rugăciunea punerii înainte, nu uita că „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Domnului nu vor trece“ (Matei 24, 35) și că pâinea și vinul se prefac negreșit în Trupul și Sângele Domnului, prin voința Domnului Însuși și prin lucrarea Sfântului Duh, chiar dacă persoana liturghisitorului este, datorită vreunei slăbiciuni, nevrednică.

Despre datoria omului de a face binele. Scris este: „Împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea“ (Matei 11, 12). De aceea a sta în adevăr și a face binele trebuie să însemne pentru noi o datorie statornică. Când ne rugăm, suntem datori să rostim întotdeauna fiecare cuvânt cum se cuvine, puternic, din toată inima. Dacă îl vom rosti fără grijă, fără participarea inimii, fără sinceritate, rugăciunea noastră va fi fățarnică, falsă, se va întoarce împotriva lui Dumnezeu. Rostirea rugăciunii trebuie să fie convingătoare în primul rând pentru rugător. Când cuvintele cu care te rogi vor suna convingător pentru tine însuși, ele îl vor putea „convinge“ și pe Dumnezeu; să nu crezi că îl vei putea convinge pe Dumnezeu să-ți dea ceva

dacă nu vei fi tu însuși convins că vei obține ceea ce ceri. Dumnezeu *ne dă după inima noastră* (Psalmul 19, 4). Cu cât suntem mai sinceri, cu cât ne este mai mare văpaia inimii, când ne rugăm, cu atât mai mărinimos ne este darul.

Tine minte, omule, că moral și fizic nu ești decât o nulitate. Moral, fiindcă în tine se întruchipează păcatul, patimile, neputința; fizic, fiindcă trupul tău nu este decât țărână. Pentru a te smeri înaintea lui Dumnezeu, la modul vădit și palpabil, asemenea oamenilor din vechime și chiar al unora din zilele noastre, ar trebui să-ți pui cenușă pe cap, să-ți lepezi veșmintele luminoase, cele ce întrețin zădărnicia și fala în sufletul nemuritor al omului. Fiindcă, omule, cea mai neînsemnată fărâma de bine îți vine de la Dumnezeu, asemenea celei mai ușoare adieri de aer aflată în trupul tău, pe care ai tras-o în piept din atmosfera care te înconjoară.

Slavă Preasfintei, Celei de-o ființă și Dătătoarei-de-viață Treimi! Când diavolul izbutește să mă prindă în plasa cârtelii, urii, defăimării aproapelui din cine știe ce motiv lumesc, de ordin material, și când începe să-mi fie rău, să mă chinuiesc, îmi înalț ochii inimii spre Sfânta Treime și zic: „Tată, Fiule și Duhule Sfinte, miluiește-mă“, privind numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh ca pe însăși ființa Sfintei Treimi, Care este prezentă în mod ființial pretutindeni, chiar și într-un singur cuvânt. Vei vedea atunci că te vei simți îndată ușurat, vrăjmașul se va îndepărta de la tine, se va risipi ca fumul la simpla rostire a numelui atotputernic invocat al Sfintei Treimi. *Slavă Sfintei, Celei de o ființă, Dătătoarei-de-viață și nedespărțitei Treimi!* (Ecfonis la începutul utreniei). Preasfântă Treime! Învață-mă să-mi întorc fața de la toate cele lumești, să-mi aflu numai în tine pacea, mulțumirea, fericirea! Și pentru a nu mă semeți din pricina atenției binevoitoare arătată mie de Sfânta Treime, să nu uit că Ea poartă de grijă cu bunăvoință fiecărui vierme, fiecărui puiandru. Și încă să nu uit că acei creștini, care vor fi făcut multe silnicii, folosindu-se de numele Sfintei Treimi, vor auzi odată cuvintele Domnului: „Depărtați-vă de la Mine, nu v-am cunoscut pe voi“ (cf. Matei 7, 23; 25, 12) pentru viața lor, care n-a ținut seamă de poruncile Evangheliei. Preasfântă Treime! Ferește-mă de trufie, învață-mă smerita înțelepciune! Știu că Tu îmi dai îndată ascultare, cu bunăvoință, și mă mântuiești, încât aş putea ca din pricina milei pe care mi-o arăți să mă și trufesc, să prefac nemărginita Ta bunătate și milosârdie într-un motiv de laudă de sine, precum că eu însumi m-aș fi învrednicit de o asemenea atenție, fiindcă voi fi făcut vreun bine. Acoperă-mă, Preasfântă Treime – Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt – de tot răul, sub acoperământul aripilor Tale.

Când zici în inimă, pentru sine, sau când rostești numele lui Dumnezeu, sau al Preasfintei Treimi, al Domnului Savaot, sau al lui Iisus Hristos Domnul, ai concentrată în aceste nume întreaga ființă a Domnului:

bunătatea fără de sfârșit, nemărginita înțelepciune, atotputernicia, lumina cea neapropiata, neschimbarea. Apropie-te cu mintea și cu inima, cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste de acest nume, atotfăcător, atotcuprinzător, atotocârmuitor. Înțelege de ce poruncile dumnezeiești osândesc cu asprime luarea în deșert a numelui lui Dumnezeu, fiindcă acest nume este chiar Dumnezeu, Unul, în trei Persoane, Ființă simplă (necompusă), Care se înfățișează și se cuprinde în acest nume, dar, în același timp, este de necuprins, adică nu poate fi mărginit nici prin sine, nici prin nimic din ceea ce există.

Viața pe care o trăim acum nu este o glumă, o joacă, deși oamenii o iau drept glumă sau joacă. Se joacă iresponsabil cu timpul care le-a fost dat spre a-și pregăti veșnicia, se joacă cu cuvinte fără rost. Se adună în ospetie, stau și pălăvrăgesc, apoi încep să se joace, într-un fel sau altul. Se adună la teatru, unde totul nu-i decât joacă, distracție; se distrează cei de pe scenă, se distrează și cei ce-i privesc. Unii își petrec timpul folosindu-și calitățile intelectuale, alții slăbiciunile omenești, alții în fapte caritabile sau în a scrie sau vorbi frumos. Se mai pot ocupa cu mâncatul și cu băutul în exces, în loc să mănânce și să bea doar cât le este necesar, se preocupă de îmbrăcăminte, își pierd timpul îngrijindu-se de persoana lor, se distrează pe seama isprăvilor copiilor, în loc să-i educe în credință, evlavie, frică de Dumnezeu. Pentru unii ca aceștia toată viața e o distracție. Vai de cei ce iau viața drept o distracție!

Ce groaznic este să nu-ți stea mintea decât la mâncare și băutură, la ghiftuială și bețivăneală! Un pântec sătul din cale-afară pierde credința, frica de Dumnezeu, începe să nu-i mai pese de rugăciune, pentru a-i aduce Domnului mulțumire și laudă. O inimă îmbuibată își întoarce fața de la Dumnezeu, devine insensibilă, se învârtosează ca piatra. Iată de ce Mântuitorul ne previne îndatoritor să nu mâncăm și să nu bem peste măsură, pentru ca „ziua aceea (a morții) să vină peste noi fără veste“ (cf. Luca 21, 34). Ea ar putea veni așa din pricină că l-am mâniat pe Domnul prin modul nostru ușuratic și fără rost de a ne petrece timpul, mâncând și bănd.

Pe măsură ce omul plătește tribut senzualității, devine „om trupesc“ și face să se îndepărteze de la sine Preasfântul Duh al lui Dumnezeu, care nu poate rămâne în cei ce își supun viața trupului. „Ce împărtășire are lumina cu întunericul?“ (2 Corinteni 6, 14) Această stare, vrednică de plâns, este împărtășită – vai! – de mulți oameni, care nu-și dau seama că Duhul Sfânt nu mai este în ei, așa cum orbii din naștere nu-și realizează grozava meteahnă: de a nu putea vedea lumina. Inimile unora ca aceștia sunt goale de credință și dragoste, de duhul rugăciunii, evită comunicarea cu Biserica. Dumnezeule! Câte primejdii mă pasc în viață! Mă fac mie însumi cel mai aprig dușman, când mă supun peste măsură cerințelor trupului.

Adu-ți aminte că săvârșirea dătătoarelor-de-viață Taine se face prin voința nestrămutată a Dătătoarei-de-viață Treimi mai înainte rânduită. Când săvârșești Sfintele Taine, Dumnezeu Însuși – Tatăl, prin Duhul Său Preasfânt – preface pâinea și vinul în Trupul și Sângele Domnului, Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos; tu nu ești decât o unealtă. Însuși Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt liturghisesc prin tine și sfințesc Darurile. „Că Tu ești Cel ce aduci și Te aduci, Hristoase Dumnezeul nostru“, se zice (Rugăciunea de taină a preotului la Liturghie, înainte de Heruvic). Ține minte că Dumnezeu este neschimbat și crede în toate cuvintele Sale.

Numai atunci vei săvârși cu vrednicie Taina Pocăinței, când nu vei fi lacom de câștig, ci iubitor de suflete, când vei fi răbdător, nu nervos, supărăcios. O, ce mare iubire trebuie să nutrești față de sufletele semenilor, pentru a-i spovedi pe toți fără grabă, fără supărare, cu calm! Preotul care săvârșește Taina Spovedaniei trebuie să nu uite că „și în cer va fi multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește“ (Luca 15, 7 și 10). Cât de mult trebuie să se străduiască preotul pentru a trezi în penitenți simțăminte de pocăință, în cei ce nu-și dau seama, nu înțeleg de ce trebuie să se pocăiască, sau se prefac a nu pricepe. Preotul trebuie să aibă mereu în minte cum îi învăța Apostolul, zi și noapte, pe creștinii de curând botezați, îndemnându-i să verse lacrimi de pocăință (Faptele Apostolilor 20, 31). Cel ce săvârșește lucrarea Domnului trebuie să lase totul deoparte, să nu aștepte răsplată decât de la Dumnezeu, Iubitorul de suflete.

Întreabă de păcate și atunci când rostești cuvinte de învățătură, fă-o cu tărie și sinceritate, nu anemic și cu îndoială în inimă. Un cuvânt neșovăielnic aduce după sine o pocăință neșovăielnică, sporește bătăile inimii, storce lacrimi de umilință și de zdrobire a inimii. Dar dacă preotul nu întreabă pe un ton ferm, ci moale, ezitând, atunci și păstoriții, dându-și seama de lipsa de fermitate și de ezitățile păstorului duhovnicesc, nu vor fi pregătiți sufletește pentru o căință din toată inima.

Caută să pricepi cu ochii minții, cât poți de bine, atotputernicia și măreția cuvântului ipostatic al lui Dumnezeu. El zice, și cuvântul Său capătă numaidecât multe și felurite forme de existență. Spune: „Să fie lumină“ și se face lumină; zice: „Să fie o tărie“ și apare îndată tăria; zice: „Să se adune apele cele de sub cer la un loc și să se arate uscatul...“ „Să fie luminați pe tăria cerului... să mișune apele de vietăți“ (Facerea 1, 3-20), și toate apar după cuvântul Său. Este întocmai cum vocea unui comandant, răspândindu-se în văzduh și ajungând la urechile ostașilor, îi pune pe aceștia în mișcare, potrivit voinței Sale, îi așază pe poziții de luptă, îi face să execute anumite manevre, realizându-și astfel prin ei intențiile și țelurile. Închipuie-ți

acea imensă masă a materiei, destinată creației. Cum s-au format din pământ, la cuvântul lui Dumnezeu, masivii muntoși, închipuie-ți tumultul apelor care s-au adunat în oceane, mări, râuri și izvoare. Imaginează-ți cum a apărut, dintr-o dată, la un singur cuvânt al lui Dumnezeu Atotfăcătorul, infinita varietate a lumii vegetale. Imaginează-ți cum au apărut și au strălucit luminătorii cerești, începându-și mișcarea fără de sfârșit, cum au fost treziți la viață dintr-o dată peștii, păsările, reptilele, fiarele și, în cele din urmă, omul. Și toate acestea (în afară de om) au fost create din aceeași materie informă sau, mai bine zis, din cele patru stihii neînsufletite, amorfe, lipsite de viață. Cum să nu se minuneze mintea de toate acestea! „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut“ (Psalmul 103, 25). Și acum Stăpânul face din materie tot ce dorește. Zice și face (preface pâinea și vinul în Trupul și Sângele euharistic).

Ființă cuvântătoare! Adu-ți aminte că ai la obârșie cuvântul Atotfăcătorului și că unindu-te (prin credință) cu Cuvântul creator, vei putea fi tu însuți, cu ajutorul credinței, creator în ordine materială și spirituală. Fii convins că prin credința ta în Cuvântul creator al Părintelui ceresc, nici cuvântul tău nu ți se va întoarce înapoi nelucrător, neputincios (de pildă, când te rogi Binefăcătorului Dumnezeu, călăuzit de Sfânta Biserică), ci îți va aduce dar bun și de folos. Fii convins că, dacă vei crede în Cuvântul creator, nu vei învăța poporul fără folos în biserică, la sfintele slujbe, în timpul săvârșirii Sfintelor Taine, pe la casele credincioșilor; nu-ți va rămâne fără folos cuvântul nici când vei cuvânta la școală, ci fi-va ziditor minților și inimilor ascultătorilor.

Nu uita că fiecare cuvânt cuprinde în sine o acțiune potențială. Trebuie să crezi însă, neșovăielnic, în puterea cuvântului, în capacitatea lui creatoare. La Dumnezeu cuvântul este legat nedespărțit de faptă. Nici un cuvânt nu s-a întors la El fără să fi determinat o acțiune. „Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință“ (Luca 1, 37)*. Așa trebuie să fim și noi, deoarece suntem chipuri ale Cuvântului și Cuvântul s-a unit în chip vădit cu noi, prin întrupare, cea care ne-a îndumnezeit, făcându-ne părtași Firii dumnezeiești.

Deschizând altora ușa Împărăției cerești, prin Sfântul Botez, să nu intrăm, oare, noi înșine prin ea? Curățindu-i pe alții, prin Taina Pocăinței și dezlegându-le altora greșelile, să nu primim noi înșine, oare,

---

* În „Biblia de la 1688“, citatul este redat astfel: „Că la Dumnezeu nu va neputință tot *cuvântul*“, ceea ce s-ar putea traduce: „La Dumnezeu nici un cuvânt nu rămâne neputincios (nelucrător)“. În edițiile mai noi ale Bibliei românești, referirea la *cuvânt* lipsește. Compară cu: „Quia apud Deum non erit ullum *verbum* quod fieri non possit“ (lati.). „Ibo u Boga ne ostanetsja bessil'ny m nikakoe *slovo*“ (rusă). Grecește: „Οτι ουκ αδυνατεσει παρα του Θεου παν ρημα“ (Toată vorbirea).

dezlegarea greșelilor noastre? Unindu-i pe alții cu Hristos, prin Taina Sfintei Împărtășanii, să nu ne unim, oare, noi înșine în chip vădit cu Hristos în Împărăția Sa? Făcând ungere cu Sfântul Mir, spre întărire și spre sporirea harului Duhului Sfânt, să nu ni se dea, oare, nouă înșine tărie și putere de la Duhul Atotșfânt, să nu ni se sporească darul? Să nădăjduim cu tărie că vom dobândi cele bune, făgăduite prin bunătatea, îndurările și iubirea de oameni a Dumnezeuului și Mântuitorului nostru. Să dea Dumnezeu să aibă parte toți de ele! Numai să nu lenevim, să nu deznădăjduim, „să nu purtăm grijă trupului spre poftă“ (cf. Romani 13, 14). Să păzim „taina credinței în cuget curat“ (1 Timotei 3, 9), ca să sporim în iubire de Dumnezeu și de aproapele.

De te vei îndoi că cuvintele pe care le spui rugându-te ar putea să nu prindă viață, adu-ți aminte că cuvântul este, prin însăși natura sa, săvârșitor, lucrător și că Duhul Sfânt, Care ne învață să ne rugăm pentru tot lucrul de folos, este și Se numește pe Sine Săvârșitor; El ne săvârșește rugăciunea („prin săvârșirea Duhului Sfânt“). Nu uita că cuvântul este o forță, că la Dumnezeu nici un cuvânt nu rămâne nelucrător (cf. Luca 1, 37). Cuvântul Domnului „nu se întoarce – la Sine – fără să dea rod“ (Isaia 55, 11), ci, întocmai ca ploaia sau ca ninsoarea, adapă solul inimilor noastre, dând roade (înfăptuiri) semănătorului. Se spune și despre un om: cuvântul lui are o forță excepțională. Vezi: cuvântul înseamnă putere, viață, duh.

Pentru a dobândi, în timp ce te rogi, convingerea neșămutată că vei primi de la Domnul tot binele duhovnicesc, crede că, unindu-te cu Domnul în rugăciune, te faci „un duh cu El“ (1 Corinteni 6, 17) și că Dumnezeu este atotbun, atotputernic, preaînțelept. El este desăvârșirea atotdesăvârșită, deci și tu, pe măsură ce ești îngăduit, pe măsura credinței și iubirii tale, te faci părtaș dumnezeieștilor Sale desăvârșiri. Nu considera imposibilă unirea sufletului tău cu Dumnezeu, deoarece la Dumnezeu nimic nu este cu neputință (Luca 1, 37). Este cu putință nu numai ceea ce poate să-ți treacă prin minte sau ceea ce ți-a și trecut, ci și ceva la care nu te-ai gândit niciodată sau ceea ce ți se pare imposibil, fiindcă Dumnezeu este Ființă infinită și desăvârșirile Sale sunt infinite.

Dacă pui la îndoială obținerea celor bune pe care I le ceri lui Dumnezeu, adu-ți aminte măcar de faptul că, deși ești nevoiaș și strâns la pungă, nu bogat, nu atotputernic, dai celor aflați în lipsuri, când ți-o cer, sau le dai chiar fără să-ți ceară, cunoscându-le nevoile. „Cu cât mai mult, Tatăl vostru cel din ceruri – Care este bun, bogat în toate, preaînțelept și atotputernic – va da cele bune celor care cer de la El“ (Matei 7, 11).

Cu cât este mai mare numărul celor pentru care ceri cele bune de la Domnul și cu cât acestea sunt mai alese, cu atât mai mare este înverșunarea diavolului împotriva preotului rugător, pentru ca Domnul să nu-i ia în

seamă și să nu-i răsplătească sânguitoarea, fierbintea lui rugăciune. Fiindcă s-a spus: „După credința voastră fie vouă” (Matei 9, 29). Și: „De poți crede, toate sunt cu putință celui ce crede” (Marcu 9, 23). De altfel, unde se înmulțesc uneltirile diavolului, acolo se arată, prisositor, harul lui Dumnezeu.

Cel ce se roagă trebuie să țină minte că, dacă Dumnezeu nu Și-a cruțat pe Însuși Fiul Său, Unul-Născut, ci L-a dat pentru noi păcătoșii, nu ne va putea da oare, așa cum L-a dat pe Fiul Său, toate cele bune, pe care abia dacă ni le putem închipui? Fiindcă, după ce ni s-a dat supremul, infinitul bine, putea-va oare Domnul să nu ne dea lucruri bune, de mai mică însemnătate? Toată darea cea bună, întru Hristos, ne-a fost și ne este dată de Tatăl ceresc. „Dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit toate cele ce sunt spre viață și spre bună cucernicie” (1 Petru 1, 3).

Când te rogi și simți ispită puternică de la diavolul, lasă tot necazul tău în seama lui Dumnezeu, „căci El are grijă de tine” (cf. 1 Petru 5, 7). Când te rogi, trebuie doar să crezi în Domnul, că El stă la dreapta ta și atunci toate vor fi cu putință.

Când păcătuiești într-o zi a cincizecea sau a suta oară și simți că te-a cuprins urâtul diavolesc și ți-ai pierdut nădejdea în milosârdia lui Dumnezeu, spune din adâncul sufletului împreună cu Sfântul Simeon Metafrastul: „Știu, Doamne, că fărădelegile mele au covârșit capul meu, dar mulțimea îndurărilor Tale este nemăsurată. Și mila bunătății Tale cea fără de răutate este nespusă și nu este nici un păcat care să biruiască iubirea Ta de oameni. Pentru aceasta, preaminunate Împărate, arată-mi puterea bunătății Tale, arată-mi puterea milostivirii Tale celei îndurate și mă primește pe mine păcătosul, cel ce mă întorc; primește-mă cum ai primit pe fiul cel pierdut, pe tâlharul și pe desfrânata. Primește-mă pe mine, cel ce peste măsură Ți-am greșit și cu cuvântul și cu lucrul și cu pofta cea fără cale și cu gândul cel dobitocesc (...) ci nu cu judecata Ta cea dreaptă, nici cu mânia Ta să mă muștri pe mine. Miluiește-mă, Doamne, că nu sunt numai neputincios, ci și zidirea Ta sunt, că Tu, Doamne, ai întărit peste mine frica Ta, iar eu am făcut răutate înaintea Ta (...) Doamne, Dumnezeul meu, spre Tine nădăjduiesc! De mai este pentru mine nădejde de mântuire, de biruiește iubirea Ta de oameni mulțimea fărădelegilor mele, fii mie Mântuitor și, după îndurărilor și milele Tale, slăbește, lasă, iartă-mi toate câte am greșit Ție: că s-a umplut de multe rele sufletul meu și nu aflu întru mine nădejde de mântuire. Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta și să nu-mi răsplătești mie după faptele mele, ci întoarce-mă, sprijinește-mă, izbăvește sufletul meu de relele ce au crescut într-însul și de agonisirile lui cele cumplite. Miluiește-mă pentru mila Ta, ca unde s-a înmulțit păcatul să prisosească harul Tău și să Te laud și să Te slăvesc în toate zilele vieții mele, că Tu ești Dumnezeul celor ce se pocă-

iesc și Mântuitorul celor ce greșesc” (Din rugăciunea a patra a Sfântului Simeon Metafrastul înainte de Sfânta Împărtășanie).

Ia aminte, dacă în timpul cât te vei ruga nu vei bolborosi cuvintele, ci le vei rosti simțit și limpede, ele nu ți se vor întoarce seci și neputincioase (asemenea unor coji fără semințe), ci îți vor aduce, negreșit, tocmai roadele pe care le cuprind în sinea lor cuvintele, asemenea fructului în coaja lui. Este un lucru tot atât de firesc, precum în natură legătura dintre fruct și coajă. Dar dacă arunci cuvintele anapoda, fără credință, fără să le simți puterea, ca pe niște coji fără miez, ți se vor întoarce întocmai cum le-ai trimis, adică seci. Împrăști coji, vei primi înapoi tot coji; răspândești semințe, vei obține în schimb spice întregi și cu cât sunt semințele mai bune și mai roditoare, cu atât mai plin va fi spicul. Același lucru și cu rugăciunile noastre: cu cât vei rosti mai sincer și mai din inimă fiecare cuvânt, cu atât mai bogate vor fi roadele rugăciunii; fiecare cuvânt, asemenea unei semințe, îți va aduce rod duhovnicesc, ți se va întoarce ca un spic copt. E oare printre rugători vreunul care să nu fi simțit aceasta? Nu în zadar Mântuitorul a comparat sămânța cu cuvântul și inima omului cu pământul (Matei 13, 5). Același lucru poate fi spus și despre cuvintele rugăciunilor. Și încă ceva. Cine nu știe că ploaia udă pământul, plantele, le dă vlagă? Așijderea și cuvântul lui Dumnezeu și cuvântul nostru, spus cu credință, nu ni se va întoarce fără să ne fi ogoit setea sufletului, a sufletelor credincioase, ascultătoare de Dumnezeu, întocmai ca în natură, unde ploaia udă și nutrește, în ordinea firii, pământul și vegetația determinând dezvoltarea acesteia.

Cine se supără pe cineva din pricina vreunui obiect oarecare, acela pune obiectul mai presus decât omul, decât fratele său. Dar poate fi ceva mai presus decât omul? Pe pământ, nimic.

Când te rogi, caută să te rogi mai mult pentru toți oamenii decât numai pentru tine și imaginează-ți-i atunci adunați toți într-un loc și pe tine printre ei, ca într-un singur trup, fiecare în parte fiind mădular al trupului lui Hristos și propriul tău mădular. „Căci unul altuia suntem mădulare” (Efeseni 4, 25). Roagă-te pentru toți, întocmai cum te rogi pentru tine însuți, cu aceeași sinceritate și ardoare; consideră ca și pe ale tale proprii bolile și neputințele lor. Ignoranța lor în cele duhovnicești, greșelile și patimile lor, ca și propria ta ignoranță, greșelile și patimile tale; ispitele, necazurile și durerile lor, tot ca și cum ar fi ale tale. O asemenea rugăciune este primită cu cea mai mare bunăvoință de Tatăl ceresc, atotbunul nostru Părinte, Care *nu este părținitor* (cf. Romani 2, 11), la care „nu este schimbare sau umbră de mutare” (Iacov 1, 17). Aceasta este dragostea cea fără de margini, care îmbrățișează și ocrotește toate făpturile.

Ce minune! Intrat în relație cu un necredincios sau cu cineva care s-a îndepărtat de Dumnezeu, sufletul nostru încearcă o anumită repul-sie față de acel om, iar diavolul caută să transforme această firească inade-rență în supărare și ură. Pentru a nu nutri simțăminte dușmănoase și a nu-i fi pe plac în acest chip diavolului, trebuie să ne spunem nouă înșine: „nu mă simt aproape de acest frate al meu din cauza nepăsării și răcelii lui față de Dumnezeu, dar nu trebuie să-i port dușmănie sau ură în inimă, ci să-l rabd, așa cum mi-aș răbda propriul meu mădular bolnav, să caut a-l vindeca, să-l alin cu blândețe, osândindu-l doar pe potrivnicul nostru al tuturor, „doar îi va da Dumnezeu pocăință, spre cunoașterea adevărului“ (2 Timotei 2, 25). Dacă acela se va întoarce la Dumnezeu, și eu mă voi întoarce spre el cu dragoste izvorâtă din inimă. Dacă se va arăta plin de compasiune față de semenii și nu-i va sta gândul numai la sine, la câștigurile și plăcerile sale, și eu îi voi arăta compasiune. De altfel, trebuie să-i răbdăm pe toți cei din jurul nostru cu iubire și să ne cercetăm mai mult pe noi înșine. Cum suntem, nu ne-am răcit oare față de Dumnezeu și de aproapele? Dacă da, atunci ce rost ar avea să mai aruncăm cu piatra în frații noștri, atâta timp cât „piatra“ ni s-ar cuveni mai degrabă nouă?

Că pentru aceasta Dumnezeu pe pământ S-a pogorât, ca să ne ridice „la ceruri pe noi“ (Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, Conda-cul al 8-lea). S-ar părea că, știind aceasta, ar trebui să trăim pe pământ așa cum am trăi în cer, mutându-ne mai dinainte acolo, prin nădăjduire. De obi-cei se întâmplă de-a-ndoaselea; oamenii se leagă cu toată ființa de pământ, de tot ce e pământesc. De ce, oare? Fiindcă vrăjmașul nostru, diavolul, caută din rășputeri să se împotrivească planului divin, lui Hristos, Dumnezeu și om. El nu contenește să facă invers decât ceea ce a făcut și face Hristos. Hris-tos vrea să-i înalțe pe oameni la cer, punându-le la îndemână, pentru aceas-ta, toate mijloacele, diavolul, izgonit el însuși departe din cer din pricina mândriei, în cele de sub cer, vrea cu orice chip să-l lege pe om de cele pă-mântești, de lumea simțurilor trecătoare, folosindu-se de cele mai perfide și mai redutabile mijloace. Hristos ne învață adevărul; diavolul ne învață min-ciuna, căutând, pe toate căile, să tăgăduiască orice adevăr, aruncând asupra aceluia cleветiri de tot soiul. Diavolul încearcă, în tot chipul, să-i țină pe oameni în răcăcire, în fantasma patimilor, în bezna minții și a inimii, în tru-fie, avariție, arghirofilie, invidie, ură, vrăjmășie, intoleranță și iritare, în ură-tul cel mai de pe urmă, în mârșăvia desfrânării, a preacurviei, în hoție, mărturie mincinoasă, blasfemie, nerăvună, trândăvie, parazitism.

Poartă mereu în inimă aceste cuvinte: *Hristos este dragoste și caută să iubești și tu pe toată lumea, jertfind pentru iubire nu numai ave-rea, ci și pe tine însuși.*

La rădăcina oricărui rău stă (egoismul) atenția bolnăvicioasă acordată propriei persoane, dorința de a ți-o menaja. De la egoism sau de la o iubire neîndreptățită față de sine se trag toate patimile: răceală, indiferență, cruzime în raport cu Dumnezeu și cu semenii, intoleranță, iritare, ură, invidie, scârbă, trufie, îndoială, puțină credință sau necredință, lăcomie de mâncare și de băutură, iubire de agonisire, de slavă deșartă, lene, duplicitate. Nu te cruța cu orice chip, nu-ți căuta în coarne, răstignește omul vechi din tine, care își află culcuș prielnic mai cu seamă în trup, și așa îți vei reteza toate patimile. Rabdă cu îngăduință orice lucru neplăcut i s-ar întâmpla trupului, nu-l ocroti, împotrivește-i-te și vei fi, cu adevărat, următor lui Hristos. Toată înțelepciunea creștinului constă în a duce o viață cumpătată și a i se împotrivi, întru totul, trupului. „Fiindcă știu că nu locuiește în mine, adică în trupul meu, ceea ce este bun“ (Romani 7, 18), spune Apostolul.

Inima unui om perfect sănătos se arată mai șubredă în privința credinței, a iubirii de Dumnezeu și de aproapele, înclină mai mult spre poftă trupestă: lene, nerăvună, răceală, lăcomie, zgârcenie, desfrânare, trufie; inima unui om suferind, rănită, strâmtorată, istovită, se face mai tare în credință, nădejde și dragoste, se îndepărtează de patimile trupesti. Iată de ce Tatăl ceresc, care se îngrijește de mântuirea noastră, trimite asupra noastră drept pedeapsă diferite boli. Necazurile și strâmtorările care ne vin o dată cu boala ne fac să ne îndreptăm iarăși spre Dumnezeu.

A-ți iubi aproapele ca pe tine însuși, a-i împărtăși bucuriile și necazurile, a-l hrăni, a-l îmbrăca la nevoie, a respira – ca să spunem așa – același aer cu el, consideră toate acestea tot atât de firești precum a mânca tu însuși și a te ocroti pe tine, nu le lua drept acte de binefacere, de iubire de aproapele, ca să nu te lauzi cu ele. „Căci unul altuia suntem mădulare“ (Efeseni 4, 25).

Mă minunez de atotputernicia și de înțelepciunea lui Dumnezeu, cum din unul și același pământ și din una și aceeași apă mi-a întocmit feluritele părți ale trupului: trupul, sângele, pielea, părul, plămânii, ficatul, venele, ochii, urechile, totul, cum a pus El în mișcare această materie, care în sine e greoaie și inertă, încat în mine se săvârșesc fără încetare mișcări armonioase ale sângelui și feluritelor umori, digestia mâncării și așa mai departe. Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne! toate cu înțelepciune le-ai făcut (Ps. 103, 24). Nu ai cuvinte să povestești înțelepciunea, bunătatea, atotputernicia lui Dumnezeu Făcătorul și Purtătorul de grijă? Cere de la Cuvântul lui Dumnezeu. Și cât de mare e felurimea fapturilor cerești și pământești, însuflețite și neînsuflețite, alcătuite din patru stihii! Minunată s-a făcut știința Ta de către mine, nu voi putea ajunge spre dânsa (Ps. 138, 6). Din pa-

tru stihii sunt soarele, luna, stelele, norii, lumina, văzduhul, apa, pământul, feluritele pietre și metale, arborii, toată vegetația, trupul tuturor animalelor, păsărilor, peștilor și oamenilor!

Eu gândesc, îmi fac planuri și doar atât. La Dumnezeu însă gândul și fapta, a gândi și a face sau a pre-face înseamnă același lucru, fiindcă El este Cel ce este, Ființă simplă și atotputernică. Aceasta face ca la Dumnezeu totul să fie cu puțință cât ai clipi din ochi. Zic „Domnul a spus“ și aceasta îmi ajunge ca să cred și să nu mă îndoiesc de ceva despre care a spus ce a spus. Nu-mi rămâne loc pentru nici un dubiu. Divinitatea n-ar fi Divinitate dacă n-ar fi atotputernică. „Dumnezeul nostru e în cer; în cer și pe pământ, toate câte a voit a făcut“ (Psalmul 113, 11). Voiește și face. Voiește să curgă apă din piatră seacă și curge. Voiește să apară lumea din nimic și apare. Faptele spun atotputernicia Lui. Vino și vezi.

Străduiește-te să-ți consacri toată viața slujirii lui Dumnezeu. Dacă stai acasă și citești, începe printr-o scurtă rugăciune spusă din inimă, să-ți dea Dumnezeu înțelegere și înțelepciune, întru credință și evlavie și întru îndeplinirea sârguincioasă a îndatoririlor tale. Nu citi niciodată numai de plăcere, ca să-ți umpli astfel timpul. Făcând așa, vei minimaliza puterea cuvântului, care trebuie să slujească mântuirii noastre, nu vorbirii în deșert sau ca mijloc de distracție și de petrecere a timpului. Dacă stai de vorbă cu cineva, vorbește-i cu tâlc, supraveghindu-te pe tine, instructiv, ziditor; fugi de pălăvrăgeală, ferește-te de ea ca de mușcătura veninoasă a șarpelui, știind că „pentru orice cuvânt deșert pe care îl vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecății“ (Matei 12, 36) și le va fi dat să audă dreapta sentință a Judecătorului. Dacă înveți copiii, pe ai tăi sau ai altora, fă din aceasta un mod de a-i sluji lui Dumnezeu, învață-i conștiincios, având grijă să reflectezi tu însuși mai întâi asupra unor bune mijloace de instruire, care să fie clare, pe înțeles, pe cât posibil complete și eficiente. Zădărnicește cu numele și prin puterea Domnului și a Crucii vicleșugurile vrăjmașului, care caută să te tulbure, să-ți întunece mintea, să te strâmtoreze și să te slăbească; ori de mănânci, ori de bei, ..toate spre slava lui Dumnezeu să le faci“ (cf. Corinteni 10, 31).

În orice cuvânt se află Dumnezeu-Cuvântul, Ființă simplă. Cu câtă luare-aminte trebuie să rostim cuvintele, cu câtă smerenie, precauție, ca să nu-L mâniem pe Dumnezeu-Cuvântul, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt.

Stăpâne, Doamne, Iisuse Hristoase, grabnicul meu ocrotitor! Mulțumescu-Ți din adâncul inimii că Te-ai aplecat spre mine cu milostivire, când Te-am chemat, aflându-mă în tulburare și în strâmtorare, cuprins de focul vrăjmașului; că m-ai izbăvit neîntârziat de vrăjmașii mei cu puterea și cu bunăvoința Ta și că ai dat inimii mele să bată în tot largul, ușoară și în

lumină. O, Stăpâne, cât am suferit la uneltirile vrăjmașului și cât de bun, la timp și vădit mi-a fost ajutorul Tău, și cât de puternic și spornic! Slăvesc bunătatea Ta, Stăpâne, Cel ce cu bunăvoință ne dai ascultare, Cel ce ești nădejdea celor deznădăjduiți. Te slăvesc fiindcă nu mi-ai rușinat fața mea, în cele din urmă, ci cu milostivire m-ai izbăvit de întunecimea și necinstea iadului. Putea-voi, oare, după aceasta să nu nădăjduiesc întru Tine, să mă îndoiesc că nu mă vei asculta și nu mă vei milui pe mine, blestematul? Chema-voi mereu dulcele Tău nume, Mântuitorul meu. Tu, Cel ce ești bunătatea cea nemăsurată, Cel ce mi-ai dat și îmi dai mântuire, ca un neasemuit și preabun ocrotitor, Cel pe care Te numim Iubitor-de-oameni și Mântuitor.

Nu te încrede trupului atunci când prinde a slăbi și a nu te mai ajuta, pasămite fiindcă nu e hrănit îndeajuns. Este o iluzie. Stăpânește-te, roagă-te sânguitor și vei vedea că slăbirea trupului tău nu este reală, ci falsă, închipuită. Îți vei da seama că „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu“ (Matei 4, 4). Nu te bizui pe pâine.

Hristos pe pământ, înălțați-vă!“ (din primul irmos la Nașterea Domnului). Aceasta înseamnă că cei ce cred în venirea lui Hristos pe pământ, în întruparea Sa și în iubitoarea Sa grijă de oameni și de mântuirea noastră nu se lipesc de pământ, ci se înalță neîncetat cu gândul și cu inima spre cele de Sus. Voința lor este îndreptată mereu către cele înalte, către Dumnezeu, către cele bune, cerești, nu se lasă ispitiți de desfătărilor pământești, de strălucirea, belșugul și onorurile pământești. Din păcate, la noi credința în Hristos este slabă; am vrea să împăcăm dragostea de lume cu dragostea de Hristos, patimile pământești cu dragostea de Dumnezeu. Nu este cu putință! „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine“ (Matei 16, 24), de tot ce iubește, până la patimă, în lume, să-și urască sufletul iubitor de păcat. (24 decembrie 1869)

Dumnezeule, câtă desfătare aduce inimii dragostea și atașamentul sincer de aproapele! Cine ar putea descrie fericirea care îmi cuprinde inima atunci când se pătrunde de iubirea pe care mi-o poartă alții și pe care eu le-o port lor? Nu poate fi spusă în cuvinte! Dacă aici pe pământ iubirea unora față de alții ne produce o asemenea desfătare, de câtă dulce iubire vom fi cuprinși în ceruri, când vom petrece cu Dumnezeu, cu Maica Domnului, cu puterile cerești și cu sfinții? Cine ar putea să-și închipuie și să redea în cuvinte această fericire și ce ar trebui să sacrificăm din cele vremelnice, pământești pentru a o dobândi, pentru a ne bucura de negrăita fericire a dragostei cerești? Doamne, numele Tău este Dragoste! Învață-mă adevărata iubire, cea tare ca moartea. M-am înfruptat cu asupra de măsură din dulceața ei, prin comuniune în duhul credinței în Tine cu credincioșii și credincioasele tale robi și roabe, datu-mi-a cu prisosință pace și tărie. Întărește, Doamne,

ceea ce ai făcut să apară în mine. O, dacă ar fi să mă simt așa până la capătul vieții! Adu-mă mai des în comuniune de credință și de iubire cu credincioșii Tăi robi, cu Biserica Ta, cu măduarele Tale.

Preadulcele meu Mântuitor! Coborât-ai din cer să slujești neamul omenesc, propovăduind cuvântul adevărului ceresc nu numai în templu, ci străbătând orașe și sate, fără a Te feri de nimeni, intrând în orice casă, mai ales la cei a căror fierbinte pocăință o prevedea cu dumnezeiasca Ta vedere. Nu stăteai între patru pereți, intrai cu toți în comuniune iubitoare. Dă-ne și nouă să fim în comuniune de iubire cu poporul Tău, să nu ne izolăm, noi, păstoriții, de turma Ta, retrași în casele noastre ca într-o fortăreață, sau într-o temniță, neieșind decât pentru slujbele bisericești sau pentru sfeștanii în case, din obligație, zicând doar rugăciunile, învățate pe dinafară. Să se deschidă gurile noastre, ca să le putem vorbi enoriașilor liber, în duh de credință și de dragoste. Să ni se deschidă și să ni se înzdrăvenească dragostea creștinească față de fiii noștri duhovnicești, într-un dialog viu, liber, ca de la părinte la fii. O, câtă dulceață și câtă căldură iubitoare ai dat Tu însuși. Stăpâne, Dragostea noastră nemărginită, convorbirilor Tale de Părinte duhovnicesc cu fiii Tăi sufletești și câtă fericire! Putea-voi eu, oare, să nu năzuiesc, din toate puterile, aici pe pământ, spre o asemenea fericire? Și care n-ar putea fi decât mugurul firav, palida copie a fericirii cerești într-o iubire! Iubește mai ales comuniunea cu cei ce săvârșesc fapte de binefacere, atât materiale, cât și spirituale. „Iar facerea de bine și întrajutorarea nu le dați uitării“ (Evrei 13, 16).

Când diavolul va căuta să te smintească semănându-ți neîncredere în suflet în privința Sfințelor Taine, zicând: nu se poate ca pâinea și vinul să fie Trupul și Sângele lui Hristos, răspunde-i: ai dreptate, ție și mie lucrul acesta mi se pare cu neputință, nu însă și lui Dumnezeu, la Care „toate sunt cu putință“ (Marcu 10, 27). La Dumnezeu Însuși gândul devine faptă; cuvântul lui Dumnezeu înseamnă chiar din acel moment faptă. „A zis și s-au făcut“ (Psalmul 32, 1). Concis și clar. Tot ce există se ține prin cuvântul lui Dumnezeu. „Ține toate cu cuvântul puterii Sale“ (Evrei 1, 3). Îndrăzni-vor oare picioarele să ia locul capului și să-L învețe, dacă ne este îngăduit să spunem așa, pe Ziditorul tuturor? Este oare cu putință să ne îndoim de lucruri a căror realitate este învederată de propria noastră experiență, de întreaga lume, văzută și nevăzută? În ce constă taina existenței întregii creaturi? În cuvintele Creatorului: „A zis și s-au făcut“. Totul se trage din cuvânt, întreaga, infinita diversitate a creației își are drept obârșie unică atotputernicul, preaînțeleptul, preabunul cuvânt al lui Dumnezeu. Găsești în Scriptură un exemplu de ce s-a petrecut odată, după „zisa“ lui Dumnezeu: apele se preschimbă în sânge la cuvântul lui Moise, pământul începe să fojgăie de gânganii, toiagul în șarpe, mâna se acoperă de lepră și apoi se vindecă îndată,

lumina se prefăce într-un întuneric pe care poți să-l pipăi cu mâna. Ajunge ca Moise să întindă mâinile și Domnul să prefacă, într-o clipită, firea lucrurilor. Țara Egiptului se acoperă cu broaște îndată ce Aaron, la îndemnul lui Moise, întinde mâna asupra apei. Moise ia cenușă în mâini, o aruncă în aer și îndată oamenii și animalele se acoperă de bube purulente. Moise își înalță toiagul spre cer și se iscă pe loc o furtună grozavă cu grindină. Vino și vezi. Iată cât de ușor îi este lui Dumnezeu să creeze și să recreeze! Oare nu tot Dumnezeu lucrează și prin noi, preoții? În lucrarea noastră este Însuși Domnul Cel ce S-a întrupat pentru noi, Mijlocitorul nostru și Săvârșitorul a toate. „Cel ce aduce și Cel ce se aduce, Cel ce primește și Cel ce se împarte“ (Rugăciunea de taină a preotului înainte de Heruvic). Preotul doar rostește cuvintele, întinde mâinile, iar Domnul pe toate le prefăce.

Nu uita că mintea trebuie să slujească inima, aceasta fiind însăși viața noastră. Dacă mintea conduce inima spre adevăr, spre pace, spre bucurie și spre viață, înseamnă că își îndeplinește menirea, că stă în adevăr. Dacă o conduce spre neîncredere, neliniște, lăncezeală, deznădejde, beznă, înseamnă că se abate de la rostul ei și că, de bună seamă, stă în minciună („știința cea mincinoasă“ – 1 Timotei 6, 20). Dacă credința aduce inimii împăcare, mulțumire, ușurare, în indiferent care situație, aceasta este de ajuns; nu trebuie să-i ceri rațiunii să facă cu tot dinadinsul demonstrația adevărului; inima atestă prin ea însăși certitudinea adevărului, scopul oricărei căutări fiind adevărul și viața.

Săvârșind Sfânta Taină a Pocăinței, începi să te simți și tu înaintea lui Dumnezeu cel mai păcătos dintre păcătoși, îți dai seama cât de sărmană, de neștiutoare și de păcătoasă este firea omenească. Spovedania este o cruce, da, o cruce pe umerii celui ce o primește. Cât de îndatorat trebuie să se simtă preotul față de fiii săi duhovnicești atunci când i se mărturisesc! Cu adevărat ca unul care nu este în stare să-și plătească datoria, care s-a făcut vinovat față de adevărul dumnezeiesc și care merită să piară în vâl-vătaile gheenei! Vezi și simți că oamenii zac într-o neagră ignoranță, în necunoașterea adevărilor de credință, înglodați în păcate, într-o încremenită nesimțire și că duhovnicul trebuie să se roage pentru ei cu cea mai mare tărie, să-i învețe, ziua și noaptea, de când se arată zorile până în crucea nopții. Vai, câtă neștiință! Habar n-au de Sfânta Treime, nu știu cine este Hristos, nu știu ce rost are viața lor pe pământ! Ca să nu mai spun de căderea în păcat. Noi însă umblăm după căpătuială, după tihnă, nu ne place să muncim, ne ieșim din fire când se adună mai mulți la spovedit, căutăm case cât mai largi și mai arătoase, îmbrăcăminte luxoasă! Să nu iubim tihna pământească, să nu ne lenevim, să nu ni se împruțineze râvna în lucrarea duhovnicească, pentru a nu

ne lipsi de bunătățile veșnice și de pacea cerească. Dacă ai gustat aici din belșugul tihnei lumești, nu mai ai de ce să aștepti tihna de dincolo.

Preasfânta Treime este unire cu totul desăvârșită a celor trei Persoane într-o singură Ființă, pentru că între Ele este egalitate cu totul desăvârșită.

Face cu adevărat fapte de milostenie cel ce dă din toată inima și dintr-o inimă iubitoare. Este cu adevărat milostiv cel ce stă de vorbă cu oricine ar fi, ca de la inimă la inimă, nu doar la modul rațional sau numai cu gura, cel ce arată oricui sinceritate, respect cordial, cel ce propovăduiește cuvântul lui Dumnezeu și săvârșește slujbele divine cu inimă curată, nefățarnic, într-un cuvânt, cel ce îi cuprinde și îi poartă pe toți cu dragoste în inimă, disprețuind tot ce este material, tot ce poate deveni o piedică în cultivarea iubirii de aproapele. Acela este cu adevărat milostiv.

Pentru ca firea noastră coruptă să nu se mai lase ispitită de părelnica dulceată a păcatului, Domnul a făcut ca desfătărilor cele mai plăcute care ne vin prin simțuri și la care ne repezim cu nesaț să fie vătămătoare prin ele însele, fiindcă ne lăcomim și abuzăm de ele. Printre acestea se numără mâncărurile cele mai ademenitoare și băuturile cele mai plăcute. Adică plăcerile ce ne vin prin simțuri. Să dăm slavă bunătății și înțelepciunii Părintelui ceresc, Care caută, prin toate mijloacele, să ne facă să nu cădem în robia simțurilor, a mârșavelor desfătări trupești. „Cine are ochi – duhovnicești – de văzut să vadă și urechi de auzit să audă“ (Matei 13, 9) acestea. Ține seama, creștine, că vătămarea pe care ți-o stârnesc plăcerile simțurilor ne ruinează trupul și că ea arată că nu suntem făcuți și nu trăim pe pământ pentru asemenea plăceri, ci pentru desfătări înalte, spirituale, veșnice! Sufletul meu își găsește pace și desfătare în Dumnezeu! Iată desfătarea care nu vatămă, adevărată, veșnică! Ai gustat din ea de multe ori. Desfătărilor pământești sunt însă amăgitoare, nocive, vremelnice și cuprind în ele, din prima clipă când ne dedăm lor, germenul putreziciunii. Bolile și suferințele pe care le provoacă ne stau dovadă.

Ti se întâmplă, frate, să simți în inimă ură ucigătoare împotriva aproapelui, te chinuie gânduri ticăloase, nu poți uita jignirea pe care ți-a adus-o persoana respectivă. Iată ce-ar trebui să faci ca să te izbăvești de această strâmtorare lăuntrică: adu-ți aminte de multele, nenumăratele tale greșeli. Nu pregeta să te întrebi cum le mai poate suporta Stăpânul vieții tale, gândește-te că, în fiecare zi ți le iartă, de nenumărate ori, dacă I te rogi cu sinceritate; tu însă nu vrei să-i ierți aproapelui niște ieșiri pătimase, care i-au fost atâtea de diavolul. Suspină, dacă poți, deplânge-ți sminteala, osândește-te numaidecât pe tine, nu pe aproapele și Stăpânul va fi gata să te ierte.

Strămtorarea din suflet ți se va risipi ca fumul, gândurile ți se vor limpezi, inima ți se va liniști, va fi din nou în largul ei și tu o dată cu ea. Deprinde-te să nu porți ură, fă-te că nici n-ai auzit nici o învinuire, bârfă, jignire pe seama ta, le va fi auzit altcineva, poate că umbra ta. Nu te lăsa pradă bănuielilor, „Eu întru nerăutate am umblat“ (Psalmul 25, 1) „Când a stat păcătosul înaintea mea, amuțit-am și m-am smerit“ (Psalmul 38, 2-3) „Și m-am făcut ca un om ce nu aude și nu are în gura lui muștrări“ (Psalmul 37, 14).

Hristos este Pâinea vieții; să nu ne îngrijorăm de ce vom mânca mâine. Domnul, Cel ce ne-a dat drept mâncare și băutură Trupul și Sângele Fiului Său, cu atât mai vârtos ne va da pâinea cea firească. Cel ce ne-a îmbrăcat sufletul întru Hristos, cu atât mai mult ne va trimite îmbrăcăminte materială. Cel ce a binevoit să se sălășluiască El Însuși în noi nu ne va lipsi de locuință materială.

Apune la îndoială dumnezeirea Duhului Sfânt este ca și cum ne-am îndoi că existăm, fiindcă El este tuturor Dăătorul-de-viață. Prin Duhul Sfânt ne nutrim duhovnicește; El este pentru sufletul omului ca un soare spiritual, prin care respirăm, care îl hrănește și îl adapă. Deci a renunța la rugăciune – fiindcă ne rugăm prin Duhul Sfânt – înseamnă a renunța la adevăr și la sfințenie, fiindcă Duhul Sfânt este Duhul adevărului și al sfințeniei; a renunța la mângâiere duhovnicească atunci când suntem loviți de necazuri și boli, fiindcă Duhul Sfânt este adevăratul, firescul Mângâietor, împreună cu Tatăl și cu Fiul; înseamnă a renunța la credință, fiindcă credința ni se dă prin Duhul Sfânt; la nădejde și dragoste, fiindcă și acestea se dau inimilor noastre tot de la Duhul Sfânt. „Iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă“ (Romani 5, 5). Înseamnă a renunța la puterea sufletească și trupească, fiindcă Duhul Sfânt este Duhul puterii și al tăriei, la înțelepciune și rațiune, la frica de Dumnezeu, la propria noastră respirație, fiindcă El este respirație, suflare, aerul sufletului. Într-un cuvânt, înseamnă a te condamna la o distrugere morală, a te ucide. Nu lua în seamă îndoiala care ar putea să te încerce, asupra adevărului ea este suflarea duhului răului și al minciunii, duh care ucide.

După roadele lor îi veți cunoaște“ (Matei 7, 16). A te îndoi de adevăr înseamnă moarte pentru suflet. În orice adevăr suflă Duhul lui Dumnezeu: Cuvântul lui Dumnezeu, operele Sfinților Părinți și dascăli ai Bisericii, în orice cuvânt și faptă de creație, în orice lucrare omenească evlavioasă și iubitoare de Dumnezeu.

Aiubi pe Dumnezeu și aproapele, în starea de cădere în care ne aflăm acum, implică un sacrificiu de sine; fără așa ceva, n-a fost și nu este cu putință. Cel ce vrea să îndeplinească legea iubirii de Dumnezeu și de

aproapele trebuie mai întâi să-și impună fapte de desăvârșire și privațiuni din dragoste pentru cei pe care îi iubește. (Amin.) „În aceasta am cunoscut iubirea că (Hristos) și-a pus sufletul Său pentru noi“ (1 Ioan 15, 13). „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul său să și-l pună pentru prietenii săi“ (Ioan 15, 13).

Când ne rugăm lui Dumnezeu, mintea și inima trebuie să ne fie tefere și limpezi. S-a spus: „Fiți dar cu mintea întreagă și privegheați în rugăciune“ (1 Petru 4, 7); să îndepărtăm de la noi împrăștierea minții și le-ne. Fă în așa chip încât rugăciunea ta să nu se volatilizeze și să rămână din ea numai cuvinte goale, ci să respire căldura duhului, asemenea unei pâini proaspete și calde scoase din cuptor.

Mulți oameni nu se roagă cu sinceritate, le-a intrat în obicei un mod fățarnic de a se ruga. Ei înșiși nu-și dau seama și nici nu vor să-și dea seama că se roagă fals, nu în duh și adevăr, iar dacă cineva le-ar atrage atenția, s-ar mânia pe acela, convinși că reproșul care li se aduce este o neobrăzată negliobie. Omul nu ajunge dintr-o dată la fățarnicie. Poate că la început se va fi rugat într-adevăr sincer, apoi, fiindcă o rugăciune pornită din inimă cere un efort considerabil, la care nu totdeauna te poți supune, fiindcă – s-a spus – „împărăția cerurilor se ia prin străduință“ (Matei 11, 12), omul începe să se roage mai mult cu buzele, superficial, fără suflet, deoarece e mult mai ușor. În sfârșit, hărțuit mereu de trup și de diavolul, omul ajunge să se roage numai cu gura și astfel puterea cuvintelor rugăciunii nu mai ajunge la inimă. Asemenea oameni sunt mulți. Domnul spune despre ei: „Poporul acesta mă cinstește cu buzele, dar inima lor este departe de Mine“ (Matei 15, 8; vezi și Isaia 29, 13). Ceea ce am spus despre rugăciune putem repeta și despre Sfintele, nemuritoarele, dătătoarele-de-viață Taine. De multe ori, la început, omul se împărtășește cu credință vie, cu simțăminte de dragoste și evlavie, apoi însă, simțind împotrivirea necurmată a trupului și a diavolului față de adevărul dumnezeiesc, cedează în războiul cu aceștia și începe a se împărtăși fățarnic, zicându-și în sine că nu gustă din Trupul și Sângele Domnului, ci din pâine și vin. Ceea ce este esențial în această Sfântă Taină, adică „duhul și viața“ (cf. Ioan 6, 63), „nu încap“ (Ioan 8, 37) – după cuvântul Mântuitorului – în asemenea oameni, ci este furat de Satana. Să ne ferească Dumnezeu pe toți de o asemenea împărtășanie, de o asemenea blasfemie împotriva Domnului. Așa se poate întâmpla și cu Taina Pocăinței.

Taina Mărturisirii este pentru preotul care o săvârșește o școală a dăruirii de sine. Preotul este confruntat cu o mulțime de situații în care ar putea ceda egoismului, nerăbdării, comodității, neatenției, neglijenței, Taina Mărturisirii devenind astfel piatra de încercare a dragostei sale față de enoriași. Nu se cuvine nicidecum ca preotul să viețuiască în huzur, răsfă-

tându-se cu somnul, cu mâncăruri și băuturi alese, fiindcă diavolul i-ar putea lesne lega inima de vreuna dintre aceste patimi, aducându-l la strâmtorare și la degradare morală. De aceea trebuie să-și „răstignească” negreșit poftele trupești. Pentru preot Spovedania trebuie să fie o nevointă, o faptă de iubire față de fiii săi duhovnicești, oricare ar fi ei, îndelung-răbdătoare, binevoitoare, care nu pizmuiește, nu se laudă, nu caută ale sale (adică comoditatea și câștigul), nu se aprinde de mânie, nu gândește răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr, pe toate le suferă, pe toate le rabdă, nu cade niciodată (cf. 1 Corinteni 13, 4-8). Astfel se poate vedea (vede însuși preotul, văd fiii săi duhovnicești) dacă este păstor adevărat sau un năimit, părinte adevărat sau un străin pentru fiii săi, dacă umblă după ale sale sau Îl slujește pe Hristos. Dumnezeu, cât de greu îi este preotului să săvârșească cum se cuvine Sfânta Taină a Mărturisirii! Ce greu păcat înaintea lui Dumnezeu este o spovedanie făcută anapoda! Când cuvintele parcă se sleiesc, se zăticnesc în inimă! Limba trădează mintea. Cât de grijuliu trebuie pregătită o spovedanie! Cât trebuie să ne rugăm pentru ca acest fapt de desăvârșire sufletească să se producă cum se cuvine! Și cât de necunoscători sunt fiii noștri duhovnicești! Trebuie să ne ocupăm zi și noapte de ei, cu calm, cu blândețe, cu răbdare, să-i învățăm pe fiecare. Grea cruce este pentru preot spovedania! Atunci când descopere ignoranța penitenților, răceala, păcătoșenia lor, când își dă seama și de propria sa nemernicie, neputință, moliciune, de învârtoșarea inimii față de aproapele și față de slujirea răvnitoare a slavei lui Dumnezeu și a mântuirii aproapelui ca pe sine însuși, și cu câte cruci nu ne împovărează diavolul în timpul spovedaniei! Face ca un gest de iubire, o convorbire între un părinte duhovnicesc și fiii săi să semene cu o discuție brutală, dintre un vechil și slugile sale pe care le ia la rost.

Domnul Iisus Hristos, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, Se află pretutindeni. Îngerii și sfinții sunt într-un duh cu Domnul. Dacă prin lucrarea duhului răului ți-ai pierdut pentru un timp credința sinceră în Duhul Sfânt, înseamnă că nu mai recunoști atunci nici existența Tatălui și a Fiului, fiindcă credința îți vine de la Duhul Sfânt, Duhul Adevărului, Duhul lui Hristos, Care a spus despre Sine: „Eu sunt adevărul” (cf. Ioan 14, 6); sau Duhul Tatălui: „Duhul Tatălui vostru este care grăiește întru voi” (Matei 10, 20); sau Duhul Fiului: „A trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile voastre” (Galateni 4, 6).

Despre cuvânt. În cuvânt ni se înfățișează imaginea Preasfintei Treimi, adică ideea, cuvântul și spiritul. Când ne rugăm cu adevărat, din inimă, simțim că ne rugăm cu Duhul Sfânt. Cuvintele sunt pătrunse de o imensă ardoare, izvorăsc din inimă. Alteori simțim că nu ne rugăm cu Duhul Sfânt, ci cu duhul neadevărului. Gura spune ceva, inima simte altceva, dese-

ori contrariul. De pildă, rostim cuvintele fără să credem ce spun ele, fie cu nerăbdare, fie nemulțumiți de ceva, cu trufie, cu aroganță, refuzând să ne recunoaștem așa cum suntem.

Despre răutate. Dacă porți răutate împotriva vreunuia dintre frații tăi pentru păcatele sale, socotind că ele ar putea duce în ispită și pe alții, adu-ți aminte că și tu ești păcătos și că și păcatele tale ar putea fi pricină de sminteală, chiar dacă în alt sens. Tu ai vrea de fapt ca păcatele tale care i-ar putea duce pe unii în ispită să-ți fie trecute cu vederea, datorită dragostei îngăduitoare a celor ce-ți sunt apropiați. Dacă ar face-o, le-ai fi recunoscător, i-ai îmbrățișa cu dragoste, i-ai săruta pentru dragostea lor atotrădătoare. Îngăduința lor te-ar face să suporti mai lesne durerea pentru păcatele tale, te-ar înviora, te-ar întări în slăbiciunea ta, ajutându-te să li te împotrivești, ar spori în tine duhul speranței în milostivirea lui Dumnezeu. Dar ce dorești să-ți faciție alții în asemenea situații. fă și tu fratelui tău, care este mădular al lui Hristos și propriul tău mădular. S-a spus: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți“ (Marcu 12, 31). Nu uita, când îl judeci pe fratele tău pentru păcatele sale, că nici tu nu ești fără de păcat. „De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și bârna din ochiul tău nu o iei în seamă? Fătarnice – cu adevărat, fătarnice! – scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău“ (Matei 7, 3; 5). Și, de altfel, fratele tău „pentru stăpânul său stă sau cade“ (Romani 14, 4), nu pentru tine. Dar de ți-a greșit fratele tău ție, iartă-i numaidecât ofensa sau greșeala. Tu însuți ai avea mare nevoie să-ți ierte Tatăl ceresc greșelile în fiecare zi și de aceea te rogi: „Și ne iartă nouă greșeliile noastre precum și noi iertăm greșelilor noștri“ (Matei 6, 12). Dacă vrei să ți se ierte păcatele, iartă și tu celor care au greșit față de tine. „Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl cel ceresc; iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre“ (Matei 6, 14-15).

Sufletul nostru este ființă simplă (necompusă, neamestecată) și de aceea nu poate iubi dintr-o dată pe Dumnezeu și – să zicem – banii, mâncarea, băutura, sau pe aproapele în același timp cu banii, mâncarea, băutura. De aceea se și spune: „Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona“ (Matei 6, 24). De aceea și psalmistul zice, prin Duhul Sfânt: „Bogăția de ar curge, nu vă lipiți inima de ea“ (Psalmul 61 , 10). Deci, creștinule, oricine ai fi, teme-te să nu-ți legi inima de bani, mâncare, băutură, haine luxoase, locuință luxoasă, cărți, muzică profană, pentru ca să nu-ți iubești și să nu-ți răsfеți trupul cu orice ar fi: distracții, lucruri plăcute la vedere, mâncăruri și băuturi, cu somnul, trândăvia, lenea, cu îndelenciri de ocară, cu jocuri, cu

călătorii nefolositoare, cu cărți și spectacole fără rost. Iubește pe Unul Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul, cu toată tăria și cu toate gândurile, iar pe aproapele ca pe tine însuți; față de toate cele ale lumii fii nepăsător, nu te împătimi și nu te lăcomi de nimic. Fii râvnitor față de tot ce e simplu și vei fi iubit de Dumnezeu. Îndepărtează de la tine viclenia, îndoiala, puțină credință, duplicitatea.

Dumnezeu este Viață. Prin El toate au primit viață, toate există. El este Cel ce este și Atotțiitorul, căci de la El vin toate și prin El se țin. Numai pe El îl cunoaștem ca unică Existență. Diavolul este moarte, fiindcă s-a îndepărtat, prin liber arbitru, de Viață, adică de Dumnezeu. Și întrucât Dumnezeu este Existență, de la diavolul, din pricina căderii sale din viață, vine neviață, visare deșartă, amăgire; cuvântul său nu poate crea viață, este minciună, după cum cuvântul lui Dumnezeu este Adevărul.

Duhul Sfânt este pentru îngeri și pentru oameni ca aerul pentru viețuitoare și pentru plante. De aceea a spus Domnul. „Vântul suflă unde voiește și tu auzi glasul (suflarea) lui, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce“ (Ioan 3, 8). Iată de ce trebuie să fii convins că sufletul respiră prin Duhul Sfânt și să nu uiți cine îți este Binefăcătorul și cine Viața și, căzând înaintea Lui cu evlavie, în fiecare zi, cinstește-L prin dragoste și prin fapte bune. Fugi de suflarea rău-mirositoare a diavolului, cea a patimilor și păcatelor, dar mai cu seamă de vrajbă, neorânduială, trufie, necredință. Spune-ți mai des în sinea ta: „Sufletul meu respiră prin Duhul Sfânt; rămână veșnic în mine slava Duhului Sfânt, împreună cu Tatăl și cu Fiul.

Trebuie să nu uităm niciodată că omul este suflare a gurii lui Dumnezeu, chip al lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt; că păcatele și neputințele omului sunt apariții întâmplătoare, venite din afară, pete murdare pe care harul le poate lesne șterge: „Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăți, spăla-mă-voi și mai vârtos decât zăpada mă voi albi“ (Psalmul 50, 8). Se cuvine să nu uităm că „Dumnezeu așa a iubit lumea – deși ea este coruptă și păcătoasă – încât pe Fiul Său, cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică“ (Ioan 3, 16). Să iubim pe tot omul ca pe noi înșine, așa cum iubește Dumnezeu. Cu toate că suntem mari păcătoși, ne iubim pe noi înșine. Să-l iubim și pe aproapele nostru, chiar dacă este plin de păcate, fiindcă nu este om care să nu păcătuiască.

Concepțiile false în privința credinței se dau în vileag ele însele, fiindcă ne pustiesc viața sufletească, vădindu-se că vin de la diavolul, părintele minciunii, al visării deșarte, cel ce are stăpânire asupra morții. Concepțiile juste își învederează justetea tot prin ele însele: dau vigoare inimii, semn că vin de la Duhul Sfânt, Dătătorul-de-viață, de la Părintele Vieții,

și care sălășluiesc în Fiul, Cel ce este Viața. „După roadele lor îi veți cunoaște“ (Matei 7, 20). Nu te tulbura și nu cădea în uimire când ți se vor buluci în minte gânduri pierzătoare, aducându-ți strâmtorare în inimă și în suflet. Ele sunt mincinoase, vin de la diavolul, ucigașul oamenilor. Alungă-le îndată, nu sta să te întrebi de unde vor fi apărut ca niște musafiri nepoftiți. Îi poți recunoaște îndată după roade; nu te lua la sfadă cu ei, te vor duce într-un labirint din care nu vei fi în stare să ieși, vei rătăci în el, chinuindu-te.

Îmi place să mă minunez privind icoana Dătătorului-de-viață înviind din mormânt, cu steagul în mână – simbolul biruinței Sale asupra morții și asupra celui ce are stăpânirea morții – diavolul: „Unde îți este, moarte, biruința ta? Unde îți este, moarte, boldul tău?“ (1 Corinteni 15, 55). Ce Biruitor preaslăvit! Și ce crâncen și neîndurător vrăjmaș a înfrânt pe cel ce s-a împăunat cu biruințele sale de mii de ani! „Ție, Biruitorului morții, îți strigăm: «Osana întru cei de sus! Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului!»“ (Tropar la Duminica Floriilor). „Te slăvim Hristoase, Dătătorule-de-viață, Care pentru noi Te-ai pogorât la iad și pe toți ne-ai înviat împreună cu Tine“ (Doxologie la utrenia din Duminica Sfântului Apostol Toma). „Sculându-Te din mormânt, o, Hristoase, ai ridicat împreună cu Tine întregul neam al lui Adam“ (Canonul Paștelui, cântarea a șasea).

Vă spun că pentru orice cuvânt deșert, pe care îl vor rosti, oamenii „vor da socoteală în ziua judecății“ (Matei 12, 36). Ia aminte că va trebui să răspunzi și să primești osândă pentru orice cuvânt deșert, nu numai pentru cele ce duc în ispită. Fiindcă la Domnul nostru, unicul Creator al cuvântului, nu există și nu pot exista cuvinte deșerte; cuvântul Domnului „nu se întoarce la El fără rod“ (Isaia 55, 11); „că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință“ (Luca 1, 37). Deoarece suntem creați după chipul lui Dumnezeu, nici cuvintele noastre nu trebuie spuse în gol, zadarnic, deșert; fiecare cuvânt trebuie să aibă putere spirituală, instructivă și ziditoare. „Vorba voastră să fie întotdeauna plăcută, dreașă cu sare, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia“ (Coloseni 4, 6). De aceea, și când te rogi, și când stai de vorbă cu cineva, fii cu luare-aminte ca nu cumva să spui vorbe goale, vorbe în vânt.

Poți oare primi cu vrednicie, cu credință și cu dragoste Trupul lui Hristos dacă disprețuiești mădulele Sale, dacă nu le dai milostenie? Creștinii sunt mădulele ale lui Hristos, mai ales săracii. Iubește-le, fii milostiv cu ele și stăpânul se va arăta prisositor milostiv și față de tine. Dar ce milostivire mai mare ar putea fi decât aceea că Mântuitorul nostru ne face părtaș preacuratului Său Trup și preacuratului Său Sânge?

Cuvintele „că a Ta este împărăția și puterea și mărirea în vecii vecilor“ înseamnă: Tu, Doamne, Unul ești, pretutindenea și împărățești veșnic, ca Împărat atotputernic și slăvit. Sau: Tatăl este împărăția, Duhul

Sfânt – puterea, Fiul – mărirea, fiindcă s-a spus: eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ“ (Ioan 17, 4).

Nu fi mort cu inima; fă în așa chip încât inima să nu se lenească, să nu adoarmă duhovnicește, să nu se împietrească în nesimțire; altminteri va fi vai de tine, când te vei afla în situația de a-I sluji Domnului, prin efortul minții și al inimii, cu o asemenea inimă. Dezrădăcinează-ți din inimă, pe orice cale, trufia, cea trupească și cea spirituală, care stă împotriva Duhului Sfânt. Ea caută să se ascundă în inimă și iese la iveală în raporturile cu oamenii și atunci când ne rugăm.

Aduc cântare de mulțumire Domnului Dumnezeuului meu, Dumnezeu mântuirii mele. Înainte de Săptămâna Patimilor, când trebuia să săvârșesc Taina Spovedaniei, vrăjmașul a încercat să mă smintească; am simțit în inimă ceva ca o strâmtorare, o tulburare, o cumplită urâciune. Dar m-am rugat din tot sufletul, cu neclintită credință Domnului mântuirii mele, zicând: „Dumnezeule, Părinte Atotbun! Tu, prin gura Fiului Tău, Unul-Născut, Domnul nostru Iisus Hristos, ai zis: «Cereți și vi se va da... oricine cere, ia... sau cine este omul acela între voi care, de va cere fiul său pâine, oare el îi va da piatră?... Cu cât mai mult Tatăl vostru cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El»“ (Matei 7, 7-11). Cu credința că cele pe care Le-ai făgăduit se vor afla în inima mea, Te chem, zicând: „Dă-mi acum Duhul Tău cel Sfânt, ca să-mi întărească inima, să pot săvârși Taina Spovedaniei, pentru a lega și dezlega cu înțelepciune cele ce apasă conștiința oamenilor, cu răbdare și bunăvoință, pentru ca raporturile cu fiii mei duhovnicești să fie iubitoare și ziditoare“. Și ce-a urmat? O, Dumnezeule al milelor! Am făcut spovedania cum nu s-ar fi putut mai bine: calm, cu iubire, în chip ziditor, n-am simțit nici o apăsare, nici o neliniște, nu m-am grăbit, preaslăvesc dreapta miluitoare a Părintelui ceresc. Așa ar trebui să capăt putere de fiecare dată, prin rugăciune către Tatăl ceresc, izvorâtă din inimă, ori de câte ori mă aflu în fața unei nevoi duhovnicești“. Așa s-a rugat Domnul nostru Iisus Hristos înainte de a Se arăta neamului omenesc, înainte de chemarea apostolilor, înainte de patimile Sale.

Nu te supăra pe cei ce îți vorbesc sau se poartă nesincer cu tine; tu însuți vorbești sau te porți oare sincer cu alții? Nu cumva ești fățarnic? Sau față de Dumnezeu, când te rogi, când vorbești cu El ești întotdeauna sincer, nefățarnic? Oare de câte ori nu ți se întâmplă să rostești adevăruri cu gura, iar inima să mintă? Trăiești, oare, înaintea lui Dumnezeu cu inima deschisă, neprefăcându-te? Dacă înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor nu stai drept, ci, de multe ori strâmb, mincinos, fals, nu te mira că și alții sunt nesinceri față de tine, ipocriți. „Prin ceea ce păcătuiește cineva, prin aceea se

si pedepseste“ (Înțelepciunea lui Solomon 11, 16). În cele în care te știi tu însuți păcătos, fii îngăduitor cu alții.

Ține minte că răutatea pe care o ai în tine de la diavolul nu poate înfrânge și nu va înfrânge niciodată negrăita, nemărginita bunătate a lui Dumnezeu

Tine minte că răutatea pe care o ai în tine de la diavolul nu poate înfrânge și nu va înfrânge niciodată negrăita, nemărginita bunătate a lui Dumnezeu. Răutatea diavolească din tine este mare, dar bunătatea Domnului este infinit mai mare. De aceea, când te încearcă, fără să vrei, în-doiala, puțină credință, hula, răutatea, invidia, avariția, iubirea de arginți, duplicitatea, nu uita că bunătatea lui Dumnezeu nu are limite și că se va întoarce cu milostivire spre tine dacă te vei lepăda de răutate.

Fă bine săracului de bunăvoie, nebaneuitor, fără a sta pe gânduri și fără a-i pune întrebări meschine, cunoscând că în persoana săracului Îi faci bine lui Hristos Însuși, după cum este scris: „Întrucât ați făcut bine unuia dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie mi-ați făcut“ (Matei 25, 40). Să știi că milostenia ta nu va însemna niciodată nimic în comparație cu omul, acest fiu al lui Dumnezeu. Toate milosteniile tale nu sunt decât pământ și cenușă; orice milostenie materială trebuie să fie însoțită de o milostenie a sufletului; de mângâiere, de o purtare iubitoare, cordială, frățească față de aproapele; nu-l face să se simtă îndatorat în vreun fel, nu te arăta trufaș. „Cel ce împarte altora să împartă cu firească nevinovăție (...) dacă miluiește, să miluiască cu voie bună“ (Romani 12, 8). Ai grijă ca milostenia ta materială să nu rămână fără valoare, neînsoțită și de o milostenie pornită din suflet. Să știi că în ziua judecății Stăpânul te va cerceta și în privința faptelor bune. Amintește-ți că cerul și pământul au fost create pentru om, „spre moștenire nestricăcioasă și neîntinată, păstrate în ceruri“ (1 Petru 1, 4). Pentru oameni, Dumnezeu-Tatăl nu Și-a cruțat pe Unicul Său Fiu, ci L-a dat morții pentru mântuirea noastră. Din pricina răutății noastre, diavolul ne împiedică în săvârșirea de fapte bune.

Cuvintele rugăciunii sunt asemenea ploii sau ninsorii când sunt spuse cu credință și participare. Fiecare dintre ele conține propria sa putere germinativă și propriul său rod. Stropii de ploaie și fulgii de zăpadă, toți împreună și fiecare în parte, adapă pământul care capătă vlagă și aduce rod. Întocmai și cuvintele rugăciunii, această ploaie duhovnicească; fiecare pică-

tură și fiecare fulg pot adăpa sufletul care prinde vlagă și rodește fapte bune, împreună-lucrătoare cu Duhul Sfânt, mai ales când sunt însoțite și de o ploaie de lacrimi.

Milostenia omenească este suspicioasă: parcă i-ar fi frică să nu dea celui ce are sau să nu dea prea mult. Milostenia Domnului nu este așa: „Bun este Domnul cu toți și îndurărilor Lui, peste toate lucrurile Lui“ (Psalmul 144, 9). „Căci celui ce are – zice Domnul – i se va da și-i va prisi, iar de la cel ce n-are și ce are i se va lua“ (Matei 25, 29).

Când te rogi, nu face voia trupului celui trândav; nu te grăbi. Trupului i se urăște de efortul rugăciunii, se simte apăsător și atunci dă zor să termine mai repede, ca să-și afle răgaz sau să-și vadă de treburile zilnice.

Simplitatea să te însoțească oriunde și oricând: fii mai cu seamă simplu (curat) în credință, nădejde și dragoste, fiindcă Domnul este Ființă simplă, Unime, pururea închinată și sufletul nostru este tot simplu. Trupul se împotrivesc sufletului, când îi facem pe plac, de pildă, când mâncăm și bem peste măsură și mai mult de plăcere, când fumăm, ne distrăm, în general când cedăm trupului, făcându-l să precumpănească asupra sufletului.

Cât de distinct se separă în noi, pe de-o parte Duhul binelui, al păcii, al liniștii, bucuriei, luminii, Duh dătător-de-viață, iar pe de altă parte, duhul răutății, al strâmtorării, sfârșelii, urâtului, întunericului, duh care ucide sufletul. Cel dintâi este Duhul lui Dumnezeu, prin Care trăim, respirăm duhovnicește, ne mișcăm și existăm; celălalt, duhul răului, al Satanei.

Dumnezeul dragostei este neschimbător; și noi se cuvine să fim neschimbători și statornici în iubire: „Dragostea nu cade niciodată“ (1 Corinteni 13, 8). Lipsa dragostei, sau ura, sau doar indiferența și disprețul vin de la diavolul.

Orice cuvânt al Stăpânului este existență spirituală sau materială, fiindcă Domnul este Cel ce este și Ziditorul. Stăpânul, Domnul Dumnezeu, este Atotputernic, fiind Duh infinit, putere nemărginită și supremă înțelepciune și fiecare gând al Său are sau poate avea existență, poate prinde viață, deveni faptă, prin voința Sa.

Nefericit este cel ce iubește peste măsură comoditățile vieții și care s-a înconjurat cu acestea. La orice inconfort se va simți stingherit, dezarmat, fiindcă nu este obișnuit să rabde. Și totuși, toată viața creștinului este „inconfortabilă“, o cale îngustă și plină de asperități, o cruce care impune privațiuni și cere o imensă răbdare. Nu umbla după un trai lesnicios, nu îndrăgi înlesnirile lumii acesteia, ci iubește pe Hristos, purtătorul Crucii. Rabdă strâmtorările, obișnuiește-te cu ele. „M-am deprins să fiu îndestulat

cu ceea ce am“ (Pilipeni 4, 11), spune Apostolul. Nefericit este cel ce iubește podoabele, cel ce caută să-și împodobească trupul cu ele. El nu se va mai putea strădui să-și împodobească așa cum se cuvine sufletul, prin credință, dragoste, blândete, smerenie, adevăr, răbdare. Nefericit este, de bună seamă, și cel ce umblă după podoabele care vin o dată cu onorurile; unul ca acesta se va prefăce pe sine într-un idol netrebnic și, asemenea lui Nabucodonosor, se va truși în fața celor ce nu au onoruri ca ale sale, cerându-le să i se închine (frumusețea nu constă în podoabe). Chiar și noi, bărbații, am devenit asemenea femeilor, umblăm după tinichele, gătindu-ne cu ele ca niște idoli, fără să ne gândim cum să ne împodobim înlăuntrul nostru, lăsându-ne deoparte cu totul alcătuirea interioară, cămara sufletului. Nefericit este cel căruia îi place să se grăbească; se va poticni într-una, va avea de înfruntat nenumărate strâmtorări și neplăceri sufletești din pricina grabei, va avea nu puține prilejuri de a-și ieși din fire. Nefericit este cel ce s-a împătimit de mâncare și băutură, care se gândește doar la cum să se sature și cum să-și facă poftele. Când va începe să slujească Domnului își va da seama că mâncarea și băutura, atunci când inima nu este luată în seamă sunt pentru trup povară, iar pentru suflet durere și pieire și că omul se poate sătura cu hrană foarte puțină și foarte simplă.

Sufletul omului este simplu, ca tot ce este duh. De aceea trebuie să fie simplu și în dragoste, adică să-L iubească pe Dumnezeu, ca pe Cel căruia îi datorează existența, iar pe om ca pe sine însuși, ca pe semenul său; de cele ale lumii să nu se lege nicicum, niciodată. Fiindcă acestea nu-i sunt înrudite și tocmai din această pricină suferă sufletul când se atașează de ele.

Fiecare cuvânt din Sfânta Scriptură, din slujba dumnezeieștii Liturghii, Utreniei, Vecerniei, fiecare cuvânt din rugăciunile ce se rostesc la Sfintele Taine și ierurgii cuprinde în sine o putere aparte, asemenea celei a semnelor cinstite și de-viață-făcătoare Crucii. Un astfel har îi este propriu fiecărui cuvânt spus în Biserică, în virtutea cuvântului ipostatic al lui Dumnezeu întrupat, Capul Bisericii, Cel ce sălășluiește în Biserică. Dar o putere proprie are, în virtutea Cuvântului lui Dumnezeu Celui simplu și care pe toate le umple, orice cuvânt cu adevărat ziditor. Cu câtă atenție și evlavie se cuvine să rostim orice cuvânt, și cu câtă credință! Fiindcă cuvântul este Însuși Creatorul-Dumnezeu și prin cuvânt s-au adus toate din neființă la ființă.

Numim Sfintele Taine daruri dumnezeiești, fiindcă ni le dă Domnul, fără să aștepte vreo plată și fără ca noi să le fi meritat în vreun fel. În loc să ne pedepsească pentru nenumăratele noastre fărădelegi, pe care le săvârșim în fiecare zi, oră și minut și să ne dea morții spirituale, Domnul ne dă, prin Sfintele Sale Taine iertare și curățire de păcate, sfințire, pace puterilor noastre duhovnicești, vindecare și sănătate sufletului și trupului și tot

binele, ținând seama numai de credința noastră. Dacă Stăpânul se dă nouă fără plată, în fiecare zi, pe Sine Însuși spre mâncare, ne dă dumnezeieștile Sale Taine, nu se cuvine oare să dăm și noi, neîntârziat și fără plată, în dar bunuri pieritoare celor ce ni le cer: bani, mâncare, băutură, îmbrăcăminte? Și de ce să ne supărăm pe cei ce mănâncă pâinea pe care o primesc de la noi pe gratis, de vreme ce noi înșine mâncăm, fără a fi plătit-o, neprețuita și nemuritoare hrană a Trupului și Sângelui Domnului? „De la cel care ia lucrurile tale, nu cere înapoi“ (Luca 6, 30).

Trăiești în casa lui Dumnezeu într-o lume minunată; te bucuri fără plată de toate darurile bunătății și mărinimiei lui Dumnezeu, care îți sunt date din belșug de la natură, tot pe degeaba; trăiești în casa lui Dumnezeu, în Biserică, în obștea celor mântuiți, bucurându-te de toate darurile harului, pentru a ta mântuire. Deci nici tu nu sta la îndoială și, pe cât îți este cu putință, fă bine fratelui tău; fii bun chiar și cu cei nemulțumitori și răi, ca să poți fi „fiu al Celui Preaînalt“ (cf. Luca 6, 35). Primește pe toată lumea cu bucurie în casa ta, cunoscând că și tu trăiești, fără a da ceva în schimb, în casa lui Dumnezeu, în acea casă a lui Dumnezeu spirituală și universală care este Biserica, cea care te pregătește pentru viața veșnică. Ospătează-i cu bucurie și fără să le ceri nimic în schimb pe cei ce vin în casa ta și nu uita că și tu te ospătezi zilnic de la masa Stăpânului, cu însuși Preacuratul Său Trup și Sânge.

Te întrebi: ce să mă fac cu inima mea? Bate împotriva a tot ce este adevărat și sfânt. Necredința o slăbește tocmai atunci când i s-ar cere credință nezdruccinată, trădează atunci când ar trebui să țină credință până la moarte; nu tresare, ba chiar aproape că e gata să rădă atunci când ar trebui să se înspăimânte. Ce să mă fac, ce să mă fac cu inima mea, mă întrebi. Recunosc cu hotărâre, o dată pentru totdeauna, ca pe un adevăr nestrămutat, că inima ta este minciună, rezezul minciunii, „tot omul este minciună“ (Psalmul 115, 2). Tot ceea ce este în Biserică însă, de la cuvântul lui Dumnezeu până la cea mai scurtă rugăciune, este adevăr, fiindcă Biserica lui Dumnezeu este „stâlp și temelie a adevărului“ (1 Timotei 3, 15), ca una zidită pe piatra de temelie – Hristos, Cel ce este Adevărul – și care este însuflețită și călăuzită în veci de Duhul Sfânt – Duhul Adevărului.

Biserica este calea cea sigură către viața veșnică. Urmează-o neabătut și vei ajunge în Împărăția cerurilor. Dacă, din pricina trufașei conștiințe de sine sau a necredinței te vei abate, la vreo răspântie, va fi numai din vina ta; te vei rătăci și vei pieri. „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața“ (Ioan 14, 6).

Neîndoielnic, diavolul își face cuib în inimile foarte multor oameni sub forma apatiei, slăbiciunii, lenevirii față de toată fapta cea bună și folositoare, îndeosebi față de faptele de credință, de evlavie, cele ce impun concentrarea și trezvia inimii și, în general, față de orice efort de natură spiri-

tuală. În acest chip el supune inima prin moleșeală, iar mintea printr-un blocaj la vremea rugăciunii. Inima este înfrântă astfel prin apatie, răceală, inerție atunci când s-ar cere făcută o faptă bună; de pildă, să arăți compătimire unuia aflat în suferință, să ajuți pe cineva la nevoie, să-l mângâi pe un întristat, să-l înveți pe un ignorant, să-l aduci pe calea cea dreaptă pe un răătăcit și altele. Inimii trebuie să-i purtăm mereu de grijă; să risipim din ea pâcla moleșelii, când este încremenită nesimțire; să facem în așa fel încât să ardă neîncetat de credință și de iubire de Dumnezeu și de aproapele, să fie gata pentru tot lucrul și toate sacrificiile întru slava lui Dumnezeu și mântuirea aproapelui. „La sânguință nu pregetați; cu duhul fiți fierbinți, Domnului slujiți“ (Romani 12, 11). Diavolul își găsește culcuș în inima noastră și sub forma unei irascibilități din cale-afară de mari; devenim uneori de un egoism atât de bolnăvicios, încât nu acceptăm să fim contrași nici sub cea mai neînsemnată formă, să nu ni se pună în cale nici un obstacol, fie material, fie spiritual; nu îngăduim să ni se spună un singur cuvânt aspru sau grosolan. Deși tocmai atunci ar trebui să avem răbdare, când sufletul ne este cuprins de talazurile răutății și nerăbdării. „Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre“ (Luca 21, 19). „Și a căzut ploaia și au venit râurile mari, și au suflat vânturile și au izbit în casa aceea, și a căzut. Și căderea ei a fost mare“ (Matei 7, 27). Ce se va întâmpla cu inima omului, ce se va întâmpla cu omul, când diavolul va face să vină asupra lui râurile mari ale ispitelor și va sufla cu vânturile uneltirilor sale? Dacă creștinul stă ferm pe acea piatră care este Hristos, nu va cădea; dar dacă stă pe nisipul judecății sale egoiste, al patimilor, va cădea cu cădere mare (cf. Matei 7, 24-27).

Oare Eu nu însemn totul pentru tine, tu, cel împodobit cu chipul „Meu? De ce te-ai putea lipi? Pe ce te-ai putea bizui? Nu mă părăsi pe Mine, Cel ce sunt izvor de apă vie (de viață). Eu sunt Viața însăși. Viața noastră este Domnul. Dacă Îl avem în inimă, putem fi pe deplin mulțumiți. Doar El ne suspine viața. De aceea s-a și spus: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu“ (Matei 4, 4).

Nu te lenevi să te rogi cu osârdie pentru alții și împreună cu ei, la cererea lor sau din proprie inițiativă; dacă o vei face, primi-vei tu însuși milă de la Dumnezeu, harul Său îți va cuprinde inima, îndulcindu-te și întărindu-te în credință și în dragoste de Dumnezeu și de aproapele. Ceea ce spun este adevărul adevărat. Cunoscut din experiență. De obicei, pentru alții ne rugăm cam fără chef, din necesitate și din obișnuință, fără o deplină participare a inimii; trebuie să o facem din toată inima, cu mare credință și îndrăznire, ca să primim mare și bogată milă de la Dumnezeu. Cel îndurător și Preadarnic. „Să ceară – se spune – cu credință, fără să aibă nici o îndoială, pentru că cine se îndoiește este asemenea valului mării, mișcat de vânt, arun-

cat încoace și încolo“ (Iacov 1, 6). Domnului – Părintele nostru al tuturor – Îi este plăcut când ne rugăm de bunăvoie, cu credință și dragoste unii pentru alții, fiindcă El este Dragostea, cea gata mereu să miluiască, pentru dragostea cea dintre noi. Sfântul Duh glăsuiește: „Rugați-vă unul pentru altul, ca să vă vindecați“ (Iacov 5, 16). Vezi cât de plăcută Îi este lui Dumnezeu rugăciunea lucrătoare a unuia pentru altul?

Când te rogi lui Dumnezeu, închipuie-ți apropierea de Dânsul după cum urmează: prin El respiri în fiecare clipă, prin El te miști, te luminezi, îți afli liniștea, dobândești tărie, într-un cuvânt, trăiești prin El, după cuvântul Scripturii: „În El trăim și ne mișcăm și suntem... El dând viață tuturor și suflare și toate“ (Faptele Apostolilor 17, 28 și 25). „Aproape este de tine cuvântul, în gura ta și în inima ta... Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul și vei crede în inima ta (...) te vei mântui“ (Romani 10, 8-9).

Creștinul trebuie să se roage pentru toți creștinii întocmai cum se roagă pentru sine, pentru ca Domnul să le dea sporire în viață și în credință, înțelepciune duhovnicească, izbăvire de păcate și de patimi. De ce, oare? Din iubirea creștinească, ce vede în toți creștinii mădulare ale sale și mădulare ale lui Hristos Dumnezeu, Mântuitorul nostru al tuturor, acea iubire care dorește altora ceea ce își dorește sieși și care se străduiește prin toate mijloacele să facă altora ceea ce face pentru sine.

Ținem icoane în casele noastre și ne închinăm înaintea lor printre altele și pentru a arăta că ochii Domnului Dumnezeu și ai tuturor locuitorilor cerurilor sunt ațintiți mereu asupra noastră și că ne „văd“ nu numai faptele, ci și cuvintele, gândurile și dorințele.

Mulțumesc Maicii Biserici că mi-a arătat, în ectenii, pentru ce să mă rog, fiindcă „Noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci Însuși Duhul se roagă pentru noi – în ectenii – cu suspine negrăite“ (Romani 8, 26). Slavă dării celei bune a Sfântului Duh Mângâietorul! Sunt convins că, din încredințarea Mântuitorului, El rămâne cu noi în veci, pentru a ne învăța tot adevărul, pentru a nu îngădui să cadă în rătăcire cei ce caută cu osârdie și cu smerenie adevărurile lui Dumnezeu. De ce oare începem rugăciunile cu invocarea Împăratului ceresc – Duhul Adevărului? Deoarece El este Cel ce ne învață să ne rugăm și Cel ce ne dă rugăciunea, Cel ce rămâne în veac și Cel ce lucrează în lume. Îți mulțumim, Iisuse Doamne, fiindcă datorită Ție Duhul Sfânt pogoară în lume.

Hristos este nădejdea noastră; curățirea, sfințirea, învierea, viața și pacea noastră; ne este nouă tuturor Singurul lucru de trebuință și de aceea Sfânta Biserică nu încetează să ne reamintească aceasta, cu mare glas, în timpul slujbelor de înmormântare și al parastaselor pentru răposați și al

altor slujbe bisericești, fiindcă noi obișnuim să uităm ceea ce este unicul lucru cu adevărat necesar; patimile trupești atrag după ele și o alterare a minții, a memoriei, a imaginației, a inimii și a voinței. O dată cu moartea ne sunt luate toate cele pământești: bogăția, distincțiile, frumusețea trupească, frumusețea îmbrăcămînții, locuințele spațioase, mâncărurile și băuturile alese; faptele bune, făcute din tot sufletul, rămân veșnic cu noi; ele sunt veșmintele noastre nepieritoare. Iar Hristos este bogăția noastră cea veșnică, viața noastră, adevărata frumusețe, adevărata mărire și cinste, îmbrăcăminte cea nestricăcioasă, care va rămâne veșnic cu noi.

Pentru ca creștinul să viețuiască creștinește și ca viața în duh să nu se stingă în el cu totul, trebuie să practice rugăciunea acasă și în obștea credincioșilor, să frecventeze cu credincioșie, cu luciditate și cu osândie sfintele slujbe ale Bisericii, aceasta fiind tot atât de necesar ca și a turna untdelemn în candelă, ca să nu se stingă. Și fiindcă o rugăciune sinceră, fierbinte cere înfrânare pentru a menține o viață cu adevărat creștinească, ardoarea credinței, nădejzii și dragostei, postul și înfrânarea sunt de neînlocuit. Nimic nu stinge mai repede în noi flacăra credinței decât neînfrânarea, lăcomia, ghiftuiala, o viață împrăștiată și desfrănată. Mă pierd, mor duhovnicește atunci când nu slujesc toată săptămâna și mă înflăcărez, mi se învionează sufletul și inima când slujesc, când nu mă rog doar de formă, când rugăciunea mea devine lucrătoare, duhovnicească, sinceră, ardentă. Dar atunci și vrăjmașii cei fără de trup se luptă mai aprig cu mine și trebuie să le țin piept. Ce efort mi se cere să fac față vicleniilor și atacurilor lor! Și teatrul face să se stingă credința și viața creștinească, atunci când ne învață să trăim neluându-ne în serios, să ne folosim de vicleșuguri (sau ne învață știința de a trăi în lume), la modul frivol. El face educația descurcăreților fii ai veacului acestuia, nu a fiilor luminii. Teatrul este un adevărat adversar al viețuirii creștinești, un produs al spiritului lumii acesteia, nu al duhului lui Dumnezeu. Adevărații fii ai Bisericii nu merg la teatru.

Nu există nimic mai important în lume pentru mântuirea sufletelor noastre și nici realitate mai vrednică de neconținută aducere aminte decât răscumpărarea lumii de păcat, de blestem și de moarte veșnică de către Fiul lui Dumnezeu. Sfânta Biserică a înscris pentru veșnicie, cu litere de neșters în imaginile și rânduielile dumnezeieștilor slujbe, întreaga economie a mântuirii noastre, pentru ca oamenii, înclinați în mare măsură să uite de Dumnezeu și de mântuirea sufletelor lor, să uite tot ce a făcut Dumnezeu pentru mântuirea noastră, pentru veșnica noastră bucurie și fericire, să aibă, ca să spunem așa, permanent înaintea ochilor, la îndemână, mărețele, binefăcătoarele, preaînțeleptele fapte ale lui Dumnezeu, în raport cu noi oamenii, pentru a ne chema mereu la pocăință, la îndreptare, la mântuire, pentru a ne

face să fugim de deșertăciunile cele stricăcioase, repede trecătoare ale lumii. „Și lumea trece, și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac“ (1 Ioan 2, 17).

Caută să-ți păstrezi mereu stăpânirea de sine, ca să nu se istovească în tine viața duhovnicească, înțelepciunea cea duhovnicească. Cugetă mai mult la ceea ce citești sau cânti, sau ascuți în biserică, sau uneori acasă. Trăiește-ți viața după pilda sfinților, cu rugăciunile și cu felul lor de a privi viața, precum și lucrând virtuțile lor: blândețea, smerita înțelepciune, nerăutatea, neprecupețindu-ți eforturile, ignorându-te pe tine, nepăsându-ți de liniștea, mulțumirea și desfătarea ta, în numele iubirii de Dumnezeu și de aproapele, al răbdării, bărbăției, luptei; trăiește cu credința, nădejdea și dragostea lor. „Și să fie mijloacele voastre încinse și făcliile voastre aprinse. Și voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe stăpânul lor când se va întoarce de la nuntă, ca, venind și bătând, îndată să-i deschidă“ (Luca 12, 35-36).

Dacă citești ziarele și revistele profane și desprinzi din ele un oarecare folos pentru sine, ca și cetățean, creștin și tată de familie, cu atât mai vârtos trebuie să citești Evanghelia și scrierile Sfinților Părinți, fiindcă ar fi păcat ca un creștin să citească scrieri profane și să nu le citească pe cele inspirate de Dumnezeu. Interesându-te de ce se întâmplă în această lume, nu scăpa din vedere propria-ți lume lăuntrică, sufletul tău. Acestea îți sunt mai aproape și mai de preț. A citi doar ziarele și revistele înseamnă a trăi doar pe o singură dimensiune spirituală, nu cu tot sufletul, sau a trăi numai după trup, nu după duh. Tot ce este al lumii se va sfârși o dată cu lumea. „Și lumea trece, și pofta ei – adică toate preocupările ei – dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac“ (1 Ioan 2, 17).

Patima față de obiecte duce neîntârziat la o răcire față de Dumnezeu și față de propria ta mântuire, răcire față de aproapele sau chiar ură, în cazul în care depinde de el obținerea unor lucruri pe care întârzie să ni le dea, sau când suntem constrânși să-i dăm lui ceva. De aceea este bine să fim față de lucruri cu totul nepăsători, ca să nu avem nici un pretext de a ne vrăjmași aproapele, ceea ce este un greu păcat. Fii mai presus de patimile acestei lumi corupte, deșarte, repede trecătoare; trăiește având inima în ceruri, iubește cele bune, netrecătoare de-acolo, pregătite celor ce îl iubesc pe Dumnezeu și pe aproapele.

Cred într-una sfântă, sobornicească și apostolească Biserică“. Crezi „Coare că toți dreptcredincioșii creștini sunt mădulare ale unuia și aceluiasi trup și că de aceea se cuvine să „păzim unitatea Duhului întru legătura păcii“, să ne prețuim unii pe alții, să ne purtăm de grijă și să ne ajutăm? Crezi că și sfinții sunt mădulare ale trupului lui Hristos, adică ale Bisericii,

și frați ai noștri, mijlocitori înaintea lui Dumnezeu pentru noi? Porți oare respect oricărui creștin, socotindu-l mădular al lui Hristos și frate al Lui după omenitate? Iubești oare pe tot omul ca pe tine însuși, ca pe trupul și sângele tău? Ierți, oare, cu mărinimie greșelile? Ajuți, din prisosul tău, pe cei aflați în lipsuri? Înveți pe cei neștiutori, îi îndrepti pe păcătoșii care au apucat pe un drum greșit? Mângâi pe cei întristați? Credința în Sfânta Biserică, sobornicească și apostolească, trebuie să te determine să săvârșești toate acestea și, dacă o vei face, ți se va făgădui mare răsplată de la Capul Bisericii, Domnul nostru Iisus Hristos.

Lăsându-ne seduși de cele trecătoare, preocupându-ne de ele peste măsură, pierdem din vedere lucrurile de o extremă însemnătate, cele cu adevărat congenere sufletului nostru și care alcătuiesc adevărata și eterna sa stihie; „ne săpăm fântâni sparte, care nu pot ține apa și părăsim izvorul apei celei vii“ (cf. Ieremia 2, 13). Nu transpunem în viață, astfel încât să ne între în sânge, precepte duhovnicești, sfinte, cerești, dătătoare de viață, ci continuăm să trăim după criteriile și tendințele vieții trupesti, pământești, vicioase, care nu fac decât să ne istovească, să ne chinuie și să ne dea morții. O, dacă am putea judeca întotdeauna după Evanghelie, după cum ne învață Sfânta Biserică în slujbele și rugăciunile sale în timpul săvârșirii Sfințelor Taine și ierurgii, după cum cugetă Sfinții Părinți în scrierile lor. Atunci am fi toți, aici pe pământ, cetățeni ai cerului, „ceruri cuvântătoare“.

Dumnezeiasca Liturghie este, pe drept cuvânt, slujire cerească aici pe pământ, în timpul căreia Dumnezeu Însuși participă la ea, se află printre oameni, în chip deosebit, la modul cel mai apropiat și mai strâns, fiind El Însuși sacerdotul nevăzut, Cel ce aduce și Se aduce pe Sine în dar. Nimic nu este mai sfânt, mai înălțător, mai măreț, mai solemn și mai dătător de viață decât Liturghia. În aceste clipe deosebite, Biserica devine cerul pe pământ, sfințiți slujitori întruchipând pe Însuși Hristos, îngerii, heruvimii, serafimii, apostolii. Liturghia repetă în perpetuitate triumful iubirii lui Dumnezeu față de neamul omenesc; ea este mijlocitoarea cea mai puternică pentru mântuirea lumii întregi și a fiecărui mădular al acesteia. Nunta Mielului este nunta fiului de împărat în care logodnica Fiului lui Dumnezeu este fiecare suflet credincios adus de Duhul Sfânt. O, cât de temeinic trebuie să ne pregătim pentru a fi părtași, întotdeauna cu suflet curat, înălțat peste toate cele pământești, Sfintei Liturghii, pentru a nu ne număra printre aceia care, neavând haină de nuntă, purtând îmbrăcăminte întinată de păcate, au fost legați de mâini și de picioare și aruncați din odaia de nuntă în întunericul cel mai din afară. Din nefericire, astăzi mulți consideră că nu este nevoie să meargă la Liturghie. Unii se duc doar din obișnuință, se întorc așa cum s-au dus, fără să le stea mintea la cele de sus, fără zdrobire de inimă, cu sufletul

străin de căință, fără hotărârea de a se îndrepta. Alții stau fără pic de evlavie, distrați, fără a se concentra, fără a se fi pregătit încă de acasă prin meditație și înfrânare, unii reușesc să se și îmbete înainte de Liturghie, iar uneori să și mănânce pe săturate. Când Domnul a coborât pe Muntele Sinai, poporul evreu a primit dinainte poruncă să se pregătească și să se curățească. În timpul Sfintei Liturghii, Dumnezeu se pogoară pe pământ mai mult decât a făcut-o pe Muntele Sinai. Când Domnul i s-a arătat lui Moise pe Horeb, în rugul aprins, i-a poruncit să-și scoată încălțăminte din picioare; la Liturghie se produce o mai cutremurătoare teofanie decât cea de pe Horeb. Acolo era doar o preînchipuire, aici apare Însuși chipul lui Dumnezeu. O, ce mult ne-am împătimit de cele pământești! Nu vrem și nu suntem în stare să consacram un singur ceas numai lui Dumnezeu, cât ține dumnezeiasca, întru tot cereasca Liturghie. Chiar atunci mintea ne zburdă la celea pământești, ne lăsăm sufletul prins de imagini și poftă pământești și uneori – vai! – chiar de imagini impure. Aceasta în loc să ne rugăm cu ardoare, să cugetăm cu inimă curată la această taină, să ne căim pentru păcatele noastre, să dorim și să cerem curățire, sfințire, luminare; înnoire și întărire în viața creștină, întru îndeplinirea poruncilor lui Hristos, să ne rugăm pentru vii și morți. Fiindcă Liturghia este o jertfă de milostivire, de mulțumire, de laudă și de cerere. Cât este de măreată! Nu este rememorarea vieții unui om de seamă, ci a însăși existenței lui Dumnezeu, Cel ce S-a întrupat, a pățimit și a murit pentru noi, a înviat și S-a suit la ceruri și va să vină să judece lumea întreagă!

Ce înseamnă a-I purta Domnului o recunoștință fățarnică? Recunoștință fățarnică este atunci când, primind de la Dumnezeu bogate, dar nemeritate daruri spirituale și materiale, Îi mulțumim cu gura, dar le folosim doar în profitul nostru, fără să le împărțim cu semenii. După ce le-am primit, le ascundem în tainițe, în cufere, în rafturi, lipsindu-i prin aceasta pe mulți frați ai noștri de învățătură duhovnicească, de cuvânt de folos, de mângâiere sau de mâncare, băutură, îmbrăcăminte, casă, asistență medicală, sau de posibilitatea de a se deplasa dintr-un loc în altul pentru obținerea celor de trebuință. O asemenea recunoștință este fățarnică și potrivnică lui Dumnezeu. Înseamnă că-I mulțumești lui Dumnezeu cu gura, prin fapte însă te arăți nerecunoscător și imoral. Și cât de mulți sunt acești „recunoscători“, mai bine zis nerecunoscători!

Firea noastră coruptă este gata să uite repede ceea ce este sfânt și mântuitor, fiindcă păcatele și patimile ne tulbură și ne întunecă mereu capetele și inimile, ni le domină, eliminând reminiscențele, gândurile și simțămintele legate de evenimentele istoriei sfinte și de marile îndurări de care ne-a învrednicit Dumnezeu. De aceea Sfânta Biserică, fidelă păstrătoare a poruncilor Domnului său, a învățaturii și lucrării Sale, rămânând veșnic

recunoscătoare negrăitelor Sale îndurări, a statornicit să se săvârșească, în fiecare zi, duminicile și în zilele de sărbătoare, solemne slujbe bisericești, cu un ceremonial instructiv, în reprezentări sugestive, evocarea tuturor evenimentelor mântuitoare ale vieții și activității Domnului nostru Iisus Hristos, ale întregii iconomii a mântuirii, atât din Vechiul cât și din Noul Testament, precum și ale facerii lumii văzute și nevăzute de către Dumnezeu. Afară de acestea, de evenimentele legate de atotmântuitoarea, făcătoarea de minnuni viață a Mântuitorului, și cele legate de viața Preacuratei Sale Maici, care a slujit cu negrăită slavă Tainei Întrupării Fiului lui Dumnezeu, de viața Înaintemergătorului Său, a apostolilor și proorocilor Săi, ierarhilor, mucenicilor, cuvioșilor, doctorilor fără de arginți, dreptilor și a tuturor sfinților care L-au slujit și s-au făcut plăcuți lui Dumnezeu, a nenumăraților mărturisitori ai Domnului, ai adevărului și credinței Sale dumnezeiești, mântuitoare, a întregii Sale învățături divine, cei ce s-au făcut, după făgăduința Sa, moștenitori vieții veșnice. Acest lucru este folositor și necesar pentru a ne întări credința, nădejdea și dragostea, pentru educația spirituală, creștină a omenirii, pentru învățarea și însușirea dogmelor credinței o dată și pentru totdeauna, pentru cultivarea feluritelor virtuți: statornicia în credință, bărbăția, răbdarea, blândetea, nerăutatea, smerenia, neagonisirea, înfrânarea, curăția, dreapta înțelepciune și altele, fiindcă viața Domnului și a Preacuratei Sale Maici, precum și cea a sfinților reprezintă modele ale tuturor virtuților, pe care, îndeplinindu-le, omul se poate face lesne plăcut lui Dumnezeu, mântuind sufletul său și sufletele fraților săi.

A birui păcatul care sălășluiește în noi sau patimile „active“ este știința științelor. Dai dovadă de o mare înțelepciune, de pildă, atunci când nu te superi de nimic și pe nimeni, atunci când nu gândești niciodată rău despre cineva, chiar dacă ți-a făcut un rău, ci cauți mai degrabă să-l dezvinovățești pe acela prin toate mijloacele. Înțelepciune este să disprețuiești câștigul, să nu te arăți lingușitor față de nimeni, ci să spui oricui, fără teamă, adevărul în față; înțelepciune este să nu te lași dus de frumusețea chipului, ci să respecti în fiecare om, urât sau frumos, chipul lui Dumnezeu, același la toți. Înțelepciune este să-ți iubești vrăjmașii, să nu le porți răzbunare nici cu cuvântul, nici cu gândul, nici cu fapta; înțelepciune este să nu aduni bogății pentru sine, ci să dai milostenie săracilor, pentru a-ți agonisi comoară nescăpată în ceruri. Vai nouă, am învățat aproape toate științele, dar n-am învățat știința de a ne feri de păcat, arătându-ne, de cele mai multe ori, cu desăvârșire neștiutori în această știință morală. Rezultă de aici că adevărații înțelepți, adevărații dascăli au fost sfinții, adevărații ucenici ai Adevăratului Învățător – Hristos, noi toți, cei ce ne socotim învățați, fiind niște ignoranți și cu cât suntem mai savanți, cu atât devenim mai neștiutori, fiindcă nu cunoaștem și

nu facem singurul lucru care se cuvine făcut, ci lucrăm doar pentru iubirea de sine, de slavă, de câştiguri şi de desfătări lumeşti.

Preotul nu trebuie să se lege de nimic din cele pământeşti printr-o patimă, pentru ca, săvârşind slujbele ce îi revin, marile şi cereştile Taine, să nu se lase prins nicicum de cursele diavolului, să ardă mereu de dragoste curată pentru Dumnezeu şi pentru cei de o fire cu el – oamenii – care pier în păcate şi care pot fi mântuiţi prin harul lui Iisus Hristos Domnul, întru Sfântul Duh. Dar cât de înrădăcinate ne sunt năravurile cele păcătoase! Cât de puternic ne-am legat, cu patimă, de cele pământeşti! Când săvârşim Tainele, nu ne lepădăm niciodată cu totul de grijile lumeşti, de patimi, fiindcă ne-am deprins cu ele şi fiindcă vrăjmaşul ne tulbură, ne întunecă, ne zăpăceşte mintea, ne leagă inima, ne ţine în grea prinsoare. Nu te deda visărilor deşarte! Preotul trebuie să fie un înger, prin altitudinea gândurilor sale, prin curăţie sufletească şi trupească, prin ardoarea iubirii faţă de Dumnezeu Atotfăcătorul şi Mântuitorul şi pentru oameni, fraţii săi.

A-L iubi pe Dumnezeu din toată inima înseamnă a iubi din tot sufletul blândeţea, smerenia, curăţia, întreaga înţelepciune, înţelepciunea, adevărul, milosârdia, ascultarea faţă de Dumnezeu şi a nu face niciodată nimic împotriva acestor virtuţi, adică a nu ne trufi, ieşi din fire, mânia pe nimeni şi de nimic, a nu cădea în desfrânare nici măcar cu inima, cu văzul, cu cuvântul, cu gândul, cu mişcările trupului, a păzi dreapta înţelepciune, a te feri de orice cuvânt şi orice faptă fără rost, de prisos, a fugi de orice neadevăr, a urî avariţia şi setea de câştig, a te ţine departe de samavolnicie şi de nesupunere.

Patimile, ca nişte aprigi hăitaşi, nu ne scapă urma; profitând de atracţia noastră faţă de cele pământeşti, nu trece zi să nu ne îndemne să lucrăm împotriva lui Dumnezeu şi a adevăratului nostru bine, făcând pe placul Satanei.

Îţi mulţumesc, Bucuria mea, Doamne al slavei, că ai luat chipul meu, prin întrupare din Preacurata Fecioară, că ai cinstit, ai înălţat şi ai îndumnezeit omenirea; îţi mulţumesc că m-ai ridicat din putreziciune la neputreziciune, că întinăciunea mea o cureţi, că neputinţele şi bolile mele le vindeci, că supărările mi le prefaci în bucurii, strâmtorările, din pricina păcatelor, în largimea dreptăţii Tale, că, prin credinţă şi pocăinţă, risipeşti negura patimilor, dăruind-ne duhovniceasca Ta lumină, că ne scoţi din tulburare, învrednicindu-ne de pacea de Sus, că ne eliberezi de teamă şi ne dai bărbăţie şi curaj. Slavă milosârdiei Tale!

Cuprind cu privirea icoanele în biserică. Icoana Ta, Domnul meu, a Preacuratei Tale Maici, a sfinţilor îngeri şi arhangheli, icoanele sfinţilor, împodobite, strălucind de aur şi argint şi cuget în sinea mea cum ai

cinstit și ai împodobit firea noastră Creatorule și Proniatorule a toate! Sfinții strălucesc de lumina Ta, se sfințesc prin harul Tău, biruind starea de păcat, spălând necurăția trupului și a sufletului. Ei sunt slăviți prin slava Ta, nestricăcioși prin nestricăciunea Ta. Slavă Ție, Celui ce ai cinstit, ai luminat și ai înălțat în acest chip firea noastră! Iată apostolii și ierarhii Tăi; ei sunt imagini vii ale Tale, Cel ce ești Ierarhul suprem și întâiul Păstor venit din ceruri, trimisul Tatălui. În ei strălucește bunătatea Ta, înțelepciunea Ta, puterea, frumusețea duhovnicească, tăria, măreția, sfintenția. Iată mucenicii Tăi, cei ce prin puterea Ta au trecut cu bine prin cumplite încercări, au răbdat chinuri grozave; ei și-au albit în Sângele Tău veșmântul sufletului lor. Iată cuvioșii Tăi, cei ce cu postul și cu privegherea de noapte, cu rugăciunea, primind minunatele Tale daruri, s-au învrednicit a săvârși vindecări minunate și a prevesti viitorul, puterea Ta i-a întărit, făcându-i să stea mai presus de păcat și de toate vicleșugurile diavolești. Prin asemănarea cu Tine ei strălucesc precum soarele.

În biserică, dispunerea spațiului în părți distincte, iconostasul, serviciile liturgice, citirile din Sfânta Scriptură, cântările, rânduielile, toate acestea cuprind ca într-un tablou, în imagini, în linii generale, întreaga istorie bisericească a Vechiului și Noului Testament, întreaga iconomie dumnezeiască a mântuirii oamenilor. Slujbele divine ale Bisericii noastre Ortodoxe înfățișează celui ce le înțelege, le pătrunde esența și duhul, tâlcul și miezul o priveliște măreață!

Iubitorule de desfătări lumești! Oare spre ce îți vei îndrepta pătimășa Ta iubire după moarte, când nu vei mai avea parte de desfătări și când locul lor îl va lua amărăciunea absolutei depozedări? Cu ce îți vei nutri atunci sufletul nepieritor? Desfătările lumești nu-ți vor mai sta la îndemână. Iubitorule de arginți, spre ce îți vei îndrepta dragostea inimii tale când moartea te va face să nu mai agonisești bani, desfătându-te cu ei și cu alte comori? Sufletului, care este de esență spirituală, comorile materiale nu-i vor fi atunci de nici un folos, dimpotrivă, i se va face silă de ele, ca de o otrăvă, ca de o rugină, ca de o putreziciune de care s-a molipsit în timpul vieții și care l-a îndepărtat de Dumnezeu, lipsindu-l de comoara cea neputrezitoare – Dumnezeu. Iubitorule de onoruri și de măririi care umblai după distincții și glorie, pe care le iubeai mai mult ca orice pe lume, către ce îți vei îndrepta iubirea când moartea te va depozeda de toate distincțiile și te va arăta în toată goliciunea și necuviința ta? Ce hrană vei da atunci sufletului nepieritor și ce îi va da viață, de vreme ce l-ai îndepărtat de Dumnezeu din pricina deșartelor onoruri ale lumii acesteia, zeificându-te pe tine până la idolatrie? Așa este omul, robit deșertăciunilor, răpus de patimi; nu știe ce face, nu-și dă seama la ce renunță, de ce chinuri va avea parte din pricina păcatelor sale smintite,

pentru că, cinstit fiind cu chipul lui Dumnezeu, cu calitatea de fiu al lui Dumnezeu, de prieten al lui Dumnezeu, moștenitor al Împărăției cerești, împreună-moștenitor cu Hristos, „alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte – din pricina smintelii sale – și s-a asemănat lor“ (Psalmul 48, 12) prin lăcomie, neistovită poftă de desfătare, răutate, invidie! Iată de ce să te ferești a-ți lipi sufletul de vreun lucru lumesc.

Exprimarea prin imagini și simboluri constituie un dat necesar al ființei umane, ținând seama de nivelul său actual de sensibilitate spirituală. Ea oferă o explicație convingătoare multor aspecte ale universului nostru sufleteș, pe care, făcând abstracție de imagini și de simboluri nu le-am putea cunoaște. Iată de ce dumnezeiescul Învățător, Înțelepciunea ipostatică atotcreatoare, Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos i-a învățat adesea pe oameni cu ajutorul metaforelor și al pildelor. De aceea, în bisericile noastre ortodoxe există tradiția comunicării cu credincioșii prin imagini vizuale sugestive – de pildă, icoana Domnului nostru Iisus Hristos, a Maicii Domnului, a îngerilor, ale tuturor sfinților – pentru a ne putea orândui viețile, forma concepțiile, cuvintele și faptele după modelul concepțiilor, cuvintelor și faptelor Mântuitorului și ale sfinților Lui. De aici frecventa reprezentare a semnelor Crucii, căderea cu tămie, lumânările și candelile aprinse, intrările și ieșirile din altar; aceluiasi scop slujesc închinăciunile, plecarea capului, metaniile mari (semn al căderii noastre adânci prin păcat). Toate acestea ne amintesc diferite subiecte sau stări spirituale. Imagistica lucrează intens asupra sufletului omenesc, asupra capacităților sale de a crea și de a acționa. Se spune că atunci când mama, în timpul gravidității privește stăruitor fața sau portretul soțului iubit, copilul ce se va naște va semăna leit cu tatăl său, sau dacă privește portretul unui copil frumos, fătul ce se va naște va fi frumos. Tot așa, dacă creștinul privește des, cu dragoste și evlavie icoana Domnului nostru Iisus Hristos, a preacuratei Sale Maici sau a sfinților Săi, sufletul său își va însuși trăsăturile spirituale ale chipului contemplat cu iubire (blândețea, smerenia, milosârdia, înfrânarea). O, dacă am contempla mai des icoanele și, mai ales, dacă am cuprinde cu mintea viața Domnului și viețile sfinților Săi, cât de mult ne-am schimba, am merge „din slavă în slavă“. Tot astfel și plăcuta mireasmă a tămâiei în biserică sau acasă evocă, prin analogie, buna mireasmă a virtuților și, prin contrast, miasma păcatelor, și-i învață pe cei sensibili la trăirile lăuntrice să se ferească de duhoarea patimilor, a neînfrânării, curviei, răutății, invidiei, trufiei, deznădejdii și a altor patimi, să se împodobească cu virtuțile creștinești. Tămâia ne aduce aminte cuvintele Apostolului: „Pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei ce se mântuiesc și între cei ce pier; unora, adică, mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață“ (2 Corinteni 2, 15-16).

În același chip, lumânările și candelile ne reamintesc de lumina și focul spiritual, de pildă, de cuvintele Mântuitorului: „Eu Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric“ (Ioan 12, 46). Sau: „Foc am venit să arunc pe pământ și cât aş vrea să fie acum aprins!“ (Luca 12, 49). Sau: „Să fie mijloacele voastre încinse și făcliile voastre aprinse. Și voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe stăpânul lor când se va întoarce de la nuntă, ca venind și bătând, îndată să-i deschidă“ (Luca 12, 35-36). Sau: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri“ (Matei 5, 16). Aceste materii prin însăși substanța lor ne învață despre realități spirituale care sugerează o analogie cu focul și lumina: de exemplu, ca inimile noastre să ardă neîncetat de dragoste de Dumnezeu și de aproapele; că nu trebuie să îngăduim să se aprindă în noi focul patimilor sau al gheenei, că prin exemplul unei vieți virtuoză ne luminăm unii pe alții, ca și cu luminile pe care le folosim în gospodărie.

Este cât se poate de firesc să avem icoanele lui Hristos, ale Preacuratei Sale Maici, îngerilor, sfinților, în primul rând fiindcă ne-o cere însăși firea noastră, dorim să avem mereu înaintea ochilor chipul Celui iubit, al Binefăcătorului, pentru ca privindu-L să ne aducem aminte de El mai des, de binefacerile Lui, să-L omagiem, întocmai ca pe oamenii vii, stimați și respectați în chip deosebit. În al doilea rând, noi suntem creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Este firesc deci să avem mereu sub priviri chipul nostru cel dintru început, începutul primordial, pe Domnul Dumnezeu în acele înfățișări în care a binevoit El însuși să Se arate oamenilor, pentru a ne aduce aminte mai des de El, de veșnica Sa prezență printre noi, de lucrarea Sa proniatoare, pentru a ne exprima prin semne vizibile sau prin ritualuri evlavie față de El, recunoștința, dragostea. Deoarece suntem ființe corporale, din pricina acestei corporalități avem nevoie de reprezentări materiale, de ritualuri materiale. Se înțelege că tocmai de aceea Domnul Însuși S-a arătat dreptilor Săi în deferite forme: de pildă, lui Avraam la stejarul Mamvri, sub înfățișarea celor trei călători; lui Isaia, ca un slăvit Împărat, stând pe un tron preaînalt; proorocului Daniel în chipul Celui vechi de zile și al Fiului Omului adus înaintea Lui. Dacă n-ar fi fost necesară o imagine văzută a Dumnezeu-lui nevăzut, de buna seamă că El nu S-ar fi arătat la modul vizibil, n-ar fi venit pe pământ luând chip de om, n-ar fi primit chip de rob; zice David: „Căutați fața Lui pururea“ (Psalmul 104, 4). De aceea pictăm, păstrăm și respectăm icoane ale Preacuratei Maici a Domnului, îngerilor, sfinților, fiindcă ei sunt reprezentări vii ale chipului și asemănării cu Dumnezeu. Privindu-le ne apar din nou în amintire, mai limpede, nevoințele, virtuțile, binefacerile de care ne-am învrednicit de la ei, dragostea lor înflăcărată față de Dumne-

zeu, simțindu-ne îndemnați noi înșine să le urmăm exemplul, să veghem asupra noastră pentru a ne ține teferi cu trupul și cu sufletul, a ne curăți de toată întinărirea trupească și sufletească, pentru a le preaslăvi nevointele și prin toate acestea ni-i facem apărători și mijlocitori pentru noi înaintea lui Dumnezeu. Fiindcă Dumnezeu binevoiește a primi mijlocirea prietenilor Săi, a credincioșilor Săi slujitori, pentru oamenii față de care se fac intercesori înaintea Sa. Întrucât nu suntem duhuri fără trup, ci ființe îmbrăcate în carne, având calități materiale, înfățișare materială, este firesc să căutăm chipurile unor ființe nevăzute și de aceea, venind în ajutorul neputinței noastre, Domnul le-a dat putere îngerilor să ia chip de om și să ni se arate (atunci când binevoiește El) întocmai cum suntem noi, ca, de pildă: Arhanghelul care i s-a arătat lui Isus Navi, lui David, Anei, lui Zaharia, Preacuratei Fecioare Maria și altora, în Vechiul și în Noul Testament. Oare nu ne demonstrăm chiar noi în viața de fiecare zi această cerință a firii noastre, necesitatea de a avea portretele lor și când ni le facem și pe ale noastre de a ni le atârna pe pereți, sau de a le păstra în albume, pentru a le privi de câte ori vrem, desfătându-ne cu chipul unor persoane respectate și iubite? Tot ceva firesc, necesar, plăcut lui Dumnezeu este și cinstirea sfințelor icoane, deși mulți luterani și anglicani consideră că n-ar fi firesc, că este contrar voinței lui Dumnezeu și că este o erezie și o idolatrie. Ei nu țin icoane în case și nici în bisericile lor, considerând drept păcat a le avea și a li te închina; prin aceasta, ei pierd foarte mult din credință și din evlavie, fiindcă, întrerupând relația vizibilă cu sfinții, au întrerupt-o prin aceasta și pe cea invizibilă, cu toate că Biserica cerească și Biserica pământească alcătuiesc un singur trup. Au rupt legătura și cu adormiții, nu se roagă pentru ei, nu aduc jertfe pentru sufletele lor – jertfe plăcute milostivului Dumnezeu – și prin aceasta își vădesc necredința în puterea rugăciunilor Bisericii pentru cei morți. Ce Biserică poate fi aceea care, în mod irațional și prezumțios, a rupt legătura cu Biserica cerească, triumfătoare, comuniunea rugătoare cu cei morți, relația cu acea Biserică ce a mărturisit credința în Hristos, în puritatea ei cea dintru început? Este oare acesta trupul sfânt și viu al Bisericii? Poate fi considerat trup viu, firesc alcătuit, un trunchi fără cap, fără mâini și picioare, fără ochi și fără urechi. Și o asemenea comunitate susține sus și tare că credința sa este purificată, ea care a respins preoția, a renunțat și la alte Taine, în afară de Botez și de Împărtășanie, aceasta din urmă nefiind nici măcar reală, a respins cinstirea sfinților, a moaștelor, icoanelor, monahismul, rugăciunile pentru morți, ținerea postului? Este oare aceasta o credință după Evanghelie? Biserica lui Hristos apostolească? Nu, aceasta este o biserică autoconfectionată, creată după liberul arbitru al oamenilor, sub influența patimilor omenești, făcându-le acestora concesii. Este una care ține „nedreptatea drept adevăr“ (Romani 1, 18). O pervertire a „veștii celei bune“ și chiar a lui Hristos, o îndepărtare a oame-

nilor de Hristos, o răzvrătire împotriva Lui, „o altă Evanghelie“, despre care spunea Apostolul: „Chiar dacă noi, sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema!“ (Galateni 6, 8). Aceasta nu este Biserică, ci o dezmembrare pierzătoare de suflete a trupului lui Hristos. Cinstirea icoanelor este firească, dreaptă, plăcută lui Dumnezeu, folositoare.

Îngerii și sfinții – oamenii lui Dumnezeu – ne sunt cei mai buni, mai vrednici și mai fideli frați și prieteni, care ne vin foarte des în ajutor, în diferite situații în care nimeni dintre oameni nu ne-ar putea ajuta. Întrucât acești frați ai noștri, veșnic vii și care nu încetează să ne facă tot binele, nu pot fi văzuți, iar noi, ființe în trup fiind, am vrea să-i avem înaintea ochilor ca și când s-ar afla neconținut împreună cu noi, le zugrăvim chipurile și, uitându-ne la ele, ni se pare că îi avem printre noi, îi chemăm în rugăciunile noastre, cunoscând că au mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu și că ne ajută în diferite împrejurări. Cinstirea icoanelor este, așadar, aducătoare de bine, răspunde cerințelor naturii noastre, fiind totodată în acord cu bunul simț și cu însăși Sfânta Scriptură, căci și chivotul făcut de Moise în Vechiul Testament avea chipuri de heruvimi. Icoanele ne slujesc drept permanentă aducere aminte că Domnul este mereu cu noi. „Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului“ (Matei 28, 20), că Preacurata Născătoare de Dumnezeu ne stă mereu aproape, ca începătoare a ascultării, ca Maică după har a tuturor adevăraților creștini și de aceea toți aceștia au icoana Maicii lui Dumnezeu, a Maicii și Împărătesei lor după har, o păstrează în casele lor, o împodobesc din belșug, pe drept și după vrednicie, cu argint, cu aur, cu pietre prețioase, fiindcă nu există pentru ei ceva mai sfânt și mai vrednic de mare cinste, după Dumnezeu, decât Preacurata Sa Maică. Și Domnul, și Preacurata Sa Maică ne mărturisesc prin minuni, înlăuntrul și în afara noastră, că cinstirea adevărată pe care o aducem sfinților și Maicii lui Dumnezeu, sfințelor icoane este bineplăcută Domnului, iar nouă, în cel mai înalt grad, folositoare.

Nașterea lui Hristos. Venit-a pe pământ Cel Care ne-a creat la început din pământ, suflând asupra noastră suflarea Sa dumnezeiască: venit-a Cel care dă „tuturor viață și suflare și toate“ (Faptele Apostolilor 17, 25). Venit-a Cel Care cu un singur cuvânt a chemat din neființă la ființă văzutele și nevăzutele; Cel Care cu un singur cuvânt a poruncit să prindă viață păsările, peștii, patrupedele, insectele, toată făptura care își duce existența sub atotputernica, ocrotitoare Sa providență; venit-a Cel Căruia îi slujesc neîncetat, cu frică și cu bucurie nenumăratele oști îngerești. Venit-a, cu câtă umilință! S-a născut dintr-o Fecioară săracă, într-o peșteră, a fost înfășat în scutece sărăcicioase, a fost culcat în iesle. O, voi bogății, onoruri, slava acestei lumi, veniți și cădeți cu smerenie, cu lacrimi de umilință și cu adâncă mulțumită înaintea

Mântuitorului oamenilor și împărțiți averile voastre cu cei săraci și lipsiți; nu vă lăudați cu faima voastră părelnică, repede trecătoare; adevărata faimă se obține numai prin lucrarea virtuților. O, tu, slavă a acestei lumi! Învată aici, înaintea ieslei, cât ești de deșartă! Să ne smerim, să cădem cu fruntea în țărână înaintea nemăsuratei smerenii și nevoițe a lui Dumnezeu, Stăpânul tuturor, Care a venit să ne vindece neputințele, să ne mântuiască de trufie, de deșertăciune, de stricăciune și de toată înșinăciunea păcatului.

Păcatul prin sine însuși este foc. De aceea și spunem: careva s-a aprins de mânie, sau de dragoste trupească, sau de invidie. Prin însăși natura sa păcatul implică sugestia de foc. Cum vor simți păcătoșii focul pedepsitor atunci când Dumnezeu îi va părăsi cu totul fiindcă n-au făcut dovadă de căință? Cum va fi acest foc exterior în raport cu persoana păcătoșilor? Fiindcă, neîndoielnic, el va exista. Și iezer de foc, și cuptor aprins, și gheenă, și desis de foc. Toate acestea sunt sigure, reale. Noi însă rămânem nesimțitori, nu ne înspăimântăm, nu ne cutremurăm, ne irosim viața în desfătări, ne-am răcit față de Biserică, de îndatoririle creștinești, nu le mai ținem, am încremenit în păcate. Vai nouă!

În timpul slujirii noastre preoțești, în biserică, repetăm aceleași rugăciuni, deși foarte diverse, începând cu „Tatăl nostru“. Facem aceasta așa cum este de datoria tuturor să îndeplinească unele și aceleași porunci ale legii morale; fiindcă sufletul nu capătă tărie prin varietatea rugăciunilor, ci prin repetarea și asimilarea lor cu mintea, cu inima, cu voința noastră, prin transpunerea lor în practică toată viața.

Evită prin toate mijloacele, ocaziile, pretextele, cuvintele care atâță și sustin vrajba, folosește-te de orice prilej pentru a-ți arăta o sfântă și sinceră iubire. În primul caz, ți se vor dezhădăcina din suflet, puțin câte puțin, pornirile dușmănoase; în al doilea caz, iubirea ți se va nutri și se va întări. Caută să nu-ți lași inima cuprinsă de răutate nici măcar o clipă, fii mereu binevoitor cu toți, înfrânge-ți orice dispoziție proastă cu dragostea care „pe toate le rabdă și nu cade niciodată“. Ferește-te de îndărătnicie, de samavolnicie, de sfadă cu aproapele, nu face după cum ți-i voia, căutând a-ți satisface un capriciu nociv și a-i face cuiva rău cu bună știință.

Lui Adam și Evei, oamenilor (dintru început) li s-a dat o singură poruncă precisă, pentru ca prin îndeplinirea acesteia, unică și de altminteri ușoară, oamenii să poată căpăta deprinderea de a face voia lui Dumnezeu, îndeplinirea acesteia putând să asigure întregii creații o existență prielnică și în același timp să sporească iubirea față de Dumnezeu. Luând în seamă contrariul acestei porunci, adică neîndeplinirea voinței Creatorului și îndeplinirea propriei voințe, potrivit Creatorului, vedem cum omul, puțin

câte puțin, își pervertește natura superioară, creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, devine vrăjmașul lui Dumnezeu. Ce uriașă însemnătate are îndeplinirea poruncilor lui Dumnezeu și cât de păgubitor este să nu ții seama de ele! Dându-le primilor oameni o poruncă precisă, să nu mănânce din fructele pomului cunoașterii binelui și răului, Domnul Dumnezeu apărea El însuși ca Educatorul, Dascălul noii Sale creaturi, a neamului Său după înfiere. Cine este vinovat că această „educație” a fost respinsă și că omul a preferat să se conducă pe sine însuși? Iată, până în ziua de astăzi, cu toate succesele obținute în știință și artă, cu toate comorile pe care le-a acumulat înțelepciunea omenească, omul cel vechi și omul cel nou nu este în stare să se educe pe sine, pentru că a respins dintru început părinteasca tutelă a lui Dumnezeu, fiindcă, spuneți-mi, vă rog, cine altul decât nu Dumnezeu ar trebui să ne fie Educator? Și astăzi, și în trecut, numai acei oameni și-au făcut cu succes o educație mentală și morală, care au trăit și trăiesc după Evanghelie, după învățătura Bisericii, supunându-se conducerii Sale. Nu ți se pare aceasta o remarcă folositoare, domnule pedagog din zilele noastre? Sunteți dolidora de știință, dar cu practica nu vă prea lăudați. Tinerii au capul plin de cunoștințe, dar în inimă nu au mai nimic. ba uneori, din păcate, nu au chiar nimic. Viața nu se prezintă pe măsura instrucțiunii școlare și a științei. Dar „tainele toate de le-aș cunoaște și orice știință, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește” (cf. 1 Corinteni 13, 2-3).

Prin edificiul de cult și prin slujbele Sale divine, Biserica acționează asupra fiecărui om, oferindu-i o educație completă. Lucrează asupra văzului, auzului, mirosului, pipăitului, gustului, asupra imaginației, a sentimentelor, a minții și voinței prin frumusețea icoanelor și a bisericii în ansamblul ei, prin dangățul clopotelor, cântarea cântăreților, căditul cu tămâie, sărutatul Evangheliei, Sfintei Cruci, sfințelor icoane, prin prescuri, prin cântarea și cititul cu glas dulce a Scripturii.

Rugăciunea trebuie să fie adâncă, sinceră, lucidă, rodnică, să ne prefacă inima, să ne îndrepte voința spre bine, să ne îndepărteze de rău. Rugăciunea superficială este fațarnicie, sacrilegiu, deșertăciune. „Poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar inima lor este departe de Mine” (Matei 15, 8).

Rugându-ne Maicii Domnului, îngerilor, sfinților, îi recunoaștem ca făcând parte din trupul mistic al Bisericii, căruia și noi îi aparținem și, cu toate că suntem păcătoși, credem că ei se roagă lui Dumnezeu, din dragoste, pentru mântuirea noastră. Rugându-ne din toată inima pentru diversele stări, ierarhii și persoane din patria noastră pământească și pentru toată lumea, ne recunoaștem și pe noi înșine aparținând unui singur mare trup prin duhul iubirii și al doririi de bine fiecărui om, așa cum ni-l dorim și nouă. În sfârșit, rugându-ne pentru odihna răposatilor, îi considerăm și pe ei un sin-

gur trup cu noi, trup duhovnicesc, dorindu-le pace și liniște în țara nemuririi, mărturisind prin aceasta că ei sunt vii cu sufletele și că noi înșine, poate, ne vom duce curând la ei. Iată roadele credinței lui Hristos, comuniunea dragostei tuturor celor din cer, de pe pământ, din cele de dedesubt! Ce sublim este duhul Bisericii! O, dacă ne-am putea ridica la înălțimea lui! Pătrundeți duhul liturgicii creștine, duhul ecteniilor, rugăciunilor, Tainelor, rânduielilor, lăsați-vă pătrunși voi înșivă de el! Vai de cei ce se îndepărtează de Biserică! Peste ei suflă duhul lumii, duhul răutății.

Numai adevărații robi ai lui Hristos pot prețui după cuviință întruparea Fiului lui Dumnezeu și grija Dumnezeu-Tatălui și a întregii Sfinte Treimi pentru mântuirea neamului omenesc. Doar ei prețuiesc cu adevărat preacuratul Trup și Sânge al lui Hristos, fiindcă oamenii veacului acestuia trăiesc asemenea animalelor fără judecată, cufundați în grijile vieții și în desfătări ale simțurilor, fără a pune preț nici pe întruparea Fiului lui Dumnezeu, nici pe preacuratele Sale Taine. Și întocmai cum aleșii lui Dumnezeu prețuiesc cum se cuvine faptele Sale, dragostea Sa nemărginită față de lumea cea desfrânată și păcătoasă, și Dumnezeu îi prețuiește și săvârșește prin ei lucruri minunate; în ei sălășluiește Duhul Sfânt împreună cu Tatăl și cu Fiul, dintr-înșii curg râuri de apă vie; iar cei ce Îl cunosc pe Dumnezeu se duc să se adape ca dintr-un dulce izvor. Fiți toți robi ai lui Hristos.

Soarele dă lumină. Soarele Rațiunii dumnezeiești strălucește neîncetat în sufletele celor aleși.

Dumnezeu sălășluiește întru sfinți, în chiar numele lor, în chipurile lor. Dacă le vom folosi chipurile cu credință, vor face minuni.

Dă-mi, Stăpână, Doamnă, inimă simplă și curată, încredere fiască, dăruire și dragoste față de tine, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Liturgia este reprezentarea plastică, intuitivă prin diferite persoane, obiecte, cuvinte și acte liturgice a nașterii, vieții, învățaturii, poruncilor, minunilor, proorocirilor, patimilor, răstignirii pe Cruce, morții, învierii și înălțării la ceruri a Începătorului credinței noastre, Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut. În timpul Liturghiei, El Însuși participă nevăzut, Însuși lucrează, săvârșește totul prin preot și diacon, care nu sunt decât instrumentele Sale.

Credinciosului îi vine tot atât de ușor să-și atragă sieși Duhul Sfânt, ca și cum ar respira; întocmai aerului, Duhul Sfânt umple și pătrunde totul. Pretutindenea este și pe toate le împlinește. Cine se roagă sânguitor, acela își atrage asupra-și Duhul Sfânt, se roagă prin Duhul Sfânt.

Rugăciunea este o respirație a sufletului, întocmai cum trupul fizic inspiră și expiră aerul în plămâni. Respirăm prin Duhul Sfânt. Fără Duhul Sfânt n-am putea rosti din adâncul inimii nici un cuvânt dintr-o rugăciune. Când te rogi, stai de vorbă cu Domnul „gură către gură” și dacă gura inimii îți este deschisă prin credință și dragoste, ți se va părea că simți suflarea gurii Sale și pe Duhul Sfânt aducându-ți duhovniceștile daruri pe care le-ai cerut.

Viața noastră, ce este ea oare? Arderea unei lumânări. Ajunge să sufle în ea Cel care a aprins-o ca să se stingă. Viața noastră, ce este ea oare? Drumul unui călător; odată ajuns la un anumit soroc, porțile i se deschid, își lasă hainele (trupul) și toiagul de pelerin și intră în casă. Viața noastră, ce este ea oare? Îndelungat și sângeros război pentru cucerirea adevăratei patrii și a adevăratei libertăți. La capătul războiului ești fie învingător, fie învins, chemat de pe câmpul de luptă la locul răsplatei ca să primești de la Drep-tul Judecător fie răsplată și slavă veșnice, fie osândă și rușine veșnice.

Omul, îndeosebi omul sfânt, este o creație a lui Dumnezeu minunată, neasemuit de frumoasă și de măreață: o stea a lui Dumnezeu, o splendidă floare de o neprihănită, curată frumusețe: un cedru bine-mirositor, un mărgăritar sclipitor, o nestemată fără preț, un preafrumos și bogat în roade pom al raiului. Omul – minunata creatură a lui Dumnezeu! Slavă Făcătoru-lui și Proniatorului său! Slavă Mântuitorului neamului omenesc, Cel ce ne-a scos din întunecimea patimilor, Cel ce ne-a dus de la putreziciune și moarte la viața veșnică!

Mulțumesc Domnului și Sfintei mele Maici – Biserica, neprihănită și nestricăcioasa mireasă a lui Hristos, că mi-a arătat, mi-a pregătit și mi-a netezit adevărata cale a mântuirii, cea care, la sinoadele ecumenice și locale, a stârpit ereziile și schismele care ar fi putut deveni pietre de potic-nire și obstacole în calea mântuirii întru Domnul; că s-a luptat cu bărbăție și a biruit cu mare biruință împotriva tuturor prigonitorilor credinței și mi-a deschis calea împărătească a sfântului altar, care duce la viață veșnică; îi mulțumesc că a păstrat toate Sfintele Taine întemeiate de Domnul, care mă poartă către mântuire pe calea cea dreaptă; îi mulțumesc că a statornicit și a rânduit pentru mine slujire lui Dumnezeu, de o cerească frumusețe, slujire îngerească aici pe pământ; că celebrează cu solemnitate, în fiecare an, eveni-mentele de supremă importanță ale vieții pământești a Mântuitorului meu și ale Născătoarei de Dumnezeu, întru cuvenita și recunoscătoarea aducere aminte a negrăitelor binefaceri de care ne-am învrednicit de la Dumnezeu, vădite în răscumpărarea noastră de păcat, de blestem și de moarte de către Fiul lui Dumnezeu. Și pentru că, în fiecare zi, în dumnezeiasca Liturghie,

supune atenției mele evlavioase toată viața pământească a Domnului meu; îi mulțumesc pentru că în slujbele de fiecare zi preaslăvește faptele de desăvârșire ale sfinților bineplăcuți lui Dumnezeu, arătându-mi în persoana lor exemple vii de credință, nădejde și iubire de Dumnezeu, precum și căile care duc spre viața cea veșnică. Îi mulțumesc sfintei mele maici pentru scrierile Sfinților Părinți și dascăli ai Bisericii, pentru dulcile și de suflet mântuitoarele lor cuvinte, lăsate nouă moștenire, ca pe o neprețuită comoară duhovnicească. Îi mulțumesc pentru preoția cea așezată de Dumnezeu, lucrătoare a celor sfinte, întru Hristos și cu Hristos, pentru mântuirea mea, care mă împacă cu Dumnezeu, mă sfințește, mă mângâie, mă întărește, mă paște și mă duce spre staulul ceresc.

Nu deznădăjdui când ești supus la grele încercări, necazuri sau boli, când îți vin piedici sau ispite de la vrăjmașul. Toate acestea sunt drepte dări în vileag și pedepse prin care Domnul îți pune la încercare inima și rărunchii, întru curățirea, trezirea și îndreptarea ta, pentru a-ți arde spinii patimilor trupesti; de aceea nu crâncni dacă ți se vor părea acestea din cale-afară de dureroase. Nu căuta la dureri, ci la urmările binefăcătoare ale acestor pedepse pentru sănătatea sufletului tău. Ce nu face omul pentru sănătatea trupului? Cu atât mai mult trebuie să se îngrijească de sănătatea și mântuirea sufletului cel nemuritor; rabdă totul.

Nu-ți pune nădejdea în grămezile de bani, ci în Dumnezeu, Cel ce se îngrijește neadormit de toate și, mai vârtos, de făpturile Sale raționale și cuvântătoare care viețuiesc cucernic. Fii convins că mâna Sa nu va înceta să fie darnică, mai cu seamă cu cei ce fac milostenie, fiindcă omul nu va putea fi niciodată mai generos decât Dumnezeu. Propria ta viață ți-ar putea aduce dovezi în această privință, precum și viețile celor care au trăit înaintea ta și care au dat milostenie. Comoara inimii tale să fie Dumnezeu; lipește-te cu totul de El, ca unul ce ai fost chemat după chipul și asemănarea Lui, și fugi de putreziciunea pământească cea care face neconținut să putrezească sufletele și trupurile noastre. Grăbește-te spre viața cea netrecătoare, neîmbătrânitoare, nesfârșită în veci; du-i într-acolo pe toți, pe cât îți va sta în puteri.

Învață-mă, Doamne, să dau milostenie de bunăvoie, cu gingășie, cu bucurie, să fiu convins să prin darul meu nu pierd, ci câștig infinit mai mult decât ceea ce dau. Întoarce ochii mei de la cei cu inimă împietrită, care n-au milă de săraci, care trec nepăsători pe lângă cei lipsiți, îi condamnă, îi învinovătesc, îi blamează cu vorbe de rușine și care fac să mi se învârtoseze și mie inima și să nu fac binele, mă înverșunează și pe mine împotriva săracilor. O, Doamne, ce des întâlnim asemenea oameni! Fă-mă să țin calea milosteniei! Fă ca fiecare milostenie să-mi fie spre folos, nu spre vatămare!

Primește, Doamne, Tu Însuți milostenia, în persoana săracilor Tăi! Arată-Ți spre mine bunăvoința Ta, ca să pot înălța o casă pentru săraci în orașul acesta, că pe Tine sânguitor Te rugăm, preabunule, preaputernicule, preaînțeleptule, minunate Doamne (și am înălțat-o)!

Contemplând icoana Mântuitorului Hristos, a Preacuratei Sale Maici, ale sfinților care au bineplăcut lui Dumnezeu, îți poți închipui slava în care îmbracă Dumnezeu ființa noastră, prin milosârdia, înțelepciunea și puterea Sa și ce slavă și fericire sunt pregătite tuturor celor ce cu credință slujesc Domnului. Leapădă-te de patimile și caznele vieții, cele ce nu pot fi cuprinse în cuvinte, de putreziciunea și pulberea pământească; iubește pe Domnul și Sfânta lege a Evangheliei Sale, din toată inima, cu tot sufletul, răspunde cu râvnă chemării dumnezeiești celei de sus, spre viață veșnică, neîmbătrânitoare.

O, dacă am ține seamă de urmările păcatelor și ale faptelor noastre bune! Cât de prevăzători am fi, ferindu-ne de păcat, și cât de râvnitori către fapta cea bună. Fiindcă atunci am vedea deslușit că orice păcat, nestârpit la vreme, devine obișnuință și își înfinge rădăcini adânci în inima omului, aducându-i nu arareori tulburări de moarte, înveninându-l, chinându-l. Se trezește, ca să spunem așa, și se reactivează în inimă, în orice ocazie care îl poate reaminti, păcatul săvârșit cândva, spurcându-ne astfel mintea, simțămintele, conștiința. Trebuie să vărsăm „nori” întregi de lacrimi, ca să putem spăla învechita pată a păcatului: vai, cât este ea de persistentă și de usturătoare! Dimpotrivă, orice faptă bună, făcută cândva, sincer, dezinteresat, repetarea acesteia până la obișnuință bucură inima, se preface într-o bucurie a vieții noastre, dându-ne sentimentul că nu am trăit cu totul degeaba, în păcat, că suntem oameni, nu fiare, că suntem și noi creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, că și în noi există o scânteie de lumină dumnezeiască și de iubire, deși pe cântarul nemitarnicei Dreptăți a lui Dumnezeu, faptele noastre bune stau în cumpănă cu cele rele.

Duhul sfintei iubiri pentru toată omenirea, cel ce străbate toate rugăciunile, cererile, mulțumirile, cântările și slujbele Bisericii noastre dreptmăritoare, îmi dă o stare de umilință. O, cum ar trebui să fie preotul, ca organ pământesc al acestei divine, cerești Maici, care este Biserica, care se îngrijește neîncetat, cu atâta dragoste de toți fiii săi, începând cu Suveranul Țar, până la cel din urmă mujic, de la Sfântul, Îndreptătorul Sinod până la ultimul enoriaș, și nu numai de turma sa, ci de întreaga lume. Câtă dragoste trebuie să nutrească preotul, păstorul față de turma Bisericii, Biserica fiind cea care l-a investit cu harul preoției, apropiindu-l astfel de tronul lui Dumnezeu, ca pe un slujitor al Său și prieten al lui Dumnezeu, care i-a acordat cinstire, l-a dăruit cu daruri dunovnicești bogate, l-a încununat cu mărire și cu cinste ca pe un mire bisericesc, ca pe un slujitor al Împăratului-Hristos,

Dumnezeu, Mântuitorul și Păstorul de suflete! Cât de departe trebuie să stea preotul de patimi, de fățarnicie, egoism, dragostea cea după simțuri, trupească, de trufie, ură, poftă de agonisire, trândăvie, deprimare, grijă lumească... Să fie pătruns și plin tot de dumnezeiască dragoste față de toată lumea, grija sa de căpetenie să fie aceea de a sta fără păcat înaintea tronului lui Dumnezeu, să înalțe mâini rugătoare cucernice pentru toată lumea, să mântuiască, mai devreme sau mai târziu, sufletele ce i-au fost încredințate, răscumperate cu neprețuitul Sânge al lui Hristos. „Și pentru aceasta, cine e destoinic?” (2 Corinteni 2, 16). Fie ca Domnul, pentru mulțimea bunătății Sale, să ne dea nouă acestea, fiindcă suntem reci ca gheața, egoiști, porniți spre vrăjmășie, arghirofilie, nepăsători, trândavi, cârcotași.

Cum se tălmăcește cântarea pe care o auzim atât de des în biserică: „Doamne miluiește?” Este strigătul celui vinovat și osândit la chinuri, care imploră mila judecătorului mânios, fiindcă l-a supărat. Merităm toți veșnic blestem și veșnic foc nedomolit pentru nenumăratele noastre păcate și numai harul Domnului nostru Iisus Hristos, Care mijlocește pentru noi înaintea Tatălui ceresc ne mântuiește de veșnică osândă. E strigătul celui ce se căiește și care își afirmă răspicat hotărârea neclintită de a se îndrepta și de a începe o viață nouă, cum se cuvine unui creștin. Este strigătul păcătosului care se căiește, gata să miluiască și el pe alții, așa cum a fost și este miluit fără de măsură de Dumnezeu, Judecătorul faptelor sale.

Patima este ca o vâlvătaie, tulbure, nechibzuită, rea, nestăpânită și de aceea omul la mânie – de pildă – nu-și mai dă seama ce spune: neadevăruri, scorneli, răutăți, lucruri pe care n-ar fi în stare să le spună dacă ar fi calm. De aceea, cunoscând din experiență această meteahnă a omului pătimas, fii tu cel care se abține să vorbească la supărare, tulburare, scuza-i pe cei ce s-au aprins, și-au ieșit din fire, când împrășcă cu injurii și reproșuri, îndreptățite sau nu.

Așa cum lumina și căldura nu pot lipsi soarelui, tot așa trebuie să nu-și lipsească preotului: sfințenia, darul de a-i învăța pe alții, dragostea și milosârdia față de toți. Fiindcă de ce demnitate s-a învrednicit? De cea a lui Hristos. Cu Cine se împărtășește atât de des? Cu Însuși Hristos Dumnezeu, cu Trupul și Sângele Său. De aceea preotul trebuie să fie în universul spiritual, în cercul păstoriților săi ceea ce este soarele în universul fizic – o lumină pentru toți, o căldură dătătoare de viață, sufletul tuturor.

Mântuitorul a binevoit să se întrupeze nu numai pentru a ne mântui când ne-au copleșit păcatele, patimile, când nu mai știm cum să scăpăm de ele, ci pentru ca să ne mântuiască, dând urmare rugăciunilor noastre, atunci când păcatul și patima abia încearcă să pătrundă în noi, când ne

luptăm cu ele. Se cade să nu dormim, să nu încrucișăm neputincioși brațele când se luptă cu noi patimile, ci tocmai atunci să stăm de veghe, bărbătește, să ne rugăm lui Hristos să nu îngăduie să cădem în păcat.

Nu salvăm casa de incendiu când a fost cuprinsă toată de flăcări, ci atunci când a izbucnit focul. Întocmai așa se întâmplă și cu sufletul: sufletul este casa; patimile – focul. „Nu dați loc diavolului“ (Efeseni 4, 27).

Să nu-ți fie frică de luptă, nu fugi de ea. Când nu este luptă, nu sunt nici virtuți; când nu ne sunt puse la încercare credința și dragostea, nu putem ști dacă avem credincioșie și iubire către Dumnezeu. Credința, nădejdea și dragostea noastră pot fi manifestate numai în situații de luptă, în condiții grele și apăsătoare, subiective sau obiective, la boală, la necaz, la lipsuri.

Milostenia este ca o sămânță. O sămânță bună poate da rod bun, însușit; fă ca și sămânța milosteniei tale să fie aleasă, să o dai cu inimă bună, curată, milostivă, compătimitoare, să nu crezi că ai pierdut, ci că ai câștigat infinit mai mult dând o milostenie care, oricum, este supusă dispariției, dar cu credință, din tot sufletul, față de Cel ce tuturor dă răsplată, nu din meschinărie sau egoism. „Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei, mai mici, Mie Mi-ați făcut“ (Matei 25, 40).

Gândurile omului au o influență deosebită asupra stării, predispozițiilor și activității inimii. Pentru ca inima să fie curată, liniștită, iar voința să fie aplecată spre cele bune și cucernice, trebuie să-ți cureți mintea cu rugăciuni, citirea Sfintei Scripturi și a scrierilor Sfinților Părinți, reflectând asupra putreziciunii și vremelniceii desfătărilor lumesti.

**Dumnezeu este bunătate infinită, binele infinit
și este mereu gata să dăruiască cele bune și de multe ori
oferă acestea fără să le fi cerut și întotdeauna cu prisosință**

Îți dorești ție sau altuia, sau la toată lumea un anumit lucru de folos duhovnicesc; cu mult înaintea ta însă, Domnul este gata să-ți dea, ție și altora, același lucru, cu condiția să fii pregătit a primi acel dar duhovnicesc și să te fi învrednicit, măcar într-o anumită măsură, a-l primi. Fiindcă Dumnezeu este bunătate infinită, binele infinit și este mereu gata să dăruiască cele bune și de multe ori oferă acestea fără să le fi cerut și întotdeauna cu prisosință: „Cu mult mai presus decât toate câte cerem sau pricepem noi“ (Efe-

seni 3, 20). De aceea cerem Domnului întotdeauna, cu speranță și îndrăznire, cele bune duhovnicești și chiar cele materiale, atunci când sunt necesare, și Domnul ni le dă după făgăduința Sa cea nedezmîntită: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla, bateți și vi se va deschide. Că oricine cere ia, cel care caută află și celui care bate i se va deschide“ (Matei 7, 7-8).

După înviere, trupurile noastre nu vor mai fi pământești, ci spiritualizate. Tot ce e pământesc va rămâne pe pământ. Iată de ce, frați creștini, ținând seama de cum va arăta viața noastră viitoare, să începem să renunțăm, puțin câte puțin, la cele pământești. La învierea morților, oamenii vor fi „ca îngerii lui Dumnezeu în cer“ (Matei 22, 30), într-o asemenea măsură fiind spiritualizați. De aceea acolo nu vor mai fi nici mâncare, nici băutură, nici haine, nici aer, nici căldură, nici unul dintre elementele care ne asigură hrana și căldura, ne susțin trupul, ci „dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt“ (Romani 14, 17). Acum trupurile noastre pământești se mențin în viață prin cele pământești, adică prin stihiiile pământului, atunci însă toate „stihiiile arzând se vor desface, și pământul și lucrurile de pe el se vor mistui“ (2 Petru 3, 10). Ținând seama deci de viitoarele mutații care se vor produce în destinul nostru, în trupurile noastre, în viața noastră, „văzând străină întruparea lui Dumnezeu, să ne înstrăinăm de lumea cea deșartă și mintea spre cele dumnezeiești să o suim, că pentru aceasta Dumnezeu pe pământ S-a pogorât, ca să ne ridice la ceruri pe noi“ (Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, Condac 8).

Deoarece Domnul ne-a alcătuit din două elemente primordiale, din spirit și din materie, din suflet rațional și din trup material, trupului fiindu-i necesare mijloace de subzistență materiale, diavolul, care uneltește mereu împotriva lui Dumnezeu și a noastră, caută cu orice preț să profite tocmai de caracterul dual al naturii noastre, îndemnând-ne să nu ne bizuim pe Dumnezeu, ci pe cele materiale și prin acestea din urmă ne ispitește spre păcat: spre lăcomie, desfrânare și alte întinăciuni, iubire de arginți, pofta de agonisire, invidie, lene, hoție, avariție, ură, crimă. Astfel face să ne treacă prin minte, fără să vrem, să nu mai punem temei pe ajutorul lui Dumnezeu, ci pe bani, mâncare, băutură, relații, distincții, ranguri, privilegii, faima numelui, inteligență, instrucțiune, cărți; ne îndeamnă să ne căutăm desfătare în mâncare, băutură, haine, concerte profane, amuzamente, vorbire deșartă, jocuri de cuvinte. Adevăratul rob al lui Dumnezeu se bizuie pe Domnul întotdeauna și în toate, Domnul fiind Cel ce lucrează totul pentru toți, Părintele și Proniatorul tuturor. Așa cum s-a spus: „Lăsați-I Lui toată grija voastră, căci El are grijă de voi“ (1 Petru 5, 7). Recunoaște-l în tine pe Veliar după tulburarea și apăsarea pe care o simți în suflet și împotrivește-i-te îndată, luându-ți

drept scut pe Hristos: își va rupe dinții în el Veliar, nu-ți va putea face nici un rău. Dar ia seama: iubește pe toată lumea ca pe tine însuși.

Stăpâna noastră, Născătoarea de Dumnezeu, îngerii, toți sfinții îmi sunt cum nu se poate mai apropiați, așa cum îmi simt aproape sufletul, atunci când mă simt curat și când îi chem din toată inima, mă aud, așa cum mă aud pe mine însumi. Fiindcă toți suntem un singur trup, un duh: Biserica îngerilor și a oamenilor este una. Cum sunt relațiile între membrele trupului, așa sunt și relațiile dintre membrii Bisericii: își slujesc unii altora, se ajută, se susțin și se mântuiesc unii pe alții. (Dar protestanții?)

În ce înaltă, sfântă societate se vede creștinul în biserică, înconjurat de chipurile sfinților îngeri și ale aleșilor lui Dumnezeu! Este membru al acelei Biserici căreia îi aparțin și acei sfinți. Ce îndemn neprețuit către înălțare morală, către acea viață neîmbătrânitoare spre care au tins și de care s-au învrednicit ei!

Diavolul îl înfrânge și îl ia prins pe om în această lume, stimulându-l peste măsură interesul pentru cerințele naturale, sufletești și trupești, cum ar fi necesitatea de a mânca și a bea (și fiindcă acestea se obțin cu bani, și necesitatea de a avea bani), de a ne îmbrăca, de a ne distra, de a ne bucura de onoruri, de faimă, de renume. Toate aceste necesități și altele asemănătoare pe care Dumnezeu le-a pus pe seama firii omenești însăși, dar pe care diavolul nu încetează să le pervertească, ducându-le până la exces, uneori fără să fie câtuși de puțin nevoie, ne istovesc sufletul și trupul, ne îndepărtează sufletul de Dumnezeu, robindu-l simțurilor și prin aceasta făcându-l să cedeze patimilor: răutății, trufiei, invidiei, deznădejdiei, trândăviei, lăcomiei, curviei, beției, poftelor de câștig și de onoruri. De aceea ne sunt de trebuință postul, castitatea, neagonisirea, blândețea, smerenia, nerăutatea, credința, nădejdea, dragostea, rugăciunea, cugetarea la cele dumnezeiești.

Poartă-i de grijă cât poți mai bine inimii, păstrează-ți-o sinceră. În stare să simți bucuriile și amărăciunile celor apropiați, ferește-o ca de o otrăvă ucigătoare de răceală și de nepăsare față de necazurile, bolile, nevoile omenești, fiindcă în compasiune, mai cu seamă într-o compasiune activă, se exprimă dragostea și bunătatea creștinului, iar în dragoste se cuprinde toată legea (creștinească). Și dimpotrivă, prin nepăsare ne exprimăm egoismul, răutatea, lipsa de bunăvoință, invidia. Roagă-te pentru toți. Întocmai cum poruncește Biserica, sau cum te rogi de bunăvoie ca și cum te-ai ruga pentru sine; nu slăbi în sinceritate, nu pierde respectul, neîmpus, față de cei pentru care te rogi; nu lăsa să se stingă focul sacru al dragostei, să se întunece lumina ta; nu deznădăjdui în fața uneltirilor vrăjmașului, care îți rod inima și caută să-ți sădească în ea repulsie față de toate, să-ți smulgă de pe buze

rugăciunea pentru toată lumea, cea care este cea mai bună mărturie a iubirii evanghelice față de aproapele.

Doamne, fă ca Biserica Ta să aducă tuturor celor ce vin la ea cu credință, evlavie, frică de Dumnezeu, luminare sufletului, curățire de păcate, sfințire, pace, sănătate, liniște sufletească; să le întărească credința, nădejdea și dragostea, să-i facă să-și îndrepte viața, să le dea izbândă în tot lucrul bun, în cultivarea iubirii reciproce, a unei vieți creștinești neîntinate, înmuierea inimii, retezarea egoismului, învârtosării inimii, poștei de înavuțire, lăcomiei, invidiei, urii, aplecării spre ghiftuială, beție, desfrânare, vicii care vatămă atât de mult viața socială, o sapă din temelie. Dă, Doamne, aceasta tuturor celor ce vin cu drag la casa Ta, iar pe cei ce nu au dragoste față de ea, fă-i să o iubească și să le îndrepte inima și tot lucrul lor. Fiindcă vremea este aproape și judecata se află la ușă pentru toți oamenii, de tot rangul și de toată starea, de orice sex și de orice vârstă, și toți vor trebui să facă față cândva unei situații de o uriașă, infinită, importantă: să răspundă la înfricoșătoarea Judecată a lui Hristos.

Când și cum ne-am putea îngriji de îmbrăcămintea cea nestricăcioasă a sufletului? Prin blândețe, adevăr, dreaptă înțelepciune, răbdare, caritate. Ce să facem însă dacă toate grijile, sau preocupările, mijloacele ne sunt îndreptate spre îmbrăcămintea cea stricăcioasă și spre împodobirea trupului? Nu este cu putință să slujești la doi domni, fiindcă sufletul este neamestecat (simplu) și unitar. Cum și când să ne mai preocupăm de avuția de fapte bune a sufletului, când ne lăcomim doar de bogăția cea pieritoare și căutăm să o adunăm din toate puterile și prin orice mijloc, când inima ni s-a lipit de bani, de lume, când ne-am îndepărtat-o de Dumnezeu? Cum și când să ne mai îngrijim de mâncarea cea nestricăcioasă, duhovnicească, de băutura harului, de rugăciune, citirea cuvântului lui Dumnezeu, a scrierilor și vieților Sfinților Părinți, de împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului, când gura nu încetează să ceară mâncare, să înghită băutură și să tragă acea otravă și acel fum îndobitocitor care a devenit plăcerea atâtor? Cum ar putea oare să se desfăteze sufletul cu Duhul Sfânt, când suntem prinși mereu în deșarte jocuri și distracții pământești? O, cât de vătămătoare sunt toate acestea, cum ne duc ele spre putreziciune, îndepărtându-ne de viața cea neputrezitoare, adevărată, veșnică!

Când ne rugăm, încep să ne treacă prin minte în chipul cel mai straniu cele mai sfinte și mai înalte gânduri și în același timp gânduri lumești, gospodărești, derizorii. De pildă, ne gândim la Dumnezeu, dar și la vreun obiect sau lucru oarecare de care suntem legați, să zicem, bani, o haină, o pălărie, ceva gustos de mâncat sau de băut, sau vreo distincție exterioară, o cruce de podoabă, un ordin etc. Cât suntem de superficiali, de

pătimiși, de împrăștiati! Aceasta ar putea fi ceva specific păgânilor, nu celor ce L-au cunoscut pe adevăratul Dumnezeu, pe Fiul Său, Iisus Hristos, cu Duhul Sfânt, nu creștinilor a căror comoară nu este pe pământ, ci în ceruri. Unde este apa vie din inima noastră, izvorul dătător-de-viață care susură în inimile predate pe de-a-ntregul lui Dumnezeu? Nu mai este fiindcă i-au luat locul grijile vieții și alte patimi. „Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona“ (Matei 6, 24).

Există o strânsă relație între chip și Chip, între omul îndumnezeit și Dumnezeu; între membre și Cap, între păstori și turmă, între mlădiță și Viță. Dacă am fi convinși mereu de acest adevăr și nu l-am da uitării, o, în ce armonie, iubire și puritate am trăi, cu câtă milostivire ne-am purta unii față de alții, ne-am înțelege, ne-am ierta, cunoscând că noi înșine, în primul rând, avem nevoie de îngăduință și milosârdie de la Dumnezeu și de la oameni, ca unii ce suntem neputincioși peste măsură, sufletește și trupește.

Despre har. Ce este harul? Puterea binefăcătoare pe care Dumnezeu o dă omului credincios, botezat în numele Sfintei Treimi, putere curățitoare, sfințitoare, luminătoare, atotputernică, pentru săvârșirea binelui și îndepărtarea de rău, pentru mângâiere și încurajare în necazuri, supărări, boli, pentru a îndruma în dobândirea bunătăților veșnice pregătite de Dumnezeu aleșilor Săi. De va fi fost cineva trufaș, egoist, rău, invidios și va fi devenit blând, smerit, devotat lui Dumnezeu și aproapelui, binevoitor, îngăduitor, făcător de pace, fără prefăcătorie, a devenit așa prin puterea harului. De va fi fost cineva necredincios și s-a făcut credincios, îndeplinind cu sânguină poruncile credinței, s-a făcut așa prin puterea harului. Iubitor de arginți de va fi fost cineva, hrăpăreț, nedrept, împietrit la inimă față de săraci și s-a schimbat în adâncul sufletului său, făcându-se neagonisitor, drept, generos, plin de compasiune, aceasta se datorează puterii harului lui Hristos. De va fi fost cineva lacom de mâncare și băuturi și s-a făcut cumpătat, positor nu din cauză de boală sau fiindcă și-ar fi dat seama că lăcomia vatamă sănătatea trupească, ci având conștiința unui scop moral superior, a devenit așa prin puterea harului. De va fi fost cineva rău la inimă, ranchiunos, nevrând să dea uitării răul, răzbunător și s-a făcut dintr-o dată iubitor de oameni, iubindu-și chiar și vrăjmașii, pe cei ce îi vor răul și îl defăimează, trecând cu vederea toate supărările de la oameni, a devenit așa datorită puterii regeneratoare, transformatoare, înnoitoare a harului. De se va fi arătat cineva rece și indiferent față de Dumnezeu, de Biserică, de sfintele slujbe, de rugăciune, în general față de tainele credinței care ne curăță și ne întăresc sufletele și trupurile și își va fi schimbat deodată sufletul, devenind plin de ardoare față de Dumnezeu, de Biserică de sfintele slujbe, de rugăciune, primind Tainele cu evlavie, s-a făcut așa prin lucrarea harului dumnezeiesc

mântuitor. Ne putem da seama de aici că mulți trăiesc în afara harului, fără să-și dea seama cât le este de important și de necesar, fără a-l căuta, așa cum ne povățuiește Domnul: „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui” (Matei 6, 33). Mulți trăiesc bucurându-se de tot belșugul și de toate satisfacțiile, înzestrați fiind și cu o sănătate înfloritoare, mănâncă și beau de plăcere, se plimbă, se distrează, creează, lucrează în diferite ramuri sau domenii fără să aibă în inimă harul lui Dumnezeu, această neprețuită comoară creștină, fără de care nu poți fi creștin adevărat, moștenitor al Împărăției cerurilor.

Stiința și literatura creștinilor de astăzi au devenit în cea mai mare parte profane; Evanghelia, legea lui Hristos sunt subapreciate, Viețile sfinților ridiculizate, în general, toată lumea este prinsă într-o febrilă activitate profană: aproape nimeni nu se mai gândește la respectul pe care îl datorăm lui Dumnezeu, la mântuirea sufletului. Ce stare jalnică!

Iată formele de idolatrie care se practică astăzi printre creștini: egoismul, onorurile, deefătările lumești, lăcomia, setea de înavuțire, desfrânarea: cultul acestor idoli a îndepărtat cu desăvârșire ochii și inimile noastre de Dumnezeu, de patria cerească, legându-ne de pământ; a dezrădăcinat și iubirea de aproapele, ridicându-ne pe unii împotriva altora. Vai nouă, vai!

Cum receptăm suprema taină a iubirii pe care ne-o poartă Dumnezeu – taina credinței creștine? Cu mintea, cu inima, cu modul de viață sau cu liberul arbitru. Oare aceste trei energii ale sufletului nostru sunt pătrunse de credință sfântă, asemenea sufletelor sfinților? „Împărăția lui Dumnezeu este asemenea aluatului, pe care luându-l, femeia l-a ascuns în trei măsuri de făină (cele trei energii ale sufletului) până ce s-a dospit totul” (Luca 13, 21). Noi receptăm însă cu toate energiile noastre sufletești și trupești, cele păcătoase, ale lumii trecătoare (iubirea de desfrătări și de onoruri, avariția), nu cele cerești, veșnice.

Dumnezeu a împărțit cu noi – ca să zic așa – viața Sa cea fără de moarte: toți suntem îndumnezeiți cu preacuratul Său Trup și Sânge, uniți cu Dumnezeirea. „Eu am zis: «Dumnezei sunteți și toți fiii ai Celui Preaînalt»” (Psalmul 81, 6). („Tatăl nostru care ești în ceruri...”). Oare nu trebuie să împărțim și noi, după cum voiește Domnul, cele ce slujesc existenței sufletului și trupului nostru cu semenii? Adică inteligența noastră, cunoștințele, bunurile materiale, aceasta fiindcă Domnul Însuși ne-a făgăduit înmulțirea talanților, pe care ni i-a încredințat, atunci când îi vom înapoia, nu micșorarea lor. „Cu măsura cu care măsurați vi se va măsura” (Matei 7, 2). Dacă Dumnezeu ne-a primit în comuniune cu Dumnezeirea, prin cuminecare cu Trupul și Sângele Său, și noi trebuie să fim în comuniune, fără a sta în cumpănă, adică bogații

să-i ajute pe săraci, să dea milostenie după posibilități, să-i găzduiască pe străini, să-i cerceteze pe bolnavi, să-i mângâie pe cei întristați, să-i învețe pe neștiutori, să-i întoarcă pe rătăciți, să ierte jignirile, ținând seama că toți suntem ai lui Hristos. Iar Hristos ne va răsplăti pentru toate și pentru toți. „Căci flămând am fost și mi-ați dat să mănânc...” (Matei 25, 35) și celelalte.

Crucea și semnul crucii cuprind în sine putere dumnezeiască, fiindcă în ele este prezentă neîncetat Domnul. Întocmai și icoanele: ale Domnului, ale Maicii Sale, ale arhanghelilor și sfinților, pot fi putere dumnezeiască și pot face minuni pentru cei ce cred în ele. De ce? Fiindcă prin har dumnezeiesc în ele sunt prezenți Domnul, Stăpâna noastră Maica lui Dumnezeu, îngerii sau sfinții, adică ei ne sunt tot atât de aproape cât și icoanele care îi înfățișează. Așa e, experiența ne-o confirmă deseori.

Cu ce rămâne omul, pentru inima lui, ducându-se la teatru? Cu duhul veacului acestuia, duhul zădărniceii, al vorbirii în deșert, al hazului neghiob, al șireteniei și vicleniei, al trufiei și lăudăroșeniei, nu se alege cu nici o urmă de moralitate. Autorii pieselor și interpreții nu pot transmite spectatorilor decât ceea ce au ei înșiși: propriul lor spirit, nici mai mult nici mai puțin. Se gândesc oare actorii la educația morală a poporului; au oare intenția de a-i îndrepta moravurile? Nu și iar nu!

Consideră întotdeauna o mare cinste să poți vorbi cu Domnul, când te rogi, sau cu Preacurata Sa Maică, cu îngerii sau cu sfinții. Roagă-te lor cu bucurie, cu evlavie și cu cutremur și să nu uiți nicicând cu cine vorbești tu, cel ce nu ești decât un vierme necurat și de nimic.

De ce oare când ne rugăm cu sinceritate unii pentru alții rugăciunea noastră capătă putere asupra altora? Fiindcă atunci când mă rog mă lipesc de Dumnezeu, mă fac același duh cu El, iar pe cei pentru care mă rog îi unesc cu mine prin credință și dragoste, fiindcă Duhul lui Dumnezeu care lucrează în mine lucrează în același timp și în ei, pe toate împlinindu-le. „Un trup suntem cei mulți” (1 Corinteni 10, 17). „Este un trup și un duh” (Efeseni 4, 4).

Liniștea sufletească și desfătarea pe care o simțim din când în când în biserică, atunci când ascultăm cântările armonioase ale cântăreților, citirile deslușite ale citeților și ale sfinților slujitori sunt semne ale nefârșitei desfătări pe care o vor simți cei ce vor contempla negrăita bunătate a feței lui Dumnezeu. Trebuie să tindem spre o cântare mereu armonioasă și o citire clară și pe înțeles. Numindu-i pe sfinți cu numele lor, când ne rugăm îi îndemnăm să se roage și ei pentru noi.

Venind să ne rugăm la biserică, trebuie să știm și să nu uităm că suntem copii ai Tatălui ceresc și că am venit în casa Lui. Se cuvine deci să stăm cu simțăminte de fiască, sinceră, iubire, cu recunoștință; să ne

rugăm cu înflăcărare. Duhul nostru trebuie să strige: Avva, Părinte! (cf. Romani 8, 15).

Cât ești de bun, Doamne al meu, și cât ne ești de apropiat, atât de aproape încât putem vorbi oricând cu Tine, putem să ne mângâiem cu Tine, să respirăm și să ne înțeleptim prin Tine, să ne aflăm pacea, să dobândim prin Tine larg orizont sufletesc. Învață-mă, Doamne, să Te iubesc cu simplitate, să-mi iubesc aproapele pentru a fi mereu cu Tine, să-mi găsesc mereu pacea în Tine. Dă-mi, Doamne, să nu cad în păcat cu preanemernicul și preahainul meu vrăjmaș – diavolul –, prin răutate, trufie, invidie, avarităie, iubire de arginți, lăcomie, gânduri desfrânate, blasfemie, deznădejde, minciună, prin nici un alt păcat. Fă-mă să fiu mereu al Tău.

Bunătaea mea nemărginită, Iisuse Hristoase, din câte bunătați nu m-ai făcut să gust în vremelnica mea viață! Mulțumescu-Ți Ție, Mila și Dulceata mea! Dar dacă bunătațile din lumea aceasta sunt atât de multe, de felurite și de plăcute, cum vor fi, oare, bunătațile cerești, duhovnicești? Ele vor fi cu adevărat nesfârșite, nenumărate, nespuse de plăcute. Nu mă lipsi, Doamne multmilostive și multîndurate, de bunătațile Tale cerești, pregătite celor ce Te iubesc pe Tine. Nu-i lipsi de ele pe ei, pe toți, poporul Tău! Dă-le tuturor a Te cunoaște pe Tine, Doamne, Dulceata noastră. Tu ești dulcele nostru Stăpân și pretutindeni pe pământ toată lucrarea Ta este bunătaea. Fă-mă, Doamne, să îndur cu bine și necazurile vieții; ele îi sunt de trebuință trupului meu, bântuit de multe patimi, omului vechi din mine, Iubitorule de oameni! Învață tot poporul Tău să treacă cu bine prin încercări. Fă-i pe toți oamenii să înțeleagă necesitatea acestora. „În suferințe fiți răbdători“ (Romani 12, 12). „În lume necazuri veți avea“ (Ioan 16, 33).

Le ceri altora să trăiască, să creadă și să gândească duhovnicește. Oare le ceri sincer, nu fățarnic, nu numai cu gura? Le dorești oare în acest chip din toată inima să sporească duhovnicește? Sporești tu însuși? Nu cumva viețuiești în păcat? Bagă da seamă, Stăpânul vede tot cu ochii Săi scânteietori; trebuie să știi cum să-I ceri, cu inimă simplă cu duh arzător.

Când din pricina unor mâncăruri grele care s-au adunat în stomac și în intestine te simți rău, indispus și, rugându-te în această stare, rugăciunea îți va fi rece, greoaie, plină de deprimare și de deznădejde, să nu te pierzi cu firea, fiindcă Domnul își va „da seama“ de starea grea de boală în care te afli. Luptă-te cu această neputință, roagă-te pe cât te vor ajuta puterile și Domnul îți va trece cu vederea neputința trupească și sufletească.

Dacă te simți păcătos, necurat, necinstit, viclean și hulitor și nu cu-tezi a te apropia de Stăpâna noastră și a te ruga ei, tocmai atunci caută să I te rogi cu sânguință, recunoscându-te păcătos, nu zăcea în mocirla

păcatului, vino la Stăpâna, stai în fața icoanei sale cu nădejde, cu credință că ea se află acolo, arată-i fără să te rușinezi rănilor păcatelor tale, dovedește-i că îți este scârbă de ele, roag-o să-ți curețe lepra de pe suflet și nu te vei face de rușine. Atotmilostiva nu te va disprețui, Preacurata și Atotajutătoarea te va curăți și pe tine, așa cum i-a curățat Domnul pe cei zece leproși.

Unde aș putea găsi un creștin adevărat, care prin exemplul faptelor sale să-i învețe și pe alții să disprețuiască trupul, ca pe ceva repede trecător, și să se îngrijească de sufletul cel nemuritor? Unde aș putea găsi un asemenea bărbat cu un suflet atât de nobil? Pe pământ, printre cei vii este greu de găsit, deși există de bună seamă asemenea bărbați, dar în „Biserica întâilor născuți care sunt înscriși în ceruri”; în Biserica cerească sunt mulți, cât stele pe cer. Lepădându-se de sine, de omul vechi, corupt, pierdut, ca de un vas spart, care nu poate ține apa, ei au luat crucea și au urmat lui Hristos, dăruindu-I întreaga viață, disprețuind trupul și lumea repede trecătoare. Au dat ascultare glasului care spune: „Ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?” (Matei 16 26); au știut că trupul și lumea vor trece, nu vor mai fi, că sufletul le este atât de prețios, fiindcă, chip al lui Dumnezeu fiind ei, el este fără de moarte, lumea toată, trecătoare, neînsemnând nimic față de suflet, fiindcă, după cuvântul Mântuitorului, „cerul și pământul vor trece” (Marcu 13, 31). Ne convingem noi înșine, cu propriii noștri ochi și la fiecare pas, ca să zic așa, că lumea „trece”, că tot ce există în ea este în mișcare, în continuă rotire, că stihile toate sunt în mișcare; anotimpurile anului se rotesc, ca într-o horă, oameni se nasc, oameni mor, unii se căsătoresc, alții rămân văduvi, unii se căpătuiesc, alții se lipsesc de case și de averi; unele orașe sporesc în construcții, se înfrumusețează, altele sunt mistuite de foc și se prefac în cenușă. Toate trec pe pământ, deci și pământul va trece cândva. Dacă într-o casă iau foc lucrurile, va arde până la urmă și casa. „Cerul și pământul sunt păstrate pentru foc...” Lumea cea dintâi a pierit de apă, iar cea de acum, „cerurile de acum și pământul sunt ținute prin același cuvânt și păstrate pentru focul din ziua judecății și a pieirii oamenilor necredincioși” (2 Petru 3, 7). Deci unde aș putea găsi creștini adevărați, care să disprețuiască toate cele pământești, ca pe niște lucruri trecătoare, și care să-și consacre toată puterea cinstirii lui Dumnezeu. Împăratului celui fără de moarte întru mântuirea sufletului lor! Unde aș putea găsi un asemenea bărbat, un suflet înălțător care precum un împărat sau un zeu să disprețuiască pământul și cele pământești (nu din orgolioasă sfidare) și care să-și supună rațiunii sau legii lui Dumnezeu toate patimile și ispitele lumești? Care să ardă de râvnă dumnezeiască pentru mântuirea sufletelor fraților săi, să se îngrijească de luminarea, curățirea și întărirea lor întru credință și virtute? Aprinde, Doamne, asemenea făclii în sfeșnicul lumii acesteia, în sfeșni-

cul Bisericii Tale, ca să propovăduiască slava Ta, ca să ardă de râvnă pentru slava Ta și pentru mântuirea poporului Tău! Toate îți sunt cu puțință, Doamne! Cât timp deșertăciunea lumii acesteia ne va înconjura? Cât timp ne vom îndepărta de la Tine, Creatorul și Mântuitorul nostru? Fă, Doamne, ca totul să ni se orânduiască după voia Ta!

Când te va tulbura vreun duh străin, trufaș, rău, înainte sau în timpul citirii unor rugăciuni către Domnul Dumnezeu sau către Maica Domnului, închipuie-ți îndată că toți suntem copii Tatălui ceresc, Celui atotputernic, fără de început, nesfârșit și atotbun, că Domnul este Tatăl nostru și roagă-te atunci cu curaj, cu pace, cu bucurie, liber, în numele tuturor, fără să te temi nici de batjocora, nici de disprețul, nici de răutatea oamenilor lumii acesteia. Nu fi laș, rușinându-te de oameni; nu te îndoii, roagă-te cu sinceritate Tatălui ceresc; citește cu evlavie deosebită Rugăciunea Domnească, calm, fără grabă; în general, citește liniștit toate rugăciunile, egal, cu evlavie, știind cu cine vorbești.

Câți creștini dintre cei care spun „cred în Dumnezeu“ cred cu adevărat? Câte guri amutesc atunci când ar trebui să apere în societate slava lui Dumnezeu și a sfinților Săi, huliți de fiii veacului acestuia, în fața cărora nu scot o vorbă? Unii păstrează tăcere când se cere argumentată o discuție despre Dumnezeu sau când ar trebui sancționată o necuviință. Mulți zic „cred în Dumnezeu“, dar când li ce întâmplă vreo nenorocire, vreun necaz, vreo încercare, se descurajează, se lasă cuprinși de urât, alții cârtesc. Unde le este credința? În astfel de situații, trebuie să ne supunem lui Dumnezeu și să zicem: „Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Lui binecuvântat!“ (Iov 1, 21). Aceștia cred, pare-se, în Dumnezeu doar când sunt fericiți, la nenorocire îi întorc spatele.

Dacă vei suporta dificultatea și durerea unei operații chirurgicale, te vei însănătoși (este vorba de Taina Mărturisirii). Înseamnă că atunci când te spovedești, trebuie să-i dezvălui duhovnicului, fără să ascunzi nimic, faptele tale rușinoase, deși e dureros, e jenant, e umilitor. Altminteri, rana va rămâne nevindecată, vei continua să suferi, să te vaieti, ți se va șubrezi și sănătatea sufletească; va rămâne ceva ca o drojdie, din care vor dospii alte neputințe sufletești, năravuri urâte sau patimi. Preotul este doctor duhovnicesc; arată-i rănilile, nu te rușina, fă-o sincer, deschis, cu încredere fiască, fiindcă duhovnicul este părintele tău sufletesc, care trebuie să te iubească mai mult decât părinții după trup, fiindcă dragostea lui Hristos este mai presus de dragostea trupească, naturală, iar preotul trebuie să răspundă pentru tine în fața lui Dumnezeu. De ce oare viața noastră a devenit atât de abjectă, plină de patimi și de năravuri ticăloase? Fiindcă foarte mulți își ascund rănilile

sufletești, cangrenele și de aceea suferă, își ies din fire, dar nu acceptă nici un tratament.

Nu disprețui pe nimeni, oricât ar fi omul de sărac, poartă-te față de toți sincer, cu deplin respect, cu bunăvoință, în special față de săraci, socotindu-i mădularele noastre vrednice de compasiune, sau mădulare ale lui Hristos; altminteri îți vei învenina cumplit sufletul. O, cât de ușoară ne-ar fi viața dacă am trăi în simplitate și iubire și cât de greu îi este inimii noastre corupte să trăiască în iubire! La fiecare pas găsește un pretext de a-și urî aproapele.

Sunt, Doamne, vasul Tău, umple-mă cu darurile Duhului Tău Sfânt, fără de Tine sunt gol de orice bunătate, sau plin de tot păcatul. Sunt, Doamne, corabia Ta, încarcă-mă cu podoaba faptelor bune. Sunt, Doamne, arca Ta, nu mă umple cu mirajul iubirii de arginți și al desfătărilor, ci cu dragoste de Tine și de chipul Tău însuflețit: omul.

La ce înălțime ți-a fost ridicată, omule, ființa prin persoana lui Iisus Hristos, Dumnezeu și Om? Pe înălțimea tronului dumnezeiesc. La ce înălțime ți-a fost ridicată ființa prin persoana Maicii lui Dumnezeu? Mai presus decât heruvimii și serafimii. Pentru cine s-au săvârșit acestea? Pentru tine, omule, pentru ca, eliberându-te de povara poftelor ticăloase, să te faci părtaș firii dumnezeiești. Ce răspuns dai acestor intenții, acestor fapte ale Divinității, Providenței atotbinevoitoare? Ți s-au dat toate puterile dumnezeiești spre viață și bună cinstire (2 Pt. 1, 3), cum le folosești? Nu cumva le disprețuiești? Nu te prelinge, lipindu-te de pământ ca melcul.

Sufletul este simplu, neamestecat, ca esență, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Iată de ce, atunci când este teafăr și face voia lui Dumnezeu, este liniștit, ușor, plin de bucurii. Când însă cedează păcatului, când îl săvârșește, lăsându-se împins spre el de vrăjmașul, devine neliniștit, întunecat, apăsător. De aceea fă neconținut voia lui Dumnezeu și vei rămâne în simplitate și netulburare; dacă vei păcătui, nu vei avea liniște. Nu te lăsa prins de vrăjmașul; el îți va aduce în suflet sfârșeală, strâmtorare, bezna, pârjol. „Spălați-vă, curățiți-vă! Nu mai faceți rău înaintea ochilor Mei, încetați odată!” (Isaia 1, 15-16).

Cum ne este firesc, plăcut, ușor să respirăm aerul, așa ar trebui să ne fie firesc, ușor și plăcut să respirăm prin Duhul Sfânt, care este respirația sufletului nostru. Așa cum ne este firesc, ușor și plăcut să ne iubim pe sine, tot atât de firesc, plăcut și ușor ar trebui să ne fie să iubim pe tot omul, fiindcă, făcuți fiind după chipul și asemănarea aceluiași Dumnezeu, toți suntem una, aceeași creatură, avem aceeași respirație, același suflet, aceeași înfățișare.

Toate necazurile, suferințele, lipsurile, bolile vin peste noi cu îngăduința lui Dumnezeu, pentru a izgoni ademenirea păcatului și a ne sădi în inimi adevărata virtute, pentru a ne face să cunoaștem din proprie experiență ce înseamnă minciuna, nerușinarea, nebunia, tirania, natura ucigătoare a păcatului, și a ne face să avem repulsie față de el, precum și a cunoaște, tot din proprie experiență, adevărul, blândețea, înțelepciunea, blajina stăpânire asupra inimilor noastre și binefacerile virtuților. De aceea îndura-voi toate necazurile cu resemnare și cu recunoștință față de Dumnezeu, Doctorul sufletelor noastre, Mântuitorul nostru, Iubitorul de oameni.

Domnul este pretutindeni și în toate, ne poartă și ne ocrotește, de aceea Îl și numim Atotțiitorul. Ar trebui, deci, să nu mă îngrijesc de nimic. Atotputernicul Dumnezeu ne-a chemat pe toți la viață din nimicnicie și fiindcă, prin noi înșine, fără Dumnezeu, nu putem face nimic, nu ne putem crea sau menține viața. Dumnezeu este totul pentru noi. Viața și puterea noastră, lumina și aerul, mâncarea și băutura duhovnicească, îmbrăcămintea, totul. El a creat, ne-a dat și ne dă și cele necesare vieții noastre materiale: lumina, aerul, căldura, mâncarea, băutura, îmbrăcămintea, locuința. Fericiți sunt cei săraci cu duhul care și-au recunoscut nimicnicia, recunoscând totodată atotputernicia și atotdărnicia lui Dumnezeu; fericiți, fiindcă nu se îngrijesc de nimic din cele ale vieții acesteia; fericiți cei curați cu inima, fericiți cei ce se predau Domnului întru totul. „Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Dumnezeu să o dăm“. Fii însă mereu cu Dumnezeu și ți se va da totul: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu (în voi înșivă și în alții) și toate acestea se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 33). Fie ca în inimile voastre să se afle numai Dumnezeu, rămâneți nedespărțiți de El mereu și toate cele ale vieții vi se vor adăuga vouă. Dar nu vă legați inima de nimic dintre acestea. Fiindcă partea voastră este Dumnezeu, Dumnezeul inimii voastre. Dumnezeu este bogăția cea neîmpuținată, izvorul cel nesecat; unde este Dumnezeu, acolo este tot binele. Pe cei ce Îl iubesc pe Dumnezeu, binele îi urmărește ca propria lor umbră.

Cum aş putea fi rece față de aproapele, de vreme ce Dumnezeu mi-a poruncit să-l iubesc ca pe mine însumi sau cum ne-a iubit El pe noi? Suntem reci față de aproapele din pricina egoismului, a pasiunii față de desfătări. Să ne ferim de desfătări și de neînfrânare pentru a bine-plăcea Stăpânului.

Dacă ne-am lipsi de Domnul, de Stăpâna noastră, de îngerii păzitori și de sfinți, diavolul și slugile lui ne-ar închide gurile, nu ne-ar lăsa să laudăm numele Domnului; chiar așa ar fi, judecând după ceea ce se stră-

duiesc să facă acum și după ce și izbândesc în parte. Oare cine îi încurcă pe preoți în timpul slujbelor? Diavolul.

Să nu uităm niciodată că toți alcătuim un singur trup și că trebuie să ne îndemnăm unii pe alții în a ne iubi și a face fapte bune; mai cu seamă noi, păstorii, trebuie să ținem minte aceasta și să o dovedim prin fapte. Da, trebuie să nu uităm că atunci când sufletul ne este luminat, când rămânem cu tărie în credință și evlavie, turma noastră va fi mai puternică, mai luminată, va trăi în mai multă curăție. Dacă mintea este luminată, luminate vor fi și mădularele trupului; dacă ni se întunecă sufletul de la patimi, întunecat va fi și trupul Bisericii, turma noastră, fiindcă între cap și membre, între păstori și păstoriți există o legătură de nedesfăcut. Iată de ce zice Domnul: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastră cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri“ (Matei 5, 16). „Dacă lumina care este în tine este întuneric, dar întunericul, cu atât mai mult“ (Matei 6, 23). Ți dai seama că, dacă ești lacom, avar, nu vei avea nici o autoritate asupra păstoriților, fiindcă nu te arăți râvnitor în mântuirea sufletelor lor? Căci ce râvnă să aibă față de suflete cel ce râvnește doar banii? Nici una. Așa e, dacă lumina păstorului se întunecă, întuneca-se-va și lucrarea lui printre păstoriți, în virtutea relației duhovnicești strânse dintre cap și membre. Dacă ești tare în fapte de desăvârșire duhovnicească, și ei vor fi tari și de aceasta își dau seama ei înșiși. Te întărești duhovnicește, întări-se-vor și ei. Slăbești tu, vor slăbi și ei. Miluiește-mă, Doamne!

Corpusul omului este alcătuit din stihii telurice: lumină, căldură, aer, apă, pământ. În aceste elemente se va descompune după moarte. Lumina și căldura se vor integra luminii și căldurii, aerul – aerului, apa – apei, pământul – pământului. Suntem alcătuiți pentru a ne descompune. Slavă creaturii Tale, Doamne! Să înțelegem și să ținem minte cât suntem de singuri și de trecători și să dăm slavă Creatorului. Toți suntem opera mâinilor Lui, oile pășunii Lui.

Viața noastră este o continuă revărsare a negrăitei mile a lui Dumnezeu. Cunoscând aceasta, ea trebuie să devină o neîncetată mulțumire și laudă adusă lui Dumnezeu, Creatorul și Binefăcătorul, și mai cu seamă să fie expresia unei iubiri neconținute față de Dumnezeu și de aproapele nostru, chip al lui Dumnezeu și mădular asemenea nouă. Iubindu-ne aproapele, Îl iubim pe Dumnezeu. Dând respect oricărui om, respectăm chipul lui Dumnezeu, pe Dumnezeu Însuși, pe noi înșine, fiindcă în aproapele mă văd pe mine însumi. Copacul are multe frunze, toate țin însă de aceeași coroană, trăiesc aceeași viață, au aceeași obârșie, același aspect, același sfârșit.

Dacă te vei îndoi de sfințenia icoanei Maicii Domnului, în fața căreia te rogi, află că Stăpâna noastră, făptura sa cea dintru început, a fost sfințită acum o mie nouă sute de ani, în părinții săi, Ioachim și Ana, apoi, după naștere, în templul din Ierusalim și, în cele din urmă, prin negrăita întrupare din ea a Dumnezeu-Cuvântului. Ea este sfântă și va fi în veci, neschimbat, neclintit și se află în orice loc, este prezentă în orice icoană prin chipul său zugrăvit și prin numele său, după cum tot prezent este Domnul prin chipul și prin numele Său. El sfințește totul, orice materie, doar prin chipul și prin înscrisul numelui Său; contemplă icoanele cu inimă deschisă, cunoscând că îndoiala vine de la diavolul, ca să te abată de la rugăciunea cea din toată inima. Spune-i: tot pământul este sfânt, în tot locul stăpânește Domnul meu și Preacurata Sa Maică, Stăpâna lumii. Privesc la Preacurata cu ochii inimii, nu mă închin lemnului! Zugrăveala este făcută doar pentru a ajuta neputinței mele.

Icoanele făcătoare de minuni ale Maicii Domnului și ale sfinților ne fac să vedem, ca și când prin ele sunt de față sfinții și sfințele la care ne rugăm, de parcă ar fi persoane vii, care vorbesc cu noi. Oricum, îi simțim aproape pe sfinți, dar icoanele ni-i apropie și mai mult. Cu condiția să ne rugăm cu credință și din toată inima. Același lucru putem spune și despre datătoarea-de-viață Cruce. Unde este Crucea sau semnul crucii, acolo este Hristos și puterea Lui și mântuirea Lui, numai să o faci și să i te închini cu credință.

Când te rogi lui Dumnezeu cu rugăciuni cunoscute, intrate în obișnuință, spune din toată inima: Doamne! Tu ești mereu unul și același. Inima mea se schimbă și se răcește, față de cuvintele rugăciunilor, deși știu că puterea lor rămâne veșnic neschimbată, după cum și Tu ești veșnic Același.

Când te rogi lui Dumnezeu, vorbești cu El față către față. Deci, caută să vorbești cu el ca și cu un împărat, ochi în ochi; vorbești și cu Împărăteasa cerească, Maică, ca și cu o ființă vie și de asemenea cu arhanghelii, cu sfinții, ochi în ochi; în acest răstimp inima ta să nu se abată către nimic lăaturalnic și să nu se lipească de nimic, fiindcă, spune-mi, rogu-te: când vei începe să vorbești cu un împărat sau o împărăteasă, îți vei îngădui oare să te ocupi atunci de ceva lăaturalnic, lipsit de importanță, de pildă să te uiți pe fereastră la trecători sau să cercetezi obiectele din încăperea? N-ar fi, oare, aceasta o extremă ofensă adusă majestății imperiale? Am putea noi, oare, vorbind cu Domnul, să facem așa ceva sau și mai rău?

Necazurile sunt un dascăl iscusit. Ele ne scot în vileag slăbiciunile, patimile, ne arată nevoia de pocăință, ne curățesc sufletul, îl înviorază, ca și cum l-ar trezi dintr-o beție, fac să se pogoare în el harul; ele înmoaie inima, inspiră dezgust față de păcat, întăresc credința, nădejdea, virtuțile.

Cele materiale, atunci când ne atașăm de ele cu inima, când ni le dorim nouă sau altora, ucid sufletul prin îndepărtare de Dumnezeu. Izvorul vieții. Inima trebuie să se afle mereu în relație cu Dumnezeu. Izvorul nesecat al vieții spirituale și materiale. Fiindcă cine este la originea existenței întregii creaturi, a vieții lumii vegetale și animale, a ordinii universale, în macrocosm și în microcosm? Domnul Dumnezeu! Toate cele materiale trebuie considerate gunoaie, lipsite de importanță, derizorii, trecătoare, perisabile, stricăcioase, supuse dispariției; să ținem seama numai de sufletul nevăzut, neamestecat, nemuritor, nesupus nimicirii. „Să nu se uite la trup, căci este trecător, ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor“ (din Troparul la cuvioși) Dovedește aceasta prin fapte: postește, dă milostenie săracilor din toată inima, primește-i pe călători din toată inima, să nu-ți pară rău de lucrurile din casă, citește cu sânguință cuvântul lui Dumnezeu, roagă-te, căiește-te, plânge-ți păcatele, arată-te râvnitor din tot sufletul către sfințenie, blândețe, smerenie, răbdare, ascultare.

În lume distingem două realități majore: pe de-o parte, infinitatea obiectelor materiale, palpabile, a creaturilor însuflețite și neînsuflețite, pe de altă parte, infinitatea lumii lăuntrice, a universului psihic și afectiv. Legat de aceasta putem înțelege cât de absurd este păcatul. Tot ce ține de universul material nu valorează nimic; un singur gând luminat de har, un singur gest de iubire sfântă sunt infinit mai prețioase decât tot ceea ce înseamnă materie.

Cum ținem legătura cu lumea duhurilor, cu Biserica cerească? Prin chemări adresate sfinților în rugăciuni, prin sărbătoririle ce le sunt consacrate, prin slujbe bisericești. Fiindcă Biserica este una și are un singur Hristos. Cum ținem legătura cu răposații noștri? Prin rugăciuni pentru ei, îndeosebi unite cu aducerea jertfei celei nesângeroase. Cum ținem legătura cu creștinii aflați în viață și, în general, cu toți oamenii? Tot prin rugăciuni pentru toți oamenii, în biserică și acasă. În acest chip ținem legătura cu generațiile din cer, de pe pământ și din cele de dedesubt. Mare este credința creștinească!

Spune-I Domnului păcatele tale, cu inimă zdrobită, cu suspine, cu părerea de rău că ai greșit și îți vor fi șterse. *Spune fărădelegile tale și te vei îndrepta.* Cum au venit, așa au trecut. Amăgirile sunt amăgiri. Ți le-ai recunoscut, ți-ai dat seama cât sunt de vătămătoare și de absurde, ți-ai exprimat intenția de a te îndrepta și Dumnezeu te-a curățit prin slujitorii Săi și prin sfintele Taine.

Hristos, Dătătorul-de-viață, Dumnezeu Cel desăvârșit întru toate, Creatorul, Proniatorul, Ocrotitorul și Mântuitorul meu, îmi ajunge pentru a-mi umple viața, nimic altceva nu-i mai trebuie sufletului meu imaterial. Obiectele materiale îi sunt de trebuință doar trupului stricăcios și

trecător, dar și trupul obține în fiecare zi toate cele necesare, de obicei prin bunătatea lui Dumnezeu, prin îndurărilor Sale. Nenumărate sunt poftele și capriciile trupului, sau ale omului vechi, dar ele nu sunt decât visare deșartă, himere, nimicuri. Întristează și zăpăcesc sufletul, îl duc la cădere. Doar în Dumnezeu îmi aflu liniștea; El este viața mea.

Ce strânsă este relația dintre Biserica triumfătoare și Biserica luptătoare, cea cerească și cea pământească, și câtă iubire aflăm în biserică! Iată, ea face mereu aducere aminte de Biserica cerească, o cheamă în rugăciuni, o preaslăvește pentru faptele de desăvârșire făcute pe pământ, întru slava lui Dumnezeu; se roagă neîncetat pentru Biserica pământească, mijlocește pentru cei adormiți întru nădejdea învierii, a vieții veșnice, pentru comuniunea cu Dumnezeu și cu sfinții. Necuprinsă, măreață, dumnezeiască iubire! Să intrăm în duhul acestei materne iubiri a Bisericii noastre dreptmăritoare și să ne pătrundem de el. Să-i socotim pe toți semenii noștri ca pe mădularele noastre, pe noi și pe ei ca pe mădulare ale aceluiasi trup al Bisericii și să-i iubim cu iubire lucrătoare, ca pe noi înșine și vom fi atunci noi înșine mădulare vii ale Bisericii cerești, care ne va fi ajutătoare nepregetată, grabnic ascultătoare și rugătoare pentru sufletele noastre.

Cât timp ducem doar o viață trupească și nu ne apropiem de Dumnezeu cu inima, dracii sălășluiesc în noi sub chipul diferitelor patimi: lăcomie de mâncare și băutură, desfrânată aprindere, orgoliu, trufașă, samavolnică gândire în raport cu credința, cu Biserica, cu dogmele credinței, răutate, invidie, avariție, iubire de arginți, trăind în acest fel, le facem întocmai voia. Când începem să lucrăm Domnului, cu inimă deschisă, când punem degetul pe rană – ca să spun așa –, stârnindu-i pe diavolii patimilor noastre, atunci ei dezlănțuie înverșunat război împotriva noastră, pun în mișcare infernala lor răutate și toate armele pe care au știut să și le asigure, adică pasiunea noastră pentru cele pământești, până când nu reușim să-i izgonim din noi, să-i punem pe fugă cu rugăciune sânguitoare și cu împărtășirea cu Sfintele Taine. Întocmai fac și demonizații. Ei nu se agită atâta timp cât nu-i ducem la un loc sfânt, dar atunci când ajung acolo, se iscă în ei o putere extraordinară, o pornire rea față de acel loc sfânt, pe care îndată încep să-l hulească, scuipând și răcnind cât îi ține gura. Iată de ce demonizații, tremurătorii, cum li se mai spune, scot răcnete în biserică în timpul slujbelor sau când sunt duși la sfintele moaște. Fiindcă dracii din ei sunt confrunțați atunci cu energii benefice, pe care nu le pot suporta și care sunt mai puternice decât ale lor și care îi ard, îi înghesuie, îi răzbesc, așa cum li se cuvine, îi gonesc din culcușul lor drag.

Orice casă de creștin închipuie casa cea necuprins de mare, universul, cerul și pământul, în care sălășluiește Domnul. Iată de ce întâlnim în orice casă de creștin chipurile Mântuitorului și Maicii Domnului, care

cheamă la rugăciune pe cei ce viețuiesc în acea casă și care vin cu evlavie înaintea Lor.

Dă-ți seama, omule, de mizeria ta sufletească și roagă-te cu tărie, statornic, Mântuitorului oamenilor, ca să te scape de ea. Nu crede despre tine: nimic nu mă amenință, nu mă găsesc în primejdie, n-am trebuință să mă rog des și mult, ca să scap din necaz, fiindcă nu mă aflu în el, sau, oricum, nu-l cunosc. Dar chiar acesta ți-e marele necaz: că aflându-te în el nu-l cunoști: necazul păcatelor tale.

De ți se va întâmpla să treci prin mari nenorociri, supărări, boli, nu fi laș, nu deznădăjdui, nu crâcni, nu-ți dori moartea, nu spune vorbe de ocară înaintea atotvăzătorului Dumnezeu, de pildă: vai, ce lovitură cumplită, e peste puterile mele, mai bine să mor sau să-mi pun capăt zilelor! Să te ferească Dumnezeu de o asemenea lașitate, cârteală, nesăbuiință! Răbdă cu resemnare totul, ca și cum toate acestea ți-ar fi fost trimise de Dumnezeu pentru păcatele tale, și spune precum tâlharul cel înțelept: „Primit-am pe drept, după faptele mele“ (cf. Luca 23, 41) și privește cu ochii minții la Mântuitorul care pătimește pe Cruce.

Ai grijă ca valul de supărări și necazuri lăuntrice care te încearcă să nu te smulgă de la Iisus Hristos Domnul, fiindcă vrăjmașul caută prin toate mijloacele să ne îndepărteze de Domnul, și prin mirajul plăcerilor, și prin dificultățile necazurilor, precum pe Iov și o face mai cu seamă prin necazuri și strâmtorări sufletești. Răbdă totul, mulțumind lui Dumnezeu, cunoscând că „Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce-L iubesc“ (Romani 8, 28). Adu-ți aminte că însuși mărturisești zilnic, când te rogi, că pentru greșelile tale, cu care mânia pe Dumnezeu, pe Preacurata Sa Maică, pe toate puterile cerești, pe sfântul tău înger păzitor, nu ești vrednic de iubirea Sa de oameni, că te-ai făcut vrednic de toată osânda și chinul și că prin ceea ce ți se întâmplă, Domnul învederează dreptatea Sa, atunci când în locul iubirii, te cearcă cu strâmtorări și necazuri, umilințe, defăimări, ca să-ți curețe inima, să ți-o înmoaie, să ți-o sleiască, să ți-o smerească, pentru a face din ea un ales templu al Său. „Căci pe cine îl iubește Domnul îl ceartă și biciuiește pe tot fiul pe care îl primește; orice mustrare, la început, nu pare că e de bucurie, ci de întristare, dar mai pe urmă dă celor încercați cu ea roada pașnică a dreptății“ (Evrei 12, 6, 11).

Păcatul neconsimțit nu ti se ia în seamă: de pildă, dacă te poticnești când te rogi, gândurile necurate și hulitoare, răutățile involuntare, dacă căutăm să le respingem cu hotărâre, avariția, dacă ne luptăm cu ea, toate acestea țin de năvala duhurilor rele. Treaba noastră este să răbdăm, să ne rugăm, să ne smerim și să iubim.

O, cât de dulce, de sfânt, de atotputernic este numele Domnului nostru Iisus Hristos! Slavă Ție, Doamne, Tu ești biruinta mea. Mădu-larele Tale suntem, Doamne, toți un singur trup și Tu ești Capul. Fă, Doamne, să se îndepărteze de la noi toate patimile și toți demonii! Dă-ne, Doamne, harul netrecător al iubirii! Dă-ne a ne purta cu dragoste și respect unii față de alții, precum și față de Tine, ca unii ce suntem îndumnezeiți de Tine.

Cât de bine le va fi cu Tine, Doamne, în cer aleșilor Tăi! Și cât de istovitoare îi sunt inimii mele amăgirile pământești. Cât de vătmă-toare îi sunt patimile față de cele lumești, fie și de-o singură clipă! Și ce pace, ce libertate, ce lărgime, ce lumină, ce bucurie găsim în Tine!

Slavă puterii veșnice, netrecătoare, nepieritoare a Crucii Tale, Doamne. Când vrăjmașul dă năvală asupra mea cu gânduri și simțăminte ticăloase și când inima îmi este prinsă de ele, fac de câteva ori cu credință semnul crucii și dintr-o dată păcatul se îndepărtează de mine, strâmtorarea dispare, mă simt liber. Slavă Ție, Doamne! Fie ca nimic trupesc, material, să nu mă poată desprăși de Tine! Și ce bine îmi este să fiu cu Tine!

Nu mă lipsi, Doamne, de bunătățile Tale cerești, fiindcă știu că, dacă ai vrea, ai putea să o faci. Izbăvește-mă, Doamne, de muncile veș-nice, fiindcă Tu ești Domnul meu și poți să o faci lesne dacă ai vrea. De voi fi greșit cu gândul, cu cuvântul sau cu fapta, iartă-mă, Doamne, văzând nepu-tința sufletului meu. Fiindcă, Tu, Doamne, poți face totul pentru mine, cel ce vin înaintea Ta cu căință și implor bunătățile Tale. Iar Tu, Stăpână a îngerilor și a oamenilor, atotbună și atotbinefăcătoare, cea care ai stăpânire nebi-ruită asupra puterilor potrivnice, pe care lesne le poți spulbera, cu iuțeala ful-gerului, precum și uneltirile de tot felul ale duhurilor rele, izbăvește-ne pe noi de tot păcatul, întărește-ne cu puterea ta, îndreaptă-ne către toată fapta cea bună. Fă-ne să fim ca și Fiul Tău și Dumnezeuul nostru și ca și Tine, Prea-sfântă Fecioară, Maica Dumnezeuului nostru, fiindcă purtăm numele lui Hris-tos, Fiului Tău, ca mădule ale Sale. Să nu fie pentru noi numele de *creștin* vorbă goală, neputincioasă, să fim următori lui Hristos, Începătorul și Dom-nul credinței noastre și al Tău, să te urmăm și pe Tine, Stăpână. Să fim toți pietre vii, zidite în templul credinței, să aducem Domnului cu sfințenie jertfe sfinte, bineplăcute. O, Stăpână! Nu zadarnic îți zicem așa! Fă să se arate în veci stăpânirea Ta asupra noastră, stăpânire sfântă, vie, lucrătoare. Fă toate spre bine, ca Maică atotbună a atotbunului nostru Împărat; risipește bezna inimilor noastre, îndepărtează săgețile duhurilor viclene, îndreptate asupra noastră. Fă să ne domnească în inimi pacea Fiului Tău, pacea Ta, pentru ca să putem striga mereu, cu bucurie: „Cine este după Domnul mai mare ca Stă-pâna noastră, atotbună, atotbinefăcătoare, grabnic ajutătoare“? Ești preamă-

rită, Stăpână, pentru belșuguri de binefaceri dumnezeiești ce ți-au fost date, pentru negrăita îndrăznire și putere pe care o ai la tronul lui Dumnezeu pentru darul atotputernic al rugăciunii, de care te-ai învrednicit, pentru nespusa sfințenie și curăție cu care ai fost împodobită. Datu-ți-s-a Ție de la Domnul putere necuprinsă să ne păzești, să ne aperi, să ne cureți, să ne mântuiești, să ne fii mijlocitoare nouă, cei ce suntem moștenirea Fiului și Dumnezeului Tău și a Ta. Mântuiește-ne preacurată, preabună, preaînțeleaptă și Atotbinefăcătoare! Că Tu ești Maica Dumnezeului nostru, Cel Ce dintre toate numele a binevoit să și-L aleagă mai întâi pe acela de Mântuitor, Iisus tălmăcindu-se și Mântuitor. Noi, cei ce suntem în această viață călători, suntem amenințați mereu de cădere, îmbrăcați fiind în trup multpătimaș, înconjurați de duhurile cele de sub cer, care ne ispitesc spre păcat. Trăim într-o lume desfrânată și ticăloasă, care ne duce spre păcat. Tu însă ești mai presus de tot păcatul, ești Soare prealuminos, Preacurată, atotbună, atotbinefăcătoare; ție ți s-a dat darul de a ne spăla de întinăciunea păcatului, așa cum o mamă își spală copiii, dacă te chemăm cu smerenie în ajutor. Ți-a dat puterea de a ne ridica atunci când cădem și cădem neîncetat, de a ne fi mijlocitoare și ocrotitoare, de a ne mântui pe noi, cei bântuiți de duhurile răutății; de a ne povățui cum să ținem calea mântuirii.

Eu sunt vița – zice Domnul – voi sunteți mlădițele“ (Ioan 15, 5), „Iadică Biserica, una, sfântă, sobornicească și apostolească. Iată de ce, așa cum sfânt este Domnul, și Biserica este sfântă; Domnul este *calea, adevărul și viața* (Ioan 14, 6), Biserica este și ea așa, fiind una cu Domnul, fiind „trupul Lui, din carnea și din oasele Lui“ (Efeseni 5, 30), mlădița din Cel ce este vița cea vie, hrănită de El fi crescând din El. Să nu-ți închipui că Biserica ar putea fi despărțită vreodată de Iisus Hristos Domnul, de Tatăl și de Duhul Sfânt.

Când vrăjmașul va face să ți se cuprindă inima de îndoială față de cuvântul lui Dumnezeu, înveninându-te în acest chip, spune în sine ta: „orice cuvânt al Dumnezeului meu, Iisus Hristos, înseamnă pentru mine viață“ și atunci veninul îndoielii îți va dispărea din inimă și vei simți liniște și ușurare în suflet.

Dacă pui la îndoială vreun cuvânt sau vreo poruncă referitoare la un fapt sau un ritual din viața Bisericii, spune-i în sine ta celui ce ți-a insuflat acest gând cuvintele Mântuitorului: „Când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi (adică Biserica, prin apostoli, cea care a fost întemeiată și s-a răspândit mai cu seamă prin păstori duhovnicești și dascăli) la tot adevărul“ (Ioan 16, 3) și crede neșovăielnic că, după făgăduința Domnului, Duhul Sfânt rămâne în veci în Biserică, călăuzind-o *la tot adevărul*. Aceasta înseamnă că în ea totul este adevărat și mântuitor. De aceea i se și

spune „stâlp și temelie a adevărului“ (1 Timotei 3, 15). În cărțile bisericești, în scrierile Sfinților Părinți și dascăli ai Bisericii respiră pretutindeni Duhul lui Hristos, Duhul adevărului, dragostei, mântuirii.

Rugăciunea este simțământul de constantă acceptare a neputinței și sărăciei noastre spirituale, recunoașterea în noi înșine, în toți oamenii și în natură a operei înțelepciunii, bunătății și atotputerniciei lui Dumnezeu; rugăciunea este o stare sufletească din care nu trebuie să lipsească niciodată recunoștința.

Uneori numim rugăciune ceva ce nu are nimic comun cu rugăciunea. Te duci la biserică, stai câțva timp, te uiți la icoane, dar mai întâi la oameni, la chipurile lor, la felul cum se prezintă, apoi zici: m-am rugat lui Dumnezeu. Ai stat acasă câțva timp în fața icoanei, ai dat de câteva ori din cap, ai spus fără atenție și fără participare câteva rugăciuni învățate pe de rost și zici: m-am rugat lui Dumnezeu, deși cu mintea și cu inima nu te-ai rugat deloc, ci te-ai aflat în altă parte, cu altcineva, printre alte lucruri, numai cu Dumnezeu nu.

R*ugăciunea este înălțarea gândului și a inimii către Dumnezeu* (din Catehismul Ortodox al Mitropolitului Filaret). Este contemplarea lui Dumnezeu, vorbirea temerară a creaturii cu Creatorul, cucernica înfățișare a sufletului nostru în fața lui Dumnezeu, ca înaintea unui Împărat și a Celui ce dă viață tuturor. Ea ne face să uităm, în fața lui Dumnezeu, de tot ce ne înconjoară, înseamnă hrana sufletului, aerul, lumina, căldura sa dătătoare de viață, curățirea de păcate, jugul cel bun al lui Hristos, povara Sa ușoară. Rugăciunea înseamnă acceptarea statornicului nostru sentiment de neputință sau de sărăcie spirituală, sfințirea sufletului, pregustarea fericirii ce va să vină, fericire îngerească, ploaie cerească, răcoritoare, care stropește din belșug și fertilizează solul sufletului, putere și tărie sufletului și trupului, care purifică și împropățează văzduhul spiritual, luminează fețele oamenilor, le înveselește duhovnicește. Este legătura de aur dintre creatură și Creator, care ne dă bărbăție și curaj în necazurile și încercările vieții, luminează existenței noastre, reușită în tot lucrul, ne ridică la vrednicia îngerilor, ne întărește credința, nădejdea și dragostea. Rugăciunea ne pune în relație cu îngerii, cu sfinții care au bineplăcut lui Dumnezeu de la începutul lumii. Rugăciunea este îndreptar vieții, maica umilinței inimii și a lacrimilor; ea dă puternică pornire spre fapte de milostenie, păzește viața, spulberă frica de moarte, ne face să disprețuim comorile pământești, să dorim bunătățile cerești, să așteptăm obșteasca Judecată, viața veacului ce va să vină; este strădania stăruitoare de a scăpa de chinurile veșnice, necontenita căutare a milei Stăpânului. Rugăciunea înseamnă a sta și a merge mereu sub privirile lui Dumnezeu; înseamnă fericita suprimare a propriei persoane înaintea Creatorului, Atotfăcătorului, Atoateîmplinitorului.

Este apă vie pentru suflet, cuprinderea tuturor oamenilor în inimă prin iubire, coborârea cerului în suflet, sălășluirea Sfintei Treimi în inimă, după cum s-a spus: „Vom veni la el și vom face locaș la el“ (Ioan 14, 23).

Pe cât îți simți aproape propria ta minte, pe cât îi este de apropiată inimii tale credința, pe atât de aproape este Dumnezeu de tine și cu cât gândul la Dumnezeu este mai viu și mai puternic, cu atât mai vie îți este convingerea că ești neputincios, că nu însemni nimic și că Dumnezeu trebuie să-ți stea aproape, că ai nevoie de El. Fiindcă Dumnezeu este – ca să ne exprimăm așa – ca un aer impregnat de un principiu rațional pe care îl inspiră îngerii, sufletele sfinților, sufletele celor vii, mai cu seamă ale celor evlavioși. Fără Dumnezeu, nu poți trăi nici o clipă; cu adevărat, în orice clipă trăiești prin El. „Căci în El trăim și ne mișcăm și suntem“ (Faptele Apostolilor 17, 28).

Îndoielile tale asupra prezenței lui Dumnezeu într-un anume loc și într-un anume timp, frământările sufletești legate de această problemă demonstrează că nu ne putem lipsi de Dumnezeu, nici un minut și nici într-un loc. Că în fiecare clipă și în fiecare loc trăim numai prin El. Deci dubiile tale confirmă „în negativ“ realitatea prezenței lui Dumnezeu în orice loc și imposibilitatea noastră și a întregii creaturi de a ne lipsi de El, oriunde ne-am afla. Și, într-adevăr, oriunde ai fi, dacă te îndoiești de prezența lui Dumnezeu, vei simți ceva ca o strângere de inimă, ca un foc lăuntric; nu te lăsa cuprins de îndoială, consideră că este o ispită, un gând diavolesc și, făcând așa, te vei simți îndată ușor. Trebuie să ții minte mereu că Dumnezeu, ca și sufletul nostru, este o ființă spirituală pe care o percepem cu mintea. Sau ne apropiem de Dumnezeu cu mintea și cu inima și ne facem un duh cu El, sau ne îndepărtăm de Dumnezeu, făcându-ne un duh cu diavolul, supunându-ne puterii lui.

Orice creștin trebuie să știe că diavolul ademeneste prin cele lumești și stricătorești și care, uneori, sub cele mai diverse și mai onorabile pretexte, fac să nu ne mai iubim aproapele ca pe noi înșine.

Icoanele sunt o necesitate a naturii omului. Poate oare firea noastră să se lipsească de imagine? Poți oare să-ți aduci aminte de un obiect sau o ființă care nu sunt de față fără să ți le „îmaginezi“? Oare nu Însuși Dumnezeu ne-a dat capacitatea de a ne imagina? Icoanele sunt răspunsul Bisericii la una din necesitățile stringente ale naturii noastre.

În biserică, acasă, rostul icoanelor este și acela de a ne aduce aminte de nemurirea sfinților, care „toți trăiesc în El“ (Luca 20, 38), în Dumnezeu, cum spune Domnul; trăind în El, ne văd, ne ascultă și ne ajută.

Ce nume poartă Dumnezeul nostru? Dragostea, Bunătatea, Iubirea de oameni, Îndurarea. Când te rogi, caută să vezi cu ochii minții Iubirea și Bunătatea stând înaintea ta, nu uita că Iubitorul de oameni te vede.

Când te rogi puterilor cerești să nu ți le imaginezi severe, inaccesibile, neîndurătoare. Nu, ele sunt ființe deosebit de blânde, smerite, evlavioase, iubitoare, accesibile, comunicative, dispuse să ne asculte, apropiate de cei ce le cheamă cu credință sinceră și dragoste în rugăciunile lor. Dragostea este însușirea lor de căpetenie și prin ea intră în comuniune cu toți creștinii, prin rugăciunile credinței, Când te rogi puterilor cerești, disprețuiește cele pământești, stricătioase și iubește din toată inima viața cerească, duhovnicească și tinde către ea. Lor le este cum nu se poate mai plăcut să vadă la noi o adevărată iubire de înțelepciune, dorința de a ne face conțetățeni cu ei, spre aceasta fiind noi chemați, prin harul lui Iisus Hristos și al Preadumnezeieștii Treimi.

Cum aş putea să te uit, Doamne, pe Tine, Cel nevăzut, de nepătruns, Cel ce îmi umpli mereu inima și viața cu lumină, pace, bucurie, putere, răbdare; pe Tine, Care însemni pentru mine, pentru viața mea, tot binele? Ești însăși viața mea. O, cum aş putea să Te uit?

Doamne, numele Tău este Dragostea; nu Te îndepărta de la mine, răătăcitul; numele Tău este puterea, întărește-mă pe mine cel neputincios și căzut; numele Tău este Lumină, luminează sufletul meu, întunecat de patimile vieții acesteia; numele Tău este Pacea, pacifică sufletul meu zbuciumat; numele Tău este Mila, nu înceta să mă miluiești.

Mă rog uneori în biserică pentru poporul lui Dumnezeu după cum Murmează: iată, zic, mulți dintre cei ce stau acum în biserică au sufletele goale, ca niște vase sparte și *nu știu să se roage cum se cuvine*. Fă, Doamne, să li se umple inimile în această vreme care le este prielnică, în această zi a mântuirii, prin harul Duhului Tău Atotsfânt. Dă-mi-i mie, dă-i rugăciunii mele, dragostei mele, plini de cunoașterea bunătății Tale, cu inimă zdrobită și înfrântă, ca pe niște vase pline; dă-le Duhul Tău cel Sfânt, „Care să se roage pentru ei cu suspine negrăite“ (cf. Romani 8, 26). Eu însumi, păstorul lor, sunt cel dintâi dintre păcătoși; nu căuta, Stăpâne, la greșelile mele, caută spre ei cu îndurările Tale, iar rugăciunea mea ascult-o în ceesul acesta, pentru harul preoției care este asupra mea și care sălășluiește în mine; să nu-mi fie neroditor harul preoției, ci să ardă mereu în mine cu credință, nădejde și dragoste, cu fiască îndrăznire în rugăciunile pentru poporul Tău.

Primește, Stăpâne, rugăciunea pe care cu lacrimi o îndrept către Tine, pentru fiii mei duhovnicești și pentru toți creștinii dreptmăritori, care fac voia Ta; primește-mi și grija pe care o port mântuirii lor, în timpul lucrării mele păstorești. Fii, Doamne, prin rugăciunea mea, Tu Însuți pentru ei glas de trâmbiță care să-i trezească din somnul păcatului, ochiul care să le vegheze inima, brațul care să le dea tăria pe drumul către patria cerească și

care să-i ridice din căderea în necredință, în frică, în deznădejde, dă-le dragostea de mamă – de care eu sunt lipsit – cea care se îngrijește cu gingașie de adevăratul bine. „Fă-te tuturor toate, ca în orice chip să-i mântuiești” (cf. 1 Corinteni). Că Tu singur ești adevăratul Păstor, ce Însuți, nevăzut și tainic, paști sufletele oamenilor, Tu singur ești adevăratul și preaînțeleptul Învățător, care vorbești inimii poporului Tău! Tu ești singurul adevăratul iubitor al făpturii, al fiilor Tăi după har. Că la Tine este noian de înțelepciune și de putere, Tu singur stai mereu de veghe, neadormit, și ne înveți căile Tale chiar și atunci când dormim. Fii mereu, Stăpâne și Învățătorule, Păstorul oilor încredințate mie; du-le Tu Însuți la pășune bogată; apără-le Tu Însuți de lupii care caută să le prade sufletele, îndreaptă-le Tu Însuți pașii pe calea adevărului, dreptății și păcii. Fii lor, în locul meu, luminează, ochi, gură, braț, înțelepciune și mai presus de toate iubire, de care sunt sărac eu, păcătosul.

Dumnezeu este noian de tot binele, este atotvăzător, preaînțelept, atotputernic; este har și milostivire, adevăr, statornicie în bunătate: *alipește-te de Domnul* –prin rugăciunea credinței și prin fapte de iubire – *fii un duh cu El* (cf. 1 Corinteni 6. 17), ca să te umpli și tu, pe cât îți este cu putință, de credință și dragoste, înțelepciune, putere duhovnicească; să primești de la El, de la Izvorul nesecatei bunătăți, *cele ce sunt spre mântuire* și ca să fii tu însuși bun și compătimitor cu alții, să te umpli de înțelepciune duhovnicească, de tărie și statornicie în credință și în fapte bune. Fiindcă Dumnezeu este izvor nesecat, nouă nu ne rămâne decât să ne unim cu El, prin credință vie și dragoste nefățarnică, să ne umplem de la El de cele bune, duhovnicești. Această unire este cu putință oricând și în orice loc, atâta timp cât ne păstrăm inima curată și nu ne-o legăm de diavolul și de zădărniciile lumii acesteia. Din unirea cu Dumnezeu a putut să apară printre drepti proci și înainte-văzători, făcători de minuni, prin atotputernicie dumnezeiască, prin iubire și milosârdie, puternici, neclintiți în virtuți, până la sacrificiul vieții pentru credință, din dragoste de Dumnezeu, oameni plini de duhovniceasca înțelepciune a sfinților. „Că sfânt este Domnul, Dumnezeul nostru” (Psalmul 98, 10).

Dacă inima și gândurile tale sunt în armonie cu credința Bisericii și cu poruncile lui Dumnezeu, înseamnă, de bună seamă, că te afli într-o strânsă relație cu Dumnezeu, că te-ai făcut neam al Său. Dumnezeu fiind Ființa spirituală unică, perceptibilă cu mintea. Dar dacă inima și mintea trădează într-un fel, în mod conștient, credința Bisericii ecumenice și poruncile lui Dumnezeu, sau cuvintele Evangheliei, care cuprind normele de viață ale creștinilor, înseamnă că ți-ai întrerupt relația cu Dumnezeu și că inima ta a intrat într-o relație mortală cu vrăjmașul adevărului și al vieții – diavolul. Așa cum aerul dintr-o încăpere care nu comunică cu cel de afară

devine stănut, viciat, se umple de impurități nocive, își pierde calitățile originare, tot așa și sufletul care se desparte de Dumnezeu, din pricina îndoielii intenționate, a necredinței, a fărâdelegilor își pierde calitățile vitale inițiale, menținându-se în viață numai la modul „fizic“, primitiv. După cum ca să înprospătezi aerul dintr-un spațiu închis trebuie să lași să pătrundă în el aerul de afară, așa și în suflet – acest aer închis în camera sufletului nostru – trebuie lăsat să pătrundă, prin credință și iubire, suflarea dătătoare-de-viață a Duhului dumnezeiesc și atunci nu va întârzia să ne învioreze, va căpăta noi energii în credință și dragoste. „Prin Sfântul Duh, tot sufletul viază“ (Antifon, glas 4, la utrenie). Căci ce este de fapt omul, dacă nu o cămară în care adie suflarea dumnezeiască sau suflet după chipul și asemănarea lui Dumnezeu? Această cămară trebuie aerisită cu atât mai mult cu cât aerul din ea – al nostru – este viciat de la natură, din cauza celor dintâi oameni care au păcătuit și se viciază prin patimile și poftele noastre, infectându-se deseori și de suflarea otrăvită a diavolului.

După cum aerul dintr-o încăpere se aseamănă cu cel din exterior și provine de la acela, presupunându-i în mod necesar existența, prezența lui pretutindeni, tot așa și sufletul, care este suflare a Duhului lui Dumnezeu, presupune existența omniprezentă și atotîmplinitoare a Duhului lui Dumnezeu. Iată o paralelă între „încăperile“ materiale și cele spirituale.

Tine minte o dată pentru totdeauna că în Biserică, în toate slujbele, tainele, rugăciunile ei suflă duh de sfințenie, duh de pace și de mântuire, proprie numai Duhul Sfânt. Putem face lesne deosebirea dintre cugetările sfinte, cuvintele vieții și adevărului și cugetările și cuvintele minciunii și morții; acestea din urmă istovesc, neliniștesc, aduc moarte sufletească. „Căci dorința cărnii este moarte, iar dorința Duhului este viață și pace“ (Romani 8, 6).

Deoarece Dumnezeu este Ființă inteligibilă, îl poți pierde foarte repede din inimă, după cum, tot foarte repede, pocăindu-te de păcate o dată pentru totdeauna, ți-L poți aduce în inimă.

O, minune! Când inima se află în relație cu principiul vital primordial, Duhul Sfânt, printr-o credință vie, simte liniște, amplitudine, mintea este limpede și liberă, graiul „dezlegat“, deslușit, egal. Ajunge însă ca omului să-i treacă prin minte așa o dorință de ordin material, de pildă să-i fie foame, să se gândească cum să facă rost de bani, să-și aducă aminte de cineva care îi jinduiește avutul și îndată inima îi va fi lovită de o apoplexie spirituală, i se blochează, cade într-o stare de prostrație; după inimă se blochează și mintea, inima fiind izvorul minții, se întuneacă; limba se împleticește, sângele începe să zvâcnească, se urcă la cap, omul ajunge într-o situație nefirească. Astfel este sancționată pe drept neatenția omului față de cele spi-

rituale. Astfel este sancționată pe drept împătimirea noastră de cele materiale. Slavă adevărului Tău, Doamne!

Nebiruita putere a lui Dumnezeu, prezentă și activă pretutindeni în lume, se concentrează, întocmai ca razele soarelui în focarul unei lentile, sau pe un geam, în sfintele icoane. Focalizarea puterii lui Dumnezeu se produce mai cu seamă în „icoana“ gânditoare creată de mâna lui Dumnezeu, adică în om, mai deslușit, în inima lui, plină de credință, nădejde, dragoste. În ea își reflectă lumina Soarele Dreptății, Dumnezeu, în trei ipostasuri, cu belșugul darurilor Sale, pe care le primim fiecare după credința noastră, încălzindu-ne și luminându-ne inima.

Ați observat cum se multiplică chipul unui om în cioburile unei oglinzi sparte, sau cum se reflectă într-un strop de apă, într-o picătură de rouă, în pupila unui ochi? Dacă un asemenea fenomen este posibil și frecvent în natură, de ce n-am accepta mulțimea de reproduceri în icoane ale aceluiași chip, să zicem al Domnului, al Preacuratei Sale Maici, ale unor sfinți, așa cum vedem în oglindă, sau în desene, cărora să le acordăm cinstea cuvenită? Nu cumva, în acest mod, natura însăși ne învață să preluăm de la ea unele lucruri care ar putea sluji evlaviei noastre?

**Când ne rugăm lui Dumnezeu,
Preacuratei Sale Maici, îngerilor, sfinților,
îi vedem stând înaintea noastră și ascultându-ne
întocmai ca într-o discuție la care iau parte două sau mai
multe persoane, față către față**

Când ne rugăm lui Dumnezeu, Preacuratei Sale Maici, îngerilor, sfinților, îi vedem stând înaintea noastră și ascultându-ne întocmai ca într-o discuție la care iau parte două sau mai multe persoane, față către față. Așa și este. Fața Domnului este mereu înaintea noastră, așijderea și cea a Stăpânei noastre, Maica Domnului, și a îngerilor și sfinților care s-au proslăvit întru Domnul; stăm mereu împreună cu ei, față către față, când și inima ne este îndreptată spre ei. Toți locuiesc în aceeași casă. Maica Domnului, îngerii, sfinții, formează aceeași familie, Stăpâna noastră fiind Maica tuturor, îngerii și sfinții – frați ai noștri mai mari. Așa cum în familia unui tată iubitor copiii sunt mereu alături de el, se iubesc unii pe alții, își poartă de grijă unii altora, tot așa stau mereu în fața Tatălui ceresc îngerii și oamenii, iubindu-se

unii pe alții, purtându-și de grijă unii altora, cei puternici celor neputincioși, cei desăvârșiți celor nedesăvârșiți.

Dacă te rogi Domnului din toată inima, sau Maicii Sale, sau îngerilor, sau unui sfânt, înseamnă că te adresezi însăși inimii Domnului, Maicii Sale, îngerilor și sfinților. Fiindcă inima lui Dumnezeu ne cuprinde pe toți în ea, întru Duhul Sfânt, toți sfinții sunt în inima lui Dumnezeu. „Rămân întru Mine și Eu întru ei“ (Ioan 6, 56).

Când te rogi, crede cu tărie că fiecare cuvânt al rugăciunii este auzit de Dumnezeu și orice I-ai cere pentru tine și pentru altcineva îți va da.

Nu trece zi ca vrăjmașul să nu-mi atace credința, nădejdea dragostea. Vrea să vă distrugă, credința mea, dragostea mea! Rabdă credință, rabdă nădejde, rabdă iubire! Curaj credință, curaj nădejde, curaj iubire! Dumnezeu este de partea noastră! Nu slăbi, credință, nu slăbi, nădejde, nu slăbi, iubire!

Tot omul trebuie să respecte chipul oamenilor vii, pentru a respecta după cuviință și chipul lui Dumnezeu. Căci chipul Domnului nostru Iisus Hristos este chip omenesc. Cine nu respectă chipul omenesc nu respectă nici chipul lui Dumnezeu.

Nu înseamnă, oare, totul pentru tine Eu: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh – Dumnezeuul tău, viața ta, pacea ta, bucuria și fericirea ta? Bogăția ta, hrana, băutura, îmbrăcămintea, totul? De ce, sau de ce altceva, sau de cine altcineva ai vrea să te legi? Cumva de obiecte materiale, de care se alege doar praful și pulberea? De ce oare îți pare rău când dai ceva aproapelui pentru Mine? Nu cumva regreti tocmai praful și pulberea? Pentru Mine, Cel ce am dat toate câte există; pentru Mine, Cel ce poate preface pământul și pietrele în pâini și scoate apă din piatră? Rămâi mereu cu Mine și în Mine și vei fi întotdeauna în pace și liniște. Fost-ai vreodată dezamăgit când ți-ai pus nădejdea în Mine; oare nu ți-am dat întotdeauna liniște și tărie?

Dacă îți vei pune bunurile tale laolaltă cu cele ale aproapelui, atunci și toate cele ale lui Dumnezeu vor fi laolaltă cu ale tale. „Cereți ceea ce voiți și vi se va da vouă; toate ale Mele sunt ale Tale și ale Tale sunt ale Mele“ (Ioan 17, 7; 17, 10).

Când zădărnicești uneltirile diavolului în numele Domnului nostru Iisus Hristos, tocmai acest nume, atât de dulce nouă și atât de amar diavolului săvârșește el însuși puteri, ca o sabie de amândouă părțile ascuțită. Tot așa, dacă îi ceri ceva Tatălui ceresc sau vei săvârși vreun lucru în numele Domnului nostru Iisus Hristos, Părintele ceresc îți va da totul, în numele

Preaiubitului Său Fiu și întru Duhul Sfânt, dacă ții poruncile, iar în cazul Sfințelor Taine, chiar și fără a ține seama de nevrednicia ta. Oriunde este folosit numele lui Dumnezeu cu credință, creează puteri, fiindcă însuși numele Domnului este o putere.

Îi aud pe unii vorbind: de ce să se pomenească la slujbe numele morților și ale viilor? Dumnezeu, Care este atotcunoscător, cunoaște sigur și aceste nume, El cunoaște nevoile fiecăruia. Cei ce vorbesc așa uită sau nu cunosc însemnătatea rugăciunii, nu știu ce importanță are un cuvânt spus din inimă, uită că dreptatea și mila lui Dumnezeu pot fi înduplecate dacă ne rugăm din inimă, cu rugăciunea pe care Domnul a dat-o și morților, și viilor, în calitatea lor de mădulare ale trupului unic al Bisericii. Unii ca aceștia nu știu că și „Biserica celor întâi născuți care sunt scriși în ceruri” (Evrei 12, 23) neconținut se roagă lui Dumnezeu pentru noi, din dragoste, și o face pomenind înaintea lui Dumnezeu pe rând numele oamenilor care li se roagă. Noi îi pomenim pe ei, ei ne pomenesc pe noi. Iar cine nu-și pomeneste cu dragoste semenii în rugăciuni, nici el nu va fi pomenit, nu se va învrednici de pomenire. Într-o rugăciune, un singur cuvânt de dragoste și de credință mult înseamnă. „Mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptilor” (Iacov 5, 16).

Cuvântului lui Dumnezeu trebuie să-i acorzi atenția și respectul pe care îl datorezi unui om viu. Fii ferm convins că cuvântul lui Dumnezeu este viu și lucrător, asemenea unei ființe vii, unui înger și, înzestrat fiind cu o subtilitate duhovnicească, „pătrunde până la despărțitura sufletului și duhului, dintre încheieturi și măduvă și destoinic este să judece simțirile și cugetările inimii” (Evrei 4, 12). Cuvântul lui Dumnezeu este Dumnezeu Însuși. Deci atunci când cuvântezi ține seama că ai de-a face cu oameni vii, nu cu ființe moarte, ființe active, nu neputincioase și inerte. Trebuie să știi că se cuvine să rostești cu credință și convingere fiecare cuvânt. Cuvintele sunt mărgăritare vii. „Nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor” (Matei 7, 6).

Faptul că omul își are obârșie în cuvântul lui Dumnezeu este învederat chiar de cuvântul om, apoi de numele pe care omul îl primește la Botez sau în ritualuri de atribuire a unui nume. Cât timp este în viață, omul se va chema cu numele pe care îl poartă și va răspunde la acest nume, considerând că se identifică cu el. În sfârșit, când moare și când rămășițele sale sunt încredințate pământului, nu va rămâne în amintire decât cu numele, drept mărturie a obârșiei sale din cuvântul lui Dumnezeu, această realitate imaterială, veșnică, asemenea sufletului, moștenirea lui și a noastră.

Rugăciunea impune, întâi de toate, o formulare explicită a obiectului său; sau cel puțin să ai limpede în inimă conștiința cererii tale, precum și convingerea fermă că îți va fi împlinită. În al doilea rând, să-ți ex-

primi dorințele simțit, cu vie nădejde în mila Stăpânului sau a Maicii Domnului; în al treilea rând, să fii ferm hotărât să nu mai greșești în viitor și să faci întru totul voia lui Dumnezeu. „Iata că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău“ (Ioan 5, 14).

Când te rogi fie Domnului, fie Preacuratei Sale Maici, sau îngerilor, sau sfinților, roagă-i să-ți fie mijlocitori înaintea Tatălui ceresc, ție sau altora, și atunci consideră cuvintele prin care îți exprimi cererile, nevoile, ca pe înseși lucrurile și faptele cerute și crede că ai și obținut o garanție sigură că cererile îți vor fi satisfăcute, prin înseși cuvintele care desemnează acele lucruri sau fapte. De pildă, te rogi pentru sănătatea cuiva: ia cuvântul sănătate drept ceva ce există, crede că te afli tu, sau cel pentru care te rogi, din mila și din atotputernicia lui Dumnezeu, în „posesia“ a ceea ce ceri, fiindcă la Dumnezeu cuvântul poate deveni într-o clipă faptă. Așa vei primi negreșit ceea ce ai cerut, dacă ai credință neclintită. „Cereți și vi se va da“ (Matei 7, 7). „Toate câte cereți rugându-vă, să credeți că le-ați primit și le veți avea“ (Marcu 11, 24).

Nu lua în seamă tulburarea, focul, strâmtorarea cu care te încearcă vrăjmașul în timp ce te rogi, așază-te temeinic cu inima în cuvintele rugăciunii, cu convingerea că ele închid în sine comorile Duhului Sfânt: adevărul, lumina, focul dător de viață, iertarea păcatelor, orizont nemărginit, pacea și bucuria inimii, viață, fericire.

Aceste nume de o măreție fără seamăn, Preasfânta Treime, sau Tatăl, Fiul, Sfântul Duh, sau Tatăl, Cuvântul și Duhul Sfânt, chemate cu credință vie, pornită din inimă, și cu evlavie, sau când ni le închipuim cu sufletul, îl cuprind pe Dumnezeu Însuși, ni-L aduc în suflet pe Însuși Dumnezeu, Cel în trei ipostasuri. Ele sunt de la Dumnezeu; „de la El și prin El și întru El sunt toate“ (Romani 11, 36). De aceea, dacă te-ai unit cu Dumnezeu, Cel în trei ipostasuri, prin credință vie și prin virtuți, îndeosebi prin blândețe, smerenie, milpsârdie, poți să-I ceri ce dorești, ce te va învăța Duhul Sfânt să-I ceri și ți se va da curând, într-o clipă sau într-un ceas, sau peste un timp, prin purtarea de grijă și înțelepciunea lui Dumnezeu. „Cere de la Mine și îți voi da“ (Psalmul 2, 8) orice Mi-ai cere. Firește, ți se va da infinit mai puțin decât poate da Dăătorul a toate, Cel prin care există toate câte sunt. Și cum Dăătorul a toate este ființă simplă, necompusă, neamestecată, El poate fi, într-un fel cuprins într-un singur gând, într-un singur cuvânt al nostru; de aceea crede că un singur cuvânt al tău, o singură cerere, poate deveni îndată, prin voința lui Dumnezeu, realitate concretă. „Că El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit“ (Psalmul 32, 9). Adu-ți aminte de minunile lui Moise, cum acest om al lui Dumnezeu devenise pentru faraon „dumnezeu“ și cum, la un singur cuvânt al său, la o mișcare a mâinii sau a toiagului său se produceau într-o clipă trans-

formări și apariții minunate. O, Dumnezeu mare, Dumnezeu preaslăvit, Dumnezeu minunilor, al milelor, al îndurărilor, al negrăitei iubiri de oameni! Slavă Ție, acum și pururea și în vecii vecilor! Amin.

Trufia se manifestă în credință prin aceea că trufașul cutează să se facă pe sine judecător credinței și al Bisericii, spunând: asta nu cred, asta n-o recunosc, asta o consider de prisos sau inutilă, asta mi se pare stranie sau ridicolă. Trufia se mai vădește în credință și prin lăudăroșenie, prin convingerea falsă că știi tot, deși știi foarte puțin. sau ești de-a dreptul orb, suferi de orbire duhovnicească: astea nu merită citite, spun lucruri de multă vreme știute; nici cu predicile astea nu merită să-ți pierzi timpul; mereu aceleași lucruri pe care le știu de mult. Supremul stadiu al trufiei omenești se arată atunci când un muritor oarecare cutează să se compare cu sfinții, nu le recunoaște meritele, minunatele lor desăvârșiri, dobândite de ei prin nevointă, cu împreună-lucrarea harului lui Dumnezeu: desăvârșiri cu care Însuși Dumnezeu i-a încununat și i-a preaslăvit. Zice acela: de ce să-i citesc, de ce să mă rog lor? Sunt oameni ca și mine. mă rog Unuia Dumnezeu: el nu ține seama că Dumnezeu Însuși ne poruncește să apelăm la rugăciunile dreptilor. „Din dragoste pentru el, voi fi îngăduitor” (Iov 42, 8).

Dacă te rogi Maicii Domnului fără a-ți îndrepta inima spre ea, cu cuvenită evlavie, simțind gânduri viclene și hulitoare, atunci spune cu glas tare aceste cuvinte de preamărire, după vrednicie: „Tu, Stăpână, ești toată lumină, sfințenie, bunătate, înțelepciune; toate îți sunt cu putință ca Maică a Celui Atotputernic; Tu singură ești întru toate desăvârșită, ca Maică a Împăratului Slavei, Celui întru toate desăvârșit!”.

Necredința se dă pe sine singură în vileag că este mincinoasă și nu are nimic comun cu adevărul; o inimă necredincioasă nu are liniște, este agitată, slabă, precară; credința, dimpotrivă, este liniștită, blândă, mărețată, sigură.

Când te rogi Domnului sau Stăpânei Doamne, îngerilor sau sfinților. să nu ai aerul că „le dai de lucru” ca să-ți îplinească cererea, a ta sau a credincioșilor, ci fii convins că așa cum ți-e ție lesne să te gândești la ceva bun și de folos, tot atât de lesne și de simplu îi este Domnului să dea cele bune poporului Său, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, ale îngerilor și sfinților. Și întrucât Dumnezeu este Bunătate, revărsată prisositor și la nesfârșit, El vrea și caută să-și transmită bunătatea creaturii Sale, cu condiția ca noi să venim la El cu credință, nădejde și dragoste, ca fiii la Părinte, recunoscând că suntem copleșiți de păcate, săraci, lipsiți, orbi duhovnicește, neputincioși atunci când nu ne vine El în ajutor.

Când te rogi Tatălui, Fiului și Sfântului Duh, lui Dumnezeu Cel în Treime, nu-L căuta în afara ta, încearcă să-L vezi în tine, trăind în Tine, ca și cum te-ar pătrunde și te-ar cunoaște în chip desăvârșit. „Nu știi, oare, că voi sunteți templu al lui Dumnezeu (al lui Dumnezeu în Treime) și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?” (1 Corinteni 3, 16); „Voi așeza locașul Meu în mijlocul vostru, (...) voi umbla printre voi, voi fi Dumnezeul vostru” (Leviticul 26, 11-12; compară cu 2 Corinteni 6, 16, 18). „Doamne, cercetatu-m-ai și m-ai cunoscut”, zice David (Psalmul 138, 1).

Dacă te rogi având în suflet îndoială că vei obține ceea ce ceri, adu-ți aminte că la Dumnezeu *toate sunt cu putință*, că Ți poate da orice, în afară de rău, care e partea diavolului; că însuși faptul că ai cerut ceea ce ai cerut devine, în ceea ce te privește, o garanție nestrămutată a îndeplinirii cererii. Eu aș putea să pun la îndoială realizarea unui lucru pe care mi-l propun, la Domnul însă, toate sunt, în mod sigur, cu putință, fiindcă numai la El intenția, gândul devine de îndată faptă, dacă vrea să fie. Dar chiar și cu noi se poate petrece același lucru; cuvântul prin care cerem ceva să cuprindă în sine, virtual, obținerea acelui ceva. Împreună cu Domnul-Cuvântul, pentru a-ți îndeplini cererea, lucrează Tatăl-Creatorul și Duhul Sfânt-Săvârșitorul. Adaugă posibilității de a-ți îndeplini cererea și nemărginita bunătate prin care Domnul ni Se arată ca Izvor nesecat, ca Însăși Existența și ca Cel ce face să existe toate. El este Dumnezeu darurilor, al milelor și al îndurărilor. „Cereți și vi se va da: căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide” (Matei 7, 7). Mai adaugă la aceasta înțelepciunea lui Dumnezeu, Care, atunci când dă, știe să aleagă pentru noi ceea ce este mai bun, ceea ce se potrivește mai bine stării noastre sufletești și trupesti. Ție ți se cere însă convingere nestrămutată și neîndoielnică că Dumnezeu poate să-ți îndeplinească cererea, cu condiția ca această cerere să fie spre folos, să ceri cele bune, nu cele rele. „Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El” (Matei 7, 11).

Trufia în credință se vădește și prin nerecunoașterea greșelilor, prin modul fariseic de a te justifica și de a te lăuda pe sine; prin nerecunoașterea milelor lui Dumnezeu, lipsa de recunoștință față de Dumnezeu pentru tot binele pe care ți l-a dat; prin nerecunoașterea necesității de a da slavă măreției lui Dumnezeu. Cei ce nu se roagă Dumnezeului atotputernic, „Dumnezeul duhurilor și a toată făptura”, Cel ce este Viața însăși, nu se roagă dintr-o tănuită trufie.

Când te rogi lui Dumnezeu, trebuie să concentrezi în tine o credință atât de puternică și de trainică, încât să poată înfrânga orice îndoială, oricât de anevoioasă și chiar imposibilă ți s-ar părea satisfacerea cererii pe care o faci. Pentru aceasta să ai mereu înscrise în inimă cuvintele: „la

Dumnezeu toate sunt cu putință“ (Matei 10, 27). Trebuie să mai ai și convingerea că Domnul pe toate le împlinește; că El este prin însăși firea Sa Dragoste și Bunătate; că a crea, a dăruia, a milui, a mângâia, a ne îndeplini cererile sunt acte proprii firii Sale dumnezeiești. „Și toate câte veți cere rugându-vă cu credință veți primi“ (Matei 21, 22; vezi și Marcu 11, 24). Mai trebuie să-i impui inimii tale, cu fermitate, să nu mintă, fiecare cuvânt să țâșnească din străfundurile ei, după cum s-a spus: „Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne“ (Psalmul 129, 1). Adică să te îngrijești cum nu se poate mai bine ca rugăciunea să-ți fie adevărată, pe măsura adevărului și sincerității care dă specificul fiecărui cuvânt al rugăciunilor alcătuite de Sfinții Părinți și pe care iubirea le face adevărate.

Fii râvnitor spre iubire, toate trec, numai iubirea rămâne veșnic, ca Dumnezeu Însuși, Care este Iubire.

Când te rogi pentru vii și morți zicându-le fiecăruia pe nume, trebuie să rostești aceste nume din toată inima, cu dragoste, ca și cum ai purta în suflet chipurile persoanelor pe care le pomenști. „precum o doică îngrijește de fiii săi“ (1 Tesaloniceni 2, 7), cunoscând că ei ne sunt mădulare nouă înșine și mădulare ale lui Hristos (Efeseni 4, 25; 5, 30). Nu stă bine să le pomenști numele înaintea lui Dumnezeu numai cu gura, fără participarea și dragostea inimii. Trebuie să înțelegi că Dumnezeu vede ce avem în inimă și că persoanele pentru care ne rugăm așteaptă de la noi, în virtutea iubirii creștine, compasiune și dragoste frățească. Este o diferență ca de la cer la pământ între simpla, indiferenta enumerare de nume și pomenirea lor din inimă; iar numele Domnului Însuși, al Preacuratei Sale Maici, ale îngerilor și sfinților trebuie chemate întotdeauna în chip deosebit, cu inimă curată, cu credință, cu dragoste arzătoare: în general, cuvintele rugăciunilor nu trebuie spuse doar cu gura, ca și cum ai bolborosi ceva, răsfoind o carte, sau ai număra bani. Trebuie ca vorbele să pornească din gură așa cum țâșnește apa vie dintr-un izvor, să fie vocea sinceră a inimii, nu haină de împrumut, nu lucru făcut cu mâna altuia.

Viața este o știință din care putem învăța multe. Nimic mai greu decât a parcurge această știință – calea cea îngustă, poarta cea strâmtă. Cel ce în cei șapte ani de acasă sau la școală n-a învățat credința, frica de Dumnezeu și un mod de viață cucernic, aceluia îi va fi foarte greu să treacă prin școala vieții. Unul ca acesta, deși se va fi arătat capabil la învățătură, bine pregătit, apreciat pentru calitățile sale, poate rămâne repetent la școala vieții. Mai mult chiar, uneori nu e bun de nimic, din cauza caracterului său necomunicativ și a egoismului, nici în viața de familie, nici în cea socială. Din această pricină suferă, nu arareori își ratează viața, se scufundă în val-

urile mării, ca o corabie încărcată cu o prea grea povară, rămasă fără cârmă pe vreme de furtună, fără parâme și fără vele.

Adu-ți aminte că ești ființă cuvântătoare, că totul a fost creat și există prin cuvânt. În el să ai credință neșovăielnică, convins că a face sau a preface ceva, prin cuvântul rostit de tine și cu puterea lui Dumnezeu, este un lucru foarte firesc; de aceea să-i porți cuvântului cel mai mare respect, să nu-l iei în deșert și, mai cu seamă, să nu-l folosești drept unealtă a minciunii. Pe cei se spun neadevăruri, Dumnezeu îi osândește. O, Dumnezeule al meu! Lumea spirituală și lumea materială sunt create și există prin Cuvântul dumnezeiesc Care, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, este Ființă simplă, Duh, Unime, închinată în Treimea Ipostasurilor.

Când ceri de la Dumnezeu cele bune, crede că Dumnezeu este totul pentru toți; de-I ceri sănătate, crede că sănătatea ta este El; de-i ceri credință, credința ta este El; dragoste? El este dragostea ta! Pace și bucurie? El îți este pacea și bucuria! Ajutor și biruință asupra vrăjmașilor văzuți și nevăzuți? El îți este cel mai puternic ajutor! Orice bine Îi vei cere, El este acel bine, și dacă va considera că-ți este de folos, te va face părtaș acelui bine; îți va fi ție El Însuși acel bine. „Dumnezeu îți va fi toate în tot“ (cf. 1 Corinteni 15, 28).

Pe buzele unora cuvântul este duh al vieții, pe ale altora – literă moartă (înțeleg în timpul rugăciunilor și predicilor). „Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și viață“ (Ioan 6, 63). Cu adevărat așa trebuie să fie cuvintele noastre, fiindcă suntem chipuri ale Cuvântului lui Dumnezeu.

Așa cum trăiește trupul respirând aer, tot așa trăiește și sufletul, respirând milele lui Dumnezeu. Așa cum un tată și o mamă consideră drept ceva obișnuit, firesc, necesar să-și hrănească copiii cu o bucată de pâine sau cu un pește – hrana cea mai obișnuită – și nu le dă în loc de pâine piatră și în loc de pește șarpe, deși după fire sunt răi și vicleni, cu atât mai mult Tatăl nostru cel ceresc, Bunătatea întruchipată, „va da cele bune celor care cer de la El“ (Matei 7, 11).

Așa cum pe pământ există belșug de ape, la îndemâna celor însetați, care vin la ele și le folosesc în dar, așijderea și Domnul, Cel ce este ocean de ape duhovnicești; vino la El și adapă-te de toate cele duhovnicești, plin de adevărată, neînfrică, puternică credință. Soarbe din toată inima și te vei adăpa cu apa vieții, cu iertarea păcatelor, cu pacea conștiinței. Ferește-te de îndoială. Ea te lipsește de mijloacele de a sorbi toată mila lui Dumnezeu.

Dacă îți va lipsi credința neclintită, neînfrică în Dumnezeu, Cel atotputernic și atotbun, nu te grăbi a-I cere să-ți dea vreun bine; altminteri diavolul te va răpune și te va lega din pricina puținii credințe sau a

necredinței, ca să nu-ți poți duce la bun sfârșit rugăciunea și te vei îndepărta de la fața lui Dumnezeu rușinat, deznădăjduit și întunecat la suflet. Nu fi ușuratic, superficial, caută să-ți apreciezi potențialul sufletesc, după cuvântul Domnului, să-ți cântărești credincioșia, să vezi dacă ai „toate cele spre desăvârșire”. De nu le vei avea, văzând aceasta, demonii vor râde de tine, spunând: „Omul acesta a început să facă ceva, dar nu poate duce până la capăt”*. Deci înainte de a te ruga, scrutează-te pe sine, apreciază-ți gradul de credință și de-ți vei găsi credința îndestulătoare, vie, puternică, neînfricată, apropie-te cu încredere de tronul harului, ca să iei milă și să afli har, spre ajutor la timpul potrivit. (Evrei 4, 16).

După cum în universul material, Domnul își revarsă asupra noastră și a pământului binefacerile Sale prin căldura și lumina soarelui și prin toate cele pe care acestea le atrag după sine – în aer, în apă, în lumea vegetală și animală – așa și în universul spiritual, Domnul ne dăruiește nemijlocit binefacerile Sale, luminându-ne mintea și inima, ajutându-ne, mântuindu-ne, miluindu-ne și păzindu-ne prin harul Său (prin sfinții Săi slujitori), săvârșește tot binele prin mijlocirea supușilor Săi, îngerii, numiți „duhuri slujitoare”, prin sfinții Săi și cu deosebire prin mijlocirea Preacuratei Sale Maici, Cea mai presus de toată făptura, prin patriarhi, prooroci, apostoli, ierarhi, mucenici, cuvioși, drepti și toți sfinții. Aceste ființe sfinte îl slujesc pe Dumnezeu întru mântuirea noastră. „Îngerii, oare, nu sunt toți duhuri slujitoare, trimise ca să slujească pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii?” (Evrei 1, 14). Ei sunt razele luminoase, gânditoare ale veșnicului Soare al Adevărului – Dumnezeu. Cum să nu-i chemăm în ajutor, să nu ni-i facem mijlocitori pe aceste ființe bune cărora Domnul Însuși le-a dat harul de a sluji mântuirii noastre? Să nu ne încredințăm bunăvoinței și grijii lor? N-ar fi aceasta contrar chiar și regulilor de bună-cuviință ale vieții în societate?

Luteranii spun: „De ce să le cerem sfinților să se roage pentru noi? Putem să ne rugăm noi înșine lui Dumnezeu! Se contrazic ei înșiși: atunci de ce îi cer pastorului să se roage pentru ei? Rugați-vă fără pastor dacă aveți fiecare acces la Dumnezeu și nu vă sunt de trebuință clerici sfințiți care să se roage pentru voi!” Cât sunt de orbi! Zic: „Rugăciunea către sfinți este idolatrie”. Nu este adevărat. Nici unui sfânt nu-i aducem cinstire, ca unui „dumnezeu”, nici unui sfânt nu ne rugăm așa cum ne rugăm lui Dumnezeu, ci îi cerem doar să se roage pentru noi. Există în asta vreo umbră de idolatrie? După cum le cerem sfinților slujitori să se roage pentru noi înaintea lui Dumnezeu, tot așa le cerem să se roage pentru noi și rugătorilor cerești, care au mai mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, pentru nemărginita lor iubire

---

* Trimitere eronată: „Luca 11, 28-30”.

de Dumnezeu: acolo în ceruri, ei duc mai departe lucrarea începută pe pământ, îi dau o dimensiune mai amplă, o pot face cu mai multă putere, fiindcă nu mai sunt apăsați de povara și rutina trupului. Sfinții, deși călătoria lor pe pământ a luat sfârșit, continuă să trăiască. „Dumnezeu nu este Dumnezeu al morților, ci al viilor, căci toți trăiesc în El“ (Luca 20, 38).

„**D**omnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei“ (Luca 1, 38). Domnul este cu orice suflet credincios și cucernic, împreunășederea Domnului cu Fecioara Maria, până când ea l-a avut în pânțe pe Mântuitorul, nu este o particularitate doar a vieții Sfintei Fecioare. Domnul este cu orice suflet credincios, *Domnul este cu tine!* Aceste cuvinte pot fi spuse oricărui om care păzește poruncile lui Dumnezeu. Domnul se află în preajma fiecăruia dintre noi; noi însă suntem departe de Domnul cu inima, cu mintea, cu intențiile, cu stările noastre sufletești, cu vorbele și cu faptele care nu țin legea lui Dumnezeu. „Iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului“ (Matei 23, 20). Adică cu fiecare dintre voi, în orice vreme, la toate neamurile, în toate timpurile, pe toată întinderea pământului până la sfârșitul veacurilor.

Sunt în Dumnezeu, cu Dumnezeu, înaintea lui Dumnezeu, sub Dumnezeu. El este viața mea. Pentru a ne asigura existența pământească, El ne-a dat aerul și apa, a făcut și face să crească cele de trebuință hranei, iar pentru sufletul meu pretutindenea este și pe toate le împlinește. El îmi este și aer, și apă, și hrană, și băutură. Mă aflu, umblu, stau, dorm, mănânc și lucrez în aer: cu atât mai vârtos mă aflu mereu și în orice loc cu Dumnezeu. Ceea ce am spus despre Dumnezeu reproduce la figurat ceea ce am spus despre aer la propriu. Nu poți respira cu gura închisă și astupându-ți nările. Pentru viața în duh ai nevoie de rugăciune. Pentru ca rugăciunea să-ți fie sinceră și să-ți cuprindă pe de-a-ntregul sufletul, trebuie să fie concentrată; pentru a fi așa, trebuie să-i porți de grijă inimii, să-ți concentrezi și să-ți îndrepti mintea și inima către Unul Dumnezeu, să ți le îndepărtezi de orice neadevăr, duplicitate, să nu ți le legi de cele pământești.

Cea mai gravă și mai persistentă rătăcire a inimii noastre cu care trebuie să ne luptăm neconținut viața întreagă, seara, dimineața, ziua, este convingerea nemărturisită că putem face totul fără Dumnezeu și în afara lui Dumnezeu, cândva, undeva, măcar o singură clipă. Iată de ce inima trebuie să ne stea mereu în Dumnezeu, de la care ea se îndepărtează mereu netrupește. Cea mai mare izbândă în viața duhovnicească a raportat-o cel ce poate exclama pe drept precum Ana, mama lui Samuel: „Bucuratu-s-a inima mea întru Domnul, înălțată a fost fruntea mea de Domnul Dumnezeul meu și gura mea s-a deschis larg asupra vrăjmașilor mei, căci m-am bucurat de izbândirea Ta“ (1 Regi 2, 1).

Să nu uităm că viu este Dumnezeu, Cel ce dă viață tuturor, că vie este Maica Domnului, că vii sunt îngerii și sfinții, că ne ascultă, întru Dumnezeu.

„**R**ugându-vă în Duhul Sfânt“ (Iuda 1, 20). Duhul Sfânt este aerul „sufletului. Iisus Hristos este hrană dătătoare-de-viață, iar Duhul și Fiul sunt nedespărțiți. Ei ne sunt de trebuință deopotrivă, ca aerul și ca hrana, fiind nedespărțiți unul de altul, după cum Duhul și Fiul rămân nedespărțiți și în lucrarea Lor în noi. Iar Dumnezeu-Tatăl, prin Fiul și Sfântul Duh, lucrează cu bunăvoință, ca Început și Pricină a lor.

Cei ce s-au atins da îmbrăcămintea Mântuitorului s-au făcut sănătoși. De ce, oare și astăzi, cei ce folosesc apa sfințită se vindecă? Crucea cufundată în apă, cu rugăciunea credinței, este întocmai Domnului Însuși, Care dă viață. După cum îmbrăcămintea Mântuitorului era pătrunsă de viața Sa, tot așa și apa în care se cufundă crucea dătătoare-de-viață se pătrunde de viață și de aceea capătă puteri tămăduitoare.

Nimic nu ne este mai aproape decât Dumnezeu. El este Dumnezeul inimilor, inima fiind, la rândul ei, lucrul cel mai apropiat nouă, este însăși ființa noastră, esențialul din noi.

Mergeam să săvârșesc slujba Utreniei. Soarele răsărise și își reflecta razele în sticla unui felinar atârnat de un stâlp. Se reflecta atât de clar și de intens, încât trebuia să-ți ferești ochii, nu te puteai uita așa cum nu te poți uita la soare. Cugetam în sinea mea: dacă soarele creat, material, se reflectă cu o strălucire atât de intensă într-o bucatăică de sticlă transparentă, cum să nu se reflecte Soarele cel necreat, imaterial – Dumnezeu, în inima omului care n-a cunoscut păcatul (vorbesc în principiu), să nu Se reflecte cu toată strălucirea în sfinții Săi, în virtutea unirii cu El, a dragostei față de El, curățiti fiind „de toată întinarea trupului și a duhului, desvârșind sfințenia, în frica lui Dumnezeu“ (2 Corinteni 7, 1). Da, El se reflectă, în plenitudinea splendorii Sale, în sufletele aleșilor Săi și aceste suflete curate, aceste chipuri ale lui Dumnezeu, ca și sticla transparentă, strălucesc ca aurul la soare, cu strălucirea diamantină a celor mai curate ape. Strălucesc însă pentru Dumnezeu și pentru îngerii Săi, fără a-și arăta strălucirea oamenilor, după economia lui Dumnezeu, strălucind loruși prin lumina credinței, a virtuților, asemenea unei lumânări puse într-un sfeșnic, luminând o încăpere și pe toți cei aflați în ea. Mă mai gândeam și așa: dacă soarele creat se reflectă în geamul unui felinar, cum să nu se reflecte oare Soarele imaterial, în chip deplin și ființial, în preacuratul Trup Și Sânge al Domnului, în altar, prin lucrarea Duhului Sfânt, Dătătorul de viață? Da, lucrarea Sa se reflectă aici toată, întru totul și cu toată dragostea Sa, deoarece „*Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu – întru Dumnezeu – rămâne – în Dumnezeu și Dumnezeu în el*“ (Ioan 6, 56).

Despre rugăciune. Rugăciunea este o cerere făcută în pofida trupului nostru trufaș, care își atribuie toate sieși. Este o mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru nenumăratele Sale binefaceri, înălțată în pofida nesimțirii trupului nostru. O preaslăvire făcută în pofida omului trupesc, care caută slava doar pentru sine. Rugăciunea este dovada faptului că sunt ființă rațională, creată după chipul lui Dumnezeu, acest chip fiindu-mi cheazășie a viitoare mele fericiri și îndumnezeiri. Știu că sunt creat din nimic, că nu însemn nimic înaintea lui Dumnezeu, că neavând nimic de la mine, din mila lui Dumnezeu sunt persoană, am rațiune, am inimă, voință liberă și, folosindu-mă de rațiune și de libertate și îndreptându-mi inima spre El, pot să-mi sporesc în mine infinita-I împărăție, treptat și din ce în ce mai mult, pot să-mi înmulțesc darurile pe care mi le-a dat, să sorb din El ca dintr-un izvor nescut, fără de moarte, tot binele spiritual și material, îndeosebi pe cel spiritual. Rugăciunea îmi spune că sunt chip al lui Dumnezeu și că, situându-mă cu sufletul într-o relație smerită și nobilă cu Dumnezeu, de bunăvoie, pot să-mi sporesc la nesfârșit darurile duhovnicești pe care mi le-a dat Dumnezeu și, în acest chip, mă pot desăvârși la infinit, îmi pot spori la infinit asemănarea cu Dumnezeu, fericirea cerească căreia îi sunt hărăzit! Rugăciunea este semnul supremei demnități la care ne-a ridicat Creatorul. Dar, în același timp, ea îmi aduce aminte de nimicnicia mea (sunt creat din nimic, nimic nu-mi aparține, de aceea mă și rog lui Dumnezeu pentru toate), ca și de suprema-mi noblețe (sunt chip al lui Dumnezeu, îndumnezeit, mă pot numi prietenul lui Dumnezeu, ca Avraam, părintele celor credincioși, cu condiția să cred neclintit în existența, bunătatea și atotputernicia Dumnezeului meu, să mă asemăn Lui în această viață prin fapte de iubire și de milosârdie).

Dacă ne rugăm de fiecare dată cu căldură, ajungem să credem sincer și neșovăielnic în nemurirea sufletului nostru și în fericirea veacului imaterial ce va să fie. Fiindcă toată bucuria rugăciunii omul o soarbe de la Dumnezeu Duhul; toată puterea și-o trage de la El și, prin harul lui Dumnezeu și de la Maica Domnului (Ea ne izbăvește din nevoi sufletele, ne dă pace, ne bucură, ne dă vigoare), de la îngeri și de la sfinți.

Nu știți, oare, că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?“ (1 Corinteni 3, 16). „Iar dacă Hristos este în voi, trupul este mort pentru păcat; iar Duhul, viață pentru dreptate“ (Romani 8, 10). Fraților, fiți cu luare-aminte și cu evlavie față de Duhul Sfânt Care sălășluiește mereu în voi și nu uitați că taina și minunea învierii voastre din morți se va săvârși prin același Duh, Cel ce viază acum în voi, prin harul și darul lui Hristos, în virtutea Botezului cu apă și cu Duh, a pocăinței și mai cu seamă a împărtășirii cu de-viață-făcătoarele Lui Taine.

Dumnezeu este Adevărul; și rugăciunea, și viața noastră trebuie să ne fie adevărate. Dumnezeu este Lumină. Și rugăciunea trebuie să-mi fie făcută în lumina inimii și a minții. Dumnezeu este Foc; și rugăciunea și toată viața mea trebuie să ardă ca flacăra. Dumnezeu este libertate desăvârșită; și rugăciunea trebuie să-mi fie liberă, prin revărsarea născăvilită a inimii. Cât de bogat este sufletul omului. Doar să-și îndrepte gândurile, din toată inima, către Dumnezeu, să dorească, din toată inima, a se uni cu Dumnezeu și îndată Dumnezeu va fi cu el. Și nici un perete, nici un zăvor de temniță, nici un munte, nici o prăpastie nu vor putea sta împotriva acestei uniri. Atunci Dumnezeu va fi cu tine, așijderea îngerii și sfinții; împreună cu Dumnezeu ei vor sta toți înaintea inimii tale, ca prieteni apropiați, ca rude scumpe! O, cât de bogat este sufletul omului!

Duhul este atât de subtil, încât poate pătrunde prin orice creatură, materială sau spirituală, prin toate „duhurile“ raționale și prin toate sufletele nerăționale, prin corpurile cerești, prin pământ, prin toată materia organică și anorganică, fără să întâmpine vreun obstacol, fiind totdeauna mai presus de ele și dându-le viață, ca Duh al lui Dumnezeu, sau penetrând cu ușurință orice materie, fără a-i da viață, precum munții, pietrele, pereții, ca și cum n-ar întâlni nimic în cale. Prezența lui Dumnezeu se vedește chiar dacă faci abstracție de orice altă realitate de natură spirituală sau materială. De aceea pot spune oricând că sunt cu Dumnezeu, închipuindu-mi că sunt numai eu cu El. „Că Tu cu mine ești“ (Psalmul 22, 4), spune psalmistul. „Eu sunt cu tine“ (Faptele Apostolilor 18, 10), îi spune Domnul Apostolului Pavel.

Rugându-ne sânguitor, stând în picioare sau șezând, culcat sau mergând, ne simțim uneori cercetați, dintr-o dată de Duhul Sfânt. Îi „auzim“ glasul, ne dăm seama că ne pătrunde în suflet, în inimă, întocmai cum a venit Domnul la apostolii Săi, trecând prin pereți, după Înviere: lucrează fulgerător, precum curentul electric și chiar mai repede ca acesta; și atunci începi să te simți nemaipomenit de ușor, fiindcă ți se dezleagă dintr-o dată legăturile păcatului, începi să-ți regreți păcatele, te simți pătruns de umilință, de pace, de bucurie. Ia seama, când îngerul a venit la Petru ca să-l elibereze, a pătruns în temnița zăvorâtă; ușa era încuiată, straja stătea de veghe în fața ei. Și totuși, îngerul s-a arătat într-o clipită și toată încăperea a strălucit de lumină. Întocmai și Duhul lui Dumnezeu poate intra fulgerător în casa sufletului nostru, care este trupul, umplând-o de lumină.

Oare cum pot să ne audă sfinții? Ne aud fiindcă sunt una cu noi în Duhul Sfânt, „și aceștia în Noi să fie una“ (Ioan 17, 21), ca mădulele ale Bisericii lui Dumnezeu, al cărei Cap este Hristos și care primește viața de la Duhul Sfânt. Sfinții ne văd și ne aud într-un Duhul Sfânt; noi cu ochii

și urechile noastre trupești vedem și auzim cu ajutorul luminii și aerului. Dar vederea și auzul de natură trupească sunt imperfecte față de vederea și auzul de natură duhovnicească. Multe obiecte nu le putem vedea de la mare distanță, nu auzim multe sunete îndepărtate. Vederea duhovnicească, auzul duhovnicesc sunt desăvârșite. Lor nu le scapă nici o mișcare a inimii, nici un gând, nici un cuvânt, intenție, dorință. Fiindcă Duhul lui Dumnezeu – cel în care petrec, în care ne văd și ne aud sfinții – este desăvârșirea și cunoașterea absolută, vede și aude tot, fiindcă „pretutindena este“.

Despre puterea rugăciunii. Ea poate, de pildă, să deschidă și să închidă cerurile, să prefacă focul în rouă. A cui rugăciune are putere deosebită? A Maicii Domnului („cu atotputernicele rugăciuni ale sfinților Săi“), ale sfinților din cer; pe pământ, rugăciunile preoților, ei fiind puși de Dumnezeu Însuși în fața prestolului Său, ca să se roage pentru ei și pentru poporul Său („pentru sine însuși și pentru greșelile poporului“ – Evrei 9, 7), rugăciunile cuvioșilor părinți, ale sihaștrilor („din dragoste pentru el voi fi îngăduitor“ – Iov 42, 8). Puținătatea credinței, nădejdiei, dragostei vine de la nerăvna creștinilor față de rugăciune, ca și din pricina păcatelor, fărădelegilor, necazurilor sufletești și trupești.

Tu, cel ce ești preot al lui Dumnezeu, crede neconținut, din toată inima în harul pe care ți l-a dat Dumnezeu ca să te rogi pentru poporul Său. Să nu-ți fie zadarnic acest măreț dar dumnezeiesc prin care poți conduce la mântuire multe suflete. Stăpânul va da ascultare îndată rugăciunii tale pentru poporul Său, dacă o vei face din inimă și Se va apleca lesne cu milostivire asupra lui, așa cum a răspuns rugăciunilor lui Moise, Aaron, Samuel, ale apostolilor. Folosește orice clipă a rugăciunii, în biserică, la săvârșirea Dumnezeieștii Liturghii sau a Sfintelor Taine, în casele credincioșilor, la oficierea Sfintelor Taine și ierurgiilor, în tot locul și în toată vremea, gândește-te la mântuirea poporului lui Dumnezeu și te vei învrednici prisositor de darea cea bună a lui Dumnezeu.

Fii tot atât de convins că în fiecare clipă a vieții trăiești prin Dătoarea de viață Treime, așa cum ești convins că lumina îți vine de la o sursă perceptibilă prin simțuri, că te hrănești cu mâncare, că bei apă, că respiri aerul, și acestea trei devin pentru tine una.

Toate cele ale lumii materiale nu valorează nimic. Pretutindeni și în toate este Duhul lui Dumnezeu, cel ce dă viață și stă mai presus de toate. Când te rogi lui Dumnezeu, încearcă să-ți închipui că universul văzut și toată făptura nu există, ci numai Dumnezeu este pretutindeni, singur, că nu stă într-un singur loc, pe toate le umple, le cuprinde, le face, le păzește. Dacă nu vei ceda nici unei patimi față de cele materiale și vei stăruie în post și

rugăciune, atunci ți se va părea că duhul ți-a absorbit trupul și te vei face om duhovnicesc și vei contempla pretutindeni în natură Duhului lui Dumnezeu; dacă te vei împătimi de cele pământești, mai ales de mâncare, băutură, bani, „te vei face om (firesh) care nu are în sine Duhul“ (Iuda 1, 19).

Oriunde există materie organizată, creată, acolo trebuie presupus și Creatorul ei, fiindcă materia în sine nu are nici un sens și nici o putere, nu se poate organiza de la sine, dezvolta, nu aduce roade. Evident, nu există clipă în care să nu fie condusă de o inteligență nemărginită, de o Mână atotputernică.

Așa cum soarele de pe cer își reflectă întreaga-i măreție și strălucire în puzderia de corpuri transparente de pe pământ și soarele duhovnicesc – Dumnezeu – a binevoit să se reflecte în nenumărate ființe, în cer și pe pământ: acolo în îngeri, aici în oameni. Și după cum lumina – și cea a soarelui material – nu se împiedică de corpurile solide, dar transparente, luminând prin geamuri încăperi închise din toate părțile, în care nu pătrunde aerul de afară, tot așa și lumina Soarelui spiritual nu se oprește în ființele spirituale, nu se izbește de opreliști materiale, nici de pereți, nici de ziduri mohorâte de temniță, nici de imensitatea munților, nici de adâncimea peșterilor în care se ascund de lume robii lui Dumnezeu, nici de abisurile pământului. Ea pătrunde pretutindeni și strălucește pretutindeni, în tot sufletul în stare să primească lumina adevărului ceresc. (Pavel și Sila se rugau în temniță, lăudau pe Dumnezeu în cântări, și Domnul le-a ascultat rugăciunea. – Faptele Apostolilor 16, 25-26).

Când ne rugăm lui Dumnezeu, auzul Său stă gata să ne asculte; atunci El se află aproape de noi, asemenea icoanei înaintea căreia ne rugăm. Este chiar în inima noastră. Prezența Sa lângă noi este tot atât de reală ca și aceea a icoanei Sale, icoana nefiind decât o vizualizare sugestivă a faptului că Domnul ne stă aproape, ne vede și ne aude, iar sfinții ne stau aproape întru Duhul Sfânt și întocmai ca Duhul Sfânt, Care pretutindeni este și pe toate le împlinește. Căci în „casa Lui (a lui Hristos) suntem noi“ (Evrei 3, 6, compară cu 1 Corinteni 3, 16; 6, 19) și ei ne văd și ne aud întocmai cum îi vedem și îi auzim pe cei cu care stăm de vorbă – căci până și vederea, și auzul ne sunt mijlocite de Duhul Sfânt.

Ați văzut că pe sfintele icoane Domnul nostru Iisus Hristos este auzgrăvit ținând într-o mână globul puterii, în timp ce cu cealaltă binecuvântează. Așa este și în realitate. Din înaltul cerului, Domnul îi cuprinde cu privirea pe cei ce se nevoiesc pe pământ în numele Său, dându-le temeinic ajutor, ca un atotputernic împărat, în războiul lor cu vrăjmașii mântuirii, binecuvântându-i pe aleșii Săi oșteni, „cu pace și bucurie în Duhul

Sfânt“ (Romani 14, 17), le răsplătește faptele bune făcute pe pământ cu cununa vieții. Stăruieți deci, creștinilor, în credință și nădejde „cu ochii ațintiți asupra lui Iisus, începătorul și plinitorul credinței“ (Evrei 12, 2). Care vă are neconținut sub priviri. Din înaltul cerului vede tot ce faceți, așa cum l-a văzut pe întâiul Mucenic Ștefan, deschizându-i cerul și descoperindu-i slava Sa, așa cum l-a văzut pe Saul, cel ce avea să fie Pavel, căruia i S-a arătat pe cer în toată strălucirea Sa și pe care l-a chemat cu glasul Său.

Viața noastră are drept scop unirea cu Dumnezeu. În această viață, prin credință, nădejde și dragoste; în viața viitoare, prin dragoste întru-tot-desăvârșită. Luați aminte însă cum este denaturat acest scop aici pe pământ, de noi înșine și de diavolul. Ne legăm inima de lucruri pământești, în funcție de preferințele noastre pătimase. Uneori – vai! – dragostea ni se îndreaptă spre bani, mâncare, băutură, haine, case, înlesniri de tot felul, spre persoane de aceeași teapă, uitând de Dumnezeu. Alteori ne trufim, ne lăsăm cuprinși de ură și de invidie, mințim și atunci ne unim cu diavolul însuși, personificarea răutății, minciunii, trufiei, invidiei. Și cât de mult îl mâniem pe Stăpânul nostru, Care ne-a creat după chipul asemănarea Sa, cât de urât schimonosim chipul zugrăvit după însuși modelul dumnezeiesc. Dar la aceasta nu prea ne stă gândul, rămânem neștiutori în privința unui lucru esențial pentru noi: unirea cu Dumnezeu.

Cine știe că vrăjmașii fără de trup nu încetează să ne poarte ură să nu deznădăduiască, chiar dacă vrăjmașii caută cu orice preț să ne ducă la disperare; să nu-și iasă din fire orice i s-ar întâmpla, cunoscând că vrăjmașii nevăzuți tocmai aceasta vor: să-l facă să-și iasă din fire, să urască, să pizmuiască, să-și lege inima de bani și de obiecte materiale. Trebuie însă să fim cu mare atenție față de sine, fiindcă de multe ori vrăjmașul se ascunde în propriul nostru egoism, lăsând impresia că lucrează spre binele nostru, când de fapt vrea să ne dea pieirii. Cel mai sânguinos lucrează să ne zdruncine nădejdea creștinească. Să ne amintim doar de cei ce își pun capăt zilelor, prin spânzurare, prin înec, prin alte mijloace, sau de alcoolici etc.

Domnul a rostit cuvânt de făgăduință, și cuvântul Lui se va împlini. Domnul dă legile naturii, statornicia și nestrămutarea lor, ca pe o dovadă a adevărului făgăduințelor sale.

Ați simțit în trup, pe vremea rugăciunii sau la citirea cuvântului lui Dumnezeu și altor cărți cu conținut sfânt (ba câteodată și a unor cărți lumești cu conținut bun, unde, spre exemplu, este descrisă o întâmplare care înfățișează lucrarea Proniei lui Dumnezeu asupra oamenilor) sau în vremea discuțiilor evlavioase, *glas de răcoare subțire*, încât parcă v-a străbătut trupul un curent electric? Este cercetarea dumnezeiască. *Glas de răcoare subțire, și acolo va fi Domnul* (3 Împ. 19, 12).

Când te rogi Stăpânei sau vreunui sfânt, să ai gândul neclintit că ești mădular al Bisericii, în care Stăpâna este piatra cea mai însemnată a zidirii, *Începătoarea zidirii celei gândite* (Acatistul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, icos 10), și să știi că ești strâns legat lăuntric de toți locuitorii Cerului, ca piatră a zidirii, deși ești moale și neîntărit. Astfel înțelegându-te pe tine însuși, vei pricepe de ce rugăciunile ajung atât de ușor la sfinți: cu toții suntem sub un singur Cap – Hristos – și cu toții suntem însuflețiți de un singur Duh al lui Dumnezeu.

Domnul este pricina și reazimul statornic al vieții organice a trupului meu prin lucrarea plămânilor, stomacului, inimii, venelor, mușchilor, precum și al vieții duhovnicești organice a duhului – prin minte și gândire, prin luminarea inimii de Lumina Lui.

Ce minunată este tăria credinței, căci simt pe Dumnezeu ca pe o realitate vie, cred în El din adâncul inimii și Dumnezeu este cu mine. Când fac dovadă de pocăință pentru păcatele mele cu credință în El, Dumnezeu este cu mine; când îmi vine un gând bun, Dumnezeu este cu mine; un simțământ evlavios, Dumnezeu este cu mine. Diavolul însă îmi pătrunde în suflet prin neîncredere, prin frică, trufie, nervozitate, răutate, avariție, pizmă. Puterea pe care a căpătat-o vrăjmașul asupra mea îi vine, așadar, chiar de la mine. Dacă sunt atent însă cu mine însumi și caut să am mereu în minte numele lui Iisus Hristos Domnul cu credință și dragoste, vrăjmașul se va dovedi neputincios, nu va putea să mă vatăme în nici un chip.

Caută să te împotrivești la tot ce ar vrea să faci vrăjmașul nevăzut. Dacă te îndeamnă spre trufie, spre laudă de sine, spre bârfirea aproapelui, smerește-te, fă-te pământ, fă-te pulbere, osândește-te cât mai aspru, iar pe fratele tău laudă-l din toată inima. Dacă fratele tău, pus la cale de vrăjmașul, se poartă cu tine trufaș și cu răutate, tu poartă-te cu el smerit și iubitor. Dacă vrăjmașul te îndeamnă spre zgârcenie, fii generos și îndatoritor. Fă așa în toate ocaziile și te vei învrednici de mare dar de la Dumnezeu, pe care îl vei descoperi tu însuși cu ochii inimii. Dacă îți lipsește energia lăuntrică de a te purta așa, considerând că vrăjmașul e prea puternic, roagă-te Atotputernicului în toată vremea și în tot ceasul și El te va ajuta.

Pe măsură ce începi să te rogi în duh și adevăr în fața icoanei, de pildă în fața celei a Mântuitorului, către icoană e atras duhul celui înfățișat pe ea. Dacă convingerea în prezența reală a celui înfățișat în icoană te va face să-I vezi chipul ca și cum ar fi în fața ta, Acela este într-adevăr prezent acolo cu harul Său. Icoanele făcătoare de minuni care lăcrimează, „vorbesc” și sângează au întotdeauna o privire nemaipomenit de vie și de expresivă. Există oare ceva care să nu-I fie cu putință lui Dumnezeu, Cel ce poate da viață

pietrelor, Cel ce le poate preface în oameni? În același fel minunat poate lucra și în privința chipurilor zugrăvite. „De poți crede, toate sunt cu puțință celui ce crede“ (Marcu 9, 23). Cel Preaînalt coboară în chip minunat la cel ce crede. Se unește cu semnul crucii dătătoare de viață și lucrează prin el minunat.

Ce este omul, dacă nu chip al lui Dumnezeu, plămădit cu măiestrie din pământ? Nu te mira că Dumnezeu apare în materialitatea icoanelor, căci „la Dumnezeu toate sunt cu puțință“ (Marcu 10, 27). Când a fost nevoie, El a cuvântat cu glas omenesc prin gura asinei (Numeri 22, 28).

Despre un portret se spune uneori: cât este de fidel și de expresiv, doar că nu vorbește! Dacă omul este în stare să dea viață unei pânze, unui lemn, unei hârtii, prin arta sa, de ce n-ar putea face același lucru Dumnezeu? De ce n-ar putea da suflare de viață unei icoane, făcând-o „să vorbească“, dacă asta I-ar fi voia? Tu, artistule, ai zugrăvit icoana până când ți s-a apus despre ea „doar că nu vorbește!“ Lasă-L pe Dumnezeu să o termine și să o facă să vorbească.

Lumea duhurilor există, sufletele morților există; ele ne văd, ne aud. Iată o mărturie învederată: o femeie care avea soțul bolnav, undeva departe, la vreo 600 de verste, l-a văzut într-o seară ce făcea și cu cine era; i-a auzit chiar și vorbele. Oare nu în același chip ne văd sfinții? Oare nu tot așa ne aud rugăciunile?

În chipul celorlalți îmi văd propriul meu chip, fiindcă toți ca unul suntem făcuți de Dumnezeu, ne tragem din același om, din același sânge și tot după chipul lui Dumnezeu. De aceea trebuie să ne privim semenii fără gând necurat, fără dorință de ispitire, fără vrăjmășie, fără viclenie, dezinteresat, cu dumnezeiască, curată dragoste. Așijderea, văzând pe icoane chipurile sfinților, al Maicii Domnului, al Domnului nostru Iisus Hristos Însuși, Dumnezeu și Om, mă văd în ei pe mine, fiindcă și ei sunt oameni, iar Iisus Hristos, Dumnezeu nostru, a luat chipul meu, prin întrupare și înomenire, învrednicind omenirea de neasemuită cinstire, risipind din credincioși miasma păcatului, botezându-i în numele Său, înmiresmându-i cu sfințenia Duhului Sfânt, care sălășluiește în ei prin credință, prin Botez, prin împărtășirea cu Dumnezeiescul Său Trup și Sânge. Vezi, așadar, pe tine în alții, ca și alții să se vadă în tine, iubește pe toți ca pe tine însuși. Vezi de asemenea în Hristos, în Preacurata Sa Maică, în chipurile sfinților, pe tine, vezi omenirea întreagă, și fă-te casnic al lui Dumnezeu și al sfinților Săi, urmându-i în sfințenie, și atunci se vor vedea și ei în tine, în măsura în care te vei asemăna cu Dumnezeu și cu sfinții prin fapte bune, și te vor recunoaște ca pe un mădular al lor când te vei înfățișa la obșteasca judecată și te vor lua la ei ca pe unul de-al lor.

Sunt bucurosi că mi se întâmplă foarte des să port în inimă și în gând și să am pe buze numele lui Dumnezeu, al Născătoarei de Dumnezeu, Stăpâna noastră, ale îngerilor și sfinților, când îi pomenesc după tipicul bisericesc de-a lungul anului sau, în mod special, în rugăciuni, la slujbele de sfințire a apei. Fiindcă numele lui Dumnezeu, pomenit sincer, cu inimă curată, ne sfințește, ne dă vigoare, liniște, ca și numele Maicii Domnului, atotputernica mijlocitoare. Și sfinții, mijlocitorii noștri înaintea lui Dumnezeu, se roagă pentru noi când îi chemăm în rugăciuni, ne luminează în tot chipul cu virtuțile lor. Bine este să fim în unire cu Dumnezeu și cu locuitorii cerului.

Prin rugăciune dobândim iertare de păcate. „Datoria aceea ți-am iertat-o fiindcă M-ai rugat“ (Matei 18, 32). Așa este. Știu din experiență.

Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine „și Eu întru el“ (Ioan 6, 56). Aceasta se simte și practica o demonstrează. Cel ce se împărtășește cu credință cu Sfintele Taine, căindu-se din adâncul inimii pentru greșelile sale, se umple de viață, este cuprins de o neasemuită fericire. Este o realitate și demonstrația poate fi făcută și în sens contrar. Când te apropii de Sfântul Potir fără a-ți deplânge sincer păcatele și fără a te căi, mai având și îndoială în suflet, atunci intră în tine Satana, îți ucide sufletul și simți aceasta tu însuși la modul cel mai acut.

Zice un proverb: „Lui Dumnezeu toate îi sunt aproape“. Într-adevăr, Așa este. Toate îi sunt aproape: universul spiritual și cel perceptibil prin simțuri, îngerii, sufletele morților, toți oamenii vii, toate animalele, toate lumile materiale. Duhul lui Dumnezeu, duh rațional, pur, neasemuit de subtil, străbate toate și viază în orice suflet credincios și cucernic. *Frumusețea țarinii cu Mine este* (Ps. 49, 11), spune El. *Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului* (Mt. 28, 20). Pentru Dumnezeu, ca Duh fără de sfârșit, nimic nu este prea departe, totul îi stă în față ca-n palmă. El este pretutindeni și toate sunt în El, toate trăiesc, există prin El.

Dumnezeu, duhurile create și duhurile morților, ca și oamenii vii sunt ființe gândite (inteligibile), iar gândul foarte rapid și, într-un fel, atotprezent. Îndreaptă-ți spre ei gândul din toată inima și vor fi lângă tine: Dumnezeu, oricând și în chip necesar, ceilalți prin dar și puterea lui Dumnezeu. „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am veselit“ (Psalmul 76, 3)*. De ce? Pentru că este cu tine și în tine.

Când inima ne este cufundată în beznă satanică, bezna păcatului, atunci ea îl tăgăduiește pe Dumnezeu, deși ceea ce ar trebui să tăgăduiască este lumina propriei inimi. Inima s-a lăsat cuprinsă de întuneric fiindcă

---

* În edițiile românești recente ale Bibliei, „și m-am cutremurat“.

și-a pierdut vederea duhovnicească, nu-l mai vede pe Dumnezeu, „Zis-a cel nebun în inima sa «nu este Dumnezeu»“ (Psalmul 13, 1). Curat nebun.

Numele lui Iisus Hristos sau gândul curat la Iisus Hristos atrag după sine o mare energie care risipește patimile și liniștește inima. Pune aceasta și pe seama numelor îngerilor, sfinților, începând cu Maica Domnului. Trebuie să rostești însă aceste nume cu inimă curată și, prin harul lui Dumnezeu, vei primi ajutor.

Icoanele Mântuitorului, aflate în orice casă de creștin ortodox, simbolizează omniprezența Sa, Stăpânirea Sa, în orice loc, iar icoanele sfinților o „coparticipare“ la această prezență sau faptul că sfinții se află în apropierea noastră, prin puterea harului dumnezeiesc, ca mădulare ale trupului unic al Bisericii, unite sub un singur Cap – Hristos.

„**C**a toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine și aceștia în Noi să fie una“ (Ioan 17, 21). Iată de ce trebuie să ne rugăm sfinților: ei sunt în Dumnezeu și Dumnezeu este în ei și de aceea ne ascultă: fiindcă sunt împreună cu Dumnezeu, Cel omniprezent. „Că sfânt ești Dumnezeul nostru și întru sfinți Te odihnești“ (Ecfonis).

Prin credința noastră am putea mișca din loc munții inimii, adică păcatele, oricât de grele și de multe. Când creștinii se vor ușura, prin pocăință, de povara păcatelor, spun uneori: „Slavă Domnului, ni s-au năruit de pe umeri munții“.

În rugăciune este neapărată nevoie de căutarea sinceră a îndreptării.

Așa cum putem comunica rapid cu persoane aflate la mare distanță, cu ajutorul telegrafului, așijderea, prin credință vie, ca printr-un altfel de telegraf, putem intra îndată în relație cu Dumnezeu, cu îngerii, cu sfinții. Așa cum ne biziim pe rapiditatea și pe eficiența curentului electric, trebuie să ne biziim întru totul și pe rapiditatea și eficiența rugăciunii. Trimite-ți prin telegraful credinței cererea către Dumnezeu sau către sfinți și vei primi neîntârziat răspuns. Semnalele de răspuns ale telegrafului sunt simple și cunoscătorii pot să le citească. Simple sunt și semnalele prin care lucrează asupra inimii Dumnezeul Duhurilor, a toată făptura și al sfinților, dar cineva cu experiență le poate percepe.

Ominunată demonstrație a omniprezenței lui Dumnezeu! De pildă, te-ai îmbolnăvit de iubirea de arginți; inima ți s-a lipit de această patimă, fie și numai pentru o clipă; suferi. Ajunge să strigi către Domnul din toată inima: „Tu ești singura mea comoară, ești aurul și argintul meu, mâncarea și îmbrăcămintea mea“, și îndată te vei simți ușurat.

Sunt mulți rugători care îi aduc lui Dumnezeu o cinstită fără de folos; alții sunt leneși și vicleni, care, când simt asupra minții și a inimii năvala gândurilor ticăloase și viclene, încetează îndată să se mai roage, o iau la fugă din biserică sau din fața icoanei de acasă.

Dacă vrei să te rogi cu rugăciune dăătoare de viață, fă mai întâi ca inima să stea neclintit în Domnul, înalță-ți fruntea spre Dumnezeu.

De la păcatul celui dintâi om, oamenii au ajuns să fie copleșiți într-o asemenea măsură de bezna păcatului, în însăși punctul central al ființei lor (inima), încât aproape că și-au pierdut conștiința și sentimentul omniprezenței lui Dumnezeu, ajungând să creadă că ar putea să se ascundă între patru pereți de Cel ce pe toate le plinește, a cărui vedere pătrunde în locurile cele mai tainice, unde și-ar putea găsi ascunziș cineva. „De se va ascunde careva în locuri tănuite, au nu-L voi vedea pe el?” (cf. 1 Regi, 2, 1). „Au nu umplu Eu cerul și pământul, zice Domnul” (Ieremia 23, 24). „Sunt gol și m-am ascuns” (Facerea 3, 10). Nimeni nu se poate ascunde.

Sufletul meu este în Dumnezeu ca peștele în apă și ca pasărea în văzduh, înconjurat de El în toată vremea și în tot locul. Prin El trăiește, se mișcă, în El își află pacea. El îi deschide orizont nemărginit.

Gândurile mele pot fi luminoase sau sumbre, spre osânda sau spre îndreptățirea mea; inima poate să-mi fie împăcată și veselă sau tristă și strâmtorată. Modul cum îmi este alcătuit trupul, cum sunt alcătuite lumile și pământul pe care trăim, cu tot ce se află pe el și în jurul său nu încetează să mărturisească omniprezența Creatorului, al meu, al tuturor; prezent de-a pururi în mine, cu mine, pretutindeni. Să se depărteze de la mine pentru totdeauna gândul întunecat și absurd că Dumnezeu m-a părăsit, că nu se află mereu cu mine.

Sufletul meu nicicând să nu uite că Dumnezeu-Cuvântul, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, care ține toate lumile „cu cuvântul puterii Sale” (Evrei 1, 3), ține și minuscula mea lume – sufletul și trupul – și că știe în fiecare clipă nu numai câte fire de păr am pe cap, dar și gândurile mele, câte și cum sunt, și pornirile inimii, fiindcă toate se săvârșesc sub ochii Săi atotvăzători.

Să știe sufletul meu că fiindcă toate au purces de la Dumnezeu și există în El, de aceea Domnul Dumnezeu Însuși cunoaște în chip desăvârșit și în orice clipă viața și însușirile fiecărei ființe; că în fiecare clipă face să acționeze legile naturii, de El statornicite, cunoscând cum lucrează ele în orice ființă. Dacă atunci când scriem o carte, știm prea bine cum am alcătuit-o și ce cuprinde, ce idei am pus în ea, iar atunci când alții își exprimă

despre ea o părere, în special despre scopul cărții, recunoaștem că așa este, că aceasta ne-a fost intenția, cum am putea să-i tăgăduim Domnului atotcunoașterea tuturor lucrurilor, a tot ce există viu și a materiei neînsușite din univers, cu calitățile și cu starea acestora? Căci universul nu este, oare, o carte a lui Dumnezeu? Deci, suflete al meu, mulțumește-i cucernic Creatorului în toate clipele vieții tale și ține minte că El știe întotdeauna ce faci, te ajută, îți dă vigoare îți pune la îndemână toate cele de trebuință vieții și bunăstării tale. „Și cum ar fi rămas ceva, de n-ai fi voit Tu?“ (Înțelepciunea lui Solomon 11, 25).

Oamenilor le este rușine să recunoască faptul că nu cred în înalta noblete de care s-au învrednicit de la Dumnezeu, în chemarea lor, că poartă neprețuitul chip al lui Dumnezeu, al preaiubitorului Dumnezeu, chipul căruia i s-a făgăduit și pregătit supremă, nemărginită fericire în ceruri, în unire cu Dumnezeu. Așa cum săracul nu crede că ar putea deveni bogat și om de vază, tot astfel mulți creștini nu cred că vor ajunge să stăpânească avuția viitoarelor bunătați și că vor fi așezați în ceruri, întru Hristos Iisus (Efeseni 2, 6). Ne minunăm că, fără a ne învrednici de cine știe ce merite, ne va aștepta o asemenea cinste și mărire, o asemenea avuție. Suntem egoiști, agonisitori, zgârciți și nu putem pricepe cum poate să existe această infinită dragoste, un Tată atât de înțelept și de dezinteresat. Nu ne vine să credem că Dumnezeu „așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său, unul Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică“ (Ioan 3, 16).

Oamenii nu înțeleg și, ca să spunem lucrurilor pe nume, mulți nu cred în cinstea făgăduită dreptilor în viața viitoare fiindcă Satana a înjosit omenirea în propriii ei ochi. Dar această cinste este reală și trebuie să nădăjduim în ea. Omul este chipul lui Dumnezeu, Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat pentru a restaura chipul Său în om. Această idee este dezvoltată în Sfânta Scriptură.

Dacă vreodată te vei îndoi de Dumnezeu sau de dogma Sfintei Treimi, adu-ți aminte această scurtă doxologie bisericească: „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor“. Gândește-te că te numeri printre oamenii tuturor veacurilor, printre care s-au aflat mulțime de minți uriașe și de Dumnezeu luminate, care au slăvit pe Dumnezeu Cel în trei ipostasuri, cu o inimă și cu un suflet.

Deoarece Creatorul și Dumnezeul nostru este unul, El apropie și unește totul, încât pentru un suflet credincios nimic nu poate fi atât de îndepărtat, ca Dumnezeu să nu i-l apropie prin credință. Vrei să vorbești nu zic cu Dumnezeu, care este omniprezent, ci cu puterile cerești cele de sus, cu Împăcătoarele, cu Arhanghelii, cu îngerii? O poți face. Vor fi cu tine, dacă

te vei ruga, te vor povăţui, lumina, întări în credinţă. Sau cu sfinţii, mai înainte proslăviţi? Vei putea fi şi cu ei. Vor veni la tine la cea dintâi chemare, din toată inima, mai ales Preasfânta Fecioară, Născătoarea de Dumnezeu, grabnic ajutătoarea noastră. „Pe Tine, Cel ce ai împreunat negrăit, Hristoase, Cu cele cereşti cele pământeşti şi o Biserică ai făcut îngerilor şi oamenilor, neîncetat Te mărim“ (Canonul Sfinţilor Arhangheli, Cântarea a 9-a, tropar). Căpetenia îngerilor şi a oamenilor este Hristos. Având o asemenea căpetenie, ar putea să existe ceva la care să nu putem ajunge? Şi cât de aproape este de noi Căpetenia Însăşi, încât ne poate auzi! Ne convingem şi din viaţă că Hristos ne aude, după cum şi sfinţii ne aud.

Domnul acordă deplin respect naturii celei de El create, legilor acesteia, ca unei opere a infinitei şi întru-tot-desăvârşitei Sale înțelepciuni. De aceea şi voinţa Sa se face cunoscută de obicei prin natură şi prin legile sale – de pildă, când îi pedepseşte pe oameni, sau când îi binecuvântează. Iată de ce nu trebuie să aştepţi minuni de la El decât în caz de extremă necesitate.

Domnul acordă un deplin respect îndeosebi acelor creaturi ale mâinilor Sale care sunt înzestrate cu raţiune şi cu voinţă liberă; de pildă, îngerilor şi sfinţilor, lucrând prin ei pentru sfinţirea şi mântuirea noastră. De aceea, să nu zici niciodată: „în rugăciunile mele mă adresez întotdeauna pentru nevoile pe care le am doar lui Dumnezeu“. Uneori ţi-ar prinde mai bine să te adresezi şi sfinţilor, care sunt instrumentele sau organele Sale. Domnul Însuşi nu vrea să rămână nelucrătoare, întru mântuirea noastră, sfintele temple ale harului Său, ale Dumnezeiescului Său Duh.

Asemenea puîsorilor sub aripile unei cloşti, lumea toată stă sub aripile lui Dumnezeu, toate soboarele îngereşti, toţi oamenii, toate animalele necugetătoare, lumile materiale. El aduce lumină în toţi şi în toate: unora le dă lumina raţiunii, altora lumină fizică; tuturor le dă căldură: unora căldură duhovnicească, altora căldură fizică. Şi asemenea unei cloşti, aude piuitul şi scâncetul puilor de sub aripile Sale. Domnul ne aude suspinele cele mai tainice, rugăciunile, laudele, ne vede nevoile. „Acoperă-ne pe noi cu acoperământul aripilor Tale“ (cf. Psalmul 60, 5).

Mi-e foarte bine atunci când, împărtăşindu-mă cu vrednicie, mă rog pentru poporul credincios, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, Dumnezeu este atunci în mine, am înaintea Lui îndrăznire fără seamăn. Împăratul este atunci în mine ca într-un locaş; pot să-L rog orice. „Vom veni la el şi locaş la el vom face“. „Cereţi ceea ce voţi şi vi se va da vouă“ (Ioan 14, 23; 15, 7).

Când ne rugăm, trebuie să avem o asemenea credinţă încât să nu lăsăm să ni se strecoare în inimi nici o clipă vreo îndoială ascunsă, vreun gând ascuns, precum că Dumnezeu nu ne-ar asculta, ca, în timpul

rugăciunii, sufletul să și-L închipuie pe Dumnezeu stând înaintea sa, vorbind cu El așa cum ar vorbi cu un Împărat.

Dacă noi păcătoșii Îl rugăm și Îl implorăm pe Domnul, pentru noi înșine și pentru alții; dacă, trăind pe pământ, sfinții se roagă pentru ceilalți oameni, cerându-I lui Dumnezeu cele de trebuință, cu atât mai mult, când sfinții se vor muta la cele veșnice și vor sta înaintea lui Dumnezeu, față către față, o vor face. Prin puterea mării jertfe mijlocitoare a Fiului lui Dumnezeu are putere și mijlocirea sfinților, prin rugăciunile lor și cu harul Domnului nostru Iisus Hristos. Mai cu seamă mijlocirea Preacuratei Sale Maici. Este o răsplată pe care Domnul o dă sfinților pentru meritele lor.

La temelia rugăciunii stă aspirația chipului către Chipul primordial, ca de la asemănare la asemănare.

În timp ce te rogi, gândește-te că ești iconom al moștenirii de mare preț a rugăciunilor Bisericii; dar un iconom nevrednic și întinat și că trebuie, deci, să-ți deschizi inima cu evlavie, să-ți umpli sufletul de limpedea apă a cuvintelor rugăciunilor, dar să nu le tâlcuiești după cum te taie capul.

Cunoscând Domnul neputința firii noastre întunecate și apăsate de păcat, căreia îi vine greu să se înalțe către Dumnezeu cu credință, a binevoit să se pogoare la noi, asemănându-se cu firea noastră, luând chip de rob, trup omenesc: atât de mare este iubirea Lui. Dar fiindcă nu putea să rămână veșnic pe pământ, cu trup de om, ci, potrivit economiei dumnezeiești, trebuia să se înalțe la cer, pentru neputința generațiilor de oameni ce aveau să vină și întru amintirea veșnicei iubiri pe care ne-o poartă, a patimilor și morții Sale, El prefăce prin Duhul Sfânt pâinea de rând în trupul Său și vinul de rând în sângele Său, în acest trup și în acest sânge sălășluindu-Se pe de-a-ntregul prin Duhul Său, astfel încât Însuși Dătătorul de viață Hristos Domnul stă sub chipul pâinii și al vinului. O, negrăită iubire! O, dumnezeiesc adevăr! Domnul și-a pus nemărginita Sa înțelepciune în folosul nostru, nesfârșita-I putere! Neputința noastră îl vede pe Domnul nu doar prin credință, dar îl și simte cu gura, dar mai cu seamă cu inima și cu tot sufletul. Slavă Tie, Doamne, care mă iubești într-o asemenea măsură!

Să dea Dumnezeu să nu ni se curme nici dincolo de mormânt frățească relație cu cei morți din neamurile noastre și cu cei pe care i-am cunoscut, să nu ni se stingă iubirea nici după moarte, ci să ardă cu o flacără și mai puternică. Să rămână mereu în noi, până ce vom închide ochii, amintirea curată a celor adormiți. „Cu ce măsură măsurăm, cu aceea ni se va da“ (cf. Marcu 4, 24; Matei 7, 2).

Împărtășindu-vă cu Sfintele Taine, fiți tot atât de convinși că vă împărtășiți cu Trupul și Sângele lui Hristos, precum nu vă îndoiiți de faptul că nu trece clipă să nu respirați. Spuneți-vă în sine: așa cum neîndoielnic este

că nu încetez a trage în piept aerul, tot atât de sigur este că o dată cu aerul îl primesc în mine pe Iisus Hristos, Domnul meu – respirația mea, viața, bucuria și mântuirea mea. Înainte de a respira aerul, respir prin Hristos, în toate zilele vieții mele; El îmi este cuvânt înainte de a cuvânta, gând înainte de a gândi, lumină înainte de orice lumină, hrană înaintea oricărei mâncări, băutură înaintea oricărei băuturi, îmbrăcăminte înainte de a mă fi îmbrăcat, mireasmă înainte de mireasmă, dulceață înainte de dulceață, tată înainte de tatăl meu trupesc, mamă înainte de mama mea după trup, pământ solid, care nu se cutremură în veci, care mă poartă și care mă duce înainte de pământ. Oameni fiind în această lume, uităm că respirăm mereu prin El, trăim, ne mișcăm, existăm și că „ne-am săpat fântâni sparte” (Ieremia 2, 13). Domnul însă ne-a descoperit prin Sfintele Sale Taine, în sângele Său, izvor de apă vie, care curge spre viață veșnică și ni Se dă Însuși spre mâncare și băutură, ca să trăim prin El. „Dat-ai moștenire celor ce se tem de numele Tău” (Psalmul 60, 6). Domnul S-a dat pe Sine spre moștenire celor ce se tem de El. Ce dar minunat!

După cum duhurile rele ne stau întotdeauna în preajmă și lucrează asupra noastră repede și ușor, tot așa ne sunt aproape, așa zice incomparabil mai aproape, Domnul Dumnezeu, Preacurata Maică a Domnului, îngerii, sfinții. Ei pot să lucreze în noi mai ușor și mai repede. Aceasta deoarece duhurile rele lucrează asupra noastră numai cu îngăduința lui Dumnezeu, iar Domnul Dumnezeu lucrează prin sine Însuși, cu o supremă libertate, fiindcă „pretutindenea este și pe toate le plinește”. Așijderea Preacurata Sa Maică, îngerii, sfinții, ca unii ce prin harul Său sunt una cu El.

Rugăciunea se întemeiază pe credință: cred că există Dumnezeu, în fața căruia îmi fac rugăciunea; există un Atotputernic care ține în mâinile Sale toată creatura și care a dat făpturilor Sale voci diferite, pentru a comunica între ele, El însuși neavând nevoie de voce; trag nădejdea că rugăciunea mea va ajunge la El, sau mai bine zis, va trece direct din inima mea în urechea Sa. Corespondența fiului cu tatăl său, sau cu mama sa, cu frații și surorile, tatălui cu copiii, a prietenilor între ei, când toți aceștia se află de parte unii de alții, se întemeiază tot pe credință. Toți sunt convinși, atunci când scriu scrisori, că cei cărora le scriu sunt în viață; speră că ceea au vrut să comunice prin scris, ajungând la destinație, va produce în conștiința destinatarilor reprezentări, gânduri, sentimente în concordanță cu cele scrise și că vor răspunde în același mod. Întocmai și în viața de fiecare zi, în multe privințe ne călăuzim de credință și de speranță. Cu atât mai mult în universul spiritual, în care trebuie să „umblăm prin credință, nu prin vedere” (2 Corinteni 5, 7).

Dacă vreodată, într-un anumit loc, într-o încăpere, sau pe apă, sau sub cerul liber vei pune la îndoaială prezența lui Dumnezeu acolo, oferă-i inimii tale această demonstrație. Dumnezeu ține totul cu puterea Sa.

Mă țin și pe mine cu trupul și cu sufletul, țin toate corpurile solide, lichide, gazoase. Ține și aerul locului în care mă aflu și pe care îl respir, țin orice particulă din el; de aceea se și numește Atotțiitorul, fiindcă țin în mâna Sa toată făptura, macrocosmul și microcosmul. Cum ar putea, deci, să lipsească dintr-un anumit loc? Să nu fie undeva Adevărul lucrurilor, Cauza existenței lor? Când vei avea în gând aceste cuvinte, inima lovită de apoplexia îndoielii îndată se va înviora și se va liniști, aceasta fiind tot o dovadă puternică a omniprezenței lui Dumnezeu, cu deosebire în sufletele noastre. Slavă Ție, Atotțiitorule Împărate, că nu m-ai lăsat în bezna diavolească, ci mi-ai trimis grabnic lumina Ta, ca să mi se risipească din suflet întunericul. Tu, Doamne, ești Luminătorul meu, luminezi întunecimea din mine.

De te rogi, de șezi, de umbli, de te culci, de gândești, vorbești, te bucuri, te întristezi, de ești sănătos sau bolnav, de ești acasă sau în ospetie, pe uscat sau pe apă, fii sigur că Dumnezeu te vede limpede – cum nu se poate mai limpede! – că îți cunoaște gândurile, dorințele, faptele, stările sufletești, în fiecare clipă a existenței tale, îți aude mai bine decât cu cel mai fin auz toate vorbele, îți percepe toate mișcările sufletului, deși nu are vedere și nici auz, aceste organe omenești atât de complicate și de aceea imperfecte (deși nouă ni se dovedesc perfecte), fiind El Însuși, în substanța Sa, totul numai vedere (de aceea L-au și numit grecii Theos) și tot numai auz, mai bine zis, tot Lumină și Vedere.

**Să nu uiți nicicând că lumina sufletului,
a minții și inimii tale vine de la Iisus Hristos.
El este lumina ochiului inimii noastre**

Să nu uiți nicicând că lumina sufletului, a minții și inimii tale vine de la Iisus Hristos. El este lumina ochiului inimii noastre; nu se compară cu lumina soarelui, care apare și apoi piere și care nu poate pătrunde prin corpurile solide, netransparente, care lasă multe lucruri în întuneric și nu este în stare să lumineze un suflet cufundat în bezna păcatului. Hristos este „lumina care luminează pe tot omul“ (adică ceea ce este mai important în om, sufletul) „care vine în lume“ (Ioan 1, 9). Da, lumina lui Hristos luminează tuturor, îi luminează și pe păgâni, „lumina spre descoperirea neamiurilor“ (Luca 2, 32). Ea luminează și în bezna păcatului. Dar bezna păcatului cea omenească. Oamenii care viețuiesc în păcat nu-l înțeleg pe Hristos, *nu cuprind* (Ioan 1, 5), nu-și dau seama că lumina care licărește în sufletele lor

vine de la Hristos, sunt convinși că este a lor din naștere, că ei înșiși, cu mintea care le-a fost dată de la natură, cu istețimea și inteligența lor au ajuns să descopere un adevăr sau să săvârșească o faptă. Nu vor să creadă că numai în lumina lui Hristos văd orice lumină: lumina oricărei științe nobil, arte nobile, lumina oricărui lucru.

Există înlăuntrul nostru un ochi duhovnicesc cu care vedem de un milion de ori mai bine decât cu ochii trupului, aceștia fiind doar un instrument al ochiului duhovnicesc, un canal de comunicare prin care sufletul cunoaște obiectele vizibile și reflectează asupra lor. Ce obiecte intră în aria de contemplare a ochiului duhovnicesc? Fenomenele de ordin spiritual. În afara lumii văzute există Dumnezeu ca Duh infinit, Rațiune infinită, care a creat și creează totul în universul material, acesta constituind traducerea în fapt a planurilor și ideilor Sale, și există lumea duhovnicească îngerească, fără număr, care trăiește într-o perpetuă contemplare a Divinității, a faptelor atotputerniciei și înțelepciunii Sale. Ochiul nostru duhovnicesc ține mai mult de Domnul și ca atare, lucrarea lui se numește contemplație, cugetarea de Dumnezeu. Contemplația și cugetarea de Dumnezeu se pot extinde la infinit, după cum Dumnezeu Însuși este infinit; ele au darul de a ne curăți sufletul de păcat, de a-l desăvârși, de a-l apropia tot mai mult de Dumnezeu, Izvorul luminii, rațiunii și existenței noastre. Apoi contemplarea cinurilor îngerești, pe măsură ce avem revelația lui Dumnezeu, firii lor duhovnicești purtătoare de lumină, bunătății lor duhovnicești, iubirii de Dumnezeu, iubirii reciproce și de neamul omenesc, lucrării lor ocrotitoare asupra pământului nostru, a stihilor pământului, a comunităților umane, asupra locurilor sfinte și în general a oricărui loc și a fiecărui creștin în parte. Ochiul duhovnicesc mai este îndreptat și înlăuntru, asupra omului însuși, și atunci lucrarea lui se numește cercare de sine, autocunoaștere, introspecție, sfântă înviorare sau trezvie, în raport cu raționamentele și dorințele noastre.

Așa cum Duhul lui Dumnezeu viază în mulți creștini, cu Tatăl și cu Fiul Său, Iisus Hristos, dar în același timp este pretutindeni, în cer și pe pământ, tot astfel și Iisus Hristos Domnul se află în oricare particulă a trupului și sângelui Său întreg, în toate bisericile creștine în același timp, pretutindeni în cer și pe pământ. Dumnezeu fiind, El este pretutindeni și nu există loc în care să nu se afle întreg, deplin. Iau o părticică infimă de împărtășanie, El este în ea întreg, tot; iau alta, și acolo este, a treia, a patra și așa mai departe; în toate este unul și același Hristos.

Negarea cu gândul a uneia dintre cele trei Lumini fără de început aduce cu sine negarea și moartea sufletului. În felul acesta, Dumnezeu ne descoperă de fapt că fiecare dintre Cele trei Persoane ale Divinității înseamnă însăși Viața noastră; viață și vieți (Canonul Mare, Cântarea a 7-a).

Vrăjmașul poate fi lesne recunoscut după tăgăduirea persoanelor Dumnezeirii, după cât de mult ne frige inima minciuna lui, după bezna și secătuirea pe care ni le aduce în suflet.

Așa cum în lumina soarelui putem vedea și aerul, și pământul, și apa, tot ce se află în văzduh și pe pământ, așijderea și în lumina soarelui imaterial putem vedea cu ochiul inimii lumea duhurilor, a îngerilor, a sfinților; pe Maica Domnului, pe patriarhii biblici, prooroci, apostoli, ierarhi, ucenici, cuvioși, toți sfinții; îi vedem cu ochiul inimii (prin credință) întocmai cum vedem cu ochii firești realitățile lumii senzoriale. O inimă simplă și curată poate vedea, de pildă, cu ochiul lăuntric chipul Maicii Domnului ca și cum ar vedea cu ochi trupești oricare alt obiect.

Seemnul milostivirii pe care Domnul sau Preacurata Sa Maică ne-o arată în timpul rugăciunii sau după ce ne-am rugat ne este vădit de pacea care ne cuprinde inima, mai ales dacă fusese stăpânită mai înainte de vreo patimă care îi tulburase liniștea. După pacea inimii și după o anumită sfântă bucurie care a cuprins-o, putem lesne înțelege că rugăciunea noastră a fost ascultată și că ni s-a dat de sus darea cea bună. Mai putem afla că rugăciunea ne-a fost primită și printr-o energie spirituală pe care o simțim în noi întru săvârșirea lucrării pe care o cere chemarea noastră, precum și după lumina interioară care ne străfulgeră sufletul.

În comparație cu sufletul omului, al creștinului, lumea toată este asemenea unei pânze de păianjen. Nimic nu este statornic în ea, pe nimic nu ne putem sprijini, nu ai pe ce pune bază; totul se rupe, cedează. Nu-ți lega inima de nimic în afară de Dumnezeu, Cel ce a urzit această pânză, care o ține și îi dă viață. De orice și de oricine te vei lega în afară de Dumnezeu îți va otrăvi viața, îți va strâmtora inima. Numai legându-te deplin de El vei dobândi viață.

În ce constă viața creștinului? În a nu avea nimic, în a-L avea pe Hristos în inimă, sau, având bunuri pământești, a nu te lega câtuși de puțin de ele, a te atașa cu toată inima de Hristos,

Deși Dumnezeu ne cunoaște toate nevoile, rugăciunea ne este de trebuință pentru a ne lumina sufletul. Ți-e bine să stai la soare, ți-e cald, te bucuri de lumină. Așa este și când te rogi lui Dumnezeu – Soarele nostru duhovnicesc; Te încălzește și te luminează.

Dacă ești murdar, trebuie să te speli. Rugăciunea este spălarea de necurătențiile sufletului, adică de păcate, mai ales rugăciunea cu lacrimi.

Știi de ce nu-ți dă Dumnezeu ceea ce ceri? Fiindcă nu te lepezi de sticlașoasa idolatrie, fiindcă ești robul pântecelui. Te rogi adevăratului Dumnezeu, dar în același timp îi slujești și altui „dumnezeu” – pântecelui.

„Nimeni nu poate să slujească la doi domni“ (Matei 6, 24). Încetează să-i slujești idolului – pântecelui – și poți nădăjdui să primești ceea ce ai cerut de la Dumnezeu. I-ai cerut adevăratului Dumnezeu, dar îi slujeai dumnezeului mincinos. Cere-i aceluia, dacă poate să-ți dea.

De te vei pune în slujba demonului căpătuiei, adevăratul Dumnezeu, Cel de Care nu ții seamă și pe care L-ai părăsit, nu îți va îndeplini rugăciunea. De te vei pune în slujba idolului trufiei, al slavei deșarte și idolul acela îți va robi inima, asemenea celorlalți idoli, Dumnezeu nu va pleca urechea la tine, fiindcă nu și-o pleacă la rugăciunile celor cu inimă idolatră. „Ai părăsit izvorul apei celei vii al Domnului și ți-ai săpat fântâni sparte“ (cf. Ieremia 2, 13); apa pe care o bei din aceste fântâni este moartă, tulbure ca și cea „apă întunecoasă în norii văzduhului“ (Psalmul 17, 31).

În locul pomului vieții ne-a dat pâinea vieții; în locul roadelor pomului cunoașterii binelui și a răului ne-a dat pâinea care dă viața. Atunci s-a spus: „nici să vă atingeți de el, că muriți“ (Facerea 3, 3), acum ni se spune: „Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci“ (Ioan 6, 51, 58). Atunci Adam și Eva i-au dat crezare ispititorului și au murit; acum, dimpotrivă, dăm crezare cuvintelor Domnului vieții: „acesta este Trupul Meu, acesta este sângele Meu“ (Matei 26, 26, 28; Marcu 14, 22, 24) și ne umplem de viață. Ne ridicăm prin căderea de altădată. Am căzut neavând încredere în Dumnezeu, prin neascultare (necredință), ne-am ridicat prin ascultarea credinței. Atunci am căzut la înțelegere cu diavolul împotriva lui Dumnezeu, unindu-ne cu el, înșelătorul, spre moartea noastră; acum ne înțelegem din toată inima cu Adevărul Însuși, cu Dumnezeu-Mântuitorul și ne unim cu El, cu inimă curată, spre viața noastră, spre pace, spre bucurie. „O, înfricoșată Taină! O, bună mila lui Dumnezeu! Cum eu, fiind tină, mă împărtășesc cu Dumnezeiescul Trup și sânge și mă fac fără stricăciune“ (Canonul Sfintei Împărtășiri, Tropar, Cântarea a 8-a).

Ti se pare că te rogi, dar ai încetat de mult să o faci. Ceea ce consideri a fi o rugăciune nu este decât bolboroseală deșartă, în care nimic nu vine de la inimă. Gura vorbește, inima tace nesimțitoare. Îl înșeli pe Dumnezeu, te înșeli pe tine. Când te rogi, se cuvine să-ți aduni mintea în inimă și în cuvintele rugăciunii, să le simți adevărul și puterea.

Acum, fie că stăm drepti, fie că ne poticnim și cădem (în credință și în virtute). Nădăjduim însă că va veni timpul când vom fi în stare să nu mai cădem, când vom ajunge să fim siguri că orice cădere este cu neputință, întocmai ca îngerii, care nu au nici o pornire spre rău, și că ne vom ține pentru totdeauna tari în sfințenie. Luptă-te cu păcatul și nădăjduiește că va veni pentru tine, în cele din urmă, timpul deplinei biruințe asupra lui, asupra

morții care se naște din păcat. „Vrăjmașul cel din urmă, care va fi nimicit, va fi moartea“ (1 Corinteni 15, 16).

Astăzi și „dreptul cade de șapte ori“ (Pildele lui Solomon 24, 16) și, căzând, suspină și zice: „om nenorocit ce sunt; cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia? Eu însumi, cu mintea mea, slujesc legii lui Dumnezeu, iar cu trupul, legii păcatului“. Dar veni-va vremea când nimici-se-va „trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului“ (1 Corinteni 7, 24-25; Cf. 6, 6). Atunci se va înscăuna legea lui Dumnezeu, unică.

Căutăm o fericire statornică și nu o găsim. Plăcerile pe care ni le-am descoperit noi înșine nu sunt durabile, sunt false, zadarnice, efemere. Dar dacă creștinul se va purta demn, răspunzând cu vrednicie chemării sale, primi-va fericirea cea adevărată și trainică, fiindcă este veșnică și îndeestulează întru totul cerințele sufletului nostru.

Când ne ajung la ureche vorbe de ocară despre careva, începem să ne comparăm în sine cu acea persoană, zicând: eu nu sunt așa; față de omul acela nu am nimic ce să-mi reproșez; și tot cugetând așa despre sine și osândindu-l în gând pe altul, ne amăgim, încântați, socotindu-ne mai presus decât toți. Este trufie demonică, duhoarea trupească a omului păcătos, îndeărteze-se de sufletul nostru asemenea gânduri! Să ne socotim a fi cei mai nevrednici dintre oameni. De vom auzi vorbindu-se de rău despre alții, să suspinăm și să ne spunem în inima noastră: noi suntem mai răi, mai păcătoși de o sută de ori decât omul acela și să ne rugăm cu tot sufletul pentru cel bârfit.

Mare este cinstea acordată ființei mele! Eu, din găoacea din care îmi duc zilele sau din inima mea, pot vorbi cu Cel ce ține cu dreapta Sa cerul și pământul, Căruia îi slujesc cu frică Puterile Cerești, Cel ce este Dragostea nemărginită.

Tinând seama că suntem ființe trupești, Domnul leagă, ca să spun așa, prezența Sa și pe Sine Însuși de lucruri palpabile, de semne vizibile. De pildă, în Taina Împărtășirii, El se prefăce Însuși în trup și sânge; în Taina Pocăinței, lucrează printr-o persoană văzută – preotul; în Botez, prin apă; în Mirungere, prin mir; la hirotonie, prin arhiereu; la cununie încununează Însuși prin preot; la Sfântul Maslu, prin untdelemn. Prezența Sa în biserică se arată prin icoane, prin cruce, închinarea cu semnul crucii, numele Său, alcătuit din sunete distincte, agheazmă, sfîntirea artoselor, grâului, vinului. Va veni însă timpul când trupul și sângele Său, ca și celelalte materii și semne văzute, nu ne vor mai fi de trebuință și când „ne vom împărtăși de El mai adevărat, și anume în ziua cea neînserată a Împărăției Sale“ (Canonul Sfințelor Paști, Cântarea a 9-a). Acum însă, o facem prin materii, prin icoane, prin semne.

Dacă mă rog lui Dumnezeu din adâncul inimii, cu desăvârșită, vie credință, atunci voi fi nu doar aproape de El, ca un fiu de părintele său, când viețuiesc sub același acoperiș, dar aproape și de Puterile Cerești, de toți sfinții care viețuiesc în ceruri. Ei îmi vor sta tot atât de aproape ca și icoanele în fața cărora mă rog. Minunat este de aceea obiceiul de a ține în casele noastre icoanele Mântuitorului, ale Preacuratei Maicii Sale, Arhanghelilor, îngerului păzitor și ale sfinților și a ne ruga înaintea lor. Faptul că sunt aproape de noi și că le putem vedea chipul cu ochi trupești ni-i pune și mai aproape de ochii duhovnicești, cei înzestrați cu nezdruclinată credință. Apropierea aduce „bucurie în ceruri pentru un păcătos care se pocăiește“ (Luca 15, 7 și 10), după cum în casa părintească frații se bucură când unul dintre ai lor, care a greșit în fața părintelui său, se căiește, părându-i rău că l-a jignit printr-o proastă purtare.

Singur Dumnezeu, Cel veșnic, Cel atotputernic, Cel ce dă viață din Sine și are viață în Sine, Se poate lipsi de nădejde. Nouă însă, ființe efemere, care am primit viața și toate darurile legate de viață de la Dumnezeu, ființe ticăloase care stăm înaintea Începătorului vieții, care nu am păstrat și nu ținem poruncile vieții, nouă, ființe care ne-am răzvrătit împotriva Creatorului și Domnului nostru, ne-a fost lăsată ca parte, numai din mila lui Dumnezeu, nădejdea, Domnul socotind că trebuie să ne dea un mijloc de a ne întoarce la viață noi, cei ce am căzut din viața veșnică în moarte veșnică. Toți știm că purtăm în inimă moartea sufletului și că aceasta pregătește, puțin câte puțin, moartea trupului. Inima însă, creată pentru viața veșnică, deși a gustat moartea, n-a fost cu totul supusă de ea și tânjește spre viață și fericire. Fericirea noastră pierdută ne-a fost redată de Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, și este gata să se dea, în timpurile din urmă, celor ce cred în El. Iar nădejdea creștină este tocmai nădejdea că ni se va da, în numele lui Hristos, făgăduita fericire. Pe toată durata vieții noastre pământești, Dumnezeu, pentru Fiul Său, Care S-a făcut om și a luat asupra Sa păcatele lumii pentru noi oamenii, se îngrijește de mântuirea noastră, ne duce într-acolo, ținându-ne parcă de mână, prin Duhul Sfânt, care ne dă chezașia moștenirii bunătăților viitoare prin slujbele divine, prin predici, prin cuvântul lui Dumnezeu, Tai-nele Bisericii, prin credința noastră, prin cercarea vieții noastre lăuntrice, pentru a ne face, în cele din urmă, moștenitori bunătăților făgăduite.

A-ți pune nădejdea în Dumnezeu înseamnă a-I încredința viața, destinul, viitorul și a aștepta cu încredere îndeplinirea făgăduințelor Sale. Speranța vine din credință, ca planta din sămânță, ca apa din izvor. Credem că Dumnezeu este bun și milostiv, că ne iubește ca un părinte; așadar, ne dorește tot binele, adevărata fericire. Este înțelept și omniprezent. De aceea știe mai bine decât noi ce trebuie să ne dea și când să îndeplinească cele

făgăduite. Este sfânt și drept; de aceea cuvântul Său este adevărul, făgăduințele Sale rămân neschimbate. Suprema dovadă a dumnezeieștii iubiri de oameni ni se arată în faptul că Dumnezeu nu L-a cruțat pe Însuși Fiul Său Unul-Născut, ci L-a dat pătimirilor și morții. Întărindu-ne sufletul prin gândul la nemărginita bunătate, la înțelepciunea, atotputernicia și sfințenia Creatorului și Proniatorului nostru, putem străbate țărâmul vieții pământești fără frică și tulburare, asemenea copilului în brațele mamei, precum o corabie cu ancoră de nădejde. De aceea „binecuvântat fie omul care nădăjduiește în Domnul și a cărui nădejde este Domnul“ (Ieremia 17, 7; Cf. Psalmii 2, 12. 13, 6; Pilde 16, 20). „Domnul este apărătorul meu și puterea mântuirii mele și sprijinitorul meu“ (Psalmul 17, 3). „Nu mă voi teme de mii de popoare, care împrejur mă împresoară“ (Psalmul 3, 7).

Dar când nădăjduim, trebuie să nu fim nepăsători și pasivi. Nădejdea creștină, prin esența sa, este o vie, lucrătoare și statornică aspirație spre supremul bine și spre izvorul tuturor bunătăților – Dumnezeu, o sete de a ne apropia de El și de a primi de la El și în El împărăția cerurilor, pregătită înainte de facerea lumii. „În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa Te dorește sufletul meu pe Tine, Dumnezeule. Înselat-a sufletul meu de Dumnezeu cel viu; când vei veni și mă voi arăta feței lui Dumnezeu?“ (Psalmul 41, 1-2)

Suntem poftiți a ne face părtași obștii Heruvimilor, Serafimilor, Scanelor, Stăpâniilor, Îngerilor și Arhanghelilor, nu celei a duhurilor căzute și semețe. Acestea s-au sumețit și au zis în sinea lor către Domnul: „Cum oare vei drege lipsa care a rămas în urma noastră pe care nu n-o poți suferi și care Te nemulțumește atât de mult fiindcă, Preaînțelept fiind, nu îngădui în lumea pe care ai creat-o nici un neajuns și nici o lipsă de armonie?“. Iar Domnul, drept răspuns la vorbele nesăbuite ale diavolului, a binevoit a face pe om din țărână, ca prin ființe făcute din țărână să umple lipsa rămasă în lumile îngerești de pe urma căderii duhurilor trufașe. Prin aceasta a dat un blam perpetuu și o grea osândă trufașilor. De aceea duhurile căzute dintru-fie pun în mișcare toate puterile iadului spre pieirea oamenilor. Ca să-și arate iubirea de oameni și spre marea rușinare a diavolilor și scoaterea omului din ghearele lor, Domnul a luat trupul cel făcut din țărână al omului.

Când ești foarte tânăr sau duci o viață lumească păcătoasă, atunci cunoști și pe Mântuitorul Hristos și pe vrăjmașul lui Dumnezeu și al oamenilor, Satana, cel făcător de tot răul, numai după numele lor și crezi că Hristos este departe de tine, în cer, iar diavolul există pe undeva, dar departe, nu în preajma ta, și, deși ai auzit că este rău, ești convins că răutatea lui nu te privește; când vei ajunge la anii deplinei maturități, când vei pași pe calea duhovniceștii sporiri, când vei sluji Domnului cu conștiință curată, vei

simți în inimă și jugul bun al Mântuitorului, și pe cel nespus de greu al Sata-nei, ce ne jignește fără cruțare.

Diavolul se face părtaș într-o foarte mare măsură păcatelor oame-nilor. De aceea în rugăciunea de dinainte de spovedanie păcătoșii își osândesc cu umilință păcatele înaintea lui Dumnezeu, ca fiind săvârșite prin ispită diavolească. De aceea nimeni să nu se considere pe sine osândit pe veci, chiar de va fi fost un mare păcătos. Diavolul poartă o mare vină pen-tru greșelile tale. Adu-ți neîntârziat aminte de Iisus Hristos, cazî înaintea Lui rugându-L să-ți ierte păcatele, El este „Mielul lui Dumnezeu Cel ce ridică păcatul lumii“ (Ioan 1, 29). Este Mielul lui Dumnezeu pentru a lua asupra Sa păcatele noastre și a ne curăți de ele.

Între mine și Dumnezeu, între mine și aproapele meu se interpune ade-sea o forță întunecată și rea. Știu din experiență că așa este; este logic să fie așa.

Folosind mijloace de nimic, diavolul obține rezultate importante. Fii tare, creștine! Crede din toată inima în Hristos. Dacă vei fi împrăș-tiat și nerăvnic, vei cădea sigur pradă diavolului. El își va pune în mișcare toate forțele pentru a-ți îndepărta inima de Hristos, pentru a nu mai crede în El. Dacă îți vei pierde credința, va fi vai de tine!

Acui înțelepciune se va fi arătat în chipul cum este alcătuit trupul nostru, cum este menținut în viață, cum este condus pe direcții pre-cise? Cine va fi stabilit legile rațiunii, aceleași până astăzi la toți oamenii? Cine a înscris în inimile oamenilor legile conștiinței, cele care până astăzi sancționează răul și fac să triumfe binele? Dumnezeule atotputernic, preaîn-țelept, atotbun! Mâna Ta este pururea asupra noastră și nu este clipă în care bunătatea Ta să ne părăsească pe noi păcătoșii. Dă-ne nouă să sărutăm neîn-cetat, cu vie credință, dreapta Ta! De ce să căutăm departe semnele bunătății, înțelepciunii și atotputerniciei Tale? Ele pot fi descoperite – iată – în noi înșine. Noi suntem minunea bunătății, înțelepciunii și atotputerniciei lui Dumnezeu. Suntem „în mic“ o întreagă lume; sufletul întruchipează lumea nevăzută, iar trupul pe cea văzută.

În relațiile cu oamenii și când te rogi, încearcă să ajungi la simplitatea pruncilor; aceasta e un mare dar și o calitate umană nobilă. Dumnezeu este simplu la modul absolut, ca ființă spirituală la modul absolut, după cum este și personificarea absolută a bunătății. Se cuvine ca și sufletul tău să fie simplu, neamestecat, adică nu pe jumătate bun și pe jumătate rău.

Dragostea pe care ne-o poartă Dumnezeiescul nostru Mântuitor Iisus Hristos, Dumnezeu Tatăl și Duhul Sfânt este atât de mare și fără limite, încât în fața ei devin cu desăvârșire neînsemnate, aproape că dispar cu

totul orice ură, vrajbă, dușmănie omenească ori de unde ar veni. Pentru nemăsurata iubire de oameni a lui Dumnezeu și nimicnicia urii omenești, Mântuitorul ne-a dat poruncă: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc“ (Matei 5, 44). Stăm în iubirea lui Dumnezeu. Este oare un lucru atât de important că oamenii nu ne vor binele? Ar putea ei, oare, să ne facă ceva când Dumnezeu ne iubește atât de mult?

Sufletele bune, simple, credincioase se simt în biserică în tot largul, ușoare ca fulgul, precum în casa Tatălui ceresc. Adevărații creștini capătă aici pregustarea Împărăției ce va să fie, pregătită lor de la facerea lumii, a eliberării de tot păcatul și de moarte, ce va să vină, pacea și fericirea viitoare, când li se dă această arvună? Când își îndreaptă cu sinceritate sufletul către Dumnezeu, când I se roagă cu sânguință, când se hotărăsc cu tot dinadinsul să-și închine viața lui Dumnezeu și să facă fapte bune chiar când nu vor fi în sfântul locaș.

Nădejdea creștinească este nădejdea noastră în Hristos. Am fost creați pentru viață, dar am căzut din viață în moartea sufletului și a trupului, și de n-ar fi fost Domnul am fi fost sortiți morții veșnice, chiar dacă n-am fi pierit de tot. Dumnezeu este credincios Sine. Creând duhuri veșnice, după asemănarea Sa, el este credincios propriei veșnicii din ele; dacă le-ar fi nimicit, ar fi însemnat ca Domnul să Se lepede de însăși veșnicia Sa. Pe de altă parte, El nu putea accepta ca cei căzuți, păcătoși, fără sfințenie să intre în comuniune cu Sine, altminteri ar fi trebuit să renunțe la sfințenia Sa și la firea Sa neschimbătoare. Pentru aceasta, proslăvească-se în vecii vecilor nestrămutata iubire a lui Dumnezeu-Tatăl față de noi, într-o răscumpărare și curățirea noastră, a păcătoșilor, de toate păcatele; acea Iubire care nu L-a cruțat pe Fiul Său Unul-Născut. Care s-a dat morții pentru noi nu doar pentru a ne curăți de toată întinăciunea, a ne sfinți, a ne da „Biserică slăvită, neavând pată sau zbârcitură ori altceva de acest fel și să fie sfântă fără de prihană“ (Parafrază după Efeseni 5, 26-27 – nota trad.). „Eu sunt viu, și voi veți fi vii“ (Ioan 14, 19). Iată în cine și pe ce se întemeiază toată nădejdea noastră. „Eu sunt viu – zice Domnul – și voi veți fi vii, veți trece din moarte la viață“. Toată Evanghelia confirmă nădejdea noastră în viața veșnică (învierea lui Lazăr, convorbirea cu Marta și Maria, cuvintele Mântuitorului din Evanghelia după Ioan, la instituirea Sfintei Împărtășiri).

Iisus Hristos a înviat și a ieșit din mormântul pecetluit fără să fi rupt pecețile. El S-a născut din Sfânta Fecioară, dar prin nașterea Sa, „curăția Ei fiind pecetluită“ (Canonul Sfintelor Paști, Cântarea a 6-a, Tropar). În acest chip intră Domnul și în sufletele credincioșilor, trecând prin trupurile lor, pătrunzându-le liber, nevăzut. Așa intră și în casele noastre și nici un

perete și nici un zăvor nu-L pot opri, ca unul ce nu cunoaște opreliște, nici margini.

În veacul ce va să fie, fericirea noastră va odrăsli din uimirea de a-i vedea dintr-o dată pe sfinți, pe îngerii Domnului, neînchipuit de frumoși, strânși în miriade de cete, alcătuite perfect, în ordinea ierarhiilor cerești; din uimirea de a vedea sfinții, pe oamenii lui Dumnezeu buni și simpli, din toate veacurile, prooroci, apostoli și pe toți ceilalți, dar mai cu seamă din uimirea de a sta în fața lui Dumnezeu, contemplându-L în lumina cea neapropiată, mirați fiind și de propria noastră iluminare lăuntrică, simțind fericirea absolută, neîntunecată de nici un păcat, de nici o spaimă, grijă sau întristare.

Nădejdea creștinească este nădejdea în unirea noastră cu Dumnezeu în veacul ce va să fie. În starea în care suntem astăzi ca și creștini, totul depune mărturie că mergem spre o asemenea unire, faptul că ne bucurăm deopotrivă de daruri materiale și spirituale: în Biserică ni se dă harul lui Dumnezeu prin sfintele slujbe, prin Sfintele Taine: ne învrednicim de har în propria noastră conștiință prin felul cum Dumnezeu ne încearcă și ne curățește lăuntric, prin rugăciuni, prin roadele rugăciunilor, prin necazurile și bolile care ne purifică sufletul, prin îndemnul de a lua crucea Sa (cf. Marcu 8, 34). În starea noastră de acum, rugăciunea sânguitoare, Taina Împărtășirii ne pregătesc pentru unirea cu Dumnezeu. Ne este cheazășie prezența Duhului Sfânt în sufletele creștinilor. De aceea, nouă creștinilor ni se oprește cu asprime orice unire a inimii dacă nu este cu Dumnezeu și pentru Dumnezeu. Pentru aceasta, trebuie să ne ferim de poftele trupești și de tot păcatul.

Cinstindu-i pe îngeri, ne pătrundem de convingerea dătătoare de viață și de speranță că există o lume a ființelor raționale de o desăvârșită puritate, simple, netrupești, ceea ce înseamnă că și sufletele noastre vor dăinui după moarte. Această convingere nu este doar presupunere, ci realitate. Iar când îi cinstim pe sfinți, ne obișnuim din nou cu aceeași idee: că viața noastră poate continua și după moarte, că fapta bună și sfințenia primesc răsplată după moarte. Deci și noi, dacă vom trăi în virtute, vom fi răsplătiți; că răul va fi osândit, după cum se arată în istorisirea din Evanghelie despre bogatul nemilostiv și săracul Lazăr. Înseamnă că vom fi pedepsiți pentru răul pe care îl săvârșim aici pe pământ. În general, cinstirea îngerilor și a sfinților nu înseamnă câtuși de puțin politeism: ea ține pe de-a-ntregul de firea noastră și ne aduce un folos duhovnicesc esențial.

Rățiunea ne face să credem că în lucrarea proniatoare a lui Dumnezeu în folosul oamenilor trebuie să existe niște mijlocitori între oameni și Dumnezeu, în lumea spiritelor (aceasta fiindcă oamenii stau la mij-

loc, între lumea spirituală și cea materială), care să ne călăuzească spre împărăția de sus și aceștia sunt îngerii. În tot ceea ce face, Domnul vedește o perfectă ordine și o succesiune în trepte a lucrării Sale. Pretutindeni în ceea ce face Domnul, cei de jos sunt conduși de cei de sus. De aici vedem cât de necesari le sunt creștinilor, răscumpărați cu sângele Domnului, îngerii păzitori. În afară de aceasta, îngerii înșiși sunt plini de iubire față de noi și se bucură de îndreptarea oricărui păcătos; dragostea lor este lucrătoare și în această nobilă și folositoare activitate, Dumnezeu le-a dat toată libertatea, după cum știm din cuvintele Domnului. Îngerii păzitori le sunt de trebuință oamenilor din pricina urii duhurilor rele împotriva oamenilor și fiindcă oamenilor le este cu neputință să le vadă. Oamenii se arată foarte neputincioși în privința vieții lor sufletești. În afara harului dumnezeiesc pe care îl pot primi ei înșiși, au nevoie și de cineva plin de har, înțelept, puternic din fire: acesta poate fi îngerul păzitor, iar la plecarea omului din această viață, îngerul păzitor trebuie să fie acela care să dea mărturie de faptele omului împotriva demonilor.

Putem afla din proprie experiență, când ne rugăm osârditor și din toată inima, că sfinții sunt în relație apropiată cu Dumnezeu și tot din experiență știm că mintea noastră, aflată în relație cu Dumnezeu prin rugăciune plină de credință, se umple de o neobișnuită lumină, începe să se miște pe un câmp de lucru nelimitat, vede în acest răstimp ceea ce în mod obișnuit nu este în stare să vadă. De aici deducem că sfinții, fiind în relație cu Dumnezeu și în același timp știindu-se curați cu desăvârșire și eliberați de trup, au și mintea cea mai luminată, departe-văzătoare și că aud rugăciunile pornite din inimile noastre și că, dacă acestea sunt plăcute lui Dumnezeu și nouă de folos, ni se vor împlini negreșit.

Prezența îngerului păzitor pe lângă tot creștinul adevărat este de folos, deoarece trupurile creștinilor sunt, după mărturia cuvântului lui Dumnezeu, temple ale Duhului Sfânt, iar creștinii înșiși mădulare ale trupului lui Hristos, sfințite de pătimirea Sa pe cruce și de moartea Sa, că poartă pe ele pecetea Tainelor Sale, prin care ni se dă harul Duhului Sfânt și mai ales fiindcă ne împărtășim cu însuși Trupul și Sângele lui Hristos în Taina Cuminecării. Înalta vrednicie a omului, a creștinului, ca mădular al trupului lui Hristos și templu al Duhului Sfânt, impune prezența în preajma sa a îngerului păzitor asemenea unui frate mai mare și prieten, care să ne călăuzească în drumul nostru către Stăpânul tuturor, către împărăția luminii și fericirii. Dacă „se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește“ (Luca 15, 10), după aceasta putem judeca cât de mult iau parte îngerii Domnului la lucrarea mântuirii noastre.

Tine minte că în timp ce te rogi, Domnul se face aidoma nouă, asemenea chipului nostru celui dintru început și că răspunde fiecărui cuvânt al nostru, fiecărei bătăi a inimii.

Când mă închin la icoane, cinstesc în ele în primul rând pe Dumnezeu, Cel din care s-a născut, fără de început, Fiul, chipul Său viu, prin care gândul cel fără de sfârșit al Tatălui a dat viață lucrurilor, a creat lumile și toate făpturile cele concepute de mintea lui Dumnezeu și pe om, cel creat după chipul și asemănarea Sa. În al doilea rând, cinstesc chipul lui Dumnezeu întrupat; în al treilea rând, mă respect pe mine însumi, chipul nemuritor al omului făcut după asemănarea lui Dumnezeu, chemat să fie copărtăș firii dumnezeiești, una cu Domnul, templu al Duhului Sfânt. Chiar fără să vreau sunt îndemnat a cinsti icoana, fiindcă văd lucrând prin ea puterea lui Dumnezeu, pentru credincioși mântuitoare, pentru păcătoși pedepsitoare, după cum văd și simt aceeași putere în chipul crucii Domnului pe care, datorită puterii Sale făcătoare de minuni, o numim dătătoare de viață. Din toate aceste motive eu văd în icoană chipurile reale ale celor pe care îi înfățișează. Chipurile sfinților zugrăvite pe icoanele noastre ne dau semn că prin duh suntem aproape de sfinții lui Dumnezeu, care și ei sunt întotdeauna aproape de noi, prin rugăciunile și prin credința noastră pornită din inimă. Căci ar putea exista ceva care să stea departe de Duhul lui Dumnezeu, care pretutindenea este și pe toate le împlinește și care răzbate „prin toate duhurile istețe (adică înzestrate cu rațiune), curate și oricât de subțiri” (Înțelepciunea lui Solomon 7, 23). Se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește” (Luca 15, 7 și 10). Înseamnă că nu numai Dumnezeu, ci și îngerii sunt deschiși mișcărilor sufletului nostru. „La Sfântul Tău Altar stând înaintea Ta și înaintea înfricoșătorilor și sfinților Tăi îngeri, fiind plecat de știința faptelor mele, aduc înaintea lucrurilor mele cele rele și fărădelege, dându-le pe față și vădindu-le” (Rugăciunea a 4-a înainte de Împărtășire).

Voi, cei ce vă rugați! Oare „nu vă ajunge să obosiți pe oameni, de veniți să obosiți și pe Dumnezeul meu?” (Isaia 7, 13). Nu vă ajunge că vedeți neputință la oameni, ați vrea să vedeți neputință și la Dumnezeu? Înșuși, socotind în taină că nu vă va îndeplini cererile? Într-adevăr, multe lucruri sunt greu sau chiar cu neputință de îndeplinit pentru oameni. Credeți că ar putea fi ceva greu pentru Dumnezeu? Există oare ceva care să-I fie greu sau imposibil să facă? Toate îi sunt cu puțință și lesne de făcut. *La Dumnezeu, toate sunt cu puțință* (Marcu 10, 27). Deci, când vă rugați, trebuie să fiți ferm convinși că la Domnul totul este ușor de făcut și că poate face totul într-o clipă. Propria voastră neputință în a face ceva – a vă ajuta pe sine sau a-i ajuta pe alții – să nu o puneți pe seama lui Dumnezeu. Vouă vă vine greu să faceți aproape totul, ca niște creaturi slabe și neînsemnate ce sunteți. V-ați dat seama de aceasta după voi înșivă și după alții de o mie de ori până acum. Nu vă ajunge să puneți pe seama oamenilor neputința de a face ceva, vreți să o puneți acum și pe seama lui Dumnezeu, Cel ce a creat toate câte sunt cu

gândul și cu cuvântul? Țineți minte! Lui nu-i este nimic greu de făcut. Deci tot ceea ce cereți, cereți cu curaj și cu nădejdea că veți primi. „Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credință veți primi“ (Matei 21, 22).

Sfinții îngeri și celelalte Puteri cerești sunt pline de viață sfântă, integră, de pace, de nevestejită vigoare, de bărbăție veșnică și de putere, de negrăită frumusețe, de lumină, de superioară inteligență, de dragoste curată de Dumnezeu și de oameni, de prietenie unii față de alții, răspândesc lumină și luminează mințile. Astfel sunt sfinții noștri îngeri păzitori. Minunată este firea îngerilor! Creștinii se vor învrednici de veacul ce va să fie și de învierea din morți și vor fi deopotrivă cu îngerii, după cuvântul Domnului Însuși. Să năzuim, din toată inima, cu statornicie și curaj, către veacul cel fără de sfârșit.

Creștine! Te vei uni cu îngerii și arhanghelii, cu toate Puterile cerești; fii deci pe măsura îngerilor, dispretuieste cele pământești, iubește cele cerești, veșnice, duhovnicești, fugi de patimile vieții, nu te robi pântecelui, demonului iubirii de arginți, fii bun, blând, liniștit ca un înger, curat ca un înger, simplu și sfânt ca un înger.

Privește și în om principiul dumnezeiesc –sufletul creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu – și, cunoscând aceasta, nu înceta să respecti și să iubești omul din toată inima, fără nici o fățarnicie.

Cuvântul are posibilitatea de a se „întrupa“ și acesta este un lucru cât se poate de obișnuit. Atunci când vorbim prin sunete succesive distincte, nu este oare o „întrupare“ a cuvântului? Sau când așternem cuvintele pe hârtie, nu este și aceasta o „întrupare“ a cuvântului?

Ce este credința? Convingerea în adevăruri de esență spirituală, în Cel ce este – Dumnezeu –, în existența lumii spirituale, cu toate caracteristicile sale, în aceeași măsură în care suntem convinși de existența lumii materiale cu toate determinantele sale. A fi convins de realitatea unui principiu spiritual primordial și de existența lumii spirituale cu toate însușirile și atributele sale înseamnă a avea credință. Iată, eu am credința neclintită că Dumnezeu este veșnic, atotbun, preaînțelept, atotputernic; aceasta cred cu tărie, fără nici o îndoială. Cred că Dumnezeu – Bunătatea absolută – ne poate da tot ceea ce Îi cerem; nu pun la îndoială, aceasta înseamnă deci că cred.

Numele lui Dumnezeu este Dumnezeu Însuși. De aceea se și spune: „Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert“ (Ieșirea 20, 7, vezi și Deuteronomul 5, 11). Sau: „Să te apere numele Dumnezeului lui Iacob“ (Psalmul 19, 1). Sau: „Scoate din temniță sufletul meu, ca să laude numele Tău, Doamne“ (Psalmul 141, 7). Întrucât Domnul este Ființă cu desăvârșire neamestecată, simplă, El se cuprinde într-un singur cuvânt, într-un

singur concept, întreg, tot și în același timp, pretutindeni, în toată făptura. De aceea, când vei chema numele Domnului, pe Domnul Îl vei chema. „Și tot cel ce va chema numele Domnului se va mântui“ (Faptele Apostolilor 2, 21). „Și Mă cheamă pe Mine – numele Meu – în ziua necazului, și te voi scoate, și Mă vei proslăvi“ (Psalmul 49, 16).

Dumnezeu este Duh infinit. În ce constă această infinitate? Într-o infinitate a ființării, a vieții și înțelepciunii, bunătății și iubirii, atotputerniciei, dreptății, sfințeniei, în omniprezența Sa în toate făptura cugetătoare, transcendentă și necugetătoare, ca și în cea materială. Dumnezeu este pretutindeni și în toate există mai presus de toate, nu se cuprinde în nici o creatură și nici un gând, oricât ar fi de ager și de temerar, n-o poate lua înaintea Lui, ci totdeauna doar se învâрте în El.

Evreii mâncau carnea animalelor de jertfă. Era o prefigurare a hranei noastre duhovnicești. Astăzi nu mai mâncăm din trupul animalelor de jertfă, gustăm din însuși trupul și sângele Domnului pretutindeni, pe întreg pământul. De aceea, celui ce se împărtășește des cu Sfintele Taine, cu trupul și sângele lui Hristos, nu i se cuvine să mănânce carne de animale. La ce mi-ar folosi această carne, de vreme ce gust din Preacuratul Său trup și sânge, din Taina dumnezeiască dătătoare de viață? Oare nu-mi dă ea îndestul viață, pace, bucurie, tărie sufletească și trupească? Oare nu mi-ar ajunge să mă hrănesc cu verdețuri sau cu pești, hrană mult mai ușoară?

Ce ți se pare de mirare că ți se oferă drept mâncare și băutură trupul și sângele Domnului? Așa cum ți-a dat drept hrană carnea animalelor create de El, ți S-a dat, în cele din urmă, drept hrană pe Sine; Cel ce te-a nutrit din sânul mamei tale, acela S-a oferit să te nutrească cu Trupul și sângele Său. Atunci când ai supt laptele mamei, ai supt și însușiri ale mamei, duhul ei; întocmai și acum, o dată cu trupul și sângele Domnului primești în tine Duh și Viață din Domnul. Sau, așa cum în pruncie trăiai cu laptele mamei, tot astfel, după ce ai crescut și te-ai făcut om păcătos, trăiești nutrindu-te cu sângele celui ce ți-a dat viață, ca să fii viu și să sporești duhovnicește, până ce te vei face om al lui Dumnezeu, sfânt, blând; pentru ca, așa cum ai fost cândva fiul mamei tale, să fii acum fiu al lui Dumnezeu, educat de El, nutrit cu trupul și cu sângele Său, adică cu Duhul Său, fiindcă trupul și sângele Său sunt „Duhul care dă viață“ (cf. Ioan 6, 63), și să te faci moștenitor Împărăției cerurilor, pentru care ai fost creat și pentru care trăiești.

Copii! Țineți minte că Iisus Hristos v-a iubit atât de mult, încât vă cheamă la Sine în fiecare an, de câteva ori, la Dumnezeiasca și Dătătoarea de viață cină a Sa, la care vă dă drept hrană preacuratul, dumnezeiescul Său Trup, ca să trăiți teferi, sănătoși nu numai aici, în vremelnicie, ci și

în cer, fără de sfârșit. De aceea se cuvine să aduceți multe mulțumiri Creatorului și Mântuitorului vostru pentru dragostea nemăsurată pe care v-o poartă vouă și părinților voștri, fraților și surorilor, tuturor oamenilor.

Nădejdea creștină este nădejdea noastră în Hristos și în fericirea veșnică, făgăduită de Hristos. El este tot ce ne-am putea dori să avem mai de preț în această viață. „El va mântui poporul Său de păcatele lor“ (Matei 1, 21). „Bucura-m-aș să mă duc la rai, dar păcatele nu mă lasă“, spun mulți creștini, care habar n-au de nădejdea creștină, ca și cum păcatele ar fi un zid de netrecut. Nu este așa. Aș zice că acest zid a fost năruit prin cruce, prin moartea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care a deschis Raiul lui Dumnezeu celor ce se căiesc. De aceea vin și stărui că trebuie să învățăm cum să nădăjduim în Hristos, fiindcă nu orice nădejde este creștinească, adevărată, mântuitoare. Voi arăta, deci, calitățile nădejzii creștine: temeinicie, tărie, deplinătate. Mai sunt și alte caracteristici după care putem ști că avem nădejde creștină. Voi spune că nădejdea creștină respiră prin rugăciune așa cum respirăm aerul prin plămâni; se susține și se întărește prin Dătătoarele-de-viață Taine, prin citirea și ascultarea cuvântului lui Dumnezeu și a scrierilor Sfinților Părinți, prin virtuțile fiecăruia dintre noi. Voi arăta că, întrucât creștinul este ființă liberă și rațională, creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, dar și căzută (din proprie voință) sau îndepărtată de Dumnezeu prin fărădelegi, trebuie să se apropie, prin credință, nădejde și dragoste, de chipul său cel dintâi. Vom da sfat fiecărui creștin să se cerceteze pe sine cu luare aminte: ce anume reprezintă în ființa lui asemănarea cu Dumnezeu, partea sa de nemurire; îi voi spune să-și îndrepte atenția spre inimă, să țină seama de cerințele ei, care se vădesc de cele mai multe ori în conștiința omului, și să le satisfacă neîntârziat. Inima ne cere să credem în Dumnezeu și în posibilitatea de a ne uni cu El, fiindcă ea își găsește în Dumnezeu pacea și fericirea. Dar ea se poate lăsa și amăgită, prin uneltirile duhului întunericului și prin stricăciunea originară, de toate cele pământești care nu-i aduc nici pace, nici viață, nici fericire, ci doar necazuri și suferință. Unirea inimii cu Hristos, prin dragoste și credință – aceasta le-o vom dori celor ce vor asculta cuvântul nostru despre nădejde. Să curmăm nădăjduirea noastră în bunurile pământești, în oameni, în onoruri, în bogăție, în desfătări trupești, iată care trebui să ne fie unica dorință. Ne înecăm în păcate și de multe ori ne cuprinde urâtul, disperarea, pierim de mulțimea păcatelor. Eu aș vrea ca privirile tuturor să se îndrepte către nădejdea noastră – Hristos, când ne aflăm în păcat, în necazuri, în toate împrejurările vieții, fericite sau nefericite, să pot convinge că El este Dumnezeul celor ce se căiesc și Mântuitorul celor ce se mântuiesc. Să arăt că viața noastră este în Hristos, ca și fericirea, lumina, bogăția, mâncarea, băutura – totul – și să-i învăț pe oameni că trebuie să tindă

toată viața spre Hristos, ca spre supremul țel al vieții noastre, iată ce mi-aș dori cel mai mult să fac. Iisus este izvorul a tot ce e viu. Aș vrea să pot face astfel încât fiecare dintre voi să-L numească din toată inima pe Iisus „Iisusul meu“, „Mântuitorul meu“. Să ne ferească Dumnezeu să ajungem să strigăm vreodată: „Doamne, cine a crezut în ceea ce a auzit de la noi? Și brațul Domnului cui s-a descoperit?“ (Ioan 12, 38; Cf. Isaia 53, 1).

Domnul este adevărul. Tot ceea ce a spus Domnul este adevăr curat, nu lasă nici urmă de îndoială. Deci avem nădejdea că Dumnezeu va veni din nou să judece viii și morții, că viața veacului ce va să fie există, precum și fericirea dreptilor și chinurile păcătoșilor.

Nădejdea creștină ar putea fi caracterizată după cum urmează: roagă-te și nădăjduiește; nevoiește-te și nădăjduiește; nevoiește-te căutând să treci prin poarta cea strâmtă. „Stăruieți în rugăciune, priveghind în ea cu mulțumire“ (Coloseni 4, 2).

Cel ce vine la Sfântul Potir având în inimă vreo patimă este Iuda, cel ce vine să-L sărute fățarnic pe Fiul Omului.

Rugăciunea nădăjduiește să primească tot ce cere. Dragoste întreit strălucitoare, miluiește-mă!

Nu-mi dau seama cum ar putea un om întreg la minte să pună la îndoială un adevăr dumnezeiesc revelat prin Iisus Hristos, mărturisit de apostoli, pecetluit cu sângele nenumăratelor cete de mucenici, propovăduit de sfințiții slujitori ai Bisericii, de cuvioși și de toți sfinții, dătător de viață inimilor noastre. Și totuși există asemenea nefericiți care stau la îndoială, se clatină într-o parte și în alta, cutremurați de niște șovăieli lăuntrice apăsătoare ca piatra, mușcătoare ca vipera, ucigașe ca diavolul, înșelați de înșelătorul nevăzut, de ucigașul fără de cruțare. Oare de ce se întâmplă așa? De ce suntem atunci atât de absurzi, de proști, de monstruoși și pe deasupra întunecați și triști? Vai, nu știi de ce. „După roadele lor îi veți cunoaște“ (Matei 7, 16). După aceste îngrozitoare consecințe în sufletul nostru ne putem da seama de unde se trag toate, după urmele crimei îl caut pe criminal. Totul vine de la vrăjmașul nostru – diavolul. El este ucigașul. El ne ucide sufletul prin necredință și îndoială, ne torturează. Dar și noi suntem nechizuiți când dăm ascultare șoaptelor mincinosului, ucigașului, potrivnicului lui Dumnezeu. Când îți vei descoperi în minte o adversitate față de Dumnezeu, o îndoială cu privire la firea triipostatică a Dumnezeirii, în privința relației dintre cele trei persoane și a altor adevăruri asemănătoare, fii sigur că vrăjmașul lui Dumnezeu și al omului se află în tine. Crezi de mult în Sfânta Treime Cea Dătătoare-de-viață și nedespărțită, te bucuri de mult de milele Ei, de viața pe care ți-o dă, de pacea Ei și de toate cele bune care îți vin de la Ea; deci nu te îndepărta de Ea, ține-te până la moarte împotriva vrăjmașului comun.

Credința dă pace și dulceață; necredința dă neliniște și venin.

Când te rogi, fă totul cu înțelegere. Când torni untdelemn în candelă gândește-te că în fiecare zi și minut ale vieții tale Dăătorul de viață te ține în viață prin Duhul Său Preasfânt și că în fiecare zi, prin somn în privința trupului și prin rugăciune și cuvântul lui Dumnezeu în privința sufletului, toarnă în tine untdelemnul vieții, pentru a menține vie flacăra sufletului și trupului tău. Când pui o lumânare înaintea icoanelor adu-ți aminte că viața este întocmai ca o lumânare: când încetează să ardă, se stinge. Și că unii o fac să ardă mai repede decât s-ar cuveni, prin patimi, prin prisos de mâncare, de vin și de alte desfătări.

Întrucât primul nostru dascăl în ale rugăciunii este Biserica, ea fiind învățată să se roage în chip minunat de Însuși Duhul Sfânt, deoarece noi înșine „nu știm să ne rugăm cum trebuie” (Romani 8, 26), datoria fiecărui creștin este să-și însușească limba maicii Sale – Biserica. Mare păcat face cel ce nu o cunoaște îndeajuns. Păcat, mai ales pentru cei care, învățând limbi străine, n-au vrut să învețe limba Maicii mântuitoare. În general, toți trebuie să înțeleagă și să învețe limba slavonă.

Iată mijloacele care cheazăuiesc nădejdea creștină: rugăciunea, mai cu seamă cea deasă, mărturisirea sinceră a păcatelor când ne rugăm, citirea deasă a cuvântului lui Dumnezeu și mai ales împărtășirea cât mai deasă cu De-viață-făcătoarele Taine, cu trupul și sângele lui Hristos.

Iată călăuzele noastre în nădejdea creștină: Domnul Iisus, Preacurata Sa Maică, toți sfinții, proorocii, apostolii, mucenicii, ierarhii, cuviosii; toți s-au îndreptat spre Dumnezeu în nădejdea mântuirii și nimeni nu s-a rușinat, toți s-au mântuit. „Nădejdea nu rușinează” (Romani 5, 5), spune Scriptura, nici nu a rușinat vreodată.

Cum se vedește nădejdea creștină în raport cu viața noastră aici pe pământ? Prin iertarea păcatelor, în care trăim neîncetat: „Dacă va păcătui cineva, avem Mijlocitor către Tatăl. El este jertfa de ispășire pentru păcatele noastre” (1 Ioan 2, 1-2). În raport cu viața viitoare: „Dacă El se va arăta, noi vom fi asemenea Lui” (1 Ioan 3, 2). „Atunci cei drepti vor străluci ca soarele” (Matei 13, 43). „Și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu; Mă duc să vă găsesc loc” (Ioan 11, 26; 14, 2). „Cetatea noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mântuitor pe Domnul Iisus Hristos, care va schimba la înfățișare trupul smereniei noastre” (Filipeni 3, 20-21).

Încă un mod de a nădăjdui. Iată, dau năvală asupra inimii patimile; ca un șuvoi puternic și îți este greu să le ții stavilă. Zi în sinea ta: „Patimile se luptă cu mine, ci Însuși mă sprijinește și mă mântuiește, Mântuitorul

meu. Din tinerețile mele vrăjmașul mă ispitește și cu desfățări mă aprinde, iar eu, nădăjduindu-mă spre Tine, Doamne, îl biruiesc pe el“ (primul antifon, glas 4 și 8).

Nenorocirea unor creștini li se trage de-acolo de unde le lipsește nădejdea. Simte omul că i se strânge inima, că îl cuprinde urâtul, o păcătoasă lehamite. Ce să facă dacă nu are în inimă nădejde creștină? Caută mijloace nefirești de a scăpa de strămtorarea inimii și de lehamite în distracții ucigătoare de suflet, nu se gândește să vină la Hristos, „al cărui *jug este bun* și nu apasă inima, iar *povara ușoară*“ (cf. Matei 11, 30), nici la rugăciune și căință de păcate, nici la cuvântul lui Dumnezeu, „de folos spre învățatură, spre mustrare, spre îndreptățirea celor întru dreptate“ (2 Timotei 3, 16; Cf. Romani 15, 4). De cele mai multe ori, așa se întâmplă. De aici nevoia unor oameni de a merge la teatru, de a căuta alte multe distracții. Recurg și la sinucidere. Nădejdea, când prinde putere în sufletul rugătorului, îl poate ajuta mult ca să dobândească o experiență în a ști cum să ceară. Cel ce se scrutează atent pe sine își dă seama în ce constă această experiență.

Rugătorul trebuie să creadă că nu există greșală pe care să nu-i o poată ierta Domnul. „Datoria aceea ți-am iertat-o fiindcă m-ai rugat“ (Matei 18, 32). Nu există păcat care să nu poată fi iertat de iubitorul de oameni-Dumnezeu; „Sângele lui Iisus, Fiul Lui, ne curățește de tot păcatul“ (1 Ioan 1, 7) (ca pe Maria Egipteanca). „Dacă va păcătui cineva, avem Mijlocitor către Tatăl pe Iisus Hristos cel drept“ (1 Ioan 2, 1).

Nădejdea presupune așteptarea unui bine de care duci lipsă: „Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, așteptăm prin răbdare“ (Romani 8, 25). Dar întrucât cel mai mare bine la care putem spera este să nu mai păcătuim deloc și întrucât nu avem acest bine suferim zilnic de păcat, care ne poate duce la veșnică pieire, nădejdea creștină trebuie îndreptată spre Hristos, ca spre izbăvitorul de păcate și Mântuitorul nostru.

După cum toate cele necesare existenței noastre fizice ne vin de la la pământ, aer, foc și apă, tot așa cele necesare vieții spirituale, gândurile, impulsurile luminoase, bune, mântuitoare ale inimii ne vin de la Dumnezeu, deși nu ne dăm seama, fiindcă gândurile și impulsurile inimii nu pot fi văzute. „Duhul suflă unde voiește și auzi glasul lui“ (cf. Ioan. 3, 8). „Nu că de la noi înșine suntem destoinici să cugetăm ceva, ca de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu“ (2 Corinteni 3, 5).

Când primești De-viață-dătătoarele Taine, închipuiește-ți cu nestămutată convingere că Însuși Hristos se află sub înfățișarea pâinii și a vinului. Scrie, în gând, pe ele Iisus Hristos și acest înscris trece-l din gând în inimă, așază-l în străfundul ei pe oaspetele Dătător-de-viață. De vei primi

Sfintele Taine cu o asemenea credință, ființa ta lăuntrică nu va întârzia să se bucure de roadă, puterile sufletului vor afla o pace adâncă, vei simți în toate o ușurare fără seamăn. Dumnezeu ne dă cele bune pe măsura credinței noastre; în măsura în care îți este pregătită inima să le primești, Trupul și Sângele Domnului devin un cărbune aprins pe inima credinciosului, Biserica devine cer, altarul – tronul vieții de pe care coboară Dumnezeu ca să dea hrană credincioșilor Săi și viață, prin Preacuratele Sale Taine. „Mari și minunate sunt lucrurile Tale, Doamne“ (Apocalipsa 15, 3). Tu, Doamne, ne pregătești din vreme pentru contemplarea tronului dumnezeiesc și a Celui ce stă pe el, prin arătarea tronului pământesc din biserică, prin contemplarea cu ochii credinței a Celui ce stă pe el.

Când îi vei cere lui Dumnezeu daruri duhovnicești, de pildă, înțelepciune, credință, nădejde, dragoste, blândețe, smerenie, să-ți aduci aminte că ești chipul și asemănarea lui Dumnezeu, că, într-un fel, chipul tău poartă sigiliul lui Dumnezeu și toate bogățiile sufletului sunt cuprinse în Dumnezeu ca într-o comoară („comoara bunătăților“), noi putând scoate de acolo orice bogăție duhovnicească, prin rugăciunea credinței, prin răbdare, curățindu-ne de toată întinăciunea. Zi către Domnul: sufletul mi-a venit de la Tine, de la Duhul Tău nemărginit și atotdesăvârșit. Iată-mă acum, Stăpâne, sărac, sărace îmi sunt înțelepciunea și judecata, sărac sunt și în credință, nădejde, dragoste, blândețe, smerenie; caută spre răvna inimii mele și dă-mi înțelepciunea Ta, „credință ne-rușinată, nădejde neclintită, dragoste nefățarnică“ (A 8-a rugăciune a preotului la Utrenie).

Supunerea fiilor duhovnicești față de Biserică trebuie să înceapă printr-o desăvârșită încredere în rugăciunile Bisericii, Tainele și rânduielile sale și să se încheie cu respectarea în fapt a poruncilor Sale.

Cu ochii inimii poți vedea limpede cum te ține Domnul mereu sub stăpânirea Sa, prin legile conștiinței.

Cei ce vin mâncați la sfintele slujbe se încarcă de bunăvoie pe sine cu o povară inutilă și vătămătoare, făcând ca inima să le devină surdă înainte chiar de a fi început să se roage, punând opreliști cugetărilor și simțămintelor sfinte ca să nu poată pătrunde în inimă. Trebuie să avem mare grijă să nu mâncăm înainte de sfintele slujbe. Aceasta este necesar fiindcă „Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură“ (Romani 14, 17); cu alte cuvinte, Dumnezeu nu poate împărăți într-o inimă îngreuiată de mâncare și băutură.

Domnul este foarte aproape de fiecare dintre noi, mai ales de creștinul care viețuiește în sfințenie, pentru că inima și trupul său sunt templu al Duhului Sfânt. Cunoscând aceasta, cât de ușor ne vine să ne rugăm

în orice loc! „Aproape de tine este cuvântul – cel al rugăciunii sau al lui Dumnezeu – căruia I te rogi – în gura ta și în inima ta“ (Romani 10, 8).

Păcatul închide ochii inimii. Hoțul crede că Dumnezeu nu-l vede. Curvarul, dedându-se destrăbălării, crede că Dumnezeu nu-l vede; arghirofilul, mâncăciosul, bețivul cred că își pot ascunde patimile. Dar Dumnezeu îi vede și îi judecă. „Căci sunt gol și m-am ascuns“ (Facerea 3, 10). Așa își zice, prin ceea ce face, tot păcătosul care se ascunde de Dumnezeu, Cel omniprezent.

Faptul că Dumnezeu este întotdeauna cu noi este învederat de Dumnezeu-știle, Dătătoarele de viață Sale Taine; în ele Domnul se face perceptibil prin simțuri, îngăduie mâinilor inimii noastre să pipăie rănile cuierelor cu care a fost răstignit, să pună degetul pe coasta Sa.

Ori de câte ori m-am rugat cu credință, Dumnezeu M-a ascultat și mi-a îndeplinit rugăciunea.

Cea mai mare parte a vieții suntem bântuiți de neîncredere, puțină credință, necredință; „avem ochi, dar nu vedem, avem urechi, dar nu auzim, inima ne este învârtoșată“ (cf. Marcu 8, 17-18). Trebuie să ne ferim de învârtoșarea inimii.

Omul este chipul lui Dumnezeu, chipul viu al Dumnezeului Celui viu. În sufletul omului, mai ales în al omului credincios și făcător de bine, se reflectă lumina Dumnezeirii, perfecțiunea ei. „Fiți sfinți, pentru că Eu, Domnul Dumnezeuul vostru, sunt sfânt“ (1 Petru 1, 16 și Leviticul 19, 2).

Sufletul celui dintâi om i-a fost dat aceluia de Dumnezeu. Date de Dumnezeu sunt și sufletele tuturor oamenilor care au urmat lui Adam. Toți oamenii sunt suflarea Lui, a Duhului Dumnezeiesc, toți ca unul trebuie să fie poporul Său. „După cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine – se ruga Mântuitorul Tatălui caresc – așa și aceștia în Noi să fie una“ (Ioan 17, 21). Și fiindcă sufletele noastre sunt de la Dumnezeu, este firesc ca și Dumnezeu să fie întotdeauna aproape de noi, cum sunt părinții aproape de copii. Așa cum părinții își cunosc copiii, cu atât mai mult își cunoaște Domnul oamenii Săi, poporul Său, binecuvântat întru Hristos. „Eu sunt păstorul cel bun și cunosc pe ale mele (oile) și ale Mele Mă cunosc pe Mine“ (Ioan 10, 14).

Folosindu-te de obișnuitele cunoștințe omenești îți poți însuși perfect o anumită disciplină și, de cele mai multe ori, ceea ce ai învățat la școală nu ți se va șterge din minte toată viața. În privința credinței nu este așa. Adică ai aflat o dată, ai prins niște lucruri, le-ai „pipăit“ și gata, te gândești: „obiectul credinței mi-a rămas în suflet, limpede, l-am înțeles, îl voi iubi toată viața“. Nu este așa. El, acest „obiect“ ți se va părea de o mie de ori

obscur și îndepărtat, ba chiar vei avea impresia uneori că ți-a „scăpat“ cu totul și că, după ce ți s-a părut că-l iubești, că trăiai și respirai prin el, ți-a devenit deodată cu totul indiferent. Ca să nu ți se întâmple așa, trebuie să cureți mereu calea ce duce spre credință și să o faci cu lacrimi și cu suspine, ca să o poți vedea, însuși, cuprinde cu inima și cu sufletul. Nepăsarea față de credință este urmarea păcatului.

Si în gura noastră cuvântul este creator, formând sunete articulate; o dată cu cuvântul iese duhul viu al omului, care nu se desparte de gând și de cuvânt. După cum vedeți, cuvântul prin însăși natura sa este creator chiar și în noi. Atunci de ce mai suntem neîncredători și sceptici față de forța creatoare a cuvântului? De pildă, când ne rugăm, de ce nu suntem convinși că această slujire prin cuvânt ne aduce negreșit milostivirea Stăpânului? Fiindcă cuvântul își crează mereu trup sieși. Sunetele distincte, vorbele puse pe hârtie, cărțile nu sunt oare carnea în care s-a îmbrăcat cuvântul? Dar noi n-am ținut seama de aceasta, am ajuns să credem că este ceva ce nu merită o prea mare atenție. Nu numai firea dumnezeiască este creatoare, ci, prin darul dumnezeiesc, și firea creaturilor Sale însuflețite, cu călăuzirea lui Dumnezeu, Care a spus: „Creșteți și vă înmulțiți“ (Facerea 1, 28). Sub puterea lui Dumnezeu, sufletele creaturilor însuflețite își cresc loruși trupuri. Astfel, oamenii prin puterea pe care le-a dat-o Dumnezeu cresc și se înmulțesc pe pământ până în ziua de astăzi. Oamenii și animalele își fac cele de trebuință vieții, dar mai ales omul, creatură prin excelență născocitoare, care uimește prin creativitatea sa infinită în toate domeniile. Deoarece Dumnezeu-Cuvântul este Creatorul omniprezent, faptele Sale sunt răspândite pretutindeni, deși nu la nesfârșit; creează, face și, dacă este de trebuință, preface.

Dumnezeu este Ființă atât de simplă, încât mai repede decât fulgerul și decât gândul ne poate cerceta sufletul, chiar fără să ne dăm seama. De aceea se și spune: „Împărăția lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut (...) căci împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru“ (Luca 17, 20-21). Deci nu poate fi stabilită clipa venirii împărăției lui Dumnezeu în sufletul nostru. Îndată ce ai izgonit păcatul din inimă, ea poate veni în orice clipă și nu-ți vei putea da seama cum și când. Momentul respingerii categorice a păcatului din inima noastră este și cel al înstăpânirii absolute a lui Dumnezeu în noi. Fiindcă Dumnezeu se înstăpânește și împărătește în noi pe măsură ce ne curățim de păcate. Pe măsura credinței noastre De-viață-dătătoarele Taine ne curăță și ne sfințesc, deretică îndată cămara sufletului nostru. Dar și diavolul și duhurile rele sunt ființe simple, deși nici pe departe desăvârșite în simplitatea lor și mult limitate; și ele lucrează cu iuțea fulgerului și a gândului asupra sufletului nostru. Clipa când simți că te-ai legat de cele pământești, sau cea când inima ți-a fost atrasă de păcat, ca și cea când te-ai îndoit de adevăr este momentul intrării diavolu-

lui în tine, care îți poate trezi în inimă orice patimă, pentru ca mai târziu, pe măsură ce o accepți, să pună stăpânire pe tine și să te ducă unde vrea, ca pe un captiv, legat de mâini și de picioare. Dacă ne opunem diavolului, el caută să ne oprească râvna spre credința izvorâtă din inimă, spre gânduri și simțăminte cucernice, ne întunecă mintea și inima cât poate mai mult. Pentru a-l birui și a ni-l îndepărta din inimi, trebuie să ne întărim inima prin credință în Iisus Hristos Domnul, să nu uităm că diavolul lucrează în noi și că gândurile, pornirile inimii, voința ne sunt din această pricină păcătoase, potrivnice lui Dumnezeu. De aceea caută să îndepărtezi de la tine, cu hotărâre, din toată inima, aceste gânduri, ca să-ți smulgi – ca să zic așa – din rășputeri inima din legăturile păcatului, așa cum s-a smuls Samson care se încurcase în frânghii, și vei reuși să rupi acele legături ale iadului ca pe niște ațe, cu puterea lui Iisus Hristos și cu harul Sfântului Duh.

✠ **C**ând ne rugăm, se cuvine să ținem minte că suntem unul altuia mădulare și că trebuie să ne rugăm unii pentru alții și pentru toți, după cum ni se arată în rugăciunea „Tatăl nostru”. Ne stau drept pildă apostolii și toți sfinții. Dacă nu vei uita aceasta și te vei ruga pentru semenii tăi, și sfinții se vor ruga pentru noi, ca și mădulare ale împărăției lui Hristos, ale Bisericii unice, ale aceluiași trup. „Cu măsura cu care măsurați vi se va măsura” (Matei 7, 2).

Domnul îmi este viața, respirația, puterea, lumina, pacea, bucuria, mâncarea și băutura; ce îi voi da în schimb Binefăcătorului meu, cu ce mă voi răsplăti? Cu ajutorul Său, îi voi aduce în schimb supunere, supunemă-voi voinței Sale, voi îndeplini poruncile Sale. „De Mă iubiți – zice Domnul – păziți poruncile Mele” (Ioan 14, 15). Strădui-mă-voi să-I fiu pe plac, căutând împărăția lui Dumnezeu și adevărul Său și fără a pune preț, cu nici un chip, pe bunurile pământești, așezându-le mai presus de cele cerești; nu-mi voi lipi inima de nimic dintre cele pământești. O, Doamne! Fii Tu acela care să-mi dea puterea de a face acestea. Întărește-mă cu dreapta Ta. Dă-mi a-mi pune nădejdea numai în Tine, Cel ce mă nutrești cu de toate, Cel ce nicicând nu m-ai părăsit.

Viața este putere de viață făcătoare. De aceea Dumnezeu, care este Viața primordială, cea din care au purces toate, este o putere infinită, care dă viață. De aceea îngerii se mai numesc Puteri cerești, de aceea și sufletul nostru este tot o putere. Îngerii și oamenii sunt puteri aduse la viață de Viața primordială, puse în mișcare, călăuzite, întărite de puterea primordială, pentru a sluji în mod rațional și în libertate Vietii primordiale. Moartea este puterea care ucide. În împărăția ființelor vii, în care Dumnezeu crease totul pentru viață, prima putere distructivă a apărut în persoana diavolului și de la ea a trecut la oameni și celelalte creaturi ale pământului, fiindcă „făptura a fost supusă deșertăciunii – s-a făcut roabă putreziciunii – nu din voia ei, ci din

cauza aceleia care a supus-o“ (Romani 8, 20). Adică omul s-a supus celei din-tâi putere aducătoare de moarte – diavolului. Dar fiindcă diavolul este o forță inteligentă, lucrează asupra minții noastre cu puterea inteligenței diabolice, după ce mai întâi ne-a vătămat-o cu suflarea lui otrăvită și a căutat să ne-o îndepărteze de Dumnezeu vietii prin îndoială și neîncredere în atotputernicia Sa, în însușirile Sale neschimbătoare; ne desparte de Dumnezeu iubirii prin duhul vrajbei, răutății, zavistiei, de Dumnezeu-Duh prin legarea puternică a inimii noastre de cele materiale, de bunurile pământești. Ne dăm seama că dependența vinovată, nefirească a inimii noastre de toate acestea provine de la puterea care ucide sufletul, după cum tot aceasta lucrează în inima noastră când ne umplem de ură, de neîncredere, de toate păcatele, când cădem în deprimare și dez-nădejde, când ne împotrivim poruncilor lui Dumnezeu. Și Domnul Dumnezeu vine ca o putere în inima noastră mai cu seamă prin dragoste: „Că iubirea ca moartea e de tare“ (Cântarea cântărilor 8, 6), puterea tuturor virtuților, care înlătură toate opreliștile ridicate de puterile iadului în inima noastră.

Atunci când te rogi, fie că te afli sau nu în fața icoanelor, trebuie să vii întotdeauna cu nădejdea că vei primi ceea ce ceri; de pildă, izbăvire de necazuri, de bolile sufletului, de păcate, fiindcă și ceea ce ți s-a dat până atunci de mii de ori ți s-a dat tot din mila lui Dumnezeu și a Stăpânei noastre, Maica Domnului. Dacă îți va lipsi nădejdea că vei primi ceea ce ceri sau te vei îndoii că ți se va asculta rugăciunea, ar fi din partea ta nebunie curată, orbire.

Dacă îți va spune careva: „De ce te rogi la icoane neînsuflețite, crezi că te vei alege cu vreun folos?“, răspunde-i că folosul pe care îl primim de la icoane este neasemănat mai mare decât de la oamenii cei mai buni și mai săritori. Spune-i că de la icoane primim întotdeauna putere harică și ajutor sufletelor noastre, izbăvire de păcate, de supărări, de boli. Folos primim mai cu seamă de la icoanele Mântuitorului și Maicii Domnului. Că fie și numai contemplarea lor cu credință izvorâtă din inimă, închipuindu-ne că avem în față oameni vii și apropiați, ne izbăvește de suferințe cumplite, de patimi, de bezna cea din suflet. Că așa cum atingerea de îmbrăcămintea Mântuitorului și de mâinile apostolilor însănătoșea bolnavii, cu atât mai vârtos icoanele cu chipul Mântuitorului și al Maicii Domnului au puterea de a-i vindeca pe credincioși de tot necazul, prin credință în Domnul și în Maica lui Dumnezeu.

Aș putea să-mi imaginez înlăuntrul sufletului milioane de chipuri, de pildă, toate ale Maicii Domnului; aș zugrăvi-o cu mintea în toate felurile și toate înfățișând aceeași persoană vrednică de venerație, ca și Ea însăși. După cum Monada Cea de dinainte de fire, dătătoare de viață, a conceput, a creat prin cuvântul ziditor și a sfințit prin Duhul Sfânt o infinitate de chipuri inteligibile după însuși modelul Său, Care sunt Puterile cerești, așij-

derea Tatăl a conceput, iar Fiul, Însuși Chipul cel viu al Tatălui, a creat și a sfințit prin Duhul Sfânt și un chip al Său sensibil și inteligibil totodată – omul. De la apariția aceluia, la început chip unic, creează, spre uimirea noastră, până în ziua de astăzi asemenea chipuri. Și toate sunt vii, nespuse de frumoase, după asemănarea lui Dumnezeu, dăinuitoare, veșnice. Așijderea și eu, oricât de multe icoane aș face, pe toate le voi considera adevărate, vrednice de cinstire, îmi voi pleca genunchii înaintea lor, cu condiția să corespundă chipurilor (imaginilor) vii ale sfinților lui Dumnezeu. Ce ne-ar putea împiedica să avem atâtea chipuri ale Mântuitorului Hristos, câte chipuri reale de creștini există? Orice icoană a Mântuitorului este chipul Său vrednic de cinstire, care strălucește în sufletul oricărui creștin adevărat.

Printr-o frumoasă și pioasă tradiție, ținem în bisericile noastre icoana Mântuitorului și ne rugăm înaintea ei. Este o cerință vitală a sufletului nostru. Domnul Însuși, cu Dragostea care Îi este proprie, dorește să Se facă *închipuit* în noi, după cum spune apostolul: „O, copiii mei, pentru care sufăr durerile nașterii; până ce Hristos va lua chip în voi!” (Galateni 4, 19). Sau: „Hristos să se sălășluiască cu credință în inimile voastre” (Efeseni 3, 17). Dar cum am putea să ni-L reprezentăm cu inima pe Hristos, fără ca mai înainte să nu ni-L fi reprezentat perceptibil, prin simțuri, ca și cum L-am vedea cu ochii noștri? Iată de ce ținem icoanele Mântuitorului, Maicii Domnului, ale altor sfinți. Dragostea pe care le-o poartă creștinii, dornici să le aibă chipurile mereu în minte și în inimă, ține de însăși natura noastră, deopotrivă senzorială și spirituală, care își dorește reprezentarea lor iconografică, spre a-i așeza în locurile cele mai de cinste, în case, ca și în inimi, în casa sufletului nostru, oferindu-le acolo locul de onoare și venerându-i, mai întâi de toate prin plecăciunile inimii și numai după aceea ale genunchilor. Și cât de mult răspunde cinstirea icoanelor economiei dumnezeiești! Cerul ne răspunde prin icoane așa cum dădea răspuns Domnul de pe altarul tămâierii, din cortul vechilor Evrei. Multe dintre ele strălucesc prin facere de minuni.

Iată, stau la ușă și bat!” (Apocalipsa 3, 20). Aceasta înseamnă că „Domnul stă mereu la ușa sufletului nostru, închisă sau zăvorâtă pentru El din pricina păcatelor și a patimilor de tot felul. *Iată stau*. Vă rugați, iar El stă chiar la ușa inimii voastre, luând aminte la fiecare mișcare a inimii, la orice simțământ.

Doamne! Dă-mi inimă simplă, neprefăcută, fără răutate, deschisă, credincioasă, iubitoare, generoasă.

Când stăm de vorbă cu cineva, suntem convinși că ne aude, indiferent de distanța care ne separă de cel cu care vorbim și care poate fi, uneori, considerabilă. Putem fi convinși de aceasta, deoarece primim răspunsurile

asteptate, știind că și cuvintele noastre produc în conștiința interlocutorului aceleași reprezentări și aceleași dispoziții sufletești ca și în noi înșine. Sau luăm cuvântul la vreo adunare, în fața unei asistențe numeroase, și suntem convinși că în aceeași clipă toți ne ascultă, iar atunci când vorbim din inimă, cuvintele noastre nimeresc în inima ascultătorilor, producând reflecții și stări sufletești pozitive. În același chip, vorbind cu Dumnezeu sau cu sfinții, când ne rugăm, nu trebuie să ne îndoim câtuși de puțin că spusele noastre, pornite din adâncul inimii, n-ar fi ascultate (Nu vorbesc de Dumnezeu, care este pretutindeni, știe tot, știe și ce avem în inimă). Suntem ascultați mult mai bine decât ne dau ascultare oamenii, fiindcă lumea duhurilor este simplă, necompusă și de aceea și răspunsurile la cererile noastre vin mai simplu, sunt mai înțelepte și mai folositoare decât cele ale persoanelor de pe pământ, din cauza simplității duhurilor, a faptului că locuitorilor cerului lumina le vine direct de la Dumnezeu. Acest lucru trebuie considerat realitate, care nu are nevoie să fie demonstrată, mai mult, este un lucru cu totul obișnuit. Ca și în primul caz, când suntem convinși că suntem ascultați de cei cu care stăm de vorbă pe pământ.

Când ne rugăm, Dumnezeu și sfinții ne ascultă întocmai ca într-o conversație între două sau mai multe persoane, sau precum credincioșii care ascultă o predică în biserică, sau ostașii care ascultă de comandant. Suntem ascultați chiar incomparabil mai bine decât într-o conversație obișnuită. Fiindcă atunci când îi dăm ascultare unuia, nu știm ce are în inimă și în gând și se poate întâmpla să spună una și să aibă în inimă cu totul altceva. Nu același lucru se întâmplă cu Dumnezeu și cu sfinții. Ei văd ce avem în minte și în inimă, Dumnezeu ca un Atotștiutor, sfinții prin harul Duhului Sfânt, în care neschimbat sălășluiesc și își pot da seama dacă cuvintele noastre sunt întocmai gândurilor pe care le avem în inimă și dacă, într-adevăr, corespund pe deplin, iar inima, la rândul său este credincioasă, înfrântă și smerită, arde sau nu de dragoste și de râvnă („cu umilință la Tine cădem”) și cu dorința de a obține ceea ce am cerut, ei vor răspunde cu dragoste rugăciunii noastre și ne vor da cele cerute. Dumnezeu și sfinții vor ca atunci când ne rugăm să ni-i închipuim aieva, stând lângă noi, să-i vedem cu ochii inimii. Viu este Dumnezeu: „Dumnezeu nu este Dumnezeul morților, ci al viilor, căci toți trăiesc în El” (Luca 20, 38).

Pretutindeni, pe tot întinsul pământului, se face simțită prezența Marelui Artist – Duhul Sfânt – care se sălășluiește, aducând neștirbită bucurie în toate făpturile, vădindu-și nemărginita Sa înțelepciune în tot ceea ce se face. Vedem pretutindeni Duhul Dătător-de-viață, lucrând asemenea unui mare artist, sau al unui olar, modelând mulțime de vase neînsufleteite. El poate fi descoperit mai cu seamă în sfinți, ca în niște mărețe și neasemuit de frumoase temple ale Sale. În oamenii necredincioși și necinstiți însă, poți

descoperi, aproape la fiecare pas, lucrarea duhului rău, patimi, frământare zadarnică, vrajbă, dușmănie.

Dumnezeu este existența și viața a tot ce există. De aceea El este numit Cel ce este, ca și unică existență, existența primordială, necreată sau ca Începutul, din care se trage întreaga existență. De aceea și spune apostolul: „Căci în El trăim și ne mișcăm și suntem“ (Faptele Apostolilor 17, 28). Trăim prin Dumnezeu, ne mișcăm prin puterea Lui, existăm prin voința, porunca și atotputernicia Lui.

Nu înțelegi în ce chip poate sta Domnul în Sfânta Împărtășanie. Este o taină, după cum tot taină este în ce chip ți s-a pus în Tine duh nemuritor, dătător de viață, spre podoaba și puterea trupului tău. Domnul este ființă simplă, adică necompusă, cu totul deosebită de materie, tot atât de simplă, ca și gândul sau ca o mișcare de-o clipă a inimii sau a sufletului nostru. Taină este și chipul în care Domnul vine și ți se așază în inimă întreg, nu prin mijlocirea vreunei materii, numai prin simplul tău gând, îndreptat către El, prin credință vie în El, prin ascultare față de cuvântul lui Dumnezeu. Simplitatea Sa absolută îl face să se afle, în mod necesar, pretutindeni. „Pretutindenea este și pe toate le plinește“ (Rugăciunea către Duhul Sfânt). „Au nu umplu Eu cerul și pământul, zice Domnul“ (Ieremia 23, 24). El este nedespărțit, dar se împarte pe Sine tuturor, se dă tuturor pe Sine, cu adevărat, prin diferite daruri. Unic și nedespărțit fiind, El creează mereu, la nesfârșit, mulțime de fapte de tot felul, fiind „implicat“ în orice fapte, de la cele mai mari până la cele din urmă, până la cei mai minusculi infuzori.

Razele soarelui străbat aerul transparent care se contopesc, ca să spunem așa, cu lumina, deși aceasta, ca un element subtil ce este, poate oricând să îl părasească. Apa de izvor, cristalul, sticla sunt de asemenea străbătute de lumini și se fac una cu ea. Numeroase corpuri capabile să reflecte sau să refracte lumina sunt încălzite sau strălucesc de lumina soarelui, sau a unei surse de lumină, primesc și căldură de la ea. La odăjdiiile cusute cu fire de aur sau de argint, în fiecare sclipire strălucește lumina soarelui. Exact la fel și aleșii neamului omenesc, sufletele dreptilor, devin penetrabile Luminii Dumnezeului Rațiunii, strălucesc de lumina Lui, se dizolvă în ea. Întocmai și fiecare particică din Sfintele și Dătătoarele-de-viață Taine, prefăcute în Trupul și Sângele Stăpânului Însuși este, toată, numai lumină, strălucire, căldură, viață. Nici cea mai mărunță particulă nu rămâne neprefăcută în lumina și viața Dumnezeirii.

Tine seama că Domnul este pururea cu tine, în orice loc, în cu chipul și cu asemănarea Sa, cele ce sunt în tine. Gândești prin Tatăl, vorbești prin Fiul, acționezi prin Duhul Sfânt. Ceea ce sunt aerul și lumina

pentru trup este gândirea sau Dumnezeu-Tatăl pentru suflet; ceea ce este hrana pentru trup este Cuvântul pentru suflet; ceea ce este respirația și căldura pentru trup, aceea este Duhul Sfânt pentru suflet.

Ați văzut cum se țin albinele de regina-mată și furnicile de regina-furnică? *Exact la fel și ființele cuvântătoare și raționale trebuie să se țină de Dumnezeu.*

Sau știți oare că o planetă mică se ține de una mare și se mișcă în jurul ei? *Exact la fel ființele raționale și cuvântătoare trebuie să se țină cu orice chip de Dumnezeu. Și trebuie să-L căutăm mai mult.*

După cum într-o convorbire aerul se află pretutindeni și umple totul, devine un fel de mijlocitor între cuvintele noastre și cele ale persoanei cu care vorbim și cuvintele ajung la urechile unuia sau ale celui alt pe calea aerului, iar neexistând aerul, n-am putea vorbi și nici auzi, întocmai și în cele duhovnicești. Duhul Sfânt, care pretutindenea este și pe toate le împlinește, ne mijlocește comunicarea cu ființele fără de trup. Nu înțelegem bine cum anume suntem auziți de alții, de persoane aflate uneori la mare distanță, prin intermediul aerului, știm doar că suntem auziți; de asemenea nu înțelegem cum aud, prin Duhul Sfânt, îngerii și sfinții suspinele inimilor din noastre, dar știm că le aud. Așa cum din răspunsurile celor cărora ne adresăm deducem că am fost auziți, și în cel de-al doilea caz deducem aceasta tot din răspunsuri. În primul caz vedem cu ochii noștri trupești fața celui cu care vorbim, în al doilea, chipul celui cu care vorbim se înfățișează ochilor inimii, o față nevăzută sau un duh nevăzut. Pentru ființele corporale distanța contează. Pentru omul sfânt ea este inexistentă.

Ai putea să-ți închipui că un înger este ca sufletul omului. Adică îngerul este întocmai ca sufletul tău. De aceea se și arată îngerii în chip omenesc, fiindcă natura lor se aseamănă cu sufletul omului, atâta doar că ea este fără de păcat, sfântă, superioară.

Dumnezeu dă ascultare mai repede rugăciunii făcute de doi sau trei rugători împreună și care se roagă din toată inima. Cunoscut din experiență.

Ceea ce își dorește Domnul nostru Iisus Hristos pentru noi este să ne stârpească din inimi minciuna, trufia, răutatea diavolească și să se pună în loc adevărul Său, dragostea, blândețea, smerenia.

Dacă ne-am închipui chipul Domnului aflându-se în fiecare punct și linie ale spațiului, n-am greși, fiindcă Domnul se află într-adevăr pretutindeni în spațiu, de la cele mai mari până la cele mai mici lucruri. Dacă

L-am vedea pretutindeni pe Domnul, am recunoaște o realitate; că Dumnezeu stă mereu la dreapta noastră, oriunde ne-am afla.

Duhul Sfânt se numește și Mângâietorul datorită însăși esenței Sale; El este pace, bucurie, fericire nesfârșită și prin lucrarea Sa în sufletul credincioșilor, cărora le aduce liniștea, asemenea unei mame, îi ajută în toată fapta cea bună, în strădaniile lor, la supărare, la boală, în nevointele lor pentru credință. Se mai numește Mângâietorul și fiindcă se opune duhului rău al urâtului și deznădejdiei care ne pătrunde deseori în suflet. Orice lucru are o cauză. Când săvârșiți o faptă bună, vă bucurați că vă găsiți liniștea sufletească. De ce? Fiindcă îl aveți în sine pe Duhul mângâietor, „care pretutindenea este și pe toate le împlinește, vistierul bunătăților“, Cel care vă dă liniște. Dimpotrivă, când faceți o faptă urâtă sau chiar când n-ați făcut nimic rău, dar simțiți în suflet o sfâșiere ucigătoare. De ce? Fiindcă v-ați lăsat luat în stăpânire de duhul urâtului, al deznădejdiei. De pildă, vă rugați și vă cuprinde dint-o dată urâtul. Deși o asemenea stare nu vă încerca înainte de a începe să vă rugați. Sau ați început să citiți o carte cu conținut duhovnicesc, de pildă Sfânta Scriptură, și simțiți că vă cuprinde urâtul, lenea, îndoiala, puțină credință, necredință. De ce? Fiindcă vă ispitesc, supunându-vă la viclesuguri, duhurile rele ale urâtului, îndoielii, necredinței. Sunteți în biserică, la slujbă. Începeți să vă plictisiți, vă este greu, vă cuprinde lenea, v-a luat în stăpânire urâtul. De ce? Fiindcă uneltesc împotriva voastră duhurile rele ale urâtului și trândăviei. Sau începeți lucrul la o scriere cu caracter duhovnicesc, de pildă o predică, și vă simțiți mintea, inima copleșite de întuneric, de răceală și parcă de o slăbire a întregului organism. De ce? Fiindcă sunteți victima uneltirilor vrăjmașilor nevăzuți. Ceea ce spun se poate ușor demonstra. Îndată ce aceste duhuri vor înceta să vă mai chinuiască, vă veți simți ușurat, plăcut, sufletul și inima despovărate de orice greutate. De ce? Fiindcă Duhul Sfânt ne este tuturor de trebuință la modul absolut, pentru toată fapta bună. El ne dă putere, tărie, bucurie, pace, mângâiere.

În existența lumii vegetale găsim o dovadă palpabilă a omniprezenței lui Dumnezeu și a lucrării Sale proniatoare. Există oare vreun loc pe pământ în care vegetația să nu-și facă simțită prezența? Ea acoperă câmpiile, se cațără pe povârnișurile inaccesibile ale munților de piatră, răzbește în pustii, sloboadă rădăcini în apă și printre ape, pe ostroave nelocuite. Și cine o crește și o împodobește în cele mai frumoase și mai felurite forme și culori? Domnul Dumnezeu. *Domnul astfel îmbracă*. Dar dacă Domnul îmbracă astfel, cu atâta grijă, firul de iarbă, părăsi-ne-va oare pe noi? Fie și o singură clipă; îl va uita, oare, Dumnezeu pe om? „Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în cuptor, Duanezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor?“ (Matei 6, 30; Cf. Luca 12, 28). Dacă

Dumnezeu dă viață în fiecare clipă firului ierbii și nu-l lasă să moară, înceta-va, oare, să-mi dea viață mie? Nu. Dacă firul ierbii este îmbrăcat și menținut în viață de Domnul, în mine Domnul viețuiește mereu, ca într-un templu, dacă nu-L îndepărtez de bunăvoie prin păcatele mele. „Nu știți oare că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?” (1 Corinteni 3, 16). În ceea ce privește templul, ia aminte că apostolul spune despre creștin că este templu fiindcă în el viază Duhul lui Dumnezeu. Deci în templele (bisericele) creștine viețuiește neîncetat Dumnezeu. Biserica este sfântă. Să ne apropiem de ea cu evlavie. Credincioșii care vin să se roage în biserică înaintea Domnului își simt inima plină de sfințenie.

„S^{triga}-va către Mine și-l voi auzi pe el” (Psalmul 90, 15). O, voi cu-
„S^{vinte} preapline de iubire! O, voi cuvinte care insuflați rugătorului nădejdea cea mai vie!

Până acum încă nu te-ai obișnuit să-ti iubești aproapele. Indiferenței altora față de tine tu îi răspunzi tot cu indiferență. Fă altminteri, indiferenței altora răspunde-i cu cordială sollicitudine și cu dragoste. Cu cât vei vedea mai multă lipsă de iubire față de tine, cu atât iubește-i mai mult. Lipsa de iubire este o boală, iar bolnavul merită mai multă compătimire, grijă, dragoste, tocmai fiindcă este bolnav. Nu știi, oare, că vrăjmașul cel fără de trup uneltește împotriva tuturor, caută să-i otrăvească pe toți cu otrava urii? Slujește-i Dumnezeului dragostei cu toată osârdia. Ține minte că Dumnezeu-Cuvântul a murit și pentru frații tăi.

✻ Așa cum curg râurile către mare, curg sufletele oamenilor către Dumnezeu.

Între viața spirituală și cea fizică a omului nu este întotdeauna armo-nie. De aceea, uneori, fizic te simți excelent, nu însă și sufletește, cu inima. Uneori, când începi să te rogi, îți simți inima îngreunată: „Îngrășa-tu-s-a, îngroșatu-s-a și s-a umplut de grăsime; a părăsit pe Dumnezeu” (Deu-teronomul 32, 15) și îți vine greu să te rogi, deși ești teafăr și în putere. Dacă încetezi să te rogi, te simți din nou ușurat. Dar este o ușurare păcătoasă.

Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta” (Matei 6, 21).
„Caută să afli la ce se gândesc rugătorii în biserică. Gândul le stă acolo unde le stă și inima.

Dacă inima ți se va îndoi de Duhul Dăător-de-viață, nu vom avea viață în noi, ci doar suferință și strâmtorare. Fiindcă viața ne vine de la Duhul Dăător-de-viață. Suferința pe care ne-o aduce îndoiala arată limpede că ea vine de la diavolul. Că o asemenea filosofie (a îndoielii) este mincinoasă.

Până acum am trăit prin Dumnezeu (am gândit, am simțit, m-am născut). Și de-acum încolo voi trăi prin El. Las deoparte orice preocupare neliniștitoare și îmi pun nădejdea în Hristos, respirația mea.

Cum trebuie să creadă în Hristos cel ce nu-și îngăduie nici o clipă să pună la îndoială cele spuse de Domnul în Sfânta Evanghelie și cele cuprinse în învățătura curatei Sale Mirese – Biserica? Se cuvine să adune în inimă o credință atât de puternică, încât, păstrându-și libera voință, să nu se lase cuprins nici o clipă de prefăcătorie și nici atras de partea potrivnicului. Creștinul nu trebuie să fie ca valurile mării, iscate și apoi risipite de vânt. Credința noastră să nu fie „da și nu“, ci numai „da“ întru Hristos. (cf. 2 Corinteni 1, 19).

Deoarece Duhul lui Dumnezeu este o forță teribilă, spaima și chinul demonilor, aceștia, punând în mișcare vicleșugurile lor drăcești, poartă război împotriva Duhului Lui Dumnezeu și Îl hulesc. Duhul lui Dumnezeu fiind Duh mântuitor, duhul comuniunii, dragostei și păcii, ei caută pe orice cale să se împotrivească comuniunii, dragostei și mântuirii oamenilor. Ei sunt la originea dezbinării Bisericii în Răsăriteană și Apuseană și – luați aminte! – aceasta s-a produs dintr-o neînțelegere în privința dogmei despre Duhul Sfânt; de la ei se trage și sciziunea apărută în sânul Bisericii Romei, luteranismul, calvinismul, anglicanismul. Ei sunt la obârșia dezbinării apărute și în Biserica noastră Ortodoxă (Apropo: e bine oare ca existența la noi a schismaticilor să nu ne oprească să facem unele schimbări, necesare, benefice în Biserică? Firește că da, altminteri își vor bate joc de noi demonii; putem să ne ținem departe de uneltirile lor? Putem, firește. Deci traducerea Bibliei în limba rusă este binevenită, ținând seama că milioane și milioane de oameni se lipsesc de această comoară deoarece nu cunosc slavona*). Demonii mai caută în fel și chip să scoată din inimile oamenilor, și au și scos, credința în Evanghelie și în Biserica lui Hristos, ceea ce este tot o blasfemie împotriva Duhului Sfânt. De asemenea, se străduiesc din răspuț să-i înglodeze pe creștini în lucruri lumești și în scârnăvii trupești, pentru ca Duhul lui Dumnezeu să nu mai fie în ei și să se facă asemenea oamenilor de dinainte de potop; nu ne dăm seama, oare, că lumea s-a robit cu totul arghirofiliei, ghiftuielii, beției, curviei? Până unde va ajunge dezmațul? Va fi vai de capul nostru și încă foarte curând. Duhurile răului se năpustesc asupra Duhului lui Dumnezeu din mintea și din inima oamenilor; fac în așa fel încât să li se clatine credința în Dumnezeu. Vai nouă! Să nu hulim Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, dă-tător de viață, Duhul dragostei nespuse, „Duhul care se roagă pentru noi cu

---

* Am scris aceasta pe vremea când traducerea rusească a Sfintei Scripturi nu fusese încă editată de Sfântul Sinod (*nota autorului*).

suspine negrăite“ (Romani 8, 26). Fie ca toată viața să ne închinăm Lui și să-L mărim, întocmai cum ne închinăm Tatălui și Fiului, cum dăm slavă Tatălui și Fiului, slavă nedespărțită, egală. Să cinstim *Crezul*, simbolul credinței, mântuitoarea noastră călăuză întru credință, a credincioșilor din toate timpurile și de pretutindeni. Să nu defăimăm cu gând de îndoială Duhul lui Dumnezeu care viază în noi și care ne dă viață, a cărui iubire este fără de sfârșit, ca și aceea a Tatălui și Fiului.

Toți la un Duh ne-am adăpat“ (1 Corinteni 12, 13). Ia seama: Duhul „lui Dumnezeu este ca apa și ca aerul, ne înconjoară din toate părțile, „Duhul lui Dumnezeu umple lumea“ (Înțelepciunea lui Solomon 1, 7). Spune apostolul: „Și unuia i se dă întru același Duh credința, iar altuia darul vindecărilor întru același Duh“ (1 Corinteni 12, 9). Și tot același apostol spune: „Iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre prin Duhul Sfânt“ (Romani 5, 5).

Ce bine este să-ți învingi patimile! După ce le-ai învins, simți o mare ușurare a inimii, pace, parcă ți se înalță sufletul!

Au nu este sufletul mai mult decât hrana? (Matei 6, 25) De bună seamă, infinit mai mult! În suflet strălucește chipul lui Dumnezeu nevăzut, Creatorul nostru. Pentru a mă pune în slujba aproapelui, nimic nu trebuie să precupețesc nu numai dintre cele materiale, dar mai ales dintre cele spirituale, nici sufletul, nici viața. Slujindu-mi cu dragoste aproapele îi slujesc lui Dumnezeu Însuși. O, inima mea simte un mare, un sublim adevăr: „Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei prea mici, Mie mi-ați făcut“ (Matei 25, 40). De ce? Pentru că, în primul rând, fiecare om este chip al lui Dumnezeu și, în al doilea rând, fiindcă Iisus Hristos este deopotrivă Dumnezeu și om și Cap al Bisericii Sale, iar noi suntem „mădulare ale trupului Lui, din carnea și din oasele Lui“ (Efeseni 5, 30), adică mădulare ale lui Hristos.

Nu da crezare trupului atunci când te amenință că n-o să poți face față fizic în timpul rugăciunii. Minte. Dacă te vei ruga, îți vei da seama că trupul ți se supune ca un rob credincios. Rugăciunea îi dă viață. Nu uita că trupul te minte întotdeauna.

Cel ce crede în Mântuitorul și se nutrește cu trupul și sângele Său are în el viață veșnică. Iată de ce orice păcat produce în inima omului multă boală și tulburare. Fiindcă cei ce nu au în ei viață veșnică beau fărădelegea ca pe apă și nu le pasă.

Slavă Duhului lui Dumnezeu care din Tatăl purcede, ca să dea viață la toată făptura, ca să se umple de El întreg universul. Slavă Celui ce dă viață îngerilor, oamenilor, întregii creaturi. Slavă Celui ce este puterea și sfințenia noastră. Slavă Celui ce este de-o ființă cu Tatăl.

Firea mea trupească are nevoie de icoane. Vrednic și drept este să ne facem icoane și să ne închinăm înaintea lor. Oare ce este omul, dacă nu chip viu al Dumnezeului celui viu? Însuși Fiul lui Dumnezeu îl redă în Sine pe Tatăl, ca urma lăsată de o pecete. Dacă noi înșine suntem chipuri ale lui Dumnezeu, alcătuiți fiind din trup și din suflet, de ce să nu-i venerăm oare pe aleșii lui Dumnezeu zugrăviți în icoane? Scrierea pe icoană a numelui celui pe care îl reprezintă are o mare importanță pentru credincios. Acest nume este ca un fel de suflet pentru icoană, cheamă din tot sufletul numele sfântului, el te va asculta și va putea să-și vadăască în chiar icoana care îl reprezintă o putere făcătoare de minuni. Numele Mântuitorului, chemat cu credință, face minuni, izgonește dracii, stinge patimile, vindecă bolnavii. Prin harul Domnului și al sfinților, când îi chemăm pe nume, se fac de asemenea minuni. Și ce-ar fi de mirare? Toți stăm în Duhul lui Dumnezeu, iar Duhul Său este dătător de viață, umple totul și prin Duhul Sfânt sfinții fac minuni, fiindcă numai Duhul lui Dumnezeu este Duhul minunilor.

Omul este un microcosm. Așa cum stă sufletul în trup stă Dumnezeu în lume. Dacă sufletul părăsește trupul, acesta cade îndată. Dacă Duhul lui Dumnezeu părăsește lumea, ea va cădea îndată. Sufletul poate sta în tot trupul, dar mai cu seamă în inimă. Dumnezeu este pretutindeni în lume, dar mai cu seamă în cer și în biserică. Recunoaște la tot pasul prezența lui Dumnezeu.

Slavă Ție, Atotsfinte, Duhule Dătător de viață, Cel ce din Tatăl purcezi, și în Fiul pururea Te odihnești, nedespărțit de Tatăl și de Fiul! Slavă Ție, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce cu Duhul lui Dumnezeu scoți dracii și care, prin El ne dai mântuire, sfințește-ne, înțelepțește-ne, întărește-ne! Slavă Ție, Părinte, Cel ce pururea bine voiești pentru noi în Fiul, prin Duhul Sfânt. Treime nedespărțită, Unime sfântă, miluiește-ne!

Copiii, în care se regăsesc trăsăturile tatălui și mamei, sunt aproape de inima părinților. Și mai aproape sunt îndeosebi creștinii – chipuri ale lui Dumnezeu – de inima lui Dumnezeu. Asemănarea exterioară a copiilor cu părinții și adesea și o asemănare sufletească ne aduce aminte de asemănarea cu Dumnezeu, cea dinlăuntru nostru.

Orice loc este un loc al prezenței și domniei (autorității) lui Dumnezeu. De aici deducem, neîndoielnic, că Domnul ne vede cu ochii icoanelor și ne poate vorbi prin gura icoanelor, ca și prin propria Sa gură. Crucea Domnului lucrează în chip minunat, fiindcă Domnul este în orice loc, numele Său face minuni, icoanele Sale sunt făcătoare de minuni și în orice împrejurare sunt locuri ale binecuvântatei Sale prezențe.

Pot pătrunde liber cu mintea prin zidurile oricărei clădiri, munții, mările, cerul și pământul, fiindcă mintea omului arată asemănarea cu Dumnezeu, Cel ce este duh infinit și omniprezent. Cum ar putea oare Dumnezeu, Atoatefăcătorul, să nu pătrundă și să nu umple totul?

În rugăciune respiră nădejdea; o rugăciune fără nădejde este un păcat.

Avem fiecare un înger păzitor? Avem. Este firesc să avem. Spiritele, prin însăși natura lor, sunt deosebit de dinamice, nu pot rămâne în inactivitate. Ne putem da seama după propriul nostru suflet. Un spirit bun caută, în mod necesar, prin însăși firea sa, să-și lărgască câmpul de activitate, extinzând astfel imperiul adevărului și binelui. Și invers, un spirit rău prin însăși natura sa, își va căuta o activitate pe măsura acestei naturi, extinzând imperiul răului și minciunii. Că dracii caută cu orice chip să extindă imperiul răului simțim noi înșine, existând de altfel în această privință mărturii și în Sfânta Scriptură. „Potrivnicul nostru, diavolul, umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită“ (1 Petru 5, 8). Am putea să nu acceptăm, așadar, un lucru care ține de bunul simț, și anume că îngerii lucrează pretutindeni în lume, străduindu-se să extindă imperiul binelui și căutând mântuirea oamenilor? Cât adevăr cuprind aceste cuvinte: „în cer va fi (...) multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește“ (cf. Luca 15, 7). Și așa cum pe lângă fiecare om se află un diavol, așijderea se află și un înger bun; după cum simțim deslușit prezența unuia, o simțim și pe a celuilalt, deși, din egoism, ne-am obișnuit să ne atribuim nouă înșine toate ideile, simțămintele, dispozițiile sufletești și intențiile bune, nu îngerului păzitor. Pot exista oare atâtea îngeri păzitori câți oameni sunt? Pot, firește, cu prisosință. Când apostolul Petru s-a aruncat cu sabia asupra slugii arhiereului, în apărarea Domnului și Învățătorului său, Domnul i-a spus: „Ți se pare că nu pot să rog pe Tatăl Meu să-Mi trimită acum mai mult de douăsprezece legiuni de îngeri?“ (Matei 26, 53). Înțelegem de aici că Domnul are destui îngeri pentru apărarea fiecărui om (Elisei, Iacob), iar pentru Fiul lui Dumnezeu întrupat cu atât mai mult. Se știe de asemenea că în Grădina Ghetsimani Mântuitorului i s-a arătat un înger pentru a-l aduce întărire. „Îngeri venind la El Îi slujeau“ (Matei 4, 11) după ce a postit patruzeci de zile și a fost ispitit de diavolul în pustie. Îngerul păzitor al Pruncului-Mântuitor i s-a arătat lui Iosif în somn, spunându-i ce trebuie să facă.

Duhule al luminii, Duh viu, personal, Domnesc, legătura vie dintre Tatăl și Fiul, miluiește-mă!

Duhule Sfinte, Cel ce dai viață întregii zidiri, unind-o, și mai cu seamă făpturilor raționale, Tu, Cel ce ești puterea întregii zidiri, miluiește-mă!

Omul când se roagă trebuie să lase deoparte toată grija cea lumească și să se îngrijească numai de mântuirea sufletului.

Trebuie să ne punem nădejdea în Domnul, oricâte ispite ne-ar încerca și oricâtă întristare ne-ar copleși sufletul. Domnul ne va izbăvi.

Cuget în sinea mea la perfecțiunea Divinității. Câtă infinită plenitudine de viață cuprinde! Din Dumnezeu-Tatăl S-a născut cuvântul creator și a purces Duhul Sfânt. Cuvântul și Duhul îndeplinesc, cu stăpânie, voința Tatălui, așa cum mâinile omului execută lucrare pe care o concepe capul și o dorește inima. Minunat ești, Dumnezeu nostru, Cel ce pe toate le-ai creat cu cuvântul Tău ipostatic și care pe toate le desăvârșești cu Duhul Tău ipostatic. Câtă plenitudine de viață! Atât Fiul, cât și Duhul sunt deopotrivă cu Tatăl, deopotrivă Cauzei primordiale. Atât Fiul, cât și Duhul sunt atotputernici, după cum Tatăl și Fiul sunt una în bunătate și iubire, o singură voință, o singură putere, o singură Dumnezeire și împărăție! Câtă plenitudine de viață! Fiul este creator, Duhul este creator: „Mâinile Tale (Fiul și Duhul) m-au făcut și m-au zidit“ (Psalmul 118, 73). Ce perfectă unitate! Nici Fiul fără Duhul, nici Duhul fără Fiul, nu lucrează singuri, ci împreună îndeplinesc voia Tatălui, fiind trei, dar o singură Ființă. De aceea, unde vei auzi că lucrează Fiul, lucrează numaidecât acolo și cu Duhul Sfânt și tot acolo se află numaidecât și Tatăl, din care provin și către care se îndreaptă. „Slăvesc puterea Tatălui și a Fiului și laud stăpânia Duhului Sfânt, Dumnezeirea Cea nedespărțită și nezidită, Treimea Cea de o ființă, Care împărățește în veacul veacului“ (Stihiră de duminică, glas 3).

Dumnezeiasca Ta măreție, Mântuitorule Doamne, constă în faptul că viața oricărei făpturi în Tine este Viața cea ipostatică și că toți îți aducem cinstire întocmai ca Tatălui; măreția Ta, Duhule Sfinte, Dăătorule de viață, constă în faptul că Tu ne luminezi pe toți și ne întărești, că viețuiești împreună cu Tatăl și cu Fiul și îți aducem cinstire întocmai ca Tatălui și Fiului; măreția Ta, Duhule Sfinte mai stă și în faptul că Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Cel de o Ființă cu Tine, prin Tine și-a vădit puterea și a făcut minuni, prin Tine ne sfintește, ne întărește și ne duce la Tatăl Tău. „Că prin El avem și unii, și alții apropierea către Tatăl, într-un Duh“ (Efeseni 2, 18).

Orice păcat și orice hulă se va ierta oamenilor, dar hula împotriva „Duhului nu se va ierta“ (Matei 12, 31). Cine a tăgăduit existența Duhului Sfânt ca persoană, mai cu seamă dacă se va fi făcut părtaș de multe ori de darul Duhului Sfânt, acela Îl hulește și, dacă nu se va lepăda de hulă, nu va fi iertat nici în veacul acesta, nici în cel viitor. Duhule Sfinte, Dăătorule de viață, Duhul harului, miluiește-ne pe noi!

Inima oamenilor care se roagă puțin este slabă. Atunci când totuși vor să se roage își simt inima slabă, așijderea brațele, trupul, mintea; le este greu să se roage. Trebuie să ne învingem însă slăbiciunea; să ne străduim a ne ruga din toată inima, fiindcă atunci când ajungi să te rogi așa, te rogi cu ușurință.

Nădejdea în mijlocirea Maicii Domnului, îngerilor, sfinților, este o formă a nădejzii creștine. Ei au mare putere, ca mijlocitori pentru noi, în dobândirea harului de la Hristos. Nu ne rugăm lor zadarnic; nădăjduim ca prin mijlocirea lor să dobândim iertare de păcate și mântuire, precum și binefaceri vremelnice, de pildă sănătate, buna întocmire a văzduhului, izbăvire de necazuri și de supărări. Roagă-te în Duh și prin Sfântul Duh Mântuitorului, Tatălui ceresc, îngerilor, sfinților și să-ți fie rugăciunea înflăcărată și să-ți izvorască din ochi dulci și ușoare lacrimi. Slavă Duhului Mângâietor! Și câtă mângâiere ne aduce în suflet!

Mântuitorul și Mângâietorul: două Persoane ale Dumnezeuirii. Mântuitorul ne mântuiește de păcate, Mângâietorul mângâie pe cel mântuit. Aceste două cuvinte exprimă o realitate, fiind învederate întotdeauna de realitate. Mângâie! Mângâie sufletul credinciosului întocmai ca și Maica Preacurată, Duhul Sfânt.

Dumnezeu, prin puterea Sa, prefăce pâinea obișnuită și vinul obișnuit în trupul și sângele Dătătoare-de-viață ale Fiului Său, prin Duhul Sfânt. Din aceasta putem deduce limpede că Dumnezeu este Cel ce ne-a dat viață și ne hrănește și că existența noastră trupească nu este nici pe departe atât de importantă ca existența spirituală și de aceea pâinea obișnuită și vinul obișnuit, cele ce ne nutresc și dau tărie firii noastre, se prefac în cea mai bună pâine – pâinea vieții – iar vinul în băutură duhovnicească.

Duhul lui Dumnezeu este pretutindeni; lăsați-vă gândul să zboare pretutindeni în lume, peste tot vedea-vei lucrarea Lui. Prin El dobândesc viață de sus oamenii, animalele, păsările, peștii, plantele. Pretutindeni trupul și sângele Mântuitorului fac minuni, pretutindeni Sfintele Taine au putere de la Duhul Sfânt.

Despre cinstirea sfinților și despre chemarea lor prin rugăciuni (De ziua Sfântului Nicolae). De ce îi cinstim? Fiindcă ei sunt în Dumnezeu, dăruii cu bogate daruri duhovnicești. Ei sunt acum pe tărâmul celor vii, tărâmul belșugului, noi suntem pe tărâmul morții și al pustiului duhovnicesc. Domnul i-a luat la Sine pentru a ne fi nouă spre viață? „Dumnezeu m-a trimis înaintea voastră pentru păstrarea vieților voastre“ (Facerea 45, 5), le spune Iosif fraților săi. Avraam, Noe. Bogatul nemilostiv îl roagă pe Avraam în iad să i-l trimită pe Lazăr. Noe – salvatorul de potop. „Fericit cel ce are în Sion sămânță și rude în Ierusalim“ (Isaia 31, 9, apud Biblia de la 1688).

Mă bucur și mă încânt de nemărginita perfecțiune a Dumnezeuirii. Mă bucur și mă încânt că Dumnezeirea este în trei Persoane și că fiecare Persoană este de sine stătătoare și că există Dumnezeu cel Atotdesăvârșit. Că Tatăl este atotputernic, că Fiul este atotputernic, că Duhul Sfânt este atotputernic. Că Tatăl este omniprezent, așijderea Fiul, așijderea Duhul Sfânt. Viață este Tatăl, viață Fiul, viață Duhul Sfânt. Dragoste Tatăl, dragoste Fiul, dragoste Duhul Sfânt. Mă bucur întru Dumnezeu Tatăl, mă bucur întru Dumnezeu Fiul, mă bucur întru Dumnezeu Duhul Sfânt – Dumnezeu una, ființă una, putere una, de oameni iubitoare, Dumnezeu Mântuitorul. Mă bucur că fiecărei dintre cele trei Persoane i se atribuie lucrări stăpânești aparte. Tatălui – gândirea creatoare și buna-voire, Fiului – înfăptuirea gândirii Tatălui și a buneii Sale voiri, Sfântului Duh – săvârșirea, darea de viață, introducerea lor.

Uneori diavolul lucrează cu o nerușinată curiozitate, împuindu-ne capul cu întrebări despre cele nepătrunse, despre Taina Celor trei Persoane ale Divinității și relațiile dintre ele. La Trinitatea Dumnezeuirii se cuvine să cugetăm cu evlavie și maximă prudență.

Rugăciunea, întocmai ca aerul pentru trup, dă vigoare și prospețime sufletului. Te simți în ea mai vioi și mai vesel, ca și cum ai fi făcut o plimbare la aer curat, mai vioi și mai proaspăt atât fizic, cât și spiritual.

Toate câte are Tatăl ale mele sunt“ (Ioan 16, 15). Toate câte le are „Duhul, ale Domnului sunt, mai puțin purcederea. Poți spune la fel și despre Tatăl, și despre Fiul, dar să faci distincție între însușirile lor. Aceasta intră în comuniune, fiindcă Treimea este Deoființă.

Învățați să vă rugați, impune-ți-vă rugăciunea. La început vă va fi greu, apoi, pe măsură ce vă veți impune să vă rugați, vă va fi mai ușor. La început trebuie însă să ne-o impunem.

Sfinte ierarhe Nicolae, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.“ Pe ce „Stemei îi rugăm pe sfinți să se roage pentru noi? Se roagă ei, oare, într-adevăr pentru noi și în ce măsură rugăciunea lor pentru noi este lucrătoare? Însuși Dumnezeu le-a îngăduit unor oameni, care nu îi erau deloc apropiați și care pe deasupra mai erau și păcătoși, să-i roage pe aleșii lui Dumnezeu să se roage pentru ei. De pildă, lui Abimelec, care luase soția lui Avraam, i s-a poruncit să se roage lui Avraam pentru el. Iar în urma unei vădite descoperiri dumnezeiești, Iov se ruga pentru prietenii săi. Se rugau Moise, Samuel, Ilie, toți proorocii, Însuși Domnul, în virtutea firii Sale omenеști, se ruga Tatălui ceresc pentru Petru și pentru toți ucenicii Săi. Sfinții merită să ne fie mijlocitori înaintea lui Dumnezeu, îndreptățiți fiind pentru aceasta de faptele lor bune, de vredniciile lor, ca unii ce sunt bineplăcuți lui Dumne-

zeu. Dacă pe pământ drept este ca un anumit om, mai aproape de Dumnezeu, să se roage pentru alții, de pildă preotul pentru credincioșii săi, de ce n-ar fi așa și în cer?

La Dumnezeu, toți sfinții sunt vii, vii ne sunt și nouă. Văzând că toate trebuințele noastre sunt în Dumnezeu, ei se arată gata să ne stea în ajutor, când ne rugăm lor. De ce doar când ne rugăm? Pentru a ne întări în credință și în lucrarea rugăciunii. Și pentru ce încă? Au nu doar și viii, aici pe pământ, vor ca ceia ce au nevoie de ajutorul lor să li se roage?

După cum diavolul poate face ca inima omului să se lege într-o clipă de vreo poftă nelegiuită sau de vreun gând necuviincios, întocmai și Dumnezeu și îngerul păzitor pot face să prindă viață într-o clipă mulțime de doriri și cugetări sfinte. Trebuie să fim cu luare aminte și să-I mulțumim Domnului pentru lumina darurilor Sale Duhovnicești.

Ce rost are chemarea zilnică pe care o adresăm sfinților, în fiecare zi în chip deosebit, pe durata întregului an și a întregii vieți? Înseamnă că sfinții, ca niște frați ai noștri, care s-au învrednicit însă de desăvârșire, sunt vii și ne stau aproape, ne aud și sunt gata oricând să ne ajute, prin harul lui Dumnezeu. Trăim împreună cu ei în aceeași casă a Tatălui ceresc, dar în alte despărțituri: noi în cea pământească, ei în cea cerească, având la îndemână însă și unii, și alții mijloace de a comunica între noi. Noi avem rugăciunea credinței și dragostei, ei au natura lor spirituală cu care sunt gata în orice clipă să ne vină în ajutor, din dragostea de care le sunt pline sufletele.

Credința i se dă omului prin Duhul Sfânt. De aceea „nimeni nu poate să zică Domn este Iisus decât în Duhul Sfânt“ (1 Corinteni 12, 3). Duhul Sfânt ne-a fost descoperit de Iisus Hristos, acel Duh prin care a fost zămislit și S-a născut, prin care a crescut și a căpătat putere, Duhul Sfânt prin care a izgonit dracii, Duhul Sfânt prin care a înviat. Despre Duhul Sfânt au propovăduit apostolii, mucenicii, cuvioșii ierarhi și mulți alții care au pecetluit cu sângele lor învățătura despre Sfânta Treime.

Sunt neputincios și sărac, puterea mea este Dumnezeu. Această convingere socot că este înaltă înțelepciune, care mă face fericit.

Îmi găsesc toate în Hristos; viața întreagă, toate bunătățile de mâncat și de băut. Așa să-i spui vrăjmașului care te va ispiti cu bucate și băuturi pământești alese. După fericitul Macarie, să le lăsăm pe acestea spre desfătarea altora și să ne bucurăm de aceasta. Ca sufletul să ne fie mai puțin împovărat și să poată urca mai lesne la cer.

Unii creștini care vin la biserică să se roage lui Dumnezeu nu au în suflet de fapt un singur Dumnezeu, ci mai mulți, o seamă de idoli (păcățuind astfel prin încălcarea primei și a celei de-a doua porunci din Deca-

log). Unul dintre acești zei sau idoli este egoismul, iubirea de sine. „Unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta“ (Matei 6, 21; Cf. Luca 12, 34).

După cum atunci când respiri tragi aer în plămâni, pentru ca să-l elimini îndată, știindu-te înconjurat și pătruns din toate părțile de aer, asemenea și sufletul, ți se trage de la Dumnezeu și se întoarce la El, fiindcă ești înconjurat tot timpul de Dumnezeu, iar ființa lăuntrică îți este plină de El, ca și de aer. De aceea se și spune: „Vă umpleți de Duh“ (Efeseni 5, 18).

Așa cum respiri în fiecare clipă, tot în fiecare clipă poți fi cu gândul fie la Dumnezeu, fie la diavolul, potrivit stării tale lăuntrice. Duhul lui Dumnezeu este pentru suflet ca aerul pentru trup. După cum o dată cu aerul inspiri și anumite elemente necesare susținerii corpului, tot așa din Duhul lui Dumnezeu inspiri gânduri și porniri bune.

Citesc Evanghelia. Nu eu cuvântez cu vorbele ei, ci Domnul Însuși. El stă în aceste cuvinte. Fiindcă Domnul este Duh, înțelepciune, infinită gândire ipostatică, El este în minunatele idei și cuvinte din Evanghelie. Numai cuvintele în învelișul lor material sunt ale noastre, omenești, deși, dacă stau să mă gândesc mai bine, și cuvintele sunt tot ale Sale; în ideile lor, în esența și adevărul lor se află Domnul Însuși. Tot atât de limpede îmi apare și icoana Mântuitorului sau crucea Lui; și în acestea stă El, omniprezentul meu Domn, în chipul de pe icoană, sau de pe cruce, ca și în cuvântul Evangheliei. Chipul Său zugrăvit pe o icoană sau pe o cruce este doar un înveliș exterior; în esență stă El. În orice loc și în toate putând să se arate în tot chipul, dar mai cu seamă în icoane și în semne sfinte pe care stă scris numele Său, Căruia se cuvine să ne închinăm, ca Însuși chipului Său. Astfel, El este și în binecuvântarea în chipul crucii a preotului, se află în ea cu întreaga-I putere, ca și când Însuși ar binecuvânta. Binecuvântarea preotului are o foarte mare însemnatate. Și gestul nostru de a ne închina cu semnul crucii are putere de la Dumnezeu, dar trebuie făcut cu credință. Iată cum poate fi descoperit și perceput Domnul pretutindeni.

Chiar dacă îți va greși de șapte ori într-o zi și de șapte ori se va întoarce către tine, zicând: «mă căiesc», iartă-l“ (Luca 17, 4). Stăpânul, ca unul ce cunoaște ce avem în inimă, știe că foarte des oamenii înclină spre cădere și căzând se ridică de multe ori și de aceea a lăsat poruncă să-i iertăm de multe ori pe cei ce cad în greșală. El Însuși, Cel dintâi își ține acest cuvânt: cum spui din toată inima „mă căiesc“ îndată te iartă.

Toată Evanghelia este „vestea cea bună“ a Împărăției pregătite creștinilor, făgăduință de la un capăt la altul (toate parabolele, proorociile, minunile), iar epistolele apostolilor înfățișează mai amănunțit această făgăduință a nădejzii creștine.

„**V**ie împărăția Ta.“ Adică să împărățești în chip desăvârșit în inimile noastre.

După trup sunt pământ și cenușă, dar sufletul meu viază și își găsește pacea numai în Dumnezeu. El îmi este lumina minții, tăria inimii. Eu singur nu însemn nimic.

Sfînții au îndeplinit cuvântul Domnului, Domnul le îndeplinește cuvântul lor; ei au lucrat Domnului, Domnul lucrează pentru ei. „Cu măsura cu care măsurați – a spus Domnul – vi se va măsura“ (Matei 7, 2). Iată de ce Domnul îndeplinește neîntârziat rugăciunile sfinților care se roagă pentru noi.

Când ne rugăm, se cuvine să ne deplângem cu inimă deschisă greșelile și să ne căim sincer, spunând păcatele pe numele lor, cum sunt trecute în rugăciunile rânduite, și să le simțim ca și cum ar fi ale noastre. Mai trebuie să nu ne lipsească dorința fierbinte de a nu mai repeta aceleași păcate.

Intenționând să vorbesc despre nădejdea creștină, se cuvine să fac cunoscute cele făgăduite de Dumnezeu, la care nădăjdum, dar și vicesugurile prin care vrăjmașul creștinilor caută să le abată atenția și nădejdea de la acele neprețuite făgăduințe și anume: ispite de la bogății, desfătări, onoruri lumești. Vorbind despre nădejde, trebuie să vă fac cunoscută comoara bunăților făgăduite nouă întru Hristos, să vă înfățișez negrăita și nemărginita bunătate și neistovita îndurare ale Tatălui, Fiului și Sfântului Duh, Tatăl fiind Nădejdea, Fiul scăparea, Duhul Sfânt Acoperământul. Dumnezeuul meu! Văd înaintea ochilor desfășurându-se nemărginitele binefaceri făgăduite creștinilor, dar în același timp și neatenția fără de margini a creștinilor față de binefacerile făgăduite, puțină credință și, în cele din urmă, necredința și indiferența lor, care calcă în picioare sângele Legii cele noi, nearătând nici o râvnă pentru Taina mântuirii. Să-mi dea Domnul gură și minte ca să cuvântează cu grai de foc, aprinzând focul nădejzii, care să grăbească pașii Domnului spre inimile înghețate. O, tu, carte a nestrămutatelor porunci! Vestește-ne mereu cele făgăduite de Dumnezeu dreptilor și păcătoșilor.

Să ne punem nădejdea în Dumnezeu, după ce am păcătuț în tot chipul, adică în împăcarea cu Dumnezeu, după ce ne-am dușmănit cu aproapele; la disperare, când ne copleșește urâtul, când ne încearcă patimile. Pare-se că nicăieri nu se exprimă mai limpede și mai tare nădejdea creștinului în iertarea păcatelor și în mântuire ca în rugăciunile de dinainte de împărtășire, în canoanele de pocăință către Domnul nostru Iisus Hristos, Maica Domnului, îngerul păzitor, în canoanele zilnice.

Nădejdea cere și ea o viață pe măsura nădejzii. Cel ce nădăjduiește nu se cuvine să viețuiască „ca ceilalți care nu au nădejde“ (1 Tesaloniceni 4, 13). „Având deci aceste făgăduințe, să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și duhului“ (2 Corinteni 7, 1). „Fiți gata întotdeauna să răspundeți oricui vă cere socoteală despre nădejdea voastră“ (1 Petru 3, 15). Iată ce îi cer lui Dumnezeu.

„**U**nde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu“ (Ioan 12, 26). „Îi voi da să șadă cu Mine pe scaunul Meu“ (Apocalipsa 3, 21). „Vom fi răpiți împreună cu ei, în nori (...) pururea vom fi cu Domnul“ (1 Tesaloniceni 4, 17). Iată nădejdea noastră!

Dacă oamenii ar fi deposezați de ceea ce cred ei că au mai de preț dintre lucrurile din care trag un anumit folos, de pildă dacă îi veți cere sau îi veți lua zgârcitului banii, sau mândălosului mâncarea favorită, sau îl veți despuia pe trufaș de unele dintre titlurile sale onorifice, ați putea vedea în ce și-au pus ei speranța, ce consideră ei comoara lor, ce patimă îi stăpânește. Vai, cu câte patimi nevrednice ne este dat uneori să ne întâlnim! Uneori omul se leagă printr-o iubire vinovată de o persoană de sex opus, respiră, ca să spunem așa, prin această iubire, se nutrește din ea! Nădejtile lui s-au legat de un lucru rușinos. Vai de inima ticăloasă care s-a îndepărtat de Domnul! Vai ție, omule care nădăjduiești că vei găsi sprijin făpturii tale trupești slabe într-un om tot atât de slab ca și tine. Îți voi arăta pe cine trebuie să iubești! Și voi, cei ce vă îngreunați inima mâncând peste măsură și bețivănindu-vă, vă voi arăta cu ce se cuvine să vă saturați inimile. Și tu, iubitorule de arginți, îți voi arăta de unde să cumperi argintul care nu se înnegrește nicicând. Și tu, cel împătimit de distracții sau de onoruri deșarte, caută onoruri în cele de sus, înainte de a te împopoțona cu haine făloase, „îmbracă-te în veșmintele albe“ (Apocalipsa 3, 18) ale adevărului. Iată în ce chip se poate păcătui împotriva nădejzii; prin disperare, prin deprimare, prin răzbunare.

Pedeapsa primită pentru păcat și liniștea pe care o regăsește conștiința după ce te-ai căit de păcat demonstrează în chip evident că Judecătorul Dătător de viață și Dumnezeuul nostru este unul și că El ne poate, deopotrivă, mântui, dar și pierde; Cel ce ne-a dat viața și legile vieții este și Cel ce ne pedepsește pentru nesocotirea lor și El rămâne neschimbat.

Sfântul prooroc David numește sufletul *ochi* („Tulburatu-s-a de supărare ochiul meu“ – Psalmul 6, 7; cf. 30, 9), *auz*, *gură*, *mână*, *picioar*, sau *pas*, *pași* („Nu va lăsa să se clatine piciorul tău“ – Psalmul 120, 3; „gura mea va vesti lauda Ta“ – Psalmul 50, 16). Ochiul sufletului nu ați pește nici noaptea.

Ia-mă, Doamne, în dulcea prinsoare a Duhului Tău Sfânt, pentru că așa „cum întorci pâraiele spre miazăzi” (Psalmul 125, 4) să curgă cuvintele mele spre slava Ta și spre mântuirea oamenilor. Dă-mi mie dulcea și profunda pornire lăuntrică prin care să pot aduce la lumină deplinătatea simțămintelor și cugetărilor duhovnicești. Să-mi fie „limba mea (...) trestie de scriitor ce scrie iscusit” (Psalmul 44, 2) cele ale Duhului Sfânt.

În orice suflet deschis și smerit stau recunoașterea sărăciei lui, plângere pentru existența răului în lume, setea de mântuire.

Dangățul clopotului este chemare la vorbirea cu Dumnezeu, venirea copiilor la Tatăl, semnalul de înfățișare înaintea Lui.

Ce iubim cel mai mult pe lume? Viața și sănătatea. Cine este viață și sănătate? Iisus Hristos. De aceea, dacă vrei să fii viu, veșnic viu și fericit, crede în Iisus Hristos și supune-te Lui, viețuiește după Evanghelia Lui.

Dumnezeu este iubire. „Dumnezeu este în tine și tu în Dumnezeu” (cf. 1 Ioan 4, 16). Diavolul este ură. Te-ai mâniat într-o clipă asupra aproapelui, a și intrat dracul în tine, a început să te îmboldească, căzni-se-va să crească în tine ca un munte, într-atâta se va lăți și se va îngreuna! De aceea fii mereu iubitor de Dumnezeu și de aproapele. Nu lăsa ura nici măcar pentru o clipă să-ți pătrundă în inimă, ia-o drept o nălucă diavolească. Amin.

Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare” (1 Corintheni 13, 4); ura este nerăbdătoare, repede pornită spre mânie și răzbunare. Ura se grăbește să caute riposta pedepsitoare, dragostea înclină repede spre îngăduință și iertare. Dragostea își ia în seamă propriile neajunsuri, iar pe ale altora nu le privește cu plăcere; ura urmărește cu ageră atenție cele mai mici neajunsuri ale aproapelui, iar față de propriile scăderi este oarbă. Vedem paiul din ochiul aproapelui, nu vedem bârna din ochiul nostru. Și cât de des ni se întâmplă aceasta și nu luăm în seamă ceea ce ne șoptește în forul nostru lăuntric dumnezeiasca înțelepciune.

Teme-te de răutate ca de foc. N-o lăsa să-ți cuprindă inima oricât de îndreptățit ți se va părea motivul care te împinge spre ea, cu atât mai puțin dacă acesta este un fleac, ceva care te va fi scos momentan din sărite. Răutatea rămâne întotdeauna... răutate, urâciune drăcească. Uneori răutatea îți apare în inimă chiar sub pretextul slujirii râvnitoare întru slava lui Dumnezeu, sau spre binele aproapelui; în acest caz, nu da crezare unei astfel de râvne; ea este minciună sau nebunie. Râvna să ți se îndrepte către stârpirea răutății din tine. Dumnezeu nu poate fi preaslăvit cu nimic mai mult decât cu *dragostea îndelung-răbdătoare* și nimic nu-l poate defăima și jigni mai rău decât răutatea, indiferent cât de cuviincioasă ar căuta să pară. Sub masca gri-

jii pentru săraci, Iuda, ascunzându-și răutatea față de Domnul Său, L-a dat pe 30 de arginți. Nu uita că vrăjmașul îți caută, neadormit pieirea, dă năvală peste tine când te aștepti mai puțin. Răutatea lui nu are margini. Fugi de egoism și de iubirea de desfătări, pentru a nu te da prins lesne de ele.

Dumnezeu este inepuizabil în darurile pe care le face oamenilor. Iată, de 7.370 de ani* El dă hrană, prisositor, la toată făptura. Pretutindeni putem vedea mulțumire și bucurie, atât doar că bogații adună prea mult în mâinile lor, țin ascuse în vistierii darurile lui Dumnezeu care ar putea aduce prisositor folos sutelor și miilor de săraci. Omule, crede nestrămutat că darurile care ne vin de la Dumnezeu sunt nesecate și „împarte pâinea ta cu cel flămând” (Isaia 58, 7). Cu cât vei dărui mai mult, cu atât vei primi mai mult de la Dumnezeu. Aceasta este lege dumnezeiască. „Căci cu judecata cu care judecați veți fi judecați și cu măsura cu care măsurați vi se va măsura” (cf. Matei 7, 2).

Învață-te să nu uiți și să rostești numele lui Dumnezeu întotdeauna cu mare credință, evlavie, dragoste și recunoștință, din toată inima. Să nu-L spui niciodată cu ușurință.

Spune și fă tot adevărul, fără să te îndoiești de el, curajos, cu tărie și hotărâre. Fugi de îndoială, de sfiiciune, de moleșală și nehotărâre. „Căci Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii, ci al puterii, al dragostei și al înțelepciunii” (2 Timotei 1, 7; Cf. Romani 8, 15). Domnul nostru este Domnul puterii.

Respiră prin credință (adică nu te îndoi de adevărul lui Dumnezeu), prin nădejde în Dumnezeu, prin dragoste de Dumnezeu și de aproapele. Ce te-ar putea ajuta să faci așa? Nu te încrede în dăinuirea celor pământești; nu-ți pune nădejdea în ele, adică în mâncare, îmbrăcăminte, băutură, bani, avere, relații. Nu iubi, fii nepăsător față de toate cele pământești stricăcioase; nu-ți lega inima de nimic, nu te împătimi de nimic. „Cugetați cele de sus, nu cele de pe pământ” (Coloseni. 3, 2).

Dumnezeu este dragoste; eu, ca și chip al lui Dumnezeu, trebuie să fiu în toate dragoste. Dumnezeu este binele cel mai simplu (pur), străin de orice umbră de răutate. Eu, ca și chip al lui Dumnezeu, trebuie să fiu în toate bun, fără nici o umbră de răutate; de te va tulbura vrăjmașul prin mâncare sau prin băutură, zi: trupul și sângele Domnului îmi sunt hrană și băutură, nu mă despart de ele nicicând. Preot fiind, mă pot împărtăși de ele în fiecare săptămână și de multe ori chiar de câteva ori pe săptămână. Iar de voi căuta în mine împărăția lui Dumnezeu, nădăjduind în El, în Domnul meu,

---

* Am scris aceste rânduri în 1863 (nota autorului).

toate cele de trebuință aici pe pământ mi se vor da, după cuvântul Scripturii: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 33). Am încredere în Dumnezeul meu. Dumnezeu este totul pentru mine. Fă ca aceste cuvinte să ți se înrădăcineze adânc în minte.

Caută să nu te înrăiești de nimic, învinge totul cu dragostea: supărările, capriciile, necazurile din familie. Să nu cunoști nimic altceva decât dragostea. Înainte de a-i învinui pe alții, învinuiește-te pe tine, recunoaște-te vinovat de tot ce ți se întâmplă rău. Zi: eu sunt de vină, eu sunt păcătos. Nu uita că ești neputincios și că neputincios este și aproapele tău și că neputința se trece tot cu neputința și că atunci când neputincioșii și păcătoșii își recunosc neputința sau păcatul, nu mai are rost să-i învinuiești: vinovat este diavolul, cel încremenit în rele.

Tatăl ceresc, în marea grijă pe care o poartă vieții și mântuirii mele, nu L-a cruțat nici pe Fiul Său, Unul-Născut pentru a mă mântui, L-a trimis în lume ca să pătimească și să moară, dându-mi mie hrană Trupul și Sângele Său. Ar putea oare Domnul să nu-mi poarte de grijă în alte privințe, mai puțin importante, sau să mă lipsească de cele de trebuință menținerii vieții? Așa ceva nu a fost și nu va fi! „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă“ (Matei 6, 33). „La voi (...) și perii capului sunt numărați. Așadar, nu vă temeți“ (Matei 10, 30-31).

Viața mea este întru Domnul Cel fără de sfârșit, Cel atotțiitor, sunt afundat cu totul în această viață. „Un Dumnezeu și Tatăl tuturor, care este peste toate și prin toate și întru toți“ (Efeseni 4, 6). Mereu mă aflu înaintea lui Dumnezeu, sunt în Dumnezeu și El este în mine. De ce mi-aș pune nădejdea în mâncare, în băutură, în bani, în oameni! Ar însemna să fiu orb! Dumnezeu este, cu adevărat, nădejdea mea; El este pentru mine totul.

Trebuie să ne reamintim mai des cuvintele Mântuitorului: „Adevărat zic vouă: De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor“ (Matei 18, 3). Și ale Apostolului: „Ca niște prunci de curând născuți, să doriți laptele cel duhovnicesc și neprefăcut, ca prin el să creșteți spre mântuire“ (1 Petru 2, 2) (adică ceea ce este sincer, neamăgitor, neprefăcut, adevărat).

Fii cât se poate de blând și de răbdător, mai ales la boală și în împrejurări neprielnice. Fiindcă atunci ni se întâmplă să ne ieșim din fire: când suntem lipsiți de orice mulțumire, de sănătate, de fericire, de pace. Fericiți sunt aceia dintre noi care sunt fără patimi, care nu-și leagă inima de cele pământești.

Când te rogi, nu uita că vorbești cu Dumnezeu, Părintele îndurărilor și a toată mângâierea, Cel neschimbat, pe care cererile noastre nu-L supără și care este întruna de o nemărginită bunătate, preaînțelept, atotputernic. Celui care, prin nemărginita Lui bunătate, înțelepciune, atotputernicie, îi este lesne și la îndemână să ne îndeplinească cererile, după cum și nouă ne este lesne să rostim rugăciunile. Domnului îi este însă mult mai ușor. Ține minte aceasta când te rogi și nu-ți pierde speranța.

Avraam, robul Meu, să se roage... Iov, robul Meu... Moise, Samuel, „Ilie...” (Iov 48, 8; Cf. Facerea 20, 7; 1, 17; Ieremia 15, 1; 3 Regi 18, 36; Psalmul 98, 6). Rugăciunile care le fac sfinții pentru noi sunt primite de Dumnezeu ca de la niște robi credincioși ai săi.

Diavolul, aflându-se în inima noastră, îl defăimează neconținut pe Dumnezeu cu minciuna, îi tăgăduiește omniprezența Sa. „Nu te va căuta, nu este Dumnezeu înaintea ta” (Psalmul 9, 24). Dreptatea Sa. „Domnul nu va cerceta” (Psalmul 9, 33). Existența Sa: „Nu este Dumnezeu” (Psalmul 13, 1).

De aceea ar vrea Dumnezeu ca să ne rugăm neîncetat, pentru că păcatul ne-a sălbăticit și ne-a îndepărtat de Dumnezeu. Dar fiindcă suntem fiii Săi, ar vrea să ne aducă la Sine, să ne curețe, să ne cuprindă în îmbrățișarea iubirii Sale, să ne arate că ne vrea mereu binele. În același chip fac și părinții cu copiii răi.

Îmbuibarea ne face să uităm de credință. Duce la pierderea dreptei umilințe a inimii, ne lipsește de rugăciune, cădem într-o glacială și încremenită nesimțire. Este lipsire de har, izvorul trufiei, pierderea smereniei, nesocotirea ajutorului de sus, începutul huirii lui Dumnezeu și a sfinților, neistovita poftă de „mai mult”, nemulțumirea cu ceea ce ai, pervertirea inimii. De vă veți întreba: de ce mulți oameni sunt necredincioși, nu se roagă, nu duc o viață creștinească, se dedau la tot felul de vicii, răspunsul îl veți avea gata: și-au făcut dumnezeu din pânțe.

Rugăciunea este apa vie cu care sufletul își ogoiește setea. Când te rogi, închipuie-ți că nu este nimeni cu tine în afară de Dumnezeu, care stă înaintea Ta în cele Trei Persoane ale Sfintei Treimi. Închipuie-ți că Dumnezeu stă în lume ca sufletul în trup, dar la modul superior, fiindcă nu cunoaște limite. Trupul omului este mic și sufletul este tot așa și poate pătrunde trupul până la limitele lui; lumea este uriașă, Dumnezeu este imensitatea infinită care umple întreaga făptură, „pretutindenea este și pe toate le plinește” (Rugăciunea către Duhul Sfânt).

Cum ar trebui înțeleasă venirea celor trei călători la Avraam? Că Domnul, în trei persoane, nu încetează să călătorească pe pământ, căutând să aibă grijă de toate ce se petrec aici, pentru ca acei dintre robii săi care Îl caută să fie treji și cu luare aminte față de sine; le acceptă ospitalitatea, stă de vorbă cu ei, prietenește. „Vom veni la el și vom face locaș la el“ (Ioan 14, 23). Pe cei ce nu-I dau cinstire îi arde cu foc.

Milostivirea Domnului este atât de mare, încât nu-L scârbește nicio dată rugăciunea noastră. O primește cu milosârdie, îi îndreaptă lipsurile. Trebuie doar să venim la El cu inimă deschisă și să nu-L uităm.

Nouă, propovăduitorilor, nu ne rămâne decât să dăm ajutor lucrării lui Dumnezeu în inimile oamenilor, să sesizăm predispozițiile lor spre căință și să le întărim.

Cuvântul lui Dumnezeu este tot una cu Dumnezeu Însuși. De aceea nu șovăi în credința în tot cuvântul lui Dumnezeu. Cuvântul Său este, implicit, faptă. Și cuvântul tău trebuie să fie numai decît faptă. Dacă ți-ai dat cuvântul, trebuie să ți-l ții. De aceea, când ne rugăm, cuvintele pe care le spunem trebuie să fie faptă și adevăr, nu minciună, prefăcătorie sau lingușire. Acum și mereu, viața întreagă.

Chip al lui Dumnezeu fiind, omului i-a fost dată o înaltă vrednicie. V-ați întreat de ce poate un om cu credință vie să facă tot felul de minuni, devenind, într-un fel, zeu pentru natură? Deoarece este chip al lui Dumnezeu și fiindcă prin credință se face într-un duh cu Dumnezeu. De ce Își va fi trimis oare Dumnezeu pe Fiul Său ca să mântuiască lumea, dându-se morții pentru păcatele oamenilor? Fiindcă oamenii au chipul lui Dumnezeu. De ce li s-a făcut oamenilor făgăduința acelor negrăite bunătăți: „Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit“ (1 Corinteni 2, 9)? Fiindcă oamenii sunt chip al lui Dumnezeu. Cum ar trebui să se arate respectul nostru față de oameni? Cum ar trebui să fie nădejdea creaturilor? Prieteni ai Dumnezeului meu! „Cugetați cele de sus“ (Coloseni 3, 2).

Si întorcându-se Domnul a privit spre Petru; și ieșind afară Petru a „plângem cu amar“ (Luca 22, 61-62). Și acum când Iisus privește spre noi, plângem cu amar pentru păcatele noastre. Da, lacrimile noastre când ne rugăm sunt semn că ochiul Domnului ne-a văzut, ochiul care dă viață tuturor, care scrutează inima și rărunchi. Vai, cum ni se mai agață uneori sufletul de tot păcatul, întocmai cum se prinde în plasă o pasăre! Și de cele mai multe ori nu vezi de unde ți-ar putea veni scăparea, păcatele te chinuiesc, ți-e greu, inima ți-o simți cuprinsă de deznădejde. Dar te vede Iisus și încep să-ți picure lacrimi de pocăință care îți spală răul din suflet, ca și când n-ar fi fost plângi și te bucuri că ai primit milă, când nu te mai așteptai la nimic.

Inima îți este învăluită de căldură și de o ușurare fără seamăn. O, cum ți-ai lua zborul îndată către Însuși Domnul Dumnezeu! Îi mulțumesc Domnului meu din toată inima, Celui ce mă curăță fără plată de toate fărădelegile mele.

Sufletul se numește așa fiindcă *răsuflă* prin *sufierea* (duhul) lui Dumnezeu. Adică își trage numele de la Duhul lui Dumnezeu.

Iisus Hristos, când a împărțit cele aduse spre mâncare, a căutat mai întâi spre cer, a mulțumit, a binecuvântat, apoi a frânt pâinea și a împărțit-o. Tot așa a făcut și apostolul Pavel când se afla pe corabie. Asemenea trebuie să-i mulțumim și noi lui Dumnezeu pentru mâncare și pentru băutură, pentru bunătățile materiale, dar mai ales pentru cele duhovnicești.

Duhul Sfânt este comoara tuturor bunătăților, a tuturor bogățiilor duhovnicești. Luați aminte de câte bogății fără număr s-au umplut sufletele în care s-a sălășluit Duhul lui Dumnezeu, de câtă lumină a cunoștinței, de câtă bună-mireasmă a virtuților! Sufletul dreptului este vistierie duhovnicească, cuprinzând în ea bogății fără asemănare. De pildă, Apostolii Pavel, Petru, Ioan, Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu. „Omul bun, din vistieria cea bună a inimii sale scoate cele bune“ (Luca 6, 45). Iată unde stă adevărata comoară. Care nu se ascunde, nu se ferește de lumină.

Vrei să vezi nădejdea creștină în toată măreția ei? Citește rugăciunile bisericesti, urmărește slujbele, îndeosebi cele de duminică și din zilele de sărbătoare. Acolo vei vedea nesecata comoară de binefaceri făgăduite credincioșilor.

Omul duhovnicesc se afundă cu mintea și cu inima în Dumnezeu, găsește în El comoară de cunoștințe înțelepte, de adevăr, de pace și de bucurie în Duhul Sfânt: omul trupesc se afundă în lumea desfrânată și păcătoasă, sau în cea materială, nu-L vede nicăieri pe Dumnezeu în ea, caută să-și nutrească din ea mintea-i mioapă, robită celor pământești, egoismul și orgoliul său.

Ce rol joacă inima în nădejde? „Fericiți cei curați cu inima“ (Matei 5, 8). Ca să poți nădăjdui și să te unești cu Dumnezeu în vecii vecilor, curăță-ți inima.

Când te rogi, străduiește-te, mai înainte de orice, să ai duh arzător, dorința de a te căi de păcate să-ți fie înflăcărată și sinceră. Ia pildă de la Anania, Azaria și Misail, de la Proorocul David (înainte de a i se fi arătat Arhanghelul), de la Tâlharul cel înțelept.

Preotul este slujitorul lui Dumnezeu, investit cu autoritatea și cu puterea Lui (când săvârșește Taina Pocăinței). Binecuvântarea stavromorfă (în cruce) a preotului are putere.

La creștinii adevărați, rugăciunea nu se întrerupe niciodată, fiindcă nu trece clipă să nu greșim; mulțumire perpetuă fiind, nu trece zi, nu trece clipă să nu primim noi milostiviri de la Dumnezeu, deși cele vechi sunt nenumărate; doxologie perpetuă, fiindcă vedem neconținut slava lui Dumnezeu, nemărginita iubire pe care ne-o poartă.

Domnul ne stă aproape și în clipele cele mai nefericite, când nu mai avem nici o bucurie. „Cu Dânsul sunt în necaz“ (Psalmul 90, 15). Noi însă gândim altfel, credem că Dumnezeu ne-a părăsit. O, cât de mare este puterea lui Dumnezeu asupra inimilor noastre! Mama nu ne poate cuprinde cu desăvârșire inima în iubirea sa; Domnul ne-o cuprinde prin Sfințele Taine și rugăciuni.

Faptele bune îți dau nădejdea răsplății: „Că plata voastră multă este în ceruri“ (Matei 5, 12); „Să nu încetăm de a face binele, căci vom secera la timpul său, dacă nu ne vom lenevi“ (Galateni 6, 9). „Mi s-a gătit cununa dreptății“ (2 Timotei 4, 8). „Fie, Doamne, mila Ta spre noi, precum am nădărduit și noi întru Tine“ (Psalmul 32, 21).

Respectă-te pe tine însuși ca și chip al lui Dumnezeu. Nu uita că acesta este chip duhovnicesc și arată-te râvnitor în îndeplinirea poruncilor lui Dumnezeu, cele chemate să restaureze în tine asemănarea cu Dumnezeu. Ferește-te cât poți să încalci, oricât de puțin, poruncile lui Dumnezeu. Încălcându-le, ștergem asemănarea noastră cu Dumnezeu și ne facem asemenea diavolului. Cu cât vei nesocoti mai mult poruncile lui Dumnezeu, cu atât te vei asemui mai mult diavolului.

Caută să-ți reprimi patimile prin puterea invocării numelui Domnului și prin propria-ți voință, mai cu seamă atunci când ai accese de egoism, când ai fi gata să te iei la harță cu toți și să spargi totul în cale.

Am un dascăl care îmi dă viață; orice cuvânt al Său este cuvânt de viață, deci adevăr. Îi port credință absolută și nu le dau crezare celor pe care îi aud vorbind împotriva Lui, fie persoane, fie cele ce îmi sunt șoptite de propria mea minte și de inima mea; le iau drept minciuni, drept moarte a sufletului.

Duhul atotsfânt, prin bunăvoința Tatălui dă viață la toată creația, cerească și pământească.

Toate cele materiale sunt supuse stricăciunii, începând cu mâncarea și cu îmbrăcămintea. Păcatele, de asemenea, duc la alterarea trupului și a sufletului. Cunoscând aceasta, trebuie să se aprindă în noi nădejdea în cele nestricăcioase și netrecătoare. Voi cei ce vă dați în vânt după mâncăruri alese, voi cei ce vă făliți cu îmbrăcămintă luxoasă, cu case pompoase și cu averi, știți oare ce faceți? Vă jucați cu baloane de săpun.

Toată suflarea pământului răsuflă, adică nu poate trăi fără aer. Toate făpturile raționale și libere trăiesc prin Duhul Sfânt ca și cum ar respira aerul, nu pot rămâne în viață fără El. „Prin Duhul Sfânt tot sufletul viază“ (Antifon utrenie, glas 4). Nu uitați că Duhul Sfânt se află față de sufletul vostru în aceeași relație ca și trupul față de aer.

Noaptea sufletul ni se eliberează de orice grijă luminează și de aceea lumea spirituală poate să lucreze cu ușurință asupra lui. El poate recepta atunci o seamă de stimuli care să conducă gândurile și pornirile inimii spre acțiuni benefice, mai cu seamă la oamenii dreți. Dar dacă ești păcătos, care n-ai ajuns să te căiești, gândurile și pornirile inimii îți vor fi îndreptate spre deșertăciune și viclenie.

Pe o icoană făcătoare de minuni, chipul Mântuitorului este Mântuitorul Însuși. Plâng cu amar și, într-un anume fel, fără să vreau. Harul Domnului s-a revărsat din belșug asupra mea, vărs șiroaie de lacrimi care îmi spală sufletul de păcate, aducându-mi în inimă bucurie și pace.

Diavolul obișnuiește să se năpustească asupra noastră când suntem strâmtorați.

Dacă o anumită idee poate prinde viață în inimă, aceea nu poate fi decât adevărată. Dacă îți simți inima cuprinsă de o istovire ucigătoare, înseamnă că ideea aceea a fost falsă. Domnul este pacea și viața noastră; se sălășluiește în inimă cu pacea și cu viața Sa.

Creștinul, aflat mereu în așteptarea liniștii și bucuriei eterne de care va avea parte în ceruri, n-ar trebui, oare, să suporte în această viață, cu inimă largă și cu bucurie, necazurile greutățile, bolile, nedreptățile, chinurile, neplăcerile? Așa ar trebui. Altminteri ar mai avea rost să guste din liniștea ce va să fie? De care liniște să mai aibă parte în ceruri cel ce s-a bucurat de tihnă aici pe pământ, fără să rabde nimic? Unde ar fi atunci dreptatea dumnezeiască? „Prin multe suferințe trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu“ (Faptele Apostolilor 14, 22).

Caracteristică pentru viața noastră pământească este perpetua așteptare a clipei când Domnul ne va chema la Sine, din lumea aceasta în cealaltă. Noi nu ne aparținem, suntem robii lui Dumnezeu, așa cum ne numește atât de frumos Biserica, iar robii trebuie să stea în așteptare, în fiecare ceas, până când îi va chema Domnul lor. Să fie gata când le va bate în ușă: „Venind și bătând, îndată să-I deschidă“ (Luca 12, 36). Ce se întâmplă cu noi oare? Am uitat cu desăvârșire că suntem robii lui Dumnezeu, suntem convinși că ne aparținem, nu ne mai orânduim viața după poruncile lui Dumnezeu, ci după meschina noastră voință? Trăim după cum ne este placul. De

aceea viața ne este plină de nenumărate păcate. Luați aminte cum trăiesc oamenii și veți vedea numai „deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciuni“ (Ecclesiastul 1, 2). Moda, teatrul, jocul de cărți, seratele, balurile, mascaradele, albumele, mobilele luxoase etc., etc. Totul pentru noi, nimic pentru aproapele, ne facem că nu-l vedem, lasă-l să umble desculț, să crape de foame și de frig.

Disprețul față de creatură este un dispreț față de Creator. De aceea nu-ți este îngăduit să spui vorbe precum: acest om îmi este antipatic, deși s-ar putea să fie un om de treabă. Ar fi un dispreț diavolesc față de creatura lui Dumnezeu, o mârșăvie drăcească. Ține minte că orice om este chip al lui Dumnezeu și că măreția omului stă în inima lui. Omul caută la față, Dumnezeu caută la inimă.

Adu-ți aminte cât mai des că răul este în tine, nu în oameni. Nutrind o asemenea convingere, întru totul adevărată, vei putea ține piept multor păcate și patimi. Nenorocirea noastră constă în faptul că punem pe seama altora răul din noi.

Sfînții sunt întocmai marilor neguțători; ei s-au îmbogățit adunând comori sufletești: blândețea, smerenia, înfrânarea, răbdarea, prisositoare credință, nădejde și dragoste. De aceea le și cerem sfinților să se roage pentru noi, așa cum le cer săracii bogaților; le cerem să ne ajute în sărăcia noastră duhovnicească, să ne învețe să ne rugăm, să sporim în faceri de bine creștinești; știind că au îndrăznire înaintea lui Dumnezeu să se roage pentru iertarea păcatelor noastre de până acum și pentru prevenirea celor pe care le-am putea săvârși. Mergem la neguțătorii pământești, la prăvăliile lor ca să le cumpărăm marfa. De ce oare să nu ne ducem și la „neguțătorii“ cerești, căzând înaintea lor cu rugăciuni sânguitoare, ca și cum ne-am duce cu aur și cu argint, ca să le „plătim“ mijlocirea înaintea lui Dumnezeu pentru noi, ca să ne ierte păcatele și să ne dea virtuți creștinești. Ar fi cât se poate de firesc.

De ce oare trebuie să-i mulțumim lui Dumnezeu, precum și oamenilor buni, binefăcătorilor noștri? O facem mai mult spre propriul nostru folos. Pentru ca sufletul nostru să devină mai sensibil, să aibă într-o mai mare măsură sentimentul dependenței totale față de Dumnezeu și de oamenii buni, al iubirii recunoscătoare față de ei, al nimicniciei noastre înaintea lui Dumnezeu, al imposibilității de a ne lipsi de ajutorul oamenilor buni.

Când vei fi în situația de a-ți mostra subalternii pentru anumite nereguli în serviciu, fii cu băgare de seamă, abține-te de la excese, nu-ți ieși din fire, nu te aprinde, fii blând, plin de iubire, ponderat și calm. Dacă persoana pe care vrei s-o îndrepti se va simți ofensată, fă-o cu blândețe să înțeleagă că nu ai cătuși de puțin intenția să o jignești sau să-i faci nervi, ci

îi dorești binele în mod sincer, vrei să fie ordine în ceea ce are datoria să facă, că îți displace nu el ca persoană, ci dezordinea pe care o produce. Nu-i jigni amorul propriu, demnitatea de om, înălțându-te pe tine în ochii lui, umilindu-l pe el. Dacă ai o asemenea meteahnă (trufia), mai bine renunță să mai îndrepti pe alții, îndreaptă-te mai întâi pe tine. „Scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău” (Matei 7, 5). În caz contrar, nu vei face decât să-ți scoți din sărite aproapele, fără a-i aduce vreun folos moral. Fii blând și îndatoritor față de alții chiar și atunci când le faci observații pentru lipsurile lor și bagă de seamă că și tu ai neajunsuri foarte mari. Să zicem că îl cerți pe unul pentru beție, dar dacă ești tu însuși băutor, sau poate nu bei, dar ești mândăcios, lacom, rob pânteceleui, ești tot atât de păcătos ca și el; îndreaptă-te tu mai întâi de lăcomia pânteceleui și atunci vei putea tuna și fulgera în gura mare împotriva beției. Învinuești pe alții că nu sunt conștiincioși în serviciu, tu însuși fiind poate tot atât de neconștiincios. „Doctore, vindecă-te pe tine însuși” (Luca 4, 23).

Nu dospî în inimă răutate față de nimeni și de nimic, nu disprețui pe nimeni sub nici un pretext. „Dar mai presus de toate țineți din răspuțeri de dragostea dintre voi, pentru că dragostea acoperă mulțime de păcate” (1 Petru 4, 8).

Dacă cineva dintre cei cu care ai relații te va trata cu lipsă de atenție sau cu dispreț, nu te considera jignit, ci spune-ți în sine: merit aceasta, slavă Ție Doamne că m-ai învrednicit pe mine, ticălosul, să fiu defăimat pentru faptele mele de către semenii mei. Tu însă arată-te față de alții mereu iubitor, mai cu seamă față de ai tăi; fă-o cu sinceritate, cu sârguință, din toată inima, cu toată gura, nu rece, nu vag, leneș, prefăcut, fără chef, cu jumătate de gură.

Nu mănca pe săturate, nu dormi pe săturate, muncește cu sârg, roagă-te din toată inima. Fii ascultător cu sinceritate față de părinți și de superiori, binevoitor față de toți, mulțumit de purtarea altora și vei fi mulțumit și de tine însuși, sănătos, fericit.

Viața creștinului trebuie să devină o permanentă veghe asupra noastră înșine, asupra inimii noastre, fiindcă nu trece clipă ca vrăjmașii nevăzuți să nu fie gata să ne sfășie. Cu fiecare minut fierbe în ei mai mult răutatea împotriva noastră.

Vai de cei ce în această viață se feresc cât pot de mult de suferințele trupesti și de chinurile sufletești, care își răsfată peste măsură trupul și își menajează sufletul. De ce oare nu s-or îngriji mai mult să scape de focul cel veșnic, de o mie de ori mai cumplit decât stihia focului pământ-

tesc? De ce nu se străduiesc să scape de chinurile veșnice? Săracii de voi; dezmeticți-vă! O să vă fie greu, nespun de greu.

Oare nu cumva atârni pe peretii casei tale icoane bogate și frumoase pentru a-ți împodobi locuința, considerând icoanele ca pe o mobilă scumpă, sau ca pe un ornament oarecare, fără să vii la ele cu credință izvo-râtă din inimă, cu dragoste și recunoștință, așa cum se vine la un sanctuar? Întreabă-ți inima: oare nu este așa? Icoanele din casă și din biserică nu se pun pentru a face impresie, ci pentru a ne ruga la ele, a le cinsti, a ne fi de învă-țătură. Icoanele sfinților trebuie să ne fie dascălii noștri de acasă și de la bise-rică. Citește viețile acestor sfinți și întipărește-ți-le în inimă, caută să-ți faci viața asemenea vieții lor.

Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși“ (Marcu 12, 31). Ar tre-
„Sbui să avem totul în comun, așa cum ne sunt comune soarele, aerul, focul, apa, pământul. Ar trebui să ne fie în cea mai mare parte comune mâncarea și băutura, banii, cărțile, îndeobște darurile primite de la Dum-nezeu, care au o destinație comună și care pot fi lesne împărțite. Fiindcă nu avem nimic care să ne aparțină în exclusivitate, totul este de la Dumnezeu. Este nedrept ca bogații să țină în vistieriile lor prisosul, cât timp există atâția săraci care nu au ce mânca și ce îmbrăca și nu au nici unde să-și plece capul. Totuși, cei care au îndrăgit munca pot deține pe drept prisosuri și tot așa leneșii trebuie să îndure pe drept sărăcia și nevoile. De aceea, dacă aflăm despre vreunii că sunt săraci fiindcă nu lucrează, sunt leneși, unora ca aceștia să nu le dăm nimic din prisosul agonisit de noi prin muncă. Spune Apostolul Pavel: „Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce“ (2 Tesa-loniceni 3, 10). Să ne grăbim însă a sări în ajutor, mai cu seamă când suntem bogați, celor ce zac într-o sărăcie strigătoare la cer datorită bătrâneții, sleirii puterii fizice, bolii, muncii zadarnice sau prost plătite, situațiilor cu adevărat dificile, cum ar fi familiile numeroase, recoltele slabe. Trebuie să luăm drept călăuză istoria timpurilor apostolice, exemplul Bisericii primare.

A vând mereu în inimă cuvintele „Toate sunt cu putință celui ce cre-de“ (Marcu 9, 23), să tindem spre ce este bun și vrednic de laudă. Când te apuci de un lucru bun, ai credință neclintită că îl vei duce cu bine la capăt. Caută să-ți păstrezi cu orice chip simplitatea inimii, credință, nădejde și dragoste simple, blândețea, smerenia, nerăutatea. Tot binele este de la Dumnezeu, Dumnezeu ne este tot binele; iată ce înseamnă simplitatea cre-dinței, nădejzii, dragostei.

Suntem datori să ne punem viața pentru Domnul și pentru aproapele, să nu ne-o cruțăm. Noi însă ne precupețim chiar și mâncarea, îmbră-căminte, banii, cărțile și alte obiecte, toate neînsemnând altceva decât praf

și pulbere pământească, ne pare rău de ele. Trupul nostru cel rău și viclean caută cel mai mic pretext ca să-și justifice egoismul, rapacitatea, lăcomia.

Cât de liniștit și de împăcat te simți atunci când i-ai iertat pe cei ce au greșit în vreun fel împotriva ta sau te-au jignit! Am iertat, m-am liniștit. Te-a defăimat cineva? Și ce dacă! Omul cel vechi din tine, ființa trupească, merită să fie defăimat. El, cel ce nu încetează să-L defăimeze și să-L supere pe Dumnezeu – egoistul, trufașul, supărăciosul, pizmașul, leneșul, zgârcitul. Îi prinde bine dacă i se măsoară cu măsura cu care Îi măsoară El lui Dumnezeu.

Nu soarele este cel ce luminează. Domnul luminează cu neasemuita Sa bunătate, cu negrăita Sa lumină. Dacă Domnul i-a dat soarelui atâta lumină, de bună seamă Domnul are infinit mai multă lumină; de vreme ce i-a dat soarelui o asemenea lumină, înseamnă că dreptilor, în veacul ce va să fie, le va da neasemuit mai multă lumină, soarele nefînseamnând nimic față de sufletul rațional al omului. Dacă materia creată are o asemenea orbitoare strălucire, cum ar putea să arate strălucirea luminii lui Dumnezeu necreate, adevărate, primordiale? O analogie a lumii materiale (începând cu soarele până la firul ierbii) cu lumea spirituală.

Când fratele tău va greși în vreun fel față de tine, de pildă te va vorbi de rău, te va bârfi față de cineva, relatându-i aceleia spusele tale într-o formă denaturată, nu te supăra pe el, nu-l urî. Caută să vezi în el părțile bune, atâtea câte vor fi existând. Ca în fiecare om, ține seama de ele cu dragoste, neluând în seamă răul ce ți l-a făcut bârfindu-te, ca pe o murdărie care nu merită atenție, ca orice plăsmuire diavolească. Așa cum căutătorii de aur nu iau în seamă mulțimea nisipului și a impurităților în nisipul aurifer, oprindu-se numai asupra firișoarelor de aur, deși acestea sunt foarte puține, le păzesc cu grijă, le spală, extrăgându-le din masa nisipului netrebnic, întocmai face și Domnul cu noi, culegându-ne și curățându-ne cu îndelungă răbdare.

Căci pe El, care n-a cunoscut păcatul (se spune despre Hristos) L-a „făcut pentru noi păcat, ca să dobândim întru El dreptatea lui Dumnezeu“ (2 Corinteni 5, 21). Cunoscând aceasta, îți va mai fi oare rușine să-ți recunoști păcatele sau să-ți asumi vina păcatelor nesăvârșite încă? Dacă Însuși Fiul lui Dumnezeu s-a lăsat învinuit de păcat, El Însuși fiind fără de păcat, și tu trebuie să-ți iei asupra-ți vina pentru toate păcatele, cu dragoste și blândețe, fiindcă tu ești într-adevăr păcătos, întrucât te-ai făcut vinovat de toate păcatele. Iar dacă, totuși, de unele nu te vei fi făcut vinovat, ia-le asupra ta, cu smerită cugetare.

Fii îndrăzneț, ferm în tot lucrul bun și în primul rând printr-un cuvânt bun, mângâietor, duios, de împărtășire, atunci când ți se oferă prilejul să ajuti pe cineva, să-i fii aproape. Consideră drept amăgire diavolească

urâtul, disperarea, atunci când te împiedică să faci o faptă bună. Zi: „Toate le pot întru Hristos, Cel Care ne întărește“ (Filipeni 4, 13), deși sunt cel dintâi dintre păcătoși. „De poți crede, toate sunt cu puțință celui ce crede“ (Marcu 9, 23).

Se cuvine să avem înscrise în inimă pentru totdeauna cuvintele „să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți“ (Marcu 12, 31), inima să și le ia drept călăuză în relațiile cu semenii, oricând și oriunde, fie că vin ei la noi sau mergem noi la ei, orice ar fi de făcut pentru ei, orice ar trebui să le dăm, orice am avea de vorbit cu ei. Păstrează deci mereu în inimă cuvintele „să iubești ca pe tine însuți“ și poartă un neconținut război al minții pentru apărarea acestor nemuritoare cuvinte ale Domnului nostru. Caută să-ți iubești aproapele și să-l faci să te iubească, iar pe viermele egoismului și răutății care se ascunde în tine fă-l cu tot dinadinsul să nu aibă o clipă de liniște, scormonește-l, schingiuieste-l, răstignește-l și stârpește-l, „întărindu-te în Domnul și întru puterea tăriei Lui“ (cf. Efeseni 6, 10).

Când te vei ruga pentru odihna sufletului unui răposat, caută să te rogi din tot sufletul, ținând seama că aceasta este o datorie de căpetenie a oricărui creștin, nu doar a oamenilor Bisericii, a preoților. Caută să înțelegi cât de mare nevoie are răposatul de odihnă, cât de mult îl pot ajuta să și-o dobândească rugăciunile celor rămași în viață, ca fiind mădular al trupului unic al Bisericii; cum își dispută demonii sufletul lui, care tremură de spaimă, neștiind ce soartă îl așteaptă în veci, încontrându-se cu îngerii. Rugăciunea pentru răposati făcută cu credință și dragoste înaintea Stăpânului mult folosește. Gândește-te că și tu ai nevoie de odihnă, de liniște, când, prins fiind în lanțurile păcatului, te rogi cu sârguință, cu ardoare, cu inimă deschisă Domnului, Preacuratei Sale Maici și cât de mult te bucuri și îți trăiești biruința, când după o asemenea rugăciune dobândești izbăvire de păcate, odihnă și pace în suflet. Pune aceasta și pe seama sufletului răposatului: și sufletul lui tânjește după rugăciune în starea în care se află, îi este de folos rugăciunea ta, fiindcă el nu se mai poate ruga, rugăciunea lui nu mai dă roade. Sufletul lui are nevoie de odihnă, iar tu poți s-o ceri printr-o rugăciune fierbinte, de mare folos pentru el, dar mai ales aducând pentru el jertfa cea nesângeroasă.

Voi, bețivilor, desfrânaților, lacomilor, leneșilor, calomniatorilor, trândavilor, cartoforilor, voi care vă dați în vânt după teatru, după dansuri, după flecăreli serbede și după glume stupide, spuneți-mi: de ce s-a pogorât din ceruri Fiul lui Dumnezeu, de ce a predicat Evanghelia împărăției cerurilor, de ce a făcut nenumărate minuni, a pătimit, a murit și a înviat, de ce și-a trimis în lume apostolii ca să propovăduiască împărăția cerurilor? Răspundeți-mi, de ce oare? Pentru ca voi să vă ghiftuiți, să vă îmbătați, să curviți, să furați, să dați mărturie mincinoasă, să vă irosiți vremea în nimi-

curi, în flecăreli serbede, la teatru, în dansuri sau în bârfe? Vai, ce scump vă veți plăti această viață, potrivit poruncilor Evangheliei, dacă nu vă veți îndrepta și nu vă veți pocăi.

Preoții sunt cei dintâi care ar trebui să facă dovada celei mai mari iscusințe în înfrângerea răului cu binele, ca unii ce se sârguiesc pe temeiul poruncilor lui Dumnezeu, fiind și cunoscători a nenumărate exemple în care se vedește nerăutatea sfinților: Avraam, Isaac, Iacov, Noe, David, Moise, Samuel și, firește, întâi de toate, exemplul Domnului nostru Iisus Hristos Dumnezeu și om, suprema întruchipare a purității; exemplul apostolilor Petru, Pavel, Iacov, Ioan și al celorlalți, al întâiului mucenic și arhidiacon Ștefan și al atâtor altor sfinți. De asemenea, ca unii ce capătă des tărie prin împărtășirea cu însuși Izvorul bunătăților, Domnul nostru Iisus Hristos, și ca unii care îi învață pe alții cum „se biruiește răul cu binele“ (Romani 12, 21). Unui preot, dacă nu va fi deprins blândețea, smerenia, nerăutatea, dacă nu va fi învățat să înfrângă răul cu binele, i se cere mult mai mult decât unui mirean. Fiindcă preotul se înalță până la cer prin Dumnezeieștile Taine și a dobândit putere multă în a-L binecinsti pe Domnul. Dacă însă nu-i va da cinstire după cuviință, osândi-se-va pe sine la focul cel veșnic de nu se va căi, de nu se va îngriji de lucrarea sa, făcând-o de mântuială. Iartă-mi, Doamne, greșelile mele și învață-mă să fac voia Ta. Preoții nu trebuie să fie îngăduitori până la a trece cu vederea păcatele și patimile, acolo unde acestea se cer stărpite, ca și obiceiurile proaste. Ei trebuie să lucreze cu stăruință și curaj, fără să se teamă că prin aceasta își vor atrage ura celor împricinați, deși chiar și în asemenea cazuri trebuie să dea dovadă de blândețe și dragoste, de dorință sinceră de îndreptare a semenilor. Dacă asupra unor oameni ca aceștia nimic nu mai poate avea efect, atunci să nu mai țină seama de nici un capriciu sau moft și să-i mustre fără cruțare, neluând în considerație răbufnirile răutății lor. Nu se cade să ajungi la învoială cu păcătoșii care îți răstălmăcesc intențiile, văzând în orice reproș, oricât de binevoitor, și în orice îndemn de îndreptare o rea intenție. Aceasta deoarece, nevăzând ei înșiși lumina, îi consideră orbi și pe alții; fiind ei înșiși răi, refuză să vadă bunătatea altora.

Dacă, din bunătate, ți se va întâmpla să te laude careva față de alții și aceia îți vor transmite laudele, nu le lua drept un prinos ce ți se cuvine de drept, pune-le pe seama inimii binevoitoare a celui ce te-a lăudat și roagă-te pentru el, ca Domnul să-i întărească inima, înclinând-o spre toată fapta cea bună, iar pe tine recunoaște-te ca pe cel dintâi dintre păcătoși, nu din smerenie, ci pe drept, fiindcă îți cunoști prea bine metehnele.

Să triumfe nemărginita dragoste și milosârdie a Stăpânului, după ce ne-am recunoscut păcatele și le-am mărturisit cu inimă deschisă. Să se rușineze în veci păcătoasa ademenire a diavolului, care ne pune la cale să

ne tănuim păcatele și să nu ni le recunoaștem. Să se destrame, prin pocăință, ca pânza de păianjen, mrejele și legăturile diavolului! Diavolul ar vrea să ne tănuim păcatele pentru ca astfel să ne cufundăm mai adânc în ele și mai ușor. Noi însă, cunoscându-i dorința, îi vom spulbera viclesugurile, ne vom mărturisi păcatele, pentru a ne da seama noi înșine și a descoperi și altora mârșăvia diavolească și prin aceasta să ne îndreptăm. S-a spus: "Mărturisește-ți fărădelegile tale – nu le trece sub tăcere – ca să te îndrepți".

Zi: nimic nu-mi aparține, totul este Dumnezeu, când zic „al meu” mă fac victima unei amăgiri a trupului păcătos“. Toate ne sunt comune: un om înnoit așa ar trebui să spună. „Nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate erau de obște” (Faptele Apostolilor 4, 32). Doamne! Toate cele ce îmi sunt date ale Tale sunt!

Fraților! Pregătiți-vă să vă uniți cu Dumnezeu, lăsați deoparte toate zădărniciile pământești. Stăruii asupra lucrului celui mai important: curățirea și desăvârșirea de sine. Iubiți progresul întru credință și fapte bune, nu progresul veacului acestuia. Încă de aici, de pe pământ, ne pregătim să-L vedem pe Marele Artist, pe Cel ce a creat toată făptura văzută și nevăzută, Frumusețea absolută, pe care acolo o vom descoperi și o vom contempla în eternitate.

Ucenicilor mei. Sunteți copiii mei fiindcă v-am născut și vă nasc prin buna-vestire a adevărilor lui Hristos, sunteți sânge din sângele meu duhovnicesc, povețele mele vă curg în vine. V-am nutrit și vă nutresc cu laptele cuvântului, așa cum își alăptează o mamă pruncii. Sunteți copiii mei, fiindcă vă țin mereu în inimă și mă rog pentru voi. Sunteți copiii mei ca și fii duhovnicești. Sunteți copiii mei, fiindcă eu, ca preot, sunt cu adevărat părintele vostru și chiar voi îmi spuneți *părinte*. Să știți, copii, că acest cuvânt nu-i place deloc diavolului, tartorul urii, răutății, fățarniciei. Eu însă, care mă străduiesc să fiu de ajutor Domnului, nu-l voi lua în seamă, nu mă voi supune lui și nu vă voi numi decât copiii mei, fiindcă îmi sunteți cu adevărat copii întru credință, întru Biserica Domnului și în virtutea faptului că vă povățuiesc și vă îndrum părintește. A-i numi cu inimă deschisă pe niște copii străini copiii tăi poți să o faci numai cu Duhul Sfânt, Duhul adevărului și al dragostei.

Acolo unde te aștepți la ispite mari de la vrăjmașul, înarmează-te puternic cu armele lui Dumnezeu: credința, nădejdea, dragostea. Păstrează mereu în minte cuvintele: „De poți crede, toate sunt cu putință celui ce crede” (Marcu 9, 23). Și: „Să prisosească nădejdea voastră prin puterea Duhului Sfânt” (Romani 15, 13.) Nu mă voi îndoi de nimic din ceea ce este bun și nu voi deznădăjdui, deși tu, vrăjmașule, cauți să-mi sădești în suflet

neîncrederea și deznădejdea față de orice lucru bun și mai ales față de ceea ce este suprema bunătate: dragostea. Îl am pe Însuși Dumnezeu iubirii, pe Cel ai cărui fii suntem. Chipul acestui Tată îl port, deși nu sunt vrednic de el. „Al Tău era și Mie mi l-ai dat“ (cf. Ioan 17, 6 și 9).

Unuia care nu citește *Evanghelia*. Poți fi oare curat, sfânt, desăvârșit, dacă nu citești *Evanghelia*; oare nu simți nevoia să te vezi în ea ca într-o oglindă? Sau fiindcă ești schimonosit sufletește ți-e teamă să te vezi așa? „Apropiati-vă de El și vă luminați; și fețele voastre să nu se rușineze“ (Psalmul 33, 5).

Nu vă faceți griji în privința banilor. Dacă veți avea nevoie, Dumnezeu vi-i va trimite, precum odinioară mana și prepelițele. „Al Domnului este pământul și plinirea lui: lumea și toți cei ce locuiesc în ea“ (Psalmul 23, 1). Caută mai întâi împărăția lui Dumnezeu, mântuirea oamenilor, întărirea lor în credință, îndreptarea moravurilor: întărește-te tu însuși în credință, curăță-ți inima, îndeplinește-ți cu vrednicie chemarea, achită-te cu bine de toate obligațiile și atunci toate celelalte ți se vor adăuga: banii, mâncarea, îmbrăcămintea.

O, Treime Sfântă, Dumnezeule! Tu ești Ființă simplă, iar sufletul nostru este creat după chipul Tău, în Tine ne aflăm viața și pacea! O, Treime Sfântă, Tu ești nădejdea noastră, în tine aflăm toate cele spre viață! Dă-ne nouă să nu ne punem nădejdea decât în Tine, să ne aflăm pacea și viața numai în Tine. O, Treime Sfântă! Ne porți în brațele Tale asemenea unei mame iubitoare, ne hrănești cu mâinile Tale! Nici când nu ne vei da uitării! Fiindcă Tu însuși ai spus: „Oare femeia (mama) uită de pruncul ei? Eu nu te voi uita pe tine“ (Isaia 49, 15). Adică nu voi uita să te hrănesc, să te păzesc, să te apăr, să te izbăvesc, să te mântui. Și tot Tu însuși ai spus: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi“ (Evrei 13, 5). De ce oare ne facem griji din pricina mâncării, de ce ne lăcomim și ne ghistuim? De ce ne pare rău după ce am dat ceva aproapelui? Vai, ce blestemăție! Ce orbire! Ce cumplit egoism! Și câtă lipsă de iubire de Dumnezeu și de aproapele! Doar știm că Dumnezeu este în aproapele nostru, deci regretăm că l-am dat ceva lui Dumnezeu, adică chiar ceva din darurile Sale! Adu-ți aminte ce răsplată bogată i-a dat De-Dumnezeu-Purtătorul Prooroc Elisei femeii sumanitence care l-a primit în casa sa din tot sufletul, ospătându-l cu inimă curată. El s-a rugat lui Dumnezeu să-i dăruiască ei fiu, iar apoi, când fiul a murit, l-a înviat.

Deșertăciune este viața noastră, adică ne-o irosim în zadar, fără rost; zilele vieții ni se irosc în van, fără să ne gândim la viața veșnică. Ne zbatem doar pentru cele pământești ale vieții, abia dacă ne trece prin minte uneori că mai există și o viață fără de sfârșit. Nu ne stă mintea nici la înfri-

coșătoarea judecată ce va să fie, la chinurile veșnice sau la fericirea cea fără de sfârșit. Trăim într-un fel de pâclă spirituală. Trupul, patimile trupești ne țin loc de toate. Duhul este oropsit, oprimat, sufocat. Dar iată, mirele sufletelor noastre: „vine în miezul nopții și fericită este sluga pe care o va afla priveghind, iar nevrednică este iarăși cea pe care o va afla lenevind-se“, adică coplesită de grijile vieții. „Vezi dar, suflate al meu, cu somnul să nu te îngreuezi, ca să nu te dai morții și afară de împărăție să te încui, ci te deșteaptă strigând: Sfânt, Sfânt, Sfânt ești Dumnezeu, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu miluiește-ne pe noi“ (Tropar la Denie în Săptămâna Patimilor).

Crede că rugăciunea, fie ea doar a unui singur prieten al lui Dumnezeu, cu deosebire a unui sacerdot cu viață de sfânt, poate face minuni, în anumite privințe și în natură, precum rugăciunile proorocilor Ilie, Moise și ale altora. Viețuiește deci, o, preotule al lui Dumnezeu, așa încât să te faci bineplăcut Domnului. Fii sfânt, curat, blând, smerit, milostiv, înfrânat, iubitor de muncă, răbdător, astfel rugăciunea ta va putea să urce la cer, să fie ascultată și împlinită. Roagă-te mereu, din toată inima, dar să o faci cu inimă curată. „Și i s-a dat lui (îngerului) tămâie multă, ca s-o aducă împreună cu rugăciunile tuturor sfinților pe altarul de aur înaintea tronului. Și fumul tămâiei s-a suit din mâna îngerului, înaintea lui Dumnezeu, împreună cu rugăciunile sfinților“ (Apocalipsa 8, 3-4). Această tămâie ți-a fost dată și ție, cădelnița cu tămâie trebuie să-ți aducă aminte mereu de ceea ce am arătat: rugăciunile pe care le faci „pentru tine însuși și pentru greșelile poporului“ (Evrei 9, 7) să ajungă și să fie bine primite de Dumnezeu și să nu uiți nici de păcate.

Dai slavă lui Dumnezeu cu vorba, nu însă și cu fapta. Slăvește-L pe Dumnezeu mai degrabă cu fapta. Cu înfrânare, cu dragoste de muncă, iubire, milosârdie, smerenie, răbdare. Nu te îndoi de nici un adevăr. „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?“ (Matei 14, 31). Necazurile ni se trag de la îndoială și de la o prea mare încredere în mintea noastră.

Taina Sfântului Maslu este miere duhovnicească, licoare dătătoare de viață. Câtă bogăție dătătoare de nădejde! Ce rugăciuni minunate! Un extras din întreaga Evanghelie!

* **C**ât de puțin îi trebuie omului și cu câtă mărinimie ne împarte Domnul darurile Sale, spre săturarea și astâmpărarea setei fraților noștri. * Ceea ce dăm noi, atunci când dăm, este nu mai mult decât un ulcior de apă dintr-un râu, și nici atunci nu dăm de la noi, ci de la Dumnezeu. Și totuși ne zgârcim, ne tremură mâna, ne fâstâcim, dăm din colț în colț, ca și cum ne-ar fi viața în primejdie. O, câte ne mai lipsesc ca să fim creștini adevărați! O, cât de zadarnic și de orb ne este temeiul pe care îl punem pe mâncare și băutură! Vai, câte ne mai lipsesc ca să ajungem la simplitatea creștinească!

„**C**el ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el“ (Ioan 6, 56). După cum pruncul, purtat în pânțele mamei, trăiește prin ea, asemenea și creștinul, împărtășindu-se cu trupul și sângele lui Hristos, rămânând în Hristos ca pruncul în pânțele mamei sale, trăiește prin Iisus Hristos: „Eu visez pentru Tatăl și cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi prin mine“ (Ioan 6, 57). E limpede. De ce altceva decât de Hristos ți-ai putea lega nădejdea tu, cel ce te-ai împărtășit cu Dumnezeuiștile Taine, mai ales dacă ești preot? De ce altceva te-ai putea atașa? În ce ți-ai putea găsi viața? În bani, care l-au dus pe Iuda la ștreang? În mâncare și băutură? Iată, mâncarea ta nestricăcioasă, trupul lui Hristos, căruia te faci părtaș atât de des. „Că pe cine am eu în cer, afară de Tine? Și afară de Tine ce am dorit pe pământ?“ (Psalmul 72, 25).

Despre răutatea vrăjmașului. Cu cât este cineva mai evlavios, cu atât mai vârtos diavolul ne face să-i purtăm gând rău aceluia, așa cum îi purta Saul evlaviosului David. Cu cât este mai sfânt cineva, cu atât se năpustește mai mult diavolul asupra sa cu înverșunată hulă, întocmai ca împotriva Celei ce este mai cinstită decât heruvimii și mai slăvită, fără de asemănare decât serafimii; pe cei cu inimă curată îi îndeamnă să se semețească, disprețuiește simplitatea credinței, credința însăși, ținerea ei cu evlavie.

Cuvântul lui Dumnezeu glăsuiește: „Nu vă îmbătați de vin“ (Efeseni 5, 18). Voi însă, cei ce țineți cârciumi, ziceți: „îmbătați-vă de vin“ și ați înmulțit la nesfârșit cârciumile, spre ispitirea fraților voștri. Ba uneori mai mergeți și la biserică, cântați și vă rugați acasă. „Judecă-i pe ei, Dumnezeule, să cadă din sfaturile lor, după mulțimea nelegiuirilor lor, alungă-i pe ei, că Te-au amărât, Doamne“ (Psalmul 5, 10).

Tot ce am bun în mine și pentru mine Domnul este. Eu însumi, sub raport moral, nu sunt nimic în afară de răutate, după cum spune și Domnul meu: „Fără Mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15, 5) (aceasta i-ar putea spune Domnul și unui sfânt). Dar dacă în mine și pentru mine tot ce este bun vine de la Dânsul, și cu sfinții se întâmplă așa, fiindcă și ei sunt oameni ca și noi. De pildă, sfinții se roagă pentru noi prin harul primit de la Dumnezeu (vezi Apocalipsa). Dacă Domnul nu le-ar fi dat harul de a se ruga pentru noi, ei n-ar fi putut face aceasta de la sine.

Credință neîndoielnică, speranță neîndoielnică, iubire neîndoielnică. Întipărește-ți aceste cuvinte în inimă și fă-le să prindă viață.

Fii în această lume una cu toți, prin iubire reciprocă și prin slujire. Vor fi cu tine una toți îngerii și sfinții, Dumnezeu Însuși, aici pe pământ și cu atât mai vârtos dincolo, în veacul ce va să fie, când Dumnezeu va fi „toate în toți“ (1 Corinteni 15, 28). Fă în așa fel, omule, încât să ajungi a

obține unirea, comuniunea. Ferește-te cât poți mai mult de dezbinarea spirituală, aceasta putându-se produce din egoism, trufie, invidie, iubire de arginți, îndoială, puțină credință. „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una“ (Ioan 17, 21). Dumnezeu este unire, comuniune. Diavolul este dezbinare. Dezbinarea Bisericii este isprava diavolului. Ereziile, schismele sunt isprăvi ale diavolului.

Dacă vei fi lacom de mâncare și de băutură, te vei face tot numai trup; dacă vei posti și te vei ruga, vei fi duh. „Nu vă îmbătați de vin, ci vă umpleți de Duhul“ (Efeseni 5, 18; Cf. 1 Tesaloniceni 5, 6-8). Postește și roagă-te și vei săvârși lucruri mari. Păstneză-ți credința curată, neamestecată și vei face minuni, căci „toate sunt cu puțință celui ce crede“ (Marcu 9, 23). Fii osârdiutor și plin de râvnă și vei putea săvârși fapte mari.

Dacă se face „multă bucurie în cer pentru un păcătos care se pocăiește“ (Luca 15, 7 și 10), cât de mult îi va fi bucurând pe îngerii Domnului timpul marelui nostru post, mai cu seamă zilele când ne spovedim și ne împărtășim, vinerea și sâmbăta? Și cât de mult contribuie la bucuria lor preoții, cei ce primesc atunci cu osârdie, părintește, spovedania fiilor lor duhovnicești. Dar, pe de altă parte, nu există timp de mai mare întristare pentru draci decât postul nostru; atunci se năpustesc cu mai mare furie asupra preoților, mijlocitorii căinței sincere de păcate a oamenilor; se străduiesc din răsuputeri, acasă și la biserică, să împietrească sufletele binecinstitorilor creștini, râvnitori în post, rugăciune și pocăință. Nu este nimeni dintre binecinstitorii preoți și mireni care să nu cunoască mânia dracilor îndreptată asupra lor chiar în timpul săvârșirii Sfintei Taine a Pocăinței. La cea mai mică neatenție a duhovnicului, la cea mai neînsemnată mișcare neevlavioasă a inimii, dracii, cu toată infernala lor cruzime, pătrund în inima preotului, îl chinuie timp îndelungat, dacă nu va căuta să-i izgonească îndată pe acești nepoștiți musafiri cu sârguitoare rugăciune de pocăință.

Postul lui Moise a fost din pricina neînfrânării israilitenilor. Sfinții se nevoiesc pentru decăderea noastră. Postesc și se supun la tot felul de lipsuri din cauza neînfrânării și luxului nostru. Se roagă cu ardoare pentru noi, cei leneși și delăsători în rugăciune. Domnul nostru Iisus Hristos a postit pentru neînfrânarea noastră. El și-a întins mâinile pe cruce fiindcă noi ne-am întins mâinile către fructul pomului oprit și către toate cele oprite de poruncile lui Dumnezeu. În schimbul rugăciunilor pe care le facem pentru alții, ne vine îndreptarea celor pentru care ne rugăm. Asemenea și faptele de desăvârșire și de virtute pe care le facem în folosul altora. De pildă, rugăciunile și milosteniile pentru morți și pentru vii. În acest chip rugăciunile stropite cu lacrimi ale mamei lui Augustin l-au putut salva pe acesta de la pieire.

Când spovedești, nu-ți precupeți eforturile, nu te grăbi, nu te înfierbânta, nu te enerva. Spune-ți în sine: aceasta este bucuria mea, să-i spovedesc cu deamănuntul pe fiii mei duhovnicești, oițele Domnului meu. Prin aceasta îi aduc Domnului, care și-a dat sufletul pentru noi, jertfă preapăcută, mare folos fiilor mei duhovnicești și mie însumi, îndeplinind o lucrare atât de însemnată și îmi simt conștiința împăcată.

De ce oare Atotputernicul n-a creat lumea dintr-o dată, ci în șase zile? Pentru a-l învăța pe om, în mod practic, să-și facă treaba treptat, fără grabă, cu cap. De te rogi, roagă-te fără să te grăbești; de citești Evangelia, de pildă, cărți sfinte sau profane, citește-le fără grabă, reflectând la cele citite, căutând să pătrunzi adevărul lucrurilor. De înveți o lecție, nu căuta să o isprăvești mai repede, caută să judeci și să-i pătrunzi bine înțelesul. Orice ai face, caută să faci fără grabă, liniștit, cu cap. Până și lumea n-a fost creată deodată, ci în șase zile. Domnul ne dă exemplu în toate; să căutăm să-i urmăm pașii.

Caracteristica omului celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea este autozeificarea și auto-nomia (în sensul că își creează propriile sale legi – *nomos*), materialismul în viață și scepticismul în materie de credință (necredința).

„**A**m făgăduit viață îngerească în sânul lui Avraam, strălucire asemenea soarelui, voi însă nu ați luat în seamă făgăduințele Mele, cuvintele gurii Mele, în care n-a fost minciună în veci.“

De ce oare „pentru orice cuvânt deșert, pe care-l vor rosti oamenii, vor da socoteală în ziua judecății“ (Matei 12, 36). Fiincă orice cuvânt deșert aduce vătămare atât în sufletul omului care vorbește în deșert, cât și în al celui care îl ascultă, fiindcă îl îndepărtează de Dumnezeu-Cuvântul, Cel simplu și neamestecat. De aceea ne rugăm Domnului în timpul postului, cerându-I să ne ferească de cuvinte deșarte. „Duhul vorbirii în deșert nu ni-l da nouă“ (Rugăciunea Sfântului Efrem Sirul).

Rabdă cu cuviincioasă supunere voința lui Dumnezeu, orice necaz, orice boală și neputință, orice muncă grea, jignire, neplăcere, spunând: „facă-se voia Ta“ (Matei 6, 10; Luca 11, 2), cunoscând ca bunătatea lui Dumnezeu te va duce spre bine și că Domnul poate lesne prefăce orice neplăcere în bucurie și fericire.

Păzirea sănătății și umplerea burții sunt cei doi idoli la care se închină cu deosebire oamenii secolului al XIX-lea, printre care mă aflu și eu, păcătosul. Pentru aceștia trăim și îi slujim neîncetat, mergând până la neglijarea obligațiilor legate de chemarea noastră creștinească, de pildă citirea

cuvântului lui Dumnezeu, cel mai dulce decât mierea, rugăciunea, preadulcea noastră vorbire cu Dumnezeu, alcătuirea predicilor cuvântătoare de Dumnezeu. Pentru întreținerea sănătății și pentru stimularea poftelor de mâncare obișnuim să facem plimbări lungi: iată ce-și doresc să facă și la ce aspiră cei mai mulți dintre noi. Din cauza prea deselor plimbări și a patimii pentru mâncare și băutură nimerim pe drumuri fără de întoarcere, rămânem cu multe lucruri nefăcute, la care nici măcar nu mai avem timp să ne gândim. Fiindcă nu mai ești în stare, după un prânz sau o cină copioase. Ai vrea să lucrezi, dar pânțele ghiftuite de mâncare și băutură nu te lasă, te trage înapoi, te îndeamnă la odihnă. Sau dacă lucrezi, moțâi la lucru. Mai poate fi asta o treabă? Dacă după masa de prânz nu-ți rămâne decât să te culci ca să te odihnești, după cină, făcându-ți cu vhiu, cu vai rugăciunea (cu burta plină nu te poți ruga cum trebuie), nu-ți rămâne decât să te arunci în pat și să dormi până a doua zi – jalnică urmare a îmbuibării pântecelui. Iar dimineața, la ceai, un mic dejun consistent te așteaptă să aduci din nou jertfă pântecelui. Te-ai trezit, ți-ai făcut rugăciunea, firește nu din toată inima; nu ne pricepem decât să mâncăm, să ne plimbăm, să citim romane, să mergem la teatru, să dansăm la serate, să umblăm îmbrăcați după cum ne place, dar de rugat ne rugăm din inerție, neglijent, atenți doar la aspectul formal al rugăciunii, nu la esența ei, fără credință vie, fără vlagă, fără ardoare în ceea ce îi aducem lui Dumnezeu – cereri, laude, mulțumiri – pentru milele lui fără de număr. Și hai, repede, repede, începem să mâncăm și să bem. Ai mâncat, ai băut pe săturate, acum te poți duce la treabă târâș-grăpiș, dacă cumva ai vreo treabă, dar de cele mai multe ori te așteaptă un lucru fără rost, de pildă să neguțătorești vreo deșertăciune omenească, în care minciuna și înșelătoria se vor afla din belșug. Iată cum își petrec timpul mulți, chiar foarte mulți dintre noi, cum se prezintă astăzi viața cum „ni se sting în deșertăciune zilele noastre și anii noștri degeaba” (Psalmul 77, 37). De ceea ce ar trebui să fie preocuparea noastră de căpetenie pe pământ – mântuirea sufletului – puțin ne pasă. Ne petrecem cea mai mare parte din viață întreținând cultul acestor idoli fragili: „sănătatea și burta”, cărora li se adaugă și îmbrăcămintea. Din cauza hainelor, a cultului pe care îl au față de modă, unii renunță la sănătate și la mâncare, căzând într-o altă extremă: a banilor, acest atotputernic zeu, Jupiter al zilelor noastre. Mulți îi jertfesc acestui idol sănătatea, pentru el petrec uneori nopți întregi de nesomn, dau mărturie mincinoasă, încalcă regulile prieteniei, întorc spatele celor dragi, doar-doar vor aduna bani, neținând seama cu ce mijloace. Sunt arghirofili care, dacă ar putea, ar preface totul în bani și ar trăi doar pentru ei, întocmai ca Iuda Iscarioteanul, care ar fi vrut să prefacă în bani mirul de mare preț cu care o femeie evlavioasă, care îl iubea din tot sufletul pe Domnul său, i-a uns picioarele ștergându-l apoi cu părul capului său. Creștine! Nu purta grija sănătății, mâncării, hainelor făloase, ba-

nilor; îngrijește-te mai bine de iubire de Dumnezeu și de aproapele, căci acestea sunt cele două mari porunci ale lui Dumnezeu: „Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el“ (1 Ioan 4, 16).

Toate sunt cu puțință celui ce crede“ (Marcu 9, 23) deoarece cred-
„, T inciosul este într-un duh cu Dumnezeu. Dacă pe pământ toate îi sunt cu puțință celui ce crede, deși nu este întru totul desăvârșit, cu atât mai mult îi sunt cu puțință celui ce viețuiește în cer, în strânsă unire cu Dumnezeu și care s-a făcut desăvârșit. Pentru sfinți, Dumnezeu este totul, încât sfinții sunt cu adevărat „dumnezei“. „Eu am zis – adică a zis Însuși Dumnezeu, al cărui cuvânt este adevăr – «Dumnezei sunteți și toți fiii ai Celui preaînalt»“ (Psalmul 81, 6).

Urmărește orice mișcare a inimii, ca să vezi în ce măsură convine ea Sfintei Treimi, dacă nu cumva este, dimpotrivă, o mișcare a omului vechi, pătimăș din tine.

Opera făurită de mâinile lui Dumnezeu – lumea văzută și nevăzută – mărturisește despre existența lui Dumnezeu, despre înțelepciunea, bunătatea și atotputernicia Sa. De aceea se și cântă în biserică: „Binecuvântați pe Domnul pentru toate lucrurile Lui“. De ce oare îl resping unii pe Domnul, nevăzând lucrurile Lui?

Crede și întipărește-ți bine în minte că oriunde te duci, oriunde te arăți cu crucea Domnului, la sfeștani sau în alte ocazii, crucea sfințește întotdeauna aerul și toate cele ce se ating de ea. Crede că la toate rugăciunile, sfeștaniile, mai ales la slujbele din biserică și cu deosebire la Sfânta Liturghie, Domnul împarte neîncetat binecuvântarea Sa, drept urmare a rugăciunii tale sau a altor preoți, asupra tuturor celor ce se roagă cu inimă deschisă, miluindu-i cu dumnezeiasca, împărăteasca sa milă. „Deci, dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru cel ceresc va da cele bune celor ce cer de la El?“ (Matei 7, 11)

Preoții care se roagă pe pământ pentru toți oamenii sunt o preînchipuire și un simbol al Bisericii cerești, care se roagă pentru noi în ceruri, precum și a lui Hristos-Dumnezeu Însuși, Mijlocitorul nostru. Sfinții sunt mai buni decât ne-am putea închipui și ne pot veni în ajutor mai repede decât am crede, răspunzând rugăciunilor noastre.

Amărăciunile care ne încearcă inima le rabdăm de obicei în silă, cu spaimă, cârtind împotriva lui Dumnezeu și hulindu-L, refuzând să vedem folosul pe care l-am fi tras dacă le-am fi îndurat cu supunere și cu sufletul împăcat. Nu vrem să acceptăm că ni s-a molipsit inima de păcate, că s-a făcut trufașă, desfrănată, rea, vicleană, împătimită de cele pământești și

că nu poate fi altminteri purificată și smerită, ca să se îmbuneze și să devină mai supusă lui Dumnezeu, decât prin necazuri grele, care să o treacă prin foc, prin cele mai mari strâmtorări.

Întărește-mă Doamne, dă-mi putere, ajută-mă! Mântuiește-mă Doamne, cu grăbire!

Acorzi o prea mare importanță părerilor altora despre tine, te preocupă prea mult faima de la oameni. Caută, stăruitor, să-ți dezrădăci-nezi această meteahnă a sufletului. Caută și fă-ți un scop din a-L slăvi numai pe Dumnezeu. Faima omenească ia-o drept un nimic. Când vei fi în situația de a acorda respect în fața celebrităților și învățaților veacului acestuia, unui sărac, sau unui neștiutor de carte, sau părinților tăi mai „neciopliți“, sau unui prieten, rudă sau cunoștință, sau să aperi adevărul într-un cerc de persoane care iau în batjocură acest adevăr, să ții seama numai de Dumnezeu și de poruncile Lui, de părinți, rude, prieteni sau cunoștințe, de adevărul lui Dumnezeu. Să-i respecti neșovăitor, fără frică, fără să te rușinezi de cei ce-ți stau înaintea sau împrejur și te supun la întrebări.

Despre nădejdea în *Pronia dumnezeiască*. „Oare femeia (mama) uită pe pruncul ei și de rodul pântecelui ei n-are ea milă? Chiar când ea îl va uita, Eu nu te voi uita pe tine“ (Isaia 49, 15). Poate fi oare ceva mai important pentru o mamă decât să aibă grijă de copiii săi? Ce mamă ar putea să uite să-și alăpteze pruncul, rodul pântecelui ei? Dar chiar dacă vor mai fi printre oameni mame care își părăsesc pruncii, Eu, spune Domnul, nu voi face ca aceste mame după trup, nu te voi uita, nu te voi părăsi. Câtă încredere și câtă nădăjduire în pronia Dumnezeiască ne dă Domnul prin aceste cuvinte, El care ne poartă de grijă mereu și care nu părăsește pe nimeni! Ești preocupat uneori de ce-o să mănânci, ce o să bei sau cu ce o să te îmbraci și prin această îți produci în inimă o mare apăsare, ca și atunci când te desparti cu părere de rău și cu durere de banii pe care ți i-ai adunat, când trebuie să dai ceva altora, deși ai de unde da, când îți legi speranțele de praful și pulberea pământului. De ce trebuie să te neliniștești, să te „lipești“ de această pulbere? „Lipește-te“ de Tatăl ceresc, El nu te va uita și nu te va părăsi! Părăsească-te mai bine praful și pulberea, te vei simți prin aceasta ușurat. Fiindcă cu cât ai mai mulți bani, cu cât te-ai lipit mai mult de acest gunoi, cu atât mai grav îți vei vătăma inima cea nepământească. Există un proverb care spune că banii nu strică, oricât de mulți ar fi. Nu este adevărat. Ei aduc stricăciune sufletului și încă foarte mare, îl împiedică să se înalțe la cele de sus, să cugete la patria cerească și cu cât sunt în mai mulți, cu atât mai în jos ne trag sufletul, spre pământ, ne îndeamnă spre îndeletniciri pământești: construcții, interioare luxoase, îmbrăcăminte bogată, mâncăruri și băuturi alese și în felul acesta sufletul ne este frustrat de râvna sfântă, de timpul prețios în care trebuie să ne asigurăm, încă de aici, fericirea veșnică.

Sufletul omului trăiește în trup ca într-un microcosm. Precum, odinioară, din pricina fărâdelegilor care s-au răspândit pe întreg pământul, Domnul a ales drept mijloc de pedepsire un element care intra în alcătuirea pământului, făcând să-și iasă apele din matcă și să inunde tot pământul. așijderea alege pentru pedepsirea vreunui om, pentru păcatele sale, ceva din ființa aceluia om, poruncind unor elemente care intră în componența organismului său să „iasă din matcă“, determinând scurgeri masive ale apei și sângelui (hidropizii, hemoragii) care inundă mica lume a corpului omenesc. În fiecare clipă ne putem aștepta la o pedeapsă de la Stăpânul nostru, propriul nostru trup și propriul nostru suflet ascunzând înlăuntrul lor mulțime de pedepse potențiale pentru cei ce încalcă poruncile lui Dumnezeu, Atoatefăcătorul și Judecătorul. În acest chip ne pedepsește Dumnezeu păcatele, prin noi înșine. Suferințele și bolile țin de asemenea pedepse. „Prin ceea ce păcătuiește cineva, prin aceea se și pedepsește“ (Înțelepciunea lui Solomon 11, 16).

Vorbele deșarte îndeobște sau aceia dintre musafirii tăi care vântură, cum se spune, cuvintele din pustiu în deșert fac să ni se golească inima de credință vie, de frica de Dumnezeu și de iubirea de Dumnezeu. Musafirii sunt otravă pentru inima evlavioasă. Vorbesc, bineînțeles, despre acei musafiri flecari care nu fac decât să vânture vorbele, „din pustiu în deșert“. Este cu totul altceva când ne vin musafiri serioși, plini de credință.

Îmbuibarea cu mâncare scoate din inimă credința și frica de Dumnezeu. Inima îmbuibatului nu simte prezența lui Dumnezeu, nu este în stare de rugăciune fierbinte.

Ti-ai construit o casă sau ai făcut ca locuința să arate ca nouă, lărgind-o, creându-i mai multe comodități, făcând-o mai curată, mai luminoasă, să poți duce în ea o viață mai veselă. Te-ai îmbogățit sau ai căpătat o oarecare bunăstare, te miști acum într-un mediu încântător, îți râde inima. Să tot trăiești, nu? Dar abia dacă ai prins gust de binefacerile pământești, după ce te-ai îngrijit să ți le asiguri, și îți simți sufletul înecat de suferință, ca și cum ți s-ar fi descoperit acolo un izvor nesecat de care nu aveai până atunci cunoștință și care îți inundă din ce în ce mai mult ființa, răpindu-ți mult dorita pace a inimii. Încetezi să te mai ocupi de cele din jurul tău, ți se par acum ca și inexistente, te apasă un rău persistent, un urât ucigător. Ce înseamnă aceasta? Ce forțe ale răului și ale invidiei ne asediază atunci când ar fi trebuit să ne bucurăm de toate desfătărilor? Ce suferință ne-a copleșit sufletul, ducându-l parcă spre prăbușire într-un moment în care ar fi trebuit să se veselească? Ascultă-mă, ucenice al lui Hristos; credeai că vei putea viețui pe pământ în liniște și desfătare, deși calea pe care ar fi trebuit să o urmezi este îngustă și plină de suferință, ai crezut că îți poți găsi liniște și mulțumire în

lucruri stricăcioase, nu în Hristos, singurul care poate da sufletelor noastre pace și fericire veșnice. Și iată că Domnul, care nu vrea să trăim aici pe pământ în pace și „răcoare” și din această pricină să uităm de lucrul cel mai important – mântuirea sufletului și patria cerească – și care vrea să ne căutăm pacea și fericirea numai în El, îi îngăduie diavolului, vrăjmașul nostru și al Său, să ne copleșească sufletul prin supărare și deznădejde, chiar dacă ambi-anța în care trăim îndeamnă la liniște, desfătare și pace. Știi din experiență că orice desfătare lumească este deșertăciune și cădere a duhului și că fără Dumnezeu, oricâte comodități ne-am crea, care să ne facă fericiți în viață, rămânem tot săraci și jalnici. Că singura noastră bogăție este de a-L avea pe Hristos în inimă. El ne este locuință preaîmpodobită, luminoasă, ambianța desăvârșită, pacea și liniștea! Prefă-ți tânjirea în răbdare și deprinde-ți inima să știe că cea mai bună lecție ți-o dă Dumnezeu tocmai pentru că te face să tânjești; în beznă suferinței, nu-ți pierde nădejdea în mila Lui. „În ce chip miluiește tatăl pe fii, așa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El” (Psalmul 102, 13). Fiindcă Domnul e milostiv și știe că suntem precum firul ierbii și că zilele omului sunt ca iarba și că înfloresc ca floarea câmpului. Nu ne dă Domnul cercare mai mare decât putem să îndurăm. Dar chiar și în ispită lăsa-ne-va destulă putere ca să o putem răbda (cf. 1 Corinteni 10, 13).

Crede din toată inima că ori de ce s-ar atinge Duhul lui Dumnezeu Dătător de viață, Care împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit, El poate da viață și suflare de Duh (pământului, holdelor, pâinii, lemnului, pietrei). Astfel, El preface pâinea și vinul în preacinstitul Trup și preacinstitul Sânge al Domnului nostru Iisus Hristos. Deoarece Duhul este simplu, necompus, atotdesăvârșit și precum gândul, El poate, în mai puțin de o clipă, să se sălășluiască în om, în altcineva și în altceva după cum va binevoi și nu există obiect, oricât de mic, sau atom care să nu-L poată cuprinde. În fața Duhului Sfânt, marele și micul infinit din creație sunt deopotrivă.

Intervin în viața creștinului necazuri și boli care nu mai lasă loc la nici o bucurie, momente în care înclini să crezi că Domnul te-a aruncat departe de El și te-a părăsit, fiindcă nu mai simți deloc în suflet prezența lui Dumnezeu. În aceste clipe, creștinului îi sunt puse la încercare credința, nădejdea, dragostea, răbdarea. Dar curând vor veni pentru el „vremuri de ușurare” (Faptele Apostolilor 3, 20), când Domnul îl va bucura din nou dacă nu va ceda ispitei.

În zilele marilor sărbători, vrăjmașul și pizmașul nostru, diavolul, vine la supra noastră cu supărări, întristări, stări de deznădejde sau cu boli trupești care ne deprimă și ne apasă sufletul, cu săgeți de foc, sau cu extremă răceală și insensibilitate, în scurt timp ni se vădește că am căzut prada viclesugurilor diavolului și că n-a fost vorba de o predispoziție firească a sufletului.

Cu cât sporește bunăstarea unor creștini evlavioși, cu atât se înverșunează mai aprig Satana împotriva lor, dezlănțuind asupra lor război prin ispite și uelțiri, așa cum i s-a întâmplat lui Iov. De aceea, iubitorilor de Dumnezeu, când în casele voastre pătrunde bunăstarea, așteptați-vă la atacuri înverșunate de la Satana. Se va năpusti asupra cuiva din familia voastră și va începe să-i facă rău.

Când te rogi, fă în așa fel încât să nu te doboare trupul sau cel ce lucrează prin el, vrăjmașul. Fii precum „Cel ce n-a viclenit cu limba, cel ce are adevărul în inima sa“ (Psalmul 14, 3 și 2). Ceea ce spui într-o rugăciune trebuie să și gândești și să simți, nu cumva să ai miere pe buze și gheață în inimă. Dacă vei fi înfrânt o singură dată de vrăjmașul, va trebui după aceea să i te împotrivești mai tare, să-ți aperi inima de el. Fiindcă, dacă vrăjmașul a izbutit să cucerească o cât de mică parte din inima ta, ea va începe să se îndepărteze de Domnul. Nu subaprecia nimic din ceea ce ți se întâmplă în viața sufletească, nu considera nimic lipsit de importanță, care n-ar merita atenție. Prin păcate mici, diavolul te poate duce la păcate mari. Principalul este să-ți stea inima mereu de partea adevărului. Când îți este cel mai greu să te lupți cu trupul, atunci arată-ți tăria, nu slăbi lupta, ca un vrednic oștean al lui Hristos.

Când simți cu inima că Domnul ar putea să se îndepărteze de inima și de mintea ta, caută să-L îndupleci pe El, Milostivul, zicând: „Rămâi cu mine, că este spre seară și s-a plecat ziua“ – ziua vieții sufletești – și „va intra să rămână în tine“ (cf. (Luca 24, 28-29), fiindcă este milostiv și va putea să te asculte.

Nu te așeza la masă dacă te tulbură cumva vreo patimă dintre acelea care apasă sufletul, pentru ca vrăjmașul să nu-ți prefacă mâncarea și băutura în otravă, spre boală, nu spre sănătate. Căci vrăjmașul uneltește în tot ce poate, numai ca să ne vatăme. Așază-te la masă întotdeauna cu pace, mulțumind Domnului, și atunci mâncarea și băutura îți vor fi spre bine și spre sănătate. Fiindcă și tu, și mâncarea veți avea parte de binecuvântarea lui Dumnezeu.

Căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde“ (Matei 16, 25). „Adică cine va voi să facă scăpat omul vechi, trupesc, păcătos din sine, acela își va pierde viața. Fiindcă dacă vrei să duci o viață adevărată, răstignește, omoară omul vechi din tine cu toate faptele lui și te îmbracă cu omul nou, „care se înnoiește după chipul Celui ce L-a zidit“ (cf. Coloseni 3, 9-10). Fără omorârea omului vechi, trupesc nu poate exista viață adevărată, nici fericire veșnică. Cu cât simți mai mult și mai chinuitor omorârea omului vechi din tine, cu atât mai perfect te înnoiești și renaști ca om nou. Cu cât

purificarea a atins o treaptă mai înaltă, cu atât ne va fi viața mai perfectă și vom dobândi o mai mare fericire în veacul ce va să fie. Mortifică-te și vei trăi. Vai, simt eu însumi că atunci când mă bucur de sănătate perfectă, când nu ostenesc și nu mă istovesc muncind, atunci nu am în mine împărăția lui Dumnezeu, trupul mă ia în stăpânire și o dată cu el, diavolul.

Dacă ți se va fi slăbit cumva credința în inimă, nu lua drept slabă puterea Crucii Domnului și cu atât mai puțin aceea a Dătătoarelor de viață Taine ale Trupului și Sângelui Domnului nostru Iisus Hristos. Ele au avut, au și își păstrează puterea dătătoare de viață, fiindcă în ele stă Însuși Hristos, puterea cea veșnică, atotefăcătoare, atotțiitoare și dătătoare de viață. Asemenea și Crucea are putere, prin puterea Celui ce S-a răstignit pe ea, este pururi dătătoare de viață, pentru Viața care a fost spânzurată pe ea.

* **S**ă-ți fie trupeasca dulceață amară, câștigul ca și paguba, cele scumpe ca și cele ieftine, cele sănătoase și sătioase ca și cele nesănătoase și fără saț, fiindcă acestea lesne pot fi nesănătoase și nocive pentru suflet. Singura dulceață de care să te apropii să fie Hristos, singura nădejde în El. Cel ce a creat toate din neființă.

O, dacă ne-ar fi dat tuturor să ancorăm cu bine la țărmul patriei cerești!

Iar ei, lăsând îndată mrejele, au mers după El* (Matei 4, 20). Apostolilor nu le-a părut rău să-și lase, pentru Domnul, mrejele, acestea fiind poate unica lor avuție, foarte prețioasă pentru ei, fiindcă își câștigau pâinea cu ea. Și noi trebuie să lăsăm totul pentru Domnul, tot ceea ce ne împiedică să-L urmăm: multele mreje pe care ni le-a întins diavolul în această viață. Dar nu ajunge să le lăsăm, trebuie să-L și urmăm pe Hristos, așa cum au lăsat totul apostolii, urmându-L. Iar cel ce vrea să-L urmeze pe Hristos și să ajungă acolo unde a ajuns El, acela trebuie să se lepede de sine și să-și ia crucea sa* (Matei 16, 24; Marcu 8, 34; Luca 9, 23), asemenea lui Hristos și apostolilor, și să-L urmeze pe Hristos-Dumnezeu, ținându-l poruncile; să nu-și precupețească puterile, săvârșind nevointe întru slava lui Dumnezeu și mântuirea sa. Aplică istorisirea evanghelică despre lăsarea mrejelor la viața noastră și toate cele pământești, începând cu trupul nostru și terminând cu ultimul obiect care ne acaparează și se vor părea mreje, de care te poți lesne debarasa.

Nu putem să nu ne minunăm de acei pescari din Galileia, cu o inimă atât de deschisă și atât de nepăsători față de bunurile pământești, care s-au supus la modul absolut chemării Domnului. A fost de ajuns ca Mântuitorul să rostească câteva cuvinte, pentru ca ei să-și lase mrejele – mica lor avuție, singura lor neprețuită comoară – și să-i urmeze, fără a se în-

treba unde și de ce. Câtă curată simplitate! Câtă nepăsare față de cele pământești! Ce lesne au putut pătrunde în inimile acelor oameni simpli cuvintele dumnezeiescului Mesia! Zis și făcut! Așa se întâmplă până astăzi cu mulți oameni simpli care trăiesc, muncind din greu, în condiții mizere. Nu însă și cu bogații. Există oare exemplul măcar al unui singur bogat căruia Domnul să-i fi spus să-și vândă averea și să-L urmeze și care să-L fi și urmat? Nu L-au urmat, bogații au urmat drumul pe care îi ducea bogăția. Scris este: „Tânărul a plecat întristat căci avea multe avuții“ (Matei 19, 22).

* **E**ste de folos să aprindem lumânări în fața icoanelor. Mai de folos * Este însă să-i aducem jertfă lui Dumnezeu focul iubirii noastre și al iubirii de aproapele. Este bine să aducem și una și alta. Dacă pui o lumânare la icoană și nu ai în inimă dragoste de Dumnezeu și de aproapele, dacă te zgârcești, dacă nu trăiești în pace, degeaba îi aduci jertfă lui Dumnezeu.

Nu-ți ieși din fire de răutatea altora, caută să triumfi asupra ei cu mărinimia duhului; fă astfel încât răutatea să se încline înaintea ta cu fruntea până la pământ; nu-i ceda. Răul este întotdeauna cădere, o faptă bună, chiar și atunci când este luată în batjocură, stă întotdeauna la înălțime. Atâta doar, să nu cadă și ea, lăsându-se învinsă de rău.

Când simțim în aer un miros neplăcut sau nesănătos, căutăm să părăsim îndată acel mediu viciat sau să facem ceva spre a-l aerisi, ca să se împrăștie emanațiile nocive. Asemenea când îți simți inima cuprinsă de tulburare sau strămtorată în vreun fel, caută să te eliberezi îndată de acea senzație vătămătoare, care ar putea să provină de la o patimă, cunoscând că acestea vin din beznele iadului. În multe privințe viața sufletească și viața trupească se aseamănă între ele, simțul duhovnicesc al unui creștin înțelept fiind tot atât de dezvoltat pe cât îi sunt unui om „trupesc“ simțurile trupești. Ar fi ridicol să ne cultivăm doar simțurile trupești, neglijându-le pe cele duhovnicești. Simțul duhovnicesc sau sensibilitatea duhovnicească sălășluiește în inima omului, trebuie însă să-l cultivăm în tot chipul și să îl curățim, astfel încât să se poată îndepărta de cea mai mică miasmă de păcat și de patimi, ferindu-se neîntârziat de ele.

Să nu-ți fie frică de ce vor spune oamenii despre tine, nici de batjocura lor. Aceasta este o frică drăcească; cugetă doar la ce „va spune“ Domnul despre tine, ce vor spune îngerii și sfinții.

În relațiile cu oamenii păstrează mereu în inimă cuvântul *dragoste* și supune-te lui; vorbește cu toți arătându-le dragoste, inimă deschisă, binevoitoare. Nu lăsa să-ți iasă din inimă vreodată acest cuvânt în raporturile cu cei apropiați. El te ajută mult ca inima să se statornicească în iubire.

Bineînțeles, trebuie să purtăm în inimă această iubire nu singură, nu în sine, ci dimpreună cu credința neclintită în Iisus Hristos Domnul.

Tu, păcătosule, care te-ai prăbușit în abisul răutăților, văzându-ți cu mintea mulțimea păcatelor, atunci când ești gata să cazi în deznădejde și împietrire, adu-ți aminte că Părintele ceresc L-a trimis în lume pe Fiul Său Unul-Născut Domnul nostru Iisus Hristos pentru a te mântui de păcate și a te scăpa de veșnica osândă ce ți s-ar fi convenit pentru ele. Vino cu credință în fața acestui Mijlocitor, Dumnezeu și Om, implorându-L din adâncul sufletului să-ți spele cu sângele Său vărsat pe cruce și fărădelegile tale. Vino cu osârdie la pocăință, mărturisindu-ți înaintea preotului ca înaintea lui Hristos Însuși fărădelegile, ca să te îndrepti. Apropie-te și de Sfântul Potir, dacă slujitorul Sfintelor Taine te va găsi pregătit, și ți se vor șterge păcatele. Și îți vei afla pacea și vei fi fiu al Părintelui ceresc, după ce „mort ai fost și ai înviat, pierdut ai fost și te-ai aflat“ (cf. Luca 15, 24 și 32).

Nu-ți ieși din fire în fața celui ce îți poartă gând rău și care nu înțează să te sâcăie în fel și chip; compătimește-l, iubește-l, zicând: știu că nu el sau ea îmi poartă răutate, ci diavolul, prin el sau prin ea, se înverșunează împotriva mea. Sărmanii de ei, s-au lăsat amăgiți, le va trece amăgirea diavolească și se vor îmbuna din nou. Uneltirile vrăjmașului celui fără de trup ne fac pe toți vrednici de milă. Omenirea urmărită cu înverșunare de vrăjmașul merită compătimire.

Simți uneori pe suflet ceva ca o împietrită insensibilitate din pricina căreia nu-ți mai vezi și nu-ți mai simți păcatele. Nu-ți mai pasă nici de moarte, nici de Dreptul Judecător, nici de înfricoșătoarea Judecată, de toate cele duhovnicești nu ai habar. Vai ție, vicleanul, trufașul, hainul meu trup! Nu în zadar și sfinții se tânguiesc: „De dormitarea lenevirii sunt ținut și somnul păcatului îngreuiază inima mea. Având, suflete, vreme de pocăință, scutură somnul prea greu al lenevirii și cu grăbire te deșteaptă“. Uneori ne simțim sufletul cuprins de o asemenea lenevoasă nesimțire, încât cădem într-o totală disperare, până când izbutim să ne smulgem din această stare. Este mai bine să boalești decât să zaci de trândăvie.

Facă-se voia Ta. Iată un exemplu. Ai vrea să nu fii atins de nici o boală trupească, te străduiești din răsputeri să te ferești de boală și totuși cazi la pat. Zi atunci: *facă-se voia Ta*. Când faci un bine cuiva și ți se răsplătește cu rău, zi: *facă-se voia Ta*. Ai vrea să întreprinzi ceva și nu-ți reușește, zi: *facă-se voia Ta*. Ai vrea să dormi, dar te chinuie nesomnul, zi: *facă-se voia Ta*. În general, nu-ți ieși din fire când ți se întâmplă ceva neplăcut; învață să te supui întru totul voinței Tatălui ceresc. Ai vrea să nu fii supus nici unei ispite, dar nu trece zi fără ca vrăjmașul să nu dea năvală peste tine

cu ispite; te aprinde de mânie, te strâmtorează în tot chipul; stăpânește-te, nu te enerva; zi: *facă-se voia Ta!*

Pe omul lipsit de răbdare îl scoate din fire și îl supără totul. Se mânie chiar și atunci când se abate spre el fumul unei lumânări. Supărarea i se trage de acolo de unde este din cale-afară de egoist și-i poartă nemăsurată grijă omului trupesc, cel pe care s-ar cuveni să-l răstignească mai des în tot chipul. Propriul său suflet fumegă grozav de păcate și de patimi, dar el nu vede ceea ce s-ar cuveni să vadă, nu știe ceea ce s-ar fi cuvenit să știe, simte ca și cum n-ar simți. Atunci însă când i se afumă fața își iese din fire, nemaiștiind cum să se ferească. Dumnezeu știe de unde îi vine această sensibilitate, această grijă de sine, deși n-ar avea motive de neliniște: fumul nu doare, nu vatămă, adie ca un vântuleț ușor.

Dacă vreți să vă bucurați pe pământ de zile îndelungate, nu vă grăbiți să trăiți făcându-i pe plac trupului, îmbuibându-vă cu mâncare, bând peste măsură, fumând, trăind în desfrânare și lux, trăndăvind. Viața „după trup” ascunde în sine moartea. De aceea în Sfânta Scriptură trupul este considerat supus morții, „omul cel vechi care se strică prin poftele amăgitoare” (Efeseni 4, 22). De vreți să trăiți mult, trăiți în duh, duhul cuprinde în sine viață: „Dacă viețuiți după trup, veți muri, iar dacă ucideți cu Duhul faptele trupului, veți fi vii” (Romani 8, 13). Vii și aici, și în ceruri. Fiți cumpătați și simpli în mâncare și băutură, păziți întreaga înfrânare, nu irosiți nebunește elixirul vieții, nu alergați după avuție, după lux, căutați să vă mulțumiți cu puțin, trăiți în pace cu toată lumea, nu invidiați pe nimeni, purtați tuturor respect și dragoste și, mai presus de orice, străduiți-vă să-L aveți mereu în inimă pe Hristos și veți trăi mulți ani în pace și tihnă.

Fraților și surorilor, voi cei râvnitori în evlavie! Deseori vi se întâmplă să auziți chiar de la ai casei că sunteți posaci și greu de suportat. Vă veți vedea respinși, tratați cu ostilitate, deși cei ce vă vor trata în acest chip nu vor lăsa să se înțeleagă că vă resping fiindcă sunteți evlavioși. Nu vă enervați și nu cădeți în disperare, fiindcă este posibil ca diavolul să fi făcut să crească peste măsură în voi unele slăbiciuni, de care, oameni fiind, vă este greu să vă eliberați; aduceți-vă aminte de cuvintele Mântuitorului: „Și dușmanii omului (vor fi) casnicii lui” (Matei 10, 36). Căutați să vă îndreptați neajunsurile, dar țineți-vă tari în evlavie. Încredințați-vă lui Dumnezeu, Cel ce vă cunoaște inima, conștiința, viața și faptele. Străduiți-vă însă să vă autoapreciați nepărtinitor; dacă aveți sau nu un caracter dificil în raport cu ai casei, poate că într-adevăr sunteți posaci, nedelicați, necomunicativi, taciturni. Faceți în așa fel încât să aveți loc în inimă și pentru relații cu alții, pentru o atitudine îndatoritoare față de aceștia, nu însă și pentru prefăcătorie. Căutați să reduceți la maximum conversațiile, nu vă enervați, nu fiți artăgoși. „Toate

ale voastre cu dragoste să se facă“ (1 Corinteni 16, 14), a spus apostolul. Fiți răbădători, stăpâniți-vă să nu întoarceți vorba îndată la mânie, răbdați totul în tăcere, trecând cu vederea totul. Dragostea „toate le suferă“, „toate le răbda“ (1 Corinteni 13, 7). Uneori, din pricina unei vorbe întoarse necugetat, se iscă vrajbă, fiindcă vorba cu care ați răspuns n-a fost în duh de blândete și dragoste, ci în duhul egoismului, al pretenției de a-i domina pe alții.

Uneori persoane mai tinere decât tine, de aceeași etate sau mai vârstnici îți fac o observație cu care nu ești nicicum de acord, chiar dacă a fost doar o simplă aluzie, și începi să-i urăști pe acești dascăli de ocazie. Trebuie să rabzi și să ascuți cu iubire tot ceea ce ți-ar putea fi de folos, indiferent de la cine ar veni. Egoismul din noi caută să ne ascundă neajunsurile, alții însă ni le văd și de aceea ne fac observații. Ține minte că „unul altuia suntem mădulare“ (Efeseni 4, 25) și că suntem datori să ne îndreptăm unii pe alții. Dacă nu suporti să ți se facă observații și prinzi ură pe cel ce îți dă sfaturi, înseamnă că ești trufaș, că ai într-adevăr acele neajunsuri de care ți se spune să te îndrepti.

Întrucât Dumnezeu este Duh atotdrept, legile și poruncile Sale sunt drepte; în ele se exprimă dreptatea Sa. De aceea și spune Domnul: „De mă iubiți, păziți poruncile Mele“. „Cel ce nu mă iubește nu păzește cuvintele Mele“ (Ioan 14, 21 și 24).

Roagă-te pentru răposați ca și cum ai fi cu sufletul în flăcările iadului, supus tu însuși la cazne. Simte cu inima chinurile morților și roagă-te cu ardoare pentru odihna sufletelor lor în loc luminat, în loc cu verdeată, de unde a fugit toată întristarea și durerea.

Cheamă-i pe sfinți cu credință sinceră și cu dragoste nefățărită, de vrei să te asculte și să-ți îndeplinească cererea. Ține minte! Asemănarea cere asemănare. Sfinții au bineplăcut lui Dumnezeu prin credință și dragoste și vor ca și tu să le fi asemenea. Adaugă credinței și iubirii tale și o evlavie pe măsura celei a sfinților.

Un om egoist se cruță pe sine când este în situația de a-l ajuta pe altul. Își precupește până și cuvintele când s-ar cere să învețe pe alții. Dacă este învățător sau preot, nu se îndură să-și facă treaba din toată inima, s-ar zice că se pune în slujba semenilor doar cu jumătate de inimă. Își cruță și eforturile fizice și e fricos ca un iepure. Se teme să nu se vatăme de prea multă muncă, trage la odihnă.

Credința în Domnul, Cel Pururea-Fiitor, este izvor de viață pentru sufletul omului. Cum oare am putea să-L cuprindem cu mintea pe Cel ce este Existența primordială? Consideră toate văzutele și nevăzutele ca inexistente, iar drept unică existență pe Domnul.

Pentru a-i cere ceva unui împărat sau unui om de seamă, oricare ar fi acela, trebuie să ajungi la el, să-l vezi, să stai față către față. Intervine însă, de cele mai multe ori, distanța în spațiu în raport cu persoana respectivă, trebuie să ai de-a face mai întâi cu multe alte persoane. Pentru a ajunge însă la Împăratul ceresc, sau la Împărăteasa, Născătoarea de Dumnezeu, la îngeri sau la sfinți nu trebuie să te confrunți cu o mulțime de persoane intermediare, ci doar cu mulțimea necredinței tale, să-ți scuturi sufletul de păcate, să-ți iei drept tovarăș de drum credința vie, râvna și iubirea. Numai așa vom ajunge la ei și vom putea îndrăzni să cerem de la Domnul, de la Preacurata Sa Maică, de la îngeri și de la sfinți cele de folos,

Nici o creație de ordin mental nu poate fi alcătuită fără un plan prealabil, după cum și Domnul Atoatefăcătorul n-a conceput lumea decât după un plan, creând universul prin Fiul Său și desăvârșindu-l prin Duhul Sfânt. A realiza o scriere fără un plan dinainte alcătuit este un gest de nemaipomenit orgoliu. „Că cine dintre voi, vrând să zidească un turn, nu stă mai întâi să-și facă socoteala cheltuielii, dacă are cu ce să-l isprăvească?“ (Luca 14, 28; vezi și Matei 7, 24). Se cuvine deci ca mai întâi să încerci a vedea cu mintea și cu inima cum va arăta lucrarea în întregul ei, cu ideile sale diriguitoare. A face altminteri înseamnă a merge pe un drum necunoscut, legat de bunăvoie la ochi.

Roagă-te Domnului în fiecare zi, dimineata și seara, pentru odihna răposatilor tăi, moși, strămoși, părinți și frați, ca să trăiască în tine gândul morții și să nu ți se stingă nădejdea în viața viitoare, după moarte; să se smerească în fiecare zi duhul tău, la gândul că viața este trecătoare.

Cheamă, de asemenea, în fiecare zi pe sfinții care s-au proslăvit, ca să-ți lumineze calea cu rugăciunile lor și să-ți fie mijlocitori la Domnul pentru iertarea păcatelor: nu uita că după moarte te așteaptă preaslăvire și fericire pentru faptele bune și veșnică osândă pentru cele rele.

Ti se întâmplă uneori în timp ce te rogi să simți că te-ai rupt de Dumnezeu și că ești căzut în deznădejde. Nu te lăsa copleșit de această stare, ea îți vine de la diavolul, de aceea zi în inimă: nu voi deznădăjdui eu, blestematul, în mântuirea mea. „Nădăjduindu-mă spre milostivirea Ta cea fără de număr vin: de este mie nădejde de mântuire, de biruiește iubirea Ta cea de oameni mulțimea fărădelegilor mele, fii mie Mântuitor“ (Rugăciunile întâia și a patra înainte de împărtășire).

Dacă în timp ce te rogi diavolul îți va încurca cuvintele, venind asupra ta cu o ploaie de gânduri foarte subțiri, zi în sinea ta: Mântuitorul este domn peste fiece cuvânt și peste fiece sunet.

„Nu crezi tu că Eu sunt întru Tatăl și Tatăl este în Mine“ (Ioan 14, 10). Nu știi oare că în timp ce te rogi Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt sunt în tine și tu în ei?

Când în timpul citirii canoanelor și acatistelor Mântuitorului, Maicii Domnului, al canonului îngerului păzitor, în general al rostirii rugăciunilor, diavolul îți va șopti în inimă: „Nu-i adevărat! Nu-i adevărat! Fals, fals, fals!“ și îți va și smulge din inimă puterea pe care ți-o dă numai adevărul cuprins în rugăciuni, fă-te ca „un om ce nu aude“ (Psalmul 37, 14); „fă-te ne-bun, ca să fii înțelept, căci înțelepciunea lumii acesteia este nebunie în fața lui Dumnezeu“ (1 Corinteni 3, 18-19), inima ta să nu stea nici o clipă de partea vrăjmașului, a minciunii sale, nu judeca după mincinoasa judecată a iadului. Crede cu tărie în adevărul neștirbit al rugăciunilor și cântărilor bisericești, cunoscând că acestea au fost insuflate de Duhul Sfânt unor oameni sfinți care, îmbrăcându-le în cuvinte, au adus cu ele laude Mântuitorului, Maicii Sale, sfinților. În același timp, recunoaște că suntem neputincioși și blestemați. Nu uita că Biserica este „stâlp și temelie a adevărului“ (1 Timotei 3, 15).

Fiecare preot este în parohia sau în satul său, sau într-o parohie de la oraș un apostol și are datoria să umble prin casele enoriașilor binevestind împărăția lui Dumnezeu, dând cuvânt de învățătură celor neînvățați, chemându-i la o viață creștinească pe cei nerâvnitori și nepăsători, pe cei ce își duc viața în patimi, încurajându-i pe cei cucernici și râvnitori, ne iubitori de cele lumești cu făgăduința răsplătirii viitoare, întărindu-i și mângâindu-i. Umblatul pe la case de sărbători trebuie să-și propună întâi de toate acest scop. Noi de obicei, când umblăm cu crucea mâncăm și bem. Nu e bine. Având în mâini crucea, trebuie să ducem din casă în casă vestea cea bună: „Pentru aceasta Dumnezeu pe pământ S-a pogorât, ca să ne ridice pe noi la ceruri“ (Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos, condac 8) și că nu trebuie să ne legăm de nimic dintre cele pământești, că trebuie să prețuim timpul pentru a dobândi veșnicia. Să ne curățim inima de toată întinăciunea patimilor, să facem cât mai multe fapte bune. „Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine și să săvârșesc lucrul Lui“ (Ioan 4, 34).

Cum se explică faptul că în timp ce te rogi, sau compui o predică, sau predai o lecție de religie la școală te cuprinde ceva ca o moleșeală trândavă, sau ca o încremenită nesimțire a inimii? Înseamnă că din înțelepte și întemeiate motive ne-a părăsit harul lui Dumnezeu, care ar vrea poate să ne încerce tăria inimii sau să ne ofere libertatea unor inițiative duhovnicești proprii. Uneori harul ne duce de mână ca pe niște copii, încât nu ne mai rămâne decât să terminăm un lucru făcut pe jumătate, desăvârșind o faptă bună, alteori ne lasă să ne descurcăm singuri, în neputința noastră, ca să nu

ne lenevim, ci să trudim, pentru a dobândi harul prin efortul sufletului nostru. În acest timp, ca niște ființe libere ce suntem, trebuie să arătăm că ne-am îndreptat prin propria noastră voință, că suntem râvnitori către Dumnezeu. A cârti împotriva lui Dumnezeu că ne-a lipsit de har ar fi o nebunie, fiindcă Domnul, dacă voiește, ne poate lipsi oricând de harul Său, ca pe niște decăzuți și nevrednici. Trebuie, în acest timp, să învățăm să răbdăm și să binecuvântăm pe Domnul: „Domnul mi-a dat – harul său – Domnul l-a luat, fie numele Domnului binecuvântat!” (vezi Iov 1, 21).

Uneori unii oameni mai comozi și mai împietriți la inimă, din slăbiciunea voinței sau din nerăbdare, adoptă în timpul rugăciunii o atitudine să-i zicem „familiară” față de Dumnezeu, îngăduindu-și anumite ciudătenii în glas sau în mișcări menite să exprime nerăbdarea, nemulțumirea, cărteala sau chiar neobrăzarea față de Dumnezeu. Trebuie să ne ferim cu desăvârșire de așa ceva și să ne scuturăm de asemenea „familiarisme”. Să învingem vrăjmașul și patimile.

Dacă vrei să te smerești, socotește-te vrednic de toată răutatea, ura și clewetirea altora și nu te enerva. nu-i urî pe cei ce te urăsc, te clevetesc, te defăimează pe nedrept. Zi așa: *Facă-se, Părinte, voia Ta!* Adu-ți aminte cuvintele Domnului: „Nu este sluga mai mare decât Stăpânul său”; „Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât” (Ioan 13, 16; 15, 18). Dacă pe cel mai drept și pe cel mai bun L-a urât lumea, ce-i de mirare dacă te urăsc alții pe tine, păcătoșii și răule?

Când te rogi Domnului să-ți lumineze mintea și să-ți încălzească inima, ca să poți alcătui o predică, sau o scrisoare adresată părinților, rudelor, cunoștințelor, iar Dumnezeu pare că nu te aude, iar tu rămâi în beznă și frig, să nu-ți fie teamă, nu deznădăjdui, nu fi nemulțumit, nu cârti împotriva lui Dumnezeu care „nu ți-a dat atenție”. Domnul îți pune la încercare răbdarea, credința, nădejdea, devotamentul față de Atotțiitorul. Ține minte că El te poate lesne, în câteva clipe, lumina să scrii o predică excelentă sau o scrisoare plină de căldură, de lumină, de idei înalte.

Pentru aceea am voit să venim la voi (...) o dată și încă altă dată, dar ne-a împiedicat Satana” (1 Tesaloniceni 2, 18). Ia seama cine ne împiedică uneori să ne vedem sau să corespondăm cu rudele, prietenii, cunoștințele: Satana. Cât de neputincios este omul când se biziue doar pe forțele sale! Și cât de limitat! Nu numai Dumnezeu nu-l lasă să facă ceea ce ar dori, dar și Satana îi pune piedici.

Huzurul, după care tânjește trupul, insensibilitatea față de tot ce ține de suflet și de sfințenie este un rău fel de a fi, ce vine de la vrăjmașul, deși omul trupesc consideră că îi e bine, fiindcă și-l asumă de bunăvoie.

Dar cei ce vor să viețuiască duhovnicește consideră aceasta o strâmtorare, fiindcă Dumnezeu nu este lăsat să ajungă la inima omului și să-și reverse acolo harul Său, pentru a ne înviora și sfinți sufletul. Face ca sufletul să ne fie sterp în fapte de credință, nădejde și dragoste: lipsindu-i duhul, se pietrifică. Iată în câte feluri ne poate „agresa“ diavolul. Această încremenită insensibilitate a sa îi aduce sufletului mare vătămare și, vai, cum vei mai vărsa lacrimi înaintea Domnului! Dar și aceasta poate trece, inima ți se va încălzi și înmuia, va deveni capabilă de contemplare duhovnicească și de simțăminte sfinte.

Când te rogi cu glas tare sau în taină pentru alții, de pildă pentru ai casei, sau pentru străini, chiar dacă ei nu te-au rugat să o faci, roagă-te cu aceeași râvnă și căldură ca și cum te-ai ruga pentru tine. Nu uita porunca: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți“ (Matei 19, 19; 22, 39; vezi și Leviticul 19, 18). Respectă porunca în orice ocazie. Nu fi viclean cu Domnul care „cercetează inimile și răunchii“ (Ieremia 11, 20; Apocalipsa 2, 23), ca să nu-ți ia rugăciunea drept deșartă și mincinoasă.

Dragostea nu caută ale sale, nu se laudă, nu se trufeste.

Când citim prima dată anumite rugăciuni, reluându-le apoi mai rar, noutatea lor ne face să le parcurgem cu mare plăcere și să le citim expresiv, simțit. Dacă le repetăm mai des, nu simțim aceeași atracție; ele încetează să ne mai cucerească și trebuie să facem un anumit efort ca să le mai putem citi ca prima dată. Ce-ar trebui să facem pentru a regăsi impresia de la prima lectură? Să ne închipuim că le citim întâia dată, când le-am descoperit frumusețea care ne-a cucerit. Să pătrundem cu inima în fiecare cuvânt, să prețuim fiecare cuvânt. Ceea ce simțim acum în suflet este urmarea păcatului original, a nestatorniciei noastre, a neîncrederii în adevăr. Nici până în ziua de astăzi nu suntem în stare să „stăm“ neclintiti în adevăr. Ajunge să „ieșim“ din el și îndată începem să ne îndoim. Aceasta ni se întâmplă în privința rugăciunilor, dar același lucru se petrece și în privința credinței, a prieteniei cu semenii, a dragostei de Dumnezeu și de aproapele, în general când este vorba de fapte bune. Pretutindeni ne arătăm nestatornici în adevăr.

Se mai întâmplă uneori, în timp ce ne rugăm, ca inima să ni se aplece spre blasfemie, de parcă ne-ar fi rușine înaintea oamenilor și a lui Dumnezeu de cuvintele rugăciunii și atunci le rostim parcă în silă, cu jumătate de gură. Trebuie să curmăm îndată această jenă și această frică, potrivnică lui Dumnezeu și plăcută omului trupesc și diavolului. Să rostim rugăciunile din suflet, răspicat, din simplitatea inimii, închipuindu-ne că suntem în fața lui Dumnezeu, singuri, făcând abstracție de orice altă prezență. „Căci de

cel ce se va rușina de Mine și de cuvintele Mele în veacul acesta desfrânat și păcătos și Fiul omului se va rușina de el când va veni întru slava Tatălui Său cu sfinții îngeri“ (Marcu 8, 38).

Dumnezeu pune mare preț pe om. Lumea toată se supune omului. Însuși Fiul lui Dumnezeu a pogorât din cer pe pământ pentru a-l mântui pe om de chinurile veșnice și a-l împăca cu Dumnezeu. I s-au dat pentru hrană toate roadele pământului, carnea animalelor, precum și felurite băuturi pentru desfătarea gustului, nu însă pentru a face o patimă pentru ele și nu doar pentru desfătare. Fiindcă creștinului i se oferă mari, dumnezeiești desfătări spirituale. Acestora trebuie să le supunem întotdeauna desfătările trupești, cărora trebuie să le știm măsura sau să le curmăm cu desăvârșire, atunci când ne fac să nu ne putem bucura de desfătările duhovnicești. Înseamnă că restricțiile care ni se impun în privința mâncării și băuturii nu sunt statornicite spre răul omului sau spre a-i limita libertatea, așa cum se spune uneori în lume, ci pentru a-l face să guste adevărata desfătare, trainică, veșnică. Iată de ce sunt oprite în post mâncărurile de dulce și vinul, fiindcă Dumnezeu ține mult la oameni și vrea ca ei să nu-și lipească inima de cele stricăcioase, acesta fiind un mod de a abdica de la demnitatea umană. Dar omul vătămat de păcate se atașează lesne de plăcerile lumești, uitând că în adevăratele desfătări își poate găsi adevărata viață, adică pe Dumnezeu cel veșnic, nu doar o plăcută excitare a simțurilor trupești.

La cei ce se roagă fără râvnă și nu din toată inima auzul și sensibilitatea inimii se atrofiază puțin câte puțin; aceștia *văzând nu văd și auzind nu aud* cuvintele rugăciunii. Ei *de ochii lumii se roagă îndelung* – săracii, fără a-și da seama că înmulțind cuvintele lor „își vor lua mai multă osândă“ (Marcu 12, 40).

Ti se întâmplă să-ți bați joc de neajunsurile altuia, să-l disprețuiești, să-l urăști din pricina lor? Dragostea toate le rabdă. Să nu uiți această poruncă. Suferă neajunsurile și greșelile fratelui tău, ca să ți le sufere și Dumnezeu pe ale tale. Rabdă neputințele trupești. Suntem toți același trup cu Domnul.

Trăiește cu inima cuvintele rugăciunii Domnului către Tatăl: „După cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una“ (Ioan 17, 21) și străduiește-te în tot chipul să fii una cu El, apără prin toate mijloacele unitatea în evlavie, nu precupeți nimic din tine și din ceea ce este al tău pentru a susține unitatea în dragoste. Fiindcă Dumnezeul nostru Cel ce ne-a dat viață este și Cel ce ne dă de toate, Atotputernic și Atotbun. El ne ține în viață, El ne susține eforturile spre binele semenilor și, de va fi nevoie, ne va da toate cele de trebuință, dacă cumva ne von fi cheltuit averea în scopul susținerii dragostei unuia față de alții.

După cum în cea mai mică particulă din trupul și sângele lui Hristos se află Hristos întreg, asemenea în fiecare gând și cuvânt bun stă Hristos întreg.

Dacă vrei să fii întru totul smerit, jinduiește după defăimarea și strâmtorarea venite asupra ta de la alții, așa cum jinduiește flămânda hrana. Fiindcă, potrivit adevărului dumnezeiesc, le meriți pe acestea. Dacă vrei să te smerești cu adevărat, consideră-te mai prejos decât toți, nesocotitul cel mai de pe urmă. Fiindcă și tu, în fiecare zi și în fiecare ceas, nesocotești legea lui Dumnezeu, deci pe Domnul Însuși.

Când îți vei simți inima înfrântă de vrăjmașul, care, cuibărindu-se în tine îți dă tulburare, strâmtorare și cădere cu duhul, nu predica, pentru ca predica ta să nu fie spre sminteală, nu spre folos, nu merinde duhovnicească, nici să buimăcești mințile sau să le scârbești. Abține-te în acest timp să mustrî pe careva, fiindcă s-ar putea ca în loc să-l îndrepti, să-l scoți din fire. În general, când ți s-a oploșit vrăjmașul în suflet s-ar cuveni mai mult să taci, căci atunci nu suntem vrednici să folosim cuvântul, care este un dar al cuvântului ipostatic. Îndepărtează-l de la tine pe vrăjmașul, fă să ți se înstăpânească pacea în inimă și atunci vorbește!

Unii consideră că dacă vor zice toate rugăciunile rânduite înainte de împărtășire vor căpăta de la Dumnezeu bună sporire și iertare de păcate, socotindu că nu mai este nevoie să se pregătească într-alt chip, îndreptându-și inima spre Dumnezeu, pentru îmbunătățirea celor dinlăuntrul lor; așa interpretează ei rânduiala de dinainte de împărtășire. Cine vine la Sfânta Cuminecătură trebuie să aibă în vedere înainte de toate îndreptarea inimii, pregătirea ei pentru primirea sfintelor Taine. Caută să vezi, îți este oare inima statornicită în adevăr, din mila lui Dumnezeu; este ea gata să primească Mirele? Atunci dă slavă Domnului, chiar dacă n-ai dus până la capăt rugăciunile de dinainte de împărtășire. „Căci împărăția lui Dumnezeu nu stă în cuvânt, ci în putere“ (1 Corinteni. 4, 20). Bine este să dai ascultare în toate Maicii Biserici, dar cu înțelepciune, și, de este cu puțință, nu cu multe rugăciuni, ci punând *mult* în ele. „Nu toți pricep cuvântul acesta, ci aceia cărora le este dat“ (Matei 19, 11). Dacă îți dai seama că, zicând o rugăciune lungă, nu ești în stare să o susții cu duh fierbinte, mai bine fă una scurtă, dar cu ardore. Adu-ți aminte că un singur cuvânt al vameșului, pornit dintr-o inimă fierbinte, l-a făcut să fie drept înaintea lui Dumnezeu. Dumnezeu nu caută la mulțimea cuvintelor, ci la starea inimii. Principalul este să ai credință vie în inimă și să te căiești de păcate cu ardore.

Gerurile puternice, ca și dezghețurile bruște arată limpede „în mic“ că Domnul care a „compus“ întreg universul poate, într-o clipă, dacă ar vrea, să-l și „descompună“. Arată, de asemenea, că mărire, lacurile,

răurile pot să înghețe, dar și să se dezghețe, că vegetația înflorește și se dezvoltă primăvara și vara, pentru ca toamna să se ofilească și să se desfrunzească. În același chip putem privi nașterea și moartea omului. Domnul ne-a *compus*. El ne și *descompune*.

Rugăciunea preotului pentru oameni are o mare putere la Dumnezeu, atunci când este spusă din toată inima, cu credință și dragoste. Să dea Dumnezeu să fie cât mai mulți preoți care să se roage Domnului cu duh arzător. Căci cine ar putea să se roage pentru turma cea cuvântătoare cu mai multă putere decât preotul investit pentru aceasta cu har și putere de la Dumnezeu Însuși?

Rugându-te cu dragoste și lacrimi pentru turma cea duhovnicească, s-ar putea să-ți treacă prin minte gânduri de laudă de sine; zi-le aceora: nu mă rog eu pentru oamenii lui Dumnezeu, ci „Însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negărite” (Romani 8, 26). Și pe mine m-a prins duhul, când mă rugam, în dulcea prinsoare a dragostei Sale, a inimii înfrânte și smerite. Că este așa, se vede din faptul că această dulce rugăciune și stare iubitoare nu ține mult și mă poate repede părăsi.

Hristos Însuși depune mărturie pentru adevărul Sfințelor Sale Taine. Adevăr este că au fost create și statornicite de El, că dăinuiesc în lumea văzută și în cea nevăzută, că ne curăță de păcate, că aduc pace și bucurie inimii.

Dragostea nu se aprinde de mânie (1 Corinteni 13, 5). Tu însă te aprinzi de mânie. Ia seama, prin aceasta diavolul uneltește împotriva ta, fiindcă în inima aprinsă de mânie se stinge credința în Dumnezeu, dispare îndrăznirea înaintea lui Dumnezeu.

Preocupările lumești, celor cărora ne dăruim cu mare satisfacție, ne lipsesc de curăția inimii și de înfărăznire înaintea lui Dumnezeu. De aceea este bine să nu mergem la teatru, să nu frecventăm reuniuni mondene, frivole, să nu căscăm gura la dansuri ametoitoare, să nu vedem spectacole dintre acelea în care este arătată toată deșertăciunea lumii acesteia. Bine este să ne atașăm cu inima de Unul Dumnezeu. Lumea ne momeste cu atâtea lucruri, încât ochiul nu se mai satură de ele niciodată.

Sfîntească-se numele Tău! Iată ce cerem și ce ne dorim întâi de toate: Ca să se sfîntească în noi și prin noi numele lui Dumnezeu, să ne aducem aminte că suntem creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, după asemănarea sfințeniei Sale – dar vai nouă! – am păcătuit și ne-am lipsit de sfințenie și acum ne naștem în păcate și fărădelegi *ca fii nelegitimi și neadevărați* (Evrei 12, 8). Ce altă grijă mai mare ar putea să ne preocupe acum decât aceea de a dobândi asemănare cu Tatăl ceresc, cu chipul nostru

cel dintru început? Însuși Domnul ne-o cere: „Fiți sfinți, pentru că eu sunt sfânt“ (1 Petru 1, 16; vezi și Leviticul 19, 2). Aceasta ar trebui să ne fie cea dintâi dorință și scopul întregii noastre vieți. A doua dorință (din Rugăciunea domnească) o explică pe prima.

Inima noastră moare în fiecare zi de moarte duhovnicească. O rugăciune fierbinte, cu lacrimi, îi poate reda viața, o poate face să respire ca și la început. Dacă nu te rogi în fiecare zi cu căldură în suflet, poți lesne și curând muri duhovnicește.

În timp ce te rogi, mintea cârtește uneori împotriva cuvintelor rugăciunii. Din cauza firii sale trupesti și înșelătoare, aceste cuvinte nu-și găsesc loc în ea. Dar ele sunt duh și adevăr, *argint lămurit* la focul credinței și dragostei din suflet, „curățat de pământ de șapte ori“, „atunci când se ridică oamenii de nimic, nelegiuirii care mișună pretutindeni“ (Psalmul 11, 6 și 8).

Avea inimă nesimțitoare față de cuvintele rugăciunii vine din necredința inimii și din nrecunoașterea păcatelor. Iar acestea, la rândul lor, vin dintr-un tainic sentiment de trufie. În funcție de sentimentele sale din timpul rugăciunii, omul se poate cunoaște pe sine: este trufaș sau smerit; cu cât trăiește mai intens și mai ardent rugăciunea, cu atât este mai smerit. Cu cât este mai insensibil, cu atât este mai trufaș.

Cine va păzi toată legea, dar va greși într-o singură poruncă, s-a făcut „cut vinovat de toate poruncile“ (Iacov 2, 10). Aceasta se potrivește atât în plan moral, cât și în plan dogmatic. Cel ce, cunoscând temeinic toate adevărurile credinței, ar greși față de unul singur dintre ele, acela se face vinovat față de Adevărul unic și nedespărțit în esența sa și față de Iisus Hristos care a spus: „Eu sunt adevărul“ (Ioan 14, 6). De ce? Fiindcă Dumnezeu este Ființă simplă, necompusă și totuși nemărginită. „Gândurile cele rele sunt urâciune înaintea Domnului“ (Pilde 15, 26). Cel ce păcătuiește față de adevărul dogmelor păcătaiește înaintea Celui ce a spus: „Eu sunt adevărul“.

Nu-ți pierde nădejdea în mila lui Dumnezeu ori de câte păcate te va fi legat diavolul prin uneltirile lui, roagă-te din toată inima, cu speranța că vei primi milă, bate în ușa milostivirii lui Dumnezeu și ți se va deschide. Eu, păcătosul preot, îți pot sluji drept exemplu; oricât ai greși, din uneltire diavolească de pildă, arătându-te dușmănos față de vreun frate al tău, dintr-o pricină oarecare, fie ea și întemeiată, și te vei aprinde de mânie, stârnindu-l și pe acel frate împotriva ta și vei săvârși (preot fiind) fără vrednicie o Sfântă Taină, nu din rea intenție, nu dintr-o delăsare voită, ci fiindcă ai fost prins pe neașteptate în cursa diavolului și vrei să te căiești, Stăpânul te va ierta și vei putea da și primi cu vrednicie Sfintele Taine. Spăla-te-va sângele lui Hristos și te va albi ca zăpada și ca spuma mării; pacea cerească îți va

sălășlui în inimă, simți-vei în ea ușurare mare și fericire. Uita-vei toată tulburarea, neliniștea și strâmtorarea diavolească, te vei simți alt om, ca și când ai fi înviat din morți. Nu deznădăjdui, fratele meu, oricâte păcate vei fi făcut, trebuie doar să te pocăiești, cu duh umilit, cu inimă înfrântă și smerită. Slavă milosârdiei Tale, Doamne! Slavă îndelung-răbdării Tale Doamne!

Păstrează măsura în cele duhovnicești, fiindcă și omul pornit pe fapte bune trebuie să păstreze măsura, în funcție de posibilități, de timp, de loc, de ceea ce a realizat el însuși mai înainte. E bine, de pildă, să ne rugăm cu inimă curată, dar dacă rugăciunea nu este însoțită și de puterea care să te facă să realizezi ceea ce ceri rugându-te, dacă nici locul, nici timpul, nici pregătirea prealabilă nu oferă condiții prielnice, nu vei ajunge la rezultatul bun pe care ți-l dorești. De aceea apostolul Petru spune: „Pentru aceasta, puneți și din partea voastră toată sânguința (adică nu vă bizuiți doar pe inimă) și adăugați la credința voastră: fapta bună, iar la fapta bună: cunoștința. La cunoștință: înfrânarea; la înfrânare: răbdarea; la răbdare: evlavia” (2 Petru 1, 5-6).

Cel ce nu adună cu Mine – zice Domnul – risipește” (Luca 11, 23). „Trebuie să înaintăm mereu în viața duhovnicească, să ne înălțăm tot mai sus. Să sporim cât mai mult rezerva de fapte bune. Dacă ne menținem în același punct de dezvoltare morală, pe aceeași treaptă de ascensiune creștină, este ca și cum am da înapoi. Dacă nu adunăm, înseamnă că risipim.

Pentru a ține aprinsă flacără înaintea Domnului în timp ce te rogi, nu fă economie de lumânări, ține seama că lumânările stau aprinse în fața Celui ce viețuiește în lumina cea neapropiată și care, cu lumina Sa, te luminează și pe tine. Lumânarea ta este ca o jertfă a arderii de tot înaintea Domnului. Să fie ca un dar adus lui Dumnezeu de la o inimă îmbunătățită, să-ți aducă aminte că și tu trebuie să fii făclie care arde și luminează. Se spune despre Ioan Botezătorul: „Acela era făclia care arde și luminează” (Ioan 5, 35).

Domnul, în nemărginirea Sa, este o Ființă atât de simplă, încât poate fi cuprins tot într-un singur cuvânt: Treime, Domnul, Domnul nostru Iisus Hristos.

Cine, oare, dintre muritori poate sta cu vrednicie înaintea Stăpânului? Cel pentru care toate nu înseamnă nimic, în afară de Creator, cel pentru care Creatorul înseamnă totul. Omule! De nimic să nu ți se lege inima, în afară de Creator! Leagă-te de El cu simplitatea inimii tale. Să nu te lași amăgit de nimic: nici de mâncare, nici de îmbrăcăminte, nici de vreo față omenească, nici de avere, nici de comoditățile vieții, nici de gloria lumii acesteia; de nimic din cele lumești.

Pun înaintea Domnului, a Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu, sau a îngerului păzitor, a unui sfânt lumină materială. Stăpânul, prin rugăciunile lor, îmi va da lumină harică și lumină duhovnicească și mă

va scoate din bezna păcatului, ducându-mă în lumina cunoașterii de Dumnezeu, îndreptându-mă către toată fapta cea bună. Aduc foc material, pentru ca prin focul harului Duhului Sfânt să se aprindă în inima mea și să se stingă din mine, blestematul, focul patimilor. Aduc luminător cu dorința ca eu însumi să fiu luminătorul aprins, care să lumineze tuturor celor ce se vor afla în biserică. Iată de ce pun lumânări înaintea icoanelor, cu nădejdea că voi primi binefaceri duhovnicești de la acele întrutotsfinte și sfinte persoane zugrăvite pe icoane. Recunosc că în această privință sunt duhovnicește „interesat”. De altfel, așa este legea reciprocității, dai ca să primești. S-a spus: „Cu măsura cu care măsurați vi se va măsura” (Matei 7, 2). Sunt om neputincios, trupesc, păcătos. Dau și eu ceea ce pot. Nefiind în stare să-l aduc Domnului meu, Preacuratei Sale Maici, sau îngerului Domnului, sau unui sfânt din toată inima credință și iubire arzătoare, le aduc cel puțin, ca om trupesc, alcătuit din carne și din oase, ca pe un dar adus cerului, darul meu material: o lumânare aprinsă, să-și aplece privirea din cer Stăpânul asupra micului dar al râvnii mele și să-mi dea în schimb mai mult. El este bogat, eu nu am nimic, sunt sărac. El stă în lumina cea neapropiată, eu stau în întuneric; eu sunt puțin credincios, El îmi va da darul credinței; eu sunt sărac de iubire; fie ca Domnul să-mi îmbogățească inima cu aceste neasemuite comori cerești; eu sunt neputincios pentru orice faptă bună; Domnul să-mi dea putere. Îmi doresc binefaceri cerești și am oferit pentru aceasta un zălog material. Fie ca Domnul cel Atotdăruitor să-mi dea mie, pentru rugăciunile Preacuratei Sale Maici, ale îngerilor și sfinților, *toate cele cerute spre mântuire*.

Dacă cineva te va vorbi vreodată de rău, acuzând imperfecțiunea și neajunsurile muncii pe care o faci, recunoaște cu smerenie justetea acestor reproșuri și zi: „Da, așa este, sunt păcătos foarte și nu-mi fac lucrul cu zelul, râvna și elanul cuvenite; roagă-te, frate, pentru mine (zi-i celui ce te-a certat), pentru ca să mă înțeleptească Domnul și să mă ajute cu harul Său să răspund chemării mele și să duc la bun sfârșit munca ce îmi revine cu tot zelul și elanul”. Dacă îți vor face imputări referitoare la însușirile tale personale, zi: „Nu eu mi le-am atribuit, pe acestea mi le-a dat Domnul, nu altele. Dacă îmi vorbiți de rău însușirile, înseamnă că Îl vorbiți de rău pe Creator, Cel ce mi le-a dat”. Când vor aduce reproșuri slăbiciunilor tale în auzul altora, spune-le: „Întocmai sunt, cum ziceți, dar ce vă pasă vouă, ce folos trageți dacă mă defăimați și râdeți de mine în fața altora? A râde de neputințele și de slăbiciunile cuiva este irațional și inuman, mai bine este să nu dai în vileag neputințele, fiindcă neputința mea este și neputința voastră, rușinea mea este și rușinea voastră. Fiindcă vă sunt vouă mădular și nici voi nu sunteți scutiți de neputințe; să ne rugăm Domnului pentru vindecarea neputințelor noastre, fiindcă toți ne-am molipsit de lepra fărădelegilor. S-a spus: «Dragostea toate le suferă» (1 Corinteni 13, 7), iar voi scoateți la iveală rușinea neputinței”.

Mare este nerăvna și lenea noastră la rugăciune. Întotdeauna ne rugăm, sau avem tendința de a ne ruga grăbindu-ne, ca și cum am vrea să isprăvim mai repede, să sărim peste ceva, fără a căuta în adâncul inimii. De aceea rugăciunea noastră este ca vântul: se iscă, bate și se duce.

Când te vei simți cufundat în bezna ticăloasă a îndoielii, urâtului, deznadejzii, tulburării, cheamă atunci, din toată inima, preadulcele nume al lui Iisus Hristos. Găsi-vei în El lumină, întărire, nădejde, mângâiere, pace; găsi-vei bunătate, milă, îndurare, toate cuprinse într-un nume, adunate acolo ca într-o neprețuită comoară.

Domnul mi-a dat și îmi dă de toate, cum aș putea, oare, să nu vin la El, numai la El. Ca mă rog pentru toate cele de trebuință? Putea-voi oare să nu nădăjduiesc că îmi va da toate câte îi cer? Mi-a dat viață, mi-a dat de toate. El este singurul care îmi poate da toate cele necesare pentru bunăsporierea mea vremelnică și veșnică. Lui îi „revine“, ca să spun așa, să-mi asigure cele de trebuință. Îi stă în firea sa bună și îndurătoare.

Nădăjduiește și crede nestrămutat că vei primi de la Domnul toate cele bune ca să-ți poți ajuta aproapele și să dobândești mântuire. Nu sta în cumpănă, nu te îndoi nici o clipă că vei primi cele cerute: „La Dumnezeu toate sunt cu putință: nădejdea nu rușinează“ (cf. Matei 19, 26; Marcu 9, 23 și 10, 27; Romani 5. 5). Numai necredința, inima goală de nădejde rușinează.

Si îndată strigând tatăl copilului a zis cu lacrimi: Cred, Doamne! „Ajută necredinței mele“ (Marcu 9, 24). Mare durere! Ești strâmtorat din toate părțile, ți-e milă de copil, dar nu ai credință în inimă, nu te poți abține să nu plângi. Și atunci spui cu lacrimi în ochi: Cred, Doamne, ajută necredinței mele! Așa se întâmplă și cu noi; ne paște o nenorocire, dar ne lipsește credința de a o face să se îndepărteze de noi. Ai putea să nu-ți deplângi acest de două ori necaz?! Mulți au inima împietrită, nu simt nevoia să creadă, pentru a se izbăvi de necazuri.

Dar el, întristându-se de cuvântul acesta, a plecat mâhnit, căci avea „multe bogății“ (Marcu 10, 22). Și nouă ni se întâmplă adesea să ne pierdem cu firea, sufletește și trupește, de la un singur cuvânt, prin care ni se cere o jertfă pentru dobândirea împărăției cerurilor. Dar până atunci cum ne mai grozăvim!

De ce, oare, se cântă *Crezul* înainte de prefacerea Sfintelor Daruri? De ce, oare, în acel moment și preotul în altar citește în taină *Crezul*? Pentru ca toți cei de față să creadă și să-și aducă aminte că la prefacerea Sfintelor Daruri participă Sfânta Treime și că Taina Euharistiei este lucrarea

Sfintei Treimi, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh. Pentru ca și preotul cu îndrăznire fără de osândă și cu credință nestrămutată în bunătatea și atotputernicia Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh să săvârșească Sfânta Taină și după aceea să se împărtășească și el. Fiindcă în acest moment, mai mult ca oricând, preotul trebuie să aibă o foarte mare credință, știind că mai cu seamă atunci vrăjmașul caută să-i vatame mintea și inima, strecurându-i în ele indiferență sau necredință, tulburându-l cu îndoieli.

Este minunea minunilor că Domnul și Creatorul meu recrează, preface, preschimbă ființa mea istovită de păcat, întocmai cum preschimbă pâinea și vinul în trupul și sângele Său, cum a preschimbat și focul în rouă.

Dacă vei vrea să te rogi unui sfânt, fă mai întâi rugăciune ca să te învrednicească Dumnezeu să înalți, din adâncul inimii, cerere, laudă sau mulțumire, fiindcă noi singuri nu ne putem ruga decât primind întărire de la Duhul Sfânt și de la acei sfinți, prin mijlocirea cărora vrem să-și aplece privirea asupra noastră Mântuitorul Însuși. Înainte de a te ruga și a-L slăvi pe Domnul, înalță glas din inimă ca să-ți dea ție darul rugăciunii nefățarnice, ca jugul Său cel bun și povara Sa ușoară să ți se așeze pe inimă și să se îndepărteze de la tine toată uneltirea diavolească și împotrivirea minții și a inimii. Dacă vei vrea să te rogi Stăpânei, Născătoarea de Dumnezeu, cheam-o din adâncul inimii să te învrednicească a-i aduce nefățărît, din tot sufletul, cerere, laudă sau mulțumire. De vrei să te rogi îngerului păzitor, cheamă pe Domnul să te învrednicească a te ruga aceluia, a-i aduce laudă pentru binefacerile sale, pentru lumina și bunătatea firii sale; dacă vei vrea să te rogi unui sfânt, fă chemare către Duhul Sfânt, prin a cărui sfințenie se sfințesc sfinții, pentru a-l invoca cu vrednicie și a-i da laudă pentru binefaceri. Fiindcă noi nu putem face rugăciune destoinică și dătătoare de viață decât întăriți fiind de Duhul Sfânt Dătătorul-de-viață. Sfinții sunt curata suflare a Duhului Sfânt. „Duhul suflă unde voiește“ (Vei Ioan 3, 8). Adică își vedește suflarea în cine voiește. Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, Stăpâna noastră, este prisositor sfințită și curățită de Duhul Sfânt. Îngerii sunt sfințiți de Duhul Sfânt, prin el viază și respiră, întocmai cum trupul nostru trăiește și respiră prin aer. În forma lor adevărată, rugăciunile nu sunt altceva decât suflare (respirație) a Duhului Sfânt. S-a spus: „Însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite“ (Romani 8, 26).

Astăzi, învățații au înălțat și înalță un idol uriaș, dând tuturor poruncă să i se închine, întocmai cum i se închină ei: scrisul care tăgăduiește existența lui Dumnezeu. Un duh necurat care ne atâță și ne pune în mișcare trufașă, necredincioasa noastră rațiune pornită împotriva lui Dumnezeu. Diavolul e șiret, vai, cât de șiret este! El a descoperit, pasămite, în credința creș-

tină o idolatrie subtilă, în raport cu tendințele și cu spiritul veacului acesta și cu gradul său de dezvoltare intelectuală. Pe cât este de șiret, pe atât este de nemernic! Cum își mai face mendrele în sărmana omenire, care și-a îndepărtat inima de Hristos! Cu câtă înverșunare îi trage pe oameni spre iad, făcând-o chiar cu funiile pe care și le-au împletit și nu încetează să și le împletească oamenii înșiși! Ne duce la pierzare prin propria noastră minte, cea care ar fi trebuit să ne ducă spre Dumnezeu cel viu și nemuritor! Cu propria noastră găleată scoatem apă moartă din fântâna deșartei, oarbei înțelepciuni a lumii acesteia, dându-ne să bem nouă și altora și noi o bem, fără să ne treacă prin gând că bem apă moartă.

Nu uita că omul trece înaintea lui Dumnezeu drept o ființă magnifică, neprețuită, dar că această creație dumnezeiască, după căderea în păcat, s-a făcut neputincioasă, vătămându-se de nenumărate slăbiciuni. Iubește-o, respect-o, dar în același timp fii îndurător față de neputințele, slăbiciunile, patimile și faptele sale. „Iubește – sincer – pe aproapele tău – chiar de ar fi păcătosul păcătoșilor – ca pe tine însuți“ (cf. Matei 19, 19). „Datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși“, „pentru a îndeplini așa legea lui Hristos“ (cf. Romani 15, 1 și Galateni 6. 2). Ce cuvinte mărețe! Cugetă asupra lor mai adânc. Vei regăsi în ele cuvintele Rugăciunii Domnești „precum și noi iertăm greșităților noștri“.

Falnic și vrednic de toată cinstirea este trupul Sfintei Biserici, al cărui Cap este Hristos Însuși. Nu uita că în acest trup falnic și vrednic de toată cinstirea tu ești un mădular cu totul neînsemnat și neputincios și că toate le primești de la Capul trupului Bisericii – Hristos și că iei viață de la Duhul Său. Nu uita că în trupul Bisericii sunt milioane de mădulare viguroase, care au primit de la Duhul Sfânt mari și felurite daruri duhovnicești, fiecare după vrednicie și după posibilitățile de a și le însuși. Respectă pe fiecare creștin ca pe un mădular al Bisericii lui Hristos și templu al Duhului Sfânt. Nu disprețui pe nimeni pe motiv că ar fi ignorant în materie de credință, lipsit de darurile Duhului Sfânt, „fiindcă în toate și întru toți este Hristos“ (cf. Coloseni 3. 11). Domnul se arată launtric în fiecare, luminează oamenii în măsura receptivității fiecăruia, împarte tuturor, fără părtinire, din darurile Sale. Deci spune-ți în sinea ta: sunt un mădular mic, neînsemnat în falnicul și vrednicul de cinstire trup al Bisericii. Se cuvine să port dragoste și respect tuturor celorlalte mădulare, întocmai cum aș purta neprețuitelor, scumpelor mădulare ale Hristosului meu.

Când ni se reproșează ceva, într-o privință sau alta, nu trebuie să ne caprindem de mânie, nici să cădem în deznădejde, ci să ne smerim, considerându-ne cei de pe urmă din punct de vedere moral și să ne îndreptăm spre Dumnezeu cu rugăciune sânguitoare, pentru ca să ne vindece neputințele

și să ne umple lipsurile cu harul Său. A ne ieși din fire, mai ales când ni se arată niște slăbiciuni reale ar însemna să adăugăm boală la boală, patină la patină. Înseamnă a ne complăce de bunăvoie într-un egoism orb, unul care refuză să-și vadă părțile întunecate și prin aceasta acceptă să ajungă la pieire. Disperarea nu ține de nici o rațiune. Fiindcă orice creștin, prin darul primit de la Dumnezeu, dacă vrea, poate să se schimbe oricând spre bine. De aceea ne și trimite Dumnezeu pe cei ce ne dau în vileag lipsurile, ca să ne deschidă ochii inimii; pentru a ne face să vedem neorânduiri din viața și din munca noastră, să ne îndreptăm, să nu cădem în deznădejde. Deznădejdea este păcat, este lucrare diavolească. Scoaterea în vileag a lipsurilor trebuie să ne ducă la „întristarea cea după Dumnezeu“, care să trezească în noi „pocăința spre mântuire, fără părere de rău“ (2 Corinteni 7, 10), nu întristarea cea după egoism.

Cuprins

Cuvântul lui Dumnezeu trăiește în veac și rămâne mereu viu și lucrător. . .	5
Oamenii au căzut în necredință fiindcă s-au lipsit de duhul rugăciunii . .	25
Fie ca masa ta să fie întinsă asemenea mesei Domnului! Zgârcitul este vrăjmașul Domnului!	44
Arată ca niște credincioși puternici, dar inima lor doarme și n-au habar ce le zice gura	65
Cei cu puțină credință, sau cu totul necredincioși, cei ce urăsc oamenii sunt și cei mai nefericiți.	85
Învăță să învingi răul cu binele, răutatea cu bunătatea, cu blândețea, cu smerenia	105
Milostenia dată în silă rămâne fără folos.	126
Sufletul, cel care mă definește ca om, trăiește numai prin Dumnezeu, iar când se desparte de El, suferă	145
Când te rogi, să nu uiți niciodată că Domnul dă după inima celui ce cere	167
Arătând credință la vreme bună, bagă de seamă să nu cazi la vreme rea	186
Dacă te vei găsi vinovat în cele ce ți s-au reproșat, dă deoparte egoismul și mândria. cere-ți scuze pentru greșeli și caută să te îndrepți	209
Acordă considerație și respect oricărui om, ca și chip al lui Dumnezeu, nu gândi nimic rău despre el. neavând nici un motiv	228
Fă, Doamne, ca în mine, păcătosul, să se săvârșească minunile bunătății. atotputerniciei și înțelepciunii Tale	245

Dând cu o măsură generoasă, îți va întoarce și ție Domnul cu aceeași măsură	269
Să nu ne răzbunăm pe nimeni, nici măcar cu un gând sau intenție rea, să lăsăm răzbunarea pe seama lui Dumnezeu	292
Să stârpim din noi încremenita nepăsare față de păcatele noastre; să stârpim din inimă trufia, care ne face să credem că n-avem nevoie să ni se ierte păcatele	318
Ține minte că răutatea pe care o ai în tine de la diavolul nu poate înfrânge și nu va înfrânge niciodată negrăita, nemărginita bunătate a lui Dumnezeu	343
Dumnezeu este bunătate infinită, binele infinit și este mereu gata să dăruiască cele bune și de multe ori oferă acestea fără să le fi cerut și întotdeauna cu prisosință	367
Când ne rugăm lui Dumnezeu, Preacuratei Sale Maici, îngerilor, sfînților, îi vedem stînd înaintea noastră și ascultându-ne întocmai ca într-o discuție la care iau parte două sau mai multe persoane, față către față	391
Să nu uiți nicicând că lumina sufletului, a minții și inimii tale vine de la Iisus Hristos. El este lumina ochiului inimii noastre	416

Cu îmbelșugare mi-ai descoperit, Doamne, adevărul Tău și dreptatea Ta. Dezvăluitu-mi-ai, prin cunoașterea științelor, întreaga bogăție a credinței, a firii și a minții omenești. Cunoscut-am cuvântul Tău, cuvântul dragostei, care „pătrunde până la despărțitura sufletului și duhului”; învățat-am legile minții omenești, iubirea ei de înțelepciune, întocmirea și frumusețea vorbirii; pătruns-am din parte în tainele firii, în legile ei, în adâncurile zidirii și în legile devenirii ei; știu care sunt locuitorii pământului; am cunoștință despre feluritele popoare, despre oamenii de seamă și despre faptele lor, care s-au petrecut rând pe rând prin lume. Am învățat câte ceva din marea știință a cunoașterii de sine și a apropierii de Tine; într-un cuvânt, am aflat o mulțime de lucruri, „descoperitu-mi-s-au cele mai mari dintre cunoștințele omenești”; multe voi mai afla și de-acum încolo. Am o mulțime de cărți foarte felurite, în ce privește cuprinsul lor; le citesc și le recitesc, dar nu mă satur cu ele. Duhul încă jinduieste după cunoaștere; inima mea nu-i mulțumită încă, nu e sătulă, și de la toate cunoștințele dobândite cu mintea nu poate primi deplina fericire.

Și atunci, când se va sătura? Sătura-se-va „când se va arăta mie slava Ta”; până atunci însă nu mă voi sătura. „Oricine bea din apa aceasta (a cunoașterii lumești) va înseta iarăși. Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viața veșnică”, zis-a Mântuitorul.

editura
Σοφία

9 730076 230612